F. 13

Arithmetice definitio: numerorum divisionesque Caput primum

Arithmetica est numerum doctrina: numerus est ex quibus constat quodque nascitur. Quem Greci ἀριθμὸν nominant unde et huic scientie nomen a primis eius ministeribus inditum est. Arithmetica igitur est scientia docens recte numerare. ἀριθμὸς enim Grece et unum et numerum eodem unius vocabulo latine significat. Quamvis apud nostros (ut aiunt) prisci Pythagorei reperiri, et nunc cum prisci quidem Atheniensis, dum Beotiis vastitudo premeret, transisse ferunt, aggrediamur.

De numero definitio, in numerum parem et imparem divisio ac earum de singulis descriptio Caput secundum

Numerus est unitatum collectio, vel quantitas ex unitatibus constans. Unitas autem est qua quelibet res una dicitur. Unitas autem non est numerus sed numeri principium, fons magnitudinis permanens. Numerus autem ex pluribus unitatibus compositus. Numerus par est qui in duas equales diuisibilis est absque ulla unitate media, vt quatuor duo in duo. Duorum quod est quod duos pluresque pares in minores possit diuidi: minores quidem binario, nisi quaternarius per binarium, partem suam magnitudinis: per quantitatem vero, eorum quos habebat singulos multitudinem. Exempli gratia: octo quatuor et quatuor duo per ternarium non dividitur, ab alio numero impari neque solus numerus unus per binarium, quoniam impar cum pari nulla diuisione fiat: et vna quia est primus in spatio maior. Et quod est numerus duo

numerus

LANDES- UND STADT- BIBLIOTHEK DÜSSELDORF

De nūm̄ paris diuisione: et cay parte: nūm̄ sit pars

a desoruptione Ca tertium

Par nūm̄ is nos partē sponit. Nam quida est nūm̄ pariter par: quida pariter impar, sicut ꝯ imparit par. Pariterpar nūm̄ est q̄m duo pares duodi, et eorū hāt quodlibz in alios duos pares pt scrip, usq; ad diuisū partem adm diuisibilem nūm̄ pueniat ut est Nūm̄ 16. qui in 8. et 8. et eorū 8. in quatuor et 4. q̄ eorū in duos et 2. et duo in 1. et 1. q̄ est indiuisibilis unitas parituntur. Dicit aūt pariterpar, q̄ cay partes nō a quib⁹ mensurant pares, ipsis eorū nāl ordine dispositis ꝙ ipsis respondeant, nisi una sit nō ratio rōis q̄ quib⁹ ut: 2. 4. 8. 16. 32. 64. 128. in hoc ordine 8. de nāli ordine pars est minus sequens 32. 128. et tanta secundū ordinē quanta est pars 16. sequens totū pars est 8. et hoc ipsa 8. genuit quotientem. Et eadem euenit de ceteris relictis cay a nō distantibz partibz. Sed hoc aduertendū: si pares sint partes dispositionis non unus sed duo sunt ambo numeri: in quib⁹ hoc eadem quod in partibz cay a nō distantibz genuit reperi ut in exo primo. Si uero ptes impares fuerint dispositi, nisi reperiat medius quod sibi ipsi nō multiplicatus et quot ut 1. 2. 4. 8. 16. 32. 64. In hoc ordine 8. est medius: cui tot totū sequens pars: qua quotiens in seipo q̄

De nūm̄ pariterimparis definitione Cap: quintū. 4.

Par. ter impar nūm̄ est qui in partes equas dividitur: et eorū hec partes in sunt impares, in equa non partiuntur: ut 10. nō

a .5. 55.5. n dns pars non dnidit/ pter
ignm nm ng nr dnas est impar esse pars
impares. Sequitur aut nm ste hor nros
a suis partib; q si non sint pares qr sit
impares, aut si nr sint impares qr nec
erunt pares, Quod in subdito facile ostendere exu. Nam nm par impares .18.
partes sunt .9. et .9. qrū quelibz a pri
de minorē nm: q a dnabus: n .9. dnabus
sit dnabus sine medijs, qr nros nō
ens impar est: q non numerat: et mrsq; de
6. decimato nrōr pri est: nec impar de
nūerato: q pr a ternario: et qr nros qde
par est: q .3. nārat: sic et in alijs pter m
pārē nūqm partib; est facilē videre
in nūer

De nō impārat' pari
Capitulo .5.

Imparit par nūs Est qn in nūēros ps
dnidit, mrsq; hr partes nōales ptes
sēantur. Sed in ista partiō dnisōe non ipse
ad mutuā in ēq partiōe progr dnā nr 24.
in .12. et .12. partitur: et mrsq; .12. in .6. et .6.
et amplq .6. in .3. et .3. dnidit. Sed amplq
3. in ēq non sēatur Et ob hoc nrōr ptes
hr odtm Est enī par q in ēq dnidit
sed imparit quidem, q non in oēs
suas partib; par reperit Sunt aut omnes
hy impariter pares .12. 20. 24. 28. 40. 56.

De nō Superflua dnōne nato
Iperfeto Ca. 6

Superfluus nūs² Est ꝙ pars sua: sūma totꝰ excedit: vt 12. ꝙ medietas est 6. pars tertia 4. pars quarta est 3. pars sexta: 2. pro vno 12. est 1. que oēs simul iunctę 16. ostendunt: ꝙ totꝰ 12. sibi sumam nō ꝙm excedunt **Diminutꝰ nūs²** Est nūs² ꝙ pars sua: sūma totꝰ non attingit: vt. 8. ꝙ medietas est 4. quarta pars 2. octaua. 1. ꝙ sibi iunctę. 7. efficiunt: ꝙ totꝰ sibi 8. sūma non attingit, sed ei minꝰ deficiunt **Numerꝰ perfectꝰ** Est ꝙ partes sue sumꝑ sūmę totꝰ nec maior nec minor sed eidē equalis reputat: vt. 6. ꝙ medietas est. 3. pars tertia: 2. pars. 6. 1. ꝑ sui simul sumptas. 6. totꝰ sūma equalem profert ab Et hoc modo plures partes reperies sibi. 6. 28. 496. 8128. et sic de cęteris. 6. aut octo terminatus

De nūs² impari⁹ & diffinitione et diuisione Ca. 7.

Impar nūs² Est qui in duo eqlia diuidi non potest quin vnus medius remanet. vt 5. diuidit² in. 2. et 2. manent vnitate mediante: addit² ei nūs² impar sibi parem semꝑ vnitatem Sunt aut nūs² impares hi speciales / Numꝰ primꝰ et nūs² perfectꝰ: nūs² secundꝰ et superfluus / Numꝰ primꝰ est 29 et superfluus / sibi adiunctꝰ superfluꝰ primꝰ et nūs² perfectꝰ **Numꝰ primꝰ et nūs² perfectꝰ** Est qui nullum alium hꝫ preter vnitatem a qua et ꝙ quilibet numꝰ compꝰ diuisibilis est partes semꝑ est numꝰ vt. 3. hꝫ ꝑ vnitate nullā aliā partem ꝙ totꝰ est nūs² 3. Et ob id hic nūs² primꝰ et nūs² perfectꝰ dicitur qꝛ a nullo nūs² primꝰ superatur aut metitur. Numerꝰ aut nūs² superfluus aut metiens dicitur: a ꝙ ꝑ multotꝰ sumptꝰ:

proce ille defuerit aut superflue vng ostenderit Et ma
nifestum quod prē mutatem nulla pro e eos metrorū:
gr si primus dimet. vt 3. et. 4. p oppositū nūi 3
numerantes simul: grā alia ab mutate pro ambos
ambos metr. vt 9. et. 12. quos non mutatos:
sed retinendo manet

De nūo 2o et deposito
Capitulo Octauo

Secundo ꝙ deposito nūm Est. s ꝙ prē mutatem
in se alterū hz nūm a ꝙ deposito est vt. 9. mutatum
hr a quo numerus replicata oportet: hr et mutā
tionem a ꝙ vt semper obtinet Et ꝙ s nūs
29 dicitur Nam hz nūm priorem a ꝙ denegatur
et deposito quidem est pū mutatū a ꝙ gemino resolute

De nūo ꝑ se 2o et depto: et
ad alterū depato pō et mto
Capitulo 9.

Nūs per se 29 et deposito ad alterū vero depato prīm
et mutatū est huius thēm 9. et 25 horū quilibet
vt ex priorib⁹ liquet / 29 et deposito reperiuntur / sed
ad se mutuo deparati / primi et mutati nota vide
licet Nam alterū quorū hūt nūm aq̄ mutat
ambo: 9. cui nulli vt sumpti mensē qlibet 29. nū
meri obtinentur Sic converse 25. p. 5. quos sumpta
mutantur: quilibet 9. nullū obtinentur Et hos fa
cile ꝙ sunt deprehendes: Se dueby t̄ propositos nu
merum de numero subtrahas: nam q relinquitur
aut est mutatus aut alius nūs huius q subtractus fuit
aut ēqlis: s quo relinquit mutatus est: nūs q
se proposuisti primus esse: nūs est: s ēqlis est: eos a°

Nō gen rerum multiplicas notandos, et ea nō esse gra
se ꝑtes proles sed gradus. Si nō p̄ subtractionē nō
fuerit relictus minor fuerit illo a priori subtrahendo
deat: et ita ipse dr potes procedas et ex dictis
ex dictis nūc naturam indicabis. Exempli gra sint
3. et 24 nūc proposita, inferes. 3. a. 24. et remanent
20. a quibus si rursus 3. totaliter minuit. 11. a quo
si demū. 3. subtrahantur, relinquentur duo: que
cū q̄ minuenda nūc non attingat? totiens q̄ntus
possit. 3. demū: quod in ḡne finis fuerit minus
relinquitur. Et quo ꝓpō nunc propositus esse ꝑficiendus

De minuendis multiplicibus in genere Cap: 9.

Prepo nota. Nūc quod ad aliud referatur aut esse
cgle aut multe. Et primū quidem p̄ se nullam
umquā diuisuz. Nam quod cgle est alterū se: hoc nō
pt: vt duo equātur duobus. Multe vero duplicē
esse nūc genere. Est em̄ quedā magis multe
quedā vero minus. Rursus aut minuendi multiplices
sunt species, scz. Multiplex. Suppartiens. Suppartes
Multiplex suppartiens: et Multiplex suppartes

De nūo multiplici Capitulum: 11.

Multiplex nūc. Est qui ad alterū ygaliter ꝑsumptus ꝑfectū
semel gignit: quem si bis genuerit duplex est: si ter
triplex, et ꝑcedendo manifestum: vt 2. ad. 1. et duplex
3. ad. 1. est triplex

De nūo Suppartiente Capitulum. 12.

Suppartiendans nūs ē qn adatū relatus qm quidem totū continet: et nisi aliquā eius partem: que pars ꝑ multitudinē finitur sēs, qualiter vocet, vt 3. ad 2. ⁊ 3. ꝺ. tertia sit sēsquitertia ad 4. vt 4. ad 3. Valet autem sēsqui idest ꝑ totū ⁊ 1ª ei⁹ sexqui duo dicit

De nūo suppartiente.

Capitulū. 13.

Suppartiens nūs ē qn adatū partes qm totū et nisi nullā vnā solam: sed plures eius partes ginit. ꝺ. igitur nūs alius a 2. eius partes ginit, ⁊ suppartiens: ⁊ nō nos ei⁹ partes vltra totū in se habet: suppartiens dicitur, et de reliquis ni nisi vnitate ꝓcedat. Exēm primū vt 5. ad 3. ⁊ exēm 2ū vt 7. ad 4. In his aūt tenendū q̄ nō q̄rtū ē substantia subintrare: aliud ē q̄ quod ꝑtem sequitur ꝑtes &c. / sequas vltra totū dues eius ꝑtes ginicat subintelligendū ē suppartiens vocitas Nā in numeris nāli ordine / 2. sequit. 3. Et ꝑ 3⁵ partes ginicat intelligendū ē suppartiens⁹ quartas / et sic

De nūo multiplici suppartiente.

Capitulū. 14.

Multiplex suppartiens nūs ē q̄ adatū relatū ginit eundē plicitū semel: et nisi alterā aliquā eius ꝑtem Et ei adh̄ ginitū semper obtutu Et cū ipso ꝙ ginitū nouū plicitū semel ginit: multiplex: ꝙ vero supra

duplex sesquialter

alijs modus partem inter particulares esse no ambigitur Si igitur maior numerus bis & ex medietatem minor / duplex sesquialter: Si vero tertia ex parte apprehendat duplex sesquitertius: aut si maior numerus ter / et insuper ex medietate / triplex sesquialter nuncupatur / et quotquot reliqui nuncupabuntur progressus fiendo Quia: S. ad duo duplex sesquialtera est: 7. ad 3. duplex sesquitertia est: et 7. ad 2. 3x sesquialter. 10. ad 3. triplex sesquitertia nuncupatur

De numero multiplici superparticulari

Capitulum. 15.

Multiplex superparticularis Quid est quo ad datum relatum aliquem quidem plus ipsum semel quidem: et insuper non una solum, sed duas, tres aut quotquot vel plures ex partes de ipsum quidem plures partes quotcunque sunt aliud eorundem nomen habebitur Si duplex cum duplici superbipartiens sesquialtera bis et alias ex partes in se habeat / ut 8. ad 3. Vel duplex supertripartiens sesquitertia bis et tres ex partes apprehendat / ut 11. ad quatuor Triplex vero superbipartiens nuncupatur: si maior ter et insuper duas tertias partes in maiore quotcunque ut 11. ad 3. et si quando in reliquis facile est videre

De Speciebus numerorum inæqualitatis Capi: 16.

Numeri inæqualitatis ut prius est quot

maiores nūcupant Dicit autē ꝑre ꝙ ꝑ ſolam
nomina per aduerbia ꝓportionū ſubſtantiua
ſunt ꝓuidenda ſic dicitur ſubmultiplex: vt 1. ad 2. ſubdupla
eſt: vt 1. ad duo 3. ſubtripla. Subſuperbipartiens
vt 4. ad 6. Subſuperquatuor vt 3. ad 4. ſubſuperbipartiens
eſt. Subſuperquinquepartiens vt 3. ad 5. Subſuperſeptipartiens
vt 4. ad 7. ſubſuperduopartiens reperitur. Multiplex
ſuperparticularis vt duo ad 5. ſubduplus
ſeſquialter eſt 3. vero ad 7. ſubtriplus ſeſquitertius
eſt. Et multiplex ſuperpartiens eſt vt 3. ad 8.
ſubduplus ſuperbipartiens: vt 4. ad 11. ſubduplex ſuper
duopartiens nominatur. Et omnia ꝑa de maioris minoris
ꝓportionis poſſunt dici: vel de ꝓportionibus maioris ꝓportionis
ſi minoris minoribus ꝓportionibus ſuperius ſunt
aut dicuntur multiplices adiunctorum numeros: proportionales
vocantur: et eiſdem quibus ꝓportionales ſuperpartientes
nominantur. Manifeſtum ergo dicitur
ſuperbipartiens duplam: quinta ſuperbipartiens: quintam ſuperbipartientes
quintas: quinta tres multiplam: 2. &c.

De proportione et proportionali Capitulum: 17

Proportio: vt ex predictis ſequitur eſt duarum
quantitatum ſunt eiuſdem generis quantitatum certa habitudo
ad alteram habitudo vt 4. ad 2. eſt proportio dupla
Proportionis vero adiectio habitudines
Mathematici proportionabilitates dicuntur Proportionabilitas autem eſt duarum aut plurium
proportionum ſibimet ſe ſecundum vt ſe habet 4. ad 2. ſic

8. ad. 4. qz vbiqz est ꝓportio dupla Illarū ꝫ.ᵉ
duarū proportionū sūt ꝓportiōbiles est Vbi
nō pauciores by ꝫby terminꝰ proportionabilis que
renda est Que cū ita dispoſite sunt: vt
medius extremoꝝ ſit ꝓportionabilis
biles quinq; duar² vt. 1. 2. 4. ſic em ſ.
hz 2. ad. vnū. ita 4. ad. 2. qz vbiqz est ꝓpor
tio dupla Si vero nō inter medij ita bnaꝝ
fuerint: vt alij ad alios, alij vero referantur
ad relegata, talem proportionabilitate hꝫ,
mutuā duoꝝ Vt. 1. 2. 4. 8. ſic ſ. hꝫ 2. ad. 1.
ita 8. ad. 4. vbiqz em est ꝓportio dupla Si
vero duo ſic ſ. hꝫ. 1. ad. 2. ita 4. ad. 8. cad
gradus proportionabiles pariter Sz nō Cō,
uerſa. est in duobus, quēadmodū ſ. hꝫ 4. ad
1. ita ſ. hꝫ 8. ad. 2. cad tres nūer
ꝓportionabiles ſed nō ꝫ mutuā est

Vespcbq ꝓportionabilꝰ
rū ḡnūs Ca 18.

Ꝓportionabiles quatuor ſpecies ſunt Sz Con,
tinua, Disiuncta, Permutata, et Conuerſa
Sunt et alie quare tres vtiliores ut ſ. ꝑ tres
probentur vtz Arithmetica, Geometrica et
Harmonica

Vdepartibꝰ Arithmetice
Capitulū 19

Arithmetica ꝓportionabilis est quotū mul
tar, pluralitas terminꝰ posiuꝰ neglecta ꝫplicate
proportionis: ſola reſpectū partiū diuiſarum

vt .1. 2. 3. in har numeru dyspositione duarū
vnarū ad .2. et numeri duarū ad .3. ēpho
reperiuntur, qr obiter omittas Nam sic numeri
a duobus: una .2. a .3. minor distat: Sed pro-
portionum ēpharum non observant Nam
duorum ad nouē est proportio dupla: Et
trium ad .2. est sesquialtera Duarū
aut .4. nechetas Proinde in musicis
numeri proportiones requirendę sunt

De proportione Geometrica
Capitulum .20

Geometrica proportionalitas est numerorum ab
plurib⁹ dyspositorū numerū diuersa neglige
sitq; proportionum ēpharum existentium vt .1. 2. 4. 8.
sic enim se habet .2. ad .1. sic se habet .8. ad .4. quia
obiter est proportio dupla, nec numerū ab diuersa
adiacentē. nam inter .1. et .2. nullus, inter .2.
et .4. duarius, nec inter .4. et .8. quaternarius
reperitur. Sed in numeris diuersis semper in eadem
numerorum proportione simul constitutis vt

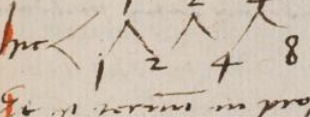

Et si termini in proportione tripla reperiendam diuersi in eadem numeruntur vt

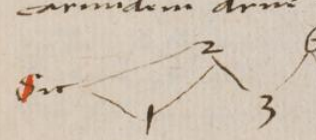

De proportionabilitate Harmonica Cap. 2p.

Harmonica proportionalitas est que nec extremis tribus nec eis proportionibus constat Sed ma in ꝙ quemadmodum maxy tonus ad minimum ponitur: sic diꝛa maxima et medy ꝙ diꝛaꝝ medy et minimi ponatur ut sint tria dissonantia .3. 4. 6. id maꝝ maior tonus: ma .6. ad mi. est ꝙ 3. duply est: sic diꝛa maxima tonum ꝙ .6. et medy ꝙ .4. ꝙ est dus duplus est ad diꝛaꝝ tonum medy et minimi que est .1. nec in ꝑfato modo ordine ter modum admittit eꝝ reperiet proportio diꝛa: nam proportio 4. ad .3. est ꝙ sesquitertia 6. vero ad 4. est proportio ꝙ sesquialtera: et inter 4. et .3. diꝛa est tonus: inter 4. vero et .6. duo toni Hec ante proportionabilitas sunt inducitas harmonica vocatur Ha in hac ꝑta harmonica aut symphonia vel consonantia Musica repetitur de istis in musica ipa generali altera tenus inducitur

De mīo ſm geometrias dimenſiones diſpoſito tractatuly Et prīo

De mīo lineale

Capitulu prīm

Proquo ſciendū: Omnem geometricā dimenſionem, aut eſſe linealem, aut ſuperficialem, aut ſolidam verbi gra Et ob id mīm primū mīm linealem ſuperficialem et ſolutu diſtinguy

Numerꝰ linealis eſt a duob⁹ nichilo⁹ aut adverte ſemper unitate, ut una eundemq; ductū quinarꝰ explicita ggenios, ij. iij. iij. v. Dicit² a duob⁹ nichilis. Nam ſīc primus actu non eſt linea, ſed potentia: ſic unitas actu non eſt mīm ſed potentia: Patenter ly igitur ſꝫ duob⁹ lineal⁹ mīm conſtare non pt unitatib⁹

De mīo Superficiale et ejꝰ ſpēbus Capitulum .2.

Numerꝰ ſuperficialis eſt mīm duob⁹ lineal⁹ gremij longitudo latitudo et linea, ductus Vel eſt mīm a nob⁹ nichilis addita deſcripta lineandū: et ꝫ nudā numerū ſe ſequentem angulū declarant Ductus eſt aut⁹ ſuperficialis mīm a duob⁹: ſīc ſē ne geometrici parcomb⁹ nobis

huius nulla angulares superficies claudetur-
ra et in nullo nisi superficialis non nisi tribus
minoribus constituit ut. Et ideo nigenus
modi superficies contra duos in triangulum
quadrangula: pentagonum et de alijs accipe.
Sic pari modo et unum superficialem gignit pentagonum

De numero triangulari
Capitulo. 3

Triangulares numeri sunt qui in lineales
sedem unitatem descripta tribus angulis constat
laterib⁹ equalib⁹ descriptis ut sunt. 3. 6. 10. 15.
21. 28 in infinitum. Figura huius talis *

De numero quadrangulari
Capitulo Quadratum

Quadratus numerus est qui in lineales
sedem unitatis descripta angulis quatuor late-
ribus equis dimensione disposita constituitur
ut habetur ordinati o Unde nisi ab unitate
in gemina proportione habeas disposita ordinis
ab unitate orietur quadratus: ac de ceteris semper
eius naturam esse Ac cum quadrati in infinita
diversa sint: quidam ex quibus lineadimensio
habent et longitudinem ut bis duo: et ter
tria: quidam vero ita longitudo sunt ut quo
latera non mutabit sed altera quadratum
numerum diversificatur: ut ter quinque vel forte *
Reliqua vero altera parte longitudo exsistunt
quam sit latera unius cuiusque diversa

ut sunt bis mia in ista forma dispo :::

De mō pentagono Hexagono Heptagono et sequentibus multangulis Cap. Quīt

Pentagonū est quilatterum in se circulo inscriptū descripto quoq; angulī laterib; ēqlr diuisis disposisq; reuniantur: et simile de figuris Hexagoni: Heptagoni et reliquis desumbuntur nūr / que ut sa/ tis patuerit ponam ista subsequenda

12 · 22 · 35 · 51 · 71 · ōnis pentagoni
15 · 28 · 45 · 66 · 91 · ōnis Hexagoni
17 · 34 · 55 · 81 · 112 · ōnis Heptagoni

Numerū quidē et si non actu in pote/ra ista ordine mādes figuras ōnū singlis proposita

De mō solido siue corporali Capitulū Sextum

Corpales mō est qū tribus laterib; ēqlr circumscriptū siue longitudo latitudo et profundū habeat. Vel est qū in se/cum unitates suas in longum latū ac pro/fundū dispositas fuerit: corporis alicuius figura repreſentabit et ob hoc depū ad/modū corpora duodecim quorum hic nō Nam numerū quidē pyramides, latera/ lia: asseres: cubos, aut magis latum gradatq; parallelopipedos: cubiq; rectos / vel

sphere nominantur quare descriptus
in sequenti patebunt

De nu piramidali
Capitulum Septimum

Piramidalis nus est qui in suis unita
tibus per modu piramidis corpalis ystitui
tur siz a basi lata incipiat et in acumine
semper decrescat donec ad unitatem qui
hugus piramidis rony est pducat Et
sunt in corporibus piramidis quida ut triangula
ut A. et quida quadrangula ut b. corpus
sctm modu suppficiei triangularis
habentis: sic et in nibus piramidis triangula
quadrangula alijsue reperiet

De nu piramidali
triangulo Cap. 4.

Piramidalis triangulus Est cuius basis est
triangulus et a tres rony sunt coniuncti
in modu lateris, ut si basis b. proponatur pro
nudem suppficiei, piramidis sedam et
denarius constituet Quod si pro basi 20
nus laberetur * et octo piramidis b. sup
ponatur: piramis tota et 20. numeri
producitur Sic nus radicalis cubicus in trian
gulam nus piramidalem nominatus latera
retinuerit, quot ad cuius ystitui nisi trian
gulus aut quadrangulus, pentagonus: aut
hos sequentes ymaginari: unitate cuius

pro ere. nũ ꝑ ꝑuenta ꝗ quo lequer ꝑ. ꝑic
di. produc. ꝑ rauncby latera duo, 2ª
tres, terra vero quar numeros habeat

De numero pyramidale
Quadrangulo Cap: 9.

Pyramides quadrangula Cuyꝰ baſ
nũ quadrata, cuiꝰ vero uncias eſt: ut
ꝟ. pyramis cui fabricata baſis ꝟ
uncias habet ſex. Ψ. ſuppoſitis ſcili
cet quadratis pyramidem ꝗ ordiri ſex
uncias oſtendo: ꝗa ſi habet. 6. baſis
ſup addas: terna pyramis erit. 30. uncia
prodibit et ſic in cæteris ꝗ nũ ꝑ. ordiri
uerum pyramidem: et abſq; ut ꝗ angulꝰ
ſolere eſt Hoc in uni. non eſt ſitiendum ꝑ.
ꝓcedendum: ſi uncias ꝑ cuiuſ ducatur
unius ꝓ pyramidem uncias ubiꝰ eſt
pedes, ſolet ſe alius quoſq; nucis baſibꝰ
uñ ſpecies regulas ſup addendo deſcri
bo, pyramides ſuas bis uncias col
lo. pedes.

De laterculis
Capit: 10.

Laterculi nũ ꝑ ꝗ ꝗ ducti eſſent eſſent
in unum ſuos ut uidetur bis. 18. oſtendit
ꝗ ſi ſectus tres duci ſuos diſponantur, longi
tudo laterculi habetur: ꝗ ubiꝰ tres Abs,

X . . . indo vero mutr: qz duæra nu reputer ut
: : : X quiby alia nascitur in scio nus sequendus
dispositio

De asseribus.
Capit. 11.

Asseres nũ, Quos ex ductu ẽglũ ẽgliter
in nauj sunt. ut ẽnt ẽnor nauis. 144.
* sunt / q si ad figura corpalem ordinare-
: : : : ris / latendo longitudinẽ erut ẽglis quæ
: : : : vbiq ẽnat: Latendo vero in .q. hoat
erut dyscis ut X quiby alia. 16. in
dispositio ethicis supponas

De remulis
Cap. 12.

Remuli nũ: Q in ex nũqiby nũqliter
per nũqla sunt: ut ter quater nauis
18. efficiũt: quos si in corpẽ fornacem
disponas, latendinem tres / longitudinem
quatuor: ut altitudinem habeant. q.
reperies: et sic ad dnicũsos ẽglos ꝛc

De parallelipedis
Cap. 13

Parallelipedos Quos ex ductu ẽglium in /
equaliter per ẽgla sunt: ut bis tria bis
12. sunt: que si in corpẽ figura redacta
fuerint latitudinẽ altitudinẽ equam
(q vbiq dnare) longitudinẽ vero reperies

mẽſlem : q̃ rem : vr ::: quby alia ſex
ra formam ſupaldas :::

De Cubis
Capt 14.

Cubi numeri : q̃ ex ẽq̃libꝫ ẽq̃lia
producte ſunt : vt ter tria vt 27. ẽ
ſtunt : q̃ ſi riſorme corpꝰ reſ-
gatur / latendo longitudo & profunditas
ẽq̃lis reperiantur / q̃ vbiq; tria : vt
quby alia . q . talium ordinata / bis ſu-
perius Unde ſi mũ ab vnitate
continue proportionales fuerint / quar-
ta ab vnitate cuby eſt : ac de numero
duby ſemp interiacentes / ſemp ẽq̃les
cubis ſequuntur

De cubis vel ſpheris
Capitulum . 14 .

Cubus vel ſpera / q̃ ex ducta in /
ſe ipſam ra producitur / vt a q̃ mus
cubus q̃ triangl lat̃ numerat in ſemet
aliundinis ex tribus triangulis ſe
ſe quinquies q̃ ſit . 25 . q̃ ſi rur /
ſus q̃ quinquies accipiatur . 125 . producit
ur aliunde in eundem numerum finiat
a quo lat̃ ex prĩa mchoat : q̃ in . 5 .
Ut ſexies in duos . 6 . ſexies . 36 . fiunt
que ſi rurſus p . 6 . multiplicentur . 216 . pro
ducunt

que m·ō· ut̄ terminentur, aq̄ ꝺ̄ latꝰ
eq̄ uehatur: & ob ꝺ̄ hꝰ mꝰ ꝺ̄ uehꝰ
uel ſperꝰ, q̄ ad p̄ncipium
p̄prū reuertant̄, & ſunt ex ūno
ex reuerſõe ꝺ̄ puncto in punctū rr,
uel perſentur: ſic ex ūno ūtexplua,
trahe q̄ū uſq̄, ſicꝫ mꝫ q̄ plan ſt,
p̄rrcantur. et quinq̄ꝫ .5. ſunt 25.
& ſunt ex ſexta ſz ſemiꝫ ꝺ̄ erunt,
ductoꝫ rrca ꝺ̄ctrū fixa, ſphra
ꝺ̄ſcribat: ita ex arcu mꝫ p ſenum
p̄ncipū ūtexplicari uel ſ̄ſcribꝫ poſſ
p̄rrcatur: et 25. quinq̄ꝫ erunt. 125.

Finis de Mēſ pau

Algorismus nouus de

integris cõpendiose sine figurarum (more Italorum) delectione compilatus. Artem numerandi omnemq; viam calculandi enucliatim breuissime edocens, vna cũ Algorismis de minutijs vulgaribus videlicet et phisicalibus Addita etiam regula proportionũ tam de integris q̃ fractis que vulgo mercatorum regula dicit Quibus habitis, quis modica adhibita diligentia omnem calculandi modum facillime adipisci potest

Numeratores

Adde 17

Et fit Numerator 1

Subtrabe

Multiplica

Multiplica

Et fit diuisor semper 12

Denumeratores

Hain 8827

LANDES- UND STADT- BIBLIOTHEK DÜSSELDORF

Algorismus nouus

Disciplina numerorum

Arithmetica est Greci enim nūerū rithmon vocāt quā scriptores secularū trāx inter disciplias mathematicas iō primā cē volebāt qm ipa vt sic nulla alia indiget disciplia Geometria ꝙ Astronomia ⁊ musica vt sint at ꝯ subsistāt istius egent auxilio Igit rō nūeroꝝ ꝓtem nēda nō est. ꝫ sumopē ab oībus est appetēda. Cū dicat scūs Augustin⁹ Nemo ad diuinaꝝ hūanaꝝꝯ rex cognitiōem accedat nisi prius artē nūerandi bñ addiscat Et aristoteles prio elenchoꝝ Qui nō sꝫ ꝓmpti nūeros ferre a scientiꝫ expellūtur In nūero enim ⁊ mēsura ⁊ pōdere oia creata sꝫ Quare de specieb⁹ arithmetice tam de Integris ꝯ de fractꝫ aliqua breuiter ꝓponere conabor. ¶ Arithmetica enim est scia numerandi Numerus ꝙ est multitudo ex vnitatibus ꝓfusa vt 6 profunditur ex 6 vnitatiꝫ ¶ Unitas aūt est qua vnaquecꝯ res vna dr. Nota q nūerus est triplex videlicet. digitus. articulus ⁊ nūerus cōpositus. Digitus est nūerus minor denario vt 2 3 4 5 6 7 8 9 Articulus est numerus qui in decem partes equales precise diuidi potest vt 10 20 30 40 ⁊c. Numer⁹ compositus est numerus qui ex digito articuloꝯ componitur vt 24 36 49 ⁊c.

Prima species.

Numeratio ē cuiuslibꝫ nūeri ꝑ figuras sibi cōpetētes artificialis expressio. Notandū q nouem sꝫ figure significatiue quibus oīs nūerus scribi habet vt 1 2 3 4 5 6 7 8 9 o Decima vero que nulla dicit se sola nihil representat. sed occupando locum aliarum dat alijs significare Representatio enim harum figurarum maxime in loco ⁊ ordine dependet Nam quelibet figura in primo loco versus dextram posita se simpliciter semel representat In secundo decies se In tercio centesies In quarto millesies se In q̄nto decies millesies In sexto cētesies millesies se In septio mille millesies se ⁊c. Sic sp ascēdēdo ꝓm decuplā ꝓportionē. Pōt tū alijs ꝓuenīēter numerare a b c ponēdo sup primā a sup secundā b sup terciā ⁊ sup quartā iterū a deinde b c ⁊c donec ad finem ꝓuenitur.

Algorismus nouus

Tūc quodlibet a dcpmto ꝑmo repñtat mille.c. cētenariuz b. articulū.a.digitū Aut alio mō Incipe a ꝓria dicēdo ꝓria ꝑ se.2.decē.3.centū.4. mille.ponendo punctū sup quartam et in 4.iterū incipiēdo.ꝓria ꝑ se mille. 2.decē milia.3.centū milia.4 millemilia Iteꝝ ponendo pūctulū vnū.et sic ꝺeq̄n ter ad finē.tūc q̄libet pūctus repñtat mille vt in exemplo

b a c b a c b a Sic exprimit 4 5 millemilia
4 5 9 3 6 0 2 9 Noningēta milia.3 6.milia vi
guntinouē Ibi nota q̄ q̄n a et b simul ponūtur semꝑ debēt simul exꝑmi.nisi q̄n b.nulla fuerit.tūc a solitarie exꝑmitur. at. centenariꝰ solitariꝰ exꝑimuntur est regula generalis

Secunda species

Additio est duouz aut plurū numerozū in vnā sum mā reductio vt 4 ad 7 faciūt 11.cē In additōe eñ ad minus duo ordines numerorū sunt necessariꝰ videlicet ad dēd⁹ et numerus cui debet fieri additio Addere si placet.nu merus cui debz fieri additio scribaꝫ ꝑ suas differentias figu rū.et numerus addendus sub eo.ita q̄ ꝓma sub ꝓma.2. sub.2.et 3.si quā habet sub.3.et sic de alijs Deinde ꝓmas fi guras ad se addas Et excrescet numerus vna aut duab⁹ figuris scribendus Si vna scribaꝫ inferius sub virgula Si duabus ꝓmā harū scribe et secūdaz mente tene vsqꝫ ad ad ditionē ꝓximarū figurarūquā cū eisdē adde Et iteꝝ excres cet numerus vt supꝝ Et sic operare donec oīes figure addē de simul fuerint addite

Exemplū volo addere 2376 ad 57640 Pone sic
Tūc primas figuras ad se addas dicendo 5 7 6 4
6 ad 4 faciūt 10.scribe 0 inferius.vnitatez 2 3 7 6
seruando in mente aut in tabula dein 8 1 4 0
de 7 ad 6 faciūt 13 et vnitas seruata facit 14.iterū primam scribe videlicet 4 vnitatē seruando in mente Postea 3 ad 7 faciūt 10 et vnitas seruata facit 11. scribe vnū seruando .1. de mū dices 2 ad 5 faciunt 7 et 1 seruata faciunt 8.que etiam scribe inferius.et sic erit ꝓsens additio 8140.cuius pro ba sequitur in subtractione

de integris

Tertia species

Ubtractio est nūeri a nūero ablatio vt videatur summa relicta vt 5 a 13 manēt 8 In subtractione similiter duo ordines nūeroꝝ sūt necārij vicz subtrahēdus t nūerus a quo debeat fieri subtractio Oportet aūt minorē a maiori aut equalē ab equali subtrahere. maiorē a minori vero minime. Subtrahere si placet numerus subtrahendus subscribatur vti in additōne. Deīn primā subtrahēdi a prima nūeri a quo ōbeat fieri subtractio auferas si potes t relictū inferius sub virgula scribas. Sin aūt id est si inferior maior fuerit figura sibi suprapositā distātiam eius a denario adde superiori. t productū scribas i loco inferiori Quotienscūqꝫ hoc contingit semp figure prime subtrahēde addatur vnitas t sic a figura sibi suprapositā subtrahatur vt prius. donec oēs figure subtrahende fuerint subtracte Exemplū Subtrahere volo 2472 de 59708 Ponevt 5 9 7 0 8 in figura tē Et subtrahe 2 ab 8 manent 6

2 4 7 2 que scribe inferius Deinde 7 a 0 nō possum

5 7 2 3 6 distantia a denario numero est 3 ad o facit 3 que etiam scribe inferius Postea dic 5 a 7 manent 2 et 2 a 9 manent 7 et 5 scribant etiā inferius t sic relinquunt 57236 Et sic facias in oīmi subtractione. Si velis pbare p prīmissam additionē vicz. reduc inferiores duos ordines in vnam summā t redibunt figure prioris nūeri a quo debet fieri subtractio. Si aūt p prīmā volueris pbare additionē tūca numero ex additōne productō altercꝫ duorum primoꝝ ordinum subtrahe t relinquet reliquus. qz si inferior subtrahitur relinquit superior. Si aūt superior subtrahit relinquit inferior. Si aūt plures nūeros volueris subtrahere ab vno tūc oīa numeros subtrahendos p additiōem in vnam summam reduc deinde hm presentem subtrahe vt supra.

Quarta species

Ultiplicatio ē nūeri ꝓcreatio ꝓportionaliter se habentis ad multiplicandū sicut multiplicās ad vni

tatem ꝑbi gratia 3 ad 4 multiplicare est numerum 12 procre
are que sic multiplicando videlicet 4 proportionantur velu
ti multiplicans scilicz 3 vnitati vtraqz est ꝓportio tripla. Itē
Multiplicatio prerequirit qꝫ quis bñ sciat multiplicationez
digitoꝝ inter se Cui⁹ dat regula Scribant digiti subalter
ne z cuiuslibet dzam a denario ꝑsus dextrā ponas quas in
se multiplica. ꝓductū inferius scribe Deinde differentiā vni
us a digito alterius subtrahez priori ꝓducto postponez pro
uenit summa vt patet in ꝑmi figura 9 1 differentia
Exemplum septies 9 quot sunt 7 3 differentia
Pone subalterne vti in figura cum 63
suis differentijs qꝫ inde multiplica facit tres. deinde subtra
be 1 a 7 aut 3 a 9 manēt 6 que postpone facit 63

Pro facilliori intellectu dictoꝝ dicendoꝝqz de mul
tiplicatione ponā tabulam multiplicatiōis digitoꝝ inter
se vt quis eo facilius possit menti imprimere.

2	2	4	4	7	28
2	3	6	4	8	32
2	4	8	4	9	36
2	5	10	5	5	25
2	6	12	5	6	30
2	7	14	5	7	35
2	8	16	5	8	40
2	9	18	5	9	45
3	3	9	6	6	36
3	4	12	6	7	42
3	5	15	6	8	48
3	6	18	6	9	54
3	7	21	7	7	49
3	8	24	7	8	56
3	9	27	7	9	63
4	4	16	8	8	64
4	5	20	8	9	72
4	6	24	9	9	81

In multiplica
tione similiter
duo ordies nu
meroꝝ sit necesse
sarij multiplicā
dus vicz z mul
tiplicans. Si
placet multipli
care. numerus
multiplicandū
ꝑm suas diffe
rentias figura
rum scribez mul
tiplicantez sub
eo aut ī alio lo
co quo tibi pla
cet z duc priaz
multiplicantis
in ordines figuras multiplicandi. Ita tū quandocunqz ex mul

De integris

tiplicatione excrescit nūerus vna aut duabus figuris scribē dus semp prima hab scribe ꝛ scōam mente tenens scz ad multiplicationē prime figure multiplicādi quā ad eius pductū adde pterqz in fine multiplicandi. ibi em ambe scribunt ꝛ figurā multiplicantis cācellet ꝛc. Deinde secundā multiplicantis duc etiā in oēs multiplicandi Ita tñ q pductum exsecūda multiplicantz in primā multiplicandi ponat sub scōa primi ordinis scripti. Ita tñ vt supꝫ. ꝛ sic pñter donec oēs figure multiplicantz ducte fuerint in oēs multiplicādi Demū illos ordines p additionē in vnā summā reduc. ꝛ qlibet solitariū ponat se solo. Exemplū volo multiplicare 7 9 5 per 2 4 6 Pone sic. nūc duc pmā multiplicantz. s. 6 in primā mltiplicā

	7	9	5	di. s. 5 facit 30 scribe o ꝙdo 3 in mēte De
	2	4	6	inde duc 6 in 9 facit 54 et 3 ꝙdata fāt 57
	4	7	70	scribe septem ꝛ serua 5 in mente aut in ta
3	1	8	0	bula Postea duc 6 in 7 facit 42 et 5 facit
1	5	9	0	47 que totaliter scribe qz in fine mltiplicā
1	9	5	5	70 di ꝛ cancelletur prima multiplicantis. s. 6

Deinde secundā multiplicantis duc etiā in oēs multiplicādi dicēdo prio ēter 5 stz 20 scribe o et 2 ꝙdata in mēte ponendo o sub scōa prioris ordis. s. 7. demū in scōam. s. 9 ꝛc vt supꝫ Postea duc etiā tertiā multiplicātis in oēs multiplicandi. ita tñ q pductū ex tertia multiplicantis in primā multiplicādi ponat sub tertia primi ordinis aut sub secūda secundi ordinis. Deinde pñter vscz ad finem. Demū p additionē reduc illos ordines in vnā summā vtz in exemplo. pba sequit in diuisiōe quia diuisio probat multiplicationē quēadmodū subtractō additionem ꝛ econuerso. Item duplatio ꝛ mediatio non sunt species arithmetice ab alijs distincte. sed stz species multiplicationis ꝛ diuisionis. Duplatio est per 2 multitudo sicut mediatio est per duo diuisio ꝛc.

Quinta species

Diuisio est numeri procreatio ꝓportionabiliter se ad vnitatē habentis. vt diuidendus ad diuisorez vt 20 ad 4 diuidere est numerū quinarū procreare que sic

vnitati ꝓportionant quintupla vicz ꝓportione quēadmodū diuidēdus vicz 20. diuisor scz 4. qz etiā est ꝓportio quintupla

¶ In diuisione etiam requiruntur duo ordines numerorū scilicet diuisor z diuidendus. diuide ergo si placet numerus diuidēdus per suas dīās scribat z diuisor sub eo. ita ꝙ vltīa sub vltīa z penultīa sub penultīa z hoc si vltīa diuisoz mior fuerit vltīa dīdēdi. sinautē tūc vltīa diuisoz ponat sub penultima diuidēdi z alie ꝑnter zē. Quo fcō vide qtiēs vltīa diuisoris possit haberi in sibi suprapositis aut suprapositis ita tñ ꝙ etiā totiēs oēs ꝑcedētes in suis supioribꝫ aut suis supꝑpositꝫ Et quotiētē pone ꝑsus dextrā vltra virgulā ꝓcauā. Quē quotiētē multiplica in oēs figuras diuisoris. primo in vltīam. deinde i secundā zē. et ꝓducta p subtractionē subtrahe a sibi suprapositꝫ relictū supraponēdo prius tñ cācellatꝫ figuris. Quo fcō secūdet diuisor p vnā dīam. z itez videdū ēvt prius quotiēs zē. Si aūt ꝓtingit ꝙ i media ꝙpatōne aut i fine qtiens inueniri nō ꝑt ponēda est o in quotiēte. z secundet diuisor si nō fuerit in fine opatōis. Si aūt in fine tūc figure relicte sunt residuū diuisōis zē Uti ī exēplo. volo dividek annos dñi currētes vicz 1491. p 24 Pone sic. Cācellent oēs cifre istius figure ꝑter 3 et 62

Hunc videas quotiens vltimā	2	5	3	
diuisoris vicz duo possis habe	1 4	9	1	(6 2
re in 14 ita tñ ꝙ totiens etiam	2	4	4	
4 in sibi suprapositꝫ hoc est sexi		2		

es quare pone 6 vltra virgulā ꝓcauā vti patz in ꝓnti figura. Et multiplica ea in vltimā diuisoris vicz 2 facit 12 que subtrahe a figuris sibi suprapositꝫ videlicet 14 manent 2 q̄ scribe sup 4 cancellatꝫ tñ prius 4 et vnitate. Deinde eundem quotientem multiplica etiam in secundā diuisoris Dicendo sexies 4 sunt 24 et 24 a 29 manebūt 5 que pone supra 9 cācellatis 9 et 2 Omnes cifre istius figure debent concelari ꝑter 1245 et (6 Deinde secundetur

diuisor vt in figura Et itez videatur quo	1	4	9	1	(6
riens possit bī 2 in 5 bē 2 Que 2 etꝫ scri		2	4	4	
bei q̄tiētē ad aliā z ea multiplica vt prꝰi			2		

De integris.

figuras diuisoris Dicendo primo bis 2 sunt 4 a 5 manet 1 ·
Et inde bis 4 sunt 8 ab 11 manent 3 vt patet in figura et sic in tota diuisione residuat 3 et erit vna pars 62 Omnes cifre istius figure dñt cancellari pter 3 et (62

		1		
	2	5	3	
1	4	9	1	(62
	2	4	4	
		2		

Si vis pbare. Multiptica diuisorē in quotentē. et adde residuū si qđ fuerit. et redibūt pores figure nūeri dividendi Multiplicatio vero pbatur p diuisionē. vt dividendo producū p multiplicadū prouenit in quotiente multiplicans aut econuerso dividendo producū p multiplicantes puenit multiplicandus etiā. et tantū de diuisione.

Serra Species

Progressio est plurium nūerorū fm equales excessus sumptoz in vnā summā ꝺductio vt. 1. 2. 3. 4. faciunt 10. et cetera In oñi progressione addantur ad inuicez extrema et producū multiplicatur p medietatē positionū et puenit summa progressionis Exemplū volo scire quot ictus faciat tintinabulū ad campanā signando horā a pria ad 12 Pone sic 1. 2. 3. 4 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. iūge extrema fiēt 13. q̄ m'tiplica p medietatē positionū scz 6 faciūt 78. tot ḡ ictus fecit signādo horas Aliud exemplū. 1. 3. 5. 7. 9. 11. 13. 15 17. 19. 21. 23 iūge extrema facit 24. q̄ m'tiplica p medietatē positionū vicz sex facit 144. et cetera.

Aliud 2. 5. 8. 11. 14. 17. 20. 23. 26. 29. 32. 35. 38. 41. 44: 47. fcit 399. Si aūt pgressio fit p duplā ꝓportionē. tūc vltimū dupla. a duplato p̄mū subtrabe et habeb intentū vt 1. 2. 4. 8. 16. 32. 64. fcit 127.

Si vero fm triplā proportionem. vltimū tripla et a producto primū auferas. et remanentis medietas ostendit quesitum Exemplū. 1. 3. 9. 27. 81. 243. 729. facit 1093

Si aūt fm quadruplā ꝓportionē. vltimū quadrupla et subtrabe primū et remanentis tercia pars oñdit valorē vt 2. 8. 32. 128. 512. 2048. 8192. Et ita de alijs ꝓportionibus et vltimū m'tiplica per nūerū denoiatōis ꝓportōis p̄mū aufe rēdo relictū dividēdo p nūez vnitate minorē nūo ꝓportōis

Algorismus nouus

Septima species

Radicem q̄drataz alicuius nūeri extrahere ēab ipso nūez elicere qui in se ductus suñ reddit quadratuz vt bis duo facit quatuor Dicitur eñ quadratus q̄ diuisim p vnitates scriptus quatuor hēbit latera ad modū quadrati quapropter radix quadrata in nūeris z costa quadrati in ptinuis idē f̄cat. Si igit nūerus ꝓponatur cuius radicē queris. hic nūerus signetur p pūcta in locꝫ impariū vicz prima 3.5.7.9.11. z ē quia quot habueris pūcta tot habebis digitos in radice hui⁹ nūeri ꝓpositi. Sub vltimo igit pūcto inueniē dus est quidā digitus qui ductus in se deleat totū supraposi tū respectu sui vel inquantū vicinius pōt. Et ille digitus inuētus ponendus est ꝑsus dextrā vltra virgulā ꝓcauam vti in diuisione. Quo facto duplicādus est ille digitus. z est duplatū ponendū sub ꝓprima figura versus dextrā ¶ Deinde iterū inueniendus est digitus qui in duplatū ductus totum deleat suprapositū respectu duplati. Deinde ductus in se totum deleat suprapositū respectu sui vl' inquantū vicinius p̄t illo facto duplandū est totum qđ ponitur in quotiente. z duplatum ponendū est sub proxima figura versus dextrā. Deinde iterū z cetera vt supra vsqꝫ ad finem. Quñqꝫ aūt ꝓtingit q̄ in media opatione aut in fine digitus inueniri non potest Sic ponenda est o in quotiente. z oībus dimissis intactis p cedatur ad inuentionem proximi digiti. Si non fuerit in fine Et sic operare vsqꝫ ad finez. Quo facto tunc aliquid erit residuum aut nihil. Si nihil. cōstat q̄ numerus propositus fuerat quadratus Si aūt aliquid fuerit residuū. tūc nūerus nō fuit quadratus Sed nūerus inuentus est radix maximi numeri quadrati sub proposito numero cōtenti. Exemplū volo inuenire radicem annoꝫ christi currentiū videlicet 1491 Signa nūez p puncta vt in figura. Deinde sub vltimo puncto tam signato videlicet. 14. inuenendus est quidā digitus qui ductus in se deleat totum supraposītum respectu sui vel inquantū vicinius potest z est 3. que multiplica in se facit 9 que subtrahe a 14 vti in diuisione manebūt 5 Deinde du

De integris

pla digitum inuẽtum facit 6 que pone sub proxima figura versus dextrã. 9. videlicet. z iterum inueniendus est digitus qui duplatũ ductus deleat totũ suprapositũ respectu dupla ti. Deinde ducꝰ in se deleat totũ suprapositũ respectu sui vel inquantũ vicinius pt. z est 8 que pone versus dextram ad 37 duc ea in duplatũ videlicet 6 faciet 48. que subtrahe a 59 remanent 11 Deinde in se ductus facit 64 que subtrahe a 11 et manebũt 47 pro residuo ergo ꝓstat qꝫ numerus annoꝝ xpi currentiũ vicz 1491. nõ ẽ q̃dratus Sed nũerus 38 inuẽtus

est radix maxime nũeri q̃drati sub		1	4	
nũero annorũ cõtenti videlicz in		5	1	7 (38
figura Si vis probare tunc radi	1	4	9	1
cem inuentam in se multiplica. z			6	

si quid fuerit residuum adde z redibũt figure numeri propositi. Sinaurem errorem corrige Cancellentur omnes cifre ultimus figure preter 47 et (38

De radicum extractione in numeris cubicis

Sciendum qꝫ nũerus cubicus est q̃ provenit ex ductu alicuiꝰ nũeri bis in se aut semel in suũ q̃dratũ Dicit aũt cubicus a noĩe cubus. Est em̃ cubus corpus solidũ sex bñs supficies 8 angulos et 12. latera vt tessera z̃c. Radicem aũt cubicã extrahere. ẽ nũerum elicere q̃ in se cubice ductus suũ reddit cubũ vt ter tria ter faciũt 27 Si igitur nũerus ꝓponatur cuius radicem vis invenire. signa loca millenariorum per puncta Et sub vltimo millenario inueniendus est quidam digitus q̃ in seipsum cubice ductus totum deleat suprapositũ respectu sui vel inquãtum vicinius potest. Quantum autem quilibet digitus in se cubice multiplicatus producat habes in tabula presenti.

Algorismus novus

Quo facto triplādus est digitus ille in	1	1	1	1
uentus ꝛ triplatū ponendū est sub ꝓri	2	2	2	8
ma tercia figura versus dextrā Deinde	3	3	3	27
iterū nueniendus est quidā digitus qui	4	4	4	64
vna cū digito ꝓius inuēto ductus in tri	5	5	5	125
plū. deinde solus in ꝓductū totum de	6	6	6	216
leat suꝓrapositū respcū triplati. Demū	7	7	7	343
ductus in se cubice totū deleat respctū	8	8	8	512
sui vel inquantū vicinius potest	9	9	9	729

Quo facto triplatū est totūquod ponitur i quotiente et triplatū ponendū est sub ꝓria tercia figura versus dextrā. deiñ iueniendus est q̄daꝫ digitus qui cū digitis secū positis ductus in triplatū. deiñ sine illis in ꝓductū deleat totū suꝓrapositū respcū triplati. deiñ ductꝰ i se cubice deleat totū respcū sui vl' inquantū vicinꝰ ꝑt Quo fcō. vt sup̄ Et sic opare vsq; ad finē. si nihīl fuerit r̄siduū numerꝰ ꝓpositꝰ ē cubicꝰ Si ꝙo aliq̄d fuerit resīduū nō est cubicꝰ. ſz radix iuenta ē radix maxtimi nūeri cubici subnūero ꝓpositō ꝓxīmi Exemplū volo iuenīre radicē cubicā ānoꝝ xp̄i currentiū. ānoꝝ ꝛc 1491. primo signant loca millenariorum ꝑ p̄ncta Et sub p̄ncto vltio fcō iueniendꝰ est digitus qui cubice in seip̄m ductus deleat totū suꝓrapositū respcū sui vel i quantuꝫ vicinius potest ꝛ est vnitas quē pone. versus dextrā vltra virgulā vt in figura quē multiplica in se cubice producit vnū et 1 ab 1 et surgit Deiñ tripla vnitatē et fcit tria q̄ pone sub prima tercia figura vicz 9. et sub altero puncto iueniendꝰ est q̄daꝫ digitus alt' qui vna cū digito priꝰ inuēto ductus in triplatū. deinde se solo in productum deleat totuꝫ suꝓrapositum respectu duplati Deinde ductus in se cubice deleat totū suꝓrapositū respcū sui vl' inq̄ntū vicinꝰ ꝑt iterū est alia vnitas quā cū alia ꝓius posita multiplica i ꝫ fcit ꝫꝫ. se sola i eadē fcit ꝫꝫ. q̄ subtrahe a 49 manebūt 16. Deinde ductꝰ i se cubice fcit vnū. 1. ab vnitate ꝓria et surgit. sic radix cubica ānoꝝ xp̄i currētiū ē 11. et r̄siduū 160. ergo ꝟstat q̄ ꝓpositꝰ numerꝰ nō erat cubicꝰ. ſz est radix maxtimi cubici sub annis christi tunc currentibus contenti Si vis ꝓbare

De integris

multiplica u cubice in se et adde 160 et puenisunt 4 91
Alia radix 128129044. est 2340. nihil residuat
Alia radix 888888. radix est 96 residuum 4152
Item inter quoslibet duos nūeros cubicos duplex mediū proportionale est. vicz maius z minus. maius habet qñ quadratū maioris multiplicat̄ p radicem cubicam minoris Minus qñ quadratum minoris multiplicat̄ p radicem maioris vt patet in figura sequenti

8			27 cubi
4	Multi	maius	9 q̄drat
		plica fit	
2	Multi	minus	3 radix

Finis Algorismi de integris.

Algorismus nouus de minutijs vulgaribus

Ignorantia minutarum siue fractionis q̄z plures a cognitōe toci⁹ quadruuij retraxit quare de eisdem deo annuēte conatus sum aliqua ponere Minutia siue fractio est pars integri Et minutie vulgares taliter representantur q̄ denominator inferius⁊ nominator superius scribitur virgula interiecta in modum fractionis. vt scribere si velimus quattuor nonas scribamus sic 4/9 Sūt autem 4/9 partes vnius integri in 9 diuisi

Numerator est numerus in quo totiens est vnitas quot partes integri volumus representare Denominator vero est numerus in quo totiens est vnitas quotiens pars denominata est in suo toto

De minutijs vulgaribus dantur tres regule

Prima Quotienscūq̄z nūerator ē eq̄lis denoiatori vt mi

3	4	5	8	16	nutie p̄cise integrū valēt
3	4	5	8	16	

Algorismus nouus

Secda regula Si nūerator maior fuerit denoiatore vt $\frac{4}{9}$ $\frac{7}{5}$ $\frac{12}{4}$ Minutie plus valet qz integrum

Tercia regula qñ numerator minor fuerit denoiatore vt $\frac{1}{2}$ $\frac{1}{3}$ $\frac{2}{3}$ $\frac{4}{7}$ tē Minutie minus inregro valēt

Modum reductionis minutiarū dissimiliū denoiationū ad eandē denoiationem communem Et reductionem in integrum ad minutias ⁊ econuerso subiungere Reducēdo minutias vulgares dissimilium denominationū ad eandez denominationem communem.

Multiplicem⁹ denoiatorē vnius p denoiatorē alterius ⁊ pductū erit denoiator cōis vtriusq minutie vt reducere volo $\frac{2}{3}$ $\frac{3}{4}$ ad eandez denoiationē. multiplico 3 denoiatorē prie 3 et 4 minutie in 4 denoiatorem secunde facit 12 denoiator cōis Si aūt velis scire quot 12 sint in 2 sūt in 3 tūc denomiatorē vnius multiplica p nūeratorē alt⁹ 3 $\frac{4}{12}$ terius per modum crucis et habebis q⁹ in $\frac{1}{3}$ $\frac{2}{12}$ sint 8 et in $\frac{3}{4}$ sunt $\frac{9}{12}$

Si vo minutie plures fuerint $\frac{1}{3}$ $\frac{2}{4}$ $\frac{3}{5}$ tunc itez denoiatores multiplica ⁊ faciunt 60 denoiator cōis. Si aūt placuerit scire quot sexagesime sint in qlibet minutia. tūc nūeratorē minutie multiplica in denomiatorē pmem. s. 60 pductūqz diuide p denoiatorē eiusdē minutie et sic in $\frac{2}{3}$ sūt $\frac{40}{60}$ in $\frac{3}{4}$ $\frac{45}{60}$ et in $\frac{4}{5}$ $\frac{48}{60}$ Minutias vo minutiaz ad simplices sic reduces minutias. multiplica denoiatores p se. ⁊ nūeratores p se vt reducere si vel ad eūdez denoiatorez vnā terciā qrte ptis vnius medietatis illo modo scribas $\frac{1}{3}$ $\frac{1}{4}$ $\frac{1}{2}$ Multiplica numeratores in se i numerator et denoiatores in se facit 24 denoiator et sic vna tercia quarte ptis vnius medietatz est $\frac{1}{24}$ Si vero integra ad minutias vulgares reducere velis nūez integroz p denoiatorē minutie fiende multiplica vt si 4 ite.

De minutijs vulgaribus

gra ad quintas reducere velis multiplica 4 p 5 faciunt 20 ꝗn tas Minutias ꝓ vulgares ecōuerso ad integra reducas dī uidēdo scz nūeratorem p denoīatorem. z nūerus quotiens est nūerus integroꝝ in predictis minutijs contentoruz Si vero aliqd fuerit resi duū quod nō posset diuidi hee sunt mi nutie vnius integri q integrū ꝑficere non possunt que eadē ꝓportione se habent ad integrū sicut numerator ad denoīa torē vt si $\frac{58}{7}$ reducere velis ad integra. diuide 5 8

$\frac{2}{7}$

per 7 facit 8 integra z remanent $\frac{2}{7}$ q nō ꝑfit integrū facere Et tm̄ de reductōe minutiarū vulgariū est bn̄ ꝓsiderandū.

Additio in minutijs postq̄ minutie ꝺducte fuerit ad eandē denoīationem tūc solū addantur numerato res fractionū reductī per modum datuz in integrꝭ denominatione non variata vt $\frac{2}{3}$ $\frac{3}{4}$ faciūt $\frac{17}{12}$

$\frac{2}{3}$ $\frac{3}{4}$ et $\frac{4}{5}$ Si aūt fractiones plures fuerit q̄z due vt Primo de ꝓmis duabꝰ te expedias ꝑdu ctūq̄z tercie adijcias vt $\frac{17}{12}$ ad $\frac{4}{5}$ addas faciūt $\frac{133}{60}$

Subtractio. dicit em̄ in subtractione Oportet autez mīnorē de maiori. aut equalem ab equali subtrahe re maiorem aūt a minori nequaq̄z. Quo sciam que fractio sit maior Respondet reductꝭ ad eandem denomina tionem cuius numerator maior fuerit illa etiā est maior Cu ius vero numerator minor fuerit. illa etiā minor ē Subtra be ergo minorem numeratorez de maiori. relictū ponēdo p numeratore denoīatore cōi non variato vt volo subtrahere $\frac{1}{4}$ de $\frac{1}{3}$ manebit $\frac{1}{12}$ vt patet in figura

Algorismus novus

Figura Reductōis Additionis ꝛ Subtractōis

Numeratores 17

Adde
Subtrahe Et fit nūerator 1

Multiplica
Et fit denoiator semp 12

Denominatores

Multiplicatō in minutijs. multiplicet nūerator vnius in numeratorem alterius ꝛ producetur numerator. Deinde multiplicetur denoiator vnius in denomi natorem alterius ꝛ producetur denominator tocius multiplicationis vt volo multiplicare que valent medietatem vt patet in figura 2 per 3 facit 6
3 4 12

Figura multiplicationis

Multiplica 6

Multiplica 12

De minutijs vulgaribus

¶ Figura diuisionis

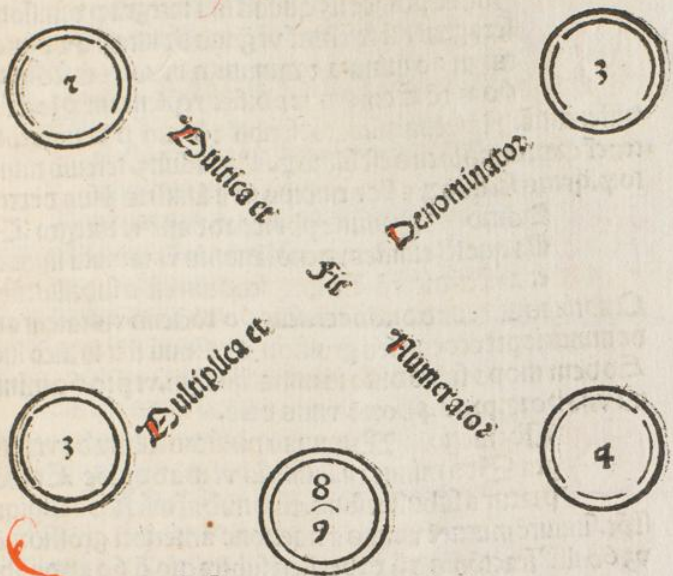

¶ Diuisio in fractis Notandū q̄ in diuisione fractō num diuisor semp debet poni versus dextram. z fractio diuidēda ꝓsus sinistrā Deīn multiplica nūerator dīuidendi in denoiatorē diuisoris p̄ modū crucis z prouenier nūerator diuisionis. z econtra denoiatorem diuidendi in nūeratorem diuisoris vt ptz in figura vt volo dimidere 2 per 2 facit 8

3 4 9 ¶ Item si diceret aliquis que est ratio q̄ minutie sīue fracta multiplicādo decrescūt. z dividēdo crescūt quod est contra virturem vocabulorum. multiplicādo enim 1 per 1 puenit 1 que multo minor est 1 aut 1

3 4 12 3 4

Dividendo vero 1 per 1 pueit in q̄ciente 4 multo maior q̄

1 1 3 4 3

est 3 aut 4 Respondeī q̄ est ex natura multiplicationis z diuisionis vt patz ex diffinitionib⁹ traditis de integris.

Algorismus novus de minutijs physicalibus.

Minutie physice sūt que ad sua integra p diuisionē sexagenariā referunt vt ḡdus dr integrū t diuidi tur in 60 minuta t minutum in 60 2a et scōm in 60 3a tē Et minutie physice repsentant p loci sui differentiā. Nā solus nūerator scribit t locus p denoiatore tenet qz primus locus est signoꝝ. 2o graduꝫ. tercius minu toꝝ. qrtus secūdoꝝ t sic deinceps tm a sinistris ꝓsus dextrā

Additio Minutie physice addant vt integra Tm illa que sūt eiusdem denoiationis vt minuta minutꝫ et 2a secūdis tē Et incipiendum est a subtilioribꝫ. Quotiens aūt ex additōne crescūt 60 totiens vnitatem ad de minutie precedenti seu grossiori. t residuū stet in loco suo Eodem modo fit additio in minutijs tpm. vt pro 60 minu tis vna hora. pro 24 horis vnus dies.

Subtractio Minutias physicas subtrahe vt inte gra Sed minuta a minutis vt in additōe Et inci piatur a subtilioribus. t subtrahat inferior a superio ri si pt. sinautē mutuet vnitas a fractione anteriori grossiori q̄ vꝫ 60 illi9 fractōnis a q̄ debet fieri subtractio q̄ 60 adde sibi et ab aggregato subtrahe tē. sili mō fac in minutijs tpm.

Multiplicatio Minutias physicas sic oportꝫ multipli care ducēdo nūeratorē in nūeratorē t pueniunt mi nutie a nūero denoiante quē denoiatores sili iūcti p ducūt vt multiplicādo minuta p minuta facit 2a qz minutū denoiatur ab vnitate. vnū aūt t vnū faciūt 2 Item si multipli cant 2a p 3a pueniūt 5a. si minuta p 2a pueniūt 3a tē Sci endū ūcz in multiplicatōe vm9 fractōis p aliā veniet fractio al teri9 denoiatōis Tm multiplicādo fracta p integra vicz signa aut gradus pductū denoiatōnem nō mutabit vt si multipli ces minuta per gradus puenient minuta.

Diuisio Minutias physicas sic diuidam9. Postꝫ diuidendus t etiā diuisor reducti fuerint ad idē ge nus denoiatōis tūc minutias diuidendas diuida mus p diuisorez t pueniet in quotiente numerator minutie quē denoiabit nūerus qui puenit post subtractōem denoia

cōnis diuidentis a denoiatione diuidendarum vt si 40 4ª diuiseris p 10 2ª ibi numerus quotiens erit 4 2ª Item si 4ª p 4ª diuiseris aut minuta p minuta proueniunt gradus.

Et sic finitur Algorismus de minutijs phisicalibus

De regula proportionum

Siue aliter Regula Mercatorum dicta.

Regula de tri quasi de tribꝰ p apocapā qr in ea sunt semp tres nūeri necessarij vicz nūerus emptōis. numerus precij. ⁊ nūerus q̄stionis vt 1 libra p 8 denarijs quāti pcij erūt 12 libre facit 96 denarijs Conditiones regule proportionum. Prima est q̄ questio semp vult poni versus dextram Secunda. primus et tercius debēt correspondere in re ⁊ nōie vt poma ⁊ poma libra ⁊ libra tē Tercia. q̄rtus ex regula pductus sp correspondet secundo.

Item in regula de tri multiplica scōm p tercīū pductuꝫ diuide p primū ⁊ puenit in q̄ciente q̄rtus q̄situs q̄ ita correspō det secundo sicut tercius primo.

De Regula de tri in fractis

Cū si vni triū nūeroꝝ addū fractū duobꝰ vel oībus tūc integra reduc in fractionē secū posita sic multiplica denoiatores minutie in integra ⁊ adde nūeratorē eiusdē minutie totū ponendo p nūeratore denoiatione nō variata. deiñ opare ꝑ regulā traditā de integris multiplicādo vicz scōm p tercium pductū diuide p primū Aut alio mō si vni coꝝ fractū additur oīa frange supponēdo vnitatē ⁊ multiplica denoiatorē ꝓie fractōis in nūeratorē scōe. ⁊ pductū in nūeratorē tercie et puenier nūerus diuidēdus totius opatōis. Deiñ denoiatorē tercie minutie in denoiatorē scōe. ⁊ pductū i numeratorem prime ⁊ producet diuisor Demū diuide diuidendū per diuisorem ⁊ proueniet nūerus q̄situs in quotiente tē. Si p bare velis reuerte regulaz fac ex tercio primū ⁊ ex quarto secundum. et de primo tercīū. ⁊ proueniet secūdus si bū operatus fueris. sinautē errorem corrige.

Finis trium Algorismoꝝ cum proporcionum vel Mercatorum regula

LANDES-
UND STADT-
BIBLIOTHEK
DÜSSELDORF

Comes anno greptus hec sunt

Puncte ꝙ ad eadem sunt ẽqlia, et sibimutuo sunt ẽquales

Si ẽquales ẽqlia addantur, tc ꝙ sunt ẽqlia

Et si ab ẽqlibus ẽqlia auferantur, q relique sunt ẽqlia

Et si multiplicia ẽqlia duplicata, triplicata, ẽquales

Si fuerint duo reg̃ rectiꝙ cum suis centris

fuerint duo circuli ẽqles alteri

Si alicui rei alium supponatur, applicatumꝙ ei

nec excedat alterum alterum &c sibimutuo sunt ẽqles

Omne totum maius est sua parte

Triangulum equalterum sub duabus lineis rectis

Ad datum punctum date lineꝫ ꝓpositæ angulum

huic rectum ducere

Propositus duabus lineis multiplicibus debitum

earum triangi ẽqlem absindere

Omnium duorum triangulorum, quorum duo latera

uni, duobus lateribus alterius fuerint ẽqles, duosꝙ

angulos illorum vel ẽqlaterubus gterum ẽqles fue-

rint alter alteri, latera ꝙ illorum relig̃ sese re-

spicientia ẽqa relequm vero anguli uni relegus

angulos alicui ẽqles erunt, ac uni triangulo

duo triangula ẽqles

Omne triangulum duum ẽqlium laterum angulos q

supra basem suum ẽqles esse visum est, ꝓsequ

duo ẽqlia latera ducta prohibuntur fieri ꝙ

sub basi duo anguli sibimutuo ẽqles

Si duo anguli alicui triangli ẽqles fuerint duo-

rum laterum angulos illos respicientia ẽqlia erunt

LANDES- UND STADT- BIBLIOTHEK DÜSSELDORF

Descriptio Rithmimachie

Numeri generis multiplicis ex equalem
procedere, manifestum est ex libris arith-
meticis, multiplex sive superparticulare, sive
superpartiens, multiplex sive superparticulare, mul-
tiplex sive superpartiens. Sed reperti duobus
posteris, ex ruby simplicibus interpleti sit et
sive superparticulare, et sive superpartiens, hinc
descripta, quibus ex claro Werenbergensi ple-
rum uterent tabulis posteriorum. Quo-
bula ad longitudinem et latitudinem dispositis
numeris, ordo ruby in latitudine, ff. in lon-
gitudine, sive quia ex altera ipsius diffi-
rit ad complanum proportio, ideo planorum
quinque species: via vel distinguuntur ex alia
parte tabule que denominatur ex numeris pari
ex altera vero ex numeris impari. Hinc 2us dis-
tantur octo albi numeri. ex pari denomi-
nis superiores habentes: dupla vt 4. ad
duo: Quadrupla vt 16. ad 4. Sextupla
vt 36. ad 6. Octupla vt 64. ad 8. Hic
apponuntur ex altera parte octo nigri nu-
meri eisdem quos ex impari denomi-
nis proportionis habentes: tripla vt 9. ad
3. Quintupla vt 25. ad 5. Septupla vt 49.
ad 7. Nonupla vt 81. ad 9. Reperti albi
existunt octo rubri maiores absque ex quo
sive superiorum ex pari denominati sive

ordinentur / et sesquialtera mutua sunt du
plus / sesquitertia triplus / sesquiquarta quadruplus / sesquisexta quintuplus
Sesquioctava octuplus / Sunt aut sesquialtera
9. ad 6. Sesquitertia 25. ad 20. Sesquiquarta
49. ad 42. Sesquisexta 81. ad 72. Hec oppositio
eiusdem quidem nero nigros et rubeos sex parti
culari quidem ordine albis: et impari denario. ut
et sesquialtera mutua sunt tripla / sesquiter
tia tripla / sesquiquarta septupla / sesquisexta nouupla
Sunt vero sesquialtera 16. ad 12. sesquitertia 36.
ad 30. sesquiquarta 64. ad 56: sesquisexta
100. ad 90. ¶ Item rubeus sex proximus
existit ordo nigri maximus ex quo super
parientis nubilus ex pari denario. Sex
leuiter ut sex bipartientes mutua sunt sesqui
altera / sex tripartientes sesquitertia / sex
sexpartientes sesquisexta / Sex octopartientes
sesquioctaua / Sunt ut sub partientes 25. ad
15. sex quatripartientes 81. ad. 45. Super
sex partientes 169. ad. 91. Super octopartientes
280. ad. 153. ¶ His item opponuntur ex ad
quem nero albus sex partientes ordo rubei
neubus ex impari denario. quibus sic statu
untur ut impartientes mutua sunt sesquis
Sex quibus partientes sesquitertie / Sex septem
partientes sesquisexte / Sex nouempartientes
sesquinone Sunt vero sex impartientes
49. ad 28. Sex quibus partientes 66. ad
36. Sex sexdecim partientes. 225. ad 120. Sex

numerum terminum 361. ad 190. Hos tres species
q̄ alterutra pars alterutrum habere queat
species intrinsecas quas. in ante: retro: dex-
trorsum: sinistrorsum: angulorum: in quas
scinditur sua partibilis materia. sigillatim
in quarum quamq; in sua legem
tractu alium eandem q̄d in qua parte
offendat: aliam inferat, aut se q̄ua quam
in angulos, vel laterib⁹ interpolat hos
paribus que in se multiplicate, aut minute
summam emittendo reddant, inferat. Aut
se q̄s quispiam interrogatum in appropriata
pyramidem aliam ducat. inferatur

In alia parte tabule ubi eius species nobis
portendit de numerum q̄ pars posita est
pyramis. 91. que est perfecta ductus ex retra
gonis. 36. 25. 16. 9. 4. 1. Quam pyramide
sic legitur tractu offenderet sine bases
minimus in aduersis nostris q̄ est. 36. cui
quidem nūm in quo tempore interrogatum
multiplicum numerum bases efficiant. non
solum pyramidem sed et os tetragonos
unde ipsa pyramis exstat. inferant

Idem fiat de pyramide triangule parte
est. 190. ductus ex triangulis. 64. 49. 36.
et 16. et notatur per numerum cuius basis est
64. Tale procul subtrahendo os parium parcs
et pariter impares, vel impariter pares
et impariter impares, vel ut et ductus

sole prince et regnes ordeynt vnto / ne / ſ ona ſint medlyg ẽre ſeper aduerſarys ut per legettimes tractꝰ non poſſint eua / dere q̃ nostres hoc euenerit: auferat̃ / tib alterationes alterare tractꝰ qui ex alterutra parte ad vtrorũ vendere deſiderat; ambly medes apte poſint loꝰ ſtudeat. ne cumpes aduerſe partis mediatores efficere ẽpthmetica et ar / menicam, quarum vnaqz nibly ẽnus ẽſtimus. magꝰ: medius: minus: ſine per angelos: ſine mediocrite fiat: tale dilige / a ponda eſt; ut nꝛi ex alterius ẽnijs cũ poſſit vtterqꝫ, alt' cũ ne mala ꝛectꝰ / Dum proij ex ẽnijs vtriuſqz ponã ambꝫ / nostra nil ormenta medꝰ ẽ aduerſa parte illo nostri aduerſarij mediocrẽ: ne lucrar illo poſtea ex illo loco ẽbi, nec ab aduerſarijs auferri. Et vtraqz pars plus minuẽtur ideꝫ ad ea ẽpthmeticꝰ tꝛiuꝰ: ar iuſtꝰ ꝛ non ea minuit ex altera parte: ſed duobꝰ tꝛiuꝰ ꝓportionẽ debz accipi; ut ne ex altera pte ſint ormenta 6. et 8. ex altera 12. cognoſcit. Q / ne proprietas eſt, ut ſit magꝰ ẽnijs eſt ad minimꝰ, ea ſit diuiſa magnitꝰ ꝛ / medij ad duas medias et minimꝰ. Amb / nostrꝫ aut ꝓ ſortẽ ẽ minutꝰ ꝛ

pons exm · 56· 36· 16· quem ppenso
et dna qui est inter maxim et medi
ser inter medi et minim· Cetera
mag[ist]er· s· quem hs delig[en]ter adh
bere debetis Qm si non possit ad
uertere perfecte et magis caue ne
erretis· que quide ego communia·
uenio si se retinet mediatas, et nisi
am musicam sufficienter preparet
et sit· 12· 9· 8· 6· Inuenies quippe ad 6·
duplu est, que est diapason, 12 ad· 9· et 8
ad· 6· sesquitertiu sunt et est diatessaron
12· ad· 8· et 9· ad· 6· sesquialteru sut q·
diapente, 9· ad 8· in sesquitertia pro
portione redditur tonus

Nemo arbitretur sese ex mediate
positus esse nisi· in altera altera
supra scriptis· Sed inter mia propter
hoc q[uo]d ipsu omnia negligenter ex ple
nitudine nostri· ceteros sic ceu hanc mea
doctrina sequentes ex ipsis minutis pro
uocari: ceteris precepto mo negligentes Qui
desiderat sesquitertiu bimariu duplicet
ne[c] ne[c]dum: s· ternariu triplicet: s· qua
ternariu quadruplicet: s· quinariu
quintuplicet· s· senariu sesquiplicet
sicq[ue] in Ceteris

25

LANDES-
UND STADT-
BIBLIOTHEK
DÜSSELDORF

TABVLA RITMIMACHIE

Nigri	Rubei	Albi	
15	6	2	Duplo
25	9	4	
45	20	4	Quadruplo
81	25	16	
91	42	6	Sextuplo
169	48	35	
153	72	8	Octuplo
280	81	64	
Summa	Summa	Summa	

Basis

Nigri	Albi	virides	
3	12	27	Triplo
0	16	48	
5	30	36	Quadruplo
25	36	66	
7	56	120	Sextuplo
48	64	225	
9	90	190	Octuplo
81	100	261	
Summa	Summa	Summa	

Basis

LANDES- UND STADT BIBLIOTHEK DÜSSELDORF

Liber de elementis Geometrie

Capitulū primū de diffinitione nominū et numeratoribus Geometrie de eius quoq; utilitate et laudibus

Diffinitio Geometrie

Geometria est disciplina magnitudinis et mobilis formarumq; descriptio et omplutum per quā omnigenas terminī declarari solent. Vel. est disciplina magnitudis et figuarū ꝑ diffinitas magnitudines gtemplatur. Est dr a γη grece quod est terra latine, et μετρον grece quod est latine mensura, quasi terre mensura

Inuentio Geometrie

Inuentrix est aut geometria ab egyptijs ut aut alijs arabus pro necessitate diuisoꝝ terminorum terre: quos ni Nilꝰ inundatioe ꝑ lutū obductos confundebat cōfusos egyptij geometrici primo ꝑ rursq; distinguebant numerumq; ꝑd suū est reddentes

Vtilitas Geometrie

Vtilitatem cuius sequentibus ꝓpositorum gnoscitur in mensurandis diuersis instrumentis comprehenditur singulas tamen ipsius utilitates non est possibile: per ipsam nanq; totius terre ambitus et profunditates indagare. Suppositis quoq; terre et maris nunc modis distinguitur vt in ptolemei cosmographia videre est: Omnis corporeus celestis orbium

sq et stellaꝝ magnitudines per Geometriam
demonstrantur et clarer in Almagesti
Ptolomej Et quod omnibꝫ longe ꝓponꝫ per ipaꝫ
geometricam disciplinam Theologus ac ꝑsne phe
profundiora rimantur secretꝫ: atꝫ gtem
plantur alicꝫ Sicuꝫ luce clarꝫ ꝑtꝫ in libꝰ
quem (ut ait appine doctꝫ Nicolaus de Cusa
cardinalis) de docta ignorantia scripsit
Et rebus certe profundis quada sanctoꝝ
Euangelij misteria: et nueris et mathis de
figuris pandere negligere nec: ꝑcipi st
illis qꝫ ꝓscripserunt gnostaru cthemelia ꝛc

Capitulum ſecundum
De puncto et linea

Geometrie principia sunt: punctꝫ: linea:
Superficies: Corpus: Circa am greci et grecos
Punctus Est magnitudinis principium:
minus pars nulla est (q in diuisibilis est) q
cum in longum fluxus intelligatur linea
manet

Linea Est longitudo sine latitudine
finis aut sine terminus linee est punctus
Numerus in linea ex puncto est / Si
cui infinita addideris puncta / nul
lam aut aliam magnitudinem
efficies Nam indivisibile additum
indivisibile non facit magis Sed ho
rum nichil magis diffinitione vere

Linea recta Est que equaliter in
sua protenditur puncta
Vel q ex eq puncta sua in
terjacet **Vel** ut primus
hujus discipline placuit li
nea recta est ab uno puncto
ad alium brevissima extensio
nem extremitates suos utrius
que suscipiens / ut linea
ducta ab .A. puncto in
punctum .b. brevissima est : no
quidem sm̄ ℔ mt̄ꝫ duo
puncta : Nam quę alia ut
cunque puncta ducuntur si a
recta inde donat longior
fiat utrę ē : et utrum linea
rum² que ex opposito desun
te ad equales ter

Linea duplex

Linea Recta multiplex est Quęda est diameter
est : quęda axis : quęda costa / quędā Cosa : alia lon
gitudo basis : alia Cathetus : alia chorauſiq : alia Ypote
nusa : alia diagonalis : alia perpendicularis : alia or
thogonales / Hec et alia plura in geometrie

Astronomice demonstrationibz linea recta accñs

De speciebz linee recte
Capitulum terciñ

Diameter est linea figurā ng extremitatibz puncta sua applicat in duo equalia dividens, dr cui a dia quod est duo et medium mensura Et ꝯ linea in q̄ drato et circulo ggrue diameter dr: In sphera axis nominatur, Sed in poligonijs, diagonales, ggs. duos angulos ingens notatur

Corda Est linea recta non dividens in duo eq̄lia linea vero semicirculū in eq̄ dividens semidiameter dicitur Costa est latus quadrati Basis est linea figure plane q̄ tota caret in fundamento t plus

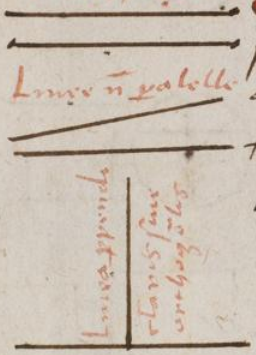

linea vero hmt eq̄liter supposita dr Coraiens linea vero in figura plana ꝓpendiculariter elevata dicitur Carbens linea aut non ꝓpendiculariter elevata hypotenusa appellatur

Linea perpendicularis est linea que alteri supraposita rectos et eq̄les causans angulos Hmt et horizontales dicta est, ab orthos rectus et gonos angulus Linee eq̄liter vbiqz distantes parallele nominantur, q̄ si in infinitum protrahantur non concurrent Linea aut que circulū tangit in puncto linea gmigerans dicitur

De Speribus Linee curue et Linee irrationalibus Ca quartu

Linea curua triplex est: queda
cen circumferens dicit: queda flexu
osa: queda spiralis. Linea
circumferens Est linea cuius
signa ex utraq parte curuata
et a se inuicem distantia sunt
que si protrahat linea recta,
rem efficiunt: cuius medietas sit,
recta nō unquā dicitur
Linea flexuosa est linea curua
in suis partibus a se inuicē
elongata et pauci in figuris
Linea Spiralis Est linea cir-
cumferens que se circūducitur
in eadem puncti non reddit
Et a quibusdā elica dicit a gre-
co aut ἑλίκοειδής. idest circumvolu-
ta uel cir circuitū in plano: uel cir-
cumuolūtio: ut in figuris sunt orpi-
gis linee plures quas irrationales dicit
ca propter: quia quadrata earū,
dem nulla quas nec aut nāt
sursum Et sunt .13. in spere
sc: medial: binomiū: bimedialis
primi: bimedialis secundi: linea
maior: ~~linea quinta~~ ponens
in rōle et medialē: ponens in duo
medialia: residuū: residuum me-
dialis primi: residuū medialis se-
cundi linea minor: linea quinta in rōle

rongonur mediale: Luca uero in mediale non
ponit tm mediale Et rursus binorum est sextu-
plex: sibi et residuum, sed qm harū speculatio
in geometrica exercitatu nigenm requirat sta-
tus libuit ptransire

De angulo eiusq; speciebus
Capitulum Quintum

Angulus est duarū lineaū sese
tangentiū: et non in directo earūdē
ad alterutram gressio Et ē duplex
Sz rectus et non rectus

Angulus rectus est angulus ex recta
linea recte sup rectam ppendicu-
lariter consistēs
Angulus non rectus duplex est Sz ob-
tusus et acutus. Unde obtusus recto
maior est Acutus vero minor est
Et quilibz illorū angloꝝ duorum
duplex Sz planus et sphericus
Angulus planus est duarū lineaū
in plano sese tangentiū et no in
directo earundem gressio
Angulus sphericus est anglus ex
duobus circulis sese secantibz constans
Cum vero duo circuli aut linea
recta circulum in puncto tetigerit
: vtrumq; angulū tangentem uocāt
Angulus planus ē duplex Sz superfi-
cialis et solidus Angulus superficialis
est qui ex lineis in plano existen-
tibus in unaq; superficie quotcunq;

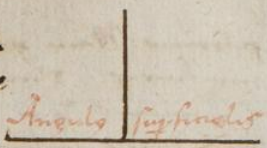

nsamur et horū quida realiorum de
nuntur: qu̇ sz siñ qu̇ ad ſup̄as
et infra alternant

Angulus solidus ſue corporeus eſt
anglor̄ plurū gñatur angul⁹ plā
p̄ueros q̄ duo in diuerſis ſite ſuper-
ficiebꝫ in vnū gñantes p̄ctū
angularem Et nūq̄ valet q̄uor
rectos et plures p̄ valere Quilibꝫ
aut duor̄ anglor̄ duplex eſt
sz utriuſq; qu̇ in figura et
extriuſq; qu̇ ē figure exclusꝰ
nuncupatur Eſt et p̄ter hos an-
gulꝰ qui rectus dicitur: Is sz
qu̇ ſub duobꝫ rectis ductis lineis
ad circūferentiā nō alīq̄ apprehen-
dunt p̄tem gñatur ut *:

¶ De Superficie et eius ſpēbus
Capitulū ſextum

Superficies Eſt longitudo et la-
titudo ſine profunditate: Et eſt duꝰ
sz. Recta z circa

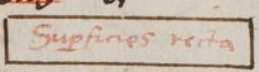

Recta qua et plana dicit: eſt qua
ſuus lineis equaliter gñatur ut
a. Per oppoſite ſuperficies circa qu̇
ſuus lineis non ēqliter gñā
ut b. Et hꝰ ſe corpꝰ in exteriore ſu-
perficiem parte: Concava dicit
ur exterior vaſis ſuperficies. Quā
ꝝ corpꝰ in interiore ſuperficiem pte grava
appellatur ut vaſis interior ſuper-
ficies Eſt etiam et alia ſuperficies

partens: Nam quida rectus, qdã vero plurib⁹ gr⁹, nr lineis. Rectus est qui recta linea genet⁹ et Circulares, qui est sine angulis, Hic cũ rectilin⁹ circularib⁹) genet⁹ linea, et est circul⁹

De Circulo et eius Speciebus Capitulum .7:

Circulo est sup⁹fic⁹ plana recta linea (que circũferentia dicit⁹) contenta: In cuius medio punct⁹ est qui centrũ circuli appellat⁹ a quo oẽs lineę rectę ad circũferentiã ducte sunt eq̃les vt. C.

Sunt aũt circuloꝝ quida Concentrici qui habẽt sc̃z centrũ vnũ: vt. d. quida vero eccentrici: qꝝ habẽt sc̃z centrũ vnũ: est ex centris alterũ vt. E. Et rursꝰ si recte lineę ducãt: partes dimidiãt quida semicirculi qđã vero portiones circuli solent appellari

Semicirculus est sup⁹fic⁹ plana recta linea ex circuli centrũ radiãte et parte circũferentiæ clausa vt. f.

S. cũ linea per circuli centrũ circũferentiã ex vtraq⁹ parte tãgente dupliciꝝ duos semicirculos efficiet

Portio circuli est sup⁹fic⁹ plana recta linea ex circuli centrũ radiãte et parte circũferentiæ clausa et ꝯ linea recta chorda dicit⁹: pro vero circũferentia arcꝰ appellat⁹ vt. g. Vñ cũ circuli ita in portiones

fuerint duo ſy: ea nſ rectq rectū eſt: maior reliq
vero maior pars appellatur figure vero que
ſub duabꝫ a centro ductis lineis et arcu circuli
rectis generatur ſector circuli dicit: vt in geo
dicto Et hꝫ de ſuperficiebꝫ rectis gentis lineis

De triangulo et eius ſpecieb
Capitulum Octauum

Superficies plurebꝫ gentis lineis: Quar ſup
ficies angulares ſiue polygonie
et appellantur triangula: qua
drangula: pentagonia: Hexagoni
Heptagonia: octagonia: decagoni
et ſic de alijs in infinitum gradi
Triangulus eſt ſuperficies plana
tribꝫ lineis gentis huis rectis an
gulos duobꝫ rectis equales Et
hanc ſuperficiem ab angulis triang
ula: a lineis trilatera appellat
et ſm horū varietatē in plures
ſpecies partitur Nam ſi omnes
lineę equales fuerint triangu
lum Iſoplenrum dicit ſtituit ut
h. Si vero due lineę tātū fu
erint: tm inēqle triangulum
qm Iſoſceles appellatur eſt figura
ut .i. Si aut tres lineę inēqles
fuerint: triangulū ſcalenon
dicit eſt goludinit: ut .k. nec poſ
ſunt triangula ſedm lineas an
plas interpretari ſm vero angulos
alios ſortiuntur nota Nam ni

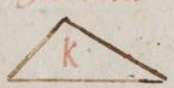

angulus vnu rectu hns angulu. ortogonu dr̃ Ab
orthos rectus et gonos angulus Triangulu aut Sb
tusimus hns angulu Triplegonu nuncupatur Ls vo
qu̇ ues acutos hr angulos oxygonus appellā
ὀξύς cui acutus dicitur ꝑz qa sup̃ vides depicta

De quadrangulis
Capitulum. 9.

Quadrangulus est superficies. 4. gremia li-
neis. 4. angulos ꝙstituentibus
unde et ab angulis quadrangula
a linea vero suis lateribus qua-
drilatera est appellata Et est
quadruplex Si cui lineę ꝙtuor eq
fuerint, quadratu equilaterumq
siz rectangulu ꝙstituit Et hoc
quadratu parallelogrammu a Pla-
tone mathematę est appellatu. Si au-
tem oppositę non eq̃les fuerint q̃,
dratu altera ꝑ longu ꝙstituit
quod quidem rectangulu sed non
equilaterum est: quod nonnunqua
supplementu dicit̃, si quadrato
prius fuerit adiectu. Si ar lineę
quatuor eq̃les non orthogonaliꝫ
se tangerent, q̃dratu eq̃laterum
sed non rectangulu, quod Rom-
bus dicitur ꝙstituit Et ꝙtuor li-
neę q̃rū oppositę inter se eq̃les fuerit
Romboidem faciunt: quadratu sz
nō equilaterum nō rectangulum, quod
quida helimaicum: sz mihi: appellat
Et ꝑ hos 05 q̃drilaterum trapezia rdest
mensulę appellā

De Pentagonis et reliq
Capitulum decim

Ex dictis facile deprehendetur quid pentagon quid hexagonu et de sequentibus Nam sic triangu lus trilat, quadrangulus quor 9 tuetur lineas, sic pentagonus quinq: hexagonus sex: et de alijs sequentibus et metientur hec sing fines ab angulis vocab eni a' gulis sic a lineis vero penitus hexalater 2d possunt nosci et de pentagonis

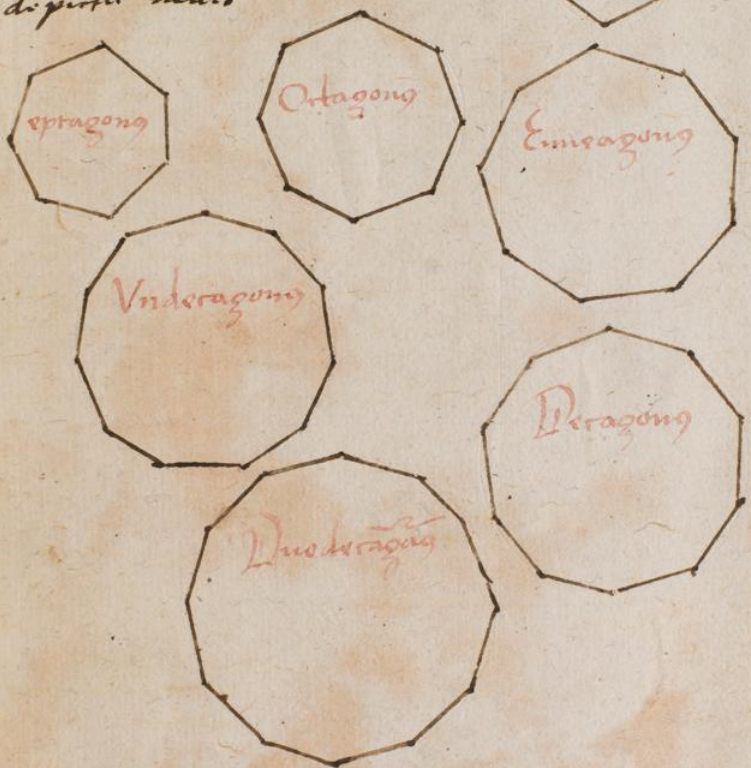

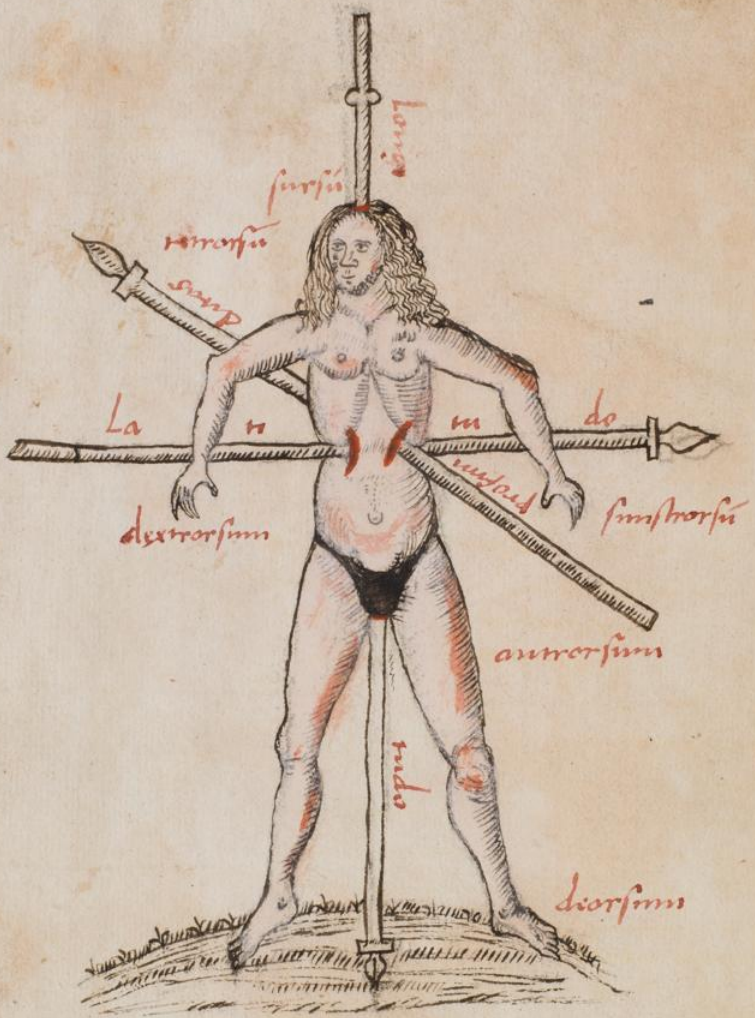

LANDES-
UND STADT-
BIBLIOTHEK
DÜSSELDORF

De corpore 7 eo Speciebus
Capitulum .II.

Corpus Est longitudo ñ latitudine et profundi-
tate. Si enī superficies ñ profunditate fluere intelliga-
tur corpus causabit: Quod tunc mihi sese ostendit
tuor in tres primitus secundum dimensionem: in lon-
gitudinem et latitudinem et profundum: et habet tunc quī
tres mutatas differentias positas nominantur: hys
designantibus vocabulis: sursum: deorsū: ante: retro:
dextrorsum et sinistrorsum Ut si lancea una per
aerem rapida huc intraret et per ante exiret
mentem longitudinem: et alia intrans per latus
et egressus in dorso: metiretur profunditatem
et terra intrans p latus unum: et egressus p aliud
metiretur latitudinem Est et dū, regulare sic
et irregulare **Regulare** Est qđ
hr mutationem ñ angul et late-
ribus **Irregulare** p oppositū
definitur **Regulare** duplex e
rig Agen sue spherica et Conica
Spericū Corpus sue spera e corpus
rotundū unica superficie gentm: nig
medio partes est: a q̄ omnes lineę
ducte ad superficiem grales sūt equales
et de hac latius docet in astronomi
speculationibus

Corpus Sperum

Tetraedron

Conicum Corpus quod hr angu-
los: et est quinuplex: sic tetraedro
Hexaedron: octoedron: dudecedro
et Icodron **Tetraedron** est
quod ex quatuor triangulis equilen

pleuros est ysosceles: et hr angulos planos .12. qui
quatuor solidos efficiut. in cui tres
Ortoedron plani unu ysosceles solidu: et hui si
miles trigonus ignem assimilant: eo q
igni sub pyramide sex laterata sursu
videtur tendi

Ortoedron quod ex octo Isopleuris
integratur: et hr angulos planos .24.
et sex solidos in quo quilz terni plani
unu solidu facit et hui sapientis
ignem assimilabat: eo q in motu
sursum ignem subsequatur

Hexaedron

Hexaedron est quod ex sex super
ficiebus quadratis equalibus et eq
trangulis integratur: qz quilibet
in quatuor Isosceles resolutur
Et ynuit angulos planos .24. et
8. solidos. et alio nomine dicit corpus
Cubum: tesseras huic similitudinez
Et hui sapientis terra propter eq
mmobilitatem assimilabat

Duodecedron

Icoedron

Duodecedron est quod ex superficiebus
pentagonis .12. integratur et hr
angulos planos .60. et solidos .20
In ipso un semper tres plani unu
solidu facit Et hui assimilat
totu mundu in q sunt .12. si
gna: et gradus 360. Sic et in alio
corpore sunt: pentagona .12. qz
quilibz in .5. isopleuros: et horum
quilibz in .6. scalenos pntz 360.
scalenos efficiut: aut qz retra ona
instar mundi gnat

Icoedron est quod ex. 20. lateribus equalibus et
equilateris angulos planos 60 et. 12. solidos: in quo
cui semper quinq; plani unum solidum faciunt et hoc
corpus ag tribuitur ei qui ad sua filios habitare
valde nobilis fit Et haec duo ultra in plano
haud facile geometrice depingi possunt: sed sunt
inter regularia corpora

De corporibus irregularibq; Capitulum duodecim

Corpora irregularia sunt
que in suis angulis et lateribq; uni
formitatem non hnt Et sunt Ova
le: Lenticulare: columnare: pyrami
dale: serratile et sic de alijs

Ouale Corpus est transiens portio
circumferentie maioris, cuius basis fixa
manente: et hz similitudinem
ovi unde q; sit alijs longior et eius
diameter

Lenticulare Est transiens portio
circumferentie maioris sup cuius basis
fixam. diameter circuli eqlem:
et hz lentis similitudinem: unde q; sit
brevior est eiusdem diameter

Columnare Est transiens palleli
gramm rectangulu latere recto
angulu generante fixo, ipsuq; sup
ficie donec ad locum redeat ex
cuius duxit: Sunt aut rotunde colu
ne et quadrilaterate et laterum
Pyramidale est duplex Sz rotunda
et laterale. Corpus pyramidale

rotundu. Est trīsty triangulo recta
ngulo alterutro suorū laterum
recto angulo circūfixo, circūdon
usq; ad locū vñ reuerij reple
at, triangulo ipso circumducto hꝫ
basis erit circulus. Piramis
laterata est figura corporea cōp9
nunt supficies ab vno: ūrū reliq
suus ad vnū oppositū puncti sursū
erecte: in corpore piramidali latera
ta, nunt supficies quinq; ab
ab ipsa basi ad vnū punctū elatā
qui Cong piramidis dicit. Sunt
omnes hꝫ laterales supficies triangle
Basis vero triangula aut alīq modi
Sunt vero omnes dicte de figuris
rectilineis: ut sꝫ non ipe triangulus,
sed quod per triangulū circūfertur corpꝫ
intelligatur.
Cerdale est Corpus. C. circūfixa supfi
cieq: quarū tres sūt quadrangule
due vero triangule: est cū de tali
columna trilaterata: sūt est alueus trila
tera sartoris: Unde corpus tale si cir
cumferatur sup supficiem trilateram, colum
nā sꝫ simulacrum. Si vero circūferet sup
supficiem quadrangulā, non at dum
hr figuram. Quis aut supficies sup
qua cōꝫ circumferet basis dicit: reliq nō
supficies latera nūcupat. Ut cū in rectangulo
quelibz supficies possit de basis: hoc corpus
intrare basim nūcupat: cū piramidis quelibz
basis dicit oppositū, corpus appellatur

Theoremata de puncto
Capitulū .12.

De puncto primo dicendū, de ipso .q. theoremata ponantur

Primum Ab omi puncto ad punctū, ginget recta linea ducē; punctū de linea a puncto .c ad punctū .d

Secundum Contingit linee sup lineā, aut plano. exacte linea linee et sphere, simulter et gtingit sperarū sup m punctū Quia linea tangendum et sphera pūctū retam non tē Exā sunt de linea et linea a.c.b. De linea et plano f.c.g. De sphe, ris .g.h. De linea et sphera .c.f.

Tertium per duo aut trea in eade recta linea puncta impossibile est cir, cūferentia circuli transire: posq quia alias in circulo esset alīq pars plana

Quartum per quelibz trea puncta non in eadem linea posita ginget circūferentia circuli ducē Exē. Sint puncta .a.b.c. Posito pede circi in immobili a puncto .a. et aliquātulū ultra mediatatem extenso versq .b. describe semicirculū, mūtisq positis pedi, bus immobili in .b. versq .a. 2m describe semicirculū intersecantem pri, mum in puncto .c.d. Pariformit alios duos semicirculos describos mū .b. et .a. intersecantes sese in punctis .f.g. duas lineas rectas q̄ secabūt .c.d. et sic in alia per sectos .f.g. intersecantem priores

m puncto .h. qu̇ ẽ centrum . m qno pt̃e circulum
mobile posito et alio ad qd̃ ductorem punctum
extense : describens circumferentia puncta data in sectu

Theoremata de linea
Capitulum 14

De linea ponam̃ theoremata nouem **Primum** linee
recte partem esse in plano et partem in
sublime est impossibile ꝓz ex theoremate
2° de puncto

Secundum omnes linee due q̃rum
altera alteram secant / in una superficie
sunt : vt linea .a.b. et .c.d. intersecantes se in puncto .f. sunt ãt in superficie .a.b.c.d.

Tertium una et eadem linea esse
in duabus superficiebꝫ est possibile ꝓz
de linea in qua due superfices se intersecant : vt sint superfices se intersecantes
f.g. et .h.l. secto ḡnis circuli linea k.l.
que manifestatur per precedentem et circumferentia per punctum .e. Hec enim
sectio (qd̃ ḡnis est) erit in superficie
f.g. et h.l.

Quartum diameter quadrati est
incommensurabilis sue a suo latere
Probatur qua si sit mꝫ par esse ẽq
les mꝫ impari quod est impossibile
patet Sit quadratꝫ : cuꝫ diameter
sit .a.b. vt .5. et costa una a.c. vt
3. si igitur diameter esset commensurabilis coste : tunc a.b. diameter haberet
se ad costam a.c. vt q̃dratꝫ a.b.
mꝫ ad quadratꝫ mꝫ a.c. ex .7.
propositione decimi Euclidis Sed

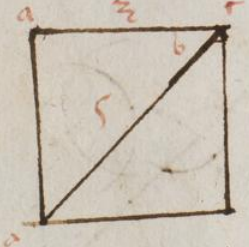

quadratu a·b· est ·25· et quadratu a·r·
est ·9· et rursus quadratu diametri
a·b· dupluz est ad quadratu a·r· reste
ut probat de triangulis Igitur mn
28· quadrati diametri mi· 5 duplus
erit ad ·9· qui est mn quadrati reste a·r·
et rursus ·18· mn duplus est ad ·9· qua-
dratu reste a·r· Igitur mn ·18· est
equalis mn ·28· ·25· p primam am-
mi conceptaz cuclusi: q m erecte
sunt equalia sibi mutuo sunt cqlia

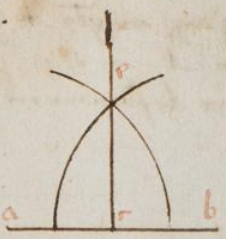

Quintum data linea recta sup punctu
in ea signatu lineam ppendicularem
quoquo modo erigere Hoc ex suppositis
Sit linea data a·b· et punctu signatu
in ea r· positis pedibus circinum immobile
in a· alio extenso ultra medietatem
linee date describe partem circuli de
hinc posito pede circini immobili in b·
et describe alia partem circuli qui sit
a, priori intersecantem in puncto
c· ad que si protrahatur linea a·
puncto ·r· erit ppendicularis sup a·
ex definitione linee ppendicularis

Sextum A recta linea p duos re-
ctas recedentes, duos angulos equa-
lium rectis sibimet iunctos efficere

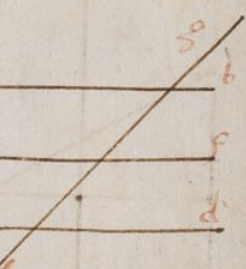

Ho due linee erunt equidistantes
ut sit linea a·b· Et radat sup duas
lineas r·d· et c·f· et secet linea c·d·
in puncto g· et linea c·f· in puncto h·

ſunt anguli d. g. h. ẽqles angulo. c. g. duo duo q̃ lineę
r. d. et c. f. ſunt ẽq distantes et parallelles per
ex deſinitione

Septimus 6. fuerunt due lineę vni
equę diſtantes ſi ambe ęq diſtent
erunt vt ſunt due lineę. a. b. et
r. d. quarū vnaqq ęq diſtet lineę
c. f. duo illas duas vnā. a. b. et
r. d. eſſe equę diſtantes probabitur
per preceden̄tem: ſi ſuper has recte
dentur lineę g. k.

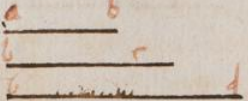

Octauus duabꝫ lineis propoſitis
reperire inter eas ſub̄ proportionē
libitate geometrice collocare: poſſimus
ſit aut ea pacto ſint lineę a. b. et b. d
quas quinga et ſit linea. a. d. ſuper quā
conſtituo ſemicirculū et a puncto. b ad
circumferentiā duco lineā. b. e. Hec erit
linea quęſita Et p̄ hanc modū inter
linea media inter coſta et diametrē

Nonum lineā ꝓpoſitam ſ̄m proportionem
hinten̄ medū et duo extrema
quęq; ſeruare in ſꝫ ſit tota linea hebet
ſe ad maiorem partem ſic maior ad
minorem: ſit linea duplicanda. a. b.
ex ipſa deſcribatur quadratum. a. b. c. d
cuius. d. b. duplico in duo ẽqlia in
puncto. E. a q̃ duco lineā in. a. ad
hoc longitudinem produco. c. b. uſq;
ad. f. ita. ut c. f. ſit ẽqlis. c. a
ſit rursus ex partibus. b. f. g ſtatuo
quadratum quod ex latere. a. b. reſecat

portionem equalem .b.f. que sit b.h. et quadratum
differentie sit .b.f. h.g. erit h.b. in primum h
due se tam proportionem habent inter medias et duas
extrema. Unde quadratum quod provenit ex duabus
partibus minoris sit a.h. in totam lineam videlicet
a.b. in est quadratum quod provenit ex
duabus partibus maioris in se hoc autem in multiplicem
lineam in se ducere Est quadratum cuiuslibet
ad quod ut potentia est Et linea sic in se ducta et
linea quadrati: et radix illius quadrati ducatur:
quemadmodum de radice numeri dictum: ut in primo exemplo
b.h. in se ducere est addere alias tribus equalibus
quadratum ipsius ostendere quod est b.h. f.g.

Theoremata de angulo

Capitulo .15.

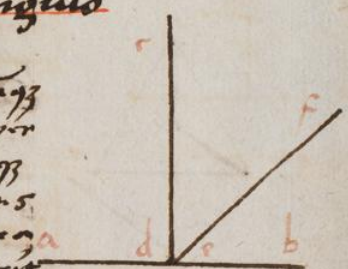

Angulo Theoremata ponuntur quinque
primum Omnis recte linee super
rectam lineam stantes duos utrobique
angulos sunt recti aut duobus rectis
equales. Sunt aut recti in linea
recta sup recta perpendiculariter stetit
Angulo duobus rectis equales sunt. uno sq
autem alter obtusus Exa sunt linea .a.b. sup que
stet linea .c.d. perpendiculariter q.c.f. oblique
Secundum Due due linee ad unum se secantes angu
li oppositi sunt equales ut sunt linee .a.b. et c.d.
mutuo secantes se in puncto .e. hec
anguli .k. L. equales, similiter hy.
Et hac et precedens gloriatur q omnis
angulo alicuius spacii rectilinei
vale nt quatuor rectis: si et spacium in plures lineas
fuerit ang.

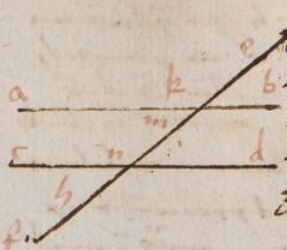

Tertium Theorema quod sumit ex predictis yconicum: tale est: Si duabus lineis equidistantibus linea superveniens duos angulos alternos equales cum: et ille, quibus extremitates interiores sibi oppositos equales erit: et duo anguli interiores ex alterutra parte existentes duobus rectis equales erunt. Ut sint due lineae a. b. et c. d. equidistantes: sup quas cadat linea e. f secans eas in punctis g. et h. sint alterni 7 equales: et angulus exterior k. est equalis angulo interiori sibi opposito: et anguli interiores m. et n. duobus rectis sunt equales.

Quartum Omnis angulus solidus quatuor rectis quatuor rectis et planus minor est iiij. angulis O

Quintum Omnis angulus rectilineus superficie angulos gregos maior est et angulis rectilineis a. 7 b. ut circa punctum angulis gregis. Dico ad equalitatem recti perveniet linee semper ffly accrescere: si cum rectitudinem attingeret: iam non angulus gregeus sed rectus esset

Theorema de superficiebus

Capitulo .10.

De superficiebus angulis theorematis sunt **primum** superficies solidos sunt: quibus triangule anguli alterni sunt equales: habentes angulos equos numero sunt quorum nabilia ut ni

angly · a · b · c · solus est triangulus
a · d · c · qz angly · c · ẽqlis ẽ angto
d · qz ambo recti, et angly · f · ẽqlis
angulo c · qm realiter, erit tr angu-
lus · h · angulo · b · Latera qz hos an-
gulos continentia sunt ꝓportionalia
Nam sunt se ut lat · b · c · ad latus · c · a · ita se habet
lat a · d · ad lat · d · c · Amplius hoc theorema
ducto pariter usus in praxi.

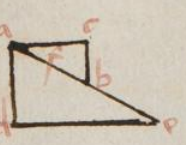

Secundum superficies mistilinea:
mistilinea latera sunt, inter qz
latera mystilinea ꝓportionalia recta
sumere habemus: ut sunt superficies
c · d · f · et b · a · c · In hijs enim
ꝓportionalibus lateribus · a · b · se habet ad propin-
quum latus d · c · sunt ꝓportionalia
latera c · f · ad ꝓpinquum latus · b · c ·

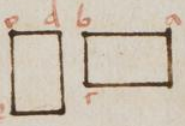

Terciam superficiem circa est sup
superficiem in abscidat puncto linee: q
est terminus grossi. Harum superficierum
duarum laterum ꝓportionalium superficies
rectas generantes angulos, et in easdem
superficies sibi sunt, Exempli causa sit
superficies laterum · c · d · e · f · a superi-
ficies circa sup basim · a · b · c · d · est
angulus linee grossi circa basim · c · d
in q signatus punctus · g · protracta
due linee ꝓportionales sic g · h · superficiem circa
et g · k · in easdem sic hee linee angulum rectum
grossum, sic g · superficies · a · b · c · d circa hoc est
est sup superficiem · c · d · e · f · ut ꝓponit theorema

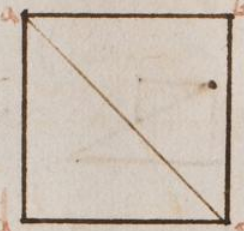

Quarū: Superficies eq̄ distantes quę
p̄ mensuratum protrahunt⁹ nō. grā
ut sunt. a. b. c. d et e. f. g. h.
Quarū quelibz superficies rectilinea
aut est trigona aut in trigonas re-
solvenda Et q̄ p̄ trigonū est pri-
mū superficierū angularium ut superficies
quadrangula in duos resolut⁹ trigonos
sc̄z. a. b. c. d. resolut⁹ in trigonum
a. b. c. et c. d. a.

De triangulo
Capitulm. 17.

De triangulo. II. sūt tractanda
primū Omnis triangulus angulū extrin-
secus, duobz reliquis sibi oppositis
est equalis: ut sit triangulus. a. b. c.
cuius laterū. b. c. protrahat⁹ usq̄ ad. d. Dico
c. angulus extrinsecus duobz angulis
reliquis sibi oppositis sc̄z a. et. b.
equalis Et probatur sic, a puncto
c. protrahatur linea. c. f. equa distans
linee. a. b. et diuisus est angulus
c. extrinsecus in duos angulos sc̄z.
a. z. cuius angulus. c. equalis c. equi
angulo a. p ut multa recepta de angulis p̄ sunt
alterni Et angulus. z. extrinsecus equalis angu-
lo. b reliquo sibi opposito: p̄ secundam par-
tem cuiusdam tractatus Quare tot anguli qui-
buscunq̄ triangulis extrinsecus est duobz reliquis sibi oppositis

que sunt .a. et b. quod fuit propositum

Secundo Omnis triangulus habens
angulos equales duobus rectis necessario
angulus .a. b. c. Producatur linea .b. c.
usque ad .d. considerur angulus exterior
scilicet .c. et quia angulus .c. et .c. duobus
bus rectis sunt equales, per theoricam
primam de angulis: et angulus ex
trinseco .c. equalis est angulis in
trinsecis sibi scilicet .a et b. per predictam
theoricam, erunt tres anguli
scilicet a. b. c. equales duobus rectis quod
fuit probandum

Tertium Omnis triangulus duos quelibet angulos, duobus
rectis sunt minores probatur quia tres duobus rectis sunt
equales, vertatur se una donas, remanebunt tres
minores Vel sic: sit triangulus .a. b. c. cuius latus c.
protrahatur in .d. sit angulus exterior .c. qui maior
est angulo .a. vel .b. et vocetur prior predictus: et
angulus exterior .c. et angulus interior .c. sunt equa
les duobus rectis, et prie theoremate de angulis exte
angulo interiori .b. et .c. sunt duobus rectis minores
quia angulo interiori .a. et .c. Idem probatur de
de angulis a. et b. si trahatur linea b. a. in f

Quarto Omnes anguli sunt sibi mutuo
triangule que sunt eandem basim
ac inter duas lineas et distantes
sunt equales, ut triangulus .a. b. c.
et .d. b. c. equales sunt super basim
b. c. inter lineas equales distantes que

sunt ~~ostensi~~ ut triangulus a·c et b·f. Patet quia
tales triangulos duo latera sunt quadrata sup̄ eandem
basim ostensi

Quintum In omni triangulo duo ~~cōtin~~ latera utrisq;
angulorū, qui sunt ad basim: est unus rectus: et
unus alterus est cōtus, ut sit triangulus ·a·b·c· cuius lat-
ra ·a·b· et a·c· sunt cōtua, erit ·b·c· basis: et angulus
b unus rectus: et ~~unus alterus est cōtus angulus~~ c· unus
rectus· et angulus ·b· equalis angulo ·c· Ex quo sequitur
q̄ si alterius trianguli duo anguli equales fuerint, duo
latera equos angulos respicientia: erunt cōtua: ut in
dicto triangulo latera ·a·b· et ·a·c· respicientia eis̄
angulos ·b· et ·c· sunt cōtua

Sextum Omnis triangulus duo quelibz latera simul sum-
pta reliquo sunt longiora ut sit triangulus ·a·b·c·
erunt latera ·a·b· et ·a·c· simul sumpta longiora
latere ·b·c·

Septimum Eis̄ trianguli longius latus, angulo maiori
oppositū est: ut in dicto triangulo ~~anglo~~ angulus maior· a
cui opponitur latus b·c· quod maius est latere a·b· vel
a·c·

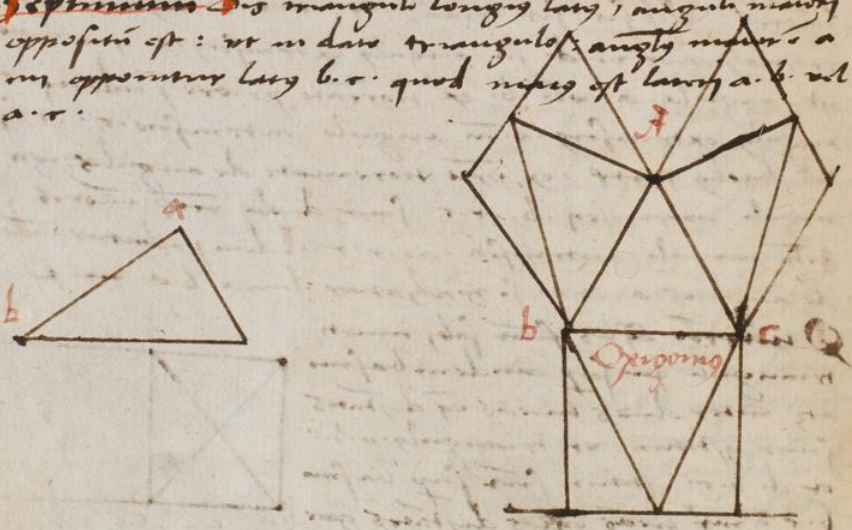

Octauum In omni triangulo rectangulo quadratum quod
a latere recto oppositi in semicirculo ducto describi
tur : equum est duobus quadratis / que ex duobus
reliquis lateribus describuntur ut sit triangulus rectangulus
a. b. c. ang. angulus . a sit rectus / erit quadratum lateris
b. c. equale duobus quadratis laterum / a. b. et. a. c. et
quod datum est de quadratis hic est verum de aliis
sic sumitur ex triangulis lateribus descriptis / in hac
autem ut creatione sumitur ut triangulus exempli
gratia ex lateribus . b. c. equilibus est duobus trian
gulis exemplis gratia ex lateribus . a. b. et. a. c.
Quaeritur quum per latus amplioris quod obtuso
angulo subtenditur respectu alterius lateris Et
tanto amplius per quum est quod quadratum lateris sub tensi
coni : aut ea linea que scilicet diuidit lineam ad obtusum
angulum a perpendiculari est deprehenditur ut sit
triangulus amplioris . a. b. c. rectangulus . a. est ob
tusus ducatur recta a puncto . c. linea perpendicu
laris ad lineam a. b. que maneat /
det ex triangulum priorem aequa
lem a. b. que autem et tangat
hanc perpendicularem in puncto . b. Erit
ergo quadratum laterum . b. c. tanto
maius duobus quadratis laterum a.
b. et a. c. quum est id quod fit ex
b. a. in a. d. bis. Latus autem
exempli anguli acuti subtensi
respectu duorum laterum alterius ta
to minus per ipsis quum est quod
bis quadratum sub uno eorum laterum

ium sig ꝓpendiculares ꝙ subtat / et ea
parte sui q perpendicularis et angulo
acuto interuallet Vt sit triangu-
lus oxygonij . a. b. c. : cuius angulus
c. sit acutus / duco ꝓpendiculare
ab angulo . a. ad latus . b. c. in pun-
cto d. erit igit quadratum late-
ris a. b. tantū cum q̄dratis laterū
a. c. et b. c. quēadmodū est ad quod fit
ex . b. c. in d. c. bis Et quod dem
est de latere subtendente angulo acuto
in oxygonio : Et est veritatis de late
subtendente angulo acuto in amplygo-
nio vel arrogonio

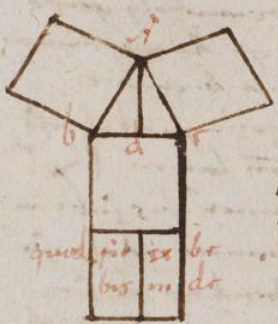

Nonum ꝙ. a basi cuiuslibet trianguli
ducta recta ad basim ducta . alter an-
gulus ꝓ equalia secet / duas partes basis
relignas eiusdem trianguli ꝓportionales
sunt: ut sit triangulus a. b. c. et an-
gulus a. diuidat ꝓ equalia linea per-
pendicularis . a. d. ducta ad basim
b. c. et sunt partes basis sue b. d et
d. c. proportionales lateribus . a. b. et a. c.
quod facile ꝓbatur in numeris per eucli
nostra in praxi

Decimum ꝙ. ab arrogonij anguli vno
ad basim ducta ꝓpendiculares duo
cum ipa ꝓpendiculare inter duas
sortiuntur ipius basis ꝓportionales: et
vnumq latus inter recta basim angu

bases pertinens sint sit triangulus .a.b.c. a rectangulo a recto ducatur linea .a.d. perpendularis ad basim .b.c. erit linea a.d. proportionalis parti basis b.d. et d.c. et sicut tota basis ad latus .a.c. vel a.b. sic latus .a.c. ad partem basis .d.c. et latus a.b. ad partem basis .b.d. et hoc quod manifestum erit

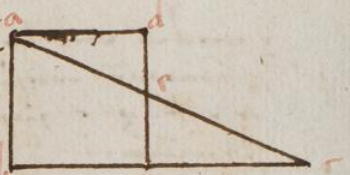

Theorema Omne duarum triangulorum quorum angulus unus angulo alterius sunt equales latera equos angulos respicientia sunt proportionalia et sunt triangulus .a.d.c. et a.b.c. quorum anguli .d. et equales angulo .b. et anguli .a. angulo c. et anguli .f. angulo .c.

Ob id latera .a.d. et d.c. sunt proportionalia lateribus .a.b. et b.c. Nam sicut se habet latus .d.c ad latus .a.d. sic se habet latus a.b. ad latus .b.c. Et hoc rhoreare mira gaudio possumus, probatum est partem supra Tarentinate pro de superficiebus latus aut ultra in praxi dedicentur.

De quadrangulo
Capitulum .18

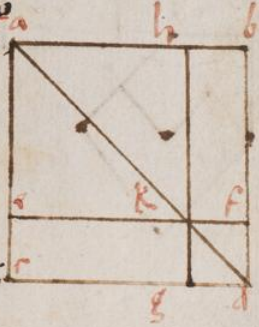

De quadrangulo .b. primo tropremum Omnis parallelogrammi spatij, ea quidem que diametros secat per medium parallelogrammi area eandem diametrum consistentes dimidiatur, Ut sit spatium parallelogrammi

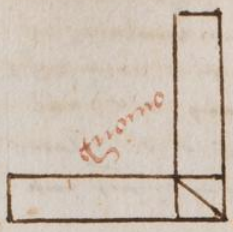

a. b. c. d. rg diametr sit. a. d. quem dupl̃ant due lineę. e. f. et g. h. ducte ẽq̃distanter lateribꝰ latericꝫ oppoſitis circa gabellogrãi Secantes ſi ſint diametrũ in punctꝫ. k. Et erit totũ hoc ſpaciũ duplum in ẽgnor rectangula: quare due ꝑ diametr ſerunt ꝑ medẽ reliquor. a. h. e. k. et k. f. g. d. ãr diametrũ conſtituunt: reliq̃ duo ſq̃. h. b. k. f. et e. k. g. c. ſupplementa dicuntur: et ſunt ſſ ſibimutuo ẽqlia: ꝙ ambo ſimul ꝑ totũ parabellogrammi ãr diametrũ conſtituti totũ gnomonem: cui ſi addatur aliud parabellogrãm circa eandẽ conſtitutũ diametrũ totũ gabellogrammũ reintegratum eſt Vnde ꝑ dictũ Archimedis in ꝓpoſitione ꝫ gabellogrammũ addito gnomoni reſtituit ſed non alteratur

Secundum duobus quadratis aſſignatis rectum datum ẽqle ꝓſtituere facile eſt probabile Sint enim quadrata duo data. a. b. c. d. et e. f. g. h. protrahatur lat. a. c. in directum verſus. l. donec c. l. ẽqle ſit uni lateri quadrati e. f. g. h. protrahatur lat. e. c. a puncto l. ducatur linea recta ad punctũ d. Et fiat triangulꝫ rectangulꝫ c. d. l. cuius lat. d. l. oppoſitum angulo recto. c. Ergo ẽ dictum de ſcripto a. latere. d. l. equum erit duobus quadratis deſcriptis a lateribꝰ

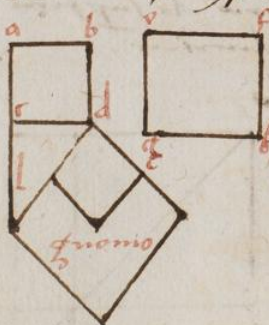

c.d.cr.c.l. per xxxiii Theorema de angulo: Et rursus ex linea d.l. fit quadratum a.b.c.d. Resumbatur gnomon qui erat quadratum g.f.c.h. cgles: quod fit praeter illum totum quadratum d.l. Reliquum igitur quadrato a.b.c.d. et c.f.g.h. ut gbatu est Igitur detur ab eo quadrato a.b.c.d. qui remanet gnomon cgs est reliquo quadrato c.f.g.h.

Tertium Omne super superficiem equedistantium lineam super unam basim: aq in eisdem alterius lineis gstituas simile cgles, ut sunt lineae alterum equedistantes a.b.cr.c.d Inter quas gstituam duas superficies equidistantes lineas a.f.c.c. et g.c.h.c super eandem basim c.c. et erunt cgles

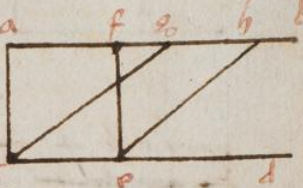

Quartum Omne parallelogrammum et triangulus in eadem basi et in eisdem alterius lineis fuerint gstituta: parallelogrammum trianguli dupli est, si sint alterius lineae equedistantes a.b.cr.c.d. et quae gstituatur parallelogrammum a.c.c.f super basim c.f. quod duplatur duas per diametrum a.f. Sit triangulus a.c.f. super eadem basi c.f. ad quem parallelogrammum a.c.c.f. duplus est: qm gnomon ipsum et ei cgles sq a.c.f. et dictum parallelographum erit simul duplum ad triangulum c.b.f. in eadem basi consistendo: quia triangulus c.b.f. equalis est triangulo a.c.f ex xxxviii primi quum de triangulo

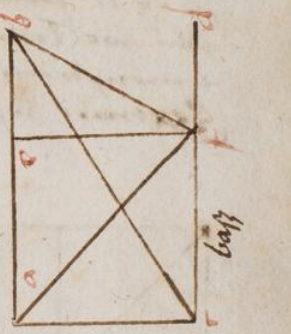

Quintum .5. fuerit linea in duas quantascunq; partes diuisa: quadratum quod fit ex diuersis totius lineae in alterutram ex partibus, cũ eo quod fit quadratum ex dicta eiusdem partis in seipsam, & alterius in alteram fit: Vt sit linea .a.b. diuisa in .a.c. et .c.b. erit q̃dratum .d.a. c.b. constitutum ex linea a.b. & .a.c. cũ eo quadrato constituto ex .a.c. quod est .d.f. .a. c: et quadrato .f.c.b.c. quod fit ex ducta linee a.c. in .c.b.

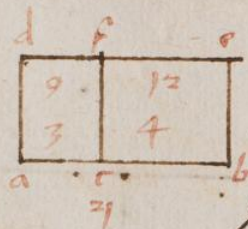

Quod facile claret in numeris: Vt sit tota linea .a.b. ut .7. pars .a.c. 3. et pars .c.b. 4. ~~quadratum et quadratum~~ Et quadratum: erit quadratum ex .b.c. et .a.c. 21. quater septem sunt .21. Et quadratum ac. 9. nam ter tria sunt .9. Et quadratum ex .a.c. et .c.b: 12. cum ter 4. faciunt .12. Hec aut quadrata simul iuncta .9. 21. et 12. faciunt .21. cũ eo quadrato prioris Et non solũ hoc tractatum in numeris: sed et plura alia demonstrari possunt, que breuitatis ~~causa~~ obmittuntur.

Sextum .6. fuerit linea in duas partes diuisa quadratum quod ex ducto tertij in seipsum fit, cum eo quod ex ducto vtriusq; partis in seipsam et altera in alteram bis fiunt. Vt sit linea .a.b. .8. diuisa in .c. Et habeat linea .a.c. 6. et linea .c.b. 2. erit quadratum ex tota linea .ab. 64. et q̃dratum linee .a.c. 36. et quadratum .c.b. 4. et q̃dratum .a.c. in .c.b. 12. Et rursus quadratum

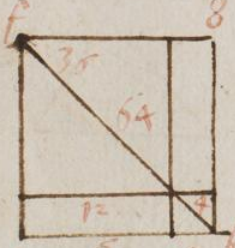

a·c·m·c·b·12· que vltra quamuor simul mmta
faciunt 46 f· quibꝫ equaliter quadratū primum
Quod fit f·g·a·b· Et que vltudinē p parabilla
gramē huc tang y que transit diametr sunt
ambo sgmta Valet hoc Iacenus y milliorib⁹ ꝛc
remitto sequens de triangulo

De circulo Iacemata.

Capitulū .19.

De circulo hac ꝑmittit Iacō
primū Circulū quotꝫ diuidi
ri cōtigit fuerint cōtigit esse necesse
est ut sint circuli a·c·b
Secundum Circuli proposito facile
est centrū repire Dat circulū datū
a·b·c· cuius centrū quirit⁹: duc in
circulo vbi placuerit lineā a·c·
applicantem sibi extremitates cir-
cumferentie ex vtraꝫ parte· quā
deinde in duo cōtigit in puncto d·
a quo due lineam ꝓpendiculare
ad lineam a·c· cuius extremitates
applicentur circumferentie vtraꝫ
parte: ꝙ cursꝫ deinde y cōtigit in
puncto f· que et centrum circu
li est quesitum Vel aliter sic
In circumferentia circuli dati sūmā
tria puncta: ex quibꝫ separe ut
in quarto Iacemate de puncto d

Tertium Circuli cuiuscūq

cuntia sunt diuersa: nec aliter alterum plusq̃ in duobus locis secare pt̃ uter in circulis .a.b.c. et d.e.f quorum primus centrum est .k. secundus est .l. et intersecant se in punctis m. n

Quartum Circuli intrinseci circulo contingens non habet centrum in eo quem tangit nisi habeat ut pt̃ in circulis .a.b.c. et d.e.f. quorum primus centrum est .o. secundus .E.

Quintum Circuli circulum tangit se intrinsecus et sunt extra se inuicem tangentes non habent locum contingentem nisi est punctus primus in circulis quorum primus secundus habebis in circulis .a. et .b. qui se tangunt in puncto E. **Sextum** Circuli autem circulum tangit quem tangens non intersecat. Omnes vero circulum sex equales possunt tangere. et sphere duodecim eas eqles contingere possunt

Septimum Angulus a linea recta et circulo quem tangit triangulus omnium est ~~amplissimus~~ acutissimus / Linea in circulo dicto .a. quem tangit linea .E.f. est angulus O acutissimus / Et angulus .p. omnium acutorum ~~maximus~~ acutissimus Is vero qui tangitur a diametro et circumferentia / omnium acutorum est amplissimus / Patet in circulo dicto .A. quem tangit linea .c.f. Erat angulus O acutissimus Et angulus .p. omnium acutorum maximus Et

quanto circuly maior fuerit tanto angly genitus
maior est / Et quo circulo maior fuerit tanto angly
contingentie est maior Supplementum huius est supra
in altho theoremate de angulo Ea aut linea
recta genitus dicitur / Qui in circulo genitus
in utranque partem recta circulo non secat

Septimum Si intra circulum an-
gulus super centrum consistat A.
Alius vero supra diametrum circuli
consistens cum basim habeat
que supra centrum est / ad reliquum
duplus est / vel in angulis a b
quorum angulus A. duplus est
anguli b. et hec basim quem a. r.

Octauum Angly rectilineus
semicirculi super arcum existentis
rectus est : in portione vero semi-
circuli maior / recto maior
vel de angulo .a.b.r. quo an-
gulus a. est recto. angulo .b. recto
minor et angulo .r. recto maior

Nonum Omnis duorum circulorum
et ipsorum unus ad alterum se
quadrant diametri unus ad qua-
dratum diametri alterius vel in
circulis qui sunt in ipsorum duplo

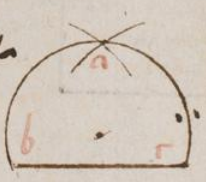

Decimum Arcus dati hor
parte ytugus per eius duodecis
sue arcus duodecimi .a.b.r. unus

verda ẽt .b.c. pone pedem circini in punctu .b. Extende alia vsq; ad aliu sup gentem partẽ describes, aream duas intersectiones que facte pone pedem circini in .c. et aliam partẽ ducam intersecantem descriptas: Deinde intersectionẽ erit .g. arcus dans ẽt y ẽgla duplꝰ

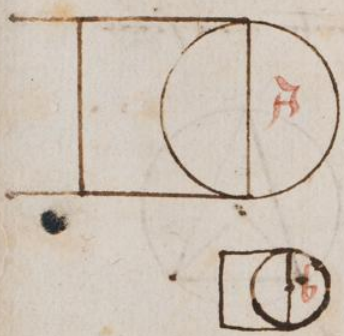

Vnde etiam Oīs triangulꝰ equilaterꝰ quod a latere suo ꝺ̃ꝺratū: triplum ẽt quadrati duplicati eiusdem: a q̃ triangulꝰ ꝺ̃ circumscribitur: et sit circuli ꝺ̃ a.b.c. et triangulꝰ inscriptus similiter a.b.c. Dico q̃ ꝺ̃ꝺratū lateris .b.c. triplum ẽt .a.b.d quadratū ꝺ̃ .c.

quadratū se inscribens

De figurarum inscriptarum Theoremata Cap: 2o.

Proque nota q̃ Ea superficies alicui inscriptꝰ cui latera cuncta circumscribitur vocẽ inscriptꝰ angulorum suorum ut circumscribens genitor. Circumscriptꝰ vero figura figurae cui latera: cui circumscribitur cuius anguli genitor vt patet in triangulo a.b.c: et d.c. ẽt quarta proportionalis circumscriptꝰ 2o et sedi inscriptꝰ pro

Theorema primum Linea data tria
angula per rectas sectiones: Sit
triangulus .a.b.c. Cuius latus .a.b.
dividatur in duo æqlia in puncto .e.
a quo ducatur linea recta in angu
lum .c. Rursus dividatur latus .a.c.
in duo æqlia in puncto f. A quo
linea recta ducta in angulum
b. secabit lineam .c.e. in puncto
d. qui erit centrum circuli describi

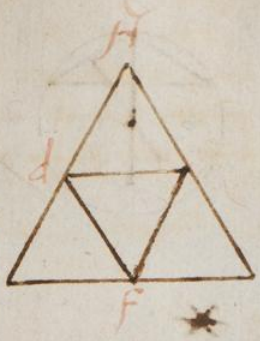

Secundum Datæ trigoni oriogo
nio, hoc pacto circulum
circumscribere. Sit trigonus a.b.c
rectangulus rectus .a. et .b.c. latus
longius: quod dividatur in duo æ
lia in puncto .d. qui erit centrum
circuli circumscribendi

Tertium Datæ trigono æquilatero
circulum circumscribere, possimus hoc mo
Sit triangulus .a.b.c. Cuius latus
.a.b. dividatur in puncto .e. a quo
ducatur linea recta in angulum .c.
Et rursus dividatur .a.c. in puncto
f. a quo ducta linea recta in
angulum b. secabit lineam .c.e. in
puncto .d. qui est centrum circuli
circumscribendi Et erit quadratum
cuiuslibet laterum trigoni inscripti
recti ad quadratum diametri

dmuidus circulo circumscripsi. quod sic
sic probatur ex coroll. 4ty de trigono

Quartum Dato trigono angulo
gono circulum circumscribere possumus
hoc pacto Sit trigonum. a. b. c.
Cuius anguli a. obtusi sint latus. b. c.
longius: quod diuidatur in duas equa
les p̄ punctum. h. p quem et angulus
a diuiditur linea. a. h. f. dupla
aut maior linee a. h. Rursus
diuidatur latus. a. c. in duas equa
les p̄ punctum. c. ag̃ ducat perpen
dicularis donec intersecet lineam
a. h. f. in p̄ncto. g. qui erit cen
trum circuli circumscribendi

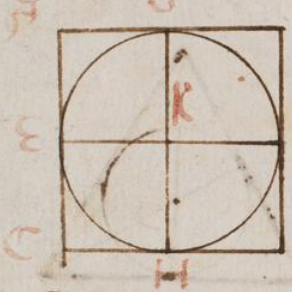

Quintum Dato circulo, trigonum
orthogonium describere: circa diame
trum circuli dati, latus longius anguli
recti opposituꝫ: et mediatas semi
circuli anguli recti. Dato circa cir
culo: 5. trigonum amplygonum
describere placuerit: circa circu
ferentiæ minores, latus anguli obtu
si oppositi, et mediatas circu
anguli obtusi. 5. circa dato cir
culo trigonum Oxygonum describi
fuerit: Diuidatur circumferen
tia in tria æqualia, et puncta diuisio
num anguli trigoni oxygonij a
quibus latera sunt ducenda ex

patent ut 2ª / tertio circumscribere
rectangulum proditur

Sextum non nisi circulo trigonum
sed quadratum pt inscribi / Circum
ducatur · a·b· c·d· et centrum · E· ꝑ quod
ductarum duos diametros se orthogo
naliter intersecantes trigonum circum
scribunt angulo quadrati : a quibus
protractis lineis emerget qua
dratum quesitum

Septimum linea data quadratum
circumscribere circulo describere / Sit
quadratum a·b· c·d· diuidatur
unumquodque latus in duas equalitates
in punctis · e· f· g· h· a quibus
ducantur due linee intersecantes
se orthogonaliter in k q̄ erit ꝯ

Octauum Circa propositum circulum
quadratum describere : Describatur cir
culi data · a·b· c·d· cuius centrum
E· ꝑ quod duas duas diametros
intersecantes se orthogonaliter
a quarum extremitatibus due li
neas orthogonales sese tangentes
in punctis f· g· h· k· quadratum
circa datum circulum constituunt

Nonum Circa datum quadratum
circulum describere : Sit quadratum
a·b· c·d· producta in eo duas dia
metros intersecantes se · in punctis
e· f· qui erit centrum circuli circumscribi

Decimum Linea data circulo pentagonum equiangulum describere Sit circulus cuj centrum .f. detur, datur cuj circumferentia in qua sex equalia in punctis a.b.c.d.e. que linee connecta pentagonum quesitum ostendunt Et .f. ab angulo a. in angulum .c. Et rursus ab ab angulo .b. in .e. recta linea ducatur, quelibz harum alterum duodecim horarum hanc, dum et duo extrema Et maior pars lateris pentagoni ejusdem

* Undecimum Circa circulum data pentagonum equiangulum describere Sit circulus cuj centrum .f. cui circumferentia duodetur in .5. equalia in punctis .a.b.c.d.e. unde rectum a centro ad h punctum linee .5. fuj quas singulas producto orthogonales esse in punctis g.h.k.l. in rectangentes: cui pentagonum quesitum genitrices

Duodecimum Linea pentagonum datum circulum describere .Sit pentagonus .a.b.c.d.e. Cuj latus .a.b. duodetur in .2. equalia in punctum h. a quo ducatur linea recta in angulum .d Rursus duodetur latus .b.c. in punctum .g. a quo ducatur linea recta ? punctum

Et hanc intersecabit linea h.d
in puncto f. Quum est centrum circuli describendi
circa triangulum quemcunque intrangulum figure
circuli. Et rursus circulum ipsis, et ipsi figuris
angulares angularibus inscribere aut circum
scribere liquide duximus

Theoremata de Corpore

Capitulum .xj.

Corporum decoronata varia et quidem pulchra
sunt. at vero in plano (. quae nudum superficiem .)
describi non possunt. Difficultatis est, multitudinem
in mathematicis nimis bene usitatam: eiusdem speculationis
possit prae fronte apprehendere, de regulis
ibi in aliqua ponentur, Sed hoc non dubium
est quod sit replere locum mathematicum, Est enim
replere locum duri, hoc sit superficiem circumscripsi
Replere locum sit superficiem
est non spatium circumstans aliquem
punctum in superficie plana superficie,
hoc comparare. Talis autem spatium
in quamvis valeat angulos (ut
visum est in 2° theorematis de angulis)
ab hoc non superficie hoc replentur
quatuor aliqui anguli circa punctum
recti valent rectos tres, trigonum, quadrangulum
et hexagonum. Nulli. 6. trianguli. Septem, quinque trigonum

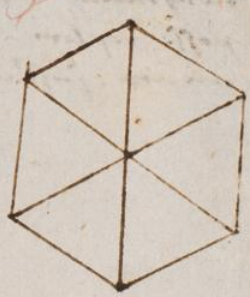

Quatuor [illegible]

et tres hexagoni loc replent ꝛ
n figuras

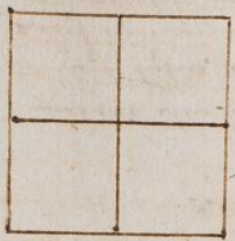

Replere loc ſm Corpus ſt
rrea pticula in corpore ſtructu
rum ſpatiū indigeat ad implere
Ex quo claret Hec corpa ſolū loc
replere quod ſm angulū ſum ſolidū
aliquotiens ſumpta cū pticula
rum / non ſpatiū vacuū ꝛ
er eſt videre in cubo / quare &
angulariter loc replent corpalr

Tres hexagoni

Cetera Corpa regularia loc
non replent Pyramidi deapto
de qua non parua inter mathema
thice profeſſores diſceptatio fuit
et adhuc ſub iudice lis eſt / Pla
nicia pramidis . 12 . Alij . 20 / nonnulli ar 24
loc replere demonſtrare conati ſunt At ꝛ
qui mathematice dogmata rimant ſubtilius
aſtruere nituntur pyramidem regularem qui
rectangulis ntriplicio loci gnis nra locabit ꝛ
poſſe replere . De hys in ſequ pos : qz pma rudi
menta : ſuſtinet

De ſcriptione mutua regu
larium Corporum deq; inſcri
ptione omnium regularium in
eandem ſpheram Capi
tulum vltimum

Secundum de Corporibg Theorema Cpr. Corpora regularia a semmicm et a sphera sunt circum scriptibilia Quorū tm. ꝫ. sunt inscriptibilia octedron, et rursus ipsi octedron, piramis et cubus pnt inscribi Cubus vero inscribitur octedron, ipsi aut Icocedron, ora preter octedron inscribuntur. Quod quide facilius deprehendē ꝫ. linea corpis ex arte pictor⁹ fabricare: Hoc mo: ꝫ. diameter sphere cui inscribenda sunt corpa regularia, a.b. que dividatur in duo eqlia in d. Et rursus a.b. in tria eqlia in c. ita ꝫ. a.c. sit dupla ad c.b. Et posito pdcto circulo in d. describatur semicirculus cui a.b. sit diameter sue chorda Et ducantur linee ꝑpendiculares a ꝑncte d. et c. ad circūferentiam que sunt d.f. et c.e. ꝫm dictum, nam quarta coordinate de linea producatur linea recta ab. a. ad e. que erit latus pyramidis. Similit ducatur linea recta ab. ꝫ. ad b. q erit latus Octocedron: Et quod linea recta ducta ab. c. ad b. erit latus cubi: Quasi dividatur ꝫm ꝓportionem hūtem medii et duo extrema: ꝫm coordinate ostensum de linea in puncto p. manet pō, tio ꝫ. p.b. erit latus duodecedron Rursus dividatur d.b. in duo eqlia in m. a quo producatur linea ꝑpendicularis q ſit. m.n. Et

a puncto · n · ducatur linea recta ad · b · que
erit latus Octaedron ut patet in descriptione
sup̃ proxime dicta Quartum vero corpus
fabricatu q̃dam potius q̃ omnibus subest : p̃ in-
tellectuale libuit demonstratione demonstrare
que mad modum eam visum sit de papiro ducta

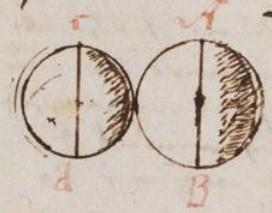

Tertium Omne duarū sphęrarū
est proportio unius ad alterius
sue diametri ad diametrum
alterius proportio triplicata Hoc
clarior in sphęris : a · b · et c ·
d · Sphęrarum igitur quarū
diametrorū proportio e dupla
erit proportio octupla

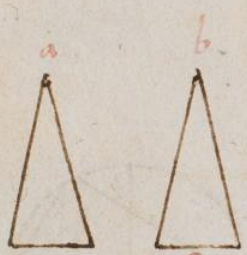

Quartum Omnis columna sue
sit laterata sue rotunda, tripla
est ad suam piramidē Unde
si columna habz tres lateras · 30 ·
Piramis sua habebit latera · 10 ·

Quintum Reḡ corpora sunt
arg̃ similia q̃rū terminales su-
perficies unico ac ḡtuor eq̃-
les sunt arg̃ similes et sunt duo
tm̃ hexedra

Sextum Corpa similia sunt que sibi inuicem
bus et unū equalibus continentur Unde quo-
rumlibet corporum rotundorum, quorū axes sunt ad
diametros sui circulorum : si fuerit ut axis piramidis
a dupla est ad diametrum sue basis · c · Sitq; axis
piramidis · b · dupla sit ad diametrū sue basis f · erit
piramis · a · similis est piramidi · b

Incipiunt Geometrie Tractatus

Secundus Capitulum primum

Mensura est spatium inter se equalium in/ terualloru longitudo finita
mensure partes sunt hec Milia/ rum: stadium: arg: pes/ simpes palmy/ digity: virga Angu/ los namq orbem in partes, pres in presumeas, premeas in regnos regnos in loca/ et loca in territo/ ria: territoria in agros/ agros in rusticas/ rusticas in vigeria vigeria in rlmaria/ rlmaria in arg arg in pticas ad denarios/ Vias vero latum p milaria: Greg per stadia: Calli per leucas Aegi/ pti p stadia/ Perse per asingas/ rebantur

Miliarium est spatium ynius/ longum quingq milia pedu/ que faciunt mille passus/ a quibus/ liarium dicitur

Stadium octaua pars miliarij/ sz pedes · 625 · que faciunt passus/ 125 · Leuca vero sunt passibus 1500

Actus triplex est: sz/ unus et/ 3ti in latitudine pedes quatuor in

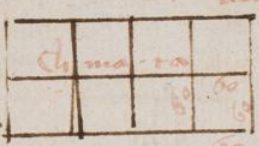

longetudinē vero · 120 · Any duplicatus et grauet in longetudinē 240 · in latitudinē vero octo Vncie vero octo duplicate ingrossare / quod in longetudinē 240 · in latitudinē vero · 120 · dicunt grossi Hoc ingeni in planicie requiritur sic Continet enim planus : ut aiunt : ex omni parte pedes · 60 · Imago ex uno ingenio octo fuit planicies **Porrecta** idest recta Virga · obliqua · 10 · grossos pedes / a quibus decempeda dicta est / Perdica ꝙ dicunt a portando

passus pedes quinque habet

Gradus pedes duos habet

Cubus pedem vnū et dimidiū

Cubus vero magnus / habet · 9 · pedes

Talibus videtur intelligunt nonnulli mensuratam archam Nec

Pes non grossior palmus

Semipes duos grossior palmus

Est aut pes triplex / Siquidem porrectus contractus : et quadratus **Porrectus** est pedalis mensura longa grossa

Contractus est pedalis mensura in longum et latum grossa **Quadratus** vero est mensura pedalis in longo latum et profundo extensa

Palmus continet digitos ꝙtuor
Palmus aut manus qua apprehendi
mensura vocant, quia longitu
dinem que est a radice medii
usq; ad medium unguem extensum
digit. Vncia digitus unus est
Digitus continet quatuor ordei
grana ꝙ lata disposita Posuere
enim antiqui nos non nisi hec
dicta sunt integra Verum et hec
minuntur. Vt pes digitis stare
quadrantem, digitus semipes,
ii, obolus, sextans, punctum mi
nutum et momentum Et hec mi
nutias varijs usq; nabitur nomi
nibus. Hys tantum ro (qui pau
cum nobis ad rem faciunt) obmissis
mensuras dicas ad proximum ap
proximate applicabis
Quatuor ex grossis digitis apponitur unus
Est quater in palmo digitus qui pedis palmus
Omnes pedes passum faciunt passus ter mille
Octo sunt stadia, si milia dicere
Quos si duplabis in miliare videbis

De tribus modis mesurandi i gñe
Capitulum tertium

Lineas earum quantitates, sicut dictum est

capitulo mensuras deprehendere possis: castrum
ad quasuncz rs applicari facile est Obiud in
strumentū aliud multo rectius ex ea Euclidis
propōe fabricatur Omne duorū triangulorum
quoz anguli uni angulis alteri sunt ēgles:
latera quoz angulos respicientia sunt ppor-
onalia sint ngetur quadratū rectangulū
sz a.b.c.d. cuy angulos .a.b. duas pone pinnulas
pforatas, ut per ipsas terminū rei mēsurande
possis aspicere Sit et regulam in gūmitate cha-
ueri predicti quadrati aut longiorem, qui
uocetur .d.e Ipamq in puncto .d. clauo fab-
ile quadrato nigro, cuy basis est pinnulas
duas perforatas pone: q sint .f.e. Probatur au-
dete pinnule in eadem linea, sīlr et pinnule
quadrati, et pone
mus ut nostre
mus in forma
sta Cum filū
gdrantis in .90
gradu dimissum
nostre ipsius gra-
le aut nostrum,
mus fore adue-
ca que uel per-
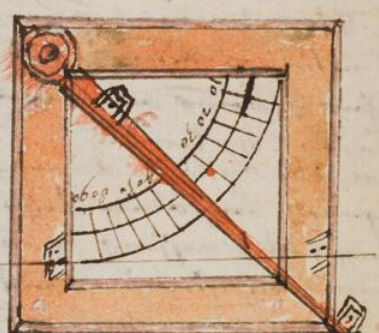
dentem uel aspectabilem nunc stare possimus
nobissimū et remotissimū, habemus trian-
gulum quos regula facit in latere quadrati:
latera quadrati in gradu uel alios partes

ad plures vsus dicta possint. Et per hoc instrumentum
licet ergo geometrum inquirere volucris: angulus A
ad licet primum ponas: et reg formam et b. licet
terminum conspicias: et hoc sicut instrumentum
nos fecimus. Debes per primulas regule scz f. c. vide
licet terminum possis. Ipsam regulam sursum
aut deorsum volvendo. donec terminum licet prius
videre possis: et punctum intersectionis licet regule
et laterum c. b. animaduertas, q vocetur. c. licet ergo
habes triangulos duos, scz. d. b. a (et nullo hic
b. ne vnus licet considerando) et d. c. g. quorum an
gulo vni: angulus alteri sunt equales. ut oculis licet
videre. Etenim ergo latera equos angulos re
spicientia vide licz c. g. et a. b. proportionabilia. Sic
enim se habet. c. g. ad rectum. a. b. sicut. c. d. ad se habet a. b.
(et b stat in vnus rei ussu) ad. a. d. Quotiens
igitur tota. c. b. vel c. d. vltra c. g. totiens a. b. scz
a. d. Ex prius theorematis de similibus et ultimo de
triangulis. Per hoc igit instrumentum altitudines
turris: profunditates putei vel valli: longitudo alicuius
rumpi et ruine vnius licite recta per medium

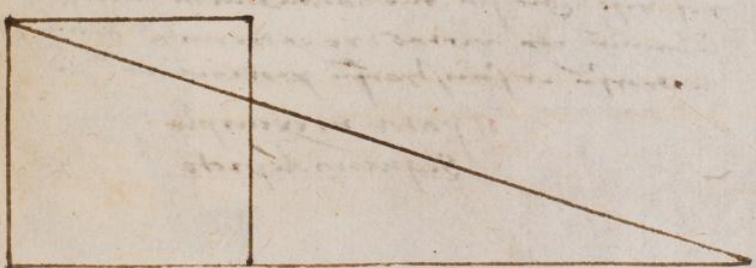

Insuper alnetudinem et latitudinem murorum, val-
uarum aut fenestrarum alterius rei de plano: qu
barbacanis caret dicatur: muro fugere valeat fugere
Item capiatur barrile rigure longitudinem: quem
partes eiusdem dividas: terra fortiores rimas
aut foramina fabricet. Debitur barrile parvum
mensure unius partis diuisionis predicte foramen
a parte est barrile. Per quem si alnetudinem
rei considerare placuerit, ponat barrile par-
vum foramen unius diuisionis ut placuerit: et
barrile verte ut sit extremitates barrile pu-
ncte sursum et deorsum tendant. q. facto:
accedas aut recedas, donec per has extremitates
rei visus recipiendo: superiorem et inferiorem finem
videas: et signatis locis stationis. Debitur
barrile parvum de foramine proprio extrahas et
in proximum retro (si) accedere voluerit) aut
ante (si) retrocedere intendas) ponas. Et
iterum accedendo vel retrocedendo per extremi-
tates barrile parvi, terminos rei visi signes
donec stationes alias signes. Quanta cum ista
stantia et priorem stationem tanta est alnetudo
rei visi. Per istum modum latitudinem muri figure
si barrile ita vertas: ut extremitates barrile pu
dextrorsum et sinistrorsum protendant. et
vi pater in exemplo
Sequitur de puteo

LANDES-
BIBLIOTHEK
SPEICHERSTADT
KREMSMÜNSTER

De mensuratione circuferentie circuli ipsiusq; et eiusdem diametri Cap. 5.

Circulus peripheria nigenu circuli nisi corda nigenu. Diameter circuli nus peripherie quantitatem sere septam erat / triplatur: et triplato addatur septima pars diametri: et circuferentie emergat longitudo Cantho cum circufera diametrue ter / et 7. ey partem hmoi qt / q si circufere / re. 22. partem absulerer / remanet / tm terra pro diametrum nderabur Exēm sit diameter pedum. 14. triplatur et erunt 42. Hys addatur pars septima diametri siz. 2 et 44 circumferentie quantitas. a q si rursum mensuramenda siz. 2. absulerer relinquet 42. quarum pars terna siz 14. diametri erit et q de primo siz huiusmodi mensuratione sufficiat

De mensuratione Superficierum et primo circularis et semicircularis Capitulū. 6.

De circulo Omnis superficies primo et regularissima existit figurarum Cuius si arcam ambiamus primo / dicimus quia omnia in proposito idem significant siz circumferentiam:

sure volueris: multiplica medi
atem circumferencie in medie
tem diametri: et productum
dabit arcam Ut gra exemple
Sit circuli cuj circumferencia
44. et diameter 14. erit area
154. aut duratur diameter i
se p̃ productu multiplicet p. 11.
proueniet 14. prs erit area Pari
gitur si diameter vnius circuli
ad diametrum alterius duple sit
rur erit area q̃drupla vt hꝫ
Sed semicirculi area sic depre
henditur: multiplicet basis
p semidiametrum: productum
rursus p. 11. duratur: proue
nit 14. pars arcam dabit. ut
sit semicirculi cuj basis 28. semidiameter
14. erit area 308. quod facile probabitur si
area totius circuli per modum dictum queratur.

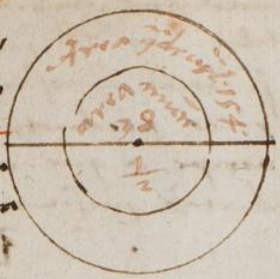

De mensuratione arcas triangu
lorum primo de Isopleuro
Capitulum Septimum

Isopleuri Area ꝯ mensuranda erit
parte vna cuj habet latera: multipli
cetur latus vnum p alterum et producti
torum latus adiacetur Et cuj quod

Isopleuri vel
equilateri

medietas aream erit ut si Isopleuri ng quadr. laber. lat. 28 habeat: erit area. 406. ℔ quam si lacus gg nostros planaret, quia ℔ 8. multiplica producto medietatem adde, tong latus arripe a quo una demi, remanentes medietas quesitum ostendet

Isosceles

De Isosceles et eius area Capitulum 8.

Isosceles aream nigrori si volueris Primo catheum eius talis inuenio quemadmodum: multiplica basim medietatem in se, sunt in aliud (quia equa sunt) Et a producto ad quod prius fuerunt, subtrahas remanentes latus quadratum catheum dat: Si per basis medietatem multiplicare fuerit, aream Isosceles ostendit Ut sit Isosceles ng basis sit. 14. quadrati lateris. 25. erit Cathetus 24 et area. 160.

Amphigonij

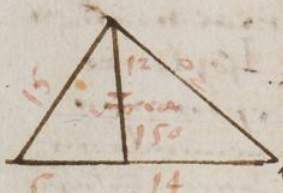

De scaleno et eius speciebus Capitulum nonum

Scalenus tres habet species ut ex dictis liquet Sed harum area non una via sunt inuenienda alter enim amphigonij et oxigonij aliter ℔ amphigonij area quam oxigonij et oxigonij area aliter sunt inuestigenda, multiplicetur basis medietas per a

Oxygonu

thecam et producte dabit aream
Admiscendo autē Cathetum q̄z
prig̃ pcessuram / vel cuiuscūq;
numerum eo q̄ sequit̄ modo mi-
nuere Multiplicet̄ mig̃ latg
m̄ si / et sctm basi m̄ si ducatur
et summe producte addat̄ sit
Rursus multiplicet̄ latg mi-
dū mai mag et mig m̄ si
et producte a summa ducte ab-
strahatur remanentq; medietas arguetur
a q̄ pars una p̄m basis dimetiatq; ablata c̄-
tetur am̄ sue pcessuram assumat Qua-
dta Cathetus seu quevis, multiplicet̄ mig
p̄ si ut prig̃: et a producto, id q̄d ex ducta
pcessure m̄ si cuius / auferatur: remanetq;
latg quadratum Cathetj est Exem de anglo-
mo seu oxygonu rg mig latg sit 15. mi-
dū latg sit 20. basis. 25. erit pcessura. 9.
et cathetj. 12. et area. 150. Exem summe de
oxygono tale. Sit Oxygonu rg latg mig
sit. 13. medium latg 12 basis nō. 14. erit
pcessura. 5. cathetj. 12. area nō 84

De orthogono et eius area
Capitulum decimū

Orthogonu vero aream si inuesti-
gare voluerit / videatur cathetus
qui si fuerit par: medietas eius in
se ducatur / et producto se mul-

habebas hypotenusam · 8· vero una a producto
auferas basem constituis: reductus vero ba
bas per cathetum ducta per cathetum ducta area
prodit Item sit orthogonij cuj Cathetj sit
8· erit hypotenusa · 17· basis · 15· area vero
64· Si aut cathetj impar fuerint: tuty in se
ducatur / a producto si una auferas / fit bas
si una producto addes hypotenusa produet:
rursumq; basi reductas p cathetum ducta a
ream ostendet Item hyt est tale sit orthogonum
cuj cathetj sit· 9· hypotenusa erit · 10· basis· 8·
et area 24· Et videtur q
hypotenusa / et area p cathetum
nunquam inuenitur Passio q cathe
tus cognitus sit: per quod reliqu
reperitur Et per tale multiplicetur hypote
nusa in se: et a producto id quod ex ducta
basis in se procreatur subtrahe: et reliquus
latus quadrati cathetj erit

De quadrato diametri circu li orthogonio inscripti Capitulum vndecimum

Contingit quandoq; orthogonio circulo cuius cuj latera tanget
inscribi / preter ea que in sequentibus de circu
li ductu sunt / producere voluerus: Cathetj
basi adiunges: a producto hypotenusam sub
trahas: et quod remanet diametrj circuli

manifestat · Sic orthogonij ry orthogonij sit · 8. basis 15. Hypotenusa · 17. diameter erit · 6.

De quadrato quadrangulis superficiebus et primo de tetragono equalitero Capitulum · 12.

Tetragenorum prim est equilaterus et ang si aream hore voluerus tam diuum per longitudinem duras: et producta area dat: Sic tetragonij ry quodlibz latus pedes · 8. habeat aream · 64. pedum. Diameter aut eius si habere voluerus: multiplica unum latus in se, et producta dupla, duplata radix q̄drata erit diameter Erit ergo diameter dicti quadrati pedes · 14. minutorum · 15. secundorum 30. In omni namq; operatione cum radix surda fit, ut p̄ius integros precise haberi non possit residuum in minimis physicaliby querendo est Insensibile aut dicis excessus rudem negligi possunt

De quadrato circulo equali Capitulum · 13

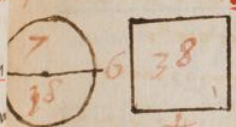

Si area circuli dati rationem semper ad quadrati circuli ēqle reperire qd facile probabitur Nam area quadrati illius circuli equalis erit: si fit circuli ry diameter · 7. erit radix aree · 6. pedū m. 12. secunda · 7. tertia 25. 2d Sic ḡsimilr circulum quadratū ēqlem potest fabricare multiplicetur latus quadrati per se

gdrato rursus ntrepluerur per .14. productum
Illius dimidiatu p. 11. dimidiatae: radix erit
diameter circuli equalis quadrato producto
Hic uis diuisum exprimam quadratu supi circu
scribi ntscripsi. si forte placuerit, arcam circuli
ab arca quadrati ntscribendi subtrahi a qd
relinquitur excessus erit. Hic et excessus circuli
quadrati ntscribendi reperies si ab arca circuli
quattuor quatuordecimas subtrahantur, residuum
erit area qdrati circuli ntscripti

De tetragono altera parte longiore Capitu. 14

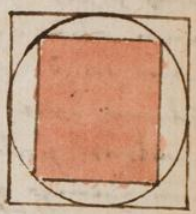

Tetragonu altera parte longiores
et rectangulu embadu si hre pla
cuerit latendinem in longitudi
dines ex et productu embadu ost
det: Hic tetragonu ruy latendo
sit .4. longitudo uero .8. Embadu
erit .24. Diametru at illy inue
nire uolentes deprehendet: multiplica
longitudinem per se: et similr
latitudinem in se duces: sum
mas ambabus et ruy prodi
et latu quadratu area dubi
ne sit Tetragonu ruy latendo
60 longitudo .80. erit diametr
circuli

¶ De Rombo
Cap̃: 15

Rombꝰ area equalꝫ nũ deprehẽ-
dit̃ / nedũ tatem diametri
mꝰ p̃ nũ alã diametrum
multiplica: et quod prouenit
area ẽst: Vt sit Rombus mꝰ quadrilꝫ latus
habeat pedes .10. diametꝫ longior .16. diame-
tꝫ breuior .12. cuiꝰ area .96.

¶ De Romboide
Capitulũ .16.

Rodesmus Romboides rectꝫ
multiplicatus angulos: reduc
dus latera longiora in vnum
producit nedũ tatem forme: ver-
sus latera breuiora sit̃ angꝰ: et illuꝫ quadꝫ
producit nedũ tatem summaꝝ. Harũ nedũta-
tꝫ una per alam multiplica: et quod p̃uenit
aream dabit: Sit Romboides mꝰ latꝫ p̃mꝰ
sit .8. 2m. 6. tertius 4. quartus .2. eius
area .72.

¶ De trapezijs
Capitulũ .17.

Reliquorum quadrangulorũ quos in superiꝰ-
trapeza / nullas nostrum area ꝛa reperuꝰ:
ponemꝰ hic ãgꝰ, producti nedũtatꝫ summaꝝ
harum nedũtatum hanc per
Cathetꝫ multiplica et producti
dabit aream, Sit trapezium

ang vertex · 15· bases · 45· Cathet · 30· erit area
900 Et hec de quadrangulis dicta sufficiant

De Pentagoni Area
Capitulum · 18·

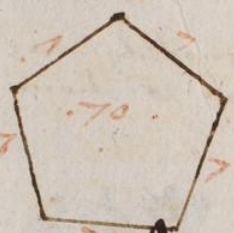

Pentagoni equilatera area sic habe
ri potest, multiplica unum latus in se
et productum multiplica: a multiplicato
rursus latus detrahe remanentis
medietas aream producit quesitam
Sit pentagonj unj quodlibet latus sit
7· erit area, 70·

De Hexagono
Cap · 19·

Hexagoni aut aream ita mensu
rabis via Nam si Hexagonus
equilaterq sit unius lateris hexagoni
bis in se multiplica, productum
quadruplica: a quadruplato vn
latus hexagoni bis subtrahe remanentis medietas
ostendit quesitum Sit Hexagonj unj unius lateris
sit octo: erit Area 120

De Heptagano
Capitulum 20·

Heptagoni area sic habe
ri potest unius lateris in se multiplica, productum
quater multiplica: a quadruplato unius lateris subtrahe remanentis medie
tas dat aream, Sit Heptagonj quodlibet latus sit 6·
erit area · ortogonaliter

De ortogono
Caput. 21.

Ortogonu aiunt arcam facit deprehendes: si unu ut si duxeris productusq; per. 6. multiplicaueris a ab illo producto unu latus ꝗter abstuleris Nam ut remanentis mediate arcam videbis Cuius exm est tale Sit ortogonus cuius quodlibz latus sit octo: erit area. 176.

De enneagono
Caput. 22.

Consimiliter quoq; et nouagoni arcam reperies. si latus unu ut si producueris: productusq; septies multiplicaueris. a producto hui⁹ lateris quos subtraxeris unu ex nouenarijs mediatas arcam pandit quesitam Exm Sit nouagonus cuius quodlibet latus sit. 6. erit area. 111.

De decagono
Cap. 23.

Sit et decagonus pariformi via arcam reperies, si latus unu per se multiplicabis, productu p. 8. duxeris: a producto illo latus unu sexies subtraxeris, reliqui nouies mediatas q̃ sextam pad⁹ decagoni q̃ latꝰ singulꝰ. 10. sit. sequitur: erit area. 370

De reliquis poligonijs
Capitulum .24.

Eidem de rectorijs poligonijs ſ. ſpereis, abſq; or
rore ſingulorum arcas muſtigabus: hac ſe/
uata lege, ut nullorum ordinem valeam cuſto/
dias in multiplicando nec latera ſimu
ac in hac q ex re ſint augmentanda. Laterali
quoq; ſubducenda: cum eni hac ſpereis, ſemper
remanebit medietas dabit arcam. Is aut eſt ordo
talis. Ut ſi in pentagono ſumma nec latera
in ſe ducas p ternarium ducta eſt: ſic in pentago
per quaternarium: in hexagono per quinarium
&c ſiquens p ſenarium relinq; p ſeptenarium aug.
eſt: perſeuerauit ex ſequentium poligonorum p
ſeptenos augendo ſunt numeri. &c. Ex nec latere
ſubtrahendo ſi in pentagono lat ſecundi ſubducas
in hexagono hoc ex in ſequentibz in nullo aſpen
dendo eſt ordo naturalis.

De nodecimo ſpereue ſuperficie
Capitulum .25.

De ſpereue area ſuperficiei, qua quidem rectili
neis circulum nominant exactis
ſpereus

ſpereue. Hac pro ea deprehendi.
Semper circulo ſphe diametro
rum ſpereue ex ſuperficiem pabi
mare volui: Huius circuli
diametrum in cuſtenis pe
referam duras: ex quod pro

ouis area superficiei sphere quesite sue circuli maioris
minora quia semper quadruplex est ad aream circuli
Verbi gratia circuli cuius diameter sit 14. eius
circumferentia 44. et area 154. circuli autem
superficiei sphere eiusdem diametri 616

De podismo superficiei montuose Cap. 26.

Si autem montuose superficiei area hoc planius
metiri cupiamus considera: et sit pedis et asseris
qui forte inueniuntur cuiusque pedes et circuli
producti mediantes. atque ea
per asserem multiplica: et pro-
ductus ostendet quesitum. Exempli
gratia mons cuius circuli
sit. 300 pedum, cuiusque pedes
sit 1000 pedes asseris vero sit 800.
pedum erit area tota. 520000 pedes
Si autem mons in circuitu curuus
medietatem et pedis mitem dissimi-
pauerit: ita vt sit pyramidalis
assendat. Hoc modo aream eius
comprehendes Collige mensuram cuiusque
pedis medii et circuli in summa
una: eius circuitum per asseris
multiplica, et proibi quesita area
Verbi gratia cuiusque pedis sit pedum 2500
cuiusque medius 1600. circuitus
circuli 500. asseris vero 2000
erit area 2800000. pedum

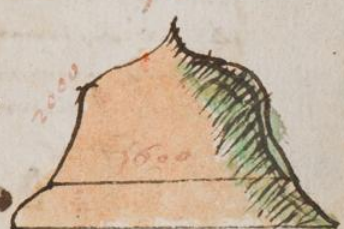

Et aut mons in asensu simulet
et in descensu mobilis fuerit
Illa in qua cuj ordinande est area
Juge arcuum pedes arcuum ver,
tuj vertuel producti: cum eas
mediantem: ser asensus collegas: altitu medu
tatem sumas: hanc per priorem mediatem
multiplica, et productu aream dabit Exem
Sit mons cuj vertuel arcuum sit. 200 arcuum
pedes. 1400. asensij longitu. 850. asensus la,
titu. 750. erit area. 640000

De diuisione superficierum triangulj in arty vel trigera Cap 27

Superficies trigonj, si per arty, aut trigona
lineas mensuras partiri voluerit longitudi,
nem et latitudinis mensure in se multiplica:
et habes mensure cuj libet trigonj, pe,
des sue aream: per hanc pedes superficiej di,
uidende duc: et cuj gradus ex dabit que,
situm: erunt trigonj trigona primi numeri
18. et restant pedes mille et septem: Sed
secundi trigona erunt 24. restantibus pedibj
38000. Trigona numeri tertij erunt 22. restan,
tibus. 64 00. pedibus &c

De crassitudine siue soliditate Spere Capitulū. 28

Mensura que fit sup corpj, ut dicta est, corpus
soliditatem et crassitudinem inquirit: ut

quot sexpedes quadratos corpus mag-
num do gnerat. Hinc ut aliqs ygn.
habeatur de ghusdam corpore proprio
subgnetur et pro de pro Sphera ugr
solidaturam ja inquirere voluerit,
diametru eg cubos sibi ipsi semel in
se ductos quadrat: et productum rursg
per diametrum multiplicet) hoc no
cubum sphere massandum excedet:
quem excessum si abscideris: sphere
solidum relinquetur. Excessg autem
eab patebit ex. Ducde cubum per
21. productu m. 10. ductus: et habeb
excessum quisitum. Vel diametru
cubi: productu per. 11. ductus, rocusgz
summe. 21. parit dat sphere solidaturam
sic ut excessus p. 11. ductus dabit idem
Exm Sic sphere ng diameter sit, 7. cubus
cubus. 343. excessg. 163. et $\frac{1}{3}$ Crassi-
tudo sphere. 179. et $\frac{2}{3}$

Crassitudo Cubi
huius 343.

De solidatate Cubi
Caputm: 29.

Cubum autem corpus solidita-
tis ⁊ figure mirabilis Cubus latus cum
ductus ter ypostasim, hoc cubus ipse latus sit. 7.
erit crassitudo. 343.

De columnarum Spissitudine

Capitulum 30.

Corporis columnarum grossarum talis ma-
nendo est magnus longitudinis arcus tan-
tudinis / hanc in longitudinem diuisas,
et hebes quinque. Ut sit corpus quadrangu-
lum latitudinis .4. et longitudinis .12.
erit cum massiendo .192. Et hoc pacto
quantas partes vel cos vasis plenum rep-
et quae cos facile gubernare: si dolij
aut columnae diametri fuerint duplex ad
diametrum alterius / cuiusdem longitu-
dinis arca corporis diametri maioris
erit quadruplex ad arca corporis diame-
tri minoris. Si vero corpus magnum di-
plus sit longius / erit minus vel magis du-
plum. Si aut magnum quadruplo longius
fuerit erunt illa duo corpora arce equalis
Si aut supsimus latitudinis in unum corpus
extremitate maior fuerit ipsum in alia
nullam reperiet supsimus Sed ex quan-
libet magnitudine arcus terrae ho parte sub-
trahe minorem a maiore et hebes re-
manebit drumen ig medietatem a
supsimo maiore subtrahe / residuum ad-
de supsimi minori: Et productus erit
medietas dabit latitudo supsimum

quam in longendinem duras et appa
rebit corpus solidum. Exem. Sit
superficies lanceolata minor. 36. et maior
16. erit trium. 20 harum medietas
sg. 10 subtracta a. 36 relinquit 26
Hec superficiei minori sg. 16. addita
42 reddunt Harum medietas sg
21. quesitum, corpus sg superficiem
longitudinis: q. s. duras, 21. in 42.
72. mul. 1512. emergunt Perhoc
igenium regulas rotundi, sive rotunde
aut angulares grossum et grac
sunte et vasorum generum corpus
S. ex superficie unius extremitatis et
precise ex media superficiem grossi
quescuerus Et habere area doly,
si idem gdratum in rapariam ogle
fabricare libuerit, linea gdrati
sui quadrati radius area doly in
longum et latum comprehendit

De mensuratione corpum Pyramidalium Cap. 31.

Si trassiendum pyramides cy
lindrum superficiem triangula ogle
lineam inquirens Summa area su,
perficiei a q surgit pyramis: Hec

numera duplicetur / producto altero latere cum eodem superficie: superficies multiplicetur per numerum laterum superficiei proposite: producta dividatur per ternarium et cuius quotiens perducet debitum. Et causa huius operationis consurgens a superficie triplicium quadratorum est. 28. erit area cuius. 406. erit triangulo pyramidis 2668. ita proportionaliter operando erit in pyramidibus geometricis pentagonis / et aliis

Finis geometrie practice

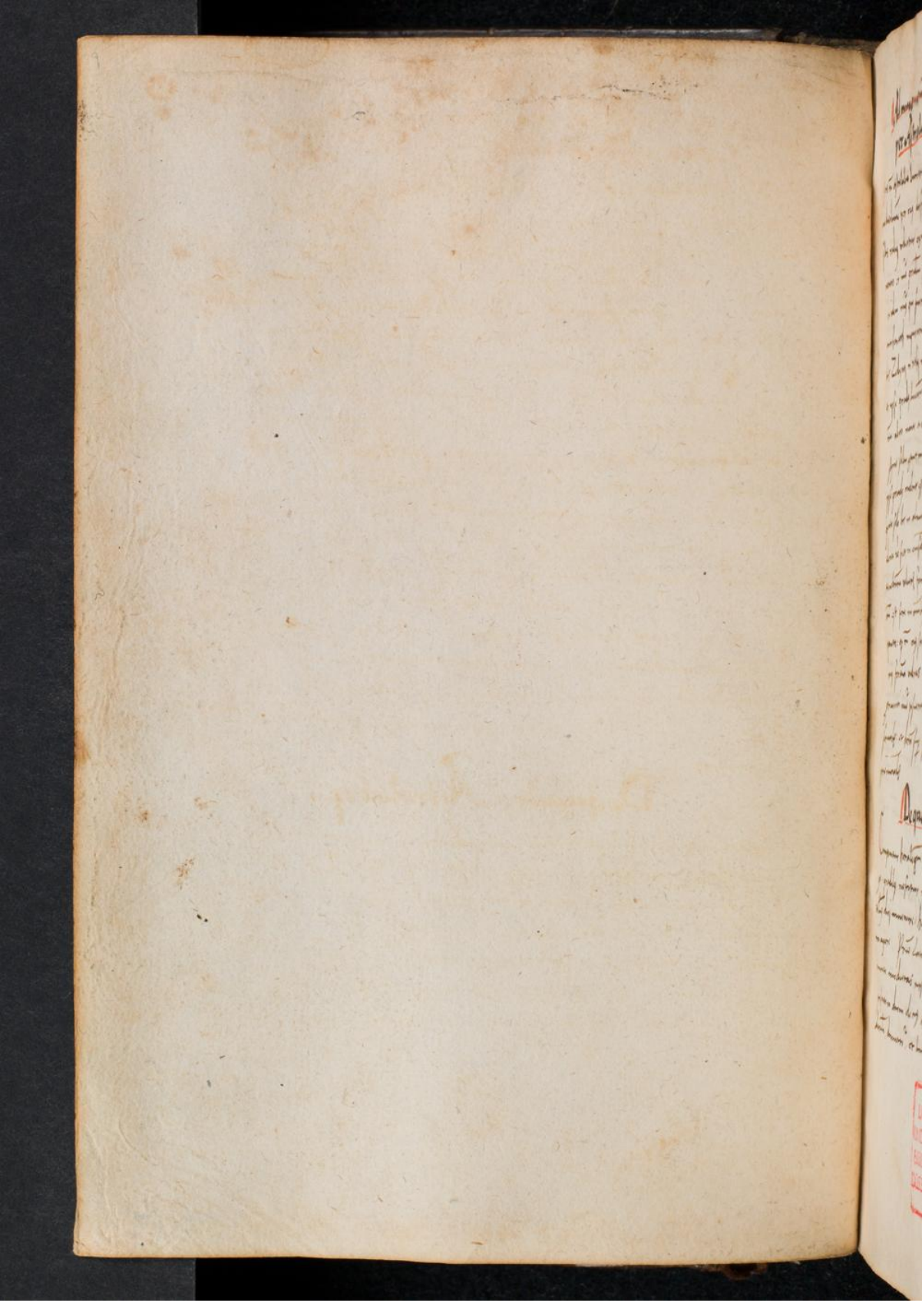

Almuenemdar Horer per Astrolabū

Si vis in astrolabio lunare scire horas diei nocturne: dur
mediebimur per oy dorsum: donec per virgas foramina
scies radij videantur egere. Post hoc tam in quo stetimus
notato et mō gradum ascendentis: astrolabium reponatur
et idem mō qui fuerit in gradibus in duos almu
muchareth inquiratur: Quo inuento sigillum et
duos Zodiaci in recti motus in 9° sol ex duc est minor
et ipse gradus lunaris mō supponatur Deinde 7. sig.
in oriente nantes et eisdem gradibus qui in supremi
signis solum ascendit mensurabitur: et hora sic inuenta
ipse gradus radicis ascendere pronunciatur: Si in 9 fuerit
gradus sole hor in almuncantarath parte dex, dispo
dum nō fuer in eadē parte sinistra Quod si
tenebrarum volueris scire discretas cauda scorpij,
in est fere in omnibus obseruabile ratus, hor sole dispo
parte: p in oy stella fuminate, et luce q mediebi
nij forsan videras in almuncantarat lunare nō
graueris mō posueras gradum, in 9° solem dicur ob,
seruabis: et hora sic inuenta ipse radicis mortis esse
pronunciabis

De quadro Astrolabij

Componitur horalogium in astrolabij pte quarta, que
90. gradibus nostrum instrumentum Cum ē ꝑ hora
rotundi diei inuenire: hac ꝑa supponis regula agere
ita agere Prius Lunendo cyminare inquiratur
numerus mediebras nostros supponere. Deinde super
presentem diem de oy hore et minutiebus ꝑ
dictum. diminue, et luna oy extremo superauet

LANDES- UND STADT- BIBLIOTHEK DÜSSELDORF

bene respondet, nig linee alterij extremis perpendiculum
supponatur, et hoc perficitur quod latere superiori
ponatur perfecte perpendiculariter. Hac quadra sic exposita
se. solis horas duj minute, apponat ipsa sol ra
ys per utrasq foramina ad radij solis rectitudinem
Post hoc nig linee extremitati perpendiculum superiacens
respiciatur et ipsum perpendiculum p quadra tendens vel,
natur deor. cui parietem perpendiculariter ipse eadem
linee in quocunq loco arcubus supponatur, et p hoc ordo
linearu que substrahebatur reperiatur, et cum perpendiculu
superincerit ipsa hora duj esse dicatur

Inuento clymate p quadra

Semper astrolabij quarta pars tu lunaj sol gradu
medium agens in regionibz duj meridie, cui aj radij
gnomon per vtrasq foramina videatur nig gradu
meridiei ostendit de. 90. Cum gradus huj presens
in quo hora agitur descripta in meridiano adunga
et alter gradus qui ostendit linea duodecim
matutina et septentrionem respiciatur: et ab eo usq
gradus vero meridiei et quot fuerint tota latitu
climatis esse dicatur Verbi gra Sit meridianum
in .23. gradu rupi apparens pria hora in q̃ ho agit
de mense Januarius, et gr gnom .45. gradu me
dia linea duodecim matutina et septembro meridi
.53. latitudo climatis esse dicatur

De Eadem per astrolabium

Semper astrolabium in meridie qn sol primum gradu
arietis meridianum Deinde aj radij p vtrasq me
diolinij foramina ejusdem rupi gradum in dorso astro
labij intuicatur et datur numerus de .90. usq ad
ei hoj suppositum tota latitudo esse dicatur

Verby gra. ſ ſuppſeuerunt gradꝰ in dorſo aſtrolabij
60. hꝰ ſublunꝝ de. 90. remanent. 30 ſgr. 30. dun
tur aſſe lumado elmucre

De altitudinꝫ qualibꝫ
mensꝫ a per q̄dram

S. vis cum aſtrolabij quadra mensꝫ altitudines
demitte perpendiculum ſup gradu. 45. Et poſt h
mudu a te mox et retro porgatur, dom cuſpis
rej cum cu p virgꝫ ex quadre foramina. respiciat
Et pꝫ hoc ſpatiu mitte te radius rej mercede adlu
na ſaltura mensurentur et quot pedes ipm ſpatiu
fuerit, tot pedes erit altitudo rej mercede erit

Sequuntur ſatis rarae regule Geometrie

Ad altitudinem in Ho-
roscopo vel astrolabio

Si altitudo fuerit in equinoctiali tali pertica mensura,
ri nisperetur, si maior astrolabium
et in medietate quadrati in postica eius plani
figuratur medietatis spere in .45. gradu,
diuisum et tam diu ab eo in et retro pergatur donec
per utrasq; ipsius medietatis foramina summitas altitudinis nisperetur. Una nisperata loco in quo
stet mensor nota nisp̃natur et huic nisp̃sioni
pertica mensoris adaptatur. Post hoc loco pe-
dibus notetur: et ab eo usq; ad radicem altitudi-
nis plani pedes numerentur et ut prius ipsa
plani pedes fuerint tot sine dubio altitudo erit

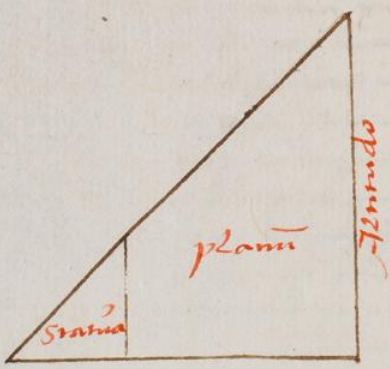

Ad altitudinem in accessi-
bilem horoscopo mensa

Ad altitudinem in accessibilem, ob fluvios vel valles
impedimentum Si altitudo quelibz ut est. A.
B. sit fluvius vel vallis impedimentum ut est. B. C.

Sume horoscopum status in repa. C. et per viam
foramen michelum sumatur. A. debet inspici
Considera unum gradum in mensura quadrato
que vocat causa quaternarii unus p que summa to-
tius quadrati 57. 144. dividitur et quarta pro re-
porta redditur. 36. et scribatur Post h. di. C. ad. d
vera spacia gradus mediatur. et sic gra. scribatur unus
unus ppositus latorum sume horoscopi in spacio. d. et
per viam foramen et sic summatum. A. inspici
prepende item unum gradum in quadrato q stat in
ternario unus p que divisus summa totius dividitur
dividitur et pro recta est. 48. unj quarta q est 36.
de. 48. tollatur et quod remanet ide. 12. in latus
quadrati quod est. 12. apparebit et unj remanet
et latus quadrati equalis prominebit et sic
ultimum remanens est. 12. dividatur latori est habebitur
sic et spacium. d. c. spacio. a. b. est aperiendum
et quarta pro ternario q est vltimus unj gradus
in. 12. indicatur. unde pars. A. b. spacium. in. d.
b. spacio sunt duabus duratur Est igitur. d. a. b
sic est. 40. c. d. et est. c. 60. item. b. d. et est
c. 20. b. c.

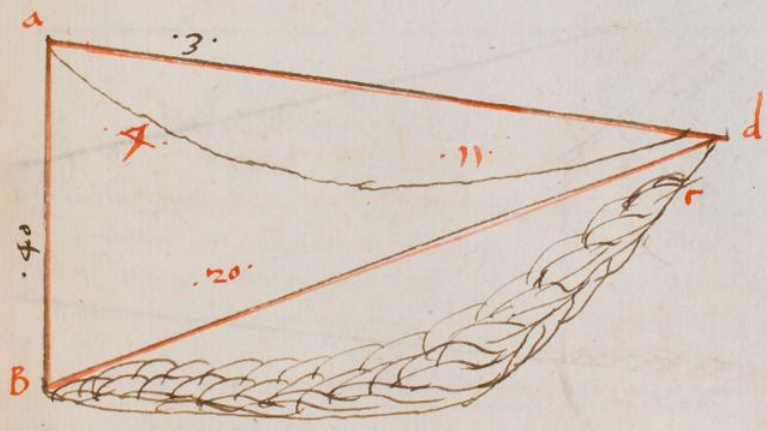

Idem de eodem ex Horoscopo

Et quod omnibus ne arrestabile fuerit · ghaudet amo horoscopo / ster alimenser ne mach mercurio omnibus artes nus sufficiatis y virtus michelmi formam quadrijs attendatur almuchs mesurach ex mucen Deus inspecto / gradu quadray mercur Dm ge manifestatus · z · ypotenuz : qm in · 12 · gr dray latere quater inuentur Hec pars rendu ab eo an et retro pergatur : donec ram vsq ramm almuchus mercurio debet vocatur Quo vsq nus gradum ghaij donec inspiciat Et verbi gra z · habetur qui in · 12 · in quadray latere sexies re, mercj non dubitatur et mercurius stationem ni, seres · 12 · potu mercabit habetur / Hys gradibus ni, ny gradus gr terrenij ide gradum de mercurij gradu idest septimo semel tollatur : et habetur qm remanet in mercurio habetur / et qm mercurius stationem mensures duplet mercabilis alij dicat Et et quod dicij in omnibus non habetur numer salus regula in nullo vacillans potest Subtractione gradus mercurij facta / inj remanet mercurius stationem mensures alius ogle ort / / duplet / / tres triplet et mensuraby

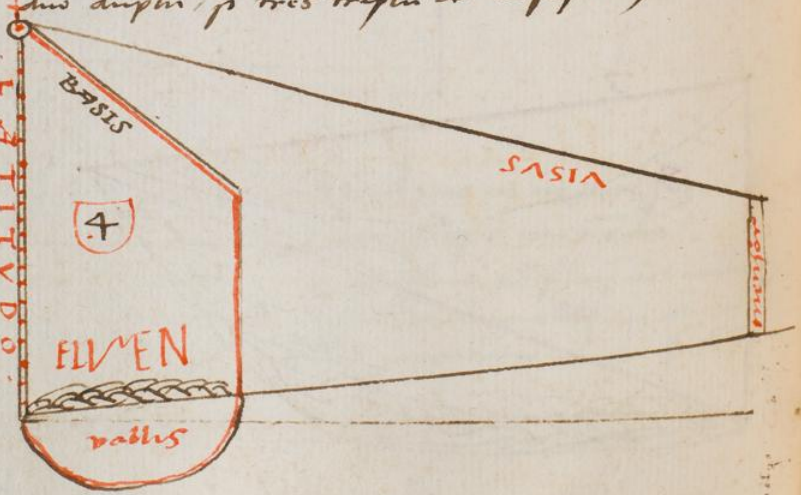

¶ Ad planum cum Horoscopo inveniendum

Si nos cum Horoscopo qualibet mutuo plano dirigere intuitu p ⁊ cum ⁊ fuerimus medietatis donec terminetur mutuo in mundo qui⁹ plani postea quoto gradu quadrati medietatis stet ascendens et ipse sui gradum in .12. gradatur per quales rationis fuerit gradum ad .12. tales gradus ejus staturae inveniens ad totum planum Verbi gratia Sit statura mensoris .A. B. planities B. C. sui gradum .3. qui ad .12. gradus pro quarta debitum sublata inveniatur Igitur .A. B. quae est statura inveniens sit .B. C. ideo plani quarta pro inveniatur sic tertium in .12. quarto pro gradu

¶ Ad inveniendum cum Horoscopo Puteum

Primus ponendatur diligenter a geometra quis circulare puteis ponderis ponensa ejus habeatur Dein ut quantitudinem sit ejus diametri ingratur Inveniri diametro stans mensor suis puteis labra

dispensat per medietatem astrolabij latorum oppo
sitorum visus Quo viso cum gradus in q° medie
tatis steterit in q̃drato .n. .b. gparentur: et
eadem gparatio diametri et profunditatis in
statura geometrice ndubitanter prosequetur
Qua statura abstracta de profunditate mun: qđ
superest: est vpra altitudo putej Verbi gra Sit
puteus altitudo A. B. sit cui diameter .A. C.
sit statura geometrice .C. D. quaesitum pedum
sit gstituendum. q. pedes d. c. idest diametrum
ei diriganus. mensura p medietatem de. d. ad. b
post h gradus qui exemplo nostro, q. sunt .n. .b.
in tripla proportione conferam; et a. r. qui erunt
quatuor sit ad. d. c. in recti gparatione ponamus
Est g°. q. pedes. a. r. 12. pedes. d. c. Quibus q.
idest. d. r. sublatis de. d. c. remanent. 8. pedum
r. c. quod est altitudo putej

q. pedes. b. c.
q° statura mensurę.

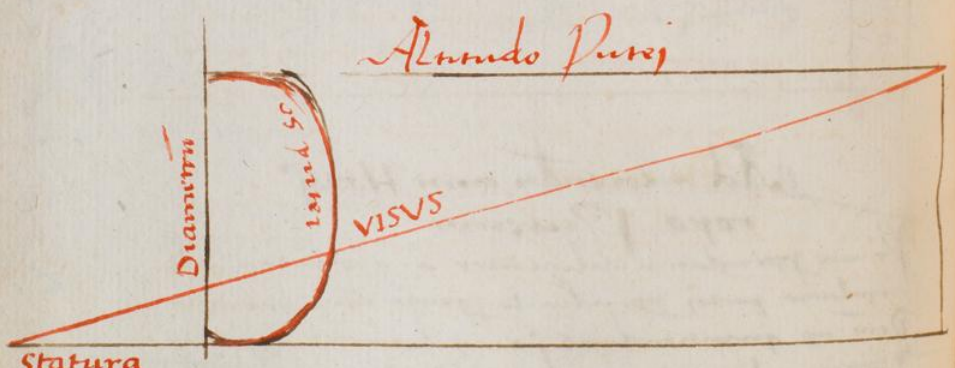

¶ Ad mensurandam ⁊ quadrato astrolabij in plano stantem Speram per suam ypsius quambij altitudinem

Si vis alicuj arboris aut columne vel turris vel cujuscq̃ talium in plano diuersorum loco stantis altitudinem per umbras ipsj mouere: Suppone astrolabio solisq̃ radios p umbras alhidade foramina directum immisso: Vide in qua pte Lateris quadrati: quod in .12. diuisa est directa ipsius alhidade appariencia, ad .12. vel ad rectu latus q̃drati habuerit, eandē procul dubio qua mouere volueris ad umbram in plumine a se fixam tenebit Deinde gra S. duę partes supra apparent ad q̃s .12. sesquiplam habent proportionem, sesquiplā q̃s ad altitudinē umbra S. res apparent quadruplā: S quatuor triplā: S. 5. duplā sibi partiens equitas: S sex duplā: S. 7. sup .5. partiens septas: S. 8. sesquialtera: S. 9. sesquitertia S. 10. sesquiquinta: S. 11. sesquiundecima: S. omnis .12. eq̃ omni altitudo et umbra Et omnino rectiq̃ propterea triangulum alhidade q̃drati ipsū offerit, cuidem proportionale triangulum umbra rectibj erecti corporis in plumine stantis formabit In q̃ videlicet triangulo ipsa memorata plumineq̃ situs est erecta altitudo Lateris radiq̃ solis umbra transuersum lumenq̃ hypotenusę vice diuersitur tres

¶ De eodem

Si vis mouere quales apparent sup altitudj umbre in aliquo corpore rectiq̃ rectiq̃ duę hore, diuisatur astrolabij limbus et modus solis p medietatis foramina exeuntis: asperatur in quadrato in q̃ gradu meridiem stet ~~in declinatione diuisatq̃~~ et eidē rotulo alhidade gradij cum .12. altis umbre in corpore Hoc tantum

prouisso q̄ p̄ medium ſtet in dextro oculorum latere nunq̄ eſt umbra q̄ corpꝰ q̄ ego in ſiniſtro magis corpꝰ quā umbra

Ad alterandum in Speculo vel Pelue eſtimandam

Poſſit in ſpeculo cauo: vel in media ſcutella plana q̄ conſtituatur in plano arene: et tamen a geometra hec alterꝰ dicitur trahatur; dicꝰ q̄ medium centrum ſuperficiei concauę rei mirande appropinquat Cauum inuento ſpatio quod ſtatuatur inter p̄dictum mensurandum et centrum ſpeculi: vel medium ſcutelle plene dicitur mensuretur; Et q̄ ſic nunq̄ rauis ſtatuto ſtatuere meritum apparebit; et ut fieret illud ſpatium meritum ſtatuere ſic erit linea a medio centrꝰ ſpeculi eſſe ad radium alterandi rei mirande

Ad altitudinem ex umbra ipsius et virgule umbra estimandam

Ad estimandam cuiuscunq; rei altitudinem Lucente sole Que, cunq; res fuerit sub dio ponatur umbram emittet sed non sibi equalem. Pua propter umbre ipsius quotam partem reliquerit elige, Deinde virgulam equalem huic parti in terra statuas et umbra ejus radiante sole per pedes: siue p palmos seu per alias denarias, Si maior inuenta fuerit quam virgula superat tm a singulis partibz quam mensuram virga hec subtrahes Si aut minor quam virga superat: tm predicte partibz adimas. Quod aut in umbra vel ex augmento decreuerit vel ex subtractione remanserit pro mensura altitudo rei habeto

Ad altitudinem ex virgis sine differentiarum inuencta

Componitur est instrumentum ad altitudines sine differentiarum inuencta quod de hac re a sapientibus inuentum putatur. Pua regula huius instrumenti est in quibusdam geometricis fieri solet, differentie mensorij ingeniosi sperantes parabatur, summus

gñeratem sue magnitudinis a magnitudine statue
mouendę. Construas arundinem talis magnitudi-
nis vt dupla proportione proportionet mensoris
longitudini. Cuius medio altera arundo ortogona-
liter gñgatur q̃ statura mensoris equalis. Et cum
coniungitur sub dupla proportione habeatur. Hoc igitur
instrumentum sic dispositum tandiu ducat a mensore
per plana donec p̃ summitatem eius virgam re-
mouendo gñperetur finem. Cui gñperto tanta
arundo ducatur. quia spacium a loco in q̃ mensor
stat ad radicem altitudinis acturis sue staturam
mensurat. Verbo gra Sit statura mensoris
A. B. Arundo dupla, C. d. Altera arundo
istius medio ortogonaliter iuncta A. E. / alti-
tudo mouenda. F. g. Spacium a mensore ad
radicem altitudinis. A. g. Hoc in altum mi-
sceor oblungatur. Cum ex hijs omnibus pendulo
equipondium appendatur. quod geometrialiter
instituto ad mensuram paratur

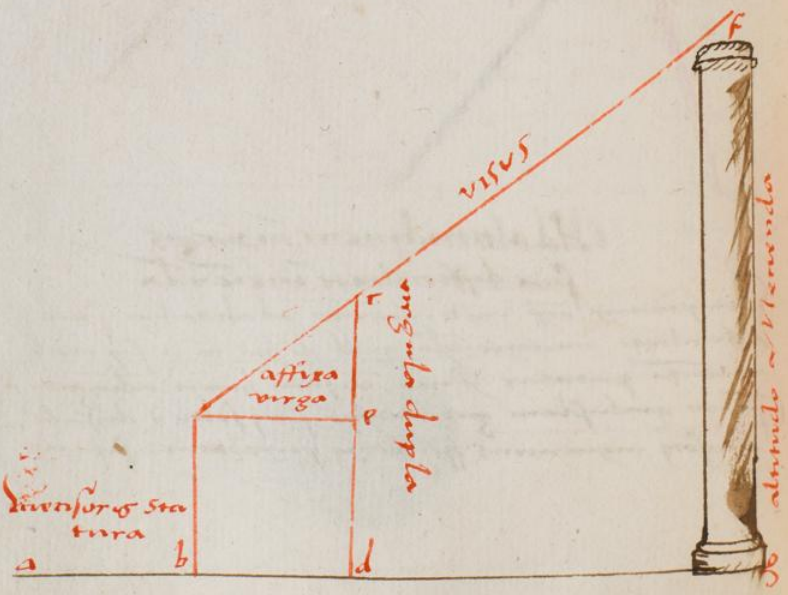

Ad plannes ~~et virgas~~ vel arundines querendas

Fabricatur arundo visui equiparata mediante ~~vel~~ vertice epiphanie nu[n]q[uam] altera nobilis q[uae]rat[ur] orthogonalis ratione: q[uo] sic fiunt visui arundo a plannes ra ducatur dein[de] p vertices arundinis sinuatas oppositos lineas plannes reperiat. Quo inspecto: ipsa q[uo]q[ue] arundines diligenter notentur: et super ~~pre~~ fixe arundinis a ~~centro~~ altera in vera sua q[uae]re q[uae]rat[ur], et eadem q[uae]rat[ur] pendens virge plannis mediantibus ducatur: q ~~pendens~~ superne parte a centrum in vera q[uae]re fixe arundinis superius ducatur et ut clarius reddatur quod literale mysterium q[uae]rat pictura aperiens obscura monstrante visu legatur supponatur. Sit arundo status visui mediantibus q[uae]rat[ur] A. C. ut plannes metienda. C. d. virga orthogonalis pendens. b. e. Sit igitur arundo medius b. e. et error b. e. medius. C. D.

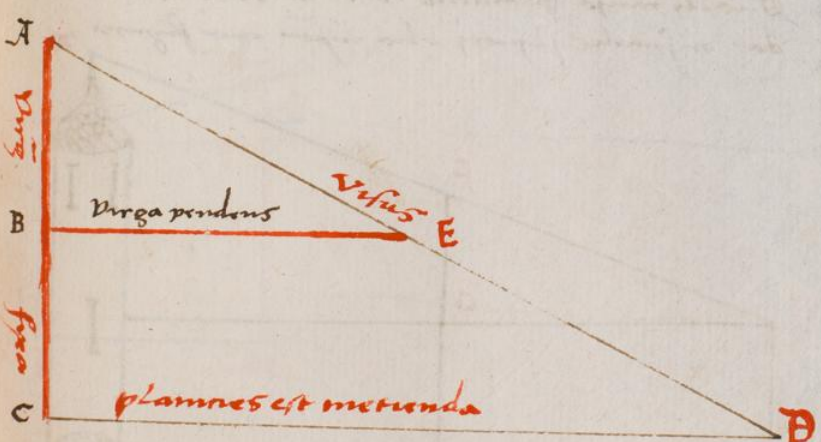

Ad altitudinē ꝛꝛ arundinis vel virge inuestiganda

Dicimus superiores figuras retro posite nullā ꝙ plane mensurabilis subtiliter inspexerat. Istis quoq; figuris vias ꝙ altitudines metiamur ꝛꝛ prosunt latere non potest. Patet enim ex his dictis a superiori figura, excepto ꝙ supior in planum ꝛ equatur in altitudine metienda. Sit arundo mensuranda A. B. statura metiendus. C. d. Arundo ꝛꝛ qua altitudo notatur statura longitudo. c. f. Linea orizontalis ducta usq; metiendus per arundinem usq; ad altitudinem metiendā / D. G. H. Hys poratis D. g. ad. g. f. comparentur, et ea equalis D. H. prementur, q. d. g. ad. gf, ꝙ numerabuꝫ

Verbi gratia, dg. ad. gf. dupla ponatur et non nua, d. H. ad. H. a. dupla nudubitanter ducatur. Ergo f. d. h. H. a. mensurabiliter reperiatur, q. d. ꝛ. statura metiendus ēqlis habetur ro altitudo a. b. mensurata non dubitatur. Sed qꝛ qꝛ evenire ꝙ c. b. sit interdū no mabilis H. a non est annis nobis notū quos sit ꝙportio Quia de ratione planitiei b. c. in retro erit metienda. et similis superioꝛ alia ponatur erit figura

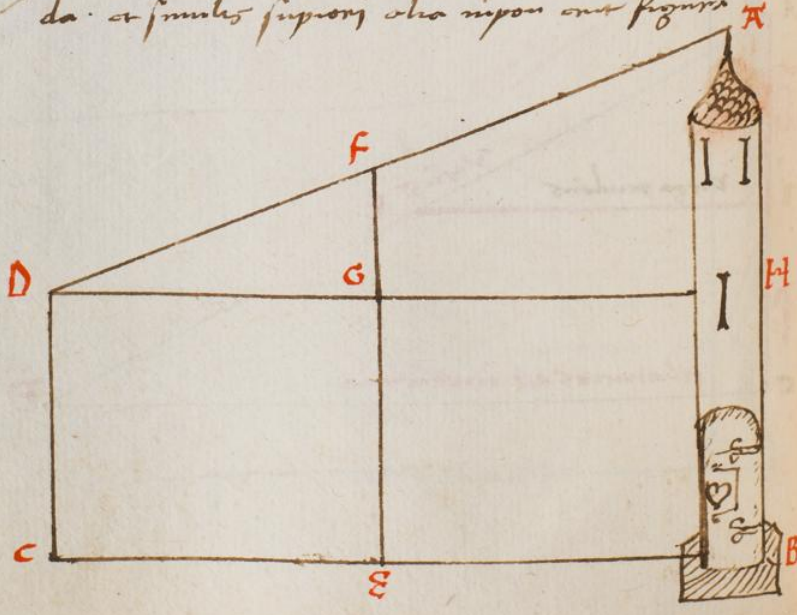

Alia figura de arundine vel vga mensa

Mensetur planum a b. Cuius statura mensure i K. sit arundo cuius supremi L. m. sit umbra orthogonaliter ducta a statura mensure tendens ad alium per arundinem L. n. post h. n. l. m quadrupla proportione ofiratur. et sit K. h. H. a. quadruplum nudubitanter ducatur et quia a supremo d. h. H. a. dupla deprehenditur: ideo aut. K. H. H. a. 9/ dupla pronunciatur: sublato l. h. de toto K. h. remanet K. d. quod est mensurabile dupla ad h. a. Quod si ad h. a. K. i. statura mensure q est n. m. et d. r. et f. e. et m. b. mensurabiliter apponatur, erit b. a. quod est altitudo mensurata ut dubitatur

Exemplificatio

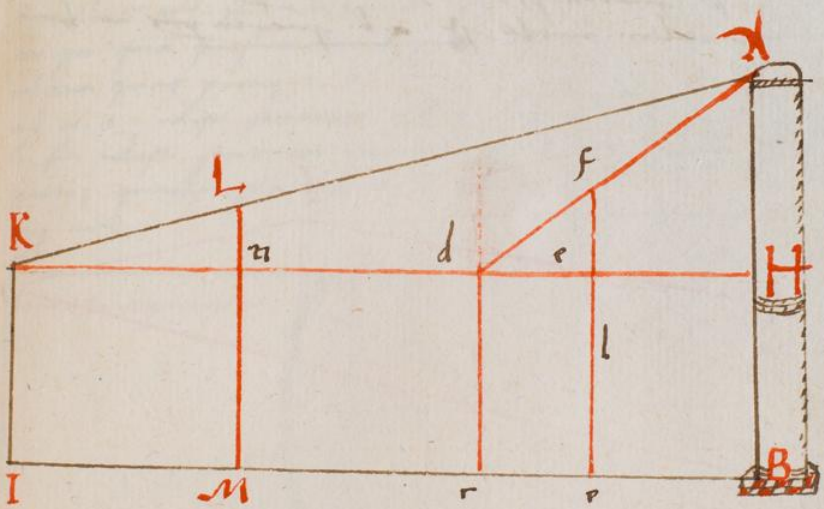

Ad planū cū Arundine vel virga metenda

Quando mensor cū metenda planicie extremitate q̄ portat sibi arundinem metrem sue longitudinis produxerit Duc sic tandem diuersis modis planicies diuisa figuratur, dein per summitatem ipsius arundinis altera extremitas plānicie ex opposito cognatur Quo facto a summitate arundinis orthogonalis linea vsq; ad mensē staturam ducatur: et berg ipsius stature in q̄ linea terminabitur diligenter signetur: a ipse pro statura ab ipsa vsta vsq; ad vsta in linea orthogonaliter ducta referatur: Et quotus gradus ipsius partis statue in tota linea orthogonaliter ducta habebitur: eadem statura tocius gradus ad planicie tota pronunciabitur

Verba gratia Sit statura metentis .A. B. planicies metenda .B. C. cuius ut pro mensuranda .l. c. linea orthogonalis ducta .D. f. Ducta pro sint a. f. m. f. d. tota pro erit. a. b. m. b. c. Sit a. f. quarta pro m. f. d. ~~tota pro a b m b c~~ a eodem modo est. a. b. quarta pro m. b. c.

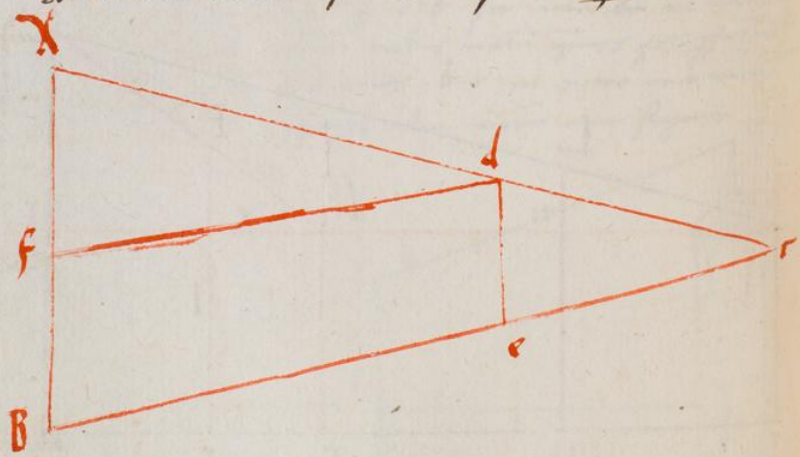

Ad puteū nō aratū vel virga metiendū

Vult̄ in superficiē figura putei dicta est. Prius a geometra datur ꝓpendiculū quatenꝰ orizontalis puteī circulares habeantur deinꝯ ymaginatur fit diameter imaginatur. Duo mensores stans mensāre super circumferentiā puteī supponat pedibꝰ suis oppositis longitudinis scripturam videlicet virgā et mensurante et retro pedē tenptim ducat donec p̄ centrum ipsius scripturā alterā partē puteī ipsi profunditatem ornet. Duo facto pro ipsa scriptura ymaginū q̄ puncta supponat a pedibꝰ mensorū impressa nata tantū notetur q̄ statē mensurandū datur ꝓpendiculū. et quota ꝓpatio ipsius partis fuerit ad mensurē staturam eadē ꝓportio erit diametri in statura mensatoris ad rota summa puteī. Verbi gra Sit puteī profunditas A. B. Diameter cuiuslibet puteī A. C. statura mensoris A. ff. Arundo q̄ staturi ꝓponatur et per quā profunditatis puteī mensurabit A. f. altera pars puteī. c. b. Sit. a. f. quadruplū ad a. c. videlicet statura ad arundinē igitur b. f. videlicet statura mensurē in profunditate puteī quadruplo ad. a. c. q̄ est ꝓportionis diameter ad

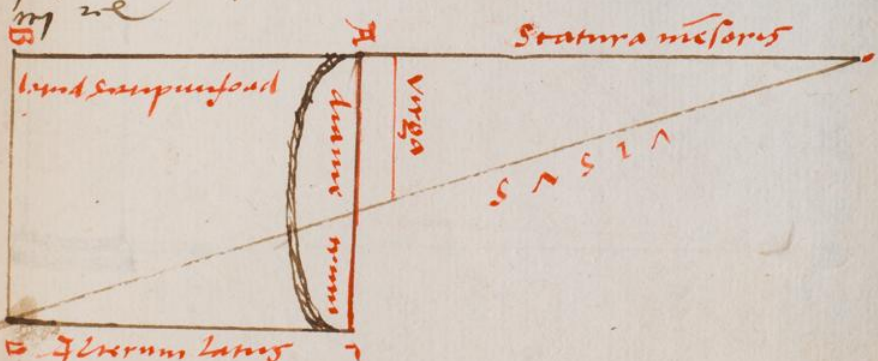

Ad altitudinē cuiuscunq; ortogonio in plano

Componatur a geometra ortogonium basi rectangulum cuius basis quelibet longitudo proposite hyperetruse vero proportionis pretermittatur: quod ad altitudinē mensurande hanc hortogonio prorsus mutuo adiungatur. Tempus, summa aut rundum per planū a mensore trahatur donec oculo humi propi basim apposito p rectum summitatem summitas altitudo mensurande reperiatur. Qua visa a loco in eadem observato planities ad radicem visus metiatur, et quia facile, tota altitudo habetur. Quod ex aperte intelligatur ortogonium ad altitudinē metrenda figuralē vsum apponatur

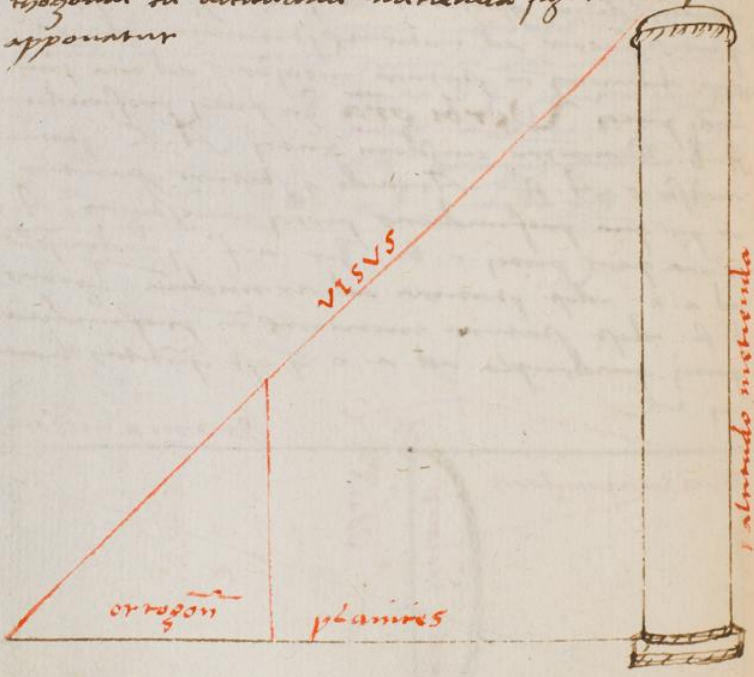

Ad altitudinem cū prā gonio hortogon n plā

Est eram aliud metendi estimandi altitudines orthogonii quod ab inventore denominamus universum Pythagoreum nūbg proportionibg Karheti. basis hypotenuse ꝓportionata : Karheto .3. ngli recti. basi ngli recti 4. plani. 4. pēdis cūiꝰ altitudinis hypotenuse prenotata .5. sz vt basis. ratheto sēsq̄tertio proportionetur et hypotenusa basi sēsq̄quarto ꝓporcionetur. Deq̄ omnia fiunt ꝑ ea q̄ in precedenti figura Hor solo excepto q̄ in hac demonstratione ꝓportionate plani ni quarta pars est inserenda, hac videlz ratione ꝙd basis carens ratheto erectus semper in sua ꝑpria ꝑ

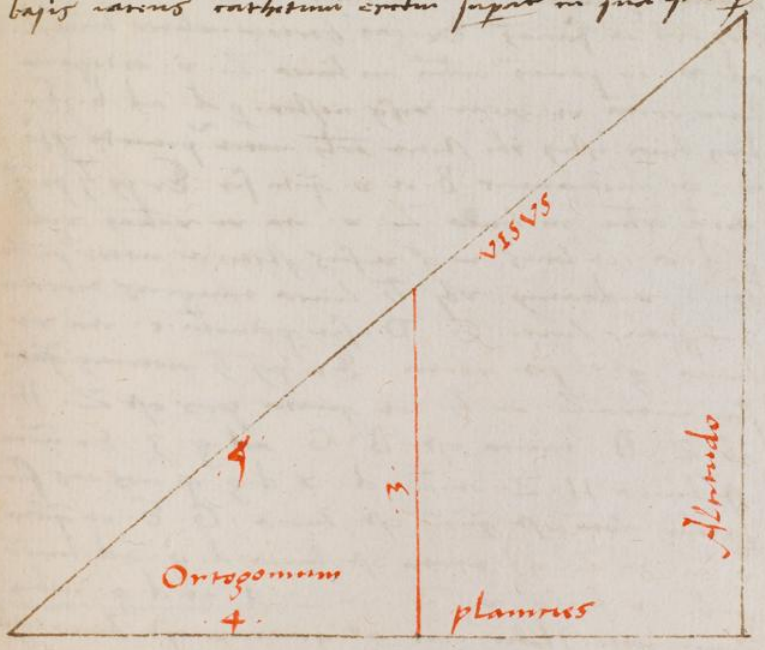

Ad altitudinem in arrefibilem rem orthogonij ꝯtemplanda

Ad rem in arrefibilem nobis altitudinem quam laboriosę hanc sequens figura, Sit rei mensuranda quatuor .A. b. c. et ꝑpendiculum: vel ulnarum, vel pedum: vel digitorum vel cuiuscunq; vel regulę alicuius mensurę sit. nobis propositum sit: Ac orthogonaliter constituta sit ꝑpendiculi immutabile mundo nos et rem ut ꝑ g. b. Erigatur nobis horizontalis, D. g. et ꝑ linea sursum ducta de g. ad d. sit prius ducta ꝑ. de a. b. Ducatur plana linea de. d. ad. Z. sit plana recta linea de. ~~b. d.~~ g. ad. b. et ꝑ notam quantitatem ꝑ linea, g. d. et linea. d. Z.

Nos cum ea facimus Erigas horizontaliter linea d. Z. ad. v. et ponas orthum in linea. Z. v. orthogonaliter erecta ut exeat visus noster. ꝑ d. ad. b. Et ibi linea visus ubi stetit orthi nostri punctus ysso v. et metiamur B. et v. quota sit Et ꝑ ꝑpendiculum orthi in linea. Z. v. ita ut videas ꝑpendiculum orthi. a. et linea in q̃ versus steterit noster punctus ꝑ h. et videamus ubi ꝑ linea tangens terram tangatur linea. G. D. sit punctus. c. ita ut linea g. c. sit recta Et ꝑ ꝑ notemus quota sit mensura. Z. et h. et quanta ꝑs est Z. H. ab Z. D. tanta est. B. G. ad. g. z. Et quanta est linea H. Z. et. Z. d. et d. g. et nos eas simul ꝑgentes notum est quota est linea. G. E. et quota v. Z. et Z. d. tanta est linea. d. g. ad linea g. b. et linea v. Z. et. Z. d. et d. g. nobis simul notę. Notum erit g. quanta est linea gb. Et quia sapimus duo linea. G. c. et sapimus ꝑ

huiusmodi. gh. possunt figurare figura est huius B. c. et
quarta est huius. d. g. ad huius. g. c. tertia est huius
a. b. ad huiusmodi b. c. et huius. d. g. et g. b. et
b. c. nate sunt Igitur. a. b. huius nota est: et
h est qua querebamus Et ut tuus quod saepe
differebat dictum est apprehendatur: appendatur quo
ptra gaudor ponatur Quales igitur fuerit
z. v. ad H. v. talis erit, gd. ad g. a. Sit
z. v. duplus ad. H. v. erit. gd. duplus ad. b. a.

Segue figura
versa pagina

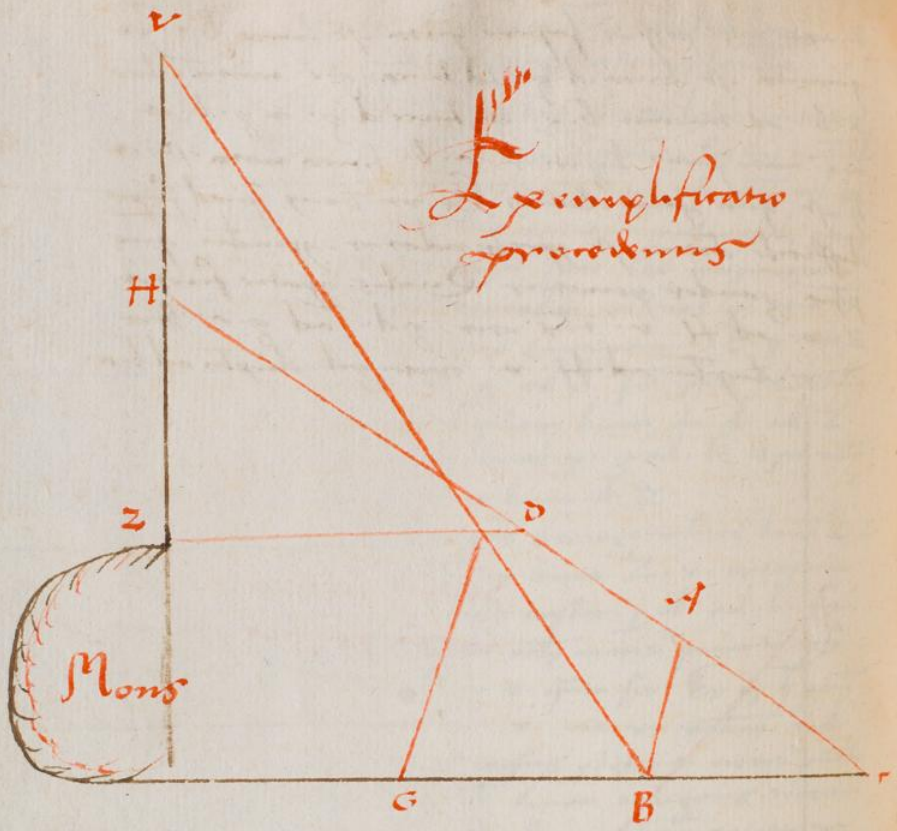
V
H
Z
D
F
Mons
G
B

Compositio quadrati ut medietas ad planiciem Merendam

Si fuerit nobis proposita quedam meteoris plani summa vnius ribbi in longitudine lignee cuiusdam hastile vna cum diuisione equalibus talibus quibuscunque ut metiamur vt quilibet quadrigis diffinitis sufficiens videatur / quod .q. laterib⁹ ẽqle .q. angulis est horizontale Cuius vnius lateris fiat mutatio duobus simul pedalibus lignis erectis affigantur quibus fiat mutatio perforata: per vnius foramina visum metiendi admittere videatur Vel hanc extremitati opposite lateris medietatis vel medietatis rotundi vel astrolabii fiat repulsio vt due per oppositum sibi latus recte diuisionibus distincte habeatur forma orthogonij pitagorici imitari videatur Verba deest Sit ꝺ̃ data figura A. B. C. D. duobus semipedalibus lignis affixis mutatio vnius lateris posita e. f. medietatis in lateris oppositi fiat mutatio lateris per oppositum sibi latus descriptionis d. g. ut huc modo vtrq; Composita ꝺ̃ data figura hac ratione ponatur latus in metiendo planicies extremitate et ita diu a metiente q alterum parte erigatur donec per foramina a. c. fiat oppositum extremitas planicies natura Et in hoc quo versus stetierit nota ponatur Vel si medietatis q aduersi ystatuta versus mensoris diuigatur donec ea natura extremitas videatur

Duo facto lang q' g. stetorit naturaliter cr. r. g. ad r. b. ygnaturus: cr̃ghus ygnatus, r. g. ad g b. fuerit cadens ygnatus A. b. ad tota planu ort Verh rauste, vñ planitres a. H. duat cr r. g. edist a sũmitate superiori angli quadrati usq; ad mstriz partem medietatis g. b. Hoc est a medietate ad mstriz angli cuiusdem lateris cghus ygnatus Igitur A. H b. edist latitudo ydrati. b. h. edist a ydrato usq; ad limitem planitiei cghus est: nr dubium est cr nr eterl proportionaby. r. g. ad. g. b. considerator

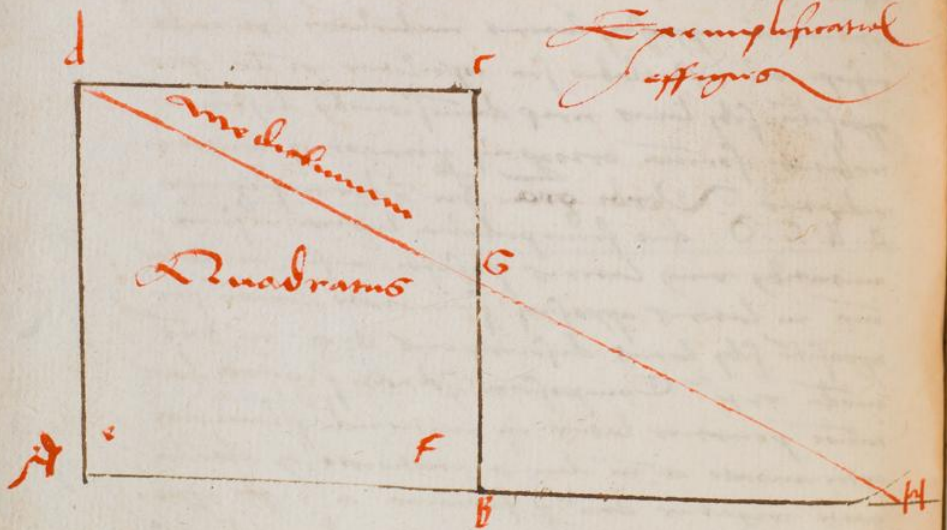

Pro puteo Menendo per quadratum

Putej aut cuiuslibz fossæ altitudo mensurare
seu probabo. Atque lignum longum et pone
sup. buccam putej ad umbra reddebit m.e.f
in profunditate putej, et lignum .d. rubrum
teneat aut plus et excedat subtus pedes cum alia
hasta sibi sibi et est profunditas putej A.c
et hasta linea a.d. et alia hasta .a.r.b. ea,
rectus sup buccam putej, mutuat a.r.b. sup
angulos duros et mittere in ad putej umbra
a.r. de.d. usq ad.f. et mutuo a.r. rub
ro quod sint vel palmas. a.r. quemus sint
d.a. tres a.r.b. vel c.f. in a.c.d. sup
a.r. teneat unu palmu, et d.a. tres si
by rectus est. a.r in D.a.

Ad altitudinē montis per Hastam metienda

Cum quer̄s altitudinē alicuius montis pone hastam ad te in plano pro monte longiorem qua tu, et sit hasta, a. b. et tu r. d. Postea ꝯplere hec ad te montem recto oculo visus per. a. usq; ad vertices, f. tunc considera ꝗta sit. g. r. ad g. a. tanta est g. h. ad h. f. item ꝗta p. g. r. dupla est ad g. a. dupla g. r. h. ad h. f. et ꝗtaliter. g. r. ad g. h. tanta est proueldubio r. b. ad. b. f. 7 quanta est. a. g. ad. g. r. tanta est. f. h. 7 h. r. et h. f. est mons et ꝗta o d. i. ad h. g. tanta est ab 7. ad. i. f.

Aliud mensurabile

Aliud ſ ſtanno habeam aut aliud obſtante mr
r. h. et non poſſis pertingere ad radicē montis
et predicto montis menſura accipe a. g. h.
abſit haſtam/ et nubila retro. 30 rubeos aut quos
libet et vide graphare porro poſſis de. m. p. k.
oſtz ad. f. quod eſt. 6 montis/ et poſtea
vide quota ſit/ m. g. vel. m. k. ad. o. k. vel. l.
k. tanta eſt. m. h. vel m. r. ad. h. f. vel. i. f.
abſtracta de m. r. vel. n. d. g. h. vel h. r. et m
de quot remanebit tanta eſt altitudo montis
ſuperna r. h. dupla ad. h. f. et pg. m. h. qua
dreupla ad. h. f. tolle g. h. de m. h. abſit
2. de. 4. remanent duo. quod m. r. Duos qz
m. r. dupla eſt. h. f. Dona. 20. rubeos ad m. r.
et. 10. ad. h. f. et ſit. b. nupla et ad. h. f. et m.
h. ſeptuplum ad. k. f. Abſtrahe. r. h. d. m.
h. abſit. 3. de. 7. remanebunt. 4. quadrupla
eſt. m. r. ad. h. f. Sic in alijs

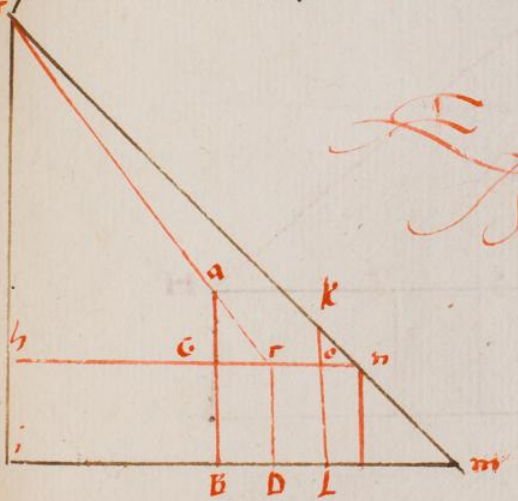

Exemplificatio figuralis

Pure lumen imperare

Si volueris sine mutatione haste sic fieri. Fac tibi duo .h. Scrope hastam duabus rubeis longiorem et appone ante te in plano positra videbis ipsam hastam que est .c.d.e. et mitte visum tuum recte de .f. per .d. usque .a. dimidiam ipsam hastam sex rubeum et vide quantum sit .f.e. ad .ed. tantum est .f.g. ad .g.a. Ambula retro quousque videas de .h. p.r. usque a. vh est summitas haste et vide quantum sit .h.c. ad .c.g. tantum est .h.g. ad g.a. Invenies forsitan antea .fg. detrahe g.a. et h.g. demptum ad .g.a. Manet f.g. de .h.g. adhuc quasi de .50. remanent .6. sic est h.f. sextupla ad g.a. vel g.a. sextuplum ad .f.g.

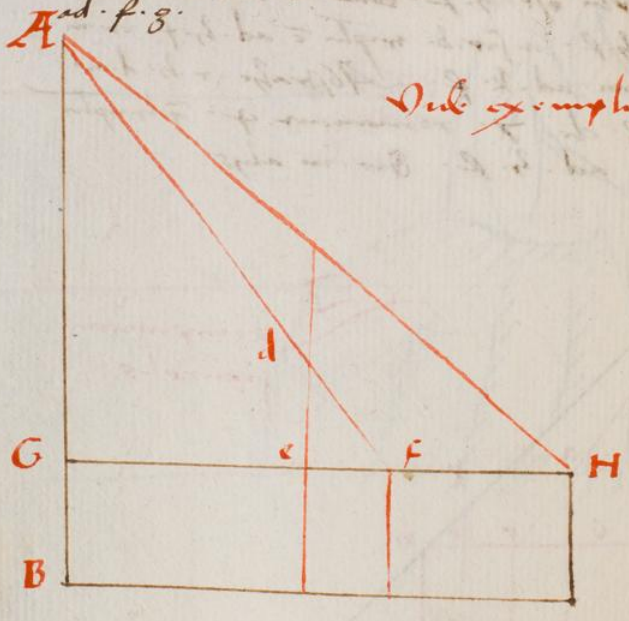

Aliud exemplificationem

Mons metendus Spenle

Ꝺ. per ſpenle aut per terre plena aq̃ gros alte
tudine terrie et nisiter semp ſpenle et pone
prope montem n plano et tu in regen et ſpe
ctu montes hinc et illuc quousq; videas a. m.
b. dest ſm̃ montes n medio ſpenle a
rede quo ſunt montes. dc. et b. ſm̃ ſunt
montes. bc. et c. a. Et ſſr obſtante quod
non poſſes probare hoc ambula retro in ipſo
ſpenle et pone in terra et videas montes
te a. d. in Z. et ḡtum ꝓportiꝫ habent
in montes. p. k. et k. Z. eande ſm̃ Z.
c. et c. a. in montes Mmm in. d. c. b. c.
remanent b. v. Vltra autem ſuperiores
figuras ḡtum hui ꝓportionem Z. d. et c. a.

Pro mensuranda Campo vel fluuio

Si quis scire uoluerit latitudinem fluuij uel alterius rei
cuiuscunque cuius quod transire nisi ad certos nos
stros alios nisi uos uidere et pone in ripa
fluuij: et sta quousque a ex ea signum ex superiori
uidere quousque a. b. et pone aliud signum super
ipsum certum sit ex. c. d. Postea transplane
recte uersus. per a. d. quousque uideas c. alte
rum ex alteram parte Nam b. c. est fluuius
et a. c. uersus postea ymagina quod sit ab.
ad d. c. uel ꝯ. quod ex a. c. ad d. c. ut
ex a et b. ad b. c. uel ꝯ ergo. ex. d. c.
duplum ex. a. c. duplum ex b. c. ad b. c. ex
duplum. duplum erit

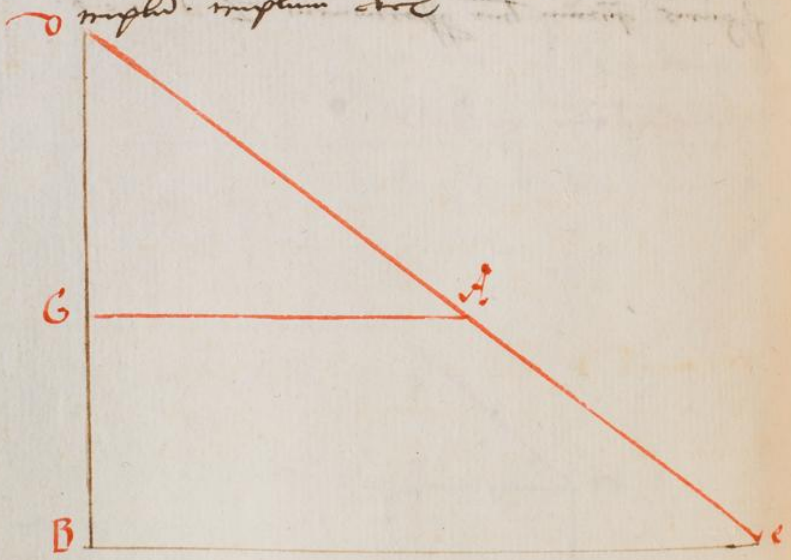

Aliud nota gesta

Si quod aliquis pons gestans undecumque sit ad portus et pons in rupe fluvij et aliquis aliud signum portuosus esse ad aliquos sui est / c. d et nubula retro quinque stare et pons esse fractum: et ne ad te hac. Illac nisi quoniam ad aliquas de c. per. a. esse. c. aliqui aliquam ad flumen fluvius. Debet minus. a. b. de. c. d. remanet fe. Nil quod sunt a. f. ad. f. esse sunt b. a. ad b. c. f. multiplicat se a. f. ad f. c. multiplicat se b. c. ad. b. a.

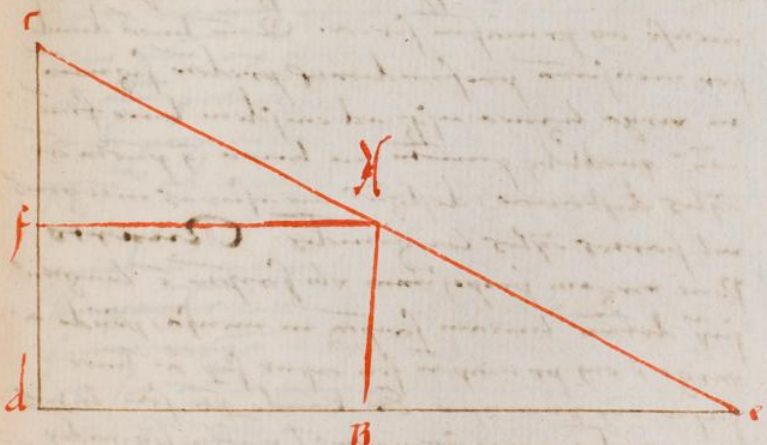

Mensura vasis

Primo accipiatur virga longa secundum unam volumen quadrangulum, ligneum et bene apparatum, et in uno capite habeat foramen longitudinale, in alio latere foramen longitudinale, 2° aspiciatur et consideretur ad quam mensuram [illegible] vel mutatur vel operatur vel ipsum virgam hic. Exemplum gratia, apud S. Theodorum, ubi mensuratum fuerunt vasa aenea. Et cognitum fuerunt mensurae tunc fuisse 4. cophini aequales et eadem fundentia unum vas rotundum optimum, ad quod interficiendum fabrum per manum vel turnum stannum aereum vel de ligno et erat mensura aequalis. Hic igitur profunditas mensurabilis praecipitur per virgulam lignea et eam signabis. Tertio habeas mensuram longam et latam satis polite bene et aequaliter per medium hic longam virgam, super quam mensuram videas luteam bene apparentem seu longitudinem mensae ubi primum sit. a. Quam luteam demde per mensuram profundatam praedictae signatam in virga lignea usque ad cuspidem luteae finientem quodlibet punctum in luteam: et puncta erunt aequalibus distantiae: descriptiones mensurarum integrum vel partes aequales longitudinis. Quarto

Pone virgam propositam ubi scripta et longitudinaliter luteam luteam scriptam in mensa, pendat a virga: cui primum sit caput sit a. luteae: super cui primum. Et deinde pete seu latus longitudinis virgae seu partes et puncta ligneae

luteae

Quarto sumo cū circino quo usq; potero
diametru vasis mg apposita fuerit: quem
quidem diametru duplicato sup̄ longitudi
tem huius linee incipiendo ab .a. erit diame
ter mag circuli figurati sup̄ data linea in
puncto .c. E. puncto apposito .a. in cir
ferentia circuli sic extensi linee .c. p
pria .f. b. secta habet .d. sic alia duas part
uersum linee seu diametru p̄dco Et tun
gsteneo diametru illg circuli extensi in
longum vōbitur .a.c. Sexto quocunq; f
mensura latitudo pon̄a in ea p̄te virge 7
inscripta sit latitudo 7 sic mensura Exē
datur capiendo a puncto .c. ad punctu .d. t.
b. precise et ponet unq; pes circini sup̄ rect
c. et alius pes sup̄ linea extensa .f. a. et
ab fine puncti vel nō p̄ .f. linee recte
aperiri circinū ab .f. in .b. et .d. et aptē
ponet unus eq; pedum circini sup̄ circulū .E.
et alius pedum sup̄ linea extensa fig .a.c. f.
et ab pone recta g. Et extendē circinū
ponēdo ad circulū grendo nunq; puncta
pedū, procedē in mensura, sicut hucusq; fe
cimus mensurando: 7 quidem circuli puncta
longitudo latitudo. Septimo circinū
sumo virga mā, eq; prescripta et recta
sit sit a. et pone supra circulū in circu
f.c. sic quq; 7 ubi inscripta latitudo

Et vbi virga virgarum extremitates tangit
c. fiat recta ut virga. 1. et vbi manus
f. fiat recta. secunda 2. et vbi manus g.
fiat recta. 3. sicut ff. procedendo Et sicut
de f. mensurantes lineas ad omnia puncta
rum loci resecantes. si no precise ve-
neret ut unum punctum extrahi est. vel
si linea extrema fuerit resecta. no recta. vel
si virgula no fuit recta extrema Et ea

2 an)
82

Opus spheri-
cum magistri Joānis de Sacro busto natione angli
magistriq; Parrhisiensis figuris verissime exculptis et interptatōe familiari ad cōmoditatē ꝛsiderantiū iucūdissima Artis Astrono-mice caliere ꝓncipia pulcherrime ꝛ iterata recognitōe illustratū.

(1508)

VD16

De signis celestib⁹ ⁊ ꝗtuor⁹ tēporib⁹ anni

Inchoat etherecum Phryxeus portitor annum
Hydonius⁹q; leuat post hunc lua cornua Taurus
Uerq; fugit tactis phaetontis luce Gemellis
Erin littorei succedunt brachia Cancri
Terribilisq; feri vultus speciesq; Leonis
Uirginis, hinc iuste cum sidere vertitur estas
Qua mox equate subeunt examina Libre
Scorpius hanc sequitur cauda metuendus adunca
Autūnūq; suo Ophyon metitur in arcu
Egoceros⁹q; rigens hyemis noua frigora spargit
Aspicit hydrochous puer hunc Iouis alite raptus
Ultimus emensi Pisces sunt terminus anni

De Equinoctijs.

Cum sol ad Libram. Phryxeaq; vellera transit ♈
Equantur metis. vmbra dieiq; suis

De Tropicis

Precipitat noctem Cancer. minimāq; reducit
Extreme fusam sed Capricornus agit.

De domib⁹ planetarum

Luna sibi hospitiū Cancri prescribit aquosi ☽
Uirgineū limē. penniger Arcas habet ☿
Tardipedis coniunx Trutinā Cytherea tuetur ♀
Sol quoq; Nemei vendicat ora feri ☉
Scorpius audacem vocat inter prelia Martem ♂
Lucida Centauri Iuppiter astra subit ♃
Falciferumq; capit Saturnū corniger Hircus ♄
Sic quoq; se signo quisq; receptet habet

LANDES- UND STADT- BIBLIOTHEK DÜSSELDORF

Ateq̃ ad textū tractatus

Sphere accedam⁹ (q̃ ad Astronomiã ē introductorius) notitia general' Astronomie ē ꝯsiderāda Nã iuxta doctrinam phi p̃mo phys. Innata ē nobis via a comunioribꝫ ad min⁹ cōia. Est itaq; p̃mo notandū q; Astronomia mō generalioꝛi ꝛ fm mentē Isidori libꝛo tertio. capit. xxviij. sic dfinit. Est astroꝛ lex q̃ curſus sideꝛ ꝛ figuras ꝛ habitudines stellaꝛ circa se ꝛ circa terrã indagabili rōne p/currit Presens dfinitio cū dr circa se ꝛ circa terrã duo dat itelligere Et sunt fm venerabilē dñm Albertū ph̃m ꝓsummatū in defensoꝛio astrologie vel speculo suo. due sapie mirabiles in cognitōne ꝛ magne in estimatōne astronomia scz ꝛ astrologia Que fm Hugonem in didascolon in h̃ differre videnť. Quia astronomia dꝛ lege astroꝛnomē sumpsit. Astrologia aūt dicta ē quasi sermo dꝛ astris differēs Preterea Albumazar in itroductorio suo maioꝛi pte p̃ma ac dña p̃ma inqt Partimur igiť oēm sideꝛū stellarūq; sciam geminã specie in motū celestiū ac motuū effect⁹. cui ꝓpulchꝛe Ptolomeus alludit dicēs Rex ieſure in qbꝫ ē ꝓnosticabilis scie stellaꝛ pfectio. magnas et pcipuas duas eē dꝛphendimus. Quaꝛ altera q̃ pcedit est fortioꝛ altera ꝯo q̃ seq̃tur debilioꝛ. ꝛ ē scia qua explanant mutatōnes ꝛ opera q̃ accidūt ꝛ ꝓplent ꝓpter figuras circuitus eaꝛ naturales eis in rebꝫ qs circūdāt. Hec aūt p se nequaq̃ explicabilis ē. put rō physica postulat. oꝛtet eū vt ei⁹ inuestigatoꝛ hāc intentōem exequať vt in ea recto tramite viaq; veraci pcedat. Nã eā scie p̃me minime eq̃re pt q̃ firma ē ꝛ stabilis. docet em motus sideꝛū. eclypses. ꝯiunctōnes atq; oppōnes q̃nūq̃ mutanť. Pronostica aūt que docet scda scientia nō sunt firma. qꝛ elementa q̃ superioꝛ ipꝛessiones suscipiūt nūq̃ in eodē statu pseuerāt. q̃re illius scie pfectā cognitōem qs grauiter attingit. Ob hoc plures volētes in verā cognitōem dicte scie dꝛ uenire. in grauē ducti sunt errorē. Alij vt hꝫ dñs Petrus dꝛ Hyaco Epūs Cameracēsis ꝛ Cardinalis in tractatu dꝛ ꝯcordia theologie et astronomie Ex astris oīa futura necessitate fatali euenire senserūt Alij ꝛ liberum arbitriū ꝛ res que solum, diuine ac supnaturali sub/sunt potestati celo subiacere dixerunt. ¶ Alij astronomicis libꝛis plures execrabiles artis magice supstitōes miscuerunt. quos etiam Ptolomeus in p̃mo quadripartiti secundo capitulo reprehendit Quare fit vt et Isidoꝛus libꝛo vbi supꝛa capitulo viceſimo sexto eam partim naturalem partim supstitiosam apꝛellat. Dicitur em naturalis. quia effectus qui ex configurationibꝫ stellarum sequuntur naturales summe dicunť. Nam sicut lapis magnes habet trahe

re ferrū ⁊ stamonea purgare cholerā.ita celū influere. q; mūdus iste vt hz phs pmo meteoroz ex necessitate ē imediatus lationibz supioribz vt oīs ipius ꝑtus gubernet inde. Quāqz aūt celū influat.tamen solū eas res hz imutare qs ꝯphendit ⁊ q ei⁹ influxū suscipiunt. Alia em rōnalis q imediate subest diuine potestati eximit. q; ꝑtus celi eā nō ꝯphēdit Ob id elegāter Ptolome⁹ in sapientiis Almagesti ait. Vtr sapiēs astris dñabit. Dic sapiēs nūcupat q nō sensualem sz aiam rōnalē seqt. Ex qbo itez accipit iuxta Abraā auenezere in libro rōnū. q; sup ea re scda q natural ē scia nō ē ita pfecta ꝓbatio sicuti pme. qm ei⁹ oste sio ē tātūmō exprimētū qō multis vicibz ē acceptū. Et ipa diuidit in ptē itroductoriā ⁊ in ptē ꝛ iudiciis astrorū Alkabicius in qnqz dntis partē introductoriā ponit Ptholomeus silr in pmo libro qdripartiti. Pars āt ꝛ iudiciis astroz etiā subdiuidit Ptolomeus em duas ponit. In scdo em qdripartiti ꝛ renolutōnibz annoz mūdi. In tertio ⁊ qrto ꝛ natiuitatibz Halihabēra gel supaddit duas. ptē scz ꝛ questionibz ⁊ ptē ꝛ electionibz. Leo tol dus etiam duas. partem ꝛ imaginibz ⁊ partē ꝛ intentionibz. Iste āt vltime qrtuoz ptes nō tantā vim hnt vt pcedētes. qre Ptolome⁹ naturalr loquēs tāqz ꝓceps oīm. duas solūmō ptes astrologie. vt tactū est posuit. Aliqua venit astrologus artē illā docēs sub triplici dīna. quāadmodū Vali sup centiloquio Ptolomei verbo primo confirmat Ptolomeū adducendo sic inqentē. q; scientiā hoz q fiunt sub circulo lune alii hnt p diuinā inspiratōem. alii p doctrinā Cum vero aliqs has vias habuerit duas. inter sapientes reputabit ⁊ in iudiciis verus inuenie. Si vero aliqua istaz caruerit minus sapiēs iudicabit. Et tantū ꝛ scda scia q pōsupponit pma eā q seqtur. quia pma est fortioz. est em scia solis ⁊ lune necnō qnqz stellaz erraticaz figuras ꝛmonstrans. qs suoz motuū causa ⁊ vnius ad aliā eoz qz ad terrā collectōne ꝛtingere manifestū est. Et Cōmētatoz Vali rodoan. Est duoz luminariū scia q solis ⁊ lune saturni iouis martis veneris ⁊ mercurij figure sciuntur fm mot⁹ suos in ꝓpatōne vnius ad aliū vl ad stellas fixas. Et h qztū ad applicatōes ꝛiunctōnes vel oppōnes ⁊c. eoz qz ad terrā. i. ad finē in quē flux⁹ celoz ordinat. Et hec scia est certissima q Abraā auenezere in libro rōnū testatur Per humanā inqt sciam scim⁹ q; pbatōes pfecte sunt sup planetas ⁊ circuloz paruoz qztitates ac distātias eoz a terra necnō a loco Augii ⁊ opposito eaz ⁊c. Iccirco Ptolome⁹ vbi supza. Predictaz duarū ait pma qdē ē scia p se alteriqz incōmixta. Oportz vt scie pscutor eam sui causa perqrat ⁊ addiscat ⁊ hic fructum accipiat. Licet scdam nō addiscat sciam. Hec aūt noie astronomie exprimitur q duplex ē. s. theorica ⁊ practica Theoricā Ptolomeus in almagesto cō

sideran: Peterb̄ borrorat in libros de motu sphere stellarū sexti
Purbachij in libros Theoricarū ēt. Practica Prolomey atz Al
phonsi dorcent in tabulas Hispalenses ꝯ rapay et almuen
in instrumentis ꝛc Eorū vero sit duorum tractatus sphere
est quasi fundamentū et introductorius quapter grā
libri hyis duobus. Causis autē et radicibus premissis
eundem aggredimur modo tractatū **Proquo**
florentes 2o Exquo ignoto frāre pfecte ex ignotis
earū dependet dubitatio pho 1o phytorū Ideo hyc tract9
ḡuer ras sunt nōnde **prima** ē in mālas sit subiectū
et est totū vniuersum nisi atz in suis ptibz et subiatz
motu et figurationē Et non est in corpz celeste pē
qubusdam videtur. Nō qm hic non solū de eo vniuersali
de 4 elementis determinatur Propria passio ē oē mobile
et ad vbi Ore aut totū vniuersum desunt Est subiūm
corporea mānta in nūs mutabiles eternaliter mobiles
Dicatur subiūm corporeū q mouetur Omne enī corpz e mobile
6 phoꝝ Dicitur mānta ata 1 ignobile the ni anim et
phoꝝ 2 de celo nobilem quę intelligentia dr̄ substantiam
in illo cy est vnū sm opatū et non sides esse Dicat ēt
transmutabiles q non tm mag̃ pfectiōis et alterationis subiecta
q vt hetur 1 cel In celo non ē mta q sit in pona ad esse
Dicitur eternaliter mobilis. Non ē necessariū q celestia 3
nūphi ēt 2 cel Terra quiescit ḡ celū mouetur; et alibi
in cod Mony cel est ypetry grossy et informis **Causa**
efficiens mota fuit ingr loos de sacro bosco anglie astrologus
et peritus qui ex diuersis libris astronomie problēs et dyffi
cilibz hanc tractatū breuiter collegit: q adastūs mta
tenet et facilitet introducat **Causa** efficiens mouens
fuit diffinitiues et problematis astronomie Quia cytō a
diffinitiue et dependosi est modus ab antiq̃s et propr
hoc muty fuit ad hanc tractatū ydoneus **Causa** finalis
est modus procedendi in hac tractatu quē in ghenus pmittit
Causa finalis ꝛ comodū in utilitate Id circo nōnullum
vtro q vtilitates hyc tres sunt 1o **prima** ygnota hac
nec in ygnotos stes altiss̄ mirabiliū sapiē ꝛ qui est tractꝰ
de celo et eiꝰ magnitudine doceret Cōtē aut creatorē:
et hic pōtē gloriam dei et alibi Confitebuntur celi mirā
bilia tua Et gregis in mari alibi Vestigia non cognoscē
tur mea q̃ rebelles creature q tm creatū pcedū cōtēnūt

amiratum Cameracen Epy au Comunyplano y dnores
m corporeby celestibus volun m qdā speculo mūdi mambus
dñi semper representata est Non g̃o sine rōe Ptolomeus in
principio almagesti describendo astronomiā dixit se
Est sua diligens et diuinus nos in ggnitu dixit
Secunda vultus ē: q introduxit nos in ggnitionem
librorū nālis phie et presertim in libros de g̃ōne et corr,
ruptione de cēlo et mūdo nemo metheororū **Tertia** alij
vultus est qm scribitur nobis presto libros poetarum resp
nsio Aristoteby: Ovidy et huiusmi **Quarta** vultus
est que reddit nos abhorres diuinas ad metallegādū scripturas
ras eo q in eis de gnibz ydy mundi et pticulis de hoc
rere habentibus mentio haberi ꝓpssit **Quinta** v
ultus ē: qua introducit nos in ggnitz theoricarum et
alioꝝ astrice librorū q de speciebz sphere stellarū et erlysthy
huiusmi determinat: aiz tabule tabulas alfonsy ē sunt nos
integrā **Sexta** vultus est q ꝓparat animū ad ꝓgressum
varia et variegatz scientiaꝝ scandendū: Quia in quo
integrā aliud profundiores est speculatiuū huius ꝓ medijs
et aliud quod minoris est speculatiuū **Septima** vultus q sunt
horum dicunt phi apellari Ieberh benorath dicunt Alua
cen hucm phū a quo exercitata fuerunt astronomia Erbod
non nomina ꝓhibent vndunt qui marthē et speculatiuū
habent de nellanor Et albe. S. quos suos marthē ad
ptermiserat ysfor cū omnem phie doctrinā perdidisse

Ii Titulus

Incipit tractatus sphere Magri Ioannis de sacro busto Et dicit vtly a tyran quod ē sol t
Mennimus: q sunt sōl mdm Almar tractē mndy libry

C Tractatus de sphera quem rapturus discipulis
Doctorū ꝓbo quod sit sphera: quod cēntrum: quod axes phere: quod poli mdi Quot
sunt sphere et q sit forma mdi In 2o de
decem circulis ex quibz ꝓstat sphera nālis ꝓpo
et illa sufficiēs sit q per ista magia vel ypo
nun mōz: In 3o de ortu et occasu signoꝝ
et diuersitate climatū et nortbz plagarū et de
climatū In 4o de cēlo et mundo plagarū et de
raris eclypsiū

Sphera ygitur ab Euclide sic describitur
Sphera est transitus arcy circumferencie dimi-
dij circuli quotiens sumpto linee cuius diame-
tri fixa quousq; ad locum suum redeat arcy
ipse circumductus. Id est Sphera e corpus
rotundū et solidū quod describitur aber-
sione semicirculi circumducti ¶ Sphera ygi-
tur a Teodosio sic describitur Est corpy
solidū uno superficie grextū in cuius medio
est punctū a quo omnes linee ducte ad
circumferentiā sunt equales Et iste punctus dicit
centrum sphere Linea vero recta transiens
eius per centrum sphere applicans extre-
mitates suas ad circumferentiā ex utraq;
parte dicit axes Due vero puncta axe
terminantia dicunt poli mundi
In hac loco autor partem explicare incipit quam
Illud quod in proemio promisit Definire autem
sphęram prius ut fecit Euclides in suo libro .11. elemen-
torum qui sphęra inquit est quę describitur quotiens
Teodosius subiungit Nota Campanus ymaginatur
Euclides definitionē sphere declarans sic inquit Super
quālibet lineam semicirculo descripto. si linea illa fixa
semicirculus in circumductione circumdet corpus quod de-
scribitur sphera quamuis non videatur nisi unum
centrum semicirculo circumducto Item autor in hac
dē centro, axem, et polos circuli notificat Dicens
ibi Et iste punctus dicit centrum Linea vero recta dicens
ibi Due vero puncta &c

Sphera ygitur ab Euclide sic describit

Spera autem duplicitter dicit̄ur. s. ſz̄m ſubiū
et ſcdm accidēs. U ſz̄m ſubam ē q̄ m sphera
ſtellarū fixarū nonā q̄ prīa mota t p̄ m mo
ditur: et m sphera ſtellarū fixarū que
firmamēt̄ nūcupatur. Et m̄ septē spheras
septem planetarū q̄rū q̄lā ſūt maiores
q̄lā minores ſz̄m q̄ plx procedūt et ame
dūt a firmamēto Vnde m̄ illas sphe
ras sphera Saturni ē maxīa: sphera v̄o
lune mīa pront m̄ sequēte figa dimet.
Mara autem dicit̄ur prīa sphera mūi ſz̄m ſubam
eo q̄ ſubiā precedit accidens. s. m sphēra nonā
vel m primū mobile zc̄ Dicit̄ur p̄m mobile m trā
q̄ mouēba a p̄o motō. In motore autē p̄o dim̄ ſcm phi

Quidã dicũt ipm eẽ ꝛũ gl'iosum occasionẽ suã ab Aristo. accipientes dicẽte. ꝑmꝰ motor dꝫ eẽ in vigore infinitꝰ. ꝯstat ãt solũ ꝑmũ .s. ꝛũ eẽ infinitũ i vigore. alia ãt creata finita Alq ãt ꝺrianꝯ hꝭ ꝛ dicunt ꝑmã intelligẽtiã post ꝛũ eẽ ꝑmũ motorẽ positõem suã ex varijs approbãtes Primo optime se hñs nulliꝰ idiget. scꝺo celi. oĩs ãt motꝰ ẽ ꝓpter finẽ. q̃ cm̃ tollit finẽ tollit ordinẽ ꝛ bonũ. Cõstat ãt ꝛũ optime se habere. g̃ nõ mouet aliq̃d. Itẽ si motor ꝑmus eẽt ꝛꝰ seq̃reꝯ q aut motꝰ celi fieret in instãti aut actio ꝛei mẽsurareꝯ tpe. nõ ꝑmũ est dõm. qꝛ ẽ ꝓtra astronomos q̃ dicũt celũ in. xxiiij horaꝝ tpe revoluti onẽ vnã ꝯplere. Neꝛ scꝺm ẽ dꝺꝫ. qꝛ ẽ ꝓtra Aristo. iij. physi. Eterna nõ sunt i tpe neꝛ actões coꝝ. g̃ ꝛc. Notãdũ scꝺo. Cõsideratio motꝰ celi fm phos ꝛ astronomos ẽ diuersa. Nã phi dicũt motũ celi esse vniformẽ. Astronomi ãt irregularẽ. i. q̃ꝙ velocẽ q̃ꝙ tardũ. rõ. qa phi naturales ꝯsiderãt motũ vt ẽ in se seu in suo mobili. ꝛ iõ dicũt vt pꝫ. ij. celi. q planeta vl' orbis eiꝰ in diuersis tpib nõ mouet tardius vl' velociꝰ Astronomꝰ ãt ꝯsiderat motũ in ordine ad coꝛrespõdẽtiã ꝑmi mobil'. ꝛ ita stat q sol eq̃les arcꝰ in eccẽtrico ꝛescribat. irregulares ãt ꝛ ineq̃les in ordꝛe signoꝝ ꝑmi mobilis. Etiã in ꝑmo mobili diuersificanꝯ qꝺ̃ puenit ex eo. qꝛ phi naturales solũ ponũt rot sphe ras q̃t pñt p rões naturales ꝛ sensum ꝙuincere vltra octauã sphẽrã nõ pñt p sensum aliã sphẽrã apphẽdere. ſꝫ astronomi subtiliꝰ specu lantes vltra octauã sphẽrã ponũt etiã nonã. Rõ. qꝛ in scia naturali dꝫ q in q̃libet gñe ẽ dare ꝑmũ ꝛ vniforme qꝺ̃ ẽ metrũ ꝛ mẽsura oĩm alioꝝ in illo ad qꝺ̃ oĩa alia eiusdẽ gñis hñt reduci. Astronomi aũt ꝯsiderãtes sphẽrã octauã nõ vnico motu moueri volentes itaq; diuersum motũ ad simplicẽ reducere p lõgã experientiã rõcinati sunt et nonã sphẽrã in motu simplici fm autorẽ nr̃m inuenerũt. Nota ter tio inter celi spheras septẽ sunt planetaꝝ. Primꝰ planeta ẽ saturnꝰ q̃ naturaliꝛ frigidꝰ ẽ ꝛ siccꝰ i effectu pallidꝰ ꝛ maligꝰ hñs magnitudinẽ terre. xci. vicib. Iuppiter scꝺs calidꝰ ꝛ humidꝰ. clarꝰ ꝛ cãdidꝰ malicia saturni tẽperans. magnitudinẽ terre in se hñs. xcv. Mars tertiꝰ calidꝰ ꝛ siccus. ignitꝰ ꝛ radiosus. iõ nociuꝰ ꝛ ad bella puocãs magnitudo eiꝰ ad terrã ꝓpata ẽ vna ꝛ medietas. ꝛ medietas octaue vniꝰ vicis. Sol q̃rtus calidꝰ ꝛ luminosus tpa distinguẽs illuminans q̃titas eiꝰ maioꝝ terre. lxvi. ꝛ q̃rta vniꝰ octaue. Venus calidꝰ tpate ꝛ humidꝰ inter sidera splẽdidissimꝰ sp solẽ comitaꝯ pcedens lucifer dꝫ. sequẽs ꝙ vesperꝰ magnitudo respectu. ꝛ ꝛ o o o. ptiũ terre ẽ. xxxvij. Mercuriꝰ radiosus in q̃litate vanꝰ cũ sole sp gradiꝯ nũq̃ ab ea. xxvij. gradib distãs. iõ raro cernit. magnitudo eiꝰ est septima ps ex ptib terre Luna frigida ꝛ humida mr̃ ẽ aq̃ꝝ a sole illumiata noctẽ illumiat. q̃titas eiꝰ respectu ptiũ terre ẽ. xxxix. ptes ꝛ parum.

plus. Alie ãt ꝓter dictas planetaꝝ ſtellas ſunt fixe. nõ ideo q̃ non mouerent. Sꝫ qꝛ tarde ad curſum planetaꝝ mouent Et q̃titas eaꝝ q̃ ſunt ꝑme magnitudinis hñt q̃titatẽ terre. cxv. ſcõe magnitudinis. xc. tertie. lxx. quarte. l. quinte. xxx vi. ſexte. xviij.

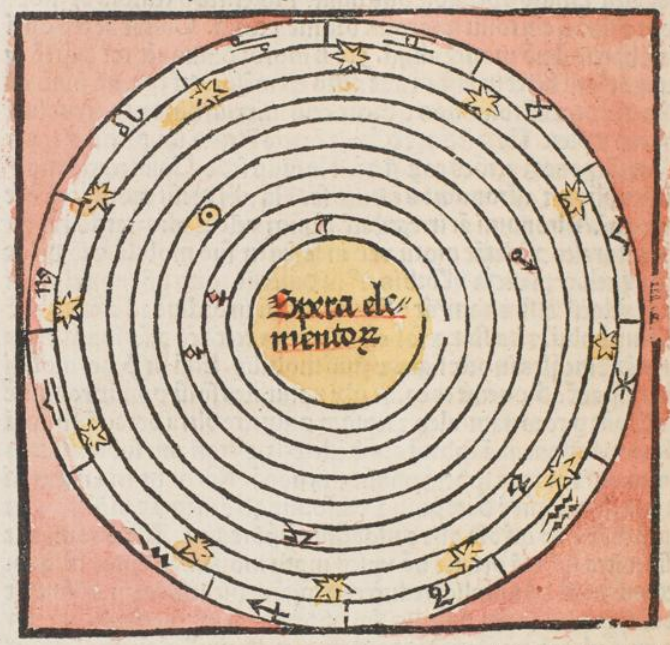

¶ Scõm accñs diuidit q̃dẽ in ſpherã rectã ⁊ ſpherã obliquã. Illi em̃ dicunt hãc ſpherã rectã q̃ manent ſub eq̃noctiali ſi aliqs ibi manere poſſit. Et dꝛ recta. qꝛ neuter poloꝝ magꝫ altero iſtoꝝ eleuat. vel q̃a eoꝝ oriꝛzon ĩterſecat eq̃noctialẽ ⁊ ĩterſecat ab eodẽ ad ãgulos rectos ⁊ ſpheralis Illi ſo dicunt habere ſpherã obliquã q̃cũq; habitant circa eq̃noctialã vl vltra. Illis em̃ ſuꝑ oriꝛzontẽ alter poloꝝ elevat reliquus ſp xp̃mit. Uel qm̃ illoꝝ oriꝛzon artificial' interſecat eq̃noctialẽ ⁊ interſecat ab eodẽ ad angulos obliquos vel ĩpares.

¶ Autor in hꝫ loco ponit aliã diuiſionẽ ſphere. ſ. fm accñs. Rõ ordinis. qꝛ ſuba natura. tpe ⁊ xfinitõe p̃cedit accñs. vt habet. vij. metaphyſice. q̃re etiã diuiſio ſphere fm ſubaꝫ dꝫ p̃cedere diuiſionẽ accñtꝫ q̃ ãt ſuba natura p̃cedit accñs. pꝫ. qꝛ cã naturalr p̃cedit effectũ. ſuba

ãt ẽ cã accñtz. Ape. qz ſuba pt ẽc ſine accñter nõ ecõtra Definitõe qz ſuba ponit i dfinitõe accñtz. nõ ãt ecõtra. Nota cũ dr i lra. q manẽt ſub eq̃noctiali ꝛc. diuerſaz opinionẽ. Quidã dicũt terrã eq̃noctiali ſuppoſitã foze ihabitabilẽ. ppter excellẽtẽ calozẽ. Autozitates p ſe Virg. et Quidñ ſumẽtes. dr qđ latꝰ ifra dr q̃nqz zonis Aliꝰ vo Ptolomeũ ſequẽtes dicũt eã ptẽ terre nõ oino foze ihabitabilẽ. Hã i libzo ad arẽ ſpericã ꝓpato inq̃t Et oꝓtz ne opinemur qz zona puſta cũ totalitate ſua ſit ihabitabilꝫ Jã cñm venerũt q̃dã a diuerſis locꝫ qđ inuẽtũ ẽ plimũ eã ihabitari ꝛc. Jtẽ in lra etiã iterſecat eq̃noctialẽ ꝛẽ Vbi nota qz p iterſecare i ꝓpoſito itelligit qñ circuli ſeſe iterſecãt p modũ crucis ad ãgulos q̃ttuoz pares vl ipares Qm̃ duplex ẽ ãgulus rectꝰ ꝛ obliquꝰ. Rectꝰ q̃ cauſat ex linea recta ꝓpẽdicularit. aut orthogonalr cadẽte ſup aliã. Obliquꝰ q̃ cauſat ex linea recta obliq̃ cadẽte ſup aliã. Et ẽ duplex acutꝰ ꝛ obtuſus. Acutꝰ dr q minor ẽ angulo recto. obtuſus vo q maioz ẽ ãgulo recto. anguli ãt ſic dſcripti cũ ex interſectõe rectaz linearz pcnerint dicunt planales Si vo ex interſectione arcuũ vl circulorz orti fuerint tũc dicunt ſpherales. dr q̃ bus hic ad ꝓpoſitũ ſingula ſunt ad ſenſum plana

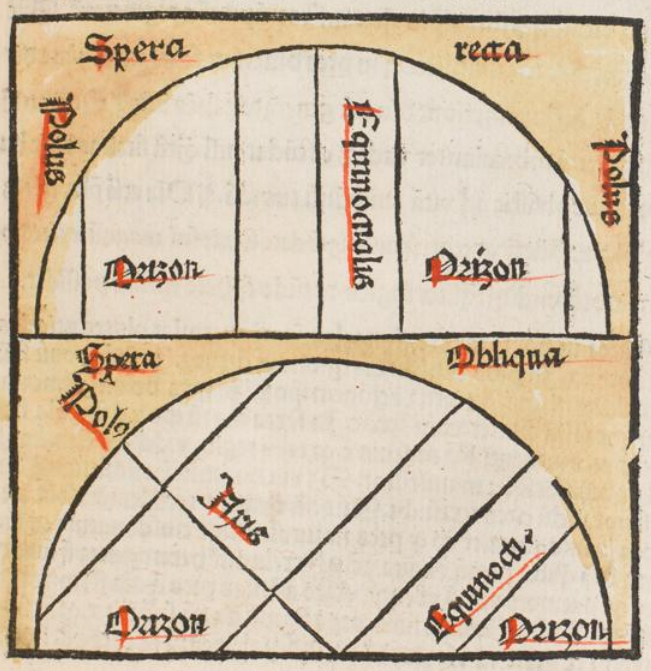

Vniuersalis aũt mũdi machina in duo diuiditur. in ethere am scz et elementarem regionem

¶ Postq̃z autor ꝺfiniuit sphęrã in generali. ac eã ꝑm substantiã ⁊ accidens diuisit q̃ztũ ad ozdines supcelestes. Nic ꝓsequẽter totã mundi machinã vl̃ vlem in duas diuidit ptes. Rõ. qz mũdus siue vniuersum est qõdã totũ integrale. totũ aũt integrale nõ est aptũ nosci nisi ex suis partibꝫ. q̃propter eã machinã partitus est vt in ꝓmis ordo partiũ. ⁊ ꝺcinceps figuratio eius haberetur

¶ Elemẽtaris q̃dẽ alteratõi ꝓximus quia existẽs in q̃ttuor diuiditur. ¶ Est eñ terra tã q̃z mũdi cẽtrũ in medio oĩm sita. circa quam aqua. circa aquã aer. circa aerẽ ignis. Est eñ illic pur⁹ ⁊ nõ turbid⁹ ignis ozbẽ lune attingẽs vt ait Aristoteles in libꝛo meteoroꝝ Si eñ disposuit cã dẽ⁹ gl̃iosus ⁊ sublimis. ¶ Et hec q̃ttuor elemẽta dicunt q̃ vicissim a semetipis alterant̃ corrũpunt̃ ⁊ regenerant̃. Sũt eñ elemẽta corꝑa simplicia. q̃ in ptes diuersaꝝ formaꝝ minime diuidi pñt. ex q̃ꝝ ꝓmixtione diuerse generatoꝝ spẽs fiũt. ¶ Quoꝝ triũ qõlibet terrã ozbiculariter vndiq̃z circũdat. nisi q̃ztũ siccitas terre humori aque obsistit ad vitã animãtiũ tuendã. ¶ Dia etiã ꝑter terraꝝ mobilia existũt q̃ vt centrũ mũdi põderositate sui magnũ extremorum motũ vndiq̃z eq̃liter fugiẽs. rotũde sphere mediũ possidet.

¶ Autor in hoc loco ꝛe regione elemẽtari ꝛetermiat plures pticulas adducẽdo. In ꝓmo diuidit eã regionẽ in q̃ttuor. In scꝺa ponit sitũ elemẽtoꝝ in gñe. In tertia actõnem ipoꝝ. In q̃rta ꝺfinit elementa. In q̃nta sitũ elemẽtoꝝ in spẽie. In sexta motũ ipoꝝ q̃ singula faciliter patẽt intuenti. Rõ ordinis ẽ. qz talis regio videlicet elemẽtaris est nobis notior ⁊ manifestior. Hz via doctrine notioza sunt ꝓza. Est notandũ circa textũ. ubi. Sũt eñ elemẽta ꝛc. Elemẽta sunt corꝑa homogenea. ex eo q ptes naturales sunt eiusdẽ nature cũ suo toto Nã q̃libet ps aq̃ ẽ aqua ꝛc. p hz excludũt heterogenea q̃ sunt diuersaꝝ naturaꝝ. vt hõ vl̃ equ⁹ vl̃ leo ad suas ptes q̃ oĩa sũt mixta ꝛc. Vñ bñ ꝺt lra. Elemẽta sunt corꝑa simplicia nõ subaliter. qz sic sunt ꝓposita ex materia ⁊ forma cũ vnũqꝺq̃z elementũ sit corꝑus. sz sunt

Homogeneus. pri-
ma ꝑsignificatio: cuius
gñis ꝺ Vnde et ho
mogeneum

simplicia motiue. qz vnã tñi q̃litatẽ eĩ motiuã determinãt. s. ignis z aer leuitatẽ. qz mouenť sursuz. Aqua ãt z terra grauitatẽ. qz mouenť deorsuz. Vel dicunť corpa simplicia. qz nõ resoluunť in alia corpa. sz alia mixta resoluunť in ipa ¶ Scdo notãdũ q terra nõ sit ex oi pte coopta pter rõem in lra tactã triplex rõ ẽ. Prima ẽ influentia celi. qz polꝰ antarcticꝰ attrahit ad se humida. arcticꝰ ño sicca. z nõ ẽ incõueniens q talis vis sit in celo. qm̃ sile in elemẽtis ꝺtingit Nã magnes vt refert Plinꝰ. xxxvi. libro z Ysidorus. xvi. occulta q̃dã natura z vi attrahit ferrũ. Et vt hz experientia inuenit magnes q̃ ex vna pte ad se trahit ferrũ. z ex pte opposita a se fugat zc. Scda. qz terra nõ est ꝺcentrica alijs elemẽtis. vel qz ex vna pte magis ẽ rara. z ex alia magis rensa. ꝓpter quã rensitatẽ magis est ponderosa z grauis. hz ergo duplex centrũ vez videlicet et grauitatis. Centrũ grauitatis est idẽ cũ centro elemento z et mundi. Verum aũt centrum lõge extra situatur. Tertia ratio est diuina prouidentia.

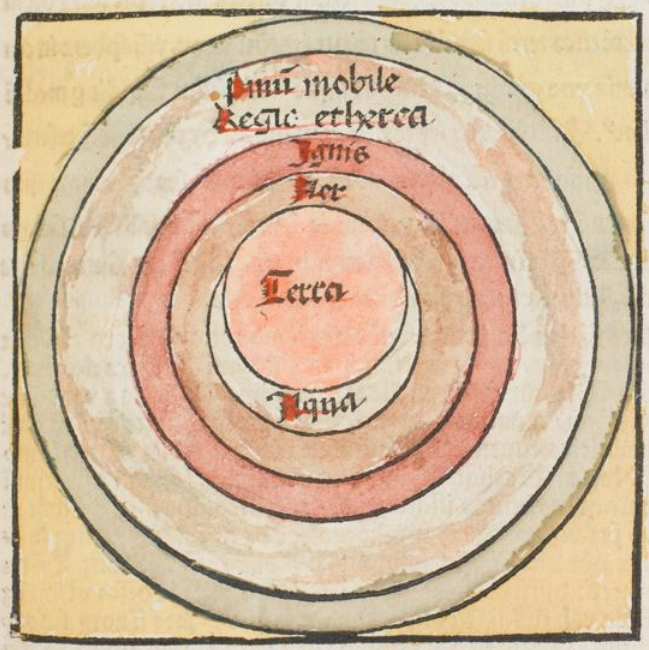

¶ Circa elemẽtarẽ q̃dẽ regionẽ. etherea regio lucida ab oĩi variatione sua ĩmutabili cẽtia immunis exñs. motu ꝺtinuo circulariter in

Essentia quinta

cedit. ⁊ hec a phis q̃nta cẽntia nũcupat. Quinta cẽntia ẽ quicq̃d est a globo lunari vsq; ad nonã spherã. Cui⁹ noue sunt sphere sicut p̃tactũ ẽ. lune. mercurij. veneris. solis. martis. iouis. saturni. stellarũ fixaꝝ. celi vltimi. Istaꝝ aũt sphеraꝝ q̃libet su pꝛior inferiorẽ sphеrã sphерice circũdat. Quaꝝ sphеraꝝ q̃dẽ duo sunt mot⁹. Un⁹ est celi vltimi supꝛ duas extremitates axis. s. polũ arcticũ ⁊ antarcticũ ab oriente p occidẽtẽ itez redics in orientẽ. quẽ eq̃noctial' circul⁹ p medium diuidit. Est etiã ali⁹ inferioꝝ sphеraꝝ mot⁹ p obliquũ huic oppositꝰ supꝛ axes suos distãtes a pmis. xxiij. gradibꝫ. et. xxxiij. minutis. Hꝫ pm⁹ oẽs alias sphеras secum impetu suo rapit intra diem et noctẽ circa terrã semel. Illis tñ ꝑtra nitentibꝫ. vt. viij. sphеra in centũ annis vno gradu hꝫ fieri. hũc q̃libet motũ scdm diuidit p mediũ zodiac⁹. Sub q̃ q̃libet septẽ planetaꝝ sphеrã hꝫ ꝓpriã in q̃ exercetur motu ꝓprio ꝑtra celi vltimi motũ. ⁊ in diuersis spaciis tẽpoꝝ ipm celũ metit. vt Saturn⁹ in. xxx. annis. Iuppiter ī duodecim Mars in duobꝫ. Sol in. cccl.xv. diebꝫ et. vi. horis. Uen⁹ et Mercuri⁹ fere sicut nil'r. Luna vero in. xxvij. diebꝫ et octo horis.

Complexio nonum sphерarum

Postq̃z elemẽtaꝝ extremitatẽz regionis autoꝛ in hoc loco ordinẽ ⁊ motũ sphеraꝝ regiõis etherее exponit. Primũ ibi. Circa elemẽtare. Scdm ibi. Quaꝝ sphеraꝝ. Nota circa hãm ibi. Lucida a variatõne ⁊c. Celũ nõ ẽ de natura q̃tuoꝛ elemẽtoꝝ nec hꝫ q̃litates eoꝝ. rõ qa ẽ ingnabile ꝛeoꝛruptibile ꝛaugmẽtabile atq; ꝛalterabile. vt habꝛ ꝓmo celi. Non em̃ dꝛ calidũ frigidũ siccũ vl' humidũ formal'r ⁊ real'r nisi ꝛtual'r. qꝛ sua ꝛtute ⁊ influxu calefacit. Decirco phs ꝓ. celi bñ inq̃t. celũ nõ ꝑtrecipe pegrinas ipressiões. nec ẽ ꝓprie coloratũ. nisi qꝛ lucidũ nec ꝓpe leue vl' põderosuz molle vl' duꝛ. rarũ vl' spissuz. Ñ im proprie dꝛ durũ vl' ifrãgibile ipenetrabile. Et iproꝑe dẽsuz vl' spissuz qꝛ stella vt habꝛ. ij. celi ẽ dẽsioꝛ ps sui orbis. Ꝓpro q̃ nota scdo. q spissitudo vl' dẽsitas q̃ al's distãtia dꝛ a terra vsq; ad ꝓpioꝛẽ locum lune ẽ trigintatriũ medietatũ diametri terre. Ad mercuriũ. lxiij. ad venerem. clxvi. ad solem. M. lxxix. ad martẽ. M. cc. lx. Ad Jo-

nem. 8820. ad saturnū. io8i7. Ad stellas fixas. i736o. Preterea no
ta tertio. q̄ q̄nq; sunt cētie mūdi. Prima ē terrenalcētiū vl' terre gra
dientiū ⁊ ē terra vl' sphera terre. Scōa cētia ē aq̄ natantiū ⁊ ē aqua.
Tertiū ē aeris volātiū ⁊ ē aer. Quarta ē ignis gradientiū vl' calefaci
entiū. vt ē ignis. Quāta cētia ē regia etherea in q̄ sunt sphere auto
ris testimonio nouē celestes. Pro q̄ nota q̄rto Autor ponēs spherā
nonā p̄mū mobile sequut⁹ ē Alfraganū. Tā ipe duos tm̄ mot⁹ oc
taue sphere inēe iudicauit. Unū a nona sphera quā p̄mum mobile
nōauit. aliū p̄o ppriū quē i centū ānis p vnū videlicz gradū ꝙsus
orientē fieri estimauit. Eadē opinione duct⁹ ē Albategni Scilr the
bi. dixit tm̄ Thebit q̄ mot⁹ ppri⁹ octaue sphere fieret p motū vl' cir
culatōez capitū arietis ⁊ libre eiusdē octaue sphere in duob⁹ circulis
quis q̄z media seu cētra cēt ipa capita arietis ⁊ libre eclyptice pri
mi mobilis fixe. s. none sphere. Cū āt tpib⁹ Alphōsij ⁊ nūc vltimis
in veritate facti aliter ē ꝛemōstratū. Quapropter ē breuiter aduertē
dū q̄ octaue sphere triplex inest mot⁹. Unus q̄dē a p̄mo mobili. s.
a ꝛcima sphera q̄ diurnus appellat. q̄ in tpe. p̄riij. horaz reuoluti/
onē vnā ab orīēte ꝙsus occidentē ⁊ econtra ꝛplet. ⁊ talis motus fit
sup duos mūdi polos arcticū ⁊ antarcticū. alter fit a nona sphera
q̄ cōm mobile ⁊ nō p̄mū vocat q̄ sp ē fm̄ successionem signoz. s. ab
arietē p taurū geminos cancrū ⁊c. Octra motum p̄mi mobilis. s. ꝛci
me sphere sup polis zodiaci p̄mi mobilis regularis Ita vt in q̄bus
libet ducētis annis p vnū gradū ⁊. xx viij. minuta fere p̄gredit. q̄dra
gintanouē millib⁹ annoz naturalr loquēdo totū zodiacū pābulat.
Et hic motus fm̄ Alphonsiū augiū ⁊ stellaz fixaz appellat. Tertī
us motus ē sibi ppriꝰ ⁊ vocatur trepidatōis. vel fm̄ Alphonsiū
mot⁹ accessus ⁊ recessus octaue sphere Et fit sup duos circulos par
uos in ocauitate none sphere equales supra p̄ncipia arietis ⁊ libre
eiusdē ꝛscriptos. Sic q̄ duo puncta octaue sphere q̄ capita arietis
⁊ libre vocantur diametralr opposita circūferētias talīū duoz cir
culoz none sphere regulariter in septē millib⁹ annoz p̄cise ꝛscribant
dictus aūt motus sic se hz. Cū em̄ caput arietis octaue sphere fuerit
in situ circūferentie parui circuli septētrionali. Tūc caput libre eius/
dem octaue sphere est in situ circūferentie parui circuli meridionali
et econtra. Unde ex motu p̄dicto contingit quandoq; eclypticas
none sphere ⁊ primi mobilis. quia sunt sub vna superficie p eclypti
cam octaue sphere intersecari quandoq; non. vt cum caput arietis
octaue sphere fuerit in intersectione aliqua eclyptice none sphere et
circūferentie parui circuli. Etiam contingit in alio atq; in alio lo
co intersectione eclyptice octaue sphere ⁊ equinoctialis fieri scz eam
a qua equinoctiū accipitur. Unde nūc tpe nostro. M. ccccxcj. non

circa festū sancti gregorij. ſz circa festū ſcti hadriani ꝓpꝛ q̄ntū videli cet diē mēſis martij eq̄noctiū causaꝯ Itē caput arietꝭ octaue ſphe re ſupꝛadicto āno ad. xix. gradū. xl. minutū et. xvi. fere ſcōm arietis ꝑmi mobil' vl' cecime ſphere ꝛeuolutū ē pari mō ſtelle fixe vnaq̄uis ſm ſitū ſuū. qꝛ ad ꝓgreſſionē ſpheraꝝ. ix. et. vij. mouent ꝛc.

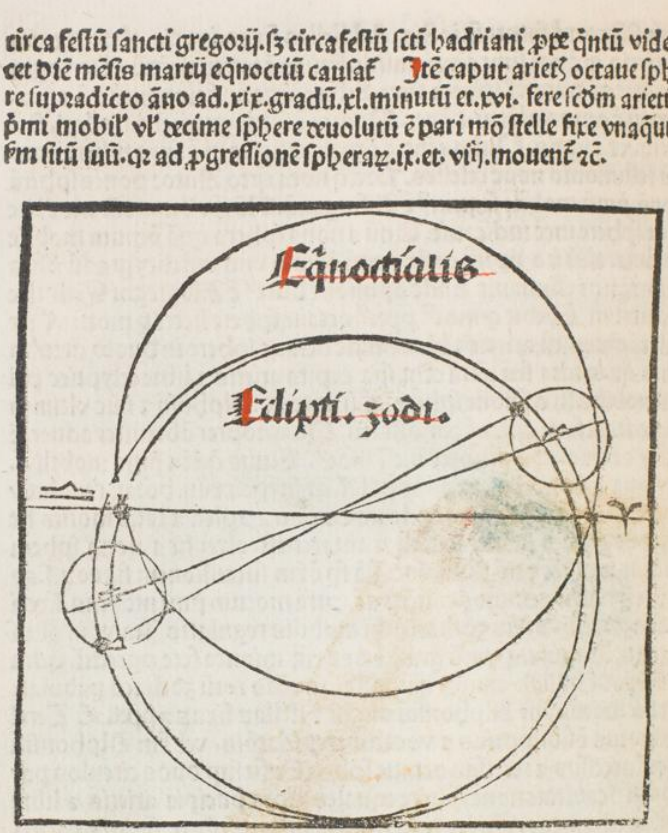

¶ Qꝫ aūt celū voluaꝯ ab oriente in occidētem ſignū ē huiꝰ. ſtelle q̄ oriunꝯ in oriēte ſꝫ eleuantꝯ paulatim ꝛ ſucceſſiue q̄ſqꝫ veniūt i me diū celi. ꝛ ſunt ſꝫ in eadē ꝓpinq̄tate ꝛ remotōe ad inuicē ꝛ ita ſꝫ ſe hn̄tes tendūt in occaſum ꝺtinue ꝛ vniformiter. Eſt etiā aliud ſignū Stelle q̄ ſunt circa polū arcticū q̄ nūq̄ nob occidūt. mouēꝯ ꝺtinue et vniformiter circa polū ꝛſcribēdo circulos ſuos. ꝛ ſunt ſꝫ in eq̄li diſtantia ab inuicē ꝛ ꝓpinquitate. Unde p iſtos duos motus ꝺti/ nuos ſtellaꝝ fixaꝝ ꝺtinuetā tēdentiū ad occaſum q̄ nō tendentiū Patet ꝙ firmamentū mouetur ab oriente in occidentē

¶ Postq̃ autor in gñali mẽtionẽ fecit de motu ꝓmi mobil' q̃ ẽ ab oriente p occidẽtẽ ⁊ redicꝫ i orientẽ. ꝯnter eũdẽ ꝓbat adducẽdo signa duo sensibil'r apparẽtia ¶ Pro q̃ nota duas causas q̃re celũ mouet Prima ẽ vt sequat motꝰ vital' successiuꝰ in istis inferioribꝫ. Nã motus celestiũ corpoꝝ ẽ cã motꝰ istoꝝ inferioꝝ. vt habet. ij. de gñatione. Motꝰ em̃ sol' ⁊ alioꝝ planetaꝝ ẽ cã gñatois ⁊ corruptois. Gñatio aũt ẽ motꝰ de nõ ee ad ee. Corruptio motus de ee ad nõ ee. Scda cã ẽ. vt influctia ſtutis stellaꝝ in diuersas terre ptes recipi posset Nã si celũ staret tũc stella exñs in cdo ſtutẽ suã in ptẽ solũ vnã influeret reliquã ptẽ relinquẽdo. ¶ Nota scdo. Celũ mouet local'r circulariꝫ duo em̃ sunt motus naturales simplices in gñe locales. s. rectꝰ ⁊ circularis. Et ꝑm spẽm rectꝰ ẽ duplex. sursum ⁊ deorsum. Et circularis etiã ẽ duplex ab oriẽte in occidentẽ. eo mõ q̃ mouet ꝓmũ mobile et ab occidente in orientẽ. eo mõ quo mouent oꝛes planetaꝝ

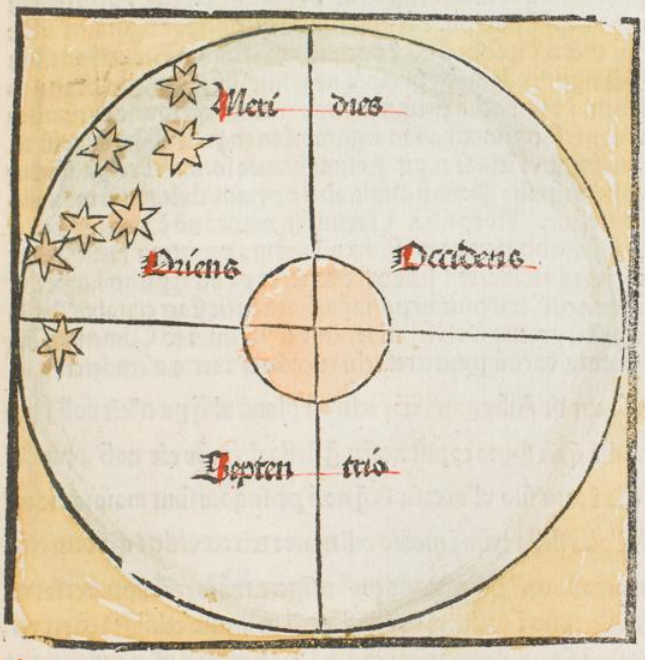

¶ Q̃ ãt celũ sit rotũdũ triplex rõ. Prima ẽ silitudo eo q̃ mũdꝰ sensi Lilis factus est ad silitudinẽ archetypi in q̃ nõ ẽ ꝓncipiũ neq̃ finis Vñ ad huiꝰ silitudinẽ mundꝰ sensibil' hꝫ formã rotundã in qua nõ

ē assignare ꝓncipiū neq; finē ꝓcōa ꝓmoditas. qm̄ oim corpoꝝ isoꝑ
rimetroꝝ sphera maxim̄ ē oim etiā formaꝝ rotūda capacissima ē.
Qm̄ igit maxim̄ rotūdū iō capacissim̄ Vñ cū mūdo oia ꝓtinet
tal' forma fuit ei vtil' ꝛ cōmoda Tertia rō necitatis. qz si mūdo esset
alteri⁹ forme q̄ rotūde. s. trilatere vl' q̄drilatere vl' multilatere seq̄ren
tur duo ipossibilia. s. q aliq̄s locꝰ cēt vacuꝰ vl' corpꝰ sine loco. quoꝝ
vtrūq; ē falsum. Sicut patz in angulis elevatis ꝛ circūuolutis.

¶ Postq̄ autor ī pcedētibꝫ de ordie ptiū vniuersi ꝛ situ determinauit
atq; etiā de motibꝫ celestiū spheraꝝ ꝛ de causis motꝰ ꝓmi mobil'. ose
q̄ueter de forma celi vl' figure ꝛ sphеraꝝ elemētoꝝ determinat ꝓmo
tribꝫ rōnibꝫ celi rotūditatē ꝓbās. Nota circa textū Archetypꝰ dr
ab archos qđ ē ꝓnceps. ꝛ typos figura q̄si ꝓncipal' figura. vl' arche
typꝰ ꝑt dici de⁹ ipse in q̄ nō ē ꝓncipiū neq; finis. Hic etiā ad silitu
dinē suā figura celi nō hz ꝓncipiū neq; finē Isoperimet dr ab isos
qđ ē forma ꝛ peri qđ ē circū ꝛ metros mēsura q̄si forma circūmēsu
rabilis. qz isoperimeter alias figuras. s. triangulū vl' q̄drangulū de.
circūmēsurat vl' itra se capit. Et sunt q̄ttuor forme vl' corpa isoperi
metroꝝ ꝓncipalia Primū ouale. aliđ ē pyramidale. tertiū colūnale.
q̄rtū circulare. Nota scđo. Vacuū fm naturā nō ē ponendū eo q
natura ipm abhorret. qz añq̄ vacuū natura ꝓmitteret facilꝰ graue
ꝓtra naturā ascēderet ꝛ leue descēderet. vt pz ad expientiā. capiatur
vna canna cuiꝰ extremitas ponat ad aquā. tūc si aer extrahat statim
aq̄ sequit q̄ grauis ē. ꝛ hz fit ad replendū vacuū. ꝛ iō Cōmen. dr Au
teq̄ natura vacuū ꝓmitteret celū descēderet ꝛ terra ascenderet.

¶ Itē sicut dr Alfraganꝰ Si celū cēt planū aliq̄ ps eiꝰ cēt nob ꝓpin
q̄or. s. illa q̄ cēt supra caput nostr. g̃ stella ibi exīs cēt nob ꝓpinq̄or
q̄ stella i ortu suo vl' occasu. sz q̄ nob ꝓpinq̄ora sunt maiora videnť
g̃ sol vl' alia stella exīs i medio celi maior deberet videri q̄ i ortu exīs
vl' in occasu. cuiꝰ ꝓtrariū videmꝰ ꝓtigere. maior em̄ apparet sol vel
alia stella exīs i orīzōte vl' in occidēte q̄ in medio celi. Hz cū rei veri
tas ita nō sit. huiꝰ apparētia cā ē. q ī tpe hyemali vl' pluuiali vapo
res q̄dā ascendūt inter aspectū nostr ꝛ solē vl' aliā stellā. ꝛ cū illi va
pores sint corpus diaphanū disgregant radios nostros visuales

ita q̄ nō ꝓhendūt rē in sua naturali ⁊ vera q̄ntitate. sicut ptz de rena
rio ꝓiecto in ꝓfundum aque lympide qui ꝓpter sil'em disgregatio/
nem radiorū apparet maior q̄ sua vera quātitas

¶ Autor in h̄ loco sup rotūditate celi q̄rtā adducit rōem ⁊ ē Alfra
gani q̄ ducit ad ipossibile. ¶ Nota circa tertū Color capit dupl'r. vno
mō ꝓprie. ⁊ sic ē q̄litas sēda ex ꝑmis q̄litatib⁹ causata. vt ē albedo ni
gredo ⁊ alī hm̄oi colores. Tali āt mō corpa celestia nō dicunt̄ esse
colorata. alio mō capit cōiter ꝑ oī illo qđ termīat visuz ⁊ extēdit se
ad lucidū ⁊ diaphanū. ⁊ sic corpa celestia sunt colorata. i. lucida

Color

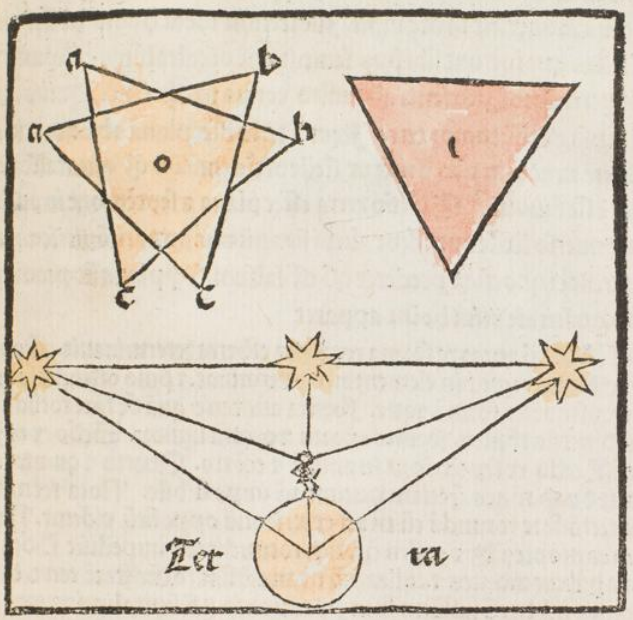

¶ Q̄ terra sit rotūda pz sic. signa ⁊ stelle nō eq̄liter oriunt̄ ⁊ occidūt
oīb⁹ hoīb⁹ vbiq; exīt̄ib⁹ Pz ꝑus oriunt̄ ⁊ occidūt illis q̄ sunt ꝑ sus
orientē. q̄ āt citi⁹ ⁊ tardi⁹ oriunt̄ ⁊ occidūt q̄buscdā. cā ē tumor terre
qđ bñ pt̄z ꝑ ea q̄ fiūt in sublimi. vna cm̄ ⁊ eadē eclypsis lune nūero
in ꝑma hora noctis q̄ apparet nobis occidentalib⁹ apparet orien/

talib⁹ circa hor⁹ noctis tertiã Unde ꝓstat q⁹ in illis ꝑtib⁹ fuit nox et sol ꝑtib⁹ eis occidit q̃ nobis cui⁹ rei causa est tumor terre tm̃. Q̃ etiam terra habeat tumorẽ a septẽtrione in austrum ⁊ econuerso sic patz hoib⁹ existentib⁹ versus septẽtrionẽ. q̃dam stelle sunt sempiterne apparitõnis. s. q̃ ꝓpinque accedunt ad polum arcticũ. alie autez sunt sempiterne occultatõnis que sunt propinque polo antarctico Si ergo aliquis procederet a septẽtrione versus austrum intantũ posset ꝓcedere q⁹ stelle que ꝑtib⁹ erant sibi sempiterne apparitõnis iam tenderent ei in occasum. Et q̃to magis accederet ad austrũ tã to plus mouerent in occasum. Ille iterum idem homo posset videre stellas que fuerunt sibi ꝑtib⁹ sempiterne occultatõnis ⁊ econuerso ꝓtingeret alicui ꝓcedenti ab austro versus septẽtrionẽ. Huius autẽ rei causa est tm̃ tumor terre. Item si terra esset plana ab oriente in occidentẽ tunc tam cito oriretur stelle occidentalib⁹ q̃ orientalib⁹ qd̃ patz esse falsum Si scd̃o terra esset plana a septẽtrione in austrũ et econuerso stelle que essent alicui sempiterne apparitõnis semp apparerent ei quocũq; ꝓcederet qd̃ est falsum. ſz q⁹ plana sit pr̃e nimia eius quãtitate visui hoim apparet

¶ Postq̃ autor de forma regionis etheree determinauit. ꝯsequenter de forma regionis elementaris determinat. ⁊ ꝓmo ostendit formã terre. ꝯsequẽter formã aque. Forma aũt terre quã dt fore rotũdã ꝓbat diuersis rõnib⁹. Primo ex ortu ⁊ occasu signoz. Scd̃o ex eclypsib⁹. Tertio ex septẽtrione in austrũ ⁊ ecõtra. Quarto ⁊ quinto adducit duas rões q̃ etiam ducunt ad impossibile. Nota textus ꝓbat terrã fore rotundã cũ tm̃ ad experientiã oppositũ videtur. Nam plures montes hz ⁊ colles q̃ vtiq; rotunditatẽ impediũt Dm̃ hz terra habeat montes ⁊ colles. nõ tm̃ annihilãt rotũditatẽ terre. eo q⁹ montes ad terrã nullius sunt ꝓportionis. ⁊ si sunt alicuius tunc eo mõ se habent sicut claui ad rotam currus q̃ modice vel nihil rotunditatem rote impediunt. Etiam montes ⁊ colles accidentalr ⁊ non de ꝑ se accidunt terre. quare ꝛc̃.

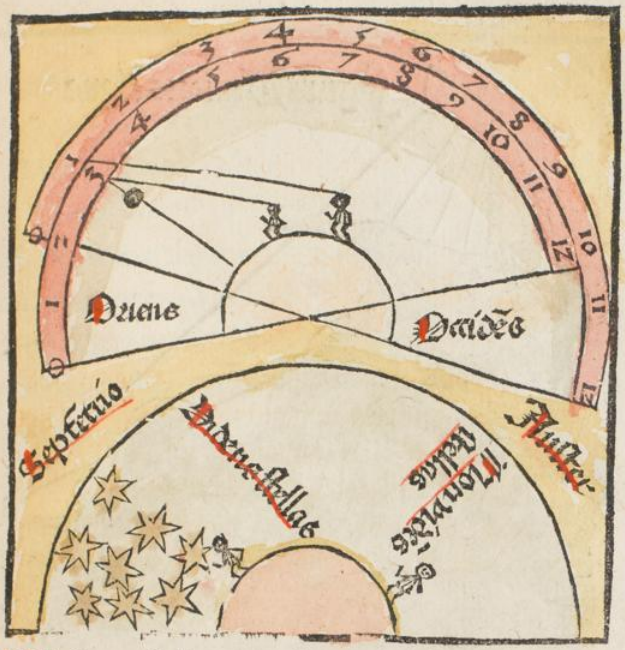

¶ Q aūt aqua habeat tumorē ⁊ accedat ad rotūditatē sic patet ponatur signū in littore maris ⁊ exeat nauis a portu ⁊ intātū elōgetur q oculus existēs iuxta pedē mali nō posset videre signū. stante vero naui oculus eiusdē existētis in summitate mali bene videbit signū illud. sed oculus existētis iuxta pedē mali melius ꝺeberet vidēre signū q̄ q̄ est in summitate mali. sicut patz p lineas ductas ab vtroq; ad signū. ⁊ nulla alia huius rei causa est q̄ tumor aque excludātur eīm oīa alia impedimēta sicut nebule ⁊ vapores ascēdentes. Itē cū aq̄ sit corp⁹ homogeneū totū cū ptibꝫ ē eiusdē rōis. sed ptes aque sunt sicut in guttis ⁊ rorib⁹ herbaꝝ q̄ vt apparet rotun dā naturalē appetūt formā. q̄ ⁊ totū cui⁹ sunt partes

¶ In hoc loco autor de forma aque duabꝫ vijs procedendo determinat. Primo declarat rotūditatē ostēsiue. Secō facit hoc idez p naturā corporis homogenij. Pro quo nota homogeniū dr ab homos quod est vnū z genus natura quasi vnꝰ nature sicut est aqua aer vinū argentū frumētū zc. Vñ q̄libet ps aque est aqua z q̄libet ps aeris est aer Inde differt ab heterogenio cuiꝰ ptes sunt diuersaꝝ naturaꝝ. vt pz de pede z manu hois. qz ꝯstāt ex rebꝫ diuersaꝝ naturarū. puta ex pelle carne neruis ossibꝫ z venis

¶ Qꝫ aūt terra sit in medio firmamenti sita. sic pz existentibꝫ in supficie terre stelle apparēt eiusdem q̄ntitatis siue sint in medio celi. siue iuxta ortū. siue iuxta occasum. Et hꝫ ē ideo. qz equalr terra distat ab eis. Si eñ terra magis accederet ad firmamētū in vna pte q̄ in alia. sequeret qꝫ aliq̄s existēs in illa pte supficiei terre que magis ac/

ẽcederet ad firmamentũ nõ videret celi medietatẽ. Sed hoc ẽ ꝓtra Ptolomeũ ꝛ oẽs pho dicẽtes. ꝙ vbicunq; existat hõ. sex signa ei oriuntur ꝛ sex occidunt ꝛ medietas celi ei sp apparet medietas ꝯo alia occultatur. Illud idem est signũ ꝙ terra est tanq; centrũ ꝛ punctus respectu firmamẽti. Qm̃ si terra esset alicuius quãtitatis respectu firmamẽti. nõ ꝓtingeret medietatẽ celi videre

¶ Item intelligat superficies plana supra centrũ diuidens eã in duo eq̃lia ꝛ p ꝓsequẽs ipm firmamentuz. oculus igitur existens in terre centro videret medietatem celi ꝛ idẽ existẽs in superficie terre videret eandẽ medietatẽ. Ex his colligit ꝙ insensibilis ẽ q̃titas terre q̃ est a superficie ad cẽtrum. ꝛ p ꝓns q̃titas totius terre insensibilis ẽ respectu firmamẽti. Dicit etiã Alfragan9 ꝙ minima stellaꝝ fixarum visu notabiliũ maior ẽ q̃ tota terra. Sed ipa stella respectu toti9 firmamẽti ẽ sicut punctus. ꝛ centrũ. multo igit fortiꝰ terra ẽ punct9 respectu firmamẽti cũ sit minor ea. Q aũt terra in medio oim teneat immobiliter. qr cũ sit summe grauis sic psuaderi videt ei9 grauitas. oẽ eĩ graue naturaliꝛ tẽdit ad cẽtrũ Centrũ ẽ q̃si pũctus in medio firmamẽti. terra igit cũ sit summe grauis ad punctũ illũ naturaliꝛ tẽdit. ¶ Itẽ q̃cq̃d mouet a medio ꝙsus circũferẽtiã ascẽdit. sz terra a medio mouet. ḡ ascẽdit. q̃d ꝓ impossibili relinq̃tur

¶ Autor postq̃ figurã celi ꝛ elemẽtoꝝ oñdit. h ꝓnter magis in speciali ꝛ situ terre ꝛ ei9 magnitudine respectu celi ꝛterminat. nec nõ ꝛ eius immobilitate. Primũ ibi. ꝙ aũt terra sit in medio. secundũ ibi. Illud idẽ est signũ. terciũ ibi. ꝙ aũt terra in medio oim Primũ ꝓbat duabꝫ rõnibꝫ q̃ ducũt ad impossibile. Secm̃ etiã duabꝫ affirmat rõnibꝫ necnõ Alfragani autoritate. Terciũ simiꝛ binis ostẽdit rõnibꝫ quaꝝ vna ducit ad impossibile

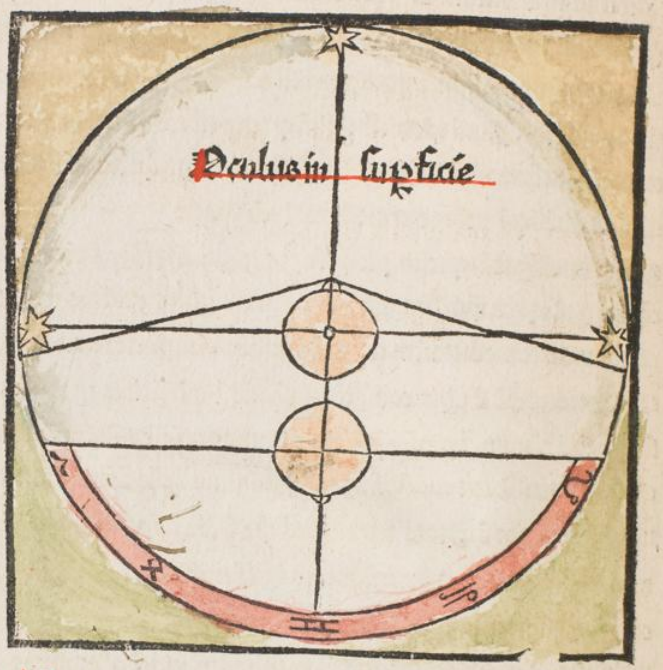

¶ Toti⁹ aũt orbis terre ambit⁹ autoritate Ambrosij Theodosij Macrobij ⁊ euristenis pho⁊. 252000. stadia ꝓtinere ꝺefinit vnicuiq; q̃dẽ. 360. partiũ zodiaci. 700. stadia ꝛeputãdo Sumpto eĩ astrolabio vel quadrãte sub stellate noctis claritate p vtrũq; mediclinij foramẽ polo ꝓspecto notet graduũ multitudo ĩ q̃ steterit mediclinij Deinde ꝓcedat cosmimetra directe ꝙsus septẽtrionẽ a meridie donec in alteri⁹ noctis claritate viso vt ꝑus polo steterit alti⁹ vno gradu mediclinij. post hꝫ mẽsuret itineris spaciũ ⁊ inueniẽtur 700. stadia Deinde datis vnicuiq; 360. graduũ tot stadijs terreni orbis ãbit⁹ inẽtus erit. ¶ Ex his aũt iuxta circuli ⁊ diametri regulã diameter terre sic inueniri poterit. aufer vigesimã secũdã partem ꝛe

circuitu terre. et remanētis tercia ps hoc est. 8o58. 7 semis 7 tercia
ps vnius stadij erit terreni orbis diametri siue spissitudo terre

¶ Autor in hoc loco de qualitate terre absolute determinat. Et primo premittit ambitū terre sm autorē probatōem vel circūferentiā ei⁹. quē finaliter ambitū p viā doctrine demōstrat. Deinceps diametrū terre vel ei⁹ spissitudinē quātū ad inuētōem p̄dcō q̄ nota circa tertū ibidē cū ōr stadiorū. Vbi stadiū ē mēsura qua distātiā alicui⁹ spacij mētiū ramus. Sicut em̄ mēsurat pānus p vlnā. ita distantia ciuitatū vel punctorū p stadiū vel miliare mēsurat. Et tales vel hmōi mēsure dr in multiplici dīa. vt p3 ex sequētibꝫ ꝑsibꝫ. Quattuor ex granis digit⁹ ponit vn⁹. Est qter in palmo digit⁹. qter i pede palm⁹. Quinq pedes passum faciūt. passus q̄q centū. Viginti q̄nq stadiū dāt. q3 miliare. Octo dabūt stadia. duplatū sit tibi leuca. Item cosmimetra dr a cosmos. i. mūd⁹ 7 metros mēsura. In cosmimetra q̄si mūdi mēsura. 7 in ista cosmimetra dr ille vl illa q̄ vel q̄ mēsurat mūdū. Secūdo nota q circul⁹ vel ambit⁹ terre ptinet in se iuxta autorē positōem ducenta milia q̄ngintaduo milia stadiorū. Et breuiter ex his p3 ꝑsi. Quīgēta duo ducenta q3 millia nec plus. vt pbat Ambrosi⁹. Stadiorū cōtinet orbis. Q3 hec ꝑa sunt sic ondit̄. Duodecim sunt signa zodiaci vnūq̄dq3 ex triginta gradibꝫ cōstitutū. Si ducāt duodeciz signa in 30. 360 grad⁹ producēt. q̄ sunt grad⁹ totⁱ zodiaci sm ei⁹ lōgitudinē. Et q3 vt h3 ista vni gradui in celo. 700. stadia in terra reputant q̄re si ea ducant in. 360. grad⁹. 252000. stadiorū producēt q̄ ambitū terre mēsurāt. Tercio nota circa istam diameter. dr em̄ a dia qđ ē duo et metros mēsura q̄si duas extremitates mēsurās circūferētie. 7 dr ipa spissitudo terre. In inuentōne aūt spissitudinis terre vel diametri due regule sunt notāde. Prima. Omnis circul⁹ ptinet suā diametrū ter. 7 cū hoc septimā ptem ei⁹ videlz diametri. Secūda regula. Dabito circulo aufer ab eo viceſimāscdam ptem ei⁹ 7 tercia pars illi⁹ qđ remanet erit diameter ei⁹ directe. Que singula patēt p sequētia. ꝑsus Est p diametrū tibi circul⁹ inueniēd⁹. Diametrū tripla ps septima sit tibi iūcta Et tibi circuitus mēsura p3 manifeste. Q3 si diameter p circuitū sit habenda. Pars bis vndena de circuitu resecat̄ Diametrū faciet tibi tercia ps remanētis Cognitis regul' diameter terreſic inuenit̄. Diuide ambitū terre q̄ est. 252000. p. 22. et nūerus q̄tiens q̄ erat. 31454. stadia et. 32. viceſimasscdas est viceſimascda ps ipi⁹ ambit⁹ q̄ viceſimascda ps ab ambitu terre auferat̄ 7 relinq̄t numerus sequēs. s. 240545. stadia. et. 30. viceſimescde. Qui numerus stadiorū 2c. diuidat̄ p tria. Et proueniet in q̄tiēte. 80301. stadia et. 18.

Stadium

Cosmimetra

Quinta pars ambitus terre

Diameter

vicesimesc̃de q̃ mediũ stadiũ ꝛ terciã partẽ vni⁹ stadij ꝛnotant. Et dicta. 8.o j 8j. stadia ꝛ mediũ .ꝛ tercia ꝑs stadij sunt diameter vel spissitudo terre. Preterea diameter terre aliter inuenit. Capiat ambitus terre. scz. ⁊ 252000. ꝛ multiplicet p. 7. eo facto nũerus sequens producet. j764000. q̃ p. zz. diuidatur Et in numero quotiẽte diameter terre ꝓueniet scz. 80i8i. stadia. 18. vicesimesecũde vl' medium stadiũ ꝛ tertia pars vnius stadij

Capitulũ secũdũ de circulis

ex q̃bꝫ sphera materialis ꝓponitur. Et illa supercelestis que ꝑ istam imaginatur componi intelligitur

Dũ autem circulorum ex

q̃bꝫ sphera ꝓponit q̃dã sunt maiores. q̃dã minores vt sensui ꝑz Maior em̃ circul⁹ in sphera dr q̃ describitur in superficie sphere sup ei⁹ centrũ diuidit spherã in duo eq̃lia Minor ꝓo q̃ describitur in superficie sphere eã nõ diuidit in duo eq̃lia. ⁊ in portiones ineq̃les Inter circulos ꝓo maiores. ꝑmo dom̃ c̃ describi eq̃noctiali

Istud est capl'm sc̃dm istius tractatus. In quo autor describit circulis ex q̃bꝫ sphera materialis ꝓponit describere. ꝓponit. Nã p eaz illa supcelestis ꝓponi imaginat. Et habet partes duas principales q; ꝑmo describit de circulis maioribꝫ quo ad eoz noia ꝛ officia. Scdo de circulis minoribꝫ. q̃tũ ad primũ ꝑmittit vnã diuisionem q̃ valet ad ꝓpositũ. Scdo membra diuisionis ne videat laborare in terminis ignotis declarat. primũ ibi. Maior aũt. Secundũ ibi Minor vero. Littera in se est plana

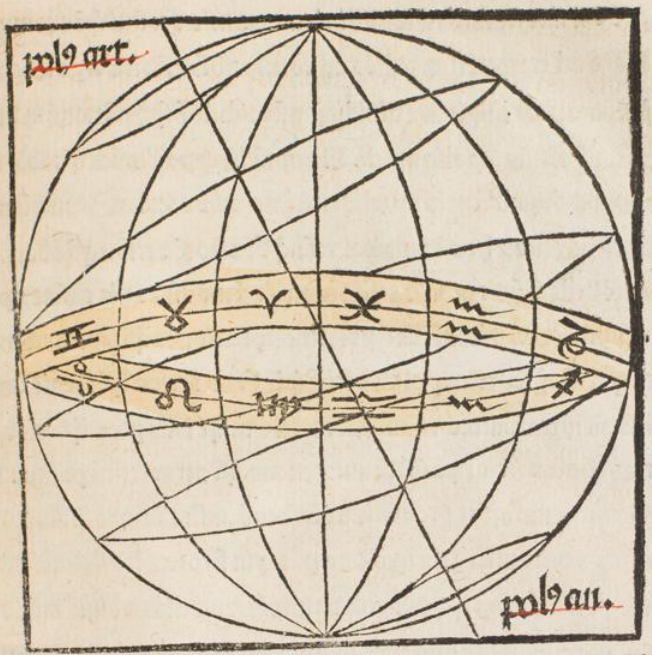

Equinoctiꝰ

Est igit eq̃noctialis circulꝰ q̃dã diuidens spherã in duo cq̃lia fm quãlibet sui partẽ equedistãs ab vtroq; polo Et dr eq̃noctialis qm̃ q̃n sol trãsit p illũ qđ ẽ bis in anno. in ꝓncipio arietis. s. z in ꝓncipio libre. ẽ eq̃noctiũ in vniuersa terra Vñ etiã appellat eq̃tor diei z noctis. qr adequat diẽ artificialẽ nocti Et dr cingulꝰ ꝓmi motus Vñ sciẽdũ q ꝓmus motꝰ dr motꝰ ꝓmi mobilis. Hꝫ ẽ none sphere siue celi vltimi q̃ est ab oriẽte p occidẽtẽ rediẽs itez in oriẽtẽ. q̃ etiam dr motus rõnalis. ad similitudinẽ motꝰ rõnis q̃ est in microcosmo id est in homine. s. qñ fit ꝯsideratio a creatore p creaturas in creatorem ibi sistendo. Hcđs motus firmamẽti z planetaꝝ ꝯtrariꝰ huic est ab occidẽte p orientẽ itez rediẽs in occidentẽ. qui motus dicitur

irrōnal' siue sensual' ad similitudinē motus mierocosmi q̄ ē a corrupti
bilib⁹ ad creatorē iterq̄ rediēs ad corruptibilia. Dicit ergo cingul⁹
p̄mi mot⁹. qz cingit siue diuidit p̄mū mobile. s. sphērā nonā in duo
eq̄lia eq̄ distās a polis mūdi. Vñ notādū q̄ pol⁹ mūdi q̄ nobis sp
apparet dr pol⁹ septēntrionalis. arcticus vel borealis Septēntrional'
dr a septēntrione hoc ē a maiori vsa. q̄ dr a septē z trion qđ ē bos. qz
septē stelle q̄ sunt in vsa tarde mouēt ad modū bouis cū sint ppin
que polo Vel dicunt ille septē stelle septēntriones q̄si septemtriones
eo q⁹ terūt ptes circa polū Arctic⁹ q̄dē dr ab arctos qđ ē maior vsa
Est em̄ iuxta maiorē vsam Boreal' ꝙ dr q̄ ē i illa pte a q̄ venit bo/
reas Polus ꝙ oppositꝰ dr antarcticus. q̄si otra arcticū positus. dr
z meridional'. qz ex pte meridiei ē. dr etiā australis. qz ē in illa parte
a qua venit auster Ista igit̄ duo pūcta in firmamēto stabilia. dicū
tur poli mūdi. qz sphere axem termināt. z ad illos volui mūdus
q̄rū vnus sp nobis apparet reliquus ꝙ sp occultat. Vñ Virgil⁹
in p̄mo georgicoꝝ Dic vertex nobis sp sublimis. at illū sub pedib⁹
styx atra vident manesq̄z profundi
¶ Autor h̄ de circul' in spēali determinat z p̄mo de eq̄noctiali Notifi
cat em̄ ipm̄ Primo q̄ ad ei⁹ definitōem. Secdo q̄ ad ei⁹ diuersa noia
Tercio inducit notabile de polis mūdi. Quarto loca coꝝ oñdit p
dictū Virgilij confirmādo Primū ibi. Est em̄ eq̄noctialis. scd̄m ibi.
Et dr eq̄noctialis. tercīū ibi. Vñ notādū q⁹ pol⁹. q̄rtū. ibi. Iste aūt
duo pūcta circa tercīū nota Polus est dictio eq̄uoca. nā pol⁹ q̄nq̄z
sumit̄ p toto celo. vt in sacra scriptura Ascendit polum. Alio mō
sumit̄. vt ē cardo celi z eo mō h̄ sumit̄. Itē lr̄a h̄z borealis australis
Pro q̄ nota q⁹ poli nō solū a plagis vel etiā a vētis coꝝ noia sum
pserūt. Nā q̄tuor p̄ncipales vel cardinales sunt venti. s. subsola/
nus ab oriēte. zephyrus ab occidēte. auster a meridie. inde dr polus
australis z boreas a septēntrione inde dr pol⁹ borealis
¶ Est al⁹ circul⁹ in sphera q̄ intersecat eq̄noctialē z intersecatur

ab eode in duas ptes eqles z vna ei⁹ medietas declinat ꝑsus septē
trionē. alia ꝑsus austrū Et dr iste circulus zodiacus a zoe qđ ē vita
qr ꝑm motū planetaꝝ sub illo ē ois vita in rebꝫ iferioribꝫ. Vel dr a
zodion qđ est aīal. qr cū diuidat in duodecim ptes eqles. qlibet ps
appellat signū. z nomē hz speciale a noīe alicui⁹ aīalis ꝓpter ꝓpri
etatē aliquā conuenientē tā ipi q̄ aīali. vl ꝓpter dispōem stellaꝝ fixaꝝ
in illis ptibꝫ ad modū hmōi aīaliū. Iste ꝙo circul⁹ latine dr signifer
qr fert signa. vel qr diuidit in ea. ab Aristotele ꝙo in libro de genera
tione z corruptōne dr circul⁹ obliquus. vbi dr q ꝑm accessum z re
cessum solis in circulo oblicq fiūt gnatōes z corruptōes in rebꝫ infe
rioribꝫ. ¶ Noīa aūt signoꝝ ordinatio z numer⁹ in his patent versi
bus Būt aries taur⁹ gemini cācer leo ꝙgo Libraq scorpi⁹ archite
nēs capr āphora pisces. Qđlibet āt signū diuidit in .30. grad⁹ Ūn
pz q in toto zodiaco sunt .360. gradus Scdm āt astronomos itez
qlibet grad⁹ diuidit in .60. minuta. qđlibet minutū in sexagītas cđa
qđlibet scdm in sexagintatercia. z sic deinceps vsq ad .50. Et sicut di
uidit zodiacus ab astronomo. ita z qlibet circul⁹ in sphera siue ma
ior siue minor in ptes ꝟsimiles Cū ois etiā circul⁹ in sphera ꝑter zo
diacū intelligat sicut linea vel circūferētia. solus zodiac⁹ itelligitur
vt superficies hns ī latitudīe sua duodecim grad⁹. de cuiusmodi gra
dibꝫ iā loquuti sum⁹ Ūn pz q q̄dā mētiunt in astrologia dicētes si
gna cē q̄drata nisi abutētes noīe idē appellēt q̄dratū z q̄drāgulū. si
gnū eñ hz grad⁹ .30. in lōgitudine. duodecim ꝙo in latitudīe. ¶ Li
nea āt diuidēs zodiacū in circuitu ita q ex vna pte sui reliquat sex
grad⁹. z ex alia pte alios sex. dr linea eclyptica. qm qñ sol. z luna
siñ lineal'r sub illa ptingit eclypsis solis aut lune Solis. vt si fiat no

Eclypsis

niluniū ⁊ luna īterponat recte īter aspectus nostros ⁊ corp⁹ solare. Lune vt ī pleniluio. qñ sol lune opponit diametraliter. Uñ eclypsis lune nihil aliud est q̄z īterpositio terre īter corpus solis ⁊ lune Sol q̄dē sp̄ decurrit sub eclyptica oēs alīj planete declināt vel ꝑsus septētrionē vel ꝑsus austz. qñq̄z aūt sunt sub eclyptica Pars ꝯo zodiaci q̄ declinat ab eq̄noctiali ꝑsus septētrionē dr septētrional'. vel borreal' vel arctica. Et illa sex signa q̄ sunt a ꝓncipio arietis vsq̄z in finē ꝑginis dicunt signa septētrionalia vel borealia Alia ps zodiaci q̄ declinat ab eq̄noctiali ꝑsus meridiē dr meridional' vel australis vel antarctica. Et sex signa q̄ sunt a ꝓncipio libre vsq̄z ī finē piscium dicunt meridionalia vel australia. ¶ Cū aūt dr q ī ariete ē sol vel in alio signo. Sciēdū q hec ꝓpositio ī. sumit' p sub. fm q nūc accipim⁹ signū. In alia aūt ꝟcatōe dr signū pyramis q̄drilatera. cui⁹ basis ē illa superficies quā appellam⁹ signū. vertex ꝯo ei⁹ē in cētro terre Et fm hꝝ ꝓprie loquēdo possum⁹ dicere planetas cē ī signis. Tertio mō dr signū. vt itelligant sex circuli trāseūtes sup polos zodiaci. ⁊ p ꝓncipia duodecim signoz. Illi sex circuli diuidūt totā superficiem sphere ī duodecim ptes latas ī medio. artiores ꝯo iuxta polos zodiaci. ⁊ q̄libet ps tal' dr signū. ⁊ nomē hz spēale a noīe illi⁹ signi q̄d itercipit iter suas duas lineas. Et fm hanc acceptōnem stelle q̄ sunt iuxta polos dicunt cē in signis. ¶ Itē itelligat corpus q̄dam cuius basis sit signū. fm q nūc vltimo accepimus signū acumē vero ei⁹ sit sup axem zodiaci. Tale igit corpus in quarta ꝟcatōe dr signū fm quā acceptōem totus mūdus diuidit in duodecim partes eq̄les que dicuntur signa. ⁊ sic quicq̄d est in mūdo est in aliquo signo

¶ Autor in hoc loco de scdo maiori circulo determiat multas in ducendo pticulas Nam pmo determinat de noie illius circuli z interpratõe. scdo de diuisione eius q ad longitudinẽ z etiã latitudinez tercio de via solis in ꝓparatõe ad alios planetas q latitudinẽ qnqz habere dicunt. quarto acceptõez signoz ꝗdruplicẽ assignat. Primũ ibi. Est aũt z alꝰ circulus. scdm ibi. Noia aũt signoz. terciũ ibi. Linea ꝙo diuidẽs. quartũ ibi. Cũ aũt sol dr esse. ¶ Nota circa litterã Inter signa zodiaci pmũ signũ ẽ aries. rõ qz sol iter p eũ faciẽs calorem cũ humore inferioribꝫ ꝓducit a q ẽ morꝰ vitalis gnatio z incrementũ. z est natura igneus gustu amarus statute porrecte. Dicit ãt aries ad similitudinẽ. Quia sicut aries in anteriori pte est fortior. in posteriori debilior. ita etiã in pma medietate eiꝰ sol existẽs debilꝰ calefacit in anteriori fortius. Scdm signũ est taurꝰ natura terreus gustu acidus. Et recte sicut taurus forte est aial. ita fortius in eo q̃z in ariete sol calefacit. Terciũ signũ ẽ gemini natura aereũ gustu dulce caloris celici. Dicit ãt gemini. qz sol in eo ꝯtutẽ suã calefaciẽdi geminat. Quartũ signũ aquee nature gustu salsum z dr cancer. quia in eo sol retrocedit vt cancer. Quintũ signũ leo ignee nature coleri cũ gustu amaz. Et qz leo est aial multũ forte colericũ z iracundum ita etiã sol in eo existẽs fortẽ adustiuã caliditatẽ inducit Sextũ virgo signũ biptitũ terree nature atqz acidũ gustu. sol ipum corꝓaliter occupãs facit terrã magis ad sterilitatẽ q̃z fertilitatẽ declinare Eo q ꝯgo vt ꝯgo sterilis est. Septimũ libra signũ tpatũ natura aereum gustu dulce. Et dr libra. qz sol in eius ꝓncipio exns diem equat cuz nocte. Octauũ signũ est scorpiꝰ flegmaticũ gustu salsum Aial venenosum. lingit eũ lingua z pungit cum cauda inducendo frigora sole finẽ eius obtinẽte Nonũ ex signis est sagittarius. est eẽ calidus z siccus gustu amarus tela nociũ z silia frigiditatis offensiua in nos ẽ mittẽs. Decimũ ẽ capcornꝰ signũ natura frigidũ atqz siccũ gustu acidũ. sol in eo corꝓaliter currẽs sicut capcornus ad nostz incipit ascendere hemisperiũ. Undecimũ signũ est aquarius. ipe aquosus natura calidus z humidꝰ dulcis gustu. sole eũ occupãte humiditatis influit multitudinẽ. eo q ex vna quã est effundẽs Duodecimũ signũ ẽ pisces. gustu salsum. natura aqueũ frigidũ z humidũ. ideo sol in eo exns frigiditatẽ inducit atqz humiditatẽ. Ex dictis accipit diuersa signoz q̃litas Pro q nota scdo. q ꝯtuor sunt triplicitates in celo z a q̃libt ꝓponit seu efficit vna q̃litas vel ꝓplexio. vt pz p se quãtia. Architenẽs aries leo pmã triplicitata. Efficiũt taurꝰ capcornus ꝯgo scdam. Urnaqz cũ geminis z libra triplicitas fit. Tercia sed pisces z cãcer scorpio quartã Ignea pma dak. terrea scda pbak. Tercia sanguinea credatur aquatica quarta. Preterea nota ibi

Quilibet circulus ⁊c. Autor facies mētōem de latitudine zodiaci loquit ꝯtū ad applicatōem stellaꝝ. Nā vt volūt autores nōnulli stelle a seinuicē distātes p ser gradꝰ adhuc applicatōem dicunt adinuicē habere. Si em̄ p supficiē zodiaci intellexisset latitudinem verā tūc sibīpsi ꝛtradixisset. ibi Jn alia āt Ptolōe ⁊c. Quia planeta ꝛclinās p ser gradꝰ nō maxime declinat ab eclyptica. immo amplꝰ declinat in latitudinē. pz em̄ de marte ⁊ venere q̄ cū fuerint in opposito augis epicyculi. ⁊ cētrū epicyculi martis ī auge equātis. veneris āt in intersectōe vel capitis vel caude. Lis em̄ sic existētibꝰ maxīa latitudo eoꝝ est .7. graduū ⁊ .30. minutoꝝ vel paulo minꝰ maxime in venere. Ex q̄bꝰ accipit latitudinē zodiaci fore ad minꝰ q̄ndecim graduū. ⁊ nō duodecim vt habet littera

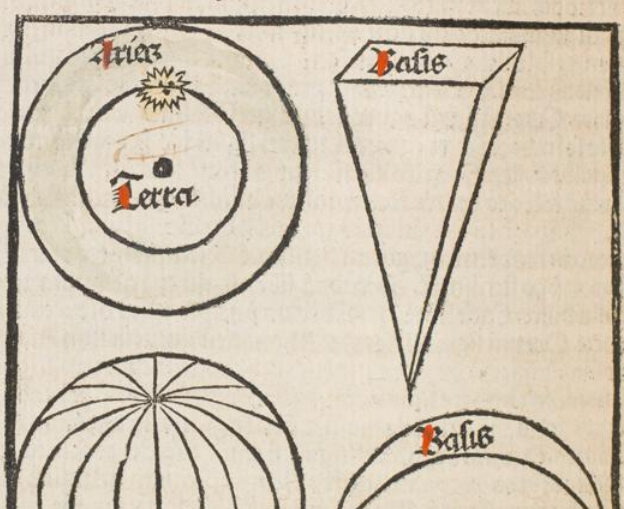

¶ Sunt aūt alij duo circuli maiores in sphera q̄ dicunt coluri quoꝝ officiū est distinguere solstitia ⁊ eq̄noctia. Dicit aūt colurꝰ a colon grece qđ est mēbꝝ. ⁊ vros qđ est bos siluester. qz quēadmodū cauda bouis siluestris erecta q̄ est eius mēbꝝum facit semicirculum

Colurq

et nō pfectū. ita colur⁹ apparet nob ſp ipfectus. qm̄ ſolū vna eius medietas apparet. alia ꝟo nob occultaf. Colurus g̈ diſtinguēs ſol ſtitia trāſit p polos mūdi. p polos zodiaci. z p maximas ſol' ɔclina tiones. ꝟ eſt p p̄mos gradus cācri z capcorni. Vñ p̄mus punct⁹ cā/ cri vbi colurus iſte iterſecat zodiacū ꝺr pūctus ſolſticij eſtiualis. q: qñ ſol ē in eo. ē ſolſticiū eſtiuale. z nō pt ſol mag⁹ accedere ad zenith capitiꝫ noſtri. Eſt aūt zenith pūct⁹ i firmamēto directo ſupra poſit⁹ capitibꝫ nrīs. Arc⁹ ꝟo coluri q̄ itercipit iter pūctū ſolſticij eſtiual'. z eq̄noctialis. appellaf maxīa ſol' ɔclinatio. Et ē ſm Ptolomeū. zꝫ. graduū z. ſi. minutoꝝ. Scōm Almeonē ꝟo. zꝫ. graduū. zꝫ. minutoꝝ Silr p̄m⁹ pūctus cap̄corni. vbi idē colur⁹ ex alia pte iterſecat zodia/ cū. ꝺr pūctus ſolſtitij ꝟyemal' z arc⁹ coluri iterceptus iter pūctū il/ lū z eq̄noctialē ꝺr alia maxīa ſolis ɔclinatio. z ē eq̄lis p̄ori Alter q̄ dē colur⁹ trāſit p polos mūdi z p p̄ma pūcta arietꝫ. z libre. vbi ſunt duo eq̄noctia. vñ appellaf colur⁹ diſtinguēs eq̄noctia. Iſti aūt duo coluri iterſecāt ſe ſup polos mūdi ad angulos rectos ſpherales. Si/ gna q̄dē ſolſticioꝝ z eq̄noctioꝝ patent his ꝟſibꝫ. Hec duo ſolſtitia faciūt cancer cap̄cornus. ꝺꝫ noctes equant aries z libra diebꝫ

¶ Autor poſtq̄ꝫ i p̄cedētibꝫ ɔc duobꝫ circul' maioribꝫ. ſ. eq̄noctiali at q̄ zodiaco ɔctermiauit In ꝟ loco ꝓñr ɔc alijs duobꝫ circul' maioribꝫ ɔctermiat q̄ coluri dicunf. Primo iterptatōnem huiꝰ noīs colurus oñdēs. Scōo ɔc vnoq̄ꝫ coluro in ſp̄ali ɔctermiat. Ex ꝓñti q̄ddā incidētale ɔc zenith capitis z maxīa ſol' ɔclinatōe iducit ꝓpter quā ɔclinatōem ſolſticia z eq̄noctia ꝓtingūt ¶ Nota circa lrām ſolſtitiū ꝺr q̄ſi ſolis ſtatio. nō q ſtaret. ſz q: i ſitibꝫ ſolſticioꝝ nō ꝓpiꝰ accedit nec lōgius a nobis remouet Et lz ſolſticia z eq̄noctia variaf vt ſupius oñſum ē. nihilominꝰ iuxta viā vulgi vel cōem opinionē p/ ſequētia notanf. Hec duo ſolſtitia faciūt cancer cap̄cornus Ultus z lucia ſunt duo ſolſticia Lābert gregorī noꝝ ē ad equata diei.

Meridianus

horizon

¶ Sūt itez duo alij circuli maiores i sphera. s. meridian⁹ z horizon
Est ät meridian⁹ circul⁹ qdē trāsiēs p polos mūdi z p zenith capitis
nr̄i Et dr meridian⁹. qz vbicūqz sit hō. z i qcūqz tpe anni qñ sol mo
tu firmmaēti puenit ad suū meridianū ē illi meridies. Cōsiliī rōe dr
circul⁹ medij diei. ¶ Et notādū q ciuitates q̄z vna magis accedit ad
orientē q̄ alia. hñt diuersos meridianos Arc⁹ ꝛo eq̄noctial⁹ intercep
tus iter duos meridianos dr lōgitudo ciuitatū. Si ät due ciuitates
eūdē habeāt meridianū. tūc eq̄lif distāt ab oriēte z occidēte ¶ Hori
zon ꝛo ē circul⁹ diuidēs iferi⁹ hemispheriū a superiori vñ appellat ho
rizon. id ē termiator visus. Dicit etiā horizon circul⁹ hemispriū ea
dē ꝛe cā Est ät duplex horizon. rect⁹ z obliqu⁹ siue ꝛecliuis Rectū ho
rizontē z sphērā rectā hñt illi q̄z zenith ē i eq̄noctiali. qz illoz hori
zon ē circul⁹ trāsiēs p polos mūdi diuidēs eq̄noctialē ad āgulos re
ctos spherales. Vñ dr horizon rect⁹. z sphera recta. Obliquū hori
zontē siue ꝛecliuē hñt illi q̄bz pol⁹ mūdi eleuat⁹ sup̄ horizōtē. qm̄ illo
rū horizon iterſecat eq̄noctialē ad āgulos ipares z obliq̄s. vñ dr ho
rizon obliqu⁹. z sphera obliq̄ siue ꝛecliuis. zenith ät capitis nr̄i sp est
pol⁹ horizōtis. Vñ ex his pz q q̄zta ē eleuatio poli mūdi sup̄ hori
zontē. tāta ē distātia zenith ab eq̄noctiali. qđ sic ptz Cū in q̄libet die
naturali vterqz colur⁹ bis iūgat meridiano siue idē sit qđ meridian⁹
q̄cūq ꝛe vno pbat z ꝛe reliq̄ Sumat igit q̄rta ps coluri distiguentis
solstitia q̄ ē ab eq̄noctiali vsqz ad polū mūdi. Sumat itez q̄rta ps
eiusdē coluri. q̄ ē a zenith vsqz ad horizontē. cū zenith sit pol⁹ hori
zontis. Iste due q̄rte cū sint q̄rte eiusdē circuli. inter se sunt eq̄les Si
si ab eq̄libz eq̄lia remanēt vt idē cōe. residua erūt eq̄lia. dēpto igit cōi
arcu. s. q̄ ē inter zenith z polū mūdi residua erūt eq̄lia. s. eleuatio poli
mūdi supra horizontē z distātia zenith ab eq̄noctiali.

¶ Postq̄z autor in p̄cedētibz ꝛe q̄rtuor circul' maioribz ꝛetermiauit
Hic ꝑñr facit h̄ ꝛe aliis duobz circul' maioribz. s. meridiono. lu z hori
zōte. Circa quā ꝛetermiatōez q̄rtuor facit Primo ꝛetermiat ꝛe circulo

meridiano. ibi Sūt iterū. Scdo iducit notabile de diuersis meridianis. ibi Et notādū. Tertio facit expōnem de circulo horizōte. z eū in rectū z obliquū diuidit. ibi. Horizō ꝙo. Quarto vnā ꝯclonē premittit quā suppōe pmissā, pbat ibi. Ūñ sp ex his pz. Nota circulū meridianū cupiēs iuenire vl' lineā meridianā tali via ꝓcedat. describat vnū circulū i plano ad eqdistātiā horizōti, in cui⁹ cētro figat stylū ita vt cacumē styli eqliter a circūferētia circuli distet Et sit illius lōgitudis styl⁹ vt vmbra ei⁹ breuissima q̄ fit i meridie itra circulū terminet Obseruet itaq; duas styli vmbras eqles añ meridianā z p⁹ meridianā. q̄z videlicz vtraq; ad circūferētiā dsinat. factisq; duob⁹ pūctis ad termios vmbraz arc⁹ inter dictos terminos itercept⁹ in eqs ptes diuidat. Et punct⁹ medie icisionis cū cētro circuli p lineā rectā copulet. Ilā ea sic ꝓtracta erit linea quā q̄rebat meridiana. Et linea habita q̄tiēscūq; vmbra styli altero die, aut diebꝫ sequentibꝫ illā diuisionē vl' lineā tetigerit talis hꝫ meridiē. Ualet eñ hic circulus ꝓmo vt lōgitudinē ab vna ciuitate in aliā sciam⁹. Scdo vt tps eclypsis solis vl' lune cognoscam⁹ idē vel diuersum

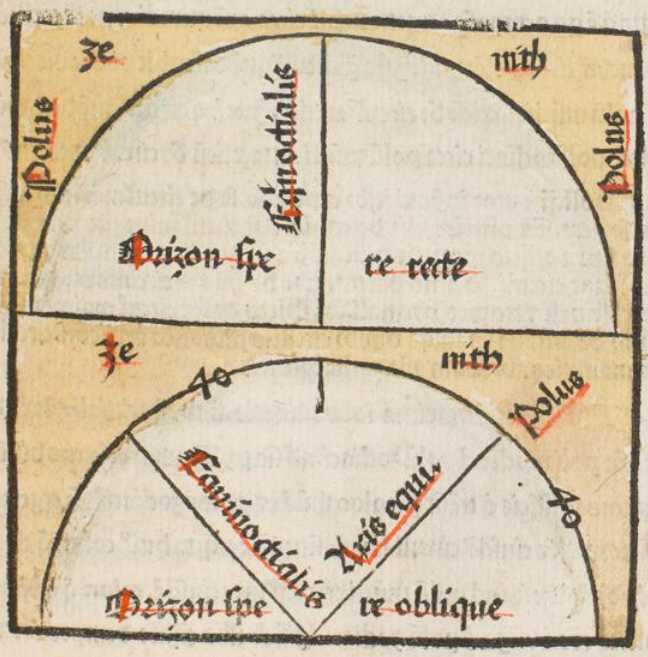

¶ Dicto de sex circulis maioribꝫ dicēdū est de quattuor minoribꝫ. Notādū igit q sol exns in pmo pūcto cancri. siue in pūcto solsticij estiualis. raptu firmamenti describit quēdā circulū q vltimo descri/ptus ē a sole ex pte poli arctici. Uñ appellat circul⁹ solsticij estiual' rōne supi⁹ dicta. vel tropic⁹ estiual' a tropos qđ ē uersio. q: tūc sol incipit se uertere ad iferi⁹ hemisphēriū z recedere a' nob. Sol iterū exns in pmo pūcto capcorni siue solstitij hyemal'. raptu firmamēti describit quēdā circulū q vltimo describit a sole ex pte poli antarcti ci Uñ appella⁹ circul⁹ solsticij hyemal'. siue tropic⁹ hyemal'. q: tunc sol uertit ad nos ¶ Cū āt zodiac⁹ declinet ab eqnoctiali. z pol⁹ zo/diaci declinabit a polo mūdi Cū igit moueat octaua sphera z zodi acus q ē ps octaue sphere mouebit circa axē mundi. z pol⁹ zodiaci mouebit circa' polē mūdi Iste g' circul⁹ quē describit pol⁹ zodiaci cir ca' polū' mūdi arcticū dr circul⁹ arctic⁹. Ille vo circul⁹ quē describit alter pol⁹ zodiaci circa' polū mūdi antarcticū dr circul⁹ antarctic⁹.

¶ Postq̄ autor in p̄cedētibꝫ expediuit se de circul' maioribꝫ ipsi/us sphere. Ex uñti itendit determiare de circul' minoribꝫ z de noi/bus situ z officio ipoz. Et diuidit lr̄a in quattuor ptes ꝑm q quat tuor sunt circuli. Primo determinat de duobꝫ circulis tropico vi delz estiuali z tropico hyemali. ibi Dicto de sex circul' maioribꝫ Se cūdo determinat de alīs duobꝫ circulis minoribꝫ arctico. s. circulo et antarctico. ibi Cum aūt zodiacus

¶ Quāta ē etiā maxima sol' declinatio. s. ab eqnoctiali. tāta ē di stātia poli mūdi ad polū zodiaci. qđ sic ꝑz Sumat coluꝰ distin/gueus solsticia q trāsit p polos mūdi z polos zodiaci Dū ergo oēs q̄rte vni⁹. z eiusdē circuli iter se sint eqles. q̄rta hui⁹ coluri q est ab eqnoctiali vsq; ad polū mūdi erit eql' q̄rte eiusdē coluri q ē a pmo pūcto cācri vsq; ad polū zodiaci. igit ab illis eqlibꝫ dempto cōi ar/

tu q̄ ē a p̄mo pūcto cācri vsq; ad polū mūdi. residua erūt eq̄lia. sc; maxīa solis ɔclinatio. ⁊ distātia poli mū di ad polū zodiaci. Cū āt circul⁹ arctic⁹ p̄m quālibet sui pt̄ eque distet a polo mūdi. p; q̄ illa ps coluri q̄ ē inter p̄mū pūctū cācri ⁊ circulū arcticū fere est dupla ad maximā sol' ɔclinatōem. siue ad arcū eiusdē coluri q̄ itercipit inter circulū arcticū ⁊ polū mūdi arcticū. q̄ etiā arc⁹ eq̄lis ē maxime solis ɔclinatōni. Cū em̄ colur⁹ iste sicut alij circuli in sphera sit. 360. graduū q̄rta ei⁹ erit. 90. graduū. Cuz igit̄ maxima solis ɔclinatio p̄m ptolomeū sit. 23. graduū ⁊. 35. minutoz ⁊ totidē graduū sit arc⁹ q̄ ē iter circulū arcticū ⁊ polū mūdi arcticū. si ista duo sil' iūcta q̄ fere faciūt. 48. grad⁹ subtrahant̄ a. 90. residuū erūt. 42. grad⁹ q̄ tus ē arcus coluri q̄ ē inter p̄mū pūctū cācri ⁊ circulū arcticū. Et sic p; q̄ ille arcus fere duplus ē ad maximā solis ɔclinatōem

¶ Autor in h̄ loco quasdā pportiones arcuū iducit p modū corol larij. Et diuidit littera in partes duas. p̄ma ibi. Quāta ē em̄ maxima solis ɔclinatio. scda ibi. Cū aūt circulus arcticus

¶ Notādū q̄ eq̄noctial' cū q̄ttuor circul' minoribꝫ dicūt̄ q̄nq; paralelli q̄si eq̄distātes. nō q̄ q̄tū p̄mus distat a scdo. tm̄ scdus distet a tertio. q̄ h̄ falsum ē sicut iā patuit. sz q̄libet duo circuli simul iuncti p̄m quālibet sui partē eque distāt ab iuicē ⁊ dicunt̄ paralell⁹ eq̄noctial'. paralell⁹ solsticij estiual'. paralell⁹ solsticij hyemal'. paralellus arctic⁹ ⁊ paralell⁹ antarctic⁹. ¶ Notādū etiā q̄ q̄ttuor paralelli minores. s. duo tropici ⁊ paralell⁹ arctic⁹ ⁊ paralell⁹ antarctic⁹ distinguūt̄ i celo q̄nq; zonas siue regiones. vñ ꝟgili⁹ i georgicis. Quin q; tenēt celū zone. q̄z vna corusco sp̄ sole rubēs ⁊ torrida sp̄ ab igne ē. Distinguūt̄ etiā totidē plage i terra directe p̄dictꝫ zonis suppo

site. vñ Ouidi⁹ ꝑmo metamorꝓhoseoꝝ. Totidēq; plage tellure ꝑmunki orbē. Quaꝝ q̄ media ē nō ē habitabil' estu Nix tegit alta duas. totidē inter vtrasq; locauit. Tēperiemq; dedit mixta cuꝫ frigore flāma ¶ Illa igit' zona q̄ est inter duos tropicos dr inhabitabilis ꝓpter calorē solis discurrētis sp inter tropicos. Sil'r plaga terre illi directe suppositā dr inhabitabil' ꝓpter calorē solis discurrētis sup illā. Ille ꝫo due zone q̄ circūscribunt a circulo arctico. ⁊ circulo antarctico circa polos mūdi. inhabitabiles sunt ꝓpter nimiā frigiditatē. qꝫ sol ab eis maxime remouet. Sil'r intelligēdū ē de plagis terre illis directe suppositis. Ille autē due zone quaꝝ vna est inter tropicū estiualē ⁊ circulū arcticū. ⁊ reliq̄ q̄ est iter tropicū hyemalē ⁊ circulū antarcticū. habitabiles sunt ⁊ temperate caliditate torride zone exñtis iter tropicos. ⁊ frigiditate zonaꝝ extremaꝝ q̄ sunt circa polos mūdi Hē itellige de plagis terre illis directe suppositis

¶ Autor in hꝫ loco duo notabilia ītroducit. In ꝓmo exponit eq̄ distantiā q̄ttuor circuloꝝ. ⁊ ex ea re eos paralellos nominās In scdo q̄nqꝫ zonas celi ꝑ dictos paralellos distinctas dat itelligere ⁊ totidē plagas terre zonis ꝓnotatis subiectas. Primū ibi. Notandū ꝙ eq̄noctialis. scdm ibi. Notandū etiā ꝙ q̄ttuor paralelli. ¶ Hē nota zona circa tram nichil aliud ē q̄ ps celi inter duos circulos paralellos intercepta. Dr plaga ē ps terre vni zone in celo suppolita.

¶ Capl'm tertiū de ortu z occasu signoz. de diuersitate diez z noctiū. z de diuersitate climatū

Signozū aūt ortus et occa

sus dupl'r accipit. qm̄ q̄tū ad poetas z q̄tū ad astrono mos. Est igit ort⁹ z occasus signoz q̄ ad poetas triplex .s. cosmicus. chronicus z elyacus Cosmic⁹ em̄ ortus siue mūdan⁹ ē qñ signū vel stella supza hozizōtē ex parte oriēt̄is de die ascēdit. Et lz in q̄libet die artificiali sex signa orianť. tñ ātonomatice signū illō dr cosmice oriri cū q̄ z in q̄ sol mane orit. Et h̄ ortus ppr̄ius z p̄nci palis z quottidianus dr. De hoc ortu exemplum in georgicis habe/ tur. vbi docetur satio fabarum z milij in vere sole existente in tau/

ro sic Cādidus auratis aperit cū cornib⁹ annū Taur⁹ z aduerso ce/
dēs canis occidit astro Occasus ꝓ⁹ cosmic⁹ ē respectu oppōnis. s.
qñ sol oriēt cū aliq̄ signo cui⁹ signi oppositū occidit cosmice. De ꝫ
occasu dr ī georgicis vbi docet satio frumēti i fine autūni sole exñte
i scorpione q̄ cū oriat sole taurus signi eius oppositū vbi sunt pleia
des occidit. sic Ante tibi eoe atlantides abscondantur Debita. q̄ꝫ/
sulcis cōmittas semina

¶ Hoc ē capl'm tertiū tractat⁹ toti⁹ ī q̄ auctor ꝓmo determiat de ortu z
occasu signor. ibi. Signor āt ort⁹. scdo de diuersitate noctiū z dierū
ibi. Notādū q̄ sol tedēs Primū diuidit ī duas ptes. eo q̄ duplici
via ortū z occasum signor exponit. Nā ꝓmo determiat de ortu z oc
casu signor sm poetas. Scdario de ortu z occasu sm astronomos.
Scdm poetas ī tres ort⁹ z occasus subdiuidit s. i cosmicū ortū. chro
nicū z eliacū ¶ Nota circa lrām Ort⁹ dr cosmic⁹ a cosmos grece qđ
ē mūd⁹ latine. ide dr cosmic⁹ ort⁹ q̄si mūdan⁹ ort⁹ Preterea ī lra an
tonomatice. i. p excellētiā. nā dr ab anti qđ ē ꝑ z onoma qđ ē nomē
z thesis positio q̄si ꝓria z ipropria positio nois p noie Et ita ꝫ in
q̄libet die singula signa zodiaci orianť. attn ipropric loquēdo vl' p
quādā excellētiā illō signū dr oriri cosmice qđ radijs illustrat sola/
ribꝰ Preterea dr ī lra cādid⁹. q̄ cū cādid⁹ taur⁹ vt vult Euripedes
Europā in columē trāsuexit cretā vt exinde ꝓmiū sumeret iter astra
dr eē ꝓstitus Vl' vt alij volūt Europa cū i bouē sit uersa vt Jup
piter ei satis facere videret iter sidera eā ꝓstituit mutatā i taur⁹ Jtē
nota triplex ē canis. maior q̄vocat alhabor. minor algomeysa z am
bo ſſi cācro ꝓmi mobil' z ab eis dies caniculares nomē sumūt. ter
ti⁹ canis de q̄ Virgilij carmina canūt ē in scorpione Quicqđ tñ sit
magꝭ astrologice loquēdo sunt tm̄ duo canes celestes q̄ sunt iter si
dera tauri z geminor. canis videꝫ vt dictū ē alhabor z algomey/
sa. Cū em̄ lucet taurus sole in ipo exñte. tūc canis. s. alhabor ꝓius
tauro occidit elyace ppter accessum solis ad eū. Insup. cū dr. Ante
tibi eoe tē. Atlantides fabulose dicūť septē stelle q̄ sunt circa tau/
rum. z fuerūt septē filie cuiusdam regis orientalis. videꝫ atlantis
quas genuit ex pleone oceani ide dicunť pleyades. Et ꝫ nūero se
ptē dicūť. nemo tñ amplius q̄ sex videre pt cuius cā est. q. sex cum
imortalibꝰ ocubuerūt z vna cū mortali q̄ nō videť. tres em̄ cū ioue
due cū neptuno z vna cū marte septima. sisiphi vxor demōstrať Di/

cuntur etiam eoe quasi orientales. ꝙa ex regione orientali ꝓcessere. Inde eous eoa eoum adiectiue ꝛc̄.

¶ Chronicus ortus siue temporalis est qñ signū vel stella post solis occasum supra orizontē exꝓte orientis emergit chronice. s. ꝛe nocte ꝛ dr tpalis. qr tps mathematicoꝝ nascit cū solis occasu. Deh̄ ortu habemus in Ouidio ex ponto. vbi ꝙqueritur morē exilij sui dicens. Cum sumus in ponto cum frigore cunctis sagittis. Quattuor autūnos pleias orta facit. Significās ꝑ quattuor autūnos q̄ttuor annos transisse postq̄ missus erat in exiliū. Sed Virgilius voluit in autūno pleiades occidere. ḡ ꝓtrariꝫ videtur Sed rō huius ē qꝛ fm Virgiliū occidūt cosmice. fm Ouidium oriūtur chronice. qđ bene pt̄ꝓtingere eodē die. Sed dr̄ inter tm̄. qr cosmicus occasus est respectu tpis matutini. Chronicus ꝙo ortus respectu vesptini est Chronicus occasus est respectu oppositionis. Vñ lucan⁹ sic inq̄t. Tunc nox thessalicas vrgebat parua sagittas.

¶ Hic autor exterminat ex ortu atq; occasu chronico siue tpali. ortuq; chronicū autoritate poetica affirmans. Deinceps dubiū remouet ex eo qꝛ Virgil⁹ dixit pleyades in autūno occidere. Quidius ꝙo oriri Nota ortus chronicus dr a chronon grece qđ est tps latine Vñ chronica ꝛ ē liber in q̄ actus scribunt tēporales.

¶ Tē in littera. tūc nox ꝛc̄. Lucan⁹ ex ortu chronico lꝫ mentōem faciat atiā eius ꝑma intētio est ex occasu chronico. eo qꝛ talis occasus fuit causa ortus chronici ¶ Nota circa lrām thessalicas sagittas Crotus noīe Euphemes alij Tion musaꝝ nutricis filius studiosus fuit. celerrimis in siluis gratia venatōis. acutissim⁹ in musis gratia delectatōnis. Pro quo muse Ioui supplicabāt vt in aliq̄ astrorū numero cū colloc̄aret. h̄ domicilium in monte helicone habuit in vna ꝑtice parnasi thessalie ꝓuincie in qua equos frenis ꝑmo domuit sup dorsa coꝝ sedēs vnū corpus esse videbat superior ꝑs hō inferior equus ꝓpter qđ centaurus fictus est ꝛ ita cū arcu inter sidera locatus Unde Thessalice sagittarius est vocatus

¶ Eliacus ortus siue solaris est qñ signū vel stella videri ꝑt ꝓclon-

gationē solis ab illo. qō ꝑus videri non poterat solis ꝓpinq̄tate
Exemplū huiꝰ ponit Ouidiꝰ in libro de fastis sic. Jam leuis obliq̄
subsedit aquarius vrna. Et Virgiliꝰ in georgicis Gnosiaq; ardētis
decedat stella corone. Que iuxta scorpionē exist̄s nō videbaꝫ dum
sol erat in scorpione Occasus eliacus est qñ sol ad signuz accedit. ⁊
illud sua p̄tia ⁊ luminositate videri nō ꝑmittit Huiꝰ exēplū est in
ꝑsu p̄misso. s. Taurus ⁊ aduerso cedēs canis occidit astro

¶ Dic autor de ortu ⁊ occasu eliaco determinat dicta sua poetica
affirmās autoritate Et dr ab elia qō ē sol. qz talis orꝰ fit in ꝓpara
tione ad solē. Nota circa lrām gnosia. cō. ꝙantus. vt legit fuit rex
crete. hic exEuropa genuit filiū Minos noīe q̄ dū rex factꝰ in cre
ta Gnosum inhabitauit ciuitatē cui erat filia Ariadne q̄ dono ac
cepit a venere coronā aureā p̄ciosis lapidibꝫ decoratā ⁊ a vulcano
fabricatā q̄ corona demū inter sidera ē collocata huic iter alias stel
las ē vna lucidior Gnosia a gnoso vbr. vt supra vocata est

¶ Sequitur de ortu ⁊ occasu signoꝝ put sumūt astronomi. ⁊ pus in spera recta. Sciendū ē q̄ tā in spera recta q̄ obliq̄ ascēdit eq̄/noctialis circulus sp vniformiter. s. in tpib⁹ eq̄libꝫ eq̄les arcus ascē dūt. Motus em̄ celi vniformis ē ⁊ angulus quē facit eq̄noctialis cū horizōte obliquo nō diuersificat in aliq̄bꝫ horis. Partes ꝯo zo/diaci nō de necitate habent eq̄les ascensiones in vtraq̄ spera. q̄a quanto aliqua zodiaci pars rectius oritur. tanto plus tēporis po nitur in suo ortu. Cuius signum est. q̄a sex signa oriūtur in longa vel breui die artificiali. similiter ⁊ in nocte

¶ Notandū igit q̄ ortus vel occasus alicui⁹ signi nihil aliud ē q̄ illā partē eq̄noctialis oriri q̄ orit cū illo signo orīte vel ascēdente supra horizontē vel illā partē eq̄noctialis occidere q̄ occidit cū al/tero signo occidēte. id est tendente ad occasum supra horizonte. Signū aūt recte oriri dr cū quo maior pars eq̄noctialis oritur. ob lique vero cū quo minor. Similiter etiā intelligēdū est de occasu

¶ Et est sciendū q̄ in spera recta q̄ttuor quarte zodiaci inchoate q̄ttuor pūctis. duob⁹. s. solsticialibꝫ ⁊ duob⁹ eq̄noctialibꝫ adequāt suis ascēsionib⁹. i. quātū tpis ꝯsumit q̄rta zodiaci in suo ortu in tan to tpe q̄rta eq̄noctialis illi ꝯterminalis q̄ orit. Ex tm̄ ptes illaꝝ q̄rtarū variant. neq̄ hnt eq̄les ascēsiones. sicut iā patebit. Est em̄ regula q̄ libet duo arcꝰ zodiaci eq̄les ⁊ eq̄liter distātes ab aliq̄ q̄ttuor pūctoꝝ iā dictoꝝ eq̄les hnt ascēsiones. Et ex hac sequitur q̄ signa opposita eq̄les hnt ascensiones. Et hec est qđ dr Lucanus loquens de processu Catonis in libyā versus eq̄noctialē. Non obliq̄ meant nec thauro rectior exit Scorpius. aut aries donat sua tēpora libre. Aut astrea iubet lentos descendere pisces. Par geminis chiron. ⁊ idem quod

charcinus ardens. Humidos egoceros. nec plus leo tollitur vna. Dic dicit Lucanus q̄ existentibus sub equinoctiali signa opposita equales habent ascensiones ⁊ occasum. Oppositio autem signoꝝ habetur p̄r hunc versum. Est li. ari. scor. tau. ge. gemi. capri. cancri a. le. pis. vir. ¶ Et notandum q̄ non valet talis argumentatio. Isti duo arcus sunt equales ⁊ simul incipiūt oriri. ⁊ semper maior pars oritur ꝛ vno q̄z ꝛ reliquo. ⁊ ergo ille arcus citius perorietur cuius maior pars semper oriebatur Instantia huius argumēt̄ois manifesta est in partibus predictarum quartarū. Si enim sumatur quarta pars zodiaci que est a principio arietis vsq̄z ad finem geminorum semper maior pars oritur de quarta zodiaci. q̄z ꝛ quarta eq̄noctialis sibi conterminali. ⁊ tamen ille due quarte simul perorium tur. Idem intellige ꝛ quarta zodiaci q̄ est a p̄ncipio libre vsq̄z ad finem sagittarij. ¶ Item si sumatur quarta zodiaci q̄ est a principio cancri vsq̄z in finē ꝑginis semp maior pars oritur ꝛ quarta eq̄noctialis q̄z de quarta zodiaci illi ꝯterminali. ⁊ tñ ille due quarte simul perorīūtur. Idem intellige de quarta zodiaci que est a p̄mo p̄cto capricorni vsq̄z ad finem piscium

¶ Postq̄z autor determinauit de ortu ⁊ occasu signorum quo ad poetas. Consequēter ꝛterminat ꝛ ortu ⁊ occasu fm q̄ sumūt astronomi. Et p̄mo intentum suū premittendo ostendit q̄d sit ortus. ⁊ q̄d occasus. q̄d rectus ortus. ⁊ q̄d obliquus. ibi Notandū aut̄ q̄ ortus ⁊c. Secdo in ſphera recta q̄ ad ortū rectū vl' ascensionē rectā signoꝝ. ibi. Et est sciendū. Tercio ponit regulā ⁊ oppositōem signorū. ibi Esi aūt regula. Quarto mouet instantiā. ibi. Et notandū q̄ nō valet talis argumentatio ⁊c.

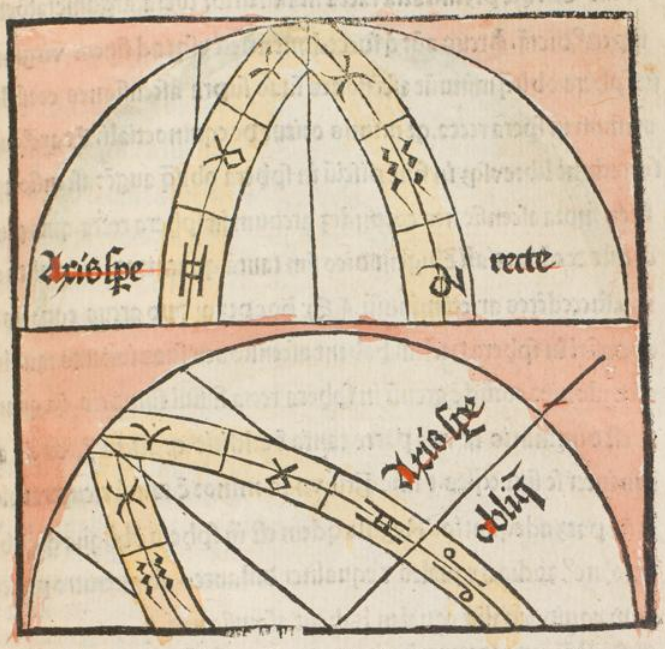

¶ In ſphera aũt obliqua ſiue decliui due medietates zodiaci ade quanꝫ ſuis aſcenſionibꝫ. ¶ Medietates dico que ſumunꝫ a duobꝫ pũctis equinoctialibꝫ. quia medietas zodiaci que eſt a ꝓncipio arietis vſqꝫ in finem ℣ginis oritur cum medietate equinoctialis ſibi cõterminali. ¶ Sil'r alia medietas zodiaci oritur cũ reliqua medietate eq̃noctialis. ¶ Partes aũt illaꝝ medietatũ variantur ſm ſuas aſcẽſiones. qm̃ in illa medietate zodiaci. que eſt a' principio arietis vſqꝫ in finẽ virginis ſp maior pars oritur de zodiaco q̃ de eq̃noctiali. ⁊ tm̃ ille medietates ſimul peroriunꝫ. ¶ cõuerſo ꝓtingit in reliqua medietate zodiaci. q̃ eſt a principio libre vſqꝫ ad finem piſciũ. ſp em̃ maior ps oritꝫ de eq̃noctiali q̃ de zodiaco. ⁊ tm̃ ille medietates ſimul p

oriunt. ¶ Ex hic ptz instãtia facta manifestio: cõtra argumẽtatõem superi⁹ dictã. Arcus aũt q̃ succedunt arieti vsqz ad finem virginis in sphera oblíq̃ minuũt ascẽsiones suas supra ascensiones eorũdẽz arcuum in spera recta. qz minus oritur de equinoctiali. Et arc⁹ qui succedunt libre vsqz in finẽ piscíũ in sphera oblíq̃ augẽt ascensiones suas supra ascensiones eorundẽz arcuum in sphera recta. quia plus oritur de eq̃noctiali Augent dico fm tantã quantitatẽ in quanta arcus succedẽtes arieti minuũt. ¶ Ex hoc ptz q⁹ duo arcus equales et oppositi in sphera decliui habent ascensiones suas iunctas equales ascensionib⁹ eorũdẽ arcuũ in sphera recta simul sumptis. ꝺa quanta est diminutio ex vna parte. tanta ẽ additio ex altera Licet em̃ arcus inter se sint eq̃les. tamẽ q̃ztũ vnus minor ẽ tantũ recuperat ali⁹ et sic patz adequatio. Regula q̃dem est in sphera obliqua q⁹ q̃libet duo arc⁹ zodiaci equales ⁊ equaliter distantes ab alterutro punctorum equinoctialiũ equales habent ascensiones

¶ Postq̃z autor determinauit de ortu ⁊ occasu signorz in sphera recta nũc determinat de ortu ⁊ occasu signorz i sphera oblíq̃. Et primo facit hꝫ de ortu ⁊ occasu medietatũ zodiaci Secũdo de ortu ⁊ occasu ptiũ ibi Lauz medietatũ ⁊ hꝫ triplici regla siue figura. prima ibi Partes aũt. secũda ibi. Arcus aũt q̃ succedit. tertiã inducit p modũ corollarij. ibi Et hꝫ patz q⁹ duo ares ¶ Circẽ nota p tertia regla Ascẽsio i sphera oblíq̃ ẽ. 36. graduũ hꝫ intelligei sexto climate Hꝫ ascẽsio libre i eadẽ sphera ẽ. 40 graduũ ⁊ ille due ascẽsiões sil⁹ iũcte faciũt. 76. grad⁹. tãrestꝫ ascẽsiões eorũdẽ arcuũ i sphera recta sil⁹ iũcte. qz ascẽsio arietis i sphera recta sil⁹ iũcta ẽ. 28. graduũ ⁊ totidẽ graduũ ẽ ascẽsio libre in eadem sphera cũ sint eq̃les iter se vt dictũ ẽ supra q̃ fl simul iũgãt faciũt. 56 grad⁹. patz g̃ veritas illi⁹ regle q⁹ duo arc⁹ eq̃les ⁊ oppositi in sphera oblíq̃ hñt ascẽsiões suas eq̃les ascẽsionib⁹ eorũdẽ arcuũ i sphera recta sil⁹ sumptꝫ. eodẽ mõ. pbat de alijs arcub⁹ oppositꝫ i sphera oblíq̃

¶ Ex predictis etiã patz q⁹ dies naturales sunt inequales Est em̃ dies naturalis reuolutio equinoctialis circa terram semel cũ tanta

zodiaci parte quãtã interim sol ptrãsit motu ppꝛio ꝛtra firmamẽ/
tum. Hꝛ cũ ascẽsiones illoꝝ arcuũ sint ineq̃les. vt ptꝛ pꝑdicta tã
in sphera recta q̃ obliq̃. ⁊ penes additamẽta illaꝝ ascẽsionũ ꝓside
rẽt. dies naturales illi de necitate erũt ineq̃les. In sphera recta ꝓ
pter vnicã causaꝫ. s. ppter obliquitatẽ zodiaci In sphera ꝓꝺo obliq̃
ppter duas causas. s. ppter obliq̃tatẽ zodiaci ⁊ ppter obliq̃tatẽ ho
rizontis obliq̃. Tertia solet assignari cã centricitas circuli solis

¶ Hec est tertia pars ꝑncipalis istiꝰ capituli tertij in q̃ autoꝛ de
diuersitate dieꝝ ⁊ noctiũ determiãtꝛ hꝫ duas ptes. q; ꝑmo ꝛtermi
nat ꝛ diuersitate dieꝝ naturaliũ. scꝺo ꝛ diuersitate dieꝝ artificiali
um. ibi Notãdum etiã q; sol ⁊c. ¶ Itẽ nota circa ista nõnulli vole/
bãt dicere q; tm̃ dies artificiales eẽnt ineq̃les ⁊ nõ naturales. qꝛ q̃li
bet dies naturaꝝ ꝓstituit ex. 24. horis. vna ãt hoꝛa nõ excedit aliam
in tpe. Et iã vulgꝰ cõis ꝫ tenet. Ad ꝫ dubiũ remouẽdũ. Ineq̃litatẽ
dieꝝ naturaliũ adducit quã trib9 rõib9 ꝓbat vt patebit Et q̃uis eti
am erꝛoꝛ in dieb9 naturalib9 sensibilis nõ ꝓtingat q̃tũ ad vulgum
Est tm̃ maxime sensibilis ad astronomos q̃ hñt resoluere tpus vsq;
ad minima Sole em̃ existente in scꝺa medietate aquarij longioꝛ ẽ
dies naturaꝝ q̃ eo existẽte in ꝑma medietate scorpionis in tpe vni/
us medie hoꝛe quare ⁊c. ¶ Nota scꝺo. q; dies naturales sunt ineq̃/
les. duplex est cã ꝑrima. sol motu ppꝛio in circulo suo eccẽtrico mo
uetur sp q̃lieter. In die videlꝫ naturali equato p. 59. minuta. ⁊. 8.
scꝺa. Istis aũt minutis ⁊ scꝺis in sphera recta nõ corꝛespõdẽt equa
les ascẽsiões gradus eq̃noctialis q̃ vltra reuolutõem eq̃noctialꝫ etiã
oriri ꝛtrant. In ꝑncipio em̃ cancri ⁊ capꝛicorni minutis supradictꝫ.
65. minuta corꝛndẽt. In ꝑncipio ãt arietis ⁊ libre. 54. minuta. Et
qꝛ. 65. excedũt. 54. in. jj. minutis q̃re iuxta hãc rõem sole in cancro
vel capꝛicorno existente dies naturaꝝ erit lõgioꝛ vltra diẽ naturalẽ
sole existente in ariete vel libra in. jj. minutis hoꝛe. q̃ ⁊c. Secũda cau/
sa ineq̃litatis diei naturalis est irregularis motus solis ad oꝛbẽ si/
gnoꝝ. Hꝫ em̃ sol vt dictũ est regulares in suo circulo ꝛscribat arcus
attñ. q; dict9 circulus est eccẽtricus q̃ ad oꝛbẽ signoꝝ vl̃ sup alio cen
tro posit9. ita q; in vna latere plus accedat ad oꝛbẽ signoꝝ in alio
minus. Ideo arcus irregulares vel ineq̃les in oꝛbe signoꝝ ꝛscribit
q̃ clari9 in q̃rto capl̃o de motu solis oñdẽt. Sol em̃ cũ fuerit in ꝑn
cipio capꝛicorni. 62. minuta in oꝛbe signoꝝ in die naturali equa/

to perambulat ꝛ illis correspōdēt. 68. fere minuta ꝛ ascēsionib⁹ circuli recti. In ꝓncipio aūt cancri. 57. minuta peragrat q̄bus ꝛ ascēsionib⁹ circuli recti. 63. fere minuta correspōdent. Unde vt habet littera dies naturalis est reuolutio equinoctialis circa terram semel cū tanta portione sui quanta correspondet arcui zodiaci p̄r quem arcum motus est sol die illo naturali equato quare fit q̄ dies naturales sunt inequales. Gratia exempli Sole existente in ꝓmo gradu cancri dies naturalis est reuolutio. 360. graduuz et. 63. minutorum Eo autem existēte in principio capricorni est. 360. graduū. et. 68. minutorum qui dies naturalis excedit primum in quinq̄ minutis vnius hore. ergo ꝛc̄.

¶ Notandum etiam q̄ sol tendens a primo puncto capricorni p arietem vsq̄ ad ꝓmum punctum cancri rapti firmamenti ꝛscribit .j8z. paralellos. qui etiam paralelli ꝛ si nō oīno sint circuli ꝛ sphere cum tamen non sit in hoc error sēsibilis. in hoc vis non constituatur. si circuli appellentur. ꝛ numero quorum circulorum sunt duo tropici. ꝛ vnus equinoctialis. Item iam dictos circulos describit sol raptu firmamenti ꝛscendens a primo puncto cancri per libram vsq̄ ad primum punctum capricorni. Et isti circuli dierum naturalium circuli appellantur. Arcus autem qui sunt supra horizontē sunt arcus dierum artificialium. Arcus vero qu sunt sub horizōte sunt arcus noctium

¶ Autor in hoc loco anteq̄ ꝛterminat ꝛ diuersitate dierum artificialium ꝛ noctium primo ꝓmittit ꝓambulum ꝛ circulis giratiuis quos sol motu proprio ꝛ motu primi mobilis ꝛscribit. ¶ Nota circa litteram cū dicitur circuli. autor improprie loquitur. q̄a circulus cum ꝛscribitur procedendo videlicet ab aliquo puncto terminato circumferentia in ipsum punctum a quo circūferentia circuli eiusdē est inchoata. circuli aūt ꝛ quib⁹ hic est ad propositū nō terminant in idem punctū. sed circūferunt giratiue ita vt omnes circuli improprie dicti manent vna linea ꝛc̄. Ideo vocat eas spheras magis proprie loquendo ꝛc̄.

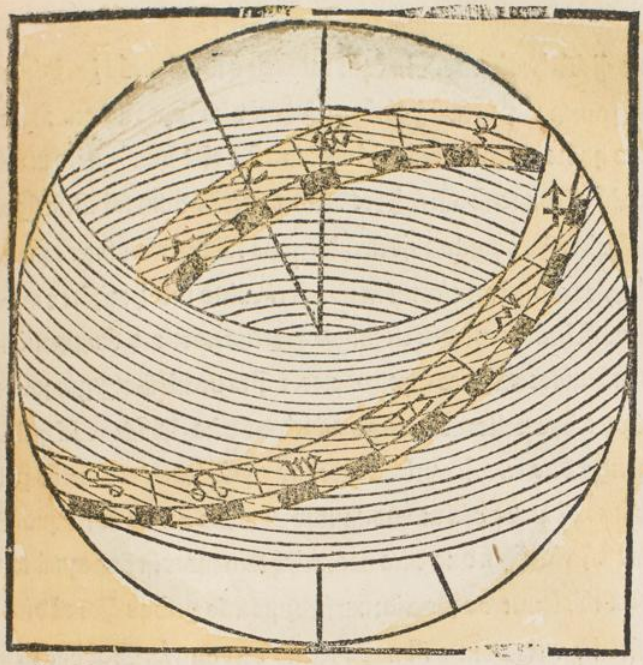

¶ In sphera igitur recta cū orizon sphere recte transeat p polos mūdi diuidit oēs circulos istos in partes equales. Unde tāti sunt arcus dierum quanti sunt arcus noctiū apud existētes sub equinoctiali. Unde patet q̄ existentibꝫ sub equinoctiali in quacūq̄ pte firmamenti sit sol est sp eq̄noctiū. In sphera aūt decliui orizon obliquus diuidit solum equinoctialē in duas partes equales. Unde quādo solē in alterutro punctoꝝ eq̄noctialiū. tūc arcus diei equat arcui noctis. ⁊ est equinoctiū in vniuersa terra. Omnes vero alios circulos diuidit horizon obliquus in ptes inequales. ita q̄ in oībꝫ circulis qui sunt ab equinoctiali vsq̄ ad tropicum cancri ⁊ in ipso tropico cancri maior ē arcus diei q̄ noctis. id ē arcus sup horizon

tem q̄ sub horizonte. Unde in toto tpe q̄ sol mouet a ꝓncipio arietis ꝑ cancꝝ vsq; in finē ꝟginis maiorant dies supra noctes ⁊ tanto plus quāto magis accedit sol ad cancrū. ⁊ tāto min⁹ quāto magis recedit. Econuerso aūt se hz de dieb⁹ ⁊ noctib⁹ dum sol est in signis australib⁹ In omnib⁹ alijs circulis quos sol describit inter eq̄noctialem ⁊ tropicū capricorni maior est circulus sub horizōte ⁊ minor supra. Unde arcus diei est minor q̄ arcus noctis. ⁊ ꝑm ꝓportōem arcuū minorant dies supra noctes. ⁊ q̄to circuli sunt ꝓpinquiores tropico hyemali tanto magis minorant dies. Unde videt q̄ si sumantur duo circuli equidistantes ab equinoctiali ex diuersis ptib⁹ quātus est arcus diei in vno. tantus est arcus noctis in reliquo. Ex hoc seq̄ videt q̄ si duo dies naturales sumantur in āno equaliter remoti ab alterutro eq̄noctiorum in oppositis ptibus q̄rta est dies artificialis vnius. tanta est nox alterius ⁊ econuerso. Sed hoc est q̄tum ad vulgi sensibilitatē in horizōtis fixione Ratio em̄ ꝑ adēptionem solis ꝓtra firmamētū in obliquitate zodiaci verius dīiudicat. Quanto q̄dem polus mundi magis eleuat supra horizontē. tanto maiores sunt dies estatis q̄n sol est in signis septentrionalib⁹. Sed est econuerso quādo est in signis australib⁹. tanto em̄ magis minorātur dies supra noctes.

¶ Preambulo ꝓmisso autor in hz loco de diuersitate diez artificialium atq; noctiū determinat tam in sphera recta q̄ obliqua. Primū ibi. In sphera igit recta. Secōm ibi. In sphera āt declini ⁊c.

¶ Nota in sphera recta. hz sit diuersitas diez artificialiū ⁊ noctium vt facilr ex diuersitate diez naturaliū accipit. nō tn sensibilis ē. ideo satis bn dt autor in lra q̄ sub eq̄noctiali est eq̄litas diei ⁊ noctis sp

¶ Notandū etiā q̄ sex signa q̄ sunt a ꝓncipio cancri ꝑ libram vsq;

in fine sagittarij habent ascensiones suas in sphera obliqua simul iuctas maiores ascensionibꝫ sex signoꝝ que sunt a principio capricorni p arietē vsq; ad finem geminoꝝ. Unde illa sex signa pus dicta dicuntur recte oriri. ista vero sex oblique. Unde Uergilius Recta meant obliqua cadunt a sidere cancri Donec finitur chiron. sed cetera signa. Nascuntur prono. descendunt tramite recto. ¶ Et quādo est nobis maxima dies in estate. s. sole existente in principio cancri. tūc oriuntur de die sex signa directe orientia. de nocte aūt sex oblique. Econuerso qñ nobis est minimus dies in anno scz sole existente in principio capricorni tūc oriuntur de die sex signa oblique orientia. de nocte ꝫo sex directe. Quando aūt sol est in alterutro punctoꝝ eqnoctialiū. tunc de die oriunt tria signa directe orientia. ⁊ tria oblique. et de nocte similiter. ¶ Est em̄ regula quātūcūq; breuis vel plixa sit dies vel nox. sex signa oriunt de die. ⁊ sex de nocte Nec ꝓpter plixitatē vel breuitatē diei vel noctis plura vel pauciora signa oriuntor. Ex his colligit q cū hora naturalis sit spaciū tpis in quo medietas signi oritur in qualibet die artificiali. Similr ⁊ in nocte sunt duodecim hore naturales In oibꝫ aūt alijs circulis q̄ sunt a latere eqnoctialis. vel ex pte australi vel septentrionali. maiorant vel minorantur dies vel noctes ꝫm q plura vel pauciora de signis directe orientibꝫ vel oblique de die vel nocte oriunt

¶ Postq; autor determiauit de diuersitatē diez ⁊ noctiū ex pte circuloꝝ seu sphereꝝ. h̄ oñr determiat de diuersitate diez ⁊ noctiū ex parte ascensionū signoꝝ. Et primo p̄mittit diuersitatē ascensionum signoꝝ ibi. Notādū q sex signa Scdo ꝛcludit diuersitatē dierum ⁊ noctiū ibi. Et qñ ē nobis maxima dies ⁊c. ¶ Nota circa lrām ibi Ex his colligitur. Duplices sunt hore zodiacales siue naturales. et

eq̃noctialis Hora eq̃noctialis est tp̃s in quo .j. ℸ. gradus de eq̃noctiali ponũt. ⁊ hec hora dr equalis vel tpalis Hora ãt naturalis dr tẽpus in q̃ .j. ℸ. gradus de signo zodaici ponunt. dr etiã hora ineq̃lis zodiacalis vel planetaꝝ de qua autor hic loquitur

¶ Notãdũ aũt q illis quoꝝ zenith est in equinoctiali circulo sol bis in ãno trãsit p zenith capitis eoꝝ. s. q̃n est in ꝓncipio arietis vel in principio libre ⁊ tunc sunt illis duo alta solsticia. q̃n sol directe transit supra capita eoꝝ. Sunt iterum illis duo ima solsticia. quando sol est in primis punctis cancri ⁊ capricorni. Et dicũtur ima. q̃a tunc sol maxime remouetur a zenith capitis eorum. Unde ex predictis patet. cum semper habeant equinoctium in anno quattuor habebunt solsticia. duo alta. ⁊ duo ima. ¶ Patet etiam q duas habent estates. sole scilicet existente in alterutro punctorum equinoctialium vel prope. Duas etiam habent hyemes. s. sole existẽte in primis pũctis cancri ⁊ capricorni vel ꝓpe. Et hoc est qđ dr Alfraganus q estas ⁊ hyems. s. nostre sunt illis vnius ⁊ eiusdem complexionis. quoniam duo tempora q̃ sunt nobis estas ⁊ hyems illis sunt due hyemes. Unde ex illis versibus Lucani patet expositio Deprehensum est hunc esse locum quo circulus alti. Solsticij mediũ signorum percutit orbem Ubi eñ appellat Lucanus circulum alti solsticij equinoctialem. in quo contingunt duo alta solsticia sub eq̃noctiali existentibus Orbem signorum appellat zodiacum quem medium id est mediatum. hoc est diuisim in duo media equinoctialis percutit. id est diuidit. ¶ Illis etiam in anno contingit habere quattuor vmbras. Cum eñ sol sit in alterutro punctoꝝ equinoctialium. tũc in mane iacitur vmbra eoꝝ versus occidẽtem In vespe vo econuerso In meridie vero est illis vmbra perpendicularis. cuꝝ sol

sit supra caput eoꝝ. Cum aũt sol est in signis septentrionalibꝫ. tunc iacitur vmbra eoꝝ versus austrũ. Quando est in australibꝫ. tũc iacitur versus septẽtrionẽ. ¶ Illis autem oriunt̃ z occidũt stelle q̃ sunt supra polos sicut z quibusdam alijs habitantibꝫ circa equinoctialem. vñ Lucanus sic inquit Tuꝫ furor extremos mouit romanꝰ hostes Carmenosqꝫ duces quoꝝ iam flexus in austꝝ Aether non totam mergit tñ aspicit arcton Lucet z exigua velox vbi nocte boetes ergo mergitur z paꝝ lucet Itẽ Ouidꝰ de eadẽ stella Tingit oceano custos erimanthidos vrse Aequoreasqꝫ suo sidere turbat aquas In situ aũt nostro nũq̃ occidũt ille stelle. vñ Vergi. Hic vertex nobis sp sublimis. at illũ Sub pedibꝫ styx atra videt manesqꝫ profundi. z Lucanꝰ Axis inoccidꝰ gemina clarissimꝰ arcton Itẽ Vergi. in Se orgicis sic inqt. Arctos oceani metuentes equore mergi.

¶ Autor postq̃ determinauit de ortu z occasu signoꝝ z de diuersitate dierũ et noctiũ. Consequẽter determiat de diuersis accidentibꝫ q̃ otingũt habitãtibꝫ in diuersis plagis terre. Et primo determiat de accidentibꝫ q̃ otingũt sub eq̃noctiali. i. sphera recta. Secõ sub sphera obliqua zc. Prima pars in quattuor diuidit. Primo determinat de solstitijs habitantiũ in sphera recta. ibi. Notãdũ aũt zc. Secundo de hyeme z estate. ibi. patet etiam zc. Tertio de vmbris illorum. ibi. Illis etiam in anno contingit. Quarto de ortu stellaꝝ. ibi. Illis autem oriuntur.

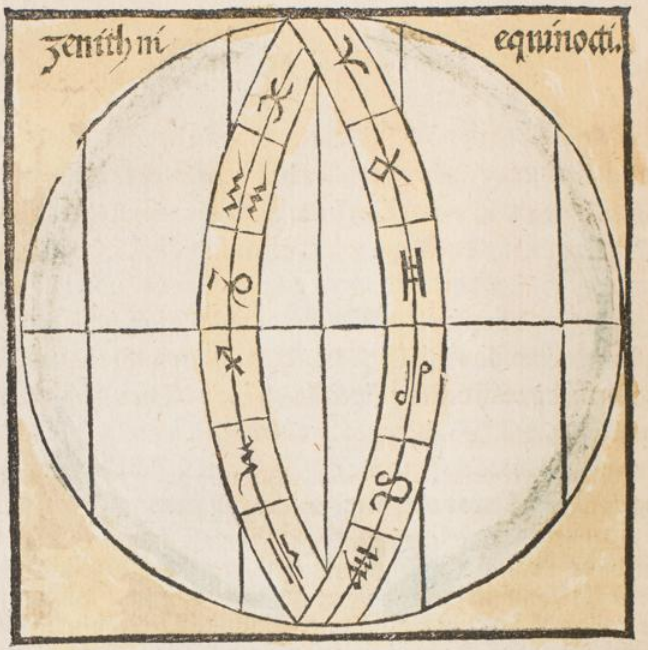

Illis aūt quoꝝ zenith est inter eq̄noctialē ⁊ tropicū cancri ꝓtin/
gīt his in anno q̄ sol trāsit p zenith capitis eoꝝ. q̄d sic ꝑz. Intelliga
tur circul⁹ paralellus eq̄distans eq̄noctiali trāsiēs p zenith capitis
eoꝝ ille circul⁹ inserecabit zodiacū in duob⁹ locis eq̄distātib⁹ a p̄n
cipio cancri Sol igit existēs in illis duob⁹ punctis trāsit p zenith
capitis eorum Ūñ duas h̄nt estates. ⁊ duas hyemes. q̄ttuor solsti
cia. ⁊ q̄ttuor vmbras. sicut existētes sub eq̄noctiali. Et in tali situ
dicūt q̄dam Arabiā eē. Unde Lucanus loquēs de arabib⁹ venienti/
bus Romā in auxilium Pompeio dr. Ignotum vobis arabes ve/
nistis in orbem Umbras mirati nemorū nō ire sinistras. Q̄m in p/
tibus suis quādoq̄ erāt illis vmbre dextre. quādoq̄ sinistre. quā/

dōq; ꝑpendiculares. qñq; orientales. qñq; occidētales. Ex qñ ve
nerant Romā citra tropicū cancri tūc ſp habebāt vmbras ſeptentri
onales ¶ Illis ſiq̄dē quor zenith eſt in tropico cancri ꝓtingit q; ſe/
mel in anno trāſit ſol ꝑ zenith capitis eor. ſ. qñ ē in ꝑmo pūcto can
cri z tūc in vna hora diei vnius toti⁹ anni ē ill' vmbra ꝑpēdicularis
In tali ſitu dr Syene ciuitas. Vñ Lucan⁹ Umbras nuſq; flectēte
Syene. hoc intellige in meridie vnius diei z p' reſiduū toti⁹ anni ſa
citur illis vmbra ſeptentrionalis

¶ Dic autor determīat de his que accidūt illis habitātib⁹ in ſphera
obliq̄. Poſtq̄ h̄ fecit prius in ſphera recta. Et primo de illis q̄ acci/
dūt habitātib⁹ inter eq̄noctialē z tropicū cancri adducēdo regio/
nē q̄ ſub ea ꝑte celi ſituata ē. Scdo de illis q̄ accidūt habitantibus
ſub tropico cancri ⁊c. ꝓtes patebūt ¶ Nota Syene ē ciuitas in ꝑfi
nib⁹ ethiopie z egypti. Et teſte Macrobio. libro ſcdo ſup ſomniuz
Scipionis directe locata ē ſub tropico eſtiuo. i. ſub cancro in extre
mo torride zone. Quare cū ſol ad cancrum venit in medio ſolſticij
die ſupra verticē ciuitatis cadēs. nullā prorſus in ea vmbrā efficit.
Et vt dixit Seruiꝰ in buccolicis. pñi eo loco effodere puteū nimie
altitudinis quē ſol radiabat recto intuito octauo kalendas Julias
qñ eſt in cancro z hāc ciuitatē tāgit in textu Lucanus

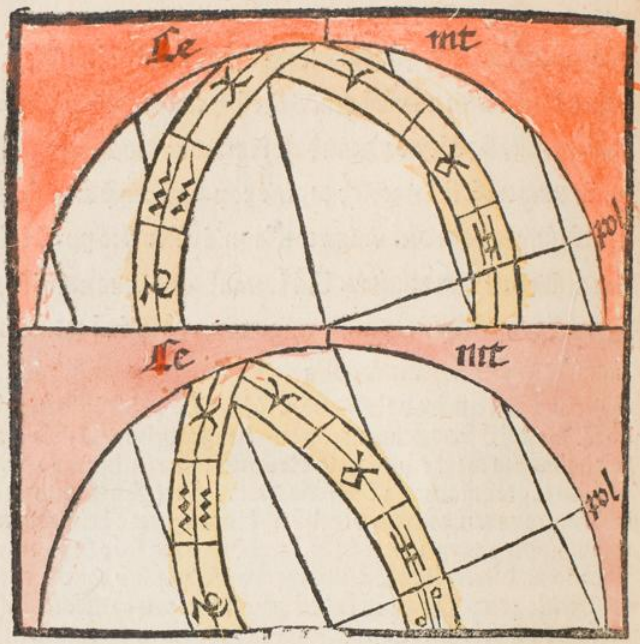

¶ Illis ꝺo quoꝝ zenith eſt inter tropicū cancri ⁊ circulū arcticū ꝓtingit q ſol in ſempiternū nō tranſit ꝑ zenith capitis eoꝝ ⁊ illis ſp iaciē vmbra verſus ſeptētrionē Talis ē ſitꝰ noſter. Notādū etiā q Ethiopia vl aliq̄ ꝑs eiꝰ ē circa tropicū cancri. vñ Lucanꝰ Ethiopūq; ſolum qđ nō ꝑmerck ab vlla Signiferi regione poli niſi poplite lapſo. Vltima curuati ꝓtenderet vngula tauri. Dicūt enī q̄dā q ibi ſumit ſignū eq̄oce ꝑ duodecima ꝑte zodiaci ⁊ ꝑ forma aīal q ſm maiorē ꝑtē ſui ē in ſigno qđ denoiat. Unde taurꝰ cū ſit in zodiaco ſm maiorē ſui ꝑtē. tñ extendit pedē ſuū vltra tropicū cancri. ⁊ ita ꝑmit ethiopiā. lz nulla ꝑs zodiaci ꝑmat eq̄. Si enī pes tauri ꝛc q̄ loquit autoꝛ extēderet ꝙſus eq̄noctialē ⁊ eēt in directo arietis

vel alterius signi. tunc p̄meretur ab ariete vel virgine. ⁊ alīs signis
qđ patet p circulū eq̄noctialē paralellū circūductū p zenith capitis
ipsoꝝ ethiopū. ⁊ arietē ⁊ ꝑginē vel alia signa. Sed cū ratio phȳsica
huic ꝓtrarietē. nō em̄ ita eēnt denigrati si in tpata nascerent regione
habitabili. Dicendū q illa ps ethiopie. de qua loq̄t Lucan⁹ est sub
eq̄noctiali circulo ⁊ q ps thauri de q̄ loq̄t extēdit ꝑsus eq̄noctialē
Sed distinguit tūc inter signa cardinalia ⁊ regiones. Nā signa car
dinalia dicunt duo signa in quib⁹ ꝓtingūt solsticia. ⁊ duo in q̄bus
ꝓtingūt eq̄noctia. Regiones aūt appellant signa intermedia. Et p̄m
h̄ patet q cū ethiopia sit sub eq̄noctiali nō p̄mitur ab aliq̄ regione
sed a duob⁹ signis tm̄ cardinalib⁹. s. ariete ⁊ libra. ¶ Illis āt q̄ ze/
nith ē in circulo arctico ꝓtingit in q̄libet die ⁊ tpe āni q zenith capi/
tis eoꝝ ē idē cū polo zodiaci. ⁊ tūc h̄nt zodiacū siue eclypticā p ho/
rizōte. Et h̄ ē qđ dt Alfragan⁹ q ibi circul⁹ zodiaci flectit supꝝ circulū
hemisperij. Sed cū firmamentū ꝓtinue moueat circul⁹ horizontis
intersecabit zodiacū in instāti ⁊ cuz sint maximi circuli in sphera in
tersecabūt se in ptes eq̄les Unde statim medietas vna zodiaci emer
git supra horizōtē ⁊ reliqua dep̄mitur sub horizonte subito Et h̄ est
qđ dt Alfragan⁹ q ibi occidūt repente sex signa. ⁊ reliqua sex oriū
tur in toto eq̄noctiali. Cū āt eclyptica sit horizon illoꝝ. erit tropic⁹
cancri totus supra horizontē. ⁊ tot⁹ tropic⁹ capricorni sub horizon
te. ⁊ sic sole exīte in p̄mo pūcto cācri erit illis vna dies. xxiiij. hora/
rum ⁊ q̄si instās p nocte. q in instāti sol tāgit horizontem ⁊ statim
emergit. ⁊ ille ꝓtractus est p nocte. Ecōuerso ꝓtingit illis sole exīstē/
te in p̄mo puncto capricorni. Est tem̄ tūc illis vna noꝝ vigintiquat/
tuoꝝ horarum ⁊ quasi instans pro die

¶ In hac parte autor determinat de illis quoꝝ zenith ē inter tro/
picū cancri ⁊ circulū arcticū atq; etiā q̄ꝝ zenith ē in circulo arctico
Circa p̄mū inducit quoddā incidētale de ethiopia an ipa sub tro/
pico cancri sit situata vel sub equinoctiali quod dubium ex ꝯsequē
ti sub distinctione soluit

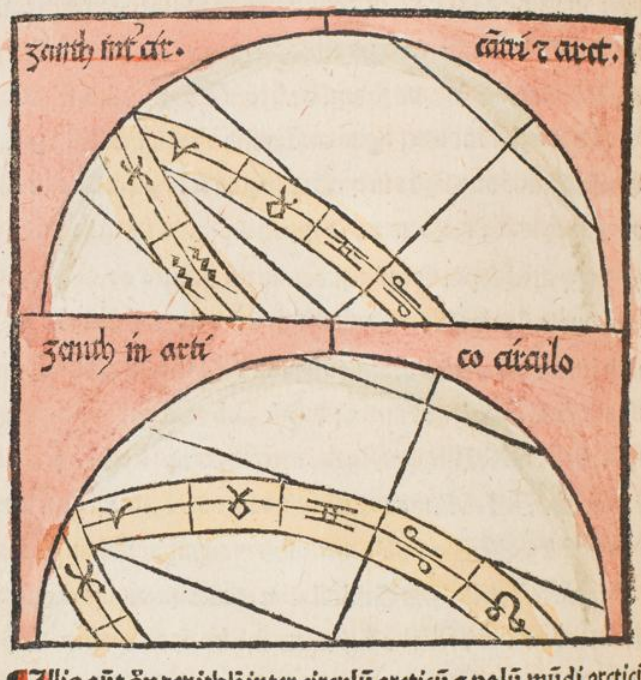

¶ Illis aūt q̄ꝝ zenith ē inter circulū arcticū ⁊ polū mūdi arcticū
ꝯtingit q̄ horizon illoꝝ itersecat zodaicū in duob⁹ pūctis eq̄distā
tib⁹ a p̄ncipio cancri. ⁊ in reuolutōe firmamēti ꝯtingit q̄ illa portio
zodiaci intercepta sp relinq̄t supra horizontē. Ūñ pz q̄ q̄diu sol ē
in illa portōne itercepta. erit vn⁹ dies ꝯtinu⁹ sine nocte. ḡ si illa por
tio fuerit ad q̄titatē signi erit ibi dies ꝯtinu⁹ vni⁹ mēsis sine nocte
sed si illa portio fuerit ad q̄titatē duoꝝ signoꝝ. erit duoꝝ mēsiū. ⁊
ita deinceps ¶ Nē ꝯtigit ēisdē q̄ portio zodaici itercepta ab illis

duob⁹ cūctis eq̄distātib⁹ a p̄ncipio capcorni sp relinq̄t sub horizon te. Unde cū sol est in illa portione intercepta erit vna nox sine die. breuis vel magna ꝑm q̄titatem intercepte portionis. Signa āt re liqua. que eis oriunt̄ z occidūt. p̄postere oriuntur z occidūt. Oriū/ tur p̄postere sicut taurus añ arietē. aries añ pisces. pisces añ aquari um. Et tñ signa his opposita oriunt̄ recto ordine z occidūt p̄poste re. vt scorpius ante libraz. libra añ ꝯginem. z tñ signa his opposita occidunt directe. illa. s. q̄ oriebant̄ p̄postere. vt taurus. Illis autez quoz zenith est in polo arctico ꝓtingit q illoz horizon est idez qđ eq̄noctialis. Unde cum eq̄noctialis intersecet zodiacū in duas par tes equales. sic z illoz horizon relinquit medietatē zodiaci supra z reliquam infra. Unde cū sol decurrat p illā medietatē q̄ est a princi pio arietis vsq̄ in finē ꝯginis. vnus erit dies ꝓtinus sine nocte. et cum sol decurrit in illa medietate. que est a p̄ncipio libre vsq̄ in finē pisciū erit nox vna ꝓtinua sine die. Quare z vna medietas totius anni est vna dies artificialis z alia medietas est vna nox. Unde to tus annus est ibi vn⁹ dies naturalis. Sed cū ibi nunq̄ magis. zj. gradib⁹ sub horizōte dep̄mat̄. videtur q illis sit dies ꝓtinu⁹ sine no cte. Nam z nobis dies dr añ solis ortū sup̄ horizōtē. hoc āt est q̄tuz ad vulgarē sensibilitatē. Nō em̄ est dies artificialis q̄tum ad phy/ sicam rōnē nisi ab ortu solis vsq̄ ad occasum eius sub horizōte Ad hoc itez q lux videt ibi eē ꝑpetue q̄m dies ē añq̄ sol leuet sup̄ terrā p. j8. grad⁹ vt dr Ptolomeus Alij ꝯo magistri dicūt. zo. s. p q̄titatē vni⁹ signi. Dom q aer est ibi nubilosus z spissus Rad⁹ em̄ solaris ibi existēs debilis ꝯtutis magis de vaporib⁹ eleuat q̄ possit consu mere Unde aerem non serenat z nō est dies

¶ Autor in hꝫ loco determinat de illis q̄z zenith est inter arcticū circulū z polū mūdi. atꝫ etiā de illis q̄z zenith est polꝰ mundi.
¶ Nota circa vltimā lr̄am autor duo argumēta inducit q̄ et soluit ne alicui occurrat dubiū de ꝯtinuo die sub polo arctico. ꝑmum ibi. Sed nunq̄. scōm ibi. Ad hoc iterū.

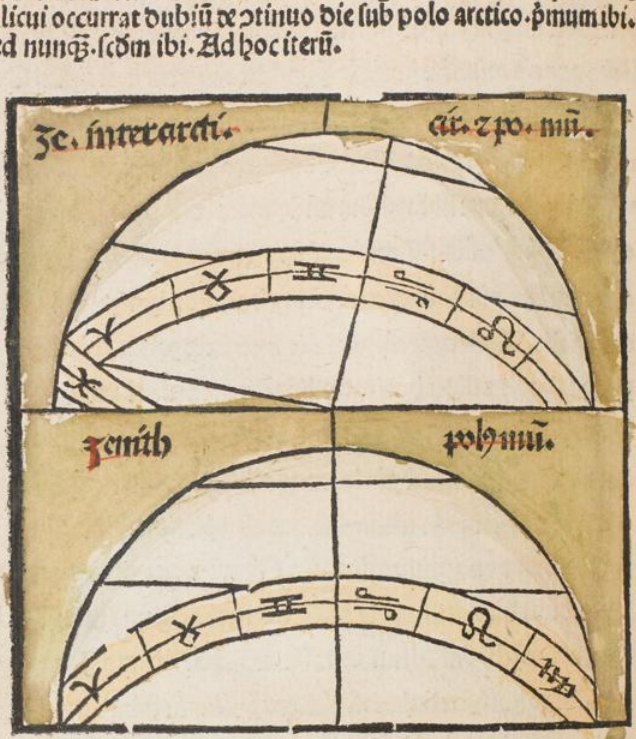

¶ Imaginet aūt q̄dā circulꝰ in supficie terre directe supposit⁹ eq̄noctiali. Intelligat alꝰ circulꝰ in supficie terre trāsiēs p orientē z occidentem z p polos mūdi Isti duo circuli intersecāt sese in duob⁹ locis ad angulos rectos spherales. z diuidūt totā terram in q̄ttuor q̄rtas. quaz vna est nostra habitabilis. illa. s. q̄ intercipitur inter semicirculum ductū ab oriente in occidentē in supficie eq̄noctiali z semicirculū ductū ab oriēte in occidentē per polum arcticū. Nec tamen

illa quarta tota ẽ habitabilis. qm̃ ptes illi⁹ ppinq̃ eq̃noctiali inha-
bitabiles sunt ppter nimiũ calorẽ Silr ptes ei⁹ ppinq̃ polo arcti-
co inhabitabiles sunt ppter nimiã frigiditatem Intelligat̃ ḡ vna li
nea eq̃distãs ab eq̃noctiali diuidẽs ptes q̃rte inhabitabiles ppter
calorẽ a ptib⁹ habitabilib⁹ q̃ sunt versus septẽtrionẽ Intelligat̃ eti
am alia linea eq̃distãs a polo arctico diuidẽs partes quarte inha bi
tabiles q̃ sunt versus septẽtrionẽ ppter frig⁹ a partib⁹ habita bilib⁹
que sunt versus eq̃noctialem. Inter istas etiã duas lineas extremas
intelligantur sex linee paralelle equinoctiali que cũ duab⁹ prioribꝫ
diuidunt partem totalem quarte habita bilem in septem portiones
que dicũt̃ septem climata prout in presenti patet figura

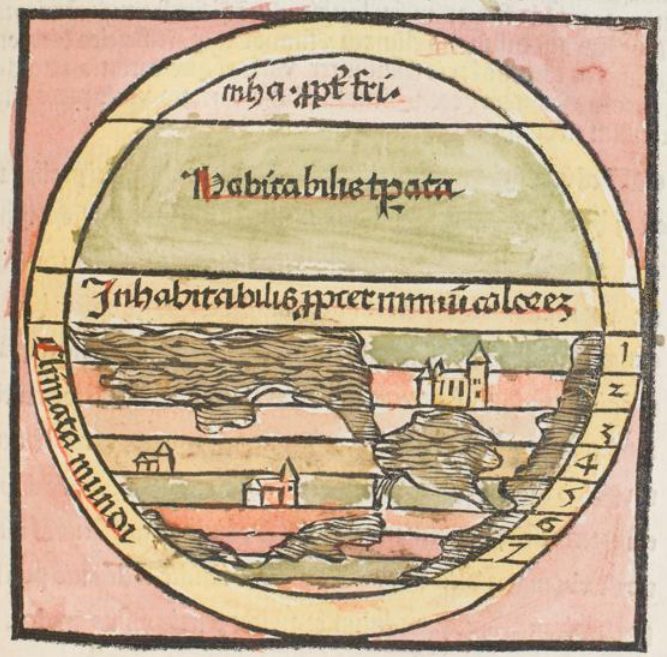

¶ Dicitur aūt clima tantū spaciū terre ꝑ quantū sensibiliter variat horologiū. Idē namq; dies estiuus aliquātus. qui est in vna regione. z sensibiliter est minor in hora videlicet media in regione ꝓpinq/ori austro. Spaciū igit tantū quantū incipit dies idem sensibiliter variari in media hora vt ꝑdictū est dicit clima Hec est idē horolo/giū cū ꝓncipio z fine huius spacij obseruatū. Hore enim diei sensi/biliter variantur quare et horologium

¶ Hec est tercia ps principalis tertij capituli. In qua auctor di/stinctōem climatū ostendit z docet modū z imaginatōem climatis atq; eius ꝛscriptōem. imaginatōez ibi. Imaginet aūt. ꝛscriptiōem ibi. Dicit aūt clima ¶ Nota clima dra cleo cles qđ ꝓcat inclinari. qz climata inclinant a meridie versus septētrionē. Vel dicitur grece clima quod ē gradatio latine. qz gradatim a meridie ꝓsus mediuz noctis procedēdo fiunt tam ꝑm longitudinē q̄z ꝑm latitudinē minora Notatur aūt distinctio climatū z sumit ꝑm q̄ artificiales dies longissimi in diuersis locis sensibiliter variant̄ que variatio attendit ꝓnes medietatem hore. Sicut sensibilis variatio vocis ꝓnes semitonium est accepta

¶ Medium igitur primi climatis est vbi maxima dici prolixitas est. jz. horarū. et elevatio poli mundi supra circulū hemispherij gradibus. jo. et dicitur clima dyameroes Initium eius est vbi dici maioris prolixitas est. jz. horarum. et dimidie et quarte vnius hore. et eleuatur polus supra horizontem gradibus. jz. et dimidio et quarte vnius gradus. Et extenditur eius latitudo vsq; ad locum vbi longitudo prolixioris dici est. jz. horarum. et quarte vnius. et eleuatur polus supra horizontem gradibus. z o. et dimidio. quod spacium terre est. 440. miliaria. ¶ Medium autem secundi climatis est vbi maior dies est. jz. horarum et dimidie. et eleuatio poli supra horizontem. z 4. graduum. et quarte partis vnius gradus. Et

dicitur clima diasyenes. latitudo vero eius est ex termino primi cli-
matis vsq; ad locū vbi fit dies prolixior. j3. horarum et dimidie et
quarte partis vnius hore et eleuatur polus. 27. gradib; 7 dimidio
et spaciū terre est. 400. miliariū. ¶ Mediū tercij climatis est vbi
fit longitudo prolixioris diei. j 4. horaruz. et eleuatio poli supra ho
rizontem. 30. graduum 7 dimidij. et quarte vnius partis Et dicitur
clima dialexandrios. latitudo eius est ex termino secundi climatis
vsq; vbi prolixior dies est. j 4. horarum et quarte vnius et latitudo
poli. 33. graduum 7 duarum tertiarum. quod spacium terre est. 350
miliarium. ¶ Mediū quarti climatis est vbi maioris diei prolix
itas est. j 4. horarum et dimidie 7 axis latitudo. 36. graduū et dua
rum quintarum. Et dicitur diarbodos. latitudo vero eius est ex ter
mino tercij climatis vsq; vbi prolixitas maioris diei est. j 4 horaruū
et dimidie 7 quarte partis vnius. eleuatio autem poli. 39 graduz
quod spacium terre est. 3 o o. miliarium. ¶ Medium quinti
climatis est vbi maior dies est. j 5. horarum et eleuatio poli. 4j. gra
dus et tercie vnius. Et dicitur clima diaromes. latitudo vero eius
est ex termino quarti climatis vsq; vbi prolixitas diei sit. j 5. hora-
ruz et quarte vnius. et eleuatio axis. 43. graduuz et dimidij quod
spacium terre est. 255. miliarium. ¶ Medium sexti climatis est
vbi prolixior dies est. j 5. horaruz et dimidie. et eleuatur polus super
horizontem. 45. gradibus et duabus quintis vnius. Et dicitur cli-
ma diaboristynes. Latitudo vero eius est ex termino quinti clima-
tis vsq; vbi longitudo diei prolixior est. j 5. horarum et dimidie et
quarte vnius. et axis eleuatio. 47. graduum et quarte vnius que di
stantia terre est. 255. miliarium. ¶ Medium autem septimi cli-

matis est vbi maior prolixitas diei est. j6. horaꝝ et eleuatio poli su
pra horizontem. 48. graduum et duarum terciarum. Et dicitur cli
ma diaripheos. Latitudo vero eius est ex termino sexti climatis
vsqꝫ vbi maxima dies est. j6. horaꝝ et quarte vnius. et eleuatur po
lus mundi supra horizontem. 50. gradibus et dimidio quod spaci
um terre est. j85. miliarium

¶ In hac pte auctor psequit declaratiõem de climatibꝫ sm ordinẽ
¶ Nota in inuẽtõe climatũ prequirit eleuatõ poli z tps prolixioris
diei Eleuatio poli inuenit. Sumat in quacũqꝫ regione quadrans.
vel astrolabiũ z videat quãtũ solis cũ est in principio arietis vel libre
eleuat illa eleuatio subtrahat. a. 90. gradibꝫ residuũ tũc quod fuerit
erit poli eleuatio. Diuersitas aũt horaꝝ vel plixitas diei sic inueni
tur. Capiat eleuatio poli i corpe spherico sm artẽ iã dictã hoc est fi
at eleuatio termini axis eqnoctialis vl sphere. Et locetur initiũ can
cri ad horizontem ex pte orientis z notet gradus eqnoctialꝫ quẽ ho
rizon intersecat. Hoc facto circũducat sphera ab oriente ꝓsus occi
dentem quousqꝫ initium cancri tetigerit horizontez ex pte occidẽtis.
Nam tot erunt hore vtiqꝫ illius diei quotiens q̃ndecim gradus de
ipõ. s. equinoctiali circulo ascenderunt.
¶ Nota scdõ. Inter climata primũ sm autorẽ vocat diameroes qõ
dra dia qõ est de. z meroe ciuitate q̃ prope eqnoctialẽ famosa situa
tur. Scdum dialyenes a ciuitate syene. Tercium dialexandrios ab
alexandria famosissima ciuitate. Quartũ diarodos a rodo insula.
Quintũ diaromes a roma vrbe famosissima. Sextũ diaboristetes
a borea vento. Septimũ diaripheos a ripheis montibꝫ in qbꝫ ia
cet nix ꝑpetua ꝓpter nimiã frigiditatẽ. Nã ꝓpter altitudinẽ illorũ
montium radij solis reflexi de supficie terre nõ possunt ptingere ad
vertices montiũ generando ibi calorem

¶ Ultra autem huius septimi climatis terminum. licet plures
sint insule. z hoim habitationes. quicqd tñ sit. qm̃ praue est habita
tionis sub climate nõ ꝓputantur. Omnis itaqꝫ inter terminum in
tialem climatum z finalẽ earũdẽ diuersitas est triũ horaꝝ. z dimi
die. z ex eleuatione poli supra horizontem. 38. graduum. Sic igitur

patet vniuſcuiuſq; climatis latitudo a ꝓncipio ipius ꝯſus eq̄noctialem vſq; in finem eiuſdē ꝯſus polū arcticū. z q; ꝑmi climatis latitudo eſt maior latitudine ſcōi. z ſic deinceps Longitudo aūt climatis ꝓt appellari linea ducta ab oriēte in occidentē eq̄diſtans ab eq̄noctiali Unde lōgitudo ꝑmi climatis eſt maior lōgitudine ſcōi. et ſic deinceps qđ ꝓtingit ꝓpter angaſtiā ſphere

¶ Autor ex p̄dictis q̄dam corollaria q̄ in textu patebūt ꝓcludit. Primo tamē adducit vnū notabile de q̄buſdā locis habitabilib⁹ extra ſeptimū clima. Lū ōt. Licet plures ſint inſule z hoīm habitatōes ꝛc. q̄ etiā in climata diſtingui poſſent. Sed q̄m intemperate ſunt. ideo eas reliq̄t indiſtinctas. ¶ Nota Ptolomeus quē inſequutus eſt autor tpe ſuo ꝑtem terre habitabilē in ſeptē diſtinxit climata. eo q; ꝑtes magis ſeptētrionales modice tūc erāt habitatōis ¶ Ne q; ſufficiēs. cauſa nō diſtinctōis eſt prauitas habitatōis. vt vult autor. Quoniā multe inſule vel regiones ꝑpe eq̄noctialē ſunt tāte prauitatis z forte maioris. ex eo q; monſtra ibidē multa ac varie figuratōis veluti hiſtorici ſentiūt generāt. z tamē inter climata enumerant Iccirco quia noſtre regiones ꝓpter motū octaue ſphere magis ad temperamentū ſunt redacte. Tabula climatū vigintiquattuor habitabiliū noua z ſatis verificata ſequitur

Tabula Climatū

	Tabula Climatū rectificata. j49j Initia climatū	Eleuatio poli gra.	Mi.	Stadia. latitudīs.	prolixitas diei. climatū	ho.	mi.
j	Ameici īsula Barbara mōs	0	0	6020	jz	0.
z	Mōdi īsula emporia ethi.	8	36	5685	jz	30.
3	Ethiopia supra egyptū	j6	43	5227	j3	0.
4	Egyptus thebais	24	11	4538	j3	30
5	Judea Hierusalē	30	40	4025	j4	0.
6	Sicilia Regnū granate	36	z5	3500	j4	30.
7	Apulia Roma	4j	z4	3278	j5	0.
8	Croacia Lōgobardia	45	j5	3197	j5	30
9	Morauia Bauaria	48	49	zjjz	j6	0.
j0	Misna Turingia	5j	50	1867	j6	30.
jj	Saxonia westphalia	54	30	1556	j7	0
jz	Prussia Holsatia	58	40	1283	j7	30.
j3	Dacia Scotia	58	30	1167	j8	0.
j4	Scania Liuonia	60	10	992	j8	30
j5	Gothia Hyœrnia	6j	35	653	j9	0
j6	Hollandia Thila īsula	6z	3j	631	j9	30.
j7	Suecia Mare gotticū	63	25	583	20	0.
j8	Norwegia	64	j5	553	z0	30
j9	Engrouelandt	64	59	362	zj	0
z0	Uvermelandt	6j	30	350	zj	30
zj	Promōtoria Norwegie	66	0	175	z2	0
zz	Promōtoria norwegie	j66	66	j5	zz	30
z3	Gottia orientalis	66	zz	35	z3	0.
24	et vltimū Pilappēlādt	66	25	23	23	30.
Finis vltimi et. 24. climatis		66	27	0	24	0

¶ Capm quartū de circulis z motib⁹ planetarū. Et de causis eclypsiū solis z lune

Notandū q⁹ sol habet vnicū circulū p quē mouet i supficie linee eclyptice. z ē ecētric⁹ Ecētricus q̄dē circul⁹ dr nō ois circul⁹. sz solū talis q̄ diuidēs terrā in duas ptes eq̄les nō hz cētrū suū cū cētro terre. sed extra Punctus aūt in ecētrico q̄ maxime accedit ad firmamentū appellat aux q̄d interptatur eleuatio. Punctus vo oppositus q̄ maxime remotus is ē a firmamēto dr oppositio augis Solis aūt ab occidēte in oriētē duo sunt mot⁹. quoz vnus ē ei⁹ ppius in circulo suo ecētrico q̄ mouet in omni die ac nocte. 60. minutis fere Alius vo tardior ē mot⁹ sphere ipsi⁹ supra polos axis circuli signorū z ē eq̄lis motui sphere stellaz fixaz. s. in. 100. annis gradu vno. Ex his itaq; duob⁹ motib⁹ colligit cursus ei⁹ in circulo signoz ab occidēte in oriētē p quē abscindit circulū signoz in. 365. diēb⁹ z q̄rta vni⁹ diei ferē pter rē modicā q̄ nulli⁹ ē sensibilitatis

¶ Postq̄ autor exposuit ea in trib⁹ capitulis sufficiēter q̄ in premio declarare p̄miserat in h⁹ q̄rto capl'o spēal'r sup mot⁹ planetarū descēdit volēs exponere ea q̄ p̄ncipal'r intēdebant. s. circulos sup q̄ b⁹ motus planetaz irregulares respectu p̄mi mobil' causant atq; etiam causas eclypsiū sol' z lune. z qz motus solis facilior ē oib⁹ aliis planet⁹. ipe etiā tāq̄ rex iter alios planetas. q̄re p̄mo de motu sol' determinat eo ipo p̄misso q̄ ad irregularitatē mot⁹ sunt necaria.

¶ Nota p̄mo vnusq̄sq; ex septē planetis vt in p̄mo capl'o tactū est hz sphērā ppriā p̄m se totā mūdo ꝯcētricā. i. p̄m supficies exteriorē sz ꝯuexā z interiorē ꝯcauā p̄m eā totā sphērā sup pol' zodiaci octaue sphere in ducētis annis p̄m successionē signoz p vnū gradum z 28. minuta mouet Et i. 49. milib⁹ annoz loquēdo natural'r cursuz vel reuolutōem vnā ꝯplet Et hic motus dr augiū mot⁹ Et qz luna

nō hz augē fixā. ideo ab alijs planetis excipit q̄tū ad motū orbiz augem deferentiū. vt ia dcm est. Mouet em tota sphera lune vl' sm orbes augez lune referētiū sup axe ppzio cui9 termini vl' poli distāt a polis zodiaci p q̄nq; grad9 inuariabil'r. Et fit tal' mot9 in die naturali p. jj. grad9 7. jz. minuta fere ꝓtra successionē signoz h̄ est ab oriente ꝙ sus occidētē ꝛc. ¶ Nota scdo sol triplicē hz motū. vnū a ꝑmo mobili sp in die naturali faciēdo reuolutōem 7 h̄ mot9 rapt9 dr 7 fit sup polis mūdi ab oriēte ꝙ sus occidētē. Ali9 fit ab octaua sphera ꝛc q̄ motu in ꝑmo notabili dcm est. Et hz autor dicat q' in centū ānis vno gradu moueat. Loq̄tur opinionē Ptolomei q̄ tpe mot9 dictus nōdū ꝙ fuit inuent9 Terci9 mot9 est ei ppri9 ab occidēte ꝙ sus orientem In die naturali sup circulo q̄ infix9 est ecētrico p. jg. minuta 7 .8. fere scda. Est aūt ecentric9 iste in ꝛcauitate toti9 sphere ita inclusus vt ex vna ei9 pte plus accedit ad firmamētū. ex alia aūt pte a firmamēto magis remouet. Ideo sup alio cētro q̄z mūdi ꝛscript9 est. Et ps ecētrici q̄ magis accedit ad firmamētū dr aux. q̄ aūt magis remouet dr oppositū augis Et dicta intelligāt̄ [etiā] de ecentricis alioz planetaz Vel deferētiū centra epicycloz ꝛc.

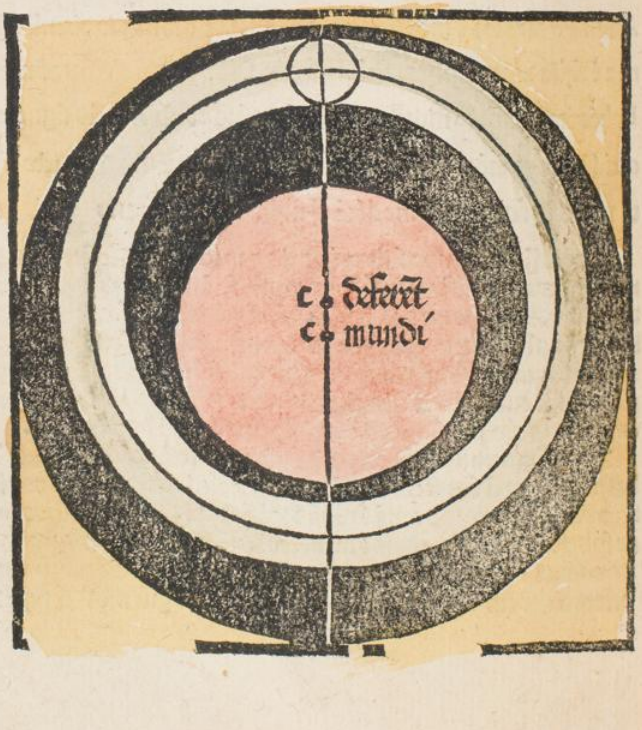

¶ Quilibet aũt planeta tres hz circulos p̃ter solẽ.scz equãtẽ dferentem ꝛ epicyclũ Equans quidẽ lune est circulus ꝯcentricꝰ cũ terra. et est in supficie eclyptice. Eius ꝯo dferẽs est circulus ecẽtricꝰ nec ẽ in supficie eclyptice.imo vna eius medietas declinat ꝯsus septẽtrionẽ altera ꝯsus austrũ ꝛ intersecat dferens equãtẽ in duobus locis.ꝛ figura intersectionis appellat draco.qm̃ lata est in medio ꝛ angustior versus finẽ Intersectio igitur illa p̃ quã mouetur luna ab austro in aquilonẽ appellatur caput draconis. Reliqua vero intersectio p̃ quã mouetur a septẽtrione in austrũ dr cauda draconis· Deferẽtes quidem ꝛ equãtes cuiusl̃bet planete sunt equales. Et sciẽdum q̃ tam dferẽs q̃z equãs Saturni Jouis Martis Veneris et Mercurij̃ sunt ecentrici et extra superficiẽ eclyptice.et tamẽ illi duo sunt in eadem superficie.

¶ Dic autor determinat de circulis planetarꝫ p̃ter solẽ sup q̃bꝰ motꝰ planetarꝫ ꝓtingũt. Nota dferẽs lune vel alioꝫ planetarꝫ ẽ orbis habens in se spissitudinẽ.ꝛ nõ ẽ tm̃ circulus vel circũferẽtia vt vult autor Et in ꝯcauitate eiusdẽ orbis spherula parua inclusa est q̃ dr epicyclus Orbis ꝯo dferẽs vel ecẽtricꝰ mouet cẽtrũ epicycli ab occidẽte ꝯsus oriẽtẽ in die vno in Saturno p̃ duo minuta fere Joue per q̃nq̃z minuta Marte p.xxx.minuta Venere ꝛ Mercurio p.lix. minuta In luna aũt p.xxx.gradus.et.xx.minuta.ꝛ hic motꝰ cẽtri appellat. In luna ꝯo motꝰ medius.q̃ iũctꝰ motui orbiũ lune vt supra.xx gradibꝫ.et.xx.minutis motꝰ cẽtri lune p̃ diẽ emerget.scz.xiiij.gradꝰ et.xx.fere minuta. Aliꝰ ꝯo ex circulis vt vult autor est epicyclus q̃ etiã nõ ẽ tm̃ circulus sz ẽ vna spherula q̃ intra se alios orbes includit ꝛ sibi corpꝰ planete infixũ ẽ qđ ad motũ epicycli mouet in Saturno p̃ diẽ ad.lx.minuta Joue p.lj.minuta Marte p.xxviij.minuta venere p.x.minuta Mercurio p.x.gradꝰ.xvj.minuta In luna p.xij. gradꝰ et.iiij.minuta Mouet aũt epicyclꝰ lune in pte superiori ab oriẽte ꝯsus occidẽtẽ in pte iferiori ab occidẽte ꝯsus oriẽtẽ In alijs aũt q̃nq̃z planetis motꝰ epicycli ꝓtrario mõ se hz· ¶ Jtẽ aliꝰ ex circulis ẽ equãs q̃ ꝓprie circulus vel circũferẽtia noiat ꝛ ẽ ecẽtricꝰ circulꝰ solũ imaginatus super q̃ motus cẽtri epicycli regulariter mouet. nã super cẽtro dferẽtis irregulariter circũfert In luna aũt nullꝰ ẽ equãs.qz motꝰ

equalis vel regularis in orbe signorū ⁊ tingit ♋ ⁊ est q̄dā orbis mū
do cōcētricus q̄ caput ⁊ caudā draconis in die naturali vltra mo/
tū diurnū ab oriēte versus occidētē p̄ tria minuta circūducit.

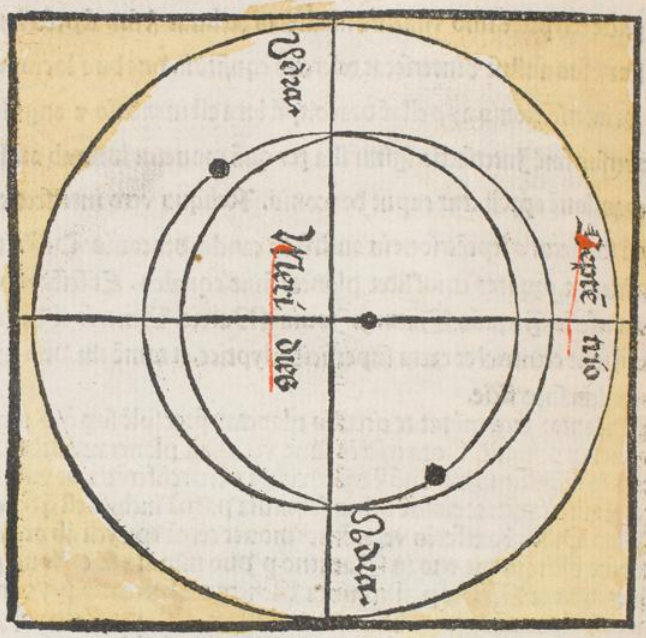

¶ Quilibet etiā planeta p̄ter solē hz epicyclū ⁊ ē epicycl⁹ circulus
paru⁹ p̄ cui⁹ circūferētiā defert corp⁹ planete. ⁊ centrū epicycli sp de
fert in circūferētia deferētis. ¶ Si igit̄ due linee ducātur a cētro ter
ita q̄ icludāt epicyclū alicui⁹ planete vna ex p̄te oriētis. reliq̄ ex p̄te
occidētis. p̄ct⁹ ⁊ tact⁹ ex p̄te oriētis dr statio p̄ma. punct⁹ vero ⁊ta
ct⁹ ex p̄te occidētis dr statio [illegible]. Et q̄n planeta ē in alterutra illaz
stationū dr stationari⁹. Arcus ẏo epicycli supior inter duas statōes
intercept⁹ dr directio. ⁊ q̄n planeta ē in illo tūc dr direct⁹. Arc⁹ ẏo
epicycli inferioz inter duas statiōes intercept⁹ dr retrogradatio. ⁊ pla-

neta ibi exñs dr retrogradus. Lune aũt nõ assignat statio directio vel retrogradatio. Unde non dr luna stationaria directa vel retrogrāda ꝓpter velocitatem motus eius in epicyclo.

¶ Autor in hꝫ loco oñdit qũo ꝗlibet planeta dẽpto sole hz epicyclũ in q̃ mouet. rõne cuiꝰ motꝰ qñqz est directꝰ qñqz retrogradus qñqz stationariꝰ Nota planeta dr directꝰ qñ motꝰ eiꝰ fit fm successionem signoꝝ ab occidẽte ꝓsus oriẽtẽ Retrogradꝰ qñ motꝰ eius ẽ ꝓtra successionẽ signoꝝ ab oriẽte ꝓsus occidẽtẽ Stationarius qñ vadit ad retrogradationẽ vel directionẽ. Et fm hꝫ est duplex statio. Prima cũ vadit ad retrogradatõem Secũda qñ vadit ad directõem

¶ Jtẽ luna nõ dr retrograda neqz directa ꝓpter motũ eius velocem Sed dr tarda p retrogradatõe. ⁊ velox p directõne

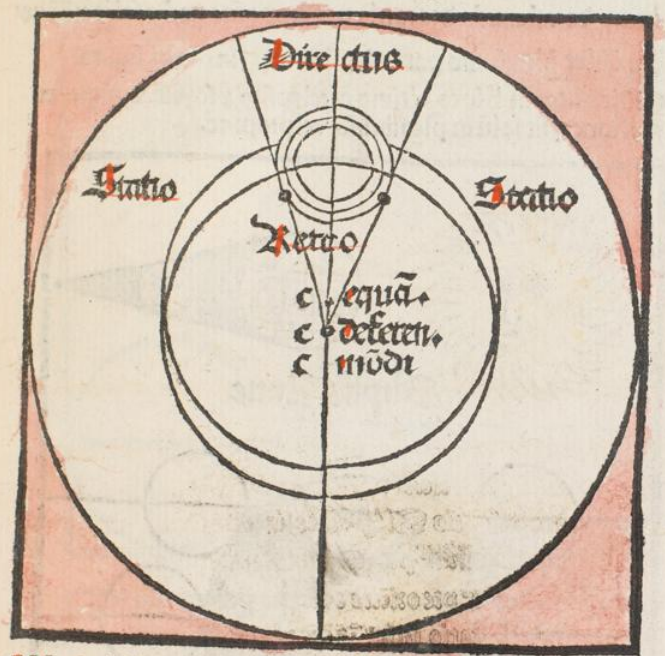

¶ Cũ aũt sol sit maior terra necesse ẽ q̃ medietas sphere terre ad minus a sole sp illuminet ⁊ umbra terre extẽsa in aere tornatil minua ꝑ in rotũditate donec deficiat in superficie circuli signoꝝ ꝫs nadir solis

Est aũt nadir solis pũctus directe oppositꝰ soli in firmamẽto. Uñ cũ in plenilunio luna fuerit in capite vel in cauda draconis sub nadir solis tunc terra interponet soli ⁊ lune ⁊ conus vmbre terre cadet supra corpus lune. Uñ cũ luna lumẽ nõ habeat nisi a sole in rei veritate deficit a lumine. Et ẽ eclypsis gñalis in oi terra si fuerit in capite vel cauda draconis directe. pticularis vero eclypsis si fuerit ppe vel infra metas determinatas eclypsi. Et semp in plenilunio vel circiter ptingit eclypsis. Uñ cũ in q̃libet oppõne ☽ ẽ in plenilunio nõ sit luna in capite vel cauda draconis nec supposita nadir solis, nõ ẽ necesse in q̃libet plenilunio pati eclypsim. vt pz in p̃senti figura

¶ Dic autor in ☽ loco vltimo de eclypsibꝫ p̃sequit. ⁊ primo de eclypsi lune q̃ fit solũ in plenilunio vel prope ⁊c.

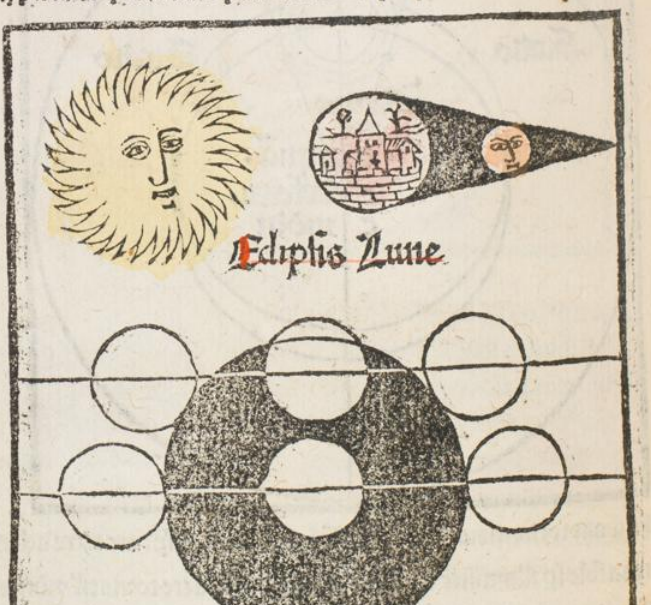

¶ Dū fuerit luna in capite vel cauda draconis vel ꝑ ꝓ metas supra dictas ⁊ in ꝑiūctōe cū sole tūc corꝑ lune interponet inter aspectum nostrū ⁊ corꝑ solare Ūñ obumbrabit nobis claritatem solis. ⁊ ita sol patiet eclypsim. nō qꝛ ꝛficiat lumine. sꝫ ꝛficit nobis ꝓpter interpositionē lune inter aspectū nostrū ⁊ solē. Ex his patꝫ qꝫ sꝑ ꝛbet esse eclypsis solis in ꝑiūctōe siue in nouilunio.

¶ Autor ꝛ eclypsi solis in hoc loco ꝛterminat ⁊ quomodo fieri habeat causas assignat.

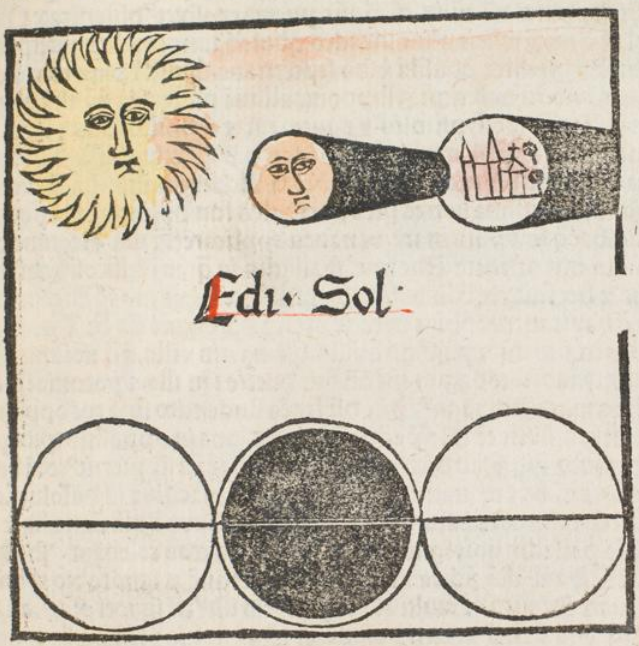

¶ Notādū etiā qꝫ qñ ē eclypsis lune ē eclypsis in oī terra. sꝫ qñ ē eclypsis solis neꝯꝯ. imo ī vno climate ē eclypsis solis. ⁊ in alio nō qꝺ ꝓtingit ꝓpter diuersitatē aspectꝰ in diuersis climatibꝫ Ūñ Virgi li⁹ elegātissime naturas vtriusqꝫ eclypsis sub ꝓpēdio tetigit dicens Defectꝰ lune varios solisqꝫ labores Ex ꝑdictꝭ ꝑꝫ qꝫ cū eclypsis solis

esset in passione dñi. z eadē passio. eēt in plenilunio. illa eclypsis solis nō fuit naturalis īmo miraculosa ꝓtraria nature. qz eclypsis solis in nouilunio vel ꝑpe debet ꝓtingere Propter qđ legit Dionysium areopagitā in eadē passione dixisse. aut ꝯdus nature patit. aut mundi machina dissoluetur.

¶ Autor finaliter suū librū ꝯcludēdo eclypsim solis q in passione dñi apparuit supnaturalē fore attestat Primo tñ qđ az notabile ꝯ solis z lune eclypsibꝫ adducit volēs qꝫ eclypsis lune cū totalis fuerit sit totalis in oī terra. Solis āt eclypsis lz qnqz in vna regione totalis apparet. nō tñ in oī. ꝫ aūt ꝓuenit ex aspectꝰ diuersitate Quia sol ex q nūqz ꝯficit a lumine. ideo qbusdā luna totaliter interponit qbusdā ptialiter. qbusdā ꝑsus septētrionē. qbusdā ꝑsus meridiem quēadmodū nubes qnqz supponit aliquā ptē terre z nō aliā obumbrās Ita fit ꝯ eclypsi solis Et autor tñ ꝯ eclypsibꝫ solis z lune loquit z nō alioꝝ planetaꝝ. facit ꝫ ideo. qm ille eclypses sunt notabiles. alie ꝯo minꝰ ꝓceptibiles. ¶ Nota Athene ciuitas in Attica regione ꝑclarissima in tres ptes ꝑncipales fuit distincta. vna portus vocabat q fuit ꝑsus mare. vt naues applicarēt. z illa Neptuno ꝯ maris erat ꝯstructa Alie fuit Palladis in q viri bellicosi habitauerūt. z hec fuit ꝯ belli ꝯdita Pallidi Tertia vocabat Areopagus in q habitauerūt ꝓphi. z in eadē pte studiū viguit Et ꝺr Areopagꝰ ab ares. i. mars. z pagꝰ qđ ē villa. qsi martis villa. a q noīatus fuit Dionysius Areopagita. ipe em̄ fuit ductio z in illa. z potentior inter ꝓphos magistꝰ magnꝰ Qui dū legēs studentibꝫ suis tpe oppōnis dixit ipossibile eē Solē eclypsari sole z luna in oppositis tpibꝫ plene exīntibꝫ his ꝑbis dictis Sol eclypsabat Et sic pterit ꝰ corā discipul' dixit. Aut ꝯdꝰ nature patit. aut mūdi machina iā dissoluet. qa illā eclypsim ꝓtra naturā eē sciuit. q re ꝓmisit vnū ꝓstruere altare in tēplo palladis noīe ignoti dei. qr ibi plures ꝺos colebant. Postea sctūs Paulꝰ illū ꝑdicauit q sic passus eēt quē ꝑ ignoto ꝺo colerēt. Quare Dionysiꝰ z multi alij cognitōem istiꝰ dei ignoti ꝓsequuti sꝫ et ad vitā eternā ꝓducti possidēdā Quā nobis prestare dignetur. Qui viuit z regnat ꝺus in secula z vltra Amen

¶ Tractatꝰ sphericꝰ dñi Joānis ꝺ Sacrobusto Astronomice phie ꝓtēplatoris a īmirādi. ꝑ egregiū magistrū Uuencelaū Fabri ꝺ Budweys Medicine doctorē expolito ꝓmētario lo illustratꝰ fine claudit peroptato. Impressus Colonie in officina igenuoꝝ Liberoꝝ Quētell. Anno supra. M. d. octauo. in vigilia Conuersionis euāgelice tu'ē. z doctoris gētiū Apostoli Pauli.

z · alb · ro ·

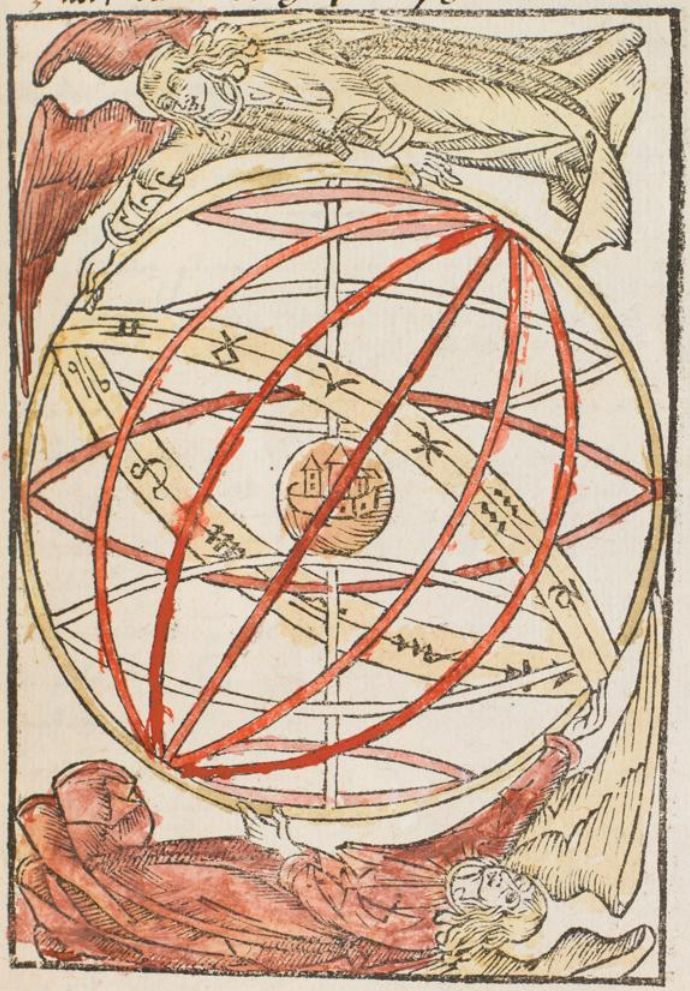

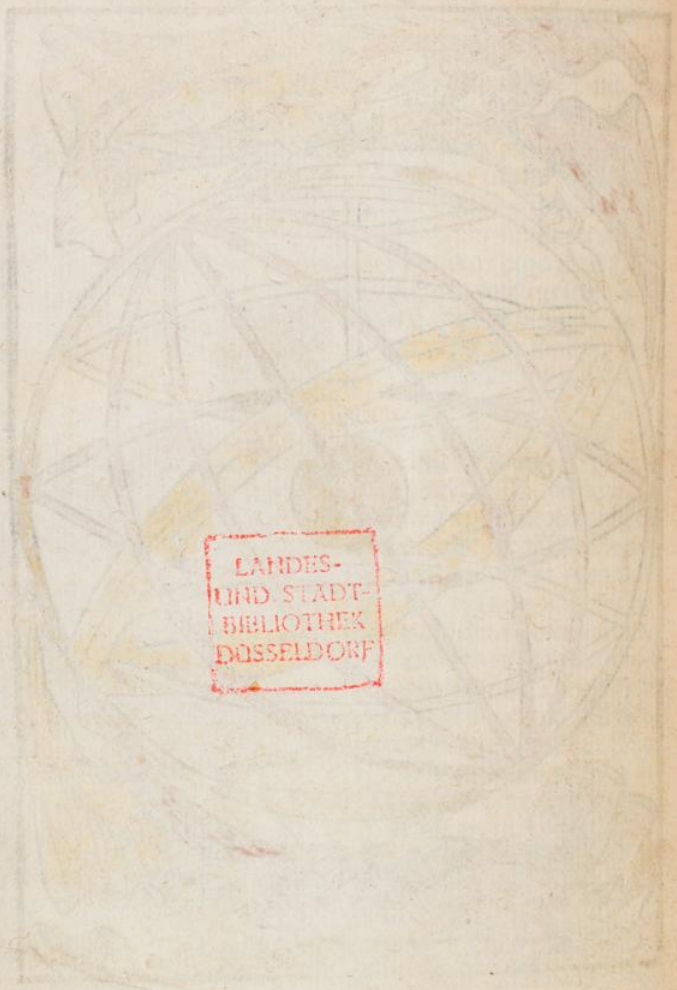

LANDES-
UND STADT-
BIBLIOTHEK
DÜSSELDORF

De eclypsatione lune

Secundo q̄ Iohannes dicebat solem latitudinem
per medium p̄ quam magnam lunam que ecli
psis appellatur abstrahimus Et sol semper ha
bet lunam eclipsim mouet et neque ab ea
deficitur Luna aut que nobis manifes
ciam eclipsim, nisi ab eo deficiendo ad sep
tentrionem: nisi vt ab eo intrans ad meridi
em lunam sua in capite draconis vel in cau
da cum sole: que sic capite draconis et cau
da ex sunt Linee meridionales duorum circu
lorum q̄ eclipsim et deferentis lunam que
deferens est circulus lunae Cum ergo fue
rit gemetus ☉ et ☾ circa caput vel cau
dam draconis nisi grauior fit eclipsis solis, et
totalis quia tunc luna interponit ☾ (que est
propinquior q̄ sol) inter aspectum nostrum et so
lem solarem Et tunc eclipsis solis fit cum fuerit
totalis, hoc est q̄ tunc ☽ eclipsat ☉ Eclipsis
lunae fit non quare totalis q̄ universum ter
ram quod in legitur de duabus passione fortunii
fuisse supernaturaliter, q̄ tunc fuit sol eclipsim
per universam terram Sed eclipsis solis aque
tus in uno vel in altero climate, Et ra
tio est Quia sol q̄ tota eclipsatur tota non
perdit lucem sed minus sua Ergo ad proximos

LANDES-
UND STADT-
BIBLIOTHEK
DÜSSELDORF

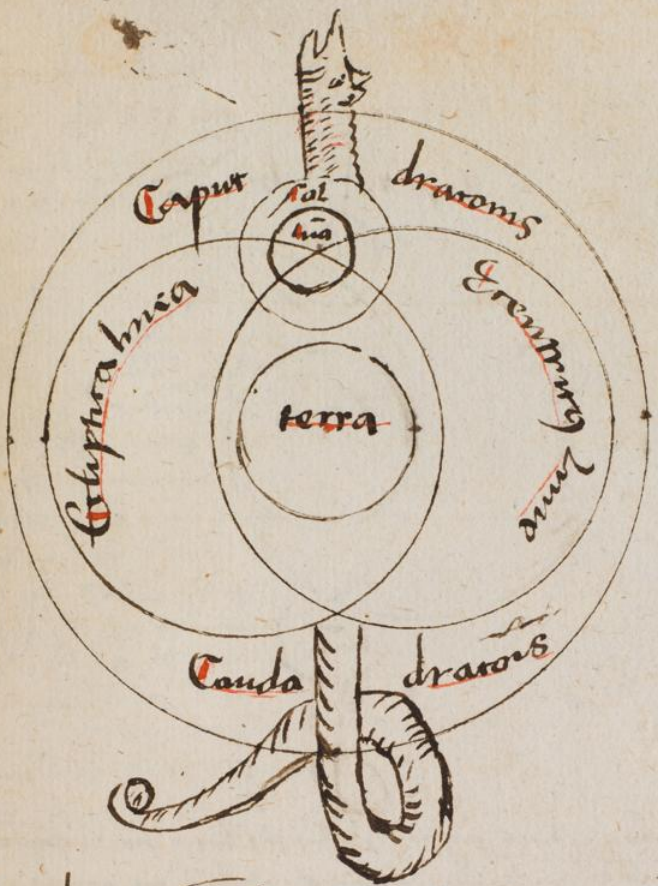

Notandum q̄ q̄n fit d̄ns ☉ et ☾ in capite ☊
cauda draconis aut in nodis eq̄ hinc neq̄os
hinc nequeunt nisi assint nam et corpus
solare &c. ☾ luna ob nimiu brabie claudit solis ☉ q̄ nec
☉ eclipsim pateretur / q̄ fit ☾ p̄a interpositione vel 2a
q̄uersa eueniente q̄ hinc eclipsis / et terra
hinc

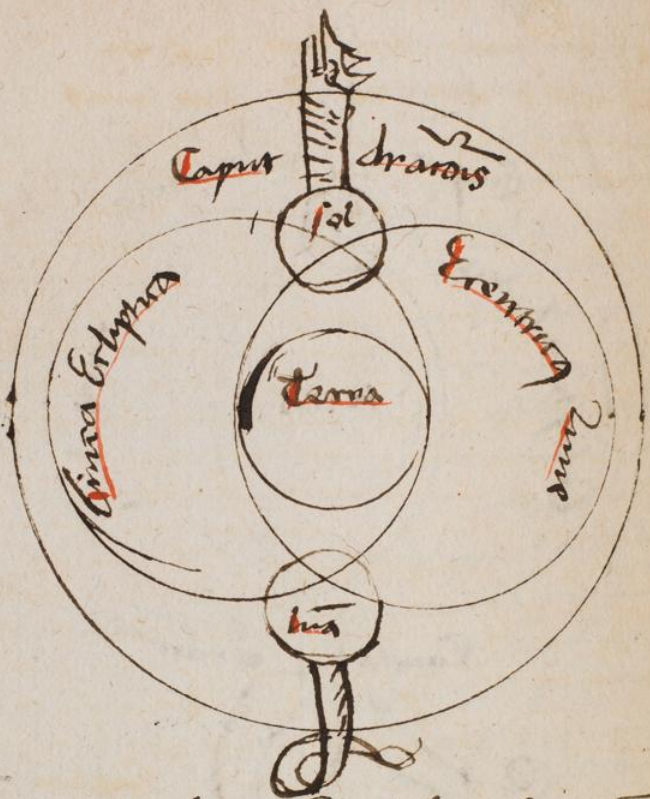

Canon ostendit figuram Eclipsis lune sit in oppositione
o quando in capite draconis, et luna in medio eius
diametraliter sub nadir solis et in terra respectu
solis et lune et cuius umbre terre cadit super
corpus lune

De nouilunio

C. bi. mat. eta. Sun. Jun. vi.

Be. do, om, xe. Si. kat. mag

Sunday p̄ma pars verse prime selbe decreum
in quiby radix lune q̄ ad signū inchoat
hor est in quiby radix signi p̄y C. nunqz
Et sic ab eadem radice signi inchoando
prime numerantur selbe in C. s. in radicē
signum decimū vbi proposita Et hat semper
sua selba q̄m lune prescripte selbe esse
habue signi sui selbarum in Cancro
ipe selbe in degrad numerantur, Et p̄a sig
Zodiaci numerat̄ p̄ mutuas dignitates, sic
solet fieri in Cancro. A radice signi in
rhoando sedm ordinem earū procedo
o procedo ad posteriora sig̃ ita q̄ sig̃
aqua repleatur, sunt ei sig̃ una aqua
69. ut ℳ. et alia sig̃ Zodiaci depleatur
Et sic unū in nutritura degrad in proposi
tum numerus signi lune. Et est sig num
Zodiaci in q̄ est luna nunc ipse, et ita
est pria die fauces. 2. vel. 3 Cancri
Anno dñi. 1486. in alia selba mox in Cancro
cum volueris scire motū lune, assume ordinē
sig ad selbam. Cancri q̄ precedit ad dictū et
q̄ est nec. Nec nunc ab alia selba usq ad
aliam selbam mox, et sic nunc do. nec, sed ha
bet nat̄ Et sunt. 11. selbe, q̄ ann in istis
mutuis dignitatū nabo fauces signare, inter
o radicē signi ascendendo Et q̄ annis q̄dcto 3
fauces scorpii est radix signi ipsi lune nunc

ab ea mutando prende ser mundo ℔ ny. f. f.
. y. p. ꝯ. ꝯ. H. H. K. V. ꝛc ꝑ. q°. m. a
silba ny lun ert m p'a fare. V. Et ra
dros sequen. C. pro alys succedentibus
tabs manifestabunt. tby Numera silbas
ab altra silba nugwendo sq m Cassiodo
r ser mas no. dr. nar steff. o pr tho. m
sil. Ca. quas silbas a prima nona anni
molusc. ert sunt. 11. silbe. Nucarabo q°
a radere segm lun ert nonet ert nonet
nuchy pre fares. V. pro anno dnm
1487. ad primu silbam sq ert radry
pro eodem anno / sq ꝛc fares. R. ert ra
dry pro anno. 1488. ert sno nro m alys
annis

De quarto ert C.

In 19 sd. orto : ugm sep : sd. quz ugm 4or
Tre de : duo : ugm nnn : dcc : ugm no : sqde : 7
Ugm sex : q nd : tria ugi du : duod : trigita

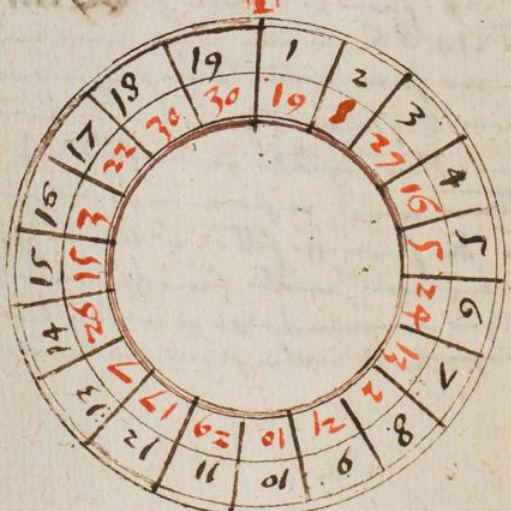

Si volueris invenire primam lunationem
Januarii que erit mensis februarii ut
videas in circulo exteriori quis sit aureus
numerus. Quo invento descende ad circulum
interiorem diametraliter et directe et numerus
in eo inventus indicabit ubi diem prime
lunationis in ianuario que erit mensis mensis
sequentis scilicet februarii

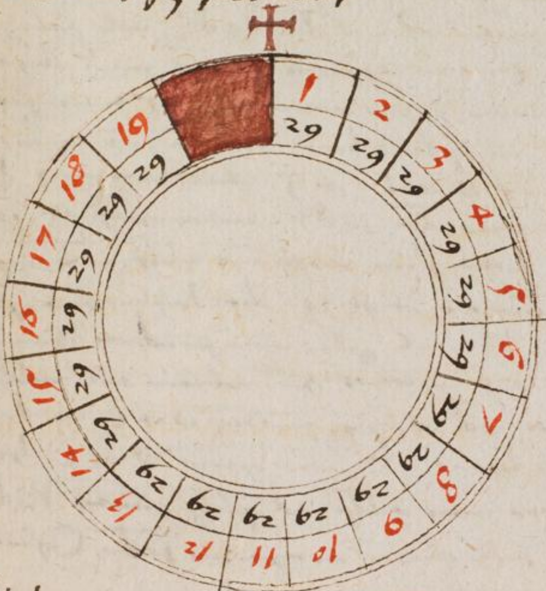

Ad diem prime lunationis in ianuario
crimus 29 dies una cum 12 horis et tribus
coniunctionem precedentem et sic fac in omni-
bus mensibus. Si autem volueris tunc opposi-
tionem adde ad diem quintosdecimos in quibus mensis 15 dies

Declarato tñ psum ꝙ quilz sunt 19 dnes
et maiꝝ cum nullo alio die in mense
ianuario notat Unde nod ſſt 19 dies Januarij
Ores ſſt 8 dies ianuarij Nam annus nr
extenditꝝ ad 19 annos / et maiꝝ dnes de
ſcriptꝰ pro anno nõ annus / ut nod obſeruat
nobꝫ qꝛ nr ſt annus et ſꝰ Et ſic our
pncꝰ gnctus in Januario q̄ ſt radix om
alterꝝ gnctuꝝ O et C in alijs mr ſilz
Ex gesta Anno dñi 1486 vbi fuit gnctus
O et C mr apparet annus nr illg anni
Et nr 5 pro anno nõ q̄ mr gnctus
dctus in ordine hꝝ vsq̄ in our nulꝰ dñs
gnctus O et C et 5 dies Januarij Et
nr annus dñi 1487 annus nr ſt ſꝛ q̄
ſexta dcta p̄ma vsq̄ our nulꝰ primus gnctus
in ianuario et ſt 14 dies Januarij et ſt p̄a
gnctus O et C illg anni precedens S. nr
ſequens gnctus hꝝ volueꝝ nr addam
ſemper ad maiꝝ gnctus O et C 29 dies
et 12 horas S. vero oppus O et C hꝝ
volueꝝ nr addo ad ſſtulz gnctus 15 dies
nr our dicꝝ accipiens ſedm Cſuetudinem

Ex opere ecclesiastico
M. petri Cragonensis
de ſtlg nr 20

De loco lune medio

Cubi mar. cta sor. ars. mbr. do. omnes. rationes.
Verbo hos lunc radicem premeando
Hinc ad gposita silbas mundo duc
Bis dcies signa quodnis. ff. agenda repla
Jn prosequor dum silbe radix sigm. C. una
ff. quadem radix michoando nsmus numerus
n dignemur annales silbe ad dm rdy propositu:
mpando rz a prima silba que in mensa rad
precedit hinc numerum signa n ysdem de
gnis a radice anni mpiendo ff. coredem
ordinem: sic p aqua sz 69. uq. H replen
duplus reliquus: et habes sigm. C. et mu
sic pma ex fames ī uel 3 Dr Verbo gra.
Anno dni. 1560. s. sexte volis n die Pasce
et pascha aptabit n q. signo sit C. in primis
ysdera que stant silbarū s. C. bi mar precess
sexte numi hinc dies et st in primis
ignem thy anni radicem (q st 3 fames X.
sex silbas ni. dicendo pfes V. V. d. d. et
dem rps usq ad silbam nm dcm et ascendes
et anno n dm primi ff. C. sexte n m
2 fame. — Q. s radicē ad sextiles
annos sexte libras pone pmo anni radicē
ad primū annalē reduc mundo ff. s.
gnem sucessiz rr pmi et gna fames
sexte rpram ad semitate medy veni
st annus precedens radix

Memoriale Quadrantis
et oppositi medij

Primi fab: duo bi: 2a bi: 3a bi: duo: 4 qui
Li sex: 5 septi octo: 6 non ag: 7 decim men
Vn le: 8 duo sex: 9 tre pri: 10 septe pri: 11 duo li
Sex decim 5: 12 decim septem: 13 duo sex: 14 quin men
Se unus selle duorum cui primum O ac C quadran
in Januario qui est radix ad omnes sequentes
et verba unius 5. duos sequens annos unus
prima cui duobus unus bi. g. 4 de Januario
ario: 5. vero 3. bis. 18 vij menses unusdecim
ac de mense et presumpsi versus ianuar
Q. S. 4 unus lunarium quadratus libras huius
Ichabur in 5 quadratis bene respondet ystemo
ad 5 quadratis adde duos 29 ac horas 12
minutas 44. 5. vero oppositi unus ad qualibet
adde duos. 14. minutas 22 ac sequentes septe
Preterea quod lunares de quadratis sumuntur
a mense in quo numerantur Hoc aliud
Illud est menses non duo lunares sumere

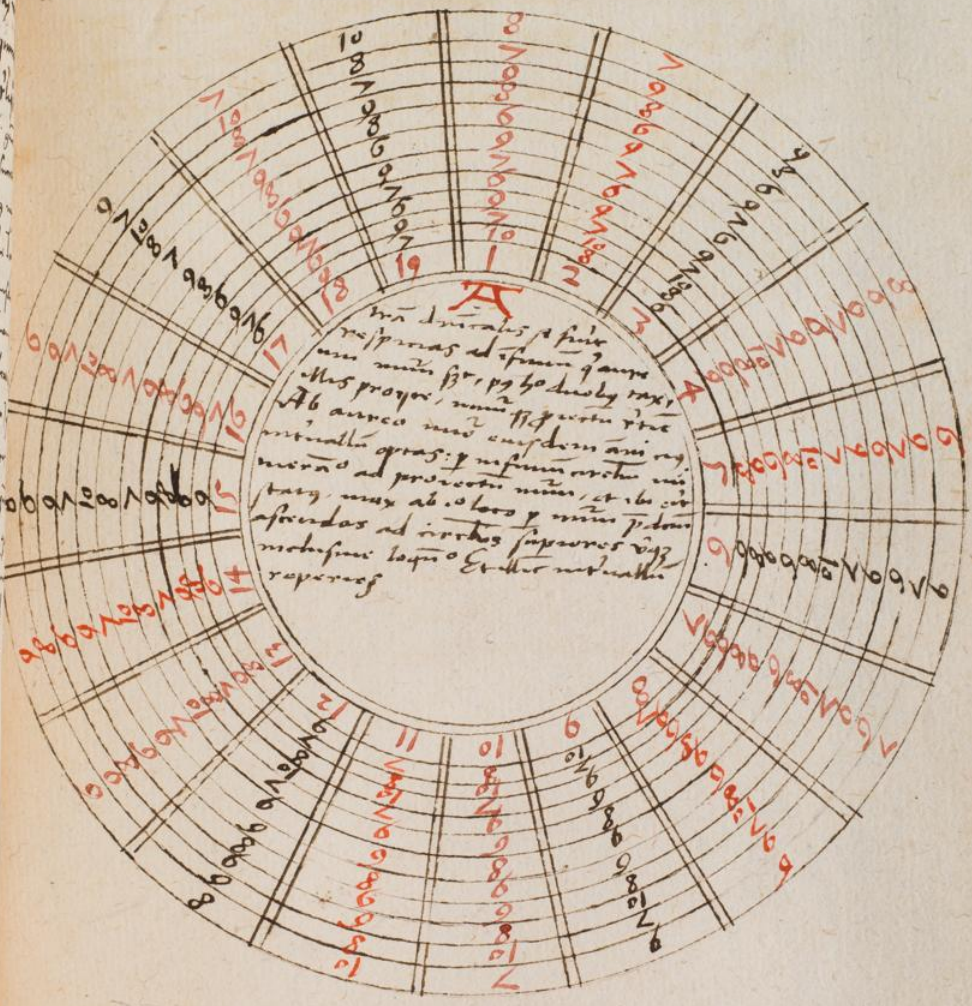

Alchabitius cum comento.

Cum gratia z priuilegio.

Vita/luctum/fratres/genitoris pignora pallent
Communx mortis/ mer/ regnumq; ministrat acerbe

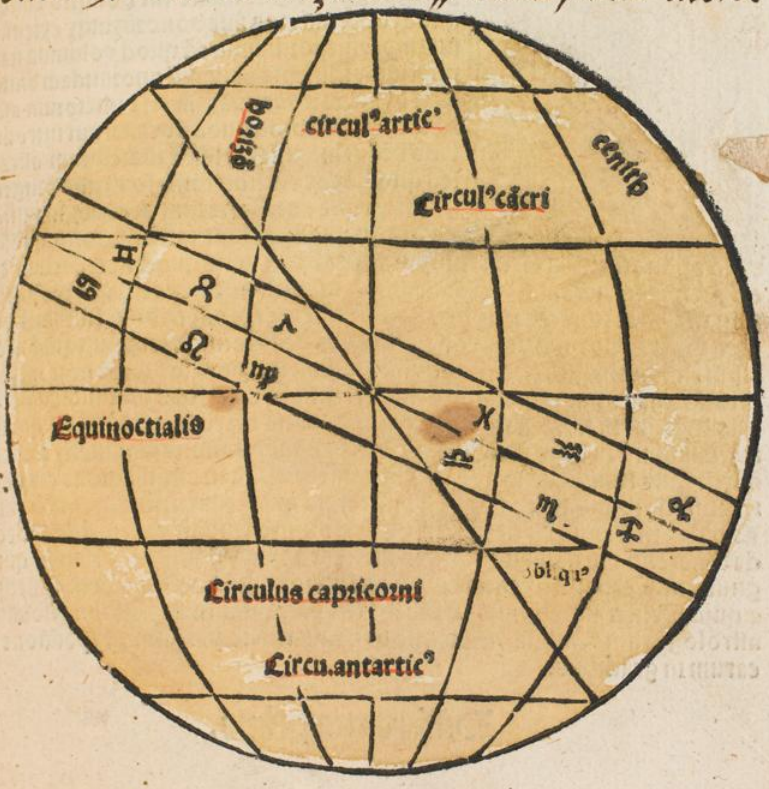

VD16

Libellus isagogicus abdilazi. idest serui glorioſi dei: Qui dicitur alchabitius ad magiſterium iudiciorum aſtrorum interpretatus a ioanne hiſpalenſi ſcriptumq; in eundem a ioanne ſaxonie editum vtili ſerie connexum incipiunt.

Poſtulata a domino prolixitate vite ceyphadala. i. gladij regni z durabilitate ſui honoris cuſtodia quoq; operum eius ſiue bonorum atq; extenſione ſui imperij: exordiamur id quod volumus narrare. Cum vidiſſem conuentū quorundam antiquorum ex auctoribus magiſterij iudiciorum aſtrorum edidiſſe libros quos vocauerunt introductorios huius magiſterij id eſt iudiciorum aſtrorum. ſed quoſdaz ex eis non fuiſſe ſcrutatos diligenter vniuerſa que neceſſaria ſunt in eodez magiſterio de his que conueniunt introductorio. quoſdam vero ea que neceſſaria ſunt protuliſſe prolixe: z quia quod neceſſarium eſt in eo periſſe cernerem. Quoſdam quoq; in ordinatione eorum que protulerunt non inceſſiſſe itinere diſcipline conſpexiſſem cepi edere hunc librum: z poſui eum introductorium. atq; collegi in eo ex dictis antiquorum quicquid neceſſarium eſt huic magiſterio ſecundum modum introductorium: z non introduxi rationes diſputationi ſiue defenſioni eorum que protulimus neceſſarias cum ſint in libro Ptolemei qui appellatur alarbamacalet id eſt quattuor tractatuum: z in libro meo quem edidi in confirmatione magiſterij iudiciorum aſtrorum: z in deſtructione epiſtole hatſſebenhali in annullatione eius ex ratiocinatione que ad hoc poſſint ſufficere: z diuiſi eum in quinq; differentias. Prima differentia eſt in eſſe circuli ſignorum eſſentiali z accidentali. Secunda differentia in naturis planetarum ſeptem: z quid illis proprium: z quid ſignificent. Tertia differentia in his que accidunt planetis ſeptez in ſemetipſis: z quid accidat eis adinuicem. Quarta differentia in expoſitione nominum aſtrologorum. Quinta differentia in vniuerſitate partium z expoſitione eſſe earum in gradibus.

Differentia prima.

LANDES- UND STADT- BIBLIOTHEK DÜSSELDORF

De diuisione circuli signorum

Nitach ideſt circulus ſignorum: diuiditur in .xij. partes equales ſecundū diuiſionē circuli ſignorum: ⁊ hec .xij. partes dicuntur ſigna ⁊ referunt ad imagines que ſunt ſub eodem zodiaco circulo: que ſunt Aries Taurus Gemini Cācer Leo Virgo Libra Scorpius Sagittarius Capricornus Aquarius Piſces. Et vnumquodq; iſtorū ſignorum diuiditur in .xxx. partes equales. que gradus vocantur. Et gradus diuiditur in .lx. minuta: ⁊ minutum in .lx. ſecunda: ⁊ ſecundum in .lx. tertia. Similiter que ſequuntur quarta: ſcilicet ⁊ quinta aſcendendo vſq; ad infinita. ¶ Et ſex ex his ſignis ſunt ſeptentrionalia. i. ab initio arietis vſq; in finem virginis que ſunt ſeptentrionalia a linea equinoctiali: ⁊ ſex meridiana. i. ab initio libre vſq; in finē piſciū. Et ſex ex illis dicunt directe aſcēdentia i. ab initio cācri vſq; in finē ſagittarij. Et ſex tortuoſe aſcēdētia dicūtur. i. ab initio capricorni vſq; in finē geminoꝝ Et tortuoſe aſcēdentia obediunt directe aſcēdētibꝫ: hoc eſt: duo ſigna q̄ fuerint vnīꝰ lōgitudinis a capite cancri obediunt ſibi vt gemini cācro. Taurus leoni. Aries virgini. Et piſces libre aquarius ſcorpioni. Et capricornus ſagittario. ¶ Et duo ſigna q̄ fuerint vnius lōgitudinis a capite arietis dicunt cōcordātia in itinere vt aries ⁊ piſces. Taurus ⁊ aq̄rius. Gemini ⁊ capricornꝰ. Cācer ⁊ ſagittarius. Leo ⁊ ſcorpio. Virgo ⁊ libra. ¶ Et vocat medietas circuli q̄ eſt ab initio leonis vſq; in finē capricorni medietas maxima: ⁊ eſt medietas ſolis q̄ ſol in oi hac medietate hz pn̄ᵐ ſicuti hñt planete in ſuis terminis. Et alia medietas q̄ eſt ab initio aq̄rij vſq; in finez cācri vocat minima: ⁊ eſt medietas lune: q̄ luna ſilr hz in oi hac medietate pn̄ᵐ ſic ſol in maxia: ⁊ vocat illa medietas q̄ eſt ab initio arietis vſq; in finē virginis medietas calida: ⁊ alia q̄ eſt ab initio libre vſq; i finē piſciū vocat medietas frigida. Et vocat illa q̄rta pars circuli q̄ eſt ab initio Arietis vſq; in finē geminoꝝ quarta calida hūida vernalis pueriliſ ſanguinea. Et illa q̄ eſt ab initio cancri vſq; in finē virginis dī q̄rta calida ficca eſtiualis iuuenilis colerica. Et illa q̄ eſt ab initio libre vſq; in finez ſagittarij dī quarta frigida ficca autūnalis melancholica: ⁊ figt initiū diminutionis mediocris etatis. Et illa q̄ eſt ab initio capricorni vſq; in finem piſciū dī quarta frigida humida defectiua ſenilis hyemalis flatica. Quibus aūt planetis que feruntur in his ſignis non q̄ ſint in eis: ſed q̄ feruntur ſub eis hoc eſt indirecto eorū. Altior ⁊ propior circulo ſignorum ⁊ curſu tardior eſt Saturnus: deinde Jupiter. deinde Mars deinde Sol. deinde Venus. deinde Mercurius deinde Luna que eſt terre propior ⁊ curſu omnibus velocior. Significantur autē etiam per caput draconis ⁊ caudam cum planetis quedam ſignificationes ſicut exponemus in ſequentibus.

De domibus planetarum.

Habent quoq; planete in his ſignis poteſtates: quaſdam per naturam: quaſdam per accidens. ¶ Que ſunt p̄ naturā ſunt hec domus. Exalta

tio. Terminus Triplicitas. Facies. De illis autem que per accidens sunt loco conuenienti tractabimus ¶ Domus sunt hec Aries ⁊ Scorpi⁹. domus Martis taurus ⁊ libra. domus Veneris: Gemini ⁊ virgo. domus Mercurij. Cancer. domus Lune Leo. domus Solis. Sagittarius ⁊ Pisces. domus Jouis. Capricornus Aquarius. domus Saturni. Septimum autem signum a domo vnius cuiusq; planete dicitur eiusdem forte detrimentuz. Et si duo signa fuerint domus vnius planete: dicuntur cõcordantia in almantica: hoc est in circulo qui latus est in medio ⁊ in ligatura strictus: ⁊ habet significare circulum zodiacuz. ¶ Signa autem in que planete dum intrant dicuntur gratulari in eis ⁊ domini eorum secundum dorotheum sunt hec Saturnus dum intrat aquariuz gaudere dicitur Jupiter in Sagittario. Mars in scorpione. Venus in Tauro: ⁊ Mercurius in Virgine.

¶ De exaltationibus planetarum.

Hec sunt exaltationes planetarum. Sol exaltatur in ariete: hoc est in. xviij. gradu eius Luna in. iij. gradu. Tauri Saturnus in. xxj. libre. Jupiter in. xv. gradu cancri. Mars in. xxvij. gradu Capricorni. Venus in. xxvij. gradu Piscium. Mercurius in. xv. Virginis. Caput draconis in. iij. gradu geminorum. Et cauda in. iij. gradu Sagittarij. In septimo autem signo ab exaltatione vniuscuiusq; planete: in simili gradu erit eius descensio: verbi gratia: sicut sol exaltatur in. xviij. gradu arietis. ita i. xix. gradu libre cadit: ⁊ sic de ceteris. Ptolemeus autem ponit arietem totum exaltationem solis. Et taurum totum exaltationem Lune ⁊ cetera similiter.

¶ De triplicitatibus.

Triplicitates vero sic distinguim⁹. Omnia enim tria lingua que in vna natura videntur concordari faciunt triplicitatem ⁊ eodem nomine vocantur. hoc est triplicitas. Aries ergo Leo ⁊ sagittarius faciunt triplicitatem primam: quia vnumquodq; istorum signorum est igneum masculinũ. diurnum calidum. scilicet ⁊ siccum colericum. sapore amarum est quoq; hec triplicitas oriẽtalis. Cuius domini sunt in die sol ⁊ in nocte Jupiter ⁊ eorum particeps in die ac nocte est saturnus ¶ Triplicitas secũda est ex Tauro virgine ⁊ capricorno: quia hec sunt signa feminina nocturna terra frigida. scilicet ⁊ ficca melanconica sapore acria meridiana. ¶ Huius quoq; triplicitatis domini sunt in die Venus ⁊ nocte luna quarum particeps in die ac nocte est Mars. ¶ Tertia triplicitas est ex geminis libra ⁊ aquario: quia hec signa sunt masculina diurna sanguinea scilicet calida humida aerea sapore dulcia occidẽtalia. Cuius triplicitatis domini sunt in die Saturnus ⁊ in nocte Mercurius: eorum quoq; particeps in die ac nocte est Jupiter. ¶ Quartam vero triplicitatem faciunt Cancer Scorpius ⁊ pisces: quia hec sunt femininam nocturna septẽtrionalia aquatica flatica frigida humida sapore salsa. Cuius triplicitatis domini sunt in die Ven⁹: ⁊ in nocte Mars: quorum particeps in die ac nocte est Luna.

¶ Tabula domozum exaltationū Gaudioz casuū z Triplicitatū planetarum.

♈	♂	die	☉	19	01.			♄	21		☉	0.	♃	♐	♄	a
♉	♀	no.	☽	3		☿					☿	☽		♑		b
♊	☿	01.	☊	3				☊	3		♄	☿		♃		c
♋	☽	0.n.	♃	15				♂	28		☿	♂		☽		d
♌	☉	0.n.									☉	♃		♄		a
♍	☿	n.	☿	15		☿		♀	27		☿	☽		♂		b
♎	♀	0.	♄	21				☉	19		♄	☿		♃		c
♏	♂	n.				♂		☽	3		☿	♂		☽		d
♐	♃	0.	☊	3		♃		☊	3		☉	♃		♄		a
♑	♄	n.	♂	28				♃	15		☿	☽		♂		b
♒	♄	0.				♄					♄	☿		♃		c
♓	♃	n.	☿	27				☿	15		☿	♂		☽		d

¶ De signis mobilibus fixis z communibus.

Quattuoz quoq; ex his signis dicuntur esse nobilia s. Aries Cancer Libra z Capricornus. Et quattuoz fixa. s. Taurus Leo Scorpius z aquarius. Reliqua vero quattuoz. s. Gemini Virgo Sagittarius z pisces sunt communia. Dicuntur autem mobilia fixa vel communia: qz quando Sol ingreditur aliquod istoz̄um mouetur. i. mutatur tempus vel figitur i. in eodez statu perseverat: aut fit commune. i. medietas illius vnius tempoz̄is erit vt medietas alterius: verbi gratia: quando sol ingreditur signum Arietis tempus mutatur ideſt vertitur hyems in ver. Et quando intrat Taurum figitur idem tempus vernale quādo vero sol ingreditur geminos fit tempus commune. i. dimidium veris z dimidium estatis z sic de ceteris.

¶ De aspectibus planetarum.

Dicuntur etiam signa se aspicere: hoc est omne signum aspicit tertium ante se z tertium post se quod est vndecimum z hic aspectus dicit sextilis z est aspectus dilectionis z medie amicitie: z dicitur etiam sextilis eo qz teneat sextam partez circuli. i. 60. gradus: verbi gratia: planeta qui fuerit in initio Arietis aspicit euz qui fuerit in gemini ante se z eum qui fuerit in aquario post se qui est aspectus amicitie. Et aspicit quartum ante se z quartum post se. i. decimum z hic aspectus vocatur tetragonus eo qz tenet quartam partem celi. i. 90. gradus: z est aspect⁹ discordie atq; medie inimicitie z aspicit quo q; quintum signum ante se z quintum post se quod est nonuz: z hic aspectus dicitur trigonus vel trigona radiatio eo qz tertiam partem celi. i. 120. gradus teneat: z est aspectus concordie z dilectionis perfecte. Aspicit autem septimum per oppositionem: z est aspectus inimicitie pfecte. Et si in his signis ita se aspicientibus fuerint planete dicuntur se aspicere hic est aspectus: z si duo planete fuerint in vno signo dicuntur coniuncti. Cum vero fuerit planeta in aliquo signo erunt radij illius in signis illis que aspiciunt ipsum signuz in simili gradu atq; minuto: verbi gratia: si fuerit mars in primo gradu arietis z in primo minuto eiusdez gradus erunt radij eius in primo gradu signi libre z in primo minuto eiusdem gradus: z sic intellige de ceteris aspectibus vt in hac figura patet euidentissime.

Figura aspectuum.

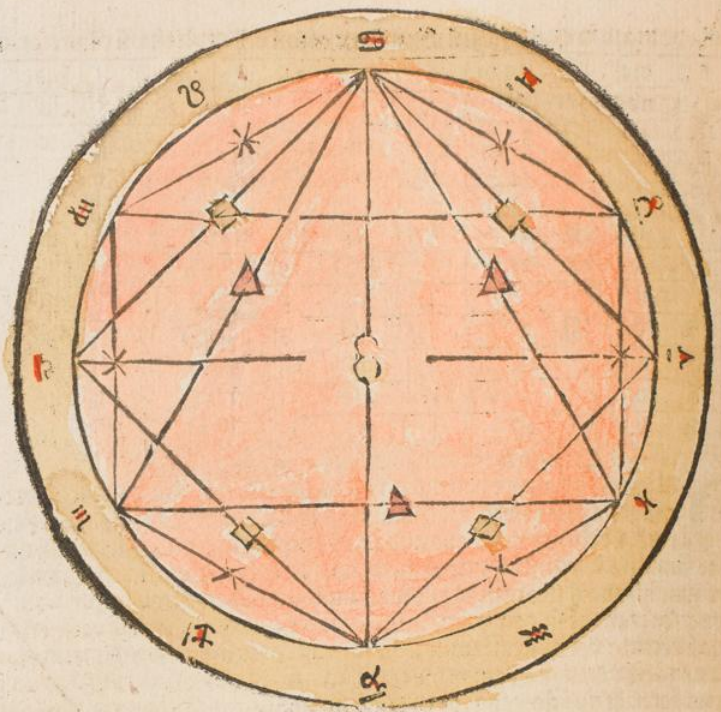

De terminis planetarum.

Sunt quoq; planetarum in signis termini vel fines: quia in vnoquoq; signo habet quinq; planete terminos per diuersos gradus dispositos: nam ab initio arietis vsq; ad sextum gradum eiusdē arietis est terminus Iouis: z a sexto vsq; ad .12. terminus veneris: z a .12. vsq; ad .20. terminus Mercurij. z a .20. in .25. terminus martis Saturni: z propter diuersitatem eorum graduum: z grauitatem eorum memorie descripsi mus eos in tabula vt leuius esset opus. Termini egptiorum z dicuntur esse hermetis.

♈	♃	6	♀	6	☿	8	♂	5	♄	5
♉	♀	8	☿	6	♃	8	♄	5	♂	3
♊	☿	6	♃	6	♀	5	♂	7	♄	6
♋	♂	7	♀	6	☉	6	♃	7	♄	4
♌	♃	6	♀	5	♄	7	☿	6	♂	6
♍	☿	7	♀	10	♃	4	♂	7	♄	2
♎	♄	6	☿	8	♃	7	♀	7	♂	2
♏	♂	7	♀	4	☿	8	♃	5	♄	6
♐	♃	12	☽	5	☿	4	♄	5	♂	4
♑	☿	7	♃	7	♀	8	♄	4	♂	4
♒	☿	7	♀	6	♃	7	♂	5	♄	5
♓	♀	12	♃	4	☿	3	♂	9	♄	2

Iu · pla · ♂ · ☽ · ☿ · ♀ · ♃ · ♂ · ♄ · ☉

4

¶ Vbi preponuntur triplicitates terminis.

Quidam autez preponunt triplicitates terminis eo q̄ domini triplicitatum sunt fortiores in nutritione: z quia significant nutritionem: z quia nulla discordia est in triplicitate: ficut est in terminis cum prepo nuntur: z quidam preponunt terminos triplicitatibus: eo q̄ domini termino rum sunt fortiores in directione.

¶ De faciebus signorum z cui planetarum attribuuntur.

Facies autem signorum sunt he. vnūquoq; signum diuidit in tres partes equales: quelibet pars conflat ex. 10. gradibus z vocat facies quarum initiuz est a primo gradu arietis. Prima ergo facies est a primo gradu arietis, vsqz in. 10. z datur ♂ Marti. Secunda vsqz ad. 20. gradum. z datur ☉ Soli qui succedit ei in ordine circulorum. Tertia vsqz ad finem predicti signi. z est ♀ Veneris: similiter prima facies ♉ Tauri est ☿ Mercurij qui ♀ Veneri succedit: z ita vsqz in finem signorum. ¶ Cum igitur habueris gradum in aliquo signo z volueris scire ex cuius planetarum facie sit: sume ab initio arietis signa integra vsqz ad signuz de quo volueris scire z triplica ea z quod superfuerit adde super hoc quod preterijt ex faciebus illius signi de quo faciem scire volueris cum eadem facie cuius dominum scire volueris z proijce a planeta qui est dominus faciei signi arietis qui est ♂ Mars secundum successionem circulorum. 7. z. 7. z quod remanserit infra septem numera a ♂ Marte per successionez planetarum: z quo finitus fuerit numerus erit prima facies illius signi vnde fuerit gradus vsqz in. 10. eiusdem signi illius planete apud quem numerus erit finitus: z a. 10. vsqz in. 20. alterius planete qui illum succedit: z a. 20. vsqz in finem alterius signi qui ei succedit: z in cuius decimo fuerit gradus ex signo erit facies illius planete. vocantur etiam domini facierum istarum a quibusdam decani cuius sequitur tabula.

In	♈	♂	10	☉	10	♀	10
In	♉	♀	10	☽	10	♄	10
In	♊	☿	10	♃	10	☉	10
In	♋	☽	10	♀	10	☽	10
In	♌	♄	10	☿	10	♂	10
In	♍	☉	10	♀	10	☿	10
In	♎	☽	10	♄	10	☿	10
In	♏	♂	10	☉	10	♀	10
In	♐	☿	10	☽	10	♄	10
In	♑	♃	10	♂	10	☉	10
In	♒	☿	10	♀	10	☽	10
In	♓	♄	10	☿	10	♂	10

¶ De virtutibus planetarum.

Et quia iam annuente deo tractauimus de potestatibus planetarum in signis que sunt domus exaltatio triplicitas terminus z facies. Nunc igitur tractemus de virtutibus seu fortitudinibus eorum in ipsis. nam dñs domus habet. 5. fortitudines: z dominus exal. 4. z dñs tripli. 3. dominus termini duas: z dominus faciei vnam. Intellige ergo ex hoc nume

ro fortitudines planetarū.qui enim magis abundant in numero magis abundant in fortitudine:z quidam preponunt terminuz triplicitati ideſt volunt vt dominus termini ſit fortior domino triplicitatis:ſed taz expoſuimus ſuperius in quo valet vnuſquiqz Quidam etiam de hac re tale dederunt comparatio/nem dicentes qđ planeta cuz fuerit in domo ſua eſt ſimilis viro in domo atqz in dominatione ſua:z cū fuerit in exaltatione ſua eſt ſimilis viro in regno ſuo z gloria:z cuz fuerit in termino ſuo eſt ſicut vir inter parētes z cognatos ſuos atqz gentes:z cum fuerit in triplicitate ſua erit ſicut vir in honore ſuo:z inter auxiliatores atqz miniſtros ſuos z cum fuerit in facie ſua erit ſicut vir in magiſterio ſuo. De ſunt vniuerſe poteſtates planetarum: eſſentiales in ſignis z ſequuntur has figure ſignorum.

¶ De eſſentijs ſignorum z quid ſignificent in ſemetipſis.

QUia in ſignis ſunt quedaz ſigna que dicuntur rationalia.ſ.Virgo Gemini Libra z Aquarius z prima medietas Sagittarij quia eorum imagines in circulo ad imagines hominuz figurantur hec quoqz dicuntur ſigna pulchras voces habentia hec quoqz vigent cū fuerint in oriente. Et quedam dicuntur alas habentia.ſ.Gemini Virgo z Piſces. Et quedam quadrupedia:vt Leo z Sagittarius. Quedā eorum ſunt domeſtica:vt Aries Taurus Capricornus:z hec vigent cum fuerint in meridie. Virgo autem z Capricornus z Aquarius vigent cum fuerint in Septētrionē. Et ex ſignis quedaz ſunt tortuoſa z vitioſa.ſ.Aries Taurus Lācer Scorpio z Capricornus. Et quedam ex eis dicuntur plures proles habentia.ſ.Lancer Scorpio z Piſces. Et hec vigent cum fuerint in occidente. Et quedam ex eis ſunt ſterilia:vt Gemini Leo z Virgo. Et quedam ſunt paucos filios habentia:vt Aries Taurus Libra Sagittarius Capricornus z Aquarius. Et quedam dicuntur multum luxurioſa.ſ.Aries Taurus Leo z Capricornus. Et ex ſignis quedam dicuntur mediam vocem habentia que formantur ad imagines animalium balantiumz mugientiū z rugientium: vt Aries Taurus Leo z Capricornus:z vltima pars ſagittarij. Et quedam ſunt voce carentia.ſ.illa que formantur ad imagines animalium voce carentium.ſcilicet Lancer Scorpius z Piſces.

¶ De ſignificationibus ſignorum.

ET vnumquodqz ſignum habet propriam ſignificationem in his que ſignificant ex creatione membrorum z moribus omnium z regionuz z ſeminum z arborum z cetera. Aries habet ex corpore hominis caput z faciem z ex regionibus babil:z ferim.ideſt babiloniam z perſidaz z arabiam z palaſtim z paleſtinam. Taurus habet arbores que plantantur:z ex corpore hominis habet collum z guturis nodum:z ex regionibus ezetimet z almechim z ſandem z araterad. Gemini eſt ſignum largum boni animi z habet ex corpore hominis humeros z brachia z manus:z ex regionibus vrgeti z armeniam nuthrabigē etelenimſtet.ideſt egyptum etbaritha. Lancer habet ex arboribus eas que fuerint equales longitudine: z ex corpore hominis pectus cor ſtomachum coſtas ſplenē z pulmonem z ex regionibus armeniam minorem z orientalem plangā buthabē z maſſem z acin:z habet participationem in barach z atrabicen. Leo habet arbores proceras. ideſt longas calidus z verſutus:z multe anguſtie atqz triſticie:z ex corpore hominis ſtomachum cor

dorsum latus z ex regionibus artitri vsq; in finez regionis habitabilis. Virgo habet quicquid seminat ex seminib⁹ z est larga boni ai: z habet ex corpe hois ventre z interiorā. s. telam. i. dyafragma z intestina: z ex regionib⁹ argumēta. z assem idest quedam regio circa hierusalem z alfaras idest eufraten z insulam que hispania z festix vel afeum. Libra habet arbores proceras z est larga boni animi: z habet ex corpore hominis lumbos z inferiora ventris vmbilicum z pectinem z verenda anchas z ilia z nates: z ex regionibus terram romanorum vel grecorū z que succedunt eis affines vsq; ad Africam: habet etiā araffe vel azim vsq; in finem ethiopie z barthan: habet z carmen z fegestem z thebis vel thebil z tabrasten barabz ambarath. Scorpius habet arbores longitudine equales largus boni animi z habet ex hominis corpore verenda testiculos vesicam anum z femora z ex regionibus helehiget z rura Arabuz z fines eius vsq; in allegem: z habet in alchach participationem. Sagittarius ingeniosus z calidus habet ex corpore hominis femora: z ex regionibus ethiopiam z maharahen z achiut vel acenu vel achichit que est india. Capricornus bone vite iracundus cautus z calidus: multe tristicie habens ex corpore se hominis genua z ex regionibus ethiopiaz annaban alcon z acuith z mahamen vsq; ad duo maria etahant z achiut que est india. Aquarius habet ex corpore hominis crura vsq; ad inferiora cauillarum idest tallorū z ex regionibus azenes idest nigredinem z althupha z partes eius z terram elfies z partem terre egypti z occidentalem plagam z terre achiut. Pisces calidus z cautus cōmixtus multi coloris habens ex corpore hominis pedes: z regionibus carabzarē z septēntionalem plagam terre iurgem z participationem in romanis vsq; ad effen habet insulam z egyptum z alexandriam z mare licium.

¶ De significatione planetarum in signis secundum membra hominis.

Dolor planetarum

Et si quidem planete significauerint dolorem habent in vno quoq; signo membrum sibi proprium. Tractemus ergo de doloribus planetarum in signis: z primum inciplamus ab Ariete Saturnus in ariete habet pectus. Jupiter ventrez ♂ars caput. Sol femora. Venus pedes. ☿ercurius crura. Luna genua. In tauro. Saturnus ventrz. Jupiter dorsuz ♂ars collū. Sol genua. Ven⁹ caput. ☿ercuri⁹ pedes. Luna crura. In geminis. Saturnus ventrem Jupiter verenda z que succedunt. ♂ars pectus z que succedunt. Sol crura z cauillas idest talos. Venus colluz. ☿ercurius caput. Luna femora. In cancro Saturnus virilia z omnia eis succedentia. Jupiter femora ♂ars pectus. Sol pedes. Venus brachia z humeros. ☿ercurius oculos z guttur. Luna caput. In leone. Saturnus verenda z eis succedentia. Jupiter femora z genua. ♂ars ventrem. Sol caput. Venus coz. ☿ercurius humeros z guttur. Luna collum. In virgine. Saturnus pedes. Jupiter genua z eorum succedentia. ♂ars ventrem Sol collum. Venus ventrem. ☿ercurius coz. Luna humeros. In libra Saturnus genua z eorum succedentia. Jupiter oculos z eorum succedentia. idest partes capitis. ♂ars verenda z eorum succedentia. Sol humeros. Venus caput. ☿ercurius ventrem. luna coz. In scorpione. Saturnus cauillas. idest talos z earum succedentia. Jupiter pedes. ♂ars caput brachia z femora. Sol coz. Venus verenda z eorum suc-

cedentia. Mercurius dorsuz. Luna ventrē. In sagittario. Saturnus pedes. Jupiter crura z caput. Mars pedes z manus. Sol ventrem. Uenus femora z brachia. Mercurius verenda z cor. Luna dorsum. In capricorno. Saturnus caput z pedes. Jupiter genua z oculos. Mars crura z humeros. Sol dorsum. Uenus femora z cor. Mercurius verenda z eorum succedētia. Luna femora. In aquario. Saturnus caput z collum. Jupiter humeros pectus z pedes Mars cauillas z cor. Sol verenda z eorum succedentia. Uenus genua z eorum succedentia. Mercurius femora z cor. Luna verenda. In pisce saturnus humeros z brachia z colluz. Jupiter cor z caput. Mars cauillas z vētrem. Sol femora z eorum succedentiua. Uenus collum z dorsum. Mercurius crura z verenda. Luna femoralia.

De gradibus signorum masculinis z femininis.

Sunt quoq; in vnoquoq; signo gradus qui proprie dicuntur masculini atq; feminini: Nam ab initio Arietis vsq; in. 8. gradum dicuntur esse masculini: z ab. 8. in. 9. feminini: z a. 9. in. 15. masculini: z a. 15. vsq; in. 22. feminini: z a. 22. vsq; in finem arietis masculini quos decreuiums describere ficut deſcripſimus terminos: z hic modo depingimus tabulam vt leuius redatur opus deo auxiliante.

♈	mas.	8	femi.	1	mas.	6	femi.	7	mas.	8			
♉	femi.	5	mas.	6	femi.	6	mas.	4	femi.	3	mas.	6	
♊	femi.	5	mas.	11	femi.	6	mas.	4	femi.	4			
♋	mas.	2	femi.	6	mas.	2	femi.	2	mas.	11	femi.	4	mas. 3
♌	mas.	5	femi.	3	mas.	7	femi.	8	mas.	7			
♍	femi.	8	mas.	4	femi.	8	mas.	10					
♎	mas.	5	femi.	10	mas.	5	femi.	7	mas.	3			
♏	mas.	4	femi.	10	mas.	3	femi.	8	mas.	5			
♐	mas.	2	femi.	3	mas.	7	femi.	12	mas.	6			
♑	mas.	11	femi.	8	mas.	11							
♒	mas.	5	femi.	10	mas.	6	femi.	4	mas.	2	femi.	3	
♓	mas.	10	femi.	10	mas.	3	femi.	5	mas.	2			

De gradibus lucidis: tenebrosis z fumosis z vacuis.

At in vnoquoq; istorum signorum sunt gradus qui dicuntur lucidi: z gradus qui dicuntur tenebrosi: z gradus qui dicuntur fumosi: z gradus qui vocantur vacui. Dicunt enim quidam quod ab initio arietis vsq; in tertiū gradum sunt tenebrosi: z. a. iii. in. 8. lucidi: z ab. 8. in. 16. tenebrosi: z a. 16. in. 20. lucidi: z a 20. vsq; ad. 24. vacui. z a. 24. vsq; in. 29. lucidi: z a. 29. in finem arietis vacui. de quibus faciemus tabulam si deus voluerit.

♈	te.	3	lu.	5	te.	8	lu.	4	va	4	lu.	5	va	1									
♉	te.	3	lu.	4	va	5	lu.	3	va	5	lu.	3	te.	2									
♊	lu.	4	te.	3	lu.	5	va	4	lu.	6	te.	5	va	3									
♋	lu.	12	te.	2	va	4	fu.	2	lu.	8	va	2											
♌	te.	10	fu.	10	va	5	lu.	5															
♍	te.	5	lu.	3	va	2	lu.	6	fu.	6	va	5	te.	3									
♎	lu.	5	te.	5	lu.	8	te.	3	lu.	6	va	3											
♏	te.	3	lu.	5	va	6	lu.	6	fu.	2	va	5	te.	3									
♐	lu.	9	te.	3	lu.	7	u.	4	lu.	7													
♑	te.	7	lu.	3	fu.	5	lu.	4	te.	3	va	3	te.	5									
♒	fu.	4	lu.	5	te.	4	lu.	8	va	4	lu.	5											
♓	te.	6	lu.	6	te.	6	lu.	4	va	3	lu.	3	te.	2									

De gradibus putealibus.

Q Ti signis sunt quedam gradus qui vocãtur putei: cum fuerit planeta in aliquo eorum dicit esse in puteo: vt est sex gradus arietis ⁊ cetera. vt in hac tabula sequenti ostendetur.

♈	6	11	16	23	29			♎	1	7	20	30											
♉	5	12		24	5			♏	9	10	22	23	27										
♊	2	12	17	26	30			♐	7	12	15	24	27	30									
♋	12	17	23	26	30			♑	2	7	17	22	24	28									
♌	6	13	15	22	23	28		♒	1	12	17	22	24	29									
♍	8	13	19	21	25			♓	4	9	24	7	82										

De gradibus azemena idest debilitatis corporis.

Q T sunt in signis quidam gradus qui dicuntur gradus azemena. i. gradus debilitatis corporis. Est. n. azemena quedã debilitatio corporis tẽporalis: vt surditas: cecitas: mẽbri amissio: ⁊ cetera talia que q̃dm vixerit hõ sup hẽbit: nisi miraculose sanet. Cum ergo fuerit lũa in his gradib⁹ in natiuitate alicuius pueri: accidet ei predicta azemena ꝑm fig̃tionem loci ⁊ aspectus seu loca planetarũ. Significat quoq; azemena p astra diuersis mõis. sic in libris natiuitatũ inuenies. grad⁹ aũt azemene sunt hi q describũt hi tabl'a

In	♉	6	7	8	9	10			In	♍	19	29											
									In	♎	1	7	8	18	19								
In	♋	9	10	11	12	13	14	15	In	♑	26	27	28	29									
In	♌	18	27	28					In	♒	18	19											

De gradibus augmentantibus fortunam.

Q T in hoc circulo sunt quidam gradus qui dicuntur augentes fortunam: qui in ista tabula descripti sunt.

♈	19							♎	3	5	21												
♉	3	15	27					♏	7	18	20												
♊	11							♐	13	20													
♋	1	2	3	4	15			♑	12	13	14	20											
♌	2	5	7	19				♒	7	16	17	20											
♍	3	14	20					♓	13	20													

De gradibus competentibus.

Et duo grad⁹ q fuerint vni⁹ lōgitudis a capite signoꝝ mobiliū dñr cōpo tētes. i. vni⁹ forritudis ꝛ ꝓsortes seu pticipes i vtute: vt. 20. gra. capicor. vl' cācri cū. 10. gra. sagit. vl' gemino. ꝛ. 20. gra. arie. vl' libre cū. 10. gradu pisciuꝝ vel virginis.

De esse circuli accidentali.

Sed qz auxiliāte deo iā ptitulim⁹ eē circuli signoꝝ essentiale: nūc pferam⁹ accītale. Nā circulus figurat i oī hora tali figura: q̄ diuidit i q̄tuor ptes: q̄s diuidit circulus hemisperij: ꝛ circulus meridiei. i. circulus medij celi: q facit mediū diē: ꝛ vnaquaq; ps istaꝝ partiū diuidit in tres ptes ieq̄les ꝑm ascēsio

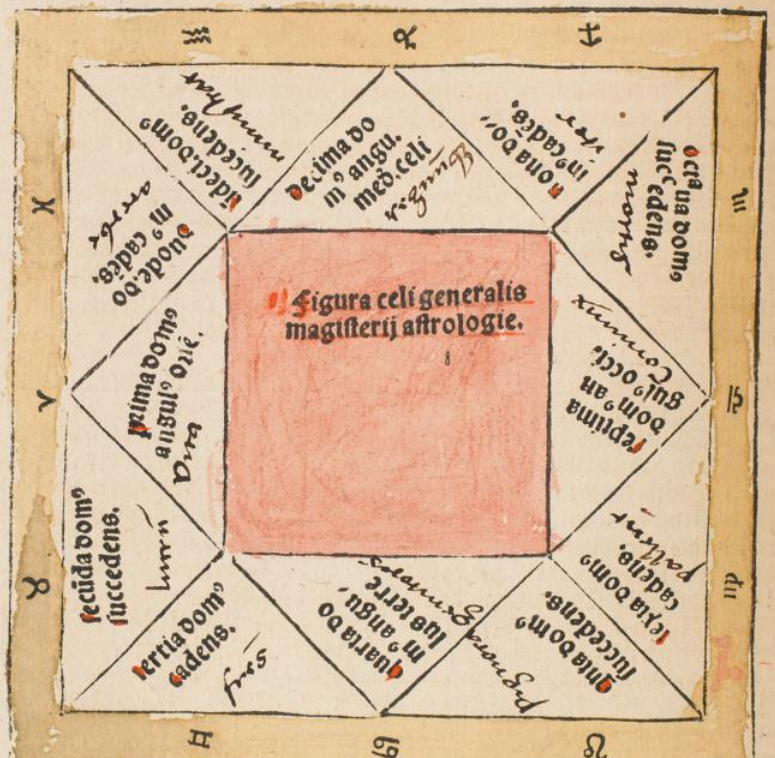

nes signi ascēdētes atq; hoc mō diuidit circulus i. 12. ptes q̄ vocant domus no minant quoq; ꝛ cuspides ꝛ turres: cui⁹ opus expositū ē in libro Exibi. i. i libro cursus fiderū. Prim⁹ quoq; diuisōis est horoscopus: hoc ē ascēdēs cui⁹ initiū ē sup circulū hemisperij orietalis deinde 2ª domus segt ꝛ 3ª: cetereq; dom⁹ vsq; ad 12ᵃᵐ. Quarta aūt pars q̄ ē ab ascēdēte vsq; ad mediū celi: q̄ ē dom⁹ 12ª 11ª ꝛ 10ª dī q̄rta pars orietalis masculina: ꝛ aduentens significat initiū vite: ꝛ vocatur puerilis sanguinea vernalis. Et ps alia que est a medio celi vsq; ad gra-

7

dum occidentalis signi ideſt ſeptime qui eſt ſuper circulu hemiſperiū occidentalis que eſt dom⁹ nona octaua: ⁊ ſeptima: ⁊ eſt merediana feminina recedens ſignificat mediā etatē: ⁊ vocatur profecto iuuentutis eſtiualis colerica. ¶ Tertia quoq; pars que eſt ab occidente vſq; a dgradum quarte domus que eſt ſup circulū meridiei ſub terra que eſt domus ſexta 5ª ⁊ 4ª. eſt occidentalis maſculina aduenies ſignificat finē vite: ⁊ vocatur autumnalis melācolica ⁊ eſt ſenilis ⁊ eſt mediocris etatis. ¶ Quarta pars que eſt a quarta domo vſq; ad aſcendens que domus eſt tertia ſecunda atq; aſcendens eſt ſeptentrionalis feminina recedens ſignificat quod accidit homini poſt mortē eius ⁊ ad quid deuenet corpus eius vel eius diſpoſitio de dimiſſa ſubſtātia: aut quid dicetur de eo. ſ. virum laudetur vel vituperetur: ⁊ vocat hec pars ſenilis flegmatica defectiua hyemalis. Et ille due partes que ſunt a medio celi vſq; ad aſcēdens: ⁊ ab aſcendente vſq; ad quartā domū: iſta medietas vocat medietas aſcendens: ⁊ relique partes que ſunt a quarta domo vſq; ad ſeptimā: ⁊ inde ad mediuz celi vocatur medietas deſcendens. Et quicquid fuerit ſuper terrā ex circulo ideſt illa pars circuli ſuperior dicitur dextra: ⁊ que ſub terra ideſt illa pars inferior dicitur ſiniſtra. Et aſcendens ⁊ quarta ⁊ ſeptima ⁊ decima dicuntur alamed id eſt quasnos angulos vocamus ⁊ pulchrius ſonet. Et ſecūda domus octaua ⁊ quinta ⁊ vndecima ſuccedentes angulis vocantur. Tertia aūt ⁊ vi. viij. ac. xij. cadentes ab angulis dicuntur. Cum ergo planeta in angulis vel eius ſuccedentibus fuerit dicitur proficere: ⁊ ſi fuerit in cadētibus ab angulis dicitur deficere: ⁊ vna queq; iſtarum domorum ſignificat aliquid de eſſe hominum.

De domibus ⁊ ſignificationibus earum.

PRima dom⁹ cuius initiū oriē in circulo hemiſperiū orientalis vocat athale. i. aſcēdens. hec ſigt corpora ⁊ vitā ⁊ initia operū in interrogationibus ⁊ oīone ⁊ locutione ⁊ rumoribⁿ: ⁊ quicqd cogitat interrogās in animo ſuo: ⁊ ſigt initia vite. Et dixit alendezgod in natiuitate: q dñs triplicitatis aſcendentis primus ſigt vitā ⁊ naturā nati ſeu interrogatis ⁊ eius delectationē atq; voluntatez: ⁊ quid diligat: ⁊ quid odio habeat: ⁊ quid boni ſeu mali ei aduenīat in initio vite eius: ⁊ dñs triplicitatis ſecundus ſigt vitā ⁊ corpus ⁊ virtutem ſeu fortitudinem ⁊ medietatē vite: ⁊ dñs triplicitatis tertius ſignificat id quod ſocij eius ſignificauerunt: ⁊ ſignificat finem vite in morte.

SEcunda domus eſt domus ſubſtantia ac victus ⁊ miniſtrorum ⁊ auxiliatorum: ⁊ ſignificat finem annorum vite ideſt finem iuuentutis. Et dixit alendezgod de dominis triplicitatis domus ſubſtātie: de primo ſcilicet ſecundo ac de tertio vide quis eorum ſit fortior eſſe ⁊ loco hunc facies merito auctorem ſubſtantie ⁊ ſignificatorez acquiſitionis: q ſi fuerit in medio celi inueniet hanc a rege: ⁊ ſi fuerit in domo fidei alias fiducie eſt melius. Similiter dominus triplicitatis. primus dat ſubſtantiam in initio vite: ⁊ ſecūdus in medio vite: ⁊ tertius in fine eius.

TErtia domus eſt fratrum ⁊ ſororuz ⁊ propinquorū ac dilectoruz fidei atq; religionis mandatoruz ac legatorū mutationū atq; itinerum minorum: ⁊ ſignificat eſſe vite ante mortem. dixit alendezgod dominus triplicitatis domus fratrum. primus ſignat fratres maiores: et ſecundus medios. tertius minores: eritq; eorum dignitas ⁊ eorum eſſe ſecundū loca eorum

Quarta domus est patrum hereditatuz finiz rerũ z thesauroz z oium absconditoruz atqz occultoz: z signat de esse vite hominum finẽ. dixit alendezgod qz dominus triplicitatis domus patrum. primus significat partes. secundus ciuitates z terras. tertius fines rerum z carceres.

Quinta domus filiorum z dilectionum legatorum atqz donationum: z significat quod futurum sit post mortem ex laude. scilicet z vituperio. dixit alendezgod qz dominus triplicitatis domus filiorum. primus significat filios z vitam. secundus dilectionem. tertius vero legatos.

Sexta domus est infirmitatum z seruorum: z significat finem vite: z quicquid futurum sit ante senectutẽ. dixit alendezgod dominus triplicitatis domus infirmitatum. primus significat infirmitates z valitudines ab infirmitatibus z a malis z detertorationes. secundus significat vernaculos z seruos. tertius significat quid eueniet ex eis z eorum vtilitatẽ atqz opera. z significatoz est bestiarum ac pecoruz: z omnium quadrupedum: z fortuu dinis eoruz multitu finis quoqz eoz ac paucitatis more eorum in manu eius vel egressionis eorum ab ea. scilicet manu: carceris quoqz atqz retentionis.

Septima domus est mulierum: nuptiarum: cõtentionũ quoqz atqz participationum z oppositoruz: z significat medietatem finis vite erga senectutẽ Dixit alendezgod qz dominus triplicitatis domus. vij. primus significat mulieres. secundo cõtentiões. tertius cõmixtiões z pticipatiões.

Octaua domus est mortis. significat timorem z mortez atqz almauerith idest substantias vel hereditates mortuorum quas debent heredes post mortem ipsoruz possidere z significat annoruz vite finẽ post senectutez. dixit alendezgod qz dominus triplicitatis domus mortis primus significat mortem secundus precepta seu res antiquas. tertius almauerith idest que hereditanda sunt ex mortuis.

Nona domus est peregrinationum itinerum fidei atqz religionis sapientie philosophie z librorum epistolarum quoqz ac legatorum narrationũ seu rumoruz atqz somniorum: z initiũ dimidie vite significat. dixit alendezgod qz dominus triplicitatis domus peregrinationis. primus significat peregrinationem z omne quod accidit ei. secundus significat fidẽ atqz religionem z valitudinez harũ atqz modũ eaz. tertius significatoz est sapiẽtie somniorũ z stellarũ z auguriorum z veritatis exercentiũ in eis atqz mendaciũ.

Decima domus est regina z operum z sublimationis: vel exaltatiõis regni quoqz atqz memorie z vocis. scilicet imperij z magisteriorum atqz matrum: z significat dimidium annorum vite Dixit alendezgod qz dominus triplicitatis domus regie. primus significat opus z exaltationem. scilicet sedis sublimationem z altissimã mansionẽ. secundus igit vocẽ imperij z audaciam in eodem. tertius significat stabilitatem eius atqz durabilitatem.

Undecima domus est fiducie z laudis atqz fortune: amicoruz quoqz z ministroruz ac auxiliatoruz: z significat finem annorum medietatis vite. Dixit alendezgod qz dominus triplicitatis domꝰ fiducie. primus sigit fiduciã secũdus amicos. tertius vtilitatẽ seu profectus eoz.

Duodecima domus est inimicoruz z laboris atqz tristitie inuidie z fusurratiõis calliditatis ingeniorum atqz bestiaruz: z significat finẽ vite z

quod cõtingit matribus in cõceptiõe suã ex bono vel malo. Dixit alendezgod dominus triplicitatis domus inimico⁊ primus significat inimicos. secundus labores. tertius vero bestias ⁊ pecora. Hec sunt que significant. xij. domus.

¶ De coloribus duodecim domorum.

Significant etiam. xij. domus colores: ⁊ hi sunt: nam domus ascẽdens vel prima ⁊. xij. sunt albe. ij. ⁊. xij. viridis. iij. ⁊. xj. crocee. iiij. ⁊. x. rubee v. ⁊. viij. mellite. i. habent mellis collorem. vi. vero. ⁊. viij. nigre sunt.

¶ De gaudijs planetarum in domibus.

Et vnusquisq; planeta habet in vnaquaq; istarum domorum quãdam potestatem ex potestatibus scilicet accidentalibus que dicuntur gaudium: quia mercurius gaudet in ascendente. Luna in domo. iij. Venus quoq; in. v. ⁊ mars in. vi. Sol in ix. Jupiter in. xj. Saturnus in. xij.

¶ De fortitudine angulorum.

Et dicitur in significatione domorum q; anguli significant fortitudinem ⁊ perfectionez. Cadentes vero ab angulis debilitatez ⁊ detrimẽtuz. nisi q. viij. ⁊. iij. significant rem apertam ⁊ detectam cũ fama. xij. ⁊. vj. significant occultationem ⁊ retẽtionem ⁊ vilitatem rerũ. Anguli autem ⁊ domini angulorum significant magnitudinem honorum precij atq; fortune: fortitudinem ⁊ exercitationẽ ⁊ elongationez a casu: ⁊ presentia eorum in cadẽtibus est contraria fortune. idest dedecus ⁊ casus. De succedentibus vero angulorum. domus que succedit decem. idest vndecima significat fortitudinem ⁊ fortunam mediam amicoruz. ⁊ ex ea parte in qua erat fiducia. ⁊ illa que sequit quartaz. idest. v. significat fortunam mediã per donationes ⁊ veneraciones ⁊ causa filioruz cũ veneratione letitia ⁊ gaudio. que autez succedit ascendẽti que est secunda significat similiter fortunam mediã ex causa substantie ⁊ ministrorum que vero succedit septime. idest octaua significat similiter fortunam mediam ex almauerith. idest ex substãtia que hereditat a mortuis ⁊ rebus occultis.

¶ De significationibus dominorum angulorum.

Et quoq; sunt significationes domorum angulorũ duz fuerint pũtes in angulis. Pentetia dñi ascendẽtis in ascendẽte significat eius fortunam per semetipsum: ⁊ per eius acqsitionẽ: ⁊ significat pũtia ei⁹. i. x. per regẽ ⁊ magisteria altiora: ⁊ cũ fuerit. i vij p̃ cõuentiões ⁊ factores atq; vxores per psentiaz quoq; eius in q̃rta significat fortunã p hereditates ⁊ cãs patrũ ⁊ per productiões aquarũ ⁊ populatiões vel plantatiões. i. edificatiões ⁊ ex rebus antiquis ⁊ radicalib⁹. ¶ Significat quoq; domin⁹ decime per pũtiã suaz in eadẽ decima fortunam vel per regem vel per regnuz maugnũ ⁊ magisteria altiora: ⁊ fiũt per pũtiã suã in septima regnũ per victoriã cõtentionũ ⁊ ex causis vxorũ: ⁊ p pũtiã eius i q̃rta fiũt regnũ per amiciciã nobiliũ ⁊ regis eius p causas tribunorũ ⁊ per dispensatores regũ ⁊ cultus terrarũ ⁊ edificationes ciuitatum ⁊ per diuisiones fluminuz ⁊ custodias ciuitatũ ⁊ ex rebus antiquis: ⁊ per pũtiã suã in ascẽdente significat regnũ p ingenia ⁊ per ppinquitatẽ regis reb⁹ vulgi. ¶ Pũtia aũt dñi septime in septima significat fortunã per negociationes ⁊ p cõuentiões: ⁊ p nutritiones quoq; ⁊ mulieres: ⁊ per satores: ⁊ significat p pũtia eius in quarta p cõuentiões mulierũ: ⁊ p negociatiões: ⁊ p cãs patruz ⁊ hereditatũ ⁊ cultus terre ⁊ pũtia sua in ascẽdere per cõuentiões ⁊ negociatio

nes per causas medicine atq; astronomie: et per opera spiritualia atq; ingenie z consimilia: et significat per presentiam suam in .x. fortunam per conuentiones z negociationes z per vxores z per causas regis. Presentia vero domini quarte in quarta significat fortunā ex cultu terre: et fructu per causas patrum atq; res antiquas: z per presentiam eius in ascendēte significat fortunaz ex cultu terre z fructu per ingenium z consilij profunditatem: z presentia sua in .x. significat profectum ex cultu terre z fructu per causas regis z magisteriorum. Et presentia sua in septima significat fortunam ex cultu terre z fructū per causas vxorum z satorum: z per negociationes. Hec significant domini angulorum per presentiam suam in angulis suis. Similiter ergo facies de presentia dominorum ceterarum domorum: z ideo introduximus tantum dominos angulorum vt essent exemplar in ceteris.

¶ Qualiter sciatur quis planeta sit dominator.

CUm volueris scire planetam dominatorem rei aspicias quis planetarum sit pluris auctoritatis in domo rei: z planetam qui significat naturam illius rei: sicut dicemus in naturis planetarum vide ergo qs planetarum sit fortior in domo rei: z in parte eius ex fortitudinibus quas prediximus ideſt ex numero quem prediximus dum de fortitudine planetarum z potestate tractauimus z qui fortior omnibus fuerit in loco rei: ipse erit dominator eius: verbi gratia: si interrogatio fuerit de substantia z volueris scire qs sit dominator eius z fuerit secunda domus que significat substantiam scilicet quintus gradus signi arietis: quia domus est martis: habet in hoc loco mars quinq; fortitudines: exaltatio quoq; est solis z habet in eo quattuor fortitudines. est etiā ipsius solis triplicitas: z hz in eo tres fortitudines. hz ergo sol ibi sepē fortitudines. z est terminus Jouis. z hz ibi duas fortitudines: z est etiaz facies martis: z hz ibi vnā fortitudinē ergo mars habet ibi sex fortitudies: quinq; ex domo z vnaz ex facie: z sol septem: z talis planeta vocatur almubta. ideſt vincens. Sol ergo accipit ibi principatum: quia habet ibi septez fortitudines z ipse dominatur ibi in domo substantie. Similiter accipies in loco partis substantie z partis fortune z participez illorum facies Jouem qui est significator substantie numeraliter z commiscebis partium z planetarum testimonia: z facies hoc idem de omnibus domibus z scies dominatorem earum.

¶ De potestatibus accidentalibus planetarum.

APotestatibus quoq; planetarum accidentalibus est alhaīs ideſt similitudo: z hoc est cum fuerit planeta diurnus in die super terrā z in nocte subterra z planeta nocturnus in nocte super terram: z in die subterra z si hoc fuerit masculinus planeta in signo masculino: z planeta femininus in signo femenino dicitur esse in sua similitudine. ideſt in suo alhaīs. Et erit fortitudo eius vt viri fortitudo in loco eius profectus. ideſt acquisitionis atq; fortune.

Differentia secunda in naturis planetarum septem z quid sit illis proprium e quid significent de esse rerum.

ET quia auxiliante deo tam peregimus quod proposuimus tractare de circulo signoꝝ z eius accidentibus prosequamur nunc intentionem septem planetarum z naturas eoꝝ esse quoq; eoꝝ z quid significent.

SAturnus est masculinus malus diurnus z est significator patruꝝ si fuerit pueri natiuitas in nocte: z significat senectutem vltimam si fuerit occidentalis: z initium senectutis si fuerit orientalis: z significat grauitatez frigoris z siccitatis: z ex complexione corporum melancolicā: z augmentum eius atq; distillationem. Et fortassis erit quandoq; complexio frigida humida ponderosa z fetidi est odoris: z multe comestionis z vere dilectionis: z significat profunditatem consilij: z multitudinem silentij: z ex magisterijs res antiquas z pretiosas: z significat cultus agroꝝ z populationem terrarum z fluminū si fuerit fortunatus: z res viles z laboriosas si fuerit malus: vt cōfricationes in balneis: z fullones z nautas. Et si fuerit fortunatus erit vere dilectionis spacios⁹ z patiens. Et si fuerit malus erit indiscretus stabilis tristis z merens male suspitionis multum suspicians z mouens homines in susurrationibus. Et si fuerit fortunatus significat de substantia res antiquas z durabiles z hereditates z terre cultus: z si fuerit malus significat aquas sordidas z mali saporis veteres atq; cōuertibiles. Et ex infirmitatibus morbos flegmaticos z melancolicos z viscosos z congelatos acutos: vt lepraz morpheam podagraz z cancros z cetera huiusmodi: z significat peregrinationes longinquas canceres z vincula laborem quoq; ac tarditatem z afflictionez z almauerith ideſt substantias mortuorum: patres etiam z auos z fratres maiores eunuchos seruos z viles homines: z significat ex operibus opera coriorum si fuerit solus significator absq; complexione alicuius planetaruꝝ. q; si complectitur ei Jupiter significat opus pergameni in quo scribuntur diuini libri. Et si complectitur sibi mars significat soleas sotularium z preparationes earuꝝ. Et si complectitur sibi sol significat opus consutorum coriorum. Et si complectitur ei venus significat opus coriorum ex quibus fiunt timpana z alia instrumenta quibus vtimur in ludis. Et si complectitur ei mercurius significat opus coriorum in quibus scribuntur testamenta z numeri stipendiorum. Et si complectitur ei luna significat preparationem coriorum ferarum z montanorum animalium huiusmodi similia: z significat de sectis eam que vnitates confitetur si fuerit fortunatus: z si fuerit malus significat credentiam vnitatis cum multa tamen hesitatione ideſt dubitatione. Et dixit messehala ideſt quem voluit deus exaltari. qui fuit vnus astrologus in scientia perspicuus iudicijs: quare sic dictus est q; significat fidem iudiciā. ideo qz est ex antiquioribus: z omnes cōfitentur eaz z ipsa nullā aliaz: sicut Saturnus cui oēs iunguntur z ipse nulli: significat quoq;

indumenta nigra. Et dixerunt quidam alij q̄ Saturnus sigt interiora auris ꝛ splenem: ac stomachum: ꝛ habet ex coloribus nigredinem: ꝛ de saporibus stipticos ꝛ acetosos. Et ex diebus sabbatū: ꝛ ex noctibus eam que precedit quartam feriam. Et quantitas orbis eius est nouem graduū. Et anni fridarie eius sunt. xi. maximi vero. 465. ꝛ maiores. 57. ꝛ medij. 43. ꝛ dimidium: minores. 30. Fortitudo eius in plagis circuli est in dextra septentrionis. Et dixit messehala q̄ significat de figuris hominū homine inter nigrum ꝛ croceū: qui cum ambulauerit mergit oculos suos in terrā ponderosus incessu adiungens pedes. ꝛ macer recuruus habens paruos oculos: ꝛ siccaz cutem venosos rarū habens barbā in maxillis labia spissa callidus ingeniosus seductor interfector. Et dixit Dorotheus hic significat hominē corpore valde pilosum iunctis superciliis: ꝛ hz ex regionibus Ascine ꝛ indiam ꝛ oēm terram nigrorū. Et ex partibus hñs partē fortitudinis ꝛ stabilitatis. sigt terras vel res terrarū ꝛ hereditatuz: ꝛ eos qui presunt operibus ꝛ audaciā ꝛ laborē ingenia ꝛ cās mortis: ꝛ hz ex partibus mundi achiud ꝛ alchiut ꝛ eorū cōfinia ꝛ terras nigrorū ꝛ montes eorū.

Iupiter fortuna masculinus diurnus: ꝛ est significator substātie ꝛ operatur calorez ꝛ humiditatē temperataz aereā sanguineā ꝛ de etatibus significat iuuentutem vsq; ad perfectionez etatis: ꝛ ex magisterijs que pertinent ad legem: vt iusta iudicia iudicare: ꝛ pacez inter homines mittere ꝛ in bonis studere ꝛ substantie significat abundantiam: ꝛ ex negocijs illa que fiunt absq; seductione ꝛ sigt animaz ꝛ vitam letitiā ꝛ veritatē ꝛ religionē ꝛ patiētiam ꝛ omne preceptum pulchrum ꝛ preciosuz ꝛ abundantiā veneris: ꝛ ex infirmitatibus que fiunt ex sanguine per augmentuz quantitatis que non fuerit superflua extra naturaz: nec ex sanguine vito ꝛ conuertibili: ꝛ est planeta sapiētie ꝛ intellectus ꝛ vsus. Cui si complectitur saturnus significat nigromantiam ꝛ incantationes ꝛ exorcismos ꝛc. Et si complectitur ei Mars significat scientiam medicine. Et si complectitur ei sol significat scientiam sectarum ꝛ prudentiam in contentionibus ꝛ disputationibus. Et si complectitur ei venus significat compositionem sonorum ꝛ aliarum scientiarum delectabilium. Et si complectitur ei Mercurius significat scientiam arithmetice ꝛ scribendi: astronomiam quoq; ꝛ philosophiam ꝛ geometriam. Et si complectitur ei luna significat scientiam dispositionis aquarum ꝛ mensure earum necnon terrarum: ꝛ ex qualitate animi significat largitatem ꝛ verecundiam atq; iusticiam ꝛ ex sectis pluralitatem atq; simulationem. Quida m autem dixerunt q̄ significat epar ꝛ stomachum ꝛ aurez sinistraz ꝛ brachia atq; ventrem: inferiora quoq; pectinis ꝛ intestina ꝛ ex coloribus colorem cinericium ꝛ viridem ꝛ horum similes: ꝛ ex saporibus habet dulcem: ꝛ quantitas orbis eius est graduum. 9. ꝛ ex diebus habet diem Iouis: ꝛ ex noctibus noctem diei lune: ꝛ anni fridarie eius idest dominationis eius sunt. 12. ꝛ anni maximi sunt. 428. maiores. 79. medij. 45. ꝛ dimidium minores vero. 12. ꝛ fortitudo eius ex plagis circuli est in occidente. Et dixit messeala q̄ ex hominibus significat hominem album habentem ruborem in facie: habentem oculos non prorsus nigros: nares non equales ꝛ breues caluum: in aliquo dentium habentem nigredinem: pulchre stature boni animi bonis moribus: pulchri corporis. Et dixit dorotheus q̄ significat hominem habentem magnos oculos: ꝛ pupillam latam barbam crispam ꝛ habet ex regionibus alchirath ꝛ babylonian ꝛ asen ꝛ persidem:

t alaormes t archadiam t ex partibus habens partem habitudinis pfectus t significat fidem t appetitum in bonis: t ex operibus salubritatem securitatem t participationem.

Qars masculinus nocturnus malus operatur calorem t siccitatem t est significator fratrum t peregrinationum: t habet ex etatibus iuuentutem vsq; in finem iuuentutis: t natura eius colerica amari saporis: t ex magisteriis omne magisterium igneum t quod fit per ferrum t ignem: sicut est percussio gladiorum cum martellis. Cuq; ei complectitur Saturnus significat percussionē ferri. Si Jupiter significat percussionē eris. Si sol significat percussionem nūmorum aureorum. Si venus significat magisterium ornamentorum. Si mercurius percussionem acuum. Si luna significat percussionem lancearum t librorum, significat etiaz cum solus suscipit significationē opus medicine. Si nullus planeta ei cōplectitur significat minutionem: t vulnerationem t apertionem t horum similia. Et si complectitur ei Saturnus significat opus medicine t vulnerum. Et si iupiter significat opus naturale. Et si sol significat curam oculorum. Si venus figit opus ornamenti: vt tonsurā crinium t barbarum t abscisionē vngularum: t si mercurius figit abscisionem venarum. Si luna significat eradicationem dentiū t purgationē aurium. Et per se significat iniurias miserorum t effusionem sanguinis t oppressiones per vim t abscisiones viarum t iracondiaz t ducatum exercitus t festinationem t inuericondiam t peregrinationez extra patriam: t feditatem coitus. t casus puerorum id est aborriuorum: t fratres medios atq; sorores: scientiam ac discretionem cure bestiarum. Et ex infirmitatibus febres calidas t sanguineas t pustulas sanguineas alabraha que est rubedo corporis cum asperitate t feditate t commestione carnium cum putredine: t dimidij capitis dolorem: t ignem sacrum t pauorem t cogitationes horribiles que inquietant homines t commouent t impediunt atq; manes reddunt: t quicquid fuerit cuz inflammatione caloris. Et ex qualitate animi commotionez scilicet animi t conturbationem. Si aspexerit eum Saturnus significat odium t maximam inuidiaz: t ex sectis eam in qua bellum fuerit t vnitatem t celeritatem mutationis a fide: t multitudinem hesitationis t mutationem de testamento in testamentum: erunt tamen hec omnia sub vnitate. Dixerunt quidaz q; habet ex membris felrenes t veneas t decursum spermatis t dorsum: t habet ex coloribus rubedinem: t ex saporibus amarum: t quantitas orbis eius est. 8. grad. t ex diebus habet diem martis. t ex noctibus noctem sabbati: t anni fridarie eius sunt septem. t anni eius maximi sunt. 264. maiores sunt. 66 medij autem. 40. t dimidium: t minores. 15. t fortitudo ei⁹ in plagis circuli in meridie. Et Dixit mescela q; significet de imaginibus hominum hominem rubeum habentem capillos ruffos t factem rotundam leuiter homines de honestātem habentem oculos croceos horribilis aspectus audacez al'citum habentem in pede signū vel maculam. Et dixit Dorotheus q; significat habentem acutum aspectum: t ex partibus partem audacie t significat perseuerantiam calliditatem t superbiam t leuitatem t mobilitatem t audaciam t negociationem acuitatem t festinationem in omnibus rebus: t habet ex partibus mundi Asce t terras romanorum vsq; in occidentem; t terras tuscorum.

Sol per aspectum fortunatus est: z malus per coniunctionē in vno signo z est masculus diurnus operatur caliditatem z siccitatem: z est significator patrum si fuerit natiuitas in die significat regnuz maximū z animam vitalem z lumen z splendorem z intellectum z pulchritudinem z munditiam atq; fidem. Et ex etate finem iuuentutis. Et participatur vniuersis planetis in dispositione annozum. Et ex magisterijs regimen z principatum: z significat iaculationez iaculozum z venationem purgationez cū omni specie purgandi qua cozpora interius z exterius purgantur. Et ex infirmitatibus significat infirmitates calidas z siccas in cozporibus apparentes. Et ex substantia aurum plurimum z vniuersas species substantie. Et ex qualitate ipsius animi sublimitatem prudentiam z que sequuntur honestatem. scilicet largitatem z gloziam: z prolixitatem mētis. Et ex sectis culturam bonam z eis similia. Et significat imperium vocis z fortitudinem celeritatis. Si complectit ei saturnus significat villicationez z huiusmodi principatum. Si iupiter significat in fide principatum z religionem z etiam iudicem inter homines iudicantem opera oppressozū vel iniuriarum cē. Si mars signat ducatum exercitus z inuestigationem bellozum. Si venus signat regnum per mulieres z per obsequium potentum. Si mercurius signat consultozes regum z opus librozum z hereditatum z matozum operum. Si luna signat opus legatozum z detectionem consiliozum z huiusmodi similia. Et dixerunt quidā q; sol signat imaginem vultus hominis: z ppie ex viris oculum dextrum: z ex mulieribus oculum sinistrum: z dixerunt quidā q; habet coz z medullā z femora. Et ex infirmitatibus comestionē carnium in oze: z detrimentuz ozis ppie z descensionem aque in oculum: potestas eius in capite. Et dixerunt indi q; cuz fuerit in ascendēte erit comburens z habebit signum in facie. Et habet ex colozibus quicquid videf peregrino colore: z ex saporibus acrez. Et quātitas ozbis eius est. 15 graduz. Et ex diebus diem habet dominicam: z ex noctibus noctez Jouis anni fridarie eius sunt decez. Et anni eius matozes sunt. 120. maximi sunt. in. 1460. medij. 39. z dimidiuz vel fm quosdaz. 69. z dimidium: minozes vero 19. Fortitudo eius ex plagis circuli est in oriente. Et dixit mesceala q; signa de figuris hoium eum que hz colorem inter croceum z nigrum. i. fuscum tectum cum ruboze breui statute scriptum caluum pulchri cozporis: z hz ex saporibus acutum. Et dixit Dozothius q; figura solis z lune est figura planetarum q; fuerint cum eis: z eius que dignioz fuerit in loco eozum. Si ergo velis scire figuram solis scito q; sit crocea habens partem ruboris capillozum oculi eius aliquantulum crocei. Et ex partibus habens partem futurozum. i. partē diuinationis z est significator naturarum z spiritus sapientie eleuationis z perfectionis fidei quoq; scientiarum z laudum. Et ex partibus mundi habet zamarach z cura z ferit z eius terminos z terras romanozum.

Venus fortuna feminina nocturna z est significatrix mulierum z vxorum ac matrum si fuerit natiuitas diurna z operatur frigus z humiditatem temperatam: z ex etate habebit iuuentutem vel adolescentiam: z ex magisterijs instrumenta ludozum ornamenta quoq; z figuras pulchras z ludos alearum z schacozum z saltationes z ocia z fornicationes ac fornicatozes z filios fornicationis z multitudinem coitus: z vniuersa genera luxurie z compositiones cozonarum z vsus earum: z pulchritudinem

ac mundiciam vestimenta etiã z ornamenta. Aurum z argentum z dilectionẽ ludos risus z gaudiuz z vnguentis diuersisq; speciebus vii potationes z ebrietates: seq; credit omnibus: largitatem quoq; significat: z dilectionẽ diligentiã amorem iustitiaz z domos orationis retinet quoq; fidem: z significat magistrium omnium signorũ veluti muncaz zc. q; si complectitur et Saturnus significat sonum cantationũ quibus deflentur aliquando mortui: vel quas cantant edificatores quando odificant edificia. Et si complectitur et Jupiter significat sonum lectionum vel cantationum quibus vtuntur domini sectarum in altaribus z locis orationis eorum in laudem dei omnipotentis. Et si Mars signat sonos quibus vtuntur seculares z cantus vulgi in quibus fit mentio blasphemie vel preliorum: vel in quo fit mentio carceris vel laboris z horum similia: vt cantus in quo fit mentio captionis z alligationis z percussionis flagellorz. Si Sol signat sonuz ligni quo cantatur coram regibus z nobilibus. Si Mercurius sonum qui exercetur in cõpositione versuuz. Et si luna significat cantus nautaruz in nauibus. z ex infirmitatibus morbos habet frigidos z humidos qui accidunt propter z multotiens in membris genitalibus. Et ex substantia que acquiritur propter pulchritudinem: vt sunt ornamenta mulierum: z vestimenta earum margaritas atq; picturas. Et ex qualitate animi suauitatez z amiciciam z cõmestionem z his similia: z cupiditates potionis z cõmistionis ac coitus. Et ex sectis culturã idolorum: z eos in quibus maxime exercentur commestiones atq; potationes. Et dixerunt quidam q; significat anchas z spinam dorsi z sperma. Et alij dixerunt q; habet significare pinguedinem z carnes z renes z vuluã matricem ventrẽ pectinem z vmbilicuz. Et habet ex coloribus albedines: z ex saporibus vnctuosum. Et quantitas orbis eius. 7. graduz. Et habet ex diebus diem Veneris: z ex noctibus noctez martis. Et anni fridarie eius sunt octo. Et anni eius maiores. 82. maximi. 151. z medij. 45. minores vero. 8. Fortitudo eius in plagis circuli est in dextra orientis. Et dixit Mesceala q; signat de figuris hominum hominem album trahentem ad nigredinez pulchri corporis z capillorum: faciem habentem rotundam: z paruam habentez maxillam pulchros oculos: z eius nigredo oculorum est plusq; oportet. Et dixit Dorotheus signat hominem pulchram faciem habentem pulchros oculos z multos capillos z plus album confectum ruboze crasum ostendentem benivolentiam. Et habet ex partibus partem desiderij z significat amicitiã z ludum z dilectionem z patientiam z coniunctiones masculorum. Et habet ex partibus mundi albiget z aliemẽ z terras arabum.

Mercurius commixtus masculinus diurnus inclinatur per naturam suam ad eum qui complectitur ex planetis z ex signis: z est significator fratrum minorum: z significat seruos z dilectionem concubinarum signat etiam deitatem z oracula prophetarum z crudelitatem z opus z honorem vel orationem. Qui si in natura sua fuerit z nullus planeta ei complectitur significat res terreas z rerum augmentationem crescendo: z ex etate iuuentutem: z profectum in ea: z ex operibus opera que generant cognitionem predicationem z rhetoricam z negociationes z extimationem z geometriam: z dispositionem rei z philosophiam z augurta z prouerbia z scripturam: z verificandi scientiaz z opus numeri maxime. Cui si complectitur Sa-

turnus significat ex opere numeri opus mensure terrarum ⁊ hereditatum ⁊ numerum edinciorum atq; telarum. ☉ Jupiter signat nnmerum psallēdi ⁊ numerum librorum otiunorum ☉ ♂ars significat numerum qui fit in donatiuis exercituum ⁊ pugnantium ⁊ numerum percussionuz flagellorum atq; clauarum. ☉ ☉ol signat preesse numero regum ⁊ substantie domorum. ☉ Venus signat numerum chordarum lignorum seu cytararum numerum sonorum atq; fistularum. ☉ Luna signat numerum ferculorum que fiunt ad commestiones tenerantium extra domum. Et signat de infirmitatibus infirmitates spirituales anime. ⁊ cogitationes horribiles: ⁊ inquietudinem mentis atq; dubitationes ⁊ cetera similia. Significat etiam animi qualitatez ⁊c. similia ꝑm cōplexionem suam ⁊ coniunctionem: cum fuerit fortunatus erunt bonitates ꝑm genus fortune que facit eum fortunatuz: ⁊ ꝑm locum in quo fuerint fortunatus mercurius: ⁊ cum fuerit malus erunt iniquitates ꝑm malum quod eum facit malum: ⁊ ꝑm locuz in quo factus est malus. Et significat ex sectis culturam vnitatis ⁊ horum similia: ⁊ hoc secreto cum hypocrisia ⁊ simulatione. Et dixerunt quidam q̄ significat femora vmbilicum ⁊ pectinem ⁊ crura neruos atq; venas ⁊ ex coloribus habet omnem colorem comixtum atq; variatum: ⁊ alez meni um qui est color floris lilij agrestis: ⁊ ex saporibus acetosum. Et quantitas orbis eius est. 7. graduum: ⁊ habet ex diebus diē mercurij: ⁊ ex noctibus noctez diei dominice. Anni fridarie eius sunt 13. ⁊ ānī eius maiores. 76. maximi. 460 medij. 48. minores vero. 20. fortitudo eius in plagis circuli est in septentriōe. Et dixerunt quidam mercurius a medio retrogradationis eius vsq; ad stationem secundam significat pueritiam: ⁊ a statione secunda vsq; ad coniunctionē solis iuuentutem: ⁊ a coniunctione solis vsq; ad stationem primam mediam etatem: ⁊ a statione sua prima vsq; ad medium retrogradationis significat senectutem ⁊ contrarietatem: ⁊ in coniunctione sua per directionem vsq; ad stationem primā significat dilectionem ⁊ amicitiam ⁊ amoris imitationem: ⁊ ex statione sua secunda ad coniunctionem tens significat inquisitionem dilectionis ⁊ concordiam: ⁊ a statione sua prima tens iterum ad retrogradationem significat inquisitionem contrarietatis ⁊ dissimilationis tarditatem ⁊ verecundiam paruam ⁊ occupationem ⁊ stupozem in redus: ⁊ in medio retrogradationis significat celeritatem temperatam propter ingenij debilitatem. ⁊ apud stationem secundam significat stupozem ⁊ occupationem ingenij ⁊ tarditatem ⁊ egressus ab hac celeritatem ⁊ apertionem ingeniozum: ⁊ coniunctione sua soli per directionem significat celeritatem ex passionem ingeniorum ⁊ latitudinem vel augmentationem eorum. Similiter Veneri accidit in his locis ⁊ planetis aliozibus. Et dixit mescala mercurius significat ex figuris hominem non multum album neq; nigrum habentem colorem: frontem habentem eleuatam ⁊ longam: in facie longitudinem ⁊ nasum longum: rarāz habentem barbam in maxillis ⁊ oculos pulchros non ex toto nigros: longos quoq; habentem digitos. Et ex partibus habet partem negociationis: ⁊ significat tumorem ⁊ infestationem ⁊ bellum ⁊ inimicicias ⁊ seductiones ⁊ contrarietates: ⁊ significat quoq; perfectum magisterium ⁊ subtilitatem in opere ⁊ inquisitione: ⁊ in ceteris que fiunt in hominibus exactis ⁊ contentionibus. Et ex terris habet adelech alcuidem ⁊ maxime in meridie: ⁊ terras indozum.

Luna fortuna feminina nocturna operatur frigiditatem z humiditatem: z ex significatrix matrum: si fuerit natiuitas nocturna z est in ea falsa temperatum z significat etatez puerilem z initiū crescendi. ¶ Et ex operibus habet legationes z mandata: z opera aquarum atqz terrarum secundum quantitatem fortunij vel infortunij vel mali qz si fuerit bona significat bonum z econuerso. Significat etiam principatum si prefuerit vel fuerit domina aliquibus rebus ad regem pertinentibus si fuerit fortunata a sole in bono aspectu z in bono loco. ¶ Et de substantia significat argumentum z terre cultum si habuerit auctoritatem in quarta z ex fide religionem. Et ex infirmitatibus epilensiam paralisim guttam caducam z vultus torsionem enodationem membrorum z commotionem: z quicquid fuerit in similitudine frigoris z humiditatis. Et qualitatem animi secundum coniunctionem suam cum planetis. ¶ Cui si complectitur fortuna: z fuerit fortuna ipsa Uenus significat curialitatem z benignitatem: z animi suauitatem: z morum honestatem: z motus celeritatem: z diuinum obsequium. Si fuerit Jupiter significat honestatez cautelam z societatem z benignitatem z vite pulchritudinem. Et si complexa fuerit malis z fuerit mars significat studiū suffurrationis inter homines z vsuz in talibus. Si Saturnus odium simulationem ac inuidiam. Si fuerit sol ab aspectu laudabili significat dispositionem regalem. Et si fuerit Mercurius significat rhetoricam id est facundiam z bonitatem lingue z scripturam. Et dixerunt quidam qz significat cogitationem z nouitatez animi z debilitatē sensus z grauitatem lingue: z mulieres honestas: z nutritiones paruulox z matres z materteras. z preparationes ciborum. Et dixerunt alii qz significat cerebruz proprie z pulmonem. ¶ Et ex coloribus habet croceum: z ex saporibus salsum. Et quantitas orbis eius est. 12 graduum. ¶ Et significat ex viris oculum sinistrum: z ex mulieribus dextrum. Et ex diebus habet diem lune: z ex noctibus noctem veneris. Anni fridarie eius sunt nouem. maiores autez. 108. maximi. 520. z medij. 66. z dimidium: z secundum quosdam. 39. z dimidium: z minores vero vigesimoquinto. Et fortitudo eius ex plagis circuli in dextra occidentis. Et dixit Helcalla qz significat de figuris hominum hominem album confectum rubore tunctis supercilijs: benuolum habentem oculos non ex toto nigros. faciem rotundam pulchram staturam: z in facie eius signum. Et ex terrijs habet arcoch z tumanaz z aldeilam. Et quidam dixerunt qz significat puerilitam ab initio mensis vsqz ad. 7. dies: z a. 7. diebus vsqz ad. 14. dies iuuentutem: z significat etatem perfectionis. i. medie etatis vsqz ad. 21. dies z noctes: z senectutem vsqz ad coniunctionem: id est vsqz in fienem mensis quando coniungitur soli. Et cum fuerit subradijs Solis significat secreta z res occultas: z similiter omnis planeta: z in initio mensis quando crescit significat omne qđ faciendum est: z in implectione sua quod destruendum est: quia decrescit: z in initio mensis ipsa z Sol significat accusatores: z in fine mensis accusatos: z significat in initio mensis lucrum z continentiam: in fine mensis stipendia z dispersiones. z significat in oppositione cōtrarietatem. z in initio mutationis ad oppositionem idest cum fuerint inter eam z oppositionem 15. gradus figt initiuz contrarietatis z eius causam: z cum separata fuerit ab oppositione significat causas exceptiōis a contrarietate: z in exitu suo de subradijs Solis significat exitum ab occultatione z his filia: z in introitu subradijs figt aptationez ad oc

cultandum: z hora diuisionis a Sole significat aptationem exitus sui ab occultatione: z hora exitus sui de subradijs significat apparitionem z aduentum ab absentia z dum fuerit in quarto aspectu Solis significat diminutionē rei seu descensionem ab alto in infimum. Similiter in quarto aspectu secundo sed in quarto aspectu primo significat apparitionem rerum z lucrum z augmentum cōtinentie: z in quarto aspectu Solis secundo significat horum opposita. Et dixerunt quidam q Luna in coniunctione quidem vsq; ad dimidium luminis sui primum erit natura eius humida z medietate luminis sui vsq; ad impletionem erit natura eius calor: z ab impletione vsq; ad dimidium sui luminis secundum erit natura eius siccitas: z a dimidio luminis sui secundi vsq; ad coniunctionem erit natura eius frigus. Reliqui vero planete ab ortu suo vsq; ad stationem suam primam in natura humiditatis erunt z significant pueritiam: z a statione sua prima vsq; ad oppositionem solis erit natura eorum calor: z significat iuuentutem: z ab hoc loco vsq; ad stationem secundam erit natura eorum siccitas: z significat perfectam etatem: z a statione sua secunda vsq; ad occultationem suam primam erit natura eorum frigus: z significat senectutem frigidam. Et dixerunt quidam q sol significat spiritum. ideſt animam vitalez, Luna cogitationem z sensum. Saturnus merorem z tristiciam vilitatem malum. Jupiter sapientiam z rationem. Mars iram furiaz z celeritatem. Venus ludum z gaudium. Mercurius rationalitatem seu dialecticam z disciplinam. Et quia diximus in hoc capitulo de significatione planetarum dum complectuntur alteri planete. Similiter etiam est considerandum in ceteris rebus que significant planete.

De ordine vero planetarum seu principatu eoruz in conceptione puerorum: z q̄zdiu fuerint in ventre matris. Sciendus est q primus mensis ab hora: scilicet conceptionis est Saturni. Secundus Jouis. Tertius Martis. Quartus Solis. Quintus Veneris Sextus Mercurij. Septimus Lune. Octauus Saturni: z ideo non viuit qui nascitur in octauo mense: eo q sub potestate Saturni nascitur: z nonus Jouis Principatus quoq; siue ordinatio planetaruz in vita humana. i. qualiter disponant vitam nati ita dicitur. Luna incipit ab ingressu nati ideſt a natiuitate pueri: z disponit secūduz quantitatem annorum nutritiuorum qui sunt quattuor anni. Deinde Mercurius post decez. deinde Venus octo. postea Sol. 19. postea Mars quindecim. postea Jupiter duodecim. deinde Saturnus vsq; in finem vite.

De natura capitis draconis z caude.

Caput draconis est masculinus. Similiter etiam est fortuna z natura eius est composita ex natura Jouis z Veneris: z hoc significat regnū z fortunam atq; substantiam. Et dixerunt z quidaz q natura eius est augmentatio: quia cum fuerit cum fortuna auget fortunam eorum: z cum fuerint cum malis auget malitiam eorum: z anni fridarie eius sunt tres. Cauda vero eius est mala: z natura eius est composita ex natura Saturni z Martis: z significat detectionem z casum atq; paupertatem. Et dixerunt quidam q natura eius significat diminutionem q cum fuerit cum fortunis diminuit fortunam eorum: z cum fuerit cum malis diminuit malitiam eorum: ideoq; dictum

eſt caput: eſt fortuna cum eſt cū fortunis. z malum cum malis: z cauda mala cū bonis z bona cum malis: z anni eius fridarie eius ſunt duo.

¶ De horis diei z noctis quorum ſunt planetarum.

Si fuerit aliqua dies vel nox alicuius planetarum erit prima hora ipſius planete z ſecunda hora alterius planete qui ei ſuccedit: ceteri ordinq; ſecundum ordinem circulorum pari ratione eſt ſucceſſio verbi gratia: die veneris cuius eſt z dies prima hora eſt ipſius veneris ſecunda mercurij. tertia lune. quarta ſaturni. quinta Jouis. ſexta martis. ſeptima ſolis. octaua iterum veneris. nona mercurij. decima lune. vndecima Saturni. duodecima Jouis. ecce habes. 12. horas diei inequales. Jtem de horis noctis. Prima hora ſequētis noctis eſt martis cuius eſt z tota nox. Secunda Solis. Tertia veneris. Quarta Mercurij. quinta Lune. ſexta ſaturni. ſeptima Jouis. octaua iterum martis. nona ſolis. decima veneris. vndecima mercurij. duodecima lune. z ſic habes etiam. 12. horas noctis inequales. Et incipit dies ſabbati poſtea cuius prima hora eſt ſaturni: z ipſius eſt tota dies ſic per ordinem numerando inuenies horas dierum z noctium z diuiſiones earum ſuper planetas ſingulos ſi deus voluerit.

¶ De horis maſculinis z femininis.

Dicuntur z hore eſſe maſculine z feminine: quia hora prima vniuſcuiuſq; diei z noctis eſt maſculina. ſecunda feminina. tertia maſculina. quarta feminina. ſicq; ſuccedunt per ordinem. vna ſcilicet feminina. alia maſculina. vſq; in finem diei z noctis.

¶ Differentia tertia in his que accidunt planetis ſeptez in ſemetipſis z quid accidat eis abinuicem.

ET quia iam annuente deo iam peregimus eſſe planetarum in ſemetipſis: z quid ſignificent: proſequamur narrando quid eis accidat in ſemetipſis z abinuicem id eſt a quibuſdam erga quoſdam.

Significatio planetarū in ſemetipſis eſt vt ſit planeta aſcendens in circulo augis ſue minoz lumine z magnitudine atq; curſu ideſt cū fuerit inter ipſum z ſuam augem minus 90. gradibus ante vel retro ſi aūt fuerint inter ipſum z augem. 90. gradus equales erit equalis in lumine z magnitudine atq; curſu. ſi vero fuerit extra hec duo loca. i. plus. 90. erit deſcendens de circulo augis z apparebit maioz lumine z magnitudine ac curſu vel velocior: z ſi fuerit portio eius equata minus. 180. gra. erit augens numerum. z ſi fuerit plus erit

minuens numerū: z si fuerit portio eius equata ex. 180. gra. vel. 360. erit nec augens nec minuens: z si addatur equatio equata super mediū cursuz dr augens cursuz vel numerū: z si minuitur eius equatio dicitur minuens numerū. Et qñ aliquis planetarū altiorū. 3. vadit plus medio cursu suo dicit augere cursuz: z si minus vadit dicitur minuere cursum: z si vadit iñ dicitur cursu equalis z qñ aliquis planetarū inferiorū vadit plus medio cursu solis erit augens cursum. qñ vadit minus dicitur minuens cursum: z qñ vadit iñ erit cursu equalis. Luminariū aūt esse in cursu est sicut esse trium altiorū planetarū. Fit quoq; planeta septentrionalis cū transierit genzahar suum. i. cū transierit per viam Solis tens a meridie in septentrionē ille transitus. i. illa abscisio circuloruz dr genza har. cū ergo planeta transierit ipsaz abscisionē z fuerit inter planetā z ipsaz abscisionē minus 90. gra. erit planeta septentrionalis ascēdens: z cū fuerit a. 90. vsq; ad. 180. erit septentrionalis descēdens: z cū transierint hunc numerū i cū habuerit plus tens ad. 270. erit meridianus descēdens: z cū trāsierint hunc numerū tens ad 360. erit meridianus ascēdens. hoc est eē planeta ꝛ in semetipso.

Oportet esse aūt planetaruz ab inuicem tractemus. s. quid accidat 5. planetis erga luminaria: z dicemus ex hoc quod dixit Ptolemeus de almugea hoc est de visione inuicem facient ad factem. hoc est cuz fuerit inter planetam z solem: dum fuerit planeta occidentalis ideſt duz sequitur solez tantum quantum est inter domum illius planete z domum solis de signis: aut cum fuerit inter ipsum planetam z lunam cuz fuerit orientalis a luna ideſt duz succedit luna tantum quantum est inter domum planete z domum lune ex signis ideſt cum fuerit planeta tantum distans a sole post quantuz distat domus eius a domo solis: similiter de luna dicitur: quia cum planeta succesſerit soli z fuerit a sole saturnus: scilicet in. 6 signo: z iupiter in. 5. mars in. 4. venus in. 3. mercurius in. 2. tunc dicitur esse in almugea solis. Similiter cum fuerit inter vnūquemq; planetam z lunam succedentem hic numerus signoruz vnuscuiusq; planete dicitur esse in almugea lune.

De ductoria i. securitate planete.

Et hoc ductoria planete. i. vt sit planeta in suo hayz. i. in parte sibi propria z aliquo angulorum ascendentis. z aliquod luminarium: similiter in loco sibi consimili in quadrante videlicet in aliquo angulo ita q; sit planeta in die orientalis a sole: in nocte occidentalis a luna z omnis planeta dicitur esse in sua ductoria secundum quosdam cum fuerit inter planetaz orientalem z solem 60. gra. Et omnis planeta ex quo tegitur a radijs solis donec appareat de subradijs vocatur combustus: z dum incipit intrare radios dicitur incepisse comburi: z dum absconditur sub radijs z fuerit prope solem per. 12. gra. dicitur oppressus z cum fuerit cum sole in vno gradu fuerintq; inter eos. 16. minuta: vel infra z latitudo eius similiter vocaf vnitus: z cuz trāsierit eandem vnionē petens exitus donec videat vocaf euasus. Et ex quo apparent tres altiores de subradijs z incipiunt oriri. i. apparere mane ante solem: hoc est cū fuerint ppinquiores circulo hemisperij orientalis donec veniāt ad oppositionem vocanf orietales dextri: z ex quo trāsierit oppositionē donec cō iungātur iterū soli vocanf occidētalis sinistri. Venus vo z Mercurius ex quo seperaf aliqs eoz a gradib⁹ solis in medio retrogradationis sue: z apparent donec cōburanf a sole in sua directiōe vocātur orietales. z ex quo seperanf a sole

in medio directiõis sue donec iterum comburant in retrogradatiõe sua vocã-
tur occidentales:z cũ fuerit in ortu suo.i.cuz fuerit orietales vocant dextri:z di
cunt esse mas. z occiduo suo.i. cuz fuerit occidẽtales vocant sinistri z dñr esse
femineti:z tũc sunt fortiores. ¶ Tres vo altiores postq̃ exeũt de subradijs sol is
vocant orietales z dñr augmẽtari i fortitudine vsq̃ ad.30.gra. a sole z vocant
post hoc vsq̃ ad.30 gra.altos orietales fortes vel fortiores:z cũ trãsierint solẽ.
60.gra. vocant planete orientales eũtes ad debilitatẽ donec veniãt ad retro-
gradationem tũc noiant orietales retrogradi:donec sint z veniãt in oppsitio-
ne:z post hoc erunt occidẽtales retrogradi cũ trãsierint oppositione. donec
perueniant ad directionẽ:deinde a directione vsq̃ ad.60 gra. post directiõem
donec sit longitudo eoꝝ a sole 30. graduũ dicunt occidẽtales fortes:deinde a
longitudine 6.gra.post directionẽ dicunt occidẽtales eũtes ad debilitatẽ: de-
inde fiunt occidentales debiles donec intrent sub radijs solis. ¶ Inferiores
quoq̃ ex quo seperant a sole:z ipsi retrogradi vocant orietales debiles: ficq̃
esse nõ desistũt donec veniãt ad directionẽ suã:z tũc fiũt orietales fortes:donec
longitudo eoꝝ sit a sole sicut lõgitudo solis ab eis fuit duz cepissent debilitari
eũtes ad retrogradationẽ:deinde fiũt orietales debiles donec supponãt radijs
solis post hoc sunt cõuncti:deinde cõbusti euntes ad apparitionẽ donec vide
ant:z ex quo separant a sole in directiõe vsq̃ ad.60. gradus sunt fortiores:z a
60.vsq̃ ad horã sue retrogradatiõis erũt occidentales fortes: z donec fuerint
cũ sole erũt debiles:z planeta cũ exierit de subradijs solis:z nulli planete iun
ctus fuerit dicitur q̃ sit in lumine suo: hoc est esse planetaruz cũ luminaribus.

De his que accidunt planetis ad seinuicem.

Ese autem illorum erga seinuicem hoc est idem q̃ coniunctio.i. cum
fuerint duo planete in duobus signis aspicientibus se z fuerit leuior
in signo suo minus gradibus q̃z fuerit ponderosior in signo suo: fue
rintq̃z inter eos.6. gra. vel infra:tunc dicitur q̃ leuior eat ad coniunctionem
ponderosiorẽ:z cum gradus eorum fuerint equales perficiunt coniunctio eo
rum:z cum transierit eum erit ab eo separatus coniunctio hec dicitur coniun
ctio longitudinis. ¶ Coniunctio vero latitudinis est:vt duo planete iungan-
tur per latitudinem. Et si fuerit applicatio coniunctionis oportet: vt sit lati-
tudo eorum equalis in vna parte:z si fuerit coniunctio ex oppositione opor-
tet vt sint latitudines eorum equales: ita vt latitudo vnius sit ascendens in se-
ptẽtrione:z alterius descẽdens in septẽtrione vel vnius ascendẽs in meridie:
z alteri9 descẽdens in meridie:aut si fuerit applicatio ex aliquo alioꝝ aspectũ:
z hoc est q̃ sit latitudo vni9 septẽtrionalis ascendẽs: z alteri9 meridiana descẽ
dens:z ecõuerso in meridie:z hec est applicatio latitudinis que dicta est. ¶ Et
cum separat vnus planeta ab alio z nulli planetarũ iungitur q̃diu in eodẽ si-
gno fuerit dicitur cursu vacuus. ¶ Et cum fuerit planeta in aliquo signo:z ali
q̃s planeta non aspexerit hoc signũ alter planeta q̃diu in eodẽ fuerit dr̃ fera
lis vel agrestis ¶ Et cum separatur planeta leuis a planeta ponderosiori z
iunctus fuerit alteri.transfert naturam primi ad secundum. Transfert etiaz pla
neta naturam alio modo hoc est vt planeta leuis iungat planete põderosiori
se:z ipse põderosior iterũ alteri se ponderosiori:tũc melius trãsfert naturam
leuioris ad põderosiorẽ. ¶ Si autẽ nõ iungit vnus istoꝝ alteri:z iungit vter-

q̄z alteri: tunc si aspexerit ille tertius planeta aliquem locorum circuli reddit lumen eorum ad locum ipsum. z hoc vocatur redditus luminis. Iterū si vnus planeta non iungitur alteri: sed alter planeta tertius in viroſq; transtulit lumē: tunc hec coniunctio dicitur etiam redditus luminis. ¶ Sequitur prohibitio z fit duobus modis. ¶ no scilicet ex coniunctione hoc cum fuerint tres plane te in vno signo: sed in diuersis gradibus: z fuerit ponderosior plus gradibus: tunc ille qui est medius prohibet priorem illum. scilicet qui est minus gradi bus ne iungatur ponderosiori donec pertranseat eum. Secūdo modo vt duo planete sint in vno signo: z leuior iungatur ponderosiori: alter quoq; iunga tur eidem ponderosiori per aspectū: ille ergo qui est cum eo in vno signo aspi cientem prohibet a ponderosioris cōiunctione: si fuerint tamen gradus illius qui iungitur: z ipsius qui aspicit equales. ideſt vnius numeri. Si vero ille qui aspicit fuerit propior gradui ponderosioris erit coniunctio aspicientis. Et si coniungitur planeta domino illius signi in quo fuerit: vel domino exaltatio nis seu domino ceterarum dignitatum in quibus fuerit: dicitur pulsare ideſt mittere naturam illius planete domini scilicet eiusdem dignitatis ad eum. ¶ Et si fuerit planeta in aliqua dignitatum suarum z fuerit iunctus alij plane te qui habeat etiam partē dignitatis in eodem loco mittit ei etiam viranq; natu ram suam. s. z illius cui iungit: z hec missio omnis vocat alcobol ideſt recepcio.

NUnc sequitur redditus i. quando iungitur planeta alicui planete qui comburitur. i. qui fuerit sub radijs solis vel fuerit retrogradus red ditq; ei virtutem propter debilitatem suam quam non valet retinere: tunc si fuerint viriq; planete in angulo vel succedentibus angulorum erit red ditus cum proficuo. similiter si fuerit qui coniungitur ei tantum in angulo: z il le cui coniungitur receperit eum. Si autem fuerit planeta qui iungitur cadēs ab angulo: z ille cui coniungitur in angulo vel in sequenti angulorum: aut si viriq; fuerint cadentes erit redditus cum detrimeno.

TUnde sequitur almenez. ideſt refrenatio que fit quādo planeta vult cō iungi alteri: sed anteq̄z iungatur accidit retrogradatio z sic destruī tur eius coniunctio. ¶ Hanc sequitur alichozad. i. contrarietas acci dens: hec fit cum aliquis planeta leuis fuerit multorum graduum in signo z alter illo ponderosior minus gradibus. tertius quoq; leuior primo volens cō iungi ponderosiori: sed anteq̄z ei coniungatur fit retrogradus ille leuior qui habet plures gradus z iungitur z applicatur illi ponderoso z transiens illum iungitur etiam alteri planete leuiori: z sic destruitur coniunctio illius prioris cum ponderoso.

SEquitur alfazim. i. frustratio. h quoq; fit cum aliquis planeta petit cō iunctionem alterius planete. sed anteq̄z perueniat ad eum mutatur iste in aliud signum z erit aliquis planeta in paucis gradibus aspiciens ipsum signum z erunt radij eius in initio signi. Cūq; exierit sequens planeta de primo signo iungitur isti aspicienti z annullatur coniunctio quam hab e bat cum illo. s. cum primo.

HInc sequitur abscisio luminis hoc est quando aliqs planeta petit cō iunctionē alterius z fuerit in secundo signo a signo illius cui iungitur alter planeta: sed anteq̄z iungat ei prius fit ille qui est in secūdo signo

retrogradus. coniungiturq; ei z abscindit lumen suum a planeta qui vole/bat coniungi ei: similiter si fuerit planeta iens ad coniunctionem alterius pla nete: z ipse alter planeta cui vult iungi petat coniunctionem alterius planete se ponderosioris: sed anteq; perueniat leuis ad gradus ponderosioris iungi/tur ipse ponderosus alteri seipso ponderosiori: z abscindit lumen illius a pla/neta primo leuiori.

De locis fortunatis z malis.

Sunt quoq; his planetis loca in quibus confortantur z in quibus de/bilitantur: z loca in quibus fiunt fortune: z loca in quibus fiunt mali. Sed loca in quibus fiunt fortune sunt ♃: vt scilicet sint in aspectibus bonorum ideſt in aliquo aspectu vtili: scilicet sextili: aut in trino aspectu quia a quibusdaz ita nominatur exagona radiatio quoq; ac trigona: z vt sint mali ca dentes ab eis sintq; separati ab infortuna: z iuncti fortune: aut sint obsessi a for tunis vel radijs eorum ideſt vt sint inter duas fortunas vel inter radios fortu narum. Nec est enim obsessio vt habeat planeta fortunam vel radios eius ante se z aliam fortunam: vel eius radios post se. Et quidã vocant hoc altifert ideſt veneratio: aut sint vniti cuz sole in vno gradu aut sint in aspectu etus sex/tili: siue trino vel cõsimili aspectu lune z luna tunc sit fortunata: z vt cursu sint veloces aucti lumine z numero: aut sint in dignitatibus suis vel in suo haim: ideſt in sua similitudine vt sit videlicet planeta masculinus in signo masculino z femininus in signo feminino z diurnus in die super terrã z in nocte sub ter/ra nocturnus in nocte super terram: z in die sub terra z reliqua z vt sint in si/gnis in quibus habuerint dignitates seu potestates suas: vel gaudijs suis vel in gradibus lucidis recepti: z ex fortitudine eorum est vt sint ascendentes in se ptentrione: aut sint septentrionales: vel sint ascendentes in circulo augis sue: aut in statione secunda hoc est quando fuerint in statione vbi dirigantur a re trogradatione: aut sint exeuntes de sub radijs solis: aut sint in angulo: vel in se quenti eius: aut sint tres altiores orientales a sole: q; si eum aspexerint sextili: aut trino aspectu: erit illis hoc augmentum fortitudinis: aut fuerint in quartis masculinis z sol cuz fuerit in illis quartis masculinis: aut in signis masculinis erit fortis etiam nisi sit in libra: quia ibi cadit. Et ex fortitudine trium inferio/rum est vt sint occidentales a sole: aut in quartis femininis z ex fortitudine lu ne: vt sit in nocte super terram z in die sub terra in loco feminino: vel in signo feminino: z cum fuerit in exaltatione solis.

De infortunio planetarum.

Est infortunio vero planetarum z destructione eorum est vt sint in cõ/iunctione malorum: aut in oppositione eorum: vel in eorum tetragoa/na: aut trigona: aut exagona radiatione: aut si fuerit iter eos z corpus mali vel radios eius minus termino planete: aut fuerint in terminis malorum: aut domibus eorum: aut sint mali eleuati super eos a.x. vel.xi. a locis eorum: z multo deterius si non receperint eos. Aut fuerint in coniunctione solis: vel oppositione eius: vel in tetragona radiatione: aut fuerit in capitibus suorum

genzahar: aut cum caudis suis: aut cum capite draconis vel cauda sintq; inter eos z inter aliquem istorum scilicet locorum 22. gradus vel infra: z maxime si fuerit luna in aliquo eorum: similiter z sol tunc magis impeditur ab eis. idest a capite vel cauda cum fuerint inter ipsum z vnum eorum etiam. 4. gra. ante vel retro: aut fuerit planeta obsessi inter duos malos: hoc est vt sit planeta in signo aliquo z cuz eo malus: vel radij eius ante se: z malus vel radij eius post se: aut seperatur a malo per coniunctionem: vel per aspectum: z iungatur tali modo alteri malo: aut fuerit malus: vel radij eius in signo quod est ante eum: idest in secundo ab eo: z in signo quod est post euz: idest in. 12. ab eo fuerit alter malus: vel radij eius. ¶ Similiter dicitur de signis q; sint obsessa. ¶ Quod si aspexerit fortuna vel sol eundem planetam obsessum: vel signum obsessum a trino: vel a sextili aspectu fuerit; inter eum z coniunctionem minus septem gradibus solvitur ipsa malicia vel obsessio. ¶ Et ex hoc vt sit planeta retrogradus: vel sub radijs solis combustus: aut cadens ab ascẽdente: aut ex debilitate eorum: vt sint tardi cursu: aut in statione prima: hoc est quando stant: vt retrogradi fiant: aut sint in gradibus tenebrosis, aut sint masculini in signis femininis: z gradibus femininis in die sub tarra: z in nocte super terram: aut sint feminini in signis masculinis: z in gradibus masculinis in nocte sub terra: z in die super terram: aut sint in oppositione dignitatum suarum: seu potestatum: aut descendentes in meridie vel meridiani: aut cadentes ab angulis: vel a succedentibus angulorum: aut in domibus cadentibus: aut sint in via combusta que est medietas vltima libre: z prima medietas scorpionis: aut iungantur planete retrogrado vel impedito seu cadenti: aut non sint recepti. Aut sint tres altiores a solo occidentales: aut in quartis femininis: z debilitas solis est: vt sit in signis femininis: aut in quartis femininis: nisi sit in domo nona: z debilitas trium inferiorum est vt sint orientales: aut in quartis masculinis.

¶ De amicicia z odio planetarum.

¶ Et dicitur in planetis q; sint quidam eorum se inuicem diligentes z odientes: nam de diligentibus quidam antiquorum dixerunt q; Jupiter diligit omnes planetas z sit amicus eorum z ipsi illius preter martem. Veneris amici sunt omnes planete z omnes diligunt eum preter saturnum. ¶ Saturni autem amici sunt Jupiter Sol z Luna z inimici eius ♂ars z Venus z ipsa plus habet eum odio. ¶ Et amica martis est Venus z ceteri planete odio habent eũ z plus Jupiter z Sol. ¶ Solis vero amici sunt Jupiter z Venus: z inimici ♂ars ♂ercurius z Luna. ¶ ♂ercurij amici sunt Jupiter Venus: z Saturnus tantum: z inimici eius sunt Sol z Luna z ♂ars. Lune autẽ amici sunt Jupiter z Venus z Saturnus: z inimici ♂ars z ♂ercurius. Capitis draconis amici sunt Jupiter z Venus: z inimici Saturnus z ♂ars. Caude vero amici Saturnus z ♂ars: inimici Sol z Luna Jupiter z Venus. Et sunt alie species inimicicie, cum fuerint duo planete habẽtes domos suas oppositas: vt ♂ars z Venus: z cũ ꝯiungunt᷑ d᷑ aperto portarum. Tertia quoq; species inimicicie est vt sint duorum planetarum exaltationes opposite. Fortior autem planetarum amicicia est: vt concordet planeta cum planeta in natura z in qualitate atque substantia z potestate sicut concordat ♂ars cum sole: quia vterq; concordat in caliditate z siccitate z acutio

ne z celeritate: z est dominus exaltationis eius in qua apparet eius fortitudo: z vti concordat Luna z Venus in frigore z humiditate: z est domina exaltationis eius. Cum autem concordauerunt duo planete in natura z substantia: vt Jupiter z Venus sunt amici.

¶ Differentia quarta in expositione nominum astrologorum.

ET prosequamur nunc expositionem nominum astrologorū. Initium horum est. Coniunctio z res significantes destructiones seu mutationes que fiunt in hoc seculo ex cōiunctionibus: quarum numerus est sex: maior autem omnibus coniunctionibus est coniunctio saturni z iouis in initio arietis z ♄ fit in. 960. annis. ☾ Secunda autem eorū coniunctio est in initio vniuscuiusq; triplicitatis z ♄ fit in. 240. annis. Jungutur enim in vnaquaq; triplicitate duodecies: z forrassis faciunt in vnaquaq; triplicitate. 13. coniunctiones: deinde mutatur eorum coniunctio ad triplicitatem que huic succedit. ☾ Tertia autem cōiunctio est saturni z martis in initio cancri que fit in omnibus. 30. annis. ☾ Quarta quoq; est coniunctio iouis z saturni in vnoquoq; signo que fit in omnibus. 20. annis. ☾ Quinta est descensio luminaris maioris in punctum z equinoctij vernalis temporis. scilicet ingressus solis in capite arietis que fit in omni āno. ☾ Sexta est coniunctio luminarium z oppositio eorū que fit in dimidio cuiusq; mensis lunaris. Et quando dicitur ascendens coniunctionis dicitur vel significat ascendens mundi. idest signum quod ascendit hora introitus solis in predictū punctum equinoctij vernalis in initio scilicet illius anni in quo debet fieri cōiunctio predicta.

¶ De annimodar. i. gradus ascendentis natiuitatum inuestigatione.

ET ex hoc annimodar quod est inuestigatio gradus ascendentis alicuius natiuitatis: z putant multi astrologorum q; inueniatur per eundē idem gradus ascendētis natiuitatis alicuius: sed hoc falsum est: z hoc tam patefeci in libro meo quem feci de annimodar: sed inuenitur per eundez dignior omnibus gradibus circuli post gradum ascendentis in eadem hora secundum cursum naturalem: z concordat multotiens. ideſt accidit aliquando q; inueniatur per eum gradus ascendentis. Cuius rei cognitio est vt consideretur gradus coniunctionis vel gradus preuentionis que fuerit ante ipsam natiuitatem: z si fuerit coniunctio illi natiuitati proprio vocatur ipsa natiuitas coniunctionalis: z si fuerit preuentio illi propior dicitur preuentionalis. i. in qualicūq; eorū fuerit natiuitas in coniunctione. s. vel preuentione eodem mō z nomine natiuitas predicta nūcupatur: z quia gradus coniunctionis est idez gradus in quo iunguntur luminaria nulla est inquisitio: nec indiget expositione: in preuentione aūt quia vnūquodq; luminarium est in gradu suo ideſt in diuersis gradibus. Necesse est nobis scire quē horum graduū velit intelligi gradum preuentionis: z iam dixit Ptolemeus: quia gradus illius luminaris qđ fuerit super terram est gradus preuētionis: z quidā sapientū dixerunt q; si euenerit in preuentione q; vnum luminarium sit in gradu orientis z alterū in gradu occidentis: tunc gradus orietis erit gradus preuētionis. Et dixit Thelli

us:quia gradus preuentionis est gradus in quo fit impletio volens intelligi gradū lune:sed qz hoc est opus Ptolemei opz in hoc nos redire ad eius sniaz cū ergo gradus cōiunctionis vel gradus preuentionis certissime patuerit cōstitues gra.ascendentē per extimationez hore natiuitatis z quattuor angulos reliquas domos:deinde aspicies gra.coniunctionis:vel gradū preuentionis que fuerit ante natiuitatez:z quis planetarū in eo fuerit dignior vel fortior in eadē hora cōiunctionis vel preuentionis per multitudinē dignitatū seu potestatuz.i.cōsiderabis quis planeta habeat matus dominū in eodē loco. Hunc ergo planetaz equabis ad horā opinatā natiuitatis.deinde aspicies virum sit gradus illius planete in signo in quo est propior gradui.x.domus aut gradui ascendētis z cui horū ppior fuerit facies hūc angulū ad istar gradus ipsi⁹ planete z eius minuti:z diuides.xij.domuz per eū dixit Ptolemeus si planete plures conuenerint in dominio eiusdem loci z fuerint equales in fortitudine cōstitues dñm loci illum qui fuerit dñs haim:q si in hoc etiaz cōuenerint cōstitues eum qui velocius dz mutari ab esse suo ad id qđ fuerit melius.i.eum qui voluerit exire de aliquo signo in quo fuerit:z intrare aliud in quo habuerit plures dignitates:vel si fuerint orientales a sole eliges euz qui soli fuerit propinquior z non fuerit sub radijs. Si vero in angulo fuerit ille est eligendus qui gradui eiusdem anguli fuerit propinquior:z hoc intellige.

Alex hoc hylech.i.locus vite in natiuitatibus cuius scientia est:vt primo aspicias horā natiuitatis:que si fuerit in die accipies a sole:qui si fuerit ante gradū signi ascēdentis per.5.gradus aut infra:aut fuerit in 10.vel.11.siue masculinum fuerit ipsum signū seu femininū aptus erit:vt sit hylech. Si aūt fuerit in his tribus locis.s.in septima vel octaua vel nona in signo mas.sil' aptus erit:vt sit hylech. Si vero fuerit in his tribus locis i signo femino nō erit aptus:vt sit hylech. Hinc aspiciens Lunā que si fuerit in ascendente vel in secūda vel tertia:aut in septima vel octaua erit apta hylech siue masculinum siue femininū fuerit signū. Et si fuerit ante gradū signi ascendentis per.5.gradus vel infra:aut fuerint in.10.vel.11.aut in quarta vel quinta vel in septima in signo femino aptetur hylech. Si autē fuerit in aliquo istorū in signo masculino nō erit apta hylech si fuerit in die natiuitas. Si vero natiuitas fuerit nocturna incipiamus a luna que si fuerit in aliquo predictorum locorū:sm q prediximus erit apta hylech. Si autez luna non fuerit in eis aspiciens post hoc ad solē.qui si fuerit ante gra.7 per.5.gra.vel infra:aut si fuerit in.4.vel in.5.erit aptus vt sit hylech siue signū fuerit masculinū siue femininū.si vero fuerit ante ascendentez.5.gradibus vel infra:aut in ascendente:vel in secundo signo mas.aptabitur etiā hylech. Si autē fuerit in aliquo istorū locorū in signo femi.nō erit aptus hylech. Quod si luminariū aliquod nō fuerit aptū hylech. Aspice post hoc natiuitatem:vtrum sit coniunctionalis aut preuentionalis.i.vtrum sit post cōiunctionē vel preuentionem. Quod si fuerit natiuitas coniunctionalis z fuerit gradus coniunctionis in aliquo angulorum.vel in succedenti angulo:erit in loco apto hylech. Si vero predictus gradus fuerit cadens ab his octo locis idest ab angulis z a succedentibus angulis non erit hylech. Aspicies tunc gradum partis fortune:qui si fuerit in aliquo angulorum vel in succedentibus angulis: erit in loco apto hylech. Si vero cadens fuerit ab his.8.locis. Aspicies post hoc gradū ascendentis z constitues euz hylech. Si

vero natiuitas preuentionalis fuerit: incipies a gradu preuentionis. Aspicies eum sicut prius feciſti in gradu coniunctionis: z poſt ipſum gradum partis foꝛtune poſt ipſum gra. ascendentis eo oꝛdine quo prediximus in gra. coniunctionis. De ſexu autem ſignoꝛum non curabis. i. non aſpicies vtrum ſint ſigna illa maſ. vel femi. niſi tantūmodo in luminaribus hoc eſt in gradu cōiunctionis vel preuentionis z aſcendentis z partis foꝛtune non conſideres vtrū ſint in maſ. ſignis vel femi. tam in angulis q̄ꝫ in ſuccedentibus angulorum: ſed hec quattuoꝛ ñ erunt tunc apta hylech cū fuerint in his octo locis. i. in āgulis vel ſuccedentibus eoꝛū ſi vero fuerint in locis recedentibus. i. cadentibus ab angulis non erunt apta hylech. Apparet itaq; q̄ ſol ſit hylech aptus in die z nocte ſuper terrā z ſub terra in. 11. locis: ſuper terrā in 6 locis z ſub terra in. 5. Luna quoq; apta erit hylech in die z nocte ſuper terrā z ſub terra ſimiliter in. 11. locis ſuper terrā in. 5. z ſub terra in. 6. z cū hoc ſi fuerit luna in his locis ſub radijs ſolis non erit apta hylech. Aſpiciens autē hylech in angulis z ſuccedentibus eoꝛ ſecundū q̄ equātur. 12. domus circuli per gradus hoꝛarū aſcēdentis ſecundum q̄ expoſuit eius opus in canone planetarū: ideſt in libꝛo curſuū planetaꝝ. Cūq; equaueris domos hoc modo omnis planeta qui fuerit ante gradum ſigni aſcendētis vel cuiuſlibet dom⁹ per. 5. gradus vel infra erit foꝛtitudo eius valida in domo que ei ſuccedit: z omnis locus ex locis que prediximus eſt aptus hylech: ſi aſpexerit eum aliquis dominoꝛum illius qui ſit dominus domus: aut dominus exaltationis: aut dominus terminī: aut triplicitatis: aut dominus faciei: z ſi non: non erit aptus hylech.

De alcochoden.

Et ex hoc alcochoden qui eſt ſignificaꝛ vite: ideſt dominus annoꝛū: vel dans annos quem cuꝫ voluerīs ſcire z tam prenoſti hylech eo oꝛdine quem predixi: aſpicies dominum domus hylech: aut dominum exaltationis eius: aut dominum termini eius: aut dominum triplicitatis: aut faciei eius quis hoꝛum foꝛtioꝛ fuerit z autentioꝛ in loco hylech: z ſi aſpexerit hylech erit dignioꝛ alcochoden. q̄ ſi non aſpexerit hylech qui fuerit pluris auctoritatis aſpicias eum qui fuerit auctoritatis minoꝛis donec inuenias aliquem ex illis qui aſpiciat: q̄ ſi non aſpexerit hylech non poterit ille locus eſſe hylech: z tunc queres ab alio hylech z iterum queres ab eodem ſecundo hylech alcochoden eo oꝛdine quo prediximus: q̄ ſi equales fuerint duo planete vel tres in auctoꝛitate gradus hylech: z aſpexerit vterq; erit dignioꝛ alcochoden qui fuerit foꝛtioꝛ loco. Si vero fuerint equales in foꝛtitudine loci. ſcilicet vbi fuerint ipſi plāete erit ille alcochoden qui pꝛopꝛioꝛ fuerit gradui hylech. Quibuſdam autem videbatur melius inſpicere a domino domus qui ſi aſpexerit hylech ponebant eum alcochoden z non conſiderabant alterū: z ſi non inuenīſſent dominum domus aſpicientem hylech accipiebant dominuꝫ exaltationis quem ſi aſpicere viderent hylech ponebant alcochoden eum z non conſiderabant alium: ſimiliter faciebant de domino triplicitatis termini atq; faciei per oꝛdinem: z erat Dozotheus pꝛeponens dominum termini in hoc domino domus: Et quidam dixerunt q̄ ſi equales fuerint duo planete vel tres vel plures in dignitate: z in ꝓpinquitate aſpectus gradui hylech ille erit alcochoden qui erit in loco laudabili a ſole: ideſt qui fuerit cum ſole in vno gra. per. 16. minuta: aut infra: vel pꝛopinquioꝛ gradui anguli: aut in initio oꝛ/

tus fuit: ideſt cum mane apparuerit: aut fuerit in ſtatione ſua ſecunda: vel in ali quo eſſe ſcilicet laudabili a ſole ſicut predixim⁹ ipſe erit alcochoden. Si vero gradus Solis fuerit hylech: z fuerit in Ariete vel in Leone erit Sol hylech: z alcochoden ſimul z non conſiderabitur alius alcochoden preter eum: ſimiliter ſi fuerit gradus Lune hylech: z fuerit in Tauro vel in cancro habeto eam pro hylech z alcochoden: ſimul z non conſiderabis alcochoden alium preter eam.

ALmutam eſt qui preeſt natiuitati: ab eo ſignificatur eſſe nati poſt hylech z alcochoden: z ipſe planetis ceteris eſt plurib⁹ auctoritatis: in aſcendente z in locis luminarium atq; in loco partis fortune in loco quoq; coniunctionis vel preuentionis que eſt ante natiuitatem. Quod ſi ipſe fuerit aliquis planeta duobus locis aut tribus aut quattuor aut pluribus pre multitudine poteſtatis ſue erit ipſe almutaz. ideſt auctor z ſignificator vite poſt hylech: z alcochoden z per eum ſignificatur eſſe nati: z quidem habent eum pro alcochoden ad dandum vitam.

De profectione ſignorum.

QUE ex hoc ſignum profectionis in annis natiuitatum atq; mundi. Naz in annis natiuitatum ſcientia eſt: vt aſpicias quot anni tranſierunt nato ex annis ſolaribus perfectis: aſpicieſq; omni anno ſignum vnuz z incipies ab aſcendente nati per ſucceſſionem ſignorum quouſq; finitus fuerit numerus ſignum quod ſuccedit eſt ſignum profectionis ab aſcendente ſignum videlicet anni intrantis quez non miſiſti in numero hoc erit in tali gradu ſicut fuit in aſcendente natiuitatis: z dominus eiuſdem dicitur alcochoden cuius interpretatio eſt dominus anni. Similiter numerabis a ſigno ſolis vni cuiq; anno ſignum vnum: z exibit per hoc ſignum profectionis a ſole. Similiter a ſigno Lune z a medio celi: z a parte fortune in ſimilitudinem gradus radicis: ideſt puncti natiuitatis. Cuius rei exemplar eſt q⁹ quidaz natus eſt oriente capricorno ſcilicet .17. gradu eius: z ſol erat in piſcibus .15. gradu: z medium celi ſcorpionis .octo gra. z luna in libra .15. gra. z pars fortune in leone. 17. gra. z iam tranſierunt nato tres anni perfecti peruenietq; quartus annus ab aſcendente in ariete qui eſt quartus a capricorno vſq; ad .17. gradum eiuſdem arietis. z erit mars alcochoden: peruenit locus ſolis ad geminos vſq; ad .15. gra. eiuſdem ſigni: z peruenit luna ad capricornum. ad. 15. gra. z profectus a medio celi ad octo gradum aquarij. z profectus a parte fortune peruenit vſq; ad .17. gradum ſcorpij. Cumq; peruenerit annus ad gradum profectionis: vt ad .17. gradum arietis in hoc exemplo: z fuerit inter ipſum z ſimilem gradum ſuccedentis ſigni ad quem debet peruenire annus ſequens in eadem domo planeta vel radij eius: z volueris ſcire quando peruenerit profectio ad ipſum planetam vel ad radios eius aſpicies quid ſit inter gradum ad quem perueniet annus: z planetam vel radios ex gradibus z minutis: z multiplicabis illud per .12. z ſextam illius numeri quem multiplicas vel in .12. gradus z .6. vnius gradus z quot prouenerint erunt dies ex anno illo in quo fueris in quibus prouenient profectio a gradu in quo incipit vſq; ad gradū ad quē numeraſti poſt fiet pfectio ipſius planete. Profectio aūt ex annis mun-

di dixit alchindus est quod fuerit inter annum coniunctionis que significauit sarracenorū secta⁊ inter annū alhegerat in quo cepit primū predicare maho metus qui fuit primus annorū arabū.52.anni solares ⁊.57.dies ⁊ fuit ascēdens anni illius cōiunctionis predicte secte signuz geminorū:⁊ peruenit profectio eiusdem anni ad virginem:⁊ inter ipsum primū annorū arabū:⁊ primū anno ruz iezdagird regis persarū fuerunt.3624.dies scilicet perfecti. Cū ergo volue ris habere notitiaz huius rei accipe annos iezdagird ⁊ verte eos in dies sicu tam expositum est in azig in libro cursuū planetaruz:⁊ adde desuper dies qui sunt inter primū annorū arabuz ⁊ iezdygird:⁊ diuide hoc per.365.dies ⁊ quar tam partem diei ⁊ quot diuisiones exierint tot erunt anni solares:⁊ qō reman serit ex mensibus ⁊ diebus erit ex anno imperfecto:qō cū ita collectum fuerit ex annis ipsi sunt anni solares abinitio annorum arabum proïce ergo omni anno signum vnum ⁊ incipe a virgine ⁊ ad quodcūqz signuz te perduxerit nu merus ipsum erit signū ad quod peruenit annus mundi ab ascensione coniun ctionis predicte secte. Alijs autem extra alkindum visum est vt adderent su per annos iezdagird perfectos.61.ānos ⁊.11.menses ⁊.12.dies ⁊.16. horas:ex annis persidum qui sunt sine fractione.i.sine quarta diei ⁊ extenderent hos an nos in dies ac verterent dies in annos solares sicut predixim⁹ ⁊ inciperent proïcere ab initio libre:qz si volueris profectionem a signo coniunctionis se cte fit protectio a scorpione:si vero volueris profectionē ab ascendente regni minue ex annis iezdagird annos illos.317.persidos ⁊ verte eos in annos so lares sicut p̄dixim⁹:⁊ incipe proïcere a virgine. Rursus si volueris pro fectionem ab ascensione profectionis mutationis coniunctionis a triplicita te aquatica ad triplicitatem igneam minue ex annis iezdagird perfectis.176. annos ⁊ verte illos qui remanent in annos solares.⁊ incipe proïcere a leo ne ⁊ quo peruenerit numerus in eodem signo erit profectus vniuscuiusqz ini tij eorum que diximus.

De directione significatoris.

Et ex hoc sequitur atazir.i.directio:hoc est vt dirigas significatorez ali quem ad aliquē locū signorū ⁊ scias qd sit inter eos ex gradibus dire ctionis accipiesqz vnicuiqz gradui annū vnū. Cū ergo volueris scire hoc ⁊ fuerit ille significator in ascendente quēuis dirigere ad aliquē partē cir culi minue ascensiones gradus in quo fuerit significator quē volueris dirige re per ascensiones regionis de ascensionibus gradus illius ad quez volueris dirigere euz:⁊ qō remanserit erit gradus directionis:qz si fuerit significator in gradu septime minues ascēsiones nadir.i.oppositi gradus in quo est significa tor de ascēsionib⁹ nadir illius gradus ad quē volueris ipsuz dirigere in illa re gione. Si vero fuerit fig̃tor in medio celi vel in angulo terre:minues ascensio nes gradus significatoris de ascensionib⁹ illius gradus ad quē volueris eū di rigere per ascensiones circuli directi:⁊ qō remanserit erit gradus directionis. Si vero fuerit ille significator quē volueris dirigere in aliquo loco extra quat tuor angulos. Aspicies longitudinem eius ab aliquo horum angulorum qui sunt angulus medij celi atqz angulus terre: hoc est vt aspicies significatorem qui si fuerit inter ascendens ⁊ medium celi: minues ascensiones gradus me dij celi per circulum directum de ascensionibus gradus significatoris:⁊ si fue rit inter.7.⁊ medium celi;minues ascensiones gradus significatoris de ascen-

sionibus gradus medij celi per circulum directum: & quod remanserit: ex qualicunq; horum locorum fuerit: illud divides per partes horarum illius diei gradus in quo fuerit significator: & quod exierit erunt horæ longitudinis ab angulo. Et si fuerit inter ascendens & angulum terræ minues ascensiones gradus significatoris per circulum directum de ascensionibus gradus anguli terræ. Rursus si fuerit significator inter angulum terræ & .7. minues ascensiones gradus anguli terræ per circulum directum de ascensionibus gradus significatoris: & quod remanserit ex qualicunq; horum locorum dividis per tempora horarum diei nadir idest oppositi gradus significatoris: & quod exierit ipse erunt longitudines horæ ab angulo. Cum sciveris longitudinis horas ab angulo & volueris dirigere significatorem ad aliquem locum circuli signorum: & fuerit significator in medio circuli orientalis qui est a medio celi usq; ad angulum terræ de eis quæ succedunt ascendens: minue ascensiones gradus illius in quo fuerit significator de ascensionibus gradus illius ad quem volueris dirigere per circulum directum: & quod remanserit erit significator circuli directi: serua eum. Post hoc minues ascensiones illius gradus in quo fuerit significator per ascensiones regionis de ascensionibus illius gradus ad quæ volueris eum dirigere: & quod remanserit erit significator regionis: post hoc aspice residuum quod fuerit inter significatorem circuli directi: & significatorē regionis: accipiesq; sextam partem eius & multiplicabis in horis longitudinis ab angulo: & quod fuerit erit equatio: & si fuerit significator circuli directi minor significatore regionis: addes equationem super significatorem circuli directi. Et si fuerit significator circuli directi plus minues equationem ex eo: & quod remanserit erit gradus directionis. Item si fuerit significator quæ volueris dirigere in medietate circuli occidentalis quæ est ab angulo terræ usq; ad medium celi de eo quod succedit. 7. minues ascensiones nadir gradus significatoris quem volueris dirigere de ascensionibus nadir gradus illius ad quem volueris dirigere eum per circulum directum & quod remanserit erit significator circuli directi. Post hoc minues ascensiones nadir gradus significatoris per ascēsiones regionis de ascensionibus nadir gradus illius ad quē volueris eum dirigere: & quod remanserit erit significator regionis: deinde accipies residuum quod fuerit inter significatorem circuli directi & significatorem regionis accipiesq; sextam partem eius: & multiplicabis in horis longitudinis ab angulo: & quod fuerit erit equatio. post hoc aspicies significatorē circuli directi si fuerit minor significatore regionis addes equationem super significatorem circuli directi: & si fuerit significator circuli directi plus significatore regionis minues equationem de significatore circuli directi: & qđ ex eo exierit erit gradus directiōis. Quod si fuerit significator in aliqua quarta: & locus ad quem diriges eum in alia quarta diriges significatorem ad angulum qui ei succedit: post hoc diriges ab angulo ad locum quemadmodum ostendi tibi directionem ab angulo & iunges vtraſq; directionis. Quod cum sciveris significatorem & volueris scire quo perveniet directio de circulo signorum in aliquo annorum: fueritque significator in ascendente: addes numerum annorum: super ascensiones gradus ascendentis: & facies eum arcum in ascensione regionis: & quo exierit arcus grad. de circulo signorum ibi perveniet directio in eodem anno. Si vero fuerit significator in .7. addes

numeruz ānorum super ascēsiones nadir gradus figūris: z arcuabis eum etiā in ascendentib⁹ regionis: z q exierit de circulo signoz: ad eius nadir preueniet directio eodē anno. Qō si fuerit figūr in. 10. vel. 4. addes super ascēsiones grad. figūris in circulo directo numerū ānoruz: z arcuabis eum in ascēsionib⁹ circuli directi: z q exerit ō circulo signorū ibidez preueniet in eodē āno directio. ¶ Si vero fuerit figūr extra hec quattuor loca que sunt anguli scias horas longitudinis ab āgulo sicut predixi: qō si fuerit figūr in medietate orientali: addes super ascēsiones gra. figūris per circulum directum numerū annorum quos volueris z arcuabis hoc in ascēsionibus circuli directi: z quod exierit erit figūr circuli directi: serua eū. post hoc addes numez annorū etiā super ascēsiones grad. figūris in regione: z arcuabis hoc in ascēsione regionis: z q fuerit exit figūr regionis. post hoc accipies sextaz partē residui inter figūrem circuli directi: z figūrem regionis: z multiplicabis eam in horis lōgitudinis ab angulo z qō fuerit erit equatio. ¶ Quod si fuerit figūr circuli directi minor significatore regionis addes equationē super significatorē circuli directi: z si fuerit plus minues eam de eo: z q remāserit ibi perueniet directio ex circulo signorū eodē anno. ¶ Qō si fuerit figūr in medietate occidētali facies cū nadir grad. figūris sicut fecisti cum gradu figūris in opere q est ante eum: z quod fuerit ibidē perueniet directio ex circulo signoruz in eodem anno: z locus ad quem perueniet directio dicitur locus diuisionis z dominus termini illius loci dicit diuisor: q si fuerit in gradu diuisionis planeta alius aut radij eius aut ppe locū ante euz dz hic planeta aut dñs radiorū particeps diuisoris in diuisione. ¶ Significatores quoqz qui dirigunt sunt quinqz loca. i. grad. ascēdētis: z gra. Solis: z gra. Lune gra. quoqz partis fortune ac gradus medij celi. Gradus namqz ascēdentis dirigit ad accidentia dignoscenda que accidūt in corpore: z gra. solis ad dignitatis z exaltatiōis causas: honoris quoqz atqz regni: z Luna propter esse anime z corporis atqz cōiungij: z pars fortune propter acquisitiōes z profectus exiguitatē z largitatez z medij celi propter magisterij z ceteras dispositiōes particulares z esse eorū. ¶ Si autē fuerit ascēdens revolutiōis alicuius annoruz mundi vel natiuitatū diriguntur significatores eius secūdum hanc directionē vnicuiqz scilicet gradui diem vnū. Qui busdam videt vt dirigantur significatores anni hoc modo omnibus: scilicet. 59. minutis: z. 8. secundis vnuz diem: nam directio regnum z principium sic dirigitur eis a gradu medij celi per ascēsiones circuli directi omnibus. 56. minutis: z octo secundis vnum diem: donec perueniat ad bonis vel malos planetas. Et dirigitur esse regnuz in incolumitate: aut infirmitate ex gradu ascendentis ad bonos vel malos planetas omnibus. 59. minutis: z octo secundis diem vnum per ascensiones regionis: z directio in revolutione annoruz mundi z prenoscendum esse vulgi vel rusticorum a gradu ascendentis: similiter z ad prenoscendum esse regis a gradu medij celi: z in revolutione annorū natiuitatum ad prenoscendum esse nati a gradu ascendentis revolutionis omnibus. 59. minutis z octo secundis per ascensiones regionis diem vnum.

¶ De algebugthar.

Et ex hoc sequit algebugthar in natiuitatib⁹ z est directio grad⁹ ascēdentis: hoc est vt aspicias gradū ascēdentis in termino cuius sit plāte minuas ascēsiones ascēdentis de ascēsionibus que sunt indirecto si

nis termini planete per ascēsiones regiōis: z qꝫ remāserit accipies vnicuiqꝫ gradui vnū annū z omnib⁹ quinqꝫ minutis mēsē: z omni minuto .6. dies z erit domin⁹ termini dispositor anno⁊ qd dicit diuisor. ¶ Post hoc accipies gradus termini qui eu succedit z vies eos etiā in gra. ascēsionū z qꝫ fuerit accipies vni cuiqꝫ gradui annū vnū: z omnib⁹ .5. minutis mēsez: z oi minuto sex dies: eritqꝫ domin⁹ termini diuisor z dispositor illo⁊ āno⁊ū. Sic ir rabis cuz oi termino dñi per successionē vsqꝫ in finē vite: z si fuerit in termino alicui⁹ planete: planeta aut radij eius erūt particeps in diuisione: z hec diuisio dicitur algebugibar.

¶ De duodenarijs planetarum z domoꝛum.

¶ Et ex hoc duodenarie planetarum aut domoꝛum: hoc est vt aspicias quantuz ambulauerit planeta in signo suo in quocūqꝫ fuerit aut gra. domus quem volueris ex gradibus z minutis multiplicabisqꝫ hoc in .12. post hoc addes desup ipsos gra. atqꝫ minuta que multiplicasti in .12. z qꝫ collectū fuerit ex eo proijce ab initio gra. eiusdē signi dans vnicuiqꝫ signo .30. gra. z quo fuerit finitus numerus ibi erit duodenaria planetarū ac domoꝛum.

¶ De nouenarijs eoꝛūdem.

¶ Et ex hoc amanababarat que sunt nouēarie. Cuius scientia est vt scias quantū ambulauerit planeta in signo suo ex gradib⁹ z minutis: aut grad⁹ domus cuius volueris scire nouenarium. post hoc divide signuz in nouē diuisiōes z vnaqueqꝫ diuisio est ex tribus gradibus z tertia parte vnius grad⁹. ¶ Post hoc aspicies in quo nouēario ex nouēarijs ceciderit gradus planete aut dom⁹. ¶ Post hoc dabis primū nouenarium ex signis dño signi mobilis eiusdē triplicitatis z secūduz nouēariū dño signi cuius est ipsuz signuz qō succedit donec venias ad aliquē nouenariū ex q̄ est grad⁹ eritqꝫ planeta dñs eius nouenarij: vbi gratia: signū ex quo fuerit grad⁹ ille erat ex triplicitate arietis: erit ergo primū nouenariū eiusdē signi matris dñi arietis: z sm nouenariū Veneris oñe taur: z nouenariuz tertiū mercurij domini geminoruz. Similiter vsqꝫ ad nouenariū nonum. Et si fuerit signum ex triplicitate cancri erit primū nouenariuz eius lune: z secundum nouenariū solis domini leonis: z tertiū mercurij dñi virginis. Et si fuerit signū ex triplicitate libre erit primū nouenariuz eius Veneris dñi libre: z secundum martis domini scoꝛpionis: z tertiuz Iouis dñi sagittarij. Similiter in triplicitate capricorni primū nouenarium eius est saturni domini capricorni: z secundū similiter saturni dñi aquarij: z tertiū Iouis domini pisciuz. deinde que sequit sm ordinem successionis signoꝛū: verbi gratia: planeta vel aliqua domus ex domib⁹ .12. erat in .19. gradu aquarij si diuidat signum per .nouē diuisiones erit gradus .19. in diuisione sexta z quia signum aquarij est in triplicitate libre ponit primū nouenariuz eius Veneris domini libre secūdum martis domini scoꝛpionis: z tertiū Iouis dñi sagittarij: z quartū saturni dñi capricorni: z quintuz etiā saturni dñi aquarij: z sextuz Iouis dñi pisciū: eritqꝫ nauhahar id est nouenariū .19. gra. aquarij Iouis.

¶ Modus inuentendi dominum decani.

¶ Et ex hoc adoꝛogen hoc est vt diuidas ascendens in tres partes z sit omnis diuisio .10. graduum: dabisqꝫ diuisionem primam domino ascendentis z secundā dño quinti signi ab eo: z tertium dño noni: nam ascēdens .5. z .9. vna semper sunt triplicitas: verbi gratia: ab initio arietis vsqꝫ in decimū gradū eius est doꝛongen. i. decan⁹ est martis. Et si fuerit ex .10. gradu vsqꝫ .20. gra

cum erit eius dozongen sol dominus lonis. Et si fuerit a.20. vsq; in finem eius erit dozongen iupiter dominus sagittarij.

Et ex hoc dominus ozbis in natiuitatibus hoc est vt aspicias dominum hore in qua ozit natus dabisq; ascendens z dominus hoze anno primo natiuitatis eius z significabit per esse eius idest dominū hoze sanitas vel infirmitas corporis nati sicut sigtur per dim ascendētis radicis i. natiuitatis: z dabis dim secunde hoze ab ea secunde domui ab ascendente in secundo anno z significabitur per eum esse suum in eodem anno esse substantie z ꝯ sicut significatur per esse domini domus substantie: z dabis dominum tertie hoze ab ea tertie domui ab ascendente tertio anno z significabitur per esse illius in eodē anno esse fratruz z sozorum z ceterozum sicut significabit per esse domini tertie domus. z dabis dominum hoze quarte domui quarte ab ascendente in anno quarto: z significabitur per esse suum in eodem anno esse patrum z eozum qui significantur per domum quartam. Similiter facies de dominis hozarum per successionem dabis. s. dominum vnius cuiusq; hoze domui ex domibus radicalibus erituq; domino hoze. 12. ab hora natiuitatis domus. 12. ab ascendente radicis z annus. 12. z dominus. 13. hoze a natiuitate radicis ascendētis z anni. 13. z dominus. 14. hoze ab ea dom⁹ substantie z. 14. anni. Et nominat dns hore prime dominus ascendentis hoze. z dominus. 2. hore domin⁹ hoze domus substantie z dominus hoze tertie dns hoze domus fratrum: z sic de alijs. Similiter dns vnius cuiusq; haruz hozarum nominat nomine domus: z nominatur etiaz ozbis dominus z significat per eum omni anno sicut significatur per alcochoden: hoc est per dominum anni: z quidam astrologogū ponunt dominum ozbis. s. ascendentis radicis anno primo z. 2. anno planetaz qui huic succedit. z in tertio anno planetaz qui huic succedit sicut dictum est in dño hoze.

Et ex hoc alfidarie dispositio: hoc est cum natiuitas fuerit diurna prout erit in initio vite dispositioni eius fridarie sol secūdum quātitatē annorum fridarie eius qui sunt decē: post hoc planeta qui succedit soli qui est venus cui⁹ fridarie anni sunt octo. z post venerē planeta qui succedit ei z est mercuri⁹: z āni eius sunt tredecim deinde luna: z anni fridarie eius sunt nouem: deinde saturnus z anni fridarie eius sunt. 11. deinde iupiter z anni fridarie eius sunt. 12. deinde mars z anni fridarie eius sunt. 7. deinde caput draconis z anni fridarie eius sunt. 3. post hoc cauda: z anni eius fridarie sunt duo fiunt ād anni collecti simul. 75. anni. post hoc reuertitur dispositio ad solē: z sic vsq; ad vltimū planetaz. Si autē fuerit natiuitas nocturna incipit dispositio a luna disponetq; ānos fridarie ei⁹ qui sunt nouē. sic planeta post planetā sicut p̄dixim⁹ in sole. Cūq; disposuerit planeta ānos fridarie sue disponet ꝓprie prima septimā solū. i. septimā partē fridarie sui. deinde ꝑticipat ei in secunda septima: planeta qui eū succedit: post hoc ꝑticipat ei in tertia septima planeta. tertius qui succedit ꝑm: z ita donec ꝑticipat ei planeta qui est ante eū in vltima septima ex ānis fridarie eius: z est vnicuiq; iudiciū cū ꝑticipat alteri sup natiuitate.

Et ex hoc almanar. idest supereminentia qua dicitur q planeta vadit super planetam: hoc est vt aspicias cursum planete medium z locum eius equatum: z si fuerit locus eius equatus minus medio cursu eius erit ascēdens a medio circuli sui vsq; ad sumitatem circuli: z si fuerit locus eius equatus plus medio cursu erit descendens a medio circuli sui vsq; ad

infimum eius: z si fuerit locus eius equatus equalis medio cursui erit i medio circuli sui deinde locum planete minues de medio cursu suo postq̄ hoc certissime cognoueris.i.locū equatuz: vel econuerso minorē de maiori eorū subtrahendo z multiplicabis quod remanserit per septē z diuides per.22.z quod de diuisione exierit erit hoc omni planete pro quantitate eius ascēsionis vel descensionis. De venere z mercurio accipimus qđ est inter vtraq; loca idest q̄ est inter locum solis z veneris z mercurij z facimus vt supra: quia per hoc scim⁹ quis eorū fortior sit in circulo augis: sed venus z mercurius cū fuerit aliquis eoz orientalis z fuerit locus eius equatus minus loco solis accipies residuum quod est inter locum solis z locum eius: facieſq; cū eo quēadmodū feceris vt dictuz est in planetis altioribus ex multiplicatiōe z diuisione. ¶ Et propior ac fortior sit significatio planetarū dum abierint super semicē.i. dum abierit alter super alterum in coniunctiōe. ¶ In oppositiōe autē z in quarto aspectu erit significatio eoz minus apparens z debilior. ¶ Et tamen cū vnus illorum fuerit ascēdens z alter descēdens tunc ascēdens eorū vadit supra descendentē. ¶ Cum vero ambo fuerint descēdens ille qui fuerit minoris descēsiōis vadit super illū qui fuerit maioris vel pluris descēsionis. ¶ Si autem ambo fuerint ascēdentes ille qui est maioris ascēsionis vadit super illū qui fuerit minoris ascēsionis. ¶ Dicit quoq; z aliomodo idest vt sctas latitudinē vtrozūq; planetarū: quia septentrionalis eorū vadit super meridianū. Et si fuerint ambo septentrionales ille qui fuerit pluris latitudinis vadit super eū qui fuerit minoris latitudinis. ¶ Si autē fuerit vtriq; meridiani ille qui fuerit minoris latitudinis vadit sup eū qui fuerit maioris latitudinis ideoq; dicit q̄ luna vadit sup iouē in his duobus operibus. Similiter si fuerit aliquis duorum planetarum in medio circuli nullā latitudinem habens tunc ascēdens septentriōalis vadit super euz qui caret latitudine z vadit ipse qui sine latitudine est super descendentem meridianum. Et ex hoc apertio portarum dicitur cum iungitur planeta inferior planete superiori z fuerint cum hoc domus eorum oppositē.

Et ex hoc albuzic z est res q̄z valde seruabant indi. Nam ipsi numerāt post cōiunctionem solis z lune.12.horas z applicāt eas soli z diuidūt 12.horas trinas.i.in tres partes.s.in hatz solis. z iudicant super omnes quattuor horas ꝑm iudiciuz dominorum triplicitatis solis hora coniunctionis: deinde dant veneri post.15.horas z diuidunt eas iterum trinas z iudicant super omnez trinam diuisionē ꝑm dominos triplicitatis veneris hora cōiunctionis: post hoc faciunt similiter cum mercurio z alijs planetis per successionem eoruz donec reuertatur orbis ad solem post.84.horas z non cessant sic facere frequenter donec venerit cōiunctio secunda. Et quidā dicūt q̄ albuzic sic hoc q̄ post cōiunctionez sint.12.hore inequales que vocant cōbuste: z non oportet aliquē in his incipere aliquod opus: z post horas.12.sunt.72.hore in cōbuste in quib⁹ est vtilis operū inceptio z post has.72.horas incōbustas sunt 12.cōbuste similiter vsq; ad cōiunctionē que succedit. post hoc diuidūt has horas.12.in tres diuisiōes idest in partes. Dixerūtq; cū qs incepit i quattuor horis ꝑmis deambulare vel bellare timēda erit pdictio aime sue: z in quattuor horis secūdis timēdū erit detrimētuz corporis sui fine amissiōe anime: z i quattuor horis vltimis timendū est detrimentū substātie sue z suoz̄ z omniū que possidet.

Differentia quinta in commemoratione vniuersarum partium.

Et quia explenimus expositiones eorum que sequuntur ex nominibus astrologorum. Exequamur nunc cōmemorationē vniuersaruz partium. Et cū notauerimus in loco partiū accipe a loco illo in locū illuz z proijce hoc ab ascendēte vel de alio loco: dicimus vt addas super illud qd fuerit inter vtraq; loca gradꝰ ascēdentis: z proijce ab ascendente vel ab initio signi a quo ꝓijcis. Cuius exemplar est opus partis fortune qz accipis quicquid est inter solē z lunā ex gradibus. z addas super eos gradus ascēdentis signi: z qd collectum fuerit ꝓijcis illud a .30. in .30. gradus z incipis ꝓijcere ab initio ascendentis signi z quo significat numerus ibi est pars fortune: z in nocte contra a luna in solem z addes gradus desuper signi ascendentis z proijce hoc de .30. in .30. z incipe proijcere ab initio signi ascendentis. ¶ Incipiamꝰ hic itaq; post partē fortune partis .12. domoz. z incipiamꝰ ab ascēdēte.

Prima domus est pars vite z accipit in die a ioue in saturnū z in nocte econtra z proijcit ab ascendente. ¶ Pars hyles accipitur a gradu cōiunctionis seu preuentiōis que fuerit ante natiuitatem vsq; in gradum lune: z proijcitur ab ascendente. ¶ Pars futurorū idest pars solis accipitur in die a luna in solez z in nocte econtra. z proicit ab ascēdente. ¶ Pars dilectionis z concordie .i. pars veneris accipitur in die a parte fortune in partem futurorum: z in nocte econtra z proijcitur ab ascendente. ¶ Pars stabilitatis z fiducie ascendentis durationis nati est sicut pars concordie z dilectionis. ¶ Pars animositatis z audacie idest pars martis accipitur in die a marte in gradum partis fortune z in nocte econuerso. z proijcitur ab ascendente.

Secunda domus est pars substantie z accipitur in die z nocte a domino domus substantie in gradum atq; minutum domus substantie z proijcitur ab ascendente. ¶ Pars paupertatis z paruitatis ingenij idest pars mercurij accipitur in die a parte futurorum in partem fortune: z in nocte econuerso. z proijcitur ab ascendente. ¶ Pars beatitudinis z triumphi atq; victorie idest pars iouis accipitur in die a parte fortunorum in iouem z in nocte econuerso z proijcitur ab ascendente.

Tertia domus est pars fratrum z accipitur in die a saturno in Jouem z in nocte econuerso. z proijcitur ab ascendente. ¶ Pars beniuolentie fratrum accipitur in die a sole in saturnum z in nocte econuerso. z proijcitur ab ascendente. qd si fuerit saturnus subradijs accipitur in die a sole in iouem z in nocte econuerso. z proicitur ab ascendente.

Quarta domus pars patrum est. z accipit in die a sole in saturnum: z in nocte econuerso: z proicitur ab ascendente. ¶ Pars mortis patris accipitur in die a saturno in iouez z in nocte econuerso: z proicitur ab ascendente. ¶ Pars annorum accipitur in die a domino domus solis in saturnum: z in nocte econuerso: z proicitur ab ascendēte. Et si fuerit in domo sua sol vel aliqua domorum saturni accipe in die a sole in saturnum: z in nocte econuerso: z proice ab ascendente z non consideres vtrum saturnus sit apparens vel subradijs. ¶ Pars hereditatum z possessionum accipitur in die ac nocte a saturno in lunam: z proicitur ab ascendente. ¶ Pars nobilitatis nati: z eius de quo fit dubitatio vtrum sit filius illus patris cui imponitur:

an alterius accipitur in die a gradu solis in gradū exaltationis sue: z proiecit ab ascendente. ¶ Nō si sol fuerit in gradu exaltationis sue in die z luna in nocte in gradu exaltationis sue erit pars in gradus ascēdentis: z erit significatio gradus ascendentis. ¶ Pars finis rerū accipitur in die z nocte a saturno vsq; ad dīm domus coniunctionis: aut peruentionis: z additur desuper gradus ascendentis: z proiicitur ab ascendente.

Quinta domus est pars filiorū: z accipitur in die a Ioue in Saturnuz de nocte ecōuerso: z proiicitur ab ascendente. ¶ Pars que sigt ipe in quo dz filius fieri: z numerū eorū seu masculorū seu feminarū z quid mulier pariet accipitur in die ac nocte a marte in Iouē. z proiicit ab ascēdente. ¶ Pars sciēte fily masculi z femine accipitur in die z nocte a Luna in Iouem z proiicitur ab ascēdente. ¶ Pars p quā scitur natus de quo fit interrogatio vtrum sit masculus vel femina vel accipitur in die a dño domus lune in Lunam: z in nocte econuerso: z proiicitur ab ascendente. ¶ Par significans filium cum peruenerit iupiter ad eum: idest ad gradum partis significantis filiuz accipitur in die ac nocte a marte in iouez z proiicitur ab ascendente. ¶ Pars dilectionis z gradui accipitur in die a nocte a venere in saturnuz: z proiicitur ab ascendente. ¶ Pars scientie esse filiorū accipitur in die ac nocte a luna in venerem z proiicitur ab ascendente.

Sexta domus est pars infirmitatis z azemena. i. debilitatis inseparabilis alicuius mēbrorū accipitur in die a saturno in marte in nocte ecōuerso: z proiicitur ab ascendente. ¶ Pars seruorū accipitur in die a mercurio in lunam: z in nocte econuerso: z proiicitur ab ascendente. Et dixit alendezgod accipitur in die a mercurio in partez fortune: z in nocte econuerso. Et dixit: oportet vt vtamur vtrisq; partibus in simul.

Septima domus est pars desponsationis virorum seu coniugij: z accipitur in die ac nocte a sole in venerē: z proiicitur ab ascendente. Et hec pars similis est parti mandatorē z rumorū. Et pars desponsationis mulierū vel cōiugij ab hermete accipitur in die ac nocte a venere in saturnum z proiicitur ab ascendente. Et hec pars cōgruit parti cultus terre. ¶ Iterez pars disponsationis mulieruz sm veluz accipitur in die ac nocte a sole in martem: z proiicitur ab ascēdente. ¶ Pars delectionis ac voluptatis accipitur in die ac nocte a venere in gradū septime: z proiicitur ab ascēdente. ¶ Pars nuptiaruz accipitur in die ac nocte a saturno in venerē: z proiicitur ab ascēdente.

Octaua domus est pars mortis z accipitur in die ac nocte a luna in gradu z minutuz domus octaue: z additur desuper q̄ ambulauerit saturnus in signo suo z proiicitur ab initio signi saturni. ¶ Pars planete qui interficit accipitur in die a dño gradus ascendentis in gradum lune: z in nocte econuerso zc̄. ¶ Pars anni in quo timetur nato mors: z paupertas impedimentum ac destructio accipitur in die ac nocte a saturno in graduz domini domus cōiunctionis vel preuētionis que fuerit ante natiuitatē zc̄. ¶ Pars ligationis z carceris: z virum liberetur ab eo vel non accipitur in die a saturno in partem fortune z in nocte econuerso.

Nona domus est pars peregrinationis accipit in die ac nocte a dño domus none in gradū z minutū domus none: z proiicitur ab ascendente. ¶ Pars itineris per aquā accipitur in die a saturno in. 15. gra

dnm signi cancri z in nocte ecōuerso zc. Quod si fuerit saturnus in .15. gradu cancri erit gradus partis gradus ascēdentis. ¶ Pars religionis accipitur in die a luna in mercurium z in nocte econuerso: z proicitur ab ascendente.

Nonus decima pars regionis z regni: z quid operis faciat natus z accipitur in die ac nocte a saturno in lunam z proicitur ab ascendente. ¶ Pars regis atq; regni accipitur in die a marte in lunam: in nocte econuerso: z proicitur ab ascen. z est alia pars similis parti patrū. ¶ Pars operis z regni sm Ptolemeū accipitur in die ac nocte a sole in gradū medij celi: z proicitur ab ascen. ¶ Pars significans virū z si causa regni aut nō accipitur in die ac nocte a sole in gradu medij celi: z proicit a ioue. ¶ Pars martis accipitur in die a venere in lunā: z in nocte econuerso: z proicitur ab ascēdente.

Undecima domus est pars amicorum z accipitur in die ac nocte a luna in mercurium: z proiicitur ab ascen. Et dixit alendezgod accipitur in nocte econuerso. ¶ Pars significans effectum amicorū z amicicie accipitur in die a parte fortune in parte futurorū z in nocte ecōuerso z cetera.

Duodecima domus est pars inimicorum secundum hermetem z accipitur in die ac nocte a domino domus inimicorum vsq; in gradum z minutum domus inimicorum z proiicitur ab ascen. Et secundū quosdam antiquorum accipitur in die z in nocte a saturno in martem zc. z he sunt partes .12. domorum zc. ¶ De sunt alie partes quibus vtuntur magistri iudiciorum astrorum multum. Ex quibus est pars que significat mendacium rumorū quando ceciderit in signum tortuosum vel mobile: aut dominus domus fuerit retrogradus vel impeditus: aut aspexerint eum mali vel ei sint coniuncti. Et significat veritatem rumorum eorum si ceciderit cum fortunis aut in domibus seu terminis earū vel aspexerint eaz aut fuerit in signo directo: z accipitur in die a mercurio in venerez: in nocte ecōuerso z proiicitur zc. Et sm albumasar in die a mercurio in lunā z in nocte econuerso zc. ¶ Pars rationis z pfunditatis sensus accipitur in die a saturno in lunā z i nocte ecōuerso zc. ¶ Pars sapientie z discipline accipit in die ac nocte a saturno in iouez z proiicitur zc. ¶ Pars guerre z preliorū accipitur in die ac nocte a saturno in lunā: z proiicitur ab ascen. ¶ Pars pacis z cōcordie exercituuz accipitur in die ac nocte a luna in mercuriū z proiicitur ab ascendente. ¶ Pars aspiciendi in reuolutione anni accipitur in die a luna in venerē z in nocte econuerso z proiicitur a sole.

¶ De partibus reuolutionum in causis regnorum.

Et quia auxiliante deo introduximus has partes que conueniunt in rebus particularibus prosequemur partes que conueniunt in reuolutione annorum mundi z cōiunctionuz significantium causas regni z stabilitatem seu durationem eius. Ex quibus est pars que dicitur pars regni seu imperij que exercetur in reuolutione mundi: accipiturq; a marte in lunam z proiicitur ab ascendente coniunctionis que significat mutationem regni. Sic quoq; alio modo accipitur. s. gradu ascendentis cōiunctionis in gradum coniunctionis z proiicitur a gradu ascēdentis reuolutionis. Item sit alio modo accipitur a gradu medij celi reuolutionis vsq; ad solez z proiicitur a ioue. i. a gradu ioue. ¶ Pars tēporis regis. i. q̄ diu debet durare: accipitur hora electionis regis a sole in .15. gradū signi leonis z proiicitur a luna deinde accipitur a luna in .15. graduz signi cancri z proiicitur a sole. Alia pars de tpe electi

onis regis accipitur hora electionis regis in die a ioue in saturnum z in nocte econuerso z proiicitur ab ascendente reuolutionis anni in quo surrexerit rex q; si fuerit iupiter in signo cõi z fuerit reuolutio diurna: fueritq; iupiter cadens ab angulis tunc accipitur a saturno in iouez: z adduntur desuper .30. gradus z proiicitur ab ascendente. Si vero saturnus z iupiter fuerit sibi oppositi z fuerint ambo cadentes ab ascẽdente mediatur q; exierit inter eos. i. accipiatur medietas graduum qui sunt inter eos: z proiicitur ab ascendente. Et si fuerit iupiter in exaltatione sua: z fuerit reuolutio in nocte numeratur ab eo in saturnum z proiicitur ab ascendente.

Due partes maxime sunt ex qbus extrahitur tps electionis regis z eius durationis. ¶ Prima earũ est vt aspicias horã electionis regis qua peruenit profectus anni a cõiunctione triplicitatis que significauit sectam ex numero quo datur oibus .30. gradibus annus z oibus gradibus duobus cũ dimidio mensis vnus: z cũ scieris in quo gradu vel signo sit hic serua eũ: q; hic est locus a quo equabis primã partẽ: z cũ volueris aptare eũ aptabis ascẽdens reuolutionis anni in quo surrexit ipse electus: post hoc aspice a planeta orientali a sole ex saturno z ioue in ipso anno vsq; ad graduz equationis partis prime q; seruasti z proiice ab ascendente reuolutionis anni z quo puenit numerus ipse est locus prime partis. ¶ Pars secunda sic inuenitur accipe in cõiunctione in qua surrexerit rex vel cepit regnũ ad qõ signũ vel gradũ peruenit profectio anni ex numero quo datur oibus .30. gradibus annus z. i. gradibus cũ dimidio mensis vsq; ad diez quo surrexerit rex: z ipse erit locus equationis secunde partis: serua quoq; eum: post hoc aspice a planeta occidentali a sole ex saturno z ioue vsq; ad locum equationis partis secunde quam seruasti: z proiice eum ab ascendente reuolutionis: z quo peruenerit erit locus partis secunde. he sunt partes que significant fortitudinẽ regis z eius durationẽ.

Item sunt alie partes qbus in vtuntur: reuolutionibus annorũ mundi: z scitur per eas quid graue de rebus in foro: z quid erit leue in precio: quidue pretiosum seu vile: multum seu parum: hoc est vt aspicias vbi ceciderit pars ideſt in cuius planete domo exaltatione termino vel triplicitate: qui planeta si fuerit retrogradus vel cõbustus vel in malo loco vilescit illa res z erit parui pretij. Si vero fuerit in loco fortitudinis aut in angulo z maxime in medio celi grauabitur illa res z erit magni precij: z si peruenerit dñs domus ad locũ descẽsionis sue vilescit illa res z aspice aspectus fortunaꝝ z planetarũ malorꝝ ad ea necnon z ad lunã z dñm eius: z vide quo mõ z quis aspiciat ipsaꝝ partẽ si fortuna z luna aspexerint illaꝝ partẽ multiplicabitur illa res: z si aspexerint eã mali detrimentũ patietur. ¶ Pars dispositionis anni a luna in mercurĩ. ¶ Pars aque a luna in venerẽ. ¶ Pars ordei a luna in iouez. ¶ Pars ciceris q; est quoddã genus leguminis a venere in solẽ. ¶ Pars lentis a marte in saturnũ. ¶ Pars fabarũ a saturno in martẽ. ¶ Pars almusi. i. milii a saturno in martẽ. ¶ Pars cepartũ a saturno in martẽ. ¶ Pars tritici a sole in martẽ. ¶ Pars nucũ a mercurio in martẽ. ¶ Pars zucari a mercurio in venerẽ. ¶ Pars dactilorũ a sole in venerẽ. ¶ Pars melliꝫ a luna in solem. ¶ Pars alroz. i. ris q; est genus farris a ioue in saturnũ. ¶ Pars oliuarum a mercurio in lunã. ¶ Pars vuarũ a saturno in venerem. ¶ Pars bombicis a mercurio i venerẽ. ¶ Pars alonicẽ. i. fisami quoddã genus seminis albi in fi

mistitudine seminis lini: z vtuntur eo medeci: sit aūt ex eo vngentū vtile a mercurio in iouem vel a saturno in venerē. ¶ Pars que sunt albuceflex ideſt mellones qui sunt magni z crocei a mercurio in saturnū. ¶ Pars ciborū acrium a saturno in martem. ¶ Pars ciborum dulciū a sole in venerē. ¶ Pars ciborum saporis apij vel hutusmodi herbarū saporem habentiū a marte in saturnum. ¶ Pars ciborum amarorum a mercu. in saturnum. ¶ Pars medicaminum acriuz a saturno in iouem. ¶ Pars medicaminū salsorū a marte in lunā. ¶ Pars medicaminū venenatoruz a genzahar. i. a capite draconis in saturnū z proijciantur vniuersa hec ab ascendente. reuolutionis anni. Hec sunt vniuersa que ceciderunt nobis ex partibus: introduximus quoq; has partes nouissimas: z si est in eis narratio debilis: ne dimitteremus aliquid q̄ posset esse introductorum ad magisterū iudiciorum astrorum quin proferamus illud.

¶ Tabula amicitie z inimicitie signorum.

Amici	♈	♉	♊	♋	♌	♍	♎	♏	♐	♑	♒	♓	Inimici
	♊	♋	♌	♍	♎	♏	♐	♑	♒	♓	♈	♉	
	♍	♐	♑	♒	♓	♈	♉	♊	♋	♌	♍	♊	

¶ Commentum Joannis de saxonia super textu Alchabicij.

Ir sapiens dominabitur astris. Dicit Ptolemeus in sapientijs almagesti. Et potest declarari sic. Ille dominabitur astris qui effectus prouenientes ex ipsis astris pōt impedire vel prohibere: sed hoc potest facere vir sapiens quare z̄c ¶ Maior est manifesta: q̄z ille dominatur alteri qui pōt sibi dicere fac hoc z facit: z dimitte hoc z dimittit. ¶ Minor probatur auctoritate Ptolemei in quinta propositione cētiloquij vbi dicit. Optim⁹ astrologus multū malū prohibere potest qō ſm stellas ventu rum est cū eius naturā prescierit. hic enim premuniet eū cui malū venturū est vt cū venerit possit illud pati. Et confirmatur auctoritate eiusdem in propositione octaua eiusdem vbi dicit. Anima sapiens ita adiuuabit opus stellarū quemadmodū seminatoz fortitudines naturales. ¶ Sed aduertendū est de modo per quez sapiens pōt impedire vel adiuuare opus stellarū. Certū est q̄ nos nō possumus simplr impedire influentiā celestem sicut nec cōbustionē ignis: sed possumus disponere passum ad recipiendū alio vel alio modo influentiā celestem. Videmus enim q̄ idem caloz solis glaties dissoluit z constringit lutum. Ponit haly de hoc familiare exemplū in cōmento preallegate propositionis. Optimus astrologus z̄c Dicens si sciuerimus q̄ debeat alicui euenire egritudo calida z sicca de natura martis: poterimus ipsuz ante aduentū illius influentie mutare ad oppositū s. ad frigiditatē z humiditatē. z sic influentia que deberet sibi facere egritudinem reducet ipsum ad temperamentū. ¶ Patet etiā cuilibet q̄ possumus im-

pedire actionē ignis ne cumburat aliqđ cōbustibile determinatuz. ſ. remouendo ipſuz ab igne vel proijciēdo aquam ſuper ipſuz. ¶ Cum igitur ſcientie diuidantur ſm diuiſionē rerum de gbus ſunt: z quilibet dicatur ſapiens in ſcientia ſua accipiendo large ſapientiā pro ſciētia ſicut accipit albumazar in multis locis ſui introductorij: vt videamus de quibus ſapientibus ſint dicta verba proposita: poſſumus diſtinguere inter ſapientes z ſapientes modo quodā vniuerſali. ¶ De numero igitur ſapientuz quidā ſunt ſapientes veraciter: quidā apparenter. Hāc diſtinctionē tangit Ariſtoteles in primo elenchoruꝫ vbi dicit Quidaz ſunt pulchri pp decorē: quidā aūt fingūt cōponentes ſe. Et iſti. ſ. apparēter ſapientes ſunt bipartiti. qm̄ quidā eoruꝫ apparent ſapiētes ſolū ſm eſtimationē vulgi ſicut diuites huius mūdi. z gdā apud ꝓuectos ſicut ſophiſte. Primi ſunt hñtes diuitias huius mundi de quib⁹ dicit Albumazar in itroductorio ſuo magno vbi loquit de ſectis cōtradicentib⁹ aſtronomie. Et ſunt illi de noua ſecta. Dicit ibi Albumazar. Dignioz apud vniuerſitatez vulgi eſt cui fuerit plus ſubſtantie. ſicqz ſit qz dignitas ſubſtātie apud ipſos eſt plus dignitate ſciētie. Et dicunt q cū fuerit hō hñs ſubſtātiaz nō impedit eū ſi fuerit imperitus in ſcientia aſtroruꝫ: z medicine z ceterarū ſciarū ꝓbantes ꝓbatione falciſſima: qz probant ſciam p ſubſtātiā. Et hec ꝓbatio erroris eſt ꝓbatio falſiſſima qz res ꝓbant p genus ſuū. i. p cōſimile. i. ſapiētia p ſapiētiā. ſuba p ſubam: z nō ꝓbant p nō cōſimile ſibi ergo nō probāt ſapiētia p ſbam. Alij apparēt ſciētes vel ſapientes apō aliqualiter ꝓuectos ſicut ſophiſte. De gbus dicit Az. in ꝑmo elenchoruꝫ. gbuſdaz magis opere preciuz eſt videri z nō exiſtere q̄z exiſtere z nō videri: z magiſter Alanus de inſula loquēs de eis dicit. Huius ſcolas vſitant pauperes legiſte: veras lites agitant: fiunt agoniſte. Hic ꝓbat hic improbat: huic cōcludit iſte. Atqz duo centū cōclamant ore ſophiſte. Vere ſciētes differūt ſm magis z minus certum: vt dicit Cōmētator ſcdo methaphiſice. Scie mathematice ſunt in ꝑmo gradu certitudinis. Naturales vero ſequūtur eas. Iſti minus certi. ſ. logici z naturales nō trāſferentes ſe ad alias ſcias nō hñt de pbia niſi verba: de iſtis ēt dicit magiſter Alanus. Iſte ſemp clamitat z argumentat: dū Ariſtotelicas latebras rimat. Sed ſi q̄ras qualr aut gd epulatur mens ſtudio viuit ſed venter philoſophat. Magis certi ſunt mathematici. Et illi ſunt biptiti qm̄ gdā eoruꝫ ſtudēt in motibus tm̄ z nō curant de iudicijs: vel negant ea. Et iſti ſunt de gbus dicit Albumazar in q̄rta z gnta ſecta cōtradicētiū iudicijs ſm q̄ videbit poſtea. Secūdi aūt ſtudēt in motib⁹ z in iudicijs: de gbus dicit Alanus loquens de ipſo Albumazar. Illic aſtra polos celuz ſeptēq; planetas conſulit Albumazar terriſq; reportat eorum. Cōſiliū armans terras firmanſq; caduca. Cōtra celeſtes iras ſū perūq; furorē. De iſtis Ptolemeus dicit verba ꝓposita. Vir ſapiens dñabitur aſtris. In gbus vbis Ptolemeus tangit tres ꝓprietates vel cōditiones quas dz verus philoſophus hēre: z maxime aſtronomus ſm quas tria gña hoium ab aſtronomia repellunt. Prima cōditio eſt ſtabilitas intentionis. Scda eſt habilitas diſpōnis. Tertia eſt abdicatio terrene poſſeſſionis. Primā tangit cū dicit vir. Secundā cū dicit: ſapiens. Tertia cū dicit: dñabitur aſtris. ¶ Quātū ad primā cōditionē dicit Ptolemeus in ꝑma ꝓpoſitiōe cētiloquij. Scia ſtellaruꝫ ex te z ex illis eſt. Et haly in cōmento eiuſdem dicit. Qui res futuras ſcire deſiderat duabus vijs opz incedere. Una vt accipiat motū ſtellarū z opa que fiunt in rebus ſm motū earu. Et aſpiciat libros quos antiq ſcripſerunt de ſignifica-

tio ne motuū ipsoz̄: z adiungat his ḡcunq; pbauit in tpe suo. ¶ Cū ergo magnus fit labor in aspictēdo motus stellarū nō pōt astronomus eē effeminatus nec remissus. Et cū multū tps requirat ad respiciendū libros antiquoz̄ nō pōt eē vagabūdus. Op3 ergo vt astronomus sit firmus z stabilis in meditatione. Et sic effeminati z remissi ab astronomia sunt repulsi. ¶ Quantuz ad scdam cōditionem dicit Ptolemeus in septima propositione cētiloquij. Nemo poterit dare certa iudicia ꝑm stellarū cōplexionē: nisi hō qui vim anime z cōplexionē naturalem bene cognouerit vult ergo q hō naturaliter oz esse dispositus ad istam sciam qui oz proficere in ea. Hoc ꝑm. q mihi videtur hz ista scia pre oibus sciē tijs. Vidi enim bonos clericos in logica z in naturali pbia qui nullo mō poterant aliquid capere de astronomia: imo nec algoziſmū. Patet ergo q naturaliter indispositi repulsi sunt ab astronomia. de ḡbus Albumazar facit sectaz ꝑm q videbitur statim. ¶ Quātum ad tertiā cōditionē dicit Haly in cōmento prime propositionis centiloquij. Quia oportet nos sollicitos esse circa mundana: aufertur a nobis futurozum cognitio: sed si a mūdanis oibus separaremur possemus futura precognoscere: sicut videmus heremitarū q3 plures qui futura predicūt. Et epilenticozum quidā dum epilentia torquētur futura predicūt: quia tūc corpozeis sensibus nō vtuntur sed sola vi anime. Pater ergo q philosophus nō oz esse dives teste philosopho se primo politica. Nō op3 philosophum esse dīm terre z maris: sed sufficit vt habeat famulū ministrātem sibi olera. Et sic habētes diuitias huius mundi ab astronomia sunt repulsi. Quod aduertens Socrates aurum proiecit in mari sicut narrat Valerius. Ista cōditio nō placet multis: nec etiam mihi. ¶ Quātum ad istas cōditiones cōsolatur nos Albumazar in introductorio: z specialiter quātum ad vltimā: quia mutat eam ad oppositum. Dicit sic. Et fortassis nō sufficiunt aliqui ad sapiētiam huius magisterij dum aspiciūt in quibusdā rebus peruenire exveritate z comprehensione earū ad hoc vt possint herrorez a se repellere propter breuitatē exercitij eoz̄ in cognitione oium rerū. quarū cognitio necesse est illis in illa eadē intentione: quātum ad primā cōditionē. Et paucis interpositis dicit. Et hoies subtiles z profunde sapiētie fortitan nō sufficiunt multi eoz̄ qui vtuntur eis comprehendere eas: cūq; fuerit sciētia huius magisterij ceterozūq; magisteriorum que necessaria sunt in presentia reruz pre profunditate quā diximus a sensibus longinqua quātum ad secūdam cōditionem. Tunc cōsolatur nos z dicit. Nō debet annullari quod ex eius scientia potest pertingi propter illud quod nō potest pertingi. Et paucis interpositis dicit quia modicū sapiētie multi profectus. Et in hoc mutat tertiam cōditionem ad oppositum. Et probat q maioz vtilitas sit in astronomia q3 in aliqua alia scientia. Et si cōtingat in ea erroz tolerabilioz est z minus nocet q3 in ceteris scientijs. Et dicit sic. Videmus naq; medicos errare in prescientia infirmitatū z morboz̄ dum predicunt que accidunt infirmo ex grauitate morbi z eius leuitate, z excellentie sanitatis z eius tarditate: eius quoq; sanitate vel morte: sed illud modicum erroris medicorū non impedit eos ab appetitu sui magisterij z ab eius dispositione z exercitio: nec generatur reprehensio vel dubiū hoiuz erga eos q viderunt ex modico erroris in suo magisterio querere vtilitatem z profectum per eoz̄ curationez z acquiescere eoz̄ medicaminibus. Sic z dispositores nauiū nō dimittunt magisterium suum nec dimittunt hoies cursum maris propter modicum erroris

Epilepsia.

nautarum. Similr ceterarum sapientiaruz z magisteriozum auctozes vix pos-
sunt euadere accidentia errozis seu aduentuz alicuius impedimenti quod eue
nit eis: sed propter hoc nō annullatur eozum magisterium. Et hozum omniuz
que diximus errox impedimenti plus est qz errox astrologozuz: quia medicus
cum errauerit in prescientia infirmitatum: aut curatione: aut in medicaminib⁹
fortassis erit hoc causa perditionis animarum. C Et cum errauerint naute
fortassis erit hoc causa perditionis nautium z earum naufragium z eozuz qui
in eis sunt interitus. Et si errauerint pastozes z conceptionis animaliū aucto
res erit hoc fortassis prouocatio perditionis eiusdem generis animalium. At
vero si astrologi errauerint hoc magis ascribitur ignozantie astrologi in pre-
scientia rei: omittit enim inquisitoz precauere horribilia anteqz veniant z pp
hoc fortassis erit illis omisso cautele prouocatio eozūdem horribilium adue
nientium z fortassis erit in eis perditio z fortassis non. In ceteris autez magi
sterijs nō est ita: qz maxima pars errozis eozum auctozum est perditio z impe
dimentum absqz dubio. Et in hoc quoqz qđ diximus dignitas z dignitatibus
scientie astrozum: si ergo est magisteriuz astrozum dignius ac nobilius ceteris
magisterijs: z semita eius magisterij: in errore in quibusdam horis est infra se
mutam ceteroz magisteriozū z eozū errore sanioz z minus impedimenti eoz
veritas est maioris profectus: quare equum est quantum decet omnes hoies in
tellectuales z sapientes recipere astrologos z vti eis z acquiescere veritati eo
rum in his que dicunt. Hec autez scientia maxime illa pars que est de iudicijs
multos habet emulos z aduersarios. Quod aduertens Ptolemeus in quadri
partito suo cōfirmat iudicia astrozum: z Albumazar in magno introductorio
suo: z conueniunt ambo in modo cōfirmandi: nisi qz Albumazar plura ponit
qz Ptolemeus z pluribus vtitur rationibus. Ambo in cōfirmando iudicia in
ciptunt ab opere solis. Dicit enim Ptolemeus in tredecima propositione pri
me partis. Qm̄ sol cuz aere operatur in rebus omnibus existentibus in terra.
Et Haly in cōmento exponens verba Ptolemei Dicit Ptolemeus vult no-
bis ostendere qz sphera ignis z aeris que mutantur p cozpora celestia mutant
res omnes que sunt in terris. Et Haly in cōmento secunde propositionis eius
dez dicit qz radices huius scientie sunt adeo manifeste qz populares nihil scie
tes sciunt z intelligunt eas inspictendo z experiendo ipsas. Et Ptolemeus in
21. in propositione dicit qz nescij populares sciunt res anteqz accidant. Et qz
magis est dicit ipse qz animalia muta sciunt res anteqz accidāt. Albumazar eti-
am confirmat scientiā iudiciozū per multas rationes quas nunc omnes narra
re esset valde lungū. Specialiter aūt Albumazar disputat contra negantes iu-
dicia astrozū z diuidit ipsos in. 10. sectas. Et tangam breuiter de qualibet secta
duo aut tria verba. C Prima secta dicit qz planetis nō esset aliqua significatio
super res que fiunt in hoc mundo qui est sub circulo lune. Quibus dicit Albu
mazar qz oēs phi cōcordati sunt qz ois substantia que mouetur motu naturali
efficit in essentijs rerū sibi cōiunctarū per naturā cōuersiones naturales: z hoc
declarat in actione ignis. Sed cozpora celestia mouentur motu naturali: ideo
efficiunt in quattuoz elementis sibi coniunctis per naturam conuersiones na
turales. Hanc rationē innuit Albumazar in multis verbis. Posset etiā assumi
cōtra illaz sectaz dictū Aristotelis primo metheozum. Necesse est mundū infe
riozez contiguū esse lationibus superioribus: vt tota eius virtus inde guber-

netur. ¶ Secūda secta est eorum qui dixerūt q planetis essent significationes tantum super res vniuersales: vt sunt quattuor elemēta: z sunt genera z speci/es. Contra quos Albumazar ponit inter alia talem rationem. Totum non est totum: nisi per partes suas: ergo si significant super totum scilicet super spe/ciem oportet q significent super indiuidua que sunt partes specierum. ¶ Ter tia secta est quorūdam disputantium qui dixerunt quō planetis nō esset signifi catio super possibile: sed solum super necessarium z impossibile. Et dicit Albu mazar q dissoluit rationes istorū philosophus: z affirmauit possibile p mul/tas rationes. Et inter alias ponit illaz quā ponit Aristoteles in primo periar menias. s. quod nō oportet consiliari vel auxiliari. ¶ Quarta secta est quorun/dam qui aspexerunt in scia totius que est scientia circulorū z esse eorūz. Isti di xerunt q planetis non esset significatio super res que fiunt z eueniunt in hoc mundo ex indiuiduis aialium z seminum ac metallorum. Et q eorū significa/tio esset sup corruptionē vel mutationē tēporū tantū. Et dicit Albumazar q isti neguerunt negare hanc quātitatē. s. mutationē tēporū esse ex fortitudine opis planetarū. qz hoc ex eorū ope iuenit z apparet z eius repulsio est dedecus. Et postea arguit contra eos ex cōcessis. ¶ Quinta secta est eorū qui aspexerūt in scientia totius z annulauerunt sciaz iudicioꝝ ex pte experimētorū. Et dixerūt q iudicia astronomie nō sunt vera qz res ptingunt per experimenta z minus q̄ pōt pcipi veritas rei per experimēta est dum iuenit bis i vno eē. ¶ Et hoc ē impossibile in planetis: qz planeta cū fuerit i aliquo loco ex signiz z fuerint ce teri planete aspicientes ipm vel cōiūcti ei nō reuertunt ad ipum eē ex signis ni/si post multa milia annoꝝ z nō puenit vita vni⁹ hois ad tantā quātitatē annoꝝ quō ergo est possibile hoi vt iueniat planetas bis sup vnū eē q̄tenus probet ex reditione eorū ad loca eoꝝ qd significēt. Quibuz dicit Albumazar q antiq no uerunt planetarū nās z eorū significationes ex multis reb⁹ z diuersis quaruz q̄dā sunt pticulares apparentes: q̄dā vero vniuersales. ¶ Particulares appa rētes sunt quēadmodū inuenit ex opōne solis in calefactione z lune: in humi ditate z putredine: z ex operib⁹ planetaruz in corruptione z mutatione aeris in oi die ac nocte. Vniuersales vero quēadmodū iuenit ex eorū significatiōe i reuolutione annoꝝ mūdi z natiuitatū. Et breuiter vtus vborū est q hō in mo dico tpe pōt experiri illa que coiter occurrunt: sed quātū ad alia que raro fiūt: sic sunt pōiūctiones magne debēt nobis sufficer dicta pdecessoꝝ nostroꝝ. ¶ Sex ta secta ē q̄rundā aritmethicoꝝ q pigritabāt aspicere numerū stellarū z equa tionē ipsarū ex libro in quo est scia totius certissime. i. almagesti quem Ptole meus edidit: sed q̄ssiuerunt loca planetarū per diuersas tabulas z iuenerūt ta/bulas differre quātū ad loca planetarū. ō dixerunt q iudicia nō sunt vera ex quo nō habent vera loca planetarū. Quibus dicit albumazar q astronomus cum de aliq reuoluerit iudicare in hoc debet cōsidere vt aspiciat naturas pla netarū ac proprietates eorū z dñz signi vniuscuiusq eoꝝ z sue exaltatiōis atq dños triplicitatis sue. locum quoq eius ex angulo z succedentibus eius z ca/su eius ab angulo z pārtia eius in domo substantie z domo fratrum z ceteris domibus circuli z postea iudicet. Gradibus vero signorū est significatio ptcu laris qua vtunt astrologi in quibusdā rebus pprijs. Si aūt fuerit in loco pla/nete error ex minutis vel gradu vno nō impedit hoc magisterium iudicioꝝ. Et oportet eum qui exercet magisteriū iudicioꝝ cū dederit ei calculator loca pla

d

netaꝝ ex signis in qbusdã tpibus vt iudicet per ipsa loca in quibus sunt planete si significent illud vel illud. Certitudo vero gradus in quo loco sint: ex signis suis secundum veritatem erit sup calculatores z ab eis exigit. Et ponit exẽplum de medicis dicens: q medicus tenetur iudicare naturã vniuscuiusq; medicaminis z cui rei sit vtilis z qbus infirmitatib⁹ ꝓficiat. Ingsitio vero specierũ in regionibus z earũ tritura a medicis nõ est exigẽda: sed ab auctoribus speciez. Ita est dicit ipse de iudicijs astroꝝ. Ad illum qui exercet iudicia pertinet solum defendere q planete significant super res huius mundi: z qd significent: z pertinet ad ipsum scire proprietates z naturas ipsorum. Ad calculatorem vero pertinet verificare gradus eoꝝ. ¶ Septima secta est eorũ q repulerunt hanc scientiam eo q aspexissent i ea z impossibile fuit eos peruenire ad id quod voluerunt. Suntq; inuidentes huius magisterij sectatores sup scientia eorũ in ipsa: z repellunt scientiam magisterij iudiciorꝝ ꝓpter inuidiã. Istis non est cõtradicendũ vt dicit Albumazar cũ sit eorũ negatio ad hoc magisterium. Nam negator nõ debet constringi: nisi per qõ vincatur z cogatur venire ad veritatẽ cõstantẽ. ¶ Octaua secta est quorũdã qui se iactãt de medicinali scientia: vt acquirant per eam. non aũt medici ꝓbi z sapiẽtes in magisterio medicine q iam legerunt libros antiquorum in scientia medicine ac sciuerunt radices magisterij eorũ z diuersitatẽ elemẽtoꝝ seu tempoꝝ ac naturaꝝ: corruptionem quoq; eoꝝ z cetera que sunt eis necessaria in magisterio eoꝝ ex rebꝰ singularibus z rebus compositis. Isti nouerunt dignitates scientie iudiciorum astroꝝ. Et sciunt q scientia astrorum sit principium scientie medicine. Et vtũtur magisterio iudiciorũ in magisterio medicine vsu ferequenti in cognitiõe morborum z augumẽtatione eorũ z diminutione z in temporibus curationis. ¶ Multiplicaturq; eorum recta intentio in magisterio eoꝝ: z liberãtur infirmi per manus eorũ: ac multiplicantur ꝓfectus hominum per eos. Quidam vero ex medicis ex his videlicet quorũ imperitia abundat: ratio autez abbreuiatur in scientia quorũdam que necessaria sunt illis ad hoc contendunt in magisterio suo vt ꝓponant acquisitionẽ z postponãt scientiam: denicq; cõtradixerũt scientie iudiciorꝝ: z dixerũt q non fit motibus planetarum in hoc mundo fortitudo. Contra quos Albumazar allegat dictum Ypocratis dicẽs. Et iam dixit Ypocras in libro aeris dum mentionem faceret de diuersitate aeris z elementorũ seu naturarum q res quas diximus de diuersitate aeris sunt in scientia astrorum. Et q scientia astrorum nõ est modica pars scientie medicine. ¶ Nona secta ẽ vniuersitatis vulgi. Et isti diuidũtur in duas sectas: quaꝝ vna est eoꝝ qui nesciunt dignitatem iudiciorum ceterarũq; scientiarũ neq; dignitatem prescientie rerum. digniorq; hominib⁹ apud eos est cui fuerit plus substantie. De istis fuit prius dictum. Contra quos dicit Albumazar q substantia z fortuna aptantur sapienti z insipienti: forti quoq; z debili: z homo nõ est laudabilis super hoc qõ aptaf ei ex hoc qz hoc non est aptatum ei ꝑ scientiã suam neq; ꝑ insipientiã: neq; per fortitudinem seu debilitatem suã: sed laudaf super sapiẽtia z cognitione: quia dignitas hominis sup cetera animalia nõ fit nisi ꝑ sapientiam z cognitionem z per cognitionẽ rerũ que fuerunt z q future sunt. Et quibusdam interpositis dicit q dignius rerum in homine est futurorum scientia. ¶ Decima secta est etiã vniuersalis vulgi. Et isti reputerunt scientiaz huius magisterij propter hoc q viderunt de multitudine errozis eoꝝ qui se

iactant de ea: eo q vulgus recipit res p cognitionē apparentie. Cunq; vidissent multitudinē errozis eoz qui se iactant de hac scientia in his que interrogantur ex scientia iudiciozum astrozum mendacem eam putātes repulerunt z referunt magistros huius scientie ad insipientiā z dixerunt q est scia cassa. Dicit Albumazar q isti non sunt culpandi in contradictione magisteriozum huius scientie: quia plurimi eozū qui se iactant de ea sunt homines insipiētes z imperiti atq; caduci. Et quibusdam interpositis dicit q isti exercent sub nomine huius magisterij varias seductiones quibus seducunt homines debiles vult dicere q quidam operantur geomanticam: vel per sortilegia sub nomine huius scientie. Isti non querunt nisi lucrum. Et dicit cum isti interrogātur de aliqua retendunt in responsionem ad rem qua gratulatur querens: z sibi congruit volentes eum letificare causa cupiditatis sue. Hec sufficiant de decem sectis quas ponit Albumazar. Et posset addi vndecima secta. Et sunt illi qui dicunt q ista sciētia sit cōtra fidem. Quibus dico q ipsi nō legerunt libros sapientium antiquozum: quos si legissent scirent q hec scientia nō est cōtra fidem: immo pro fide. Ponunt enim doctores huius sciētie mundū creatū quod est primū fundamētum fidei. Dicit enim Haly Albēragel in prima parte sui libri in capitulo de natura Iouis: q tempore quo deus incepit creare mundum posuit Iouem in ascendente. Et Albumazar i introductorio suo dicit. Et dicamus primū q motus circuli sit a virtute prime cause. Et gbusdam interpositis dicit. Ecce qualiter pertraximus creatorem z rebus apparentib⁹ z notis que pertinguntur sensibus q sit sempiternus habens virtutem absq; essentia finis imobilis z incorruptibilis altissimus sit nomen eius benedictus z exaltatū exaltatione maxima. De diuisione astronomie expedio me breuiter z pono diuisionē quā ponit Albumazar in introductorio suo magno. Due sunt species astronomie: quarum vna est scientia totius. s. de circulis z motib⁹ eorum. Secunda est ars iudiciozum astronomie. Hanc diuisionem ponit etiā Ptolomeus in principio quadripartiti sui. Et Haly in commento idem. Prima species est trapita perfecte z cōplete quantum ad principia z conclusiones a Ptolomeo in almagesti. Vel posset prima species subdiuidi. Scientia de moribus est duplex: quedam est in instrumentalis: quedam tabularis. Illa instrumentalis est duplex: quoniā quedam sunt instrumenta ad obseruandum siue inuestigandum motus: sicut sunt regule Ptolomei armille z consimilia. Alia sunt instrumenta pro operationibus quotidianis exercendis sicut astrolabiū sphaera solida z ysimilia. Secūda species. s. ars iudiciozum astrologie hz q̄ttuor partes principales. Quarū prima est de interrogationib⁹. Scda de natiuitatibus. Tertia de reuolutionibus annoz: z hec est duplex. s. de reuolutionib⁹ annozum mundi: z de reuolutionib⁹ annoz natiuitatū. Quarta de electionibus. De istis quattuor partib⁹ Haly Albēragel fecit vnum librū completū. Ptolomeus autez in quadripartito omisit duas partes. s. de interrogationibus z horarum electionibus. sed Haly qui cōmentauit ipsum: excusat ipsum dicens: q satis pūt haberi iste due partes ex his q̄ Ptolomeus dicit ibidē: pter istas sunt quedā alie ptes iudicioz. s. de ꝓiūctionib⁹ magnis: de imaginib⁹: de sigillis: de gbus parū vel nihil habem⁹. Aduertētes aūt plurimi antiquoz z etiā moderноz q iste ptes essent difficiles ad itelligendū debēnibus primo adiscere illā sciam fecerunt libros introductorios in quibus posuerunt principia z expo-

fuerunt terminos ḡbus vtunt magistri iudiciorū. Inter aūt alios introducto rios liber Alchabicij est magis approbatus apud modernos. Ideo dimissis alijs de ipso ad presens intendimus. Dis visis ad litteram descendamus.

Postulata a domino. In principio istius libri septez possunt queri. Primo que sit intentio libri. Secundo que sit vtilitas. Tertio quis sit titulus libri. Quarto cui parti philosophie supponatur. Quinto quando debet legi. Sexto de subiecto libri. Septimo de diuisione libri. Intentio libri est patefacere scientiam vniuscuiusq; rei cuius scientia necessaria est incipienti adiscere scientiam iudiciorum astrorum. Utilitas eius patet: quoniam omnis qui vult scientiam iudiciorum incipere doctrina huius libri sufficiens erit ei: quam si bene intellexerit poterit omnes libros iudiciorum per se intelligere. Titulus huius libri talis est. Incipiunt ysagoge Alchabicij ad scientiam iudiciorum astrorum. Et debet legi ante omnem librum iudiciorū astrorum. De qua parte sit patet ex precedentibus. Est enim de parte scientie iudiciorum astrorum. Subiectum eius est illud quod est subiectum in tota astronomia iudiciali, s. corpus celeste inquantum per motum z lumen causat generationem z corruptionem in rebus existentibus sub orbe lune. Diuisio libri patebit in processu. Diuiditur autem iste liber prima diuisione in duas partes scilicet in partem proemialem: z executiuaz. Pars executiua incipit ibi. In nomine domini zodiacus z cetera. Pars executiua diuiditur i quinq; partes secundum q; diuidit auctor in littera quas vocat quinq; differentia sm q; patebit statim. Pars proemialis potest diuidi in quattuor partes quoniā in prima inuocat diuinum auxilium pro completione operis sui: z cum hoc captat benivolentiam regis sui ad cuius instātiam forte hunc librum composuit. In secunda parte ostendit causam sui libri siue motus qui mouit eum ad faciendum hunc librum. In tertia parte excusat se de rationibus. In quarta parte ponit diuisionē sui libri. Secda ps incipit ibi: cū vidissem. Tertia ps incipit ibi: non introduxi. Quarta pars incipit ibi. Et diuisi eum in quinq; differentias. Primo breuiter sicut homo fidelis petit a deo prolixitatez vite: vt possit opus suum complere. Et petit durabilitatem honoris gladij regis z custodiam operum suorum z ampliationem sui imperij.

cum vidissem. In ista parte ponit causaz que mouit ipsuz ad faciendum hunc librum. Et dicit q; cum vidisset multos antiquorum fecisse libros introductorios ad scientiam iudiciorum astrorum z quosdam ex eis nō posuisse omnia necessaria ad introductionē z quosdam nimis prolixe tradidisse ea que tradiderunt: z inter confusa dicta eorum perijsse. i. obscurata esse illa que necessaria sunt ad introductionem. Et etiam quosdam non processisse in dictis eorū ordine discipline preponēdo illa que debent preponi: z postponendo illa que debent postponi: sed fecisse cōtrariū. Incepit edere hunc librum z collegit in eo ex dictis antiquorū ea que erāt necessaria ad introductionem: z inutilia omisit.

et non introduxi. Hic excusat se de rōnibus z dicit q; nō posuit in hoc libro rones q̄ eēnt necessarie ad defendēdū q̄ dixit: qz iste posite sunt i libro Ptolemei, s. in q̄dripartito. Ibi enim Ptolemeus cōfirmat iudicia p multas rones. Et dicit et se fecisse vnuz librum

de cõfirmatione iudiciorum vbi posuit rationes ad hoc sufficientes.

Et diuisi eum. Hic ponit diuisionẽ libri sui. Et dicit q diuisit eum in quinq differentias vt patet legendo literam.

T A nomine domini. zodiacus. Finito primo incipit tractatus. Et põt diuidi in quinq ptes que sunt quinq differentie secundum q auctor diuidit in litera. Prima differentia est de eẽ circuli signorũ essentiali z accidentali. Secunda est de naturis septem planetarum. Tertia gd accidit septem planetis. Quarta de expositione terminorum siue nominũ quibus vtuntur magistri iudiciorum. Quinta de protectione partium Secunda pria incipit ibi: z qr auxiliante deo. Tertia ibi: Nã eẽ planetarũ. Quarta ibi. Initium horum. Quinta ibi: z cum notauerimus. Prima pars diuidit in duas qrũ in pma pte expedit se de eẽ circuli signorum eẽntiali. Secundo de eẽ accidentali. Secũda ibi. Nã circulus figurat i omni hora. Prima ps potest diuidi in qttuor ptes. In pma determinat de diuisione circuli signoz z his que cõsequũtur ipsaz diuisionẽ. In secunda pte determinat de dignitatibus planetarum insignis. In tertia de figuris signorum. In quarta gd habẽt signa ex membris hominis z gd habent ex regionibus z plantis. Secunda pars incipit ibi hñt quoq planete. Tertia ibi: sequunt has figure signoz. Quarta ibi: z vnũquodq. Prima pars põt diuidi in quinq. In prima parte ponit diuisionẽ circuli signoz. In secunda pte comparat ista adinuicem. In tertia compat ea ad qttuor tpa anni: z ad qttuor etates: z ad qttuor humores. In quarta ponit ordinem planetarum z exponit quõ accipitur in. cum dicitur planeta est in signo. In quinta addit quoddã de capite z cauda draconis. Secũda incipit ibi: z sex ex his signis sunt septentrionalia Tertia ibi: z vocatur illa quarta. Quarta ibi: oibus autẽ planetis. Quinta ibi significat ẽt per caput z caudam. Primo dicit q circulus signorũ diuiditur in duodecim ptes eqles que vocãtur signa z nominant nominib9 duodecim imaginũ que sunt in ipso circulo signoz: que sũt aries taurus gemini cẽ. Et qlibet signum diuidit in triginta ptes eqles que vocant gradus. Et quilibet gradus diuidit in sexaginta z vocãtur minuta. Et qlibet minutũ in sexagita z vocant: secũda z qlibet: secũdũ in sexagita z vocant tertia. zquodlibet tertiũ i sexaginta z vocant qrta: z sic vsq; i infinitum. Circã istam ptẽ pñt moueri duo dubia. Primũ est de numero signorũ. Secundum de ordine. De numero signoz disputat Albumazar dicens. Quidã ex his qui diuersa a nobis sensere cõtradixerunt dictis antiquoz in numero signoz. Et dixerunt cur pustatis q signa sunt duodecim nec plus nec minus. Quibus respondet Albumazar dicens: q Aracis philosophus patefecit. 48. imagines que sunt i circulo. i. in octaua sphaera z earũ nomina: z auctorizauerunt eius sniam omnes sapiẽtes antiq z pcordauerũt cum eo sup hoc. Et duo z decim ex his imaginibus sunt in circulo signoz. Hac de cã dixerũt q sũt duodecim. Aliam cãm assignat Albumazar dicens: q philosophi inuenerunt quod omnes res que fiunt z destruunt in hoc mũdo sũt cõposite ex elemẽtis z omni indiuiduo q efficit ex qttuor elementis sunt tria eẽ. s. initium mediũ z finis. Quattuor igit elementa multiplicata per tria faciunt duodecim: igit signa sũt duodecim. Tertia cã est qr per motũ solis fit generatio z corruptio in rebus inferioribus z eius opus plus appet in hoc mdũo qz opus aliox planetarũ. Et

ipse rotat in his duodeciz imaginibus z sunt ei locus. Et ꝑm decursuz eius in his duodecim imaginib⁹ variant tẽpora anni. Ideo philosophi posuerunt duodecim imagines dignioꝛes significatiõe. Et attribuerũt eis ꝛgnificatiõem vniuersalẽ. Ceteris vero triginta sex imaginib⁹ attribuerunt significationem propriam. ¶ Secunda dubitatio est de ordine z de principio. Aliquis enim posset dicere quare inceperunt ab ariete cum circulus non habeat principium neqz finem. Ad hoc dicit Ptolemeus in .156. propositione prime partis quadripartiti. q̃ ideo est principium ab ariete quia est signum masculinum: z agens est dignius passo z equinoctialis transit per ipsum: z abinde. idest ab equinoctiali incipit maioꝛ mutatio totius firmamenti. ¶ Sed aliqs diceret per istam rõnem videt q̃ initiũ debeat eẽ a libra: qz est signũ masculinũ z equinoctialis trãsit per ipsum z maioꝛ motꝰ firmamẽti est ibi. q̃re ergo inceperũt ab ariete potius q̃z a libra. Põt solui per dictũ Ptolemei in .140. ꝓpositiõe ꝑme ptis vbi dicit q̃ ꝑncipiũ in firmamẽto est ille locꝰ in quo cõplexio ipius est humidioꝛ sicut ꝑma etas animaliũ est in qua cõplexio est humidioꝛ. Posset aliter dici qz ab ariete incipit generatio: a libra vero coꝛruptio. ¶ De ordine diceret aliquis q̃re posuerũt taurũ post arietem: z deinde gemini: postea cancrũ. Dicit Albumazar q̃ q̃ttuoꝛ sunt q̃litates simplices elemẽtoꝛum. ſ. caliditas siccitas humiditas z frigiditas. Et due ex illis sũt fiẽ agentia. ſ. caliditas z frigiditas z alie due sunt sicut patiẽtia. ſ. siccitas z humiditas. Agẽtia ãt sunt dignioꝛa patientib⁹: iõ inceperũt ab agẽtib⁹. Et agentiũ vnũ est ꝑnᵐ generatoꝛis. ſ. caliditas: z aliud ꝑncipiũ coꝛruptionis. ſ. frigiditas. Res ãt ꝑius generat q̃z coꝛrũpit: iõ posuerunt arietẽ in ꝑnᵒ qõ est signũ calidũ z siccũ de nã ignis q est ꝑmo calidus. Et posuerũt cancrũ in fine qõ est signũ frigidũ z humidũ de nã aque que est ꝑmo frigida. Et posuerunt taurum post arietẽ: quod est signũ frigidum z siccum de natura terre qua est ꝑmo sicca: qz siccitas terre cõueniens est caloꝛi ignis. Et posuerunt signum geminoꝝ ante cãcrũ qz est signum calidum z humidum de nã aeris qui est ꝑmo humidus: z humiditas aeris est ꝓueniẽs humiditati aque. ¶ Ad euidentiã ꝓdictoꝝ est itellgnendũ q̃ in octaua ſphaera sunt quadragintaocto imagines. in q̃bus est concordia apud oẽs antiquos sicut diceba. z sunt in eis .1022. stelle que dicuntur stelle fixe z mouent oẽs vno motu. ſ. ad motum octaue ſphaere in cẽtũ annis fere: vno gradu. Et antiqui posuerunt eas in sex ordinib⁹ ita quod illas que sunt maioꝛes posuerũt in primo ordine z sunt quindecim. Et que sunt ifra has posuerũt in secũdo ordine: z sũt .45. Et que sũt infra has posuerũt in tertio ordine: z sunt .208. Et que sunt infra has posuerunt in q̃rto ordine: z sunt .474. Et que sunt infra has posuerunt in quinto ordine: z sunt .217. Et que sunt infra has posuerunt in sexto ordine: z sunt sexagintatria. Ex his .48. imaginib⁹ .12. sunt in via solis sicut dictuz est. z sunt in eis ex stellis .346. Nomina earũ imaginum sunt aries taurꝰ zc̃. Et remanent .36. imagines q̃rũ .21. declinant a via solis ad septentrionem z .15. ad meridiẽ. Que declinant ad septentrionẽ hñt ex stellis supradictis .360. Et nomina imaginũ sunt hec. Prima est vrsa minoꝛ. Secenda est vrsa maioꝛ. Tertia draco. Quarta dñs flãme vel succẽsus. Quinta canis latrãs vel vlulãs. Sexta coꝛona septentrionalis. Septima icuruatus vel genuflexus. Octaua vultur cadẽs. Nona gallina. Decima sedẽs sup sedẽ. Undecima deferẽs caput algol. i. diabolꝰ. Duodecima tenẽs habenas. 13. serpẽtariꝰ. 14. serpẽs. 15. amissa

tor.16.aquila volās.Alius liber hēt vultur volans.17.delphin⁹.18.equus pēg
m⁹.Alius liber hēt caput eq.19.equ⁹ secundus.Alī⁹ liber hēt equus alat⁹.20.
mulier que nō nouit virū.21.est triāgulus.Que vō declinant ad meridiē hñt
ex stellis suprādictis.316.ārum imaginū nomina sunt hec.Prima earum est
marinus leo quē qdā vrsum appellāt.2.algebar.3.canis validus.4.flumē.5.le
pus.6.canis maior.7.archa noue.8.serpēs.9.vas.10.corū⁹.11.
deferens leonē z ipsius medietas est humane figure z altera equi.12.leopar/
dus.13.thuribulū.14.corona meridionalis.15.piscis meridianus.

Et ser ex his signis. In ista pte comparat auctor signa adin
uicem.Et pōt diuidi in tres ptes.Primo
compat ea ārtū ad partes mūdi:vel ārtū ad declinatiōes.Secūdo ārtū ad ascē
siones.Tertio ārtū ad qualitates.Prima in pncipio.Secunda ibi:z sex ex illis
dicunt directe ascēdētia.Tertia ibi:z vocāt medietas.Primo dicit q sex ex
predictis.12.signis sunt septentrionalia:qz declināt a linea eqnoctiali ver
sus polum septētrionalē.s.a principio arietis vsq; ad finē virginis.Et alia sex
s.a pncipio libre vsq; ad finē piscīū sunt meridionalia:qz declināt ab eqnoctia
li linea versus polū meridionalē.Juxta quā partē est itelligēdū q eqnoctia
lis est circulus quem describit sol raptu firmamenti.s.per motum diurnum qñ
est in pmo puncto arietis z eundem describit in primo puncto libre.Ideo vo
catur a Ptolemeo equator diei z noctis:qz tunc tpis dies z nox sunt eiusdez
longitudinis per vniuersum mundū vbi sol oritur z occidit.Hoc ideo dico
qz duo sūt loca in mūdo sup que sol nō oritur nec occidit qñ est in pn⁰ arietis
vel libre quoz vn⁹ ē sub polo arctico z alter sub polo ātarctico.Dic posset
moueri illa qstio.Utrū sub eqnoctiali sit habitatio.Videt q non.Nā vbi est
ppetua caliditas ibi non est habitatio:sed sub eqnoctiali est perpetua caliditas
sol enim semp decurrit super illam partem z modicū declinat ab illa.Item
auctor sphaere dicit q qnq; sunt zone in celo.quaz vna est torrida zona z illa
secundum eum est sub equinoctiali z ex vtraq; pte vsq; ad tropicos z due sub
polis z due medie.Ibi vult quod tres earū sunt inhabitabiles scilicet torrida
zona ppter nimiū calorē:z due existētes sub polis ppter nimium frigus z alie
due bñ eum sunt habitabiles qz temperate.Breuiter ego credo cū Auicenna
q sub eqnoctiali sit habitatio z optima habitatio.Et breuiter pono vnam rō
nem que mouit me.Ibi est optima habitatio vbi est maxima temperies:sed
sub equinoctiali est maxima tēperies:ergo zē.Maior est nota.Minorē de
claro sub equinoctiali enim dies z nox sunt eqles sicut dictum est:z tūn potest
infrigidari aer in nocte ficut calefit in die.Item declinatio solis maxime varia
tur ibi.Mutaf enim declinatio in vno die per.24.minuta iō forte vix pōt ac
cidere qō sol trāseat directe supra capita eorū qz hoc non accidit nisi sol intra
ret pn^m arietis vel libre recte in meridie.Item sol nunq; manet in eadem altitu
dine sup ipsos:sed statim in istanti si eēt mot⁹ in istāti variaf altitudo.Ita enim
velociter sicut pmū mobile mouef accedit ad meridiem z recedit a meridie.
Et vbi debet fieri magna calefactio oportet qō radij infigant per aliqō tēpus:
sicut videmu⁹ in speculo ardēti si moueref speculum nō icēderet festucas vel
aliā rē que opponeref.Item planete frigidi refrenāt ibi caliditatē calidoz:qz
oēs semp sunt ibi ppinqui ārtuis qdā dicāt q planete nō causant frigiditatem
sed eoz frigiditas.est calor minor.In veritate hoc nō credo salua grā illorū.

Quidi enim qđ eadem cā frigoris nō facit tātū frigus in ptib⁹ multū septētriona
libus quātū facit i minus septētrionalibus. Posset etiā pbari rōne. Si eēt ita
qđ nullus planeta influeret frigiditatem sed cāret caliditatē sequeret qđ presen
tia saturni in estate estas heret calidor: qz tale additū tali facit ipm magis tale
sed hoc nō videm⁹ quare zc. Et si diceret aliqs qđ minor caliduas sua teperat
maiorē caliditatē solis: sicut aqua tepida calidā. Hoc nō valet: qz ibi fit mixtio
materialis. in influētijs aūt celestibus fit mixtio virtualis. Et est imaginādum
in influentijs de maiori caloze z minori fiē de duob⁹ ignib⁹ calefacientib⁹ vnā
ollam quoz vnus eēt fortior alio. Certū est quod minor ignis nō infrigidabit
ollam nec impediet fortiorē ignem in calefactione sua. Rationes in oppositū
sunt solute: quia prima dicit qđ est ibi perpetua caliditas. Dico quod nō est ibi
perpetua caliditas que impediat habitationem. Auctorem sphaere nego in
proposito quantum ad hoc.

Et sex ex illis dicuntur directe ascen dentia. Hec ps
posset diuidi sed nō est vis. Dicit breuiter quod 6. signa ex signis pdictis ascen
dunt recte. z. 6. oblique. Recte ascēdunt a principio cācri vsqz ad finē sagittarij.
Alia 6. ascēdunt oblique. Ista habenť ex tractatu de sphaera tō nō est hic stan
dū. Postea dicit qđ tortuose seu oblique ascēdentia obediunt recte ascēdēnt⁹
Juxta qđ notādū qđ si duo nascantur in qbusdā tpibus in qbus oēs alie signifi
cationes sunt par̄ quantū ad radicem superiorē z ēt inferiorē: sed vnus eorū
nascat sub signo directe ascēdente z alter sub signo oblique vel tortuose ascen
dente. ille qui natus fuerit sub obliquo obediet alteri qui natus fuerit sub si
gno directo oum illa signa sunt eiusdē longitudinis a principio cācri. Verbi
gratia: ille qui natus fuerit sub geminis obediet ei qui natus fuerit sub can
cro: z ille qui sub thauro ei q sub leone. z ille qui sub ariete ei qui sub virgine
z sic de alijs. Postea dicit quod quelibet duo signa que sunt eiusdem longi
tudinis a principio arietis dicuntur concordantia: sicut pisces z aries aquari
us z thaurus capricornus z gemini z sic de alijs. Et potest applicari sicut pri
us. Et hoc est ideo quia ascensiones illorum signorum sunt equales. Et hoc
est quod dicit auctor tractatus de sphaera: quelibet duo signa equaliter distan
tia ab alterutro punctorum equinoctialium adequantur in suis ascensioni
bus. Postea dicit quod medietas circuli que est a principio leonis vsqz in fi
nem capricorni vocatur medietas maxima ppter ascensiones. Et est medietas
solis. qz leo est domus solis z ascensiones incipiunt ibi notabiliter augmen
tari. Et sol hēt in tota illa medietate dignitatem sicut planete i terminis suis.
Et alia medietas est lune. s. a principio aquarij. vsqz ad finē cancri: z illa vocat
medietas minima eo qđ ascensiones notabiliter incipiūt ibi nominari. Et lu
na habet ibi dignitatem quā sol habet in maxima.

Et vocatur medietas. Hic comparat signa ad inuicem
quantum ad qualitates in gene
rali. Et breuiter dicit qđ medietas que est a principio arietis vsqz ad finem vir
ginis est medietas calida: quia facit nobis estatem. Et alia medietas est frigi
da: quia facit nobis hyeme.

Et vocatur illa quarta pars. Hic comparat ista
12. signa ad. 4. tem

pota anni:z ad.4.etates:z ad.4.humores siue cõplexiones. Et dicit q̃ quarta pars q̃ est a principio arietis vsq; ad principium cancri est calida z humida sicut ver z sicut etas puerilis z sicut complexio sanguinea Et alia quarta pars que est a principio cãcri vsq; ad ꝓncipiũ libre est calida z sicca sicut estas:z sic secunda etas z sicut complexio colerica. Et alia quarta pars que est principio libre vsq; ad principium capricorni est frigida z sicca sicut autumnus:z sicut tertia etas que est principium diminutionis:z sicut complexio melancolica. Et quarta pars que est a principio capricorni vsq; ad finem piscium est frigida z humida sicut hyems z sicut etas vltima:z complexio flegmatica

Omnibus autẽ planetis. Hic ponit ordinẽ.7.planetarum:z qũo accipit in qñ dicit planeta est in signo z patet in littera. Sed nota hic triplicem acceptionẽ signi sicut ponit auctor sphaere:z quia ibi inuenies non pono hic. ma: 2°

HAbent autem planete. Prius determinauit auctor de diuisione circuli signorum:z de quibusdam que consequuntur ipsam diuisionez. Hic vult determinare de dignitatibus planetarum in signis Et diuidit in duas Quoniam primo determinat de dignitatibus essentialibus. Secundo de accidentalibus.secunda pars est ibi:ex ptãtibus quoq; planetarum accidentalibus in fine huius differentie. ¶ Prima pars diuiditur in duas:qñ in prima facit qđ dictum est.i.determinat de dignitatibus planetarum in signis. In secunda parte determinat de fortitudinibus quas habent in ipsis dignitatibus secunda ibi:z quia tam auxiliante deo. ¶ Prima pars diuiditur in quinq; partes secundum quinq; dignitates:qñ primo determinat de dignitate planetaꝝ que vocatur domus. ¶ Secundo de dignitate que vocatur exaltatio. ¶ Tertio de dignitate que vocatur triplicitas. ¶ Quarto de dignitate q̃ vocat terminus. ¶ Quito de dignitate q̃ vocat facies. ba ibi:he sunt exaltatiões.tertia ibi: triplicitates sic distinguim⁹. q̃rta ibi:hñt quoq; i vnoquoq; signo. qnta ibi:facies aũt signoꝝ. ¶ Prima pars põt diuidi in duas ptes:qñ in prima pte oñdit q̃ sint domus planetarũ. ¶ In scda pte qz glibet eoꝝ ꝑter solẽ z lunam hz duas dom⁹:quarũ vna est ei magis principalis:z illa vocat gaudiũ:ideo oñdit q̃ sint ille domus in qb⁹ gaudent ba ibi:signa aũt in qb⁹. Prima diuidit in duas. Primo ponit determinandum de dignitatibus planetaꝝ z ponit diuisionẽ in littera. Scdo ꝓsequit ibi:domus he sunt. Dicit q̃ planete hñt i signis ꝓdictis quasdam dignitates seu ptãtes per naturam z quasdam per accidens. Que sunt p naturam sunt domus exaltatio triplicitas terminus z facies. De his autem dignitatibus quas habent per accidens vult postea dicere.

Domus he sunt. Dicit q̃ aries z scorpius sunt dom⁹ martis taurus z libra domus veneris gemini z virgo domus mercurij. cancer domus lune:leo domus solis sagittarius z pisces domus iouis:capricornus z aquari⁹ dom⁹ saturni. Postea dicit q̃.7.signum a domo cuiuslibet dicit eius detrimẽtũ:verbi gra:sicut leo est domus solis sic e contrarius qđ est signũ oppositũ leoni est detrimẽtũ solis:z eodem mõ intelligas de aliis. Deinde dicit q̃ duo signa que sunt dom⁹ vni⁹ planete dñr cõcordantia i cingulo.i.in circulo signorum siue zodiaco qui est latus in medio z in ligatura stricti⁹.iuxta polos. Ad q̃ intelligẽdũ opz imaginari circulos trãseuntes p

principia signorū ⁊ p polos zodiaci: ⁊ totū spaciū cōprehensum iter quoslibet duos circulos est vnū signū sicut exēplificatū fuit in lectione p̄cedēte. Ista concordantia videt mihi parū facere ad hoc q̄ duo signa debeāt esse dom⁹ vnius planete q⁹ q̄libet duo signa illo mō cōcordant. Jō pōt aliter exponi siue glosari verbū auctoris q̄ q̄libet duo signa que sunt domus vnius planete dīr̄ concordantia in zodiaco q̄z̄tū ad distantiā a domib⁹ luminariū: ⁊ illo mō est verū: verbi gr̄a: gemini ⁊ virgo sunt dom⁹ mercurij ⁊ eq̄liter distāt a leone ⁊ a cancro q̄ sunt dom⁹ luminariū: ⁊ taurus ⁊ libra que sunt dom⁹ veneris eq̄liter distāt a leone ⁊ cācro. Et hāc cōcordantiā inuenies i oib⁹ Ptoleme⁹ assignat cāz q̄re leo est dom⁹ solis ⁊ cācer dom⁹ lune ⁊ filr̄ de aliis in. 173. ppōne ⁊. 6. propōnibus sequēnb⁹ p̄me pt̄is de domib⁹ luminariū solis ⁊ lune dicit duo signa septēt̄rionalia que sunt ppingora zenith capitū nr̄oz̄ q̄z̄ alia ⁊ hac rōne faciunt calorē que sunt cācer ⁊ leo posuerunt ambo p domib⁹ duoz̄ luminarium magnis ⁊ nobilib⁹. leonē q⁹ masculus domū solis ⁊ cācrū q⁹ femia domū lūe Haly dicit in comēto exponēs verba p̄dicta q̄ duo signa maxie septentriōalia sunt cācer ⁊ gemini: sed gemini est signū calidū ⁊ humidū. iō nō cōcordat cum aliquo eoz̄. In hoc q̄ humectat nō concordat cū sole qui calefacit ⁊ deficcat: nec cū luna q⁹ femīea est ⁊ nocturna. signū aūt geminoz̄ est masculinū ⁊ diurnū. Sed leo concordat cū sole: q⁹ est signū calidū ⁊ siccū iō cōuenit vt leo sit dom⁹ solis ⁊ q⁹ luna sequtur solē iō cōuenit vt domus lune sit circa domū solis. Tunc diceret aliqs q̄re ergo virgo nō est dom⁹ lūe cū sit circa leonē qui est domus solis. Dicit haly q̄ signū virginis nō cōuenit lune: q⁹ virgo est signū siccū luna vero humida. Et pp hoc posuerunt cancrū q est humidus domū lune. de domib⁹ aliorū planetarū assignat duas cās: q̄rū vna accipīt ab ordine planetarū ⁊ signoz̄. Alia ab aspectib⁹. Breuiter vt cōcludā ītētionē suā paucis verbis vult dicere q̄ capricornus ⁊ aq̄rius sunt domus saturni q⁹ hec duo signa maxime distant a domib⁹ luminariū ⁊ saturnus est superior oīum planetarū. Et sagittarius ⁊ pisces sunt domus Jouis: q⁹ hec duo signa sunt iuxta domus saturni: sicut Jupiter est sub saturno. Scorpio ⁊ aries sunt domus martis: quia sunt iuxta domus Jouis sicut mars sub Joue. Libra ⁊ taurus sunt domus veneris pp eandem cām. Et virgo ⁊ gemini domus mercurij. Et si inceperit ordinem ab inferiori inuenies idē: verbi gr̄a: virgo ⁊ gemini sunt iuxta domos luminariū ⁊ sunt domus mercurij: q⁹ mercuri⁹ sequtur post lunam in ordine: ⁊ sic de aliis. Alia cā q̄z̄ assignat accipīt ab aspectib⁹ ⁊ vult dicere q̄ saturnus est maior in fortuna: iō dom⁹ sue debēt distare a domibus luminariū aspectu opposito qui est aspectus pfecte inimicicie. Jsto aūt mō distāt capricorn⁹ ⁊ aquarius. Capricornus enim est in oppositō dom⁹ lune. s. cancri: ⁊ aquarius in oppositō dom⁹ solis. s. leonis. Et Jupiter est fortuna maior. iō dom⁹ sue debent distare a domib⁹ luminariū aspectu trino. i. aspectu perfecte amicitie. hoc mō distāt sagittarius ⁊ pisces: sagittari⁹ enī aspicit leonē aspectu trino: ⁊ pisces cācrū. Et mars est in fortuna minor: iō dom⁹ sue debent distare a domib⁹ luminariū aspectu q̄rto qui est aspectus medie inimicicie. Hoc mō distant scorpius ⁊ aries scorpius enī aspicit leonē aspectu q̄rto ⁊ aries cancruz. Venus est fortuna minor iō domus sue debent distare a domib⁹ luminariū aspectu sextili qui est aspectus amicicie medie. Hoc mō distant libra ⁊ taurus. Libra enim aspicit leonem aspectu sextili: ⁊ taurus cancruz. Et relinquuntur mercurio duo signa re

manentia.s.virgo ⁊ gemini que sunt iuxta domos luminariū:qz mercuri⁹ nun
qz pōt elongari a sole vltra vnum signū:immo nō pōt elongari a sole secundū
equationes tabularum alfonci vltra.28 gradus ⁊.7 minuta.

Signa autem in quibus. Cum glibet quinqz planetarū hēat duas domos ostē
dit que sit domus principalis cuiuslibet eorū. Dicit qz saturnus gaudet in aq̄
rio. Jupiter i sagittario. Mars in scorpiōe. ven⁹ in tauro. mercuri⁹ in v̄gine.

Ve sunt exaltationes. Dicit qz sol exaltatur in.19.gradu
aristia ⁊c̄. Littera plana est. Ptolemeus assignat cām exaltationū planetaruz in.199.propositione prime partis
quadripartiti ⁊ in.6.sequentib⁹. Tult dicere qz ideo aries est exaltatio solis:qz
dum sol intrat arietē dies incipiunt augmētari supra noctes ⁊ calor eius inci
pit ibi apparere magis. Et libra est casus eius qz ibi iciplūt noctes augmētari
supra dies ⁊ calor incipit ibi diminui. Et qz saturnus est oppositus soli:qz vbi
crescit calor minuitur frigus ⁊ ecōtrario iō libra est exaltatio saturni. aries ve
ro casus. Et cū luna cōiungit soli in ariete incipit lumē eius primo apparere
in tauro:iō taurus est exaltatio lune ⁊ scorpio casus suus:qz est signuz oppositum. Et qz Jupiter facit ventos septentrionales ⁊ cancer est signuz septentrio
nale. ideo cācer est exaltatio Jouis ⁊ signū oppositū.s.capricornus est eius ca
sus. Et qz mars est radēs per naturā ⁊ ppriē cū fuerit in capricorno multo ma
gis cōburit:qz inclinat ad partē meridiei:iō capricorn⁹ est exaltatio sua ⁊ est si
gnum opposituz exaltationi Jouis:⁊ cancer est eius casus. Et qz venus natu
raliter humectat ⁊ maxime cum est in piscib⁹:iō piscis est exaltatio veneris ⁊
signum oppositum scilicet virgo casus eius. Et qz mercurius deficcat per se ⁊ i
hoc est contrarius veneri. ideo virgo est exaltatio sua quod est signum oppo
situm exaltationi veneris:⁊ piscis est casus eius. Albumazar assignat fere eas
dem causas licet alijs vtatur verbis:⁊ accipit eas a Ptolemeo:ideo sufficiant
ista de causis domorum ⁊ exaltationum.

Triplicitates vero. Prius ōterminauit auctor de do
mibus ⁊ exaltationib⁹ planetaꝝ.
Nic determinat de triplicitatibus. Et quia aspectus cōcomitantur tri
plicitates:ideo determinat ex consequenti de aspectibus signorum Et secun
dum hoc h pars potest diuidi in duas partes. In prima determinat de triplicitatibus. In secunda de aspectibus ibi.secunda:dicuntur ⁊ signa se aspicere.
Prima pars pōt diuidi in duas. In prima facit quod dictum est. In secunda
ostendit que sunt signa mobilia que fixa ⁊ que coia:secūda ibi:quattuor quoqz
ex his signis. Prima pars diuiditur in.4.partes secundum.4.triplicitates. se
cunda ibi.triplicitas.tertia ibi triplicitas.quarta ibi quartā vero triplicitatez.
Prima in duas. In prima determinat de ipsis triplicitatibus in generali. In
secunda in speciali. Prima in principio. secunda ibi: aries leo ⁊ sagittarius.
Dicit primo qz oia tria signa que sunt eiusdem nature faciunt vnā triplicitatez.
Postea dicit qz aries leo ⁊ sagittarius faciunt primam triplicitatez:qz illa tria
signa sunt eiusdem nature scilicet ignea:masculina:diurna: colerica: calida ⁊
ficca sapore amara:⁊ hec tria signa sunt orientalia. Et ista triplicitas sicut que
libet aliarū habet tres dominos qui vocantur domini triplicitatis. Primus
dominus huius triplicitatis in natiuitatibus vel questionibus vel quibuscun

q; alijs rebus que fiunt in die est sol. secundus est Jupiter. tertius est saturnus. In rebus que fiunt in nocte primus dominus huius triplicitatis est Jupiter. secundus sol. tertius saturnus. ¶ Notandum est hic quod dicit Albumazar in introductorio suo q; primum signum istius triplicitatis scilicet aries facit calorem temperatū. secundū. s. leo facit calorem ledentē. tertiū. s. sagittarius facit calorem corrūpentez. Quando aliquod istoꝝ signoꝝ ceciderit in ascendente cōiunctionis vel oppositionis solis ꝛ lune in tempore hyemali temperatur frigus. In tēpore estiuali fit calor excessiuus maxime si dominus illius signi fuerit presens in illo signo vel in aliquo angulorum aspiciens ipsum ascendens. Postea dicit q; thaurus virgo ꝛ capricornus faciunt secundā triplicitatem q; sunt eiusdem nature q; omnia tria sunt feminina nocturna terrea frigida ꝛ sicca melācolica sapore acria meridiana. Huius triplicitatis domini sunt in die: primus venus: deinde luna: deinde mars. Et in nocte luna primus deinde venus: deinde mars. Dicit Albumazar q; primum signuz huius triplicitatis facit frigiditatem temperatam confortantem animalia ꝛ segetes. Secundum facit frigiditatem ledentē. Tertiū corrūpentē. Quando aliquod istoꝝ signoꝝ cadit in ascendente ꝓiunctionis vel oppositionis solis ꝛ lune in hyeme ꝛ maxime capricornus fit frigus: maximū maxime si Saturnus fuerit in ipsa triplicitate. Deinde dicit q; tertiā triplicitatē faciunt gemini libra ꝛ aquarius: q; sunt eiusdē nature. sunt enim masculina diurna sanguinea calida ꝛ humida aerea occidentalia sapore dulcia. Eius dñs in die primus est Saturnus. secundus ☿ Mercurius. tertius Jupiter. In nocte primus ē ☿ Mercurius. secūdus Saturnus. tertius Jupiter. Et Albumazar dicit q; primū signū huius triplicitatis facit vētos tēperatos cōfortantes ꝛ dulces. Secundum facit ventos nociuos. Tertium facit ventos dissipantes animalia ꝛ segetes. Quando aliquod istoꝝ est ascendēs in hora ꝓiunctionis solis ꝛ lune mouent venti in illa lunatione. ꝛ similiter intelligas de oppositione. Postea dicit q; quartam triplicitatem faciunt cancer scorpio ꝛ pisces: quia omnia tria sunt feminina nocturna septentrionalia aquatica frigida ꝛ humida sapore salsa. Cuius dñi sunt in die: primus venus. Secundus mars. Tertius luna. In nocte primus est mars. Secundus venus. Tertius luna. Dicit Albumazar q; primū signū huius triplicitatis facit humiditatē tēperatā. Scōm abundantē. Tertiū destruentē. Qñ aliqō signoꝝ ē istoꝝ fuerit in ascēdente cōiunctionis vel oppositionis solis ꝛ lune ꝑsumendū de pluuia illo mēse. Ab ista eni triplicitate ꝛ a venere ꝛ a luna maxime ꝛcipiūt pluuie. Dicit Abrahā auenezre q; si in ꝓiunctione vel oppositione que precedit introitū solis in arietē: siue fuerit ꝓiunctio siue oppositio fuerit aliqō istorum signoꝝ ascēdens: ꝛ cū hoc luminaria fuerint in angulis. i. in ascēdente: vel medio celi: vel in occidēte: aut in angulo medie noctis erit nimia pluuia in illo anno. Sed si luminaria fuerint in casu ab angulis nō descēdet pluuia in illo mēse ꝛ in maiori parte illi⁹ anni. Et ego exptus sum pluries q; qñ ascēdens ꝓiunctionis est signū aquaticū: ꝛ luna ante oppōnez intrat illud signū in eodē die qñ luna intrat gradū q; fuit in ascēdente incipit pluuia ꝛ durat ad minus tātum quantū luna morat in illo signo. Et suo modo intelligas de vētosis signis ꝛ frigidis. Hoc inueni per experientiā: sed postea hoc inueni in libro Abrahaz auenezre. ꝛ multū gauisus fui: q; magis fui certus de veritate: sed Abrahā dicit q; hoc maxime est verum si signū ascendens fuerit aliquis angulorꝝ figu-

re illi⁹ terre. hoc intelligo de figura reuolutiõis illi⁹ ãni in terra illa. Illa. n. di uersificat ꝑ diuersas regiões. Et si nõ fuerit aliqs ãgl'oꝝ figuꝝ illius terre erũt nubes siñ pluuia. Cãe triplicitatum fere sũt eedẽ cũ causis domoꝝ: tõ ptrãseo.

Quattuor quoqz ex his signis. Hic ostendit que sunt signa mobilia ⁊ q̃ fixa ⁊ q̃ media siue cõia. Et assignat cãs ⁊ ponit exempla ꝛa est plana. Notandum est hic q̃ Ptolemeus dicit in. 22. propositõe cẽtiloquij. Noua vestimenta facere vel exercere luna in leone exñte timẽdũ est. Et dicit Haly in cõmento eiusdẽ ppõis q̃ oĩa signa fixa in hoc sunt ꝓhibita: ⁊ maxie leo qr cũ hoc q̃ est fixũ est signuꝫ magne victorie: ⁊ significat victoriã oĩum re q̃ exercenꝫ ⁊ maluꝫ dominũ in eis. Et dicit q̃ ꝓfacere intẽdit Ptolemeus scindere ⁊ suere. Per exercere intẽdit induere ⁊ vti ex hoc possumus accipere regulam q̃ oẽs res quas volumus hr̃e fixas debemus incipe luna existente in signo fixo: sicut edificare domos ⁊ cetera. Et res quas volumus cito mutare debemus incipere luna existente in signo mobili sicut inter ⁊ cetera.

O Jcuntur autẽ signa se aspicere. Prius auctor determinauit de dignitate planetaꝝ que vocaꝫ triplicitas. Et qꝛ triplicitas accipitur a trino aspectu: tõ in hac parte incidentaliter determinat de aspectibus: ⁊ potest diuidi in duas partes: quoniam in prima parte determinat de aspectibus. In secunda parte de prohiectionibus radioꝝ. Secunda ibi: cũ vero fuerit planeta in aliquo signo. Prima ps põt diuidi in q̃tuor partes ſm q̃tuor aspectus. In prima determinat de aspectu sextili. In ſa parte de aspectu q̃rto. In tertia de trino. In quarta de opposito. Scõa ibi: ⁊ aspicit q̃rtuꝫ ante se. Tertia ibi: ⁊ aspicit ẽt q̃ntũ ante se. Quarta ibi: aspicit ẽt septimũ Dicit ꝓmo signa dñr se aspicere hoc mõ. Omne signũ aspicit tertiũ post se ⁊ tertiũ ante se sicut aries aspicit signũ geminoꝝ qõ est tertiũ ante se: ⁊ signũ aquarij qõ est tertium post se. Et hic aspectus dr̃ sextilis eo q̃ tenet sextã ptẽ circuli. ſ. 60. gradus q̃ est quantitas duoꝝ signoꝝ: ⁊ vocaꝫ hic aspectus: aspectus amicicie medie ⁊ põt esse rõ: quia q̃libet duo signa isto mõ distantia cõuenĩũt in vna qualitate ⁊ cũ hoc in sexu: verbi gratia aries ⁊ gemini conueniũt in caliditate ⁊ in masculinitate: ⁊ similiter aries ⁊ aquari⁹. thaurus ⁊ cancer cõueniũt i frigiditate ⁊ femineitate: ⁊ similiter thaurus ⁊ pisces ⁊ sic intelligas de oĩbus. Postea dicit q̃ quodlibet signũ aspicit quartũ ante se ⁊ quartuꝫ post se: ⁊ iste aspectus dicitur tetragonus siue quartus: quia tenet quartam ptẽ circuli. ſ. 90. gradus q̃ est quãtitas trium signorum. Et vocaꝫ hic aspectus: aspect⁹ inimicitie medie: qꝛ q̃libet duo signa hoc modo distãtia repugnãt aliquãdo in vna qualitate: aliqñ in ambabus: discordant ẽt in sexu: qꝛ si vnuꝫ eoꝝ est masculinũ: alterꝝ erit femininuꝫ. Et hec est cã quare in morbis acutis: vt plurimum fit crisis cuꝫ luna venerit ad quartum aspectũ loci in quo fuit in ꝓncipio morbi. maxime si fuerit repugnantia in ambabus qualitatibus: ⁊ cõmuniter tũc fit crisis salubris: verbi gr̃a si luna fuerit in ꝓncipio egritudinis in aliquo signorũ triplicitatis ignee maxime in ariete cũ venerit ad quartum signũ qõ repugnat in ambab⁹ qualitatib⁹ ⁊ in sexu cõiter fit crisis ad salutem sicut si fuerit in ariete quartus aspectus erit in cancro: si in leone quartus aspectus erit in scorpiõe. si fuerit in sagittario quartus aspectus erit in piscib⁹. In alijs aũt signis nõ ẽ repugnãtia nisi i vna q̃lita

te z i sexu. vbi gratia: thaurus: z leo thaurus est signū frigidū z siccū femininū. leo calidum z siccū masculinū. Et hāc repugnātiā inuentes in alijs suo mō. Et pp hoc crises in istis signis aliqñ fiunt ad salutez: z aliqñ ad mortem ꝑm fortunaz vel infortunaz aspectū ad lunam. Deinde dicit qꝫ qōlibet signū aspicit quantum añ se: z qntū post se: z hic aspectus dr trinus eo qꝫ tenet tertiā ptē circuli. s. 120. gra. Et vocatur hic aspectus amicicie pfecte: qz q̄libz tria signa hoc mō diuersantia faciunt vnā triplicitatē z conueniūt in naturis sicut fuit dictū in. c. immediate p̄cedenti. postea dicit: aspicit et qōlibet signū septimū a se. i. signū oppositum: z iste est aspectus pfecte inimicicie rōne oppositionis. Est ois planeta qui fuerit in aliquo gradu alicuius signi aspicit planetā exñtez in alio signo in cōsimili gradu eodem aspectu quo aspiciūt se illa duo signa. Et auctor loquit de gradibus zodiaci: sed ꝑm doctrinā. Ptolemei accipiunt aspectus in egnoctialitō pōt lra sic glosari. Et hoc intelligendum de gradibus egnoctialis, vbi gratia: si fuerit aligs planeta in ariete: z alter in geminis z subtracte fuerint ascensiones circuli directi illius qui est in ariete ab ascensionibus circuli directi illius qui fuerit in geminis si remanserint. 60. gradus aspiciunt se aspectu sextili. Hoc modo intellige de alijs aspectibus.

cum vero fuerit planeta. In hac parte auctor tāgit p̄iectiones radiorum z expedit se breuiter dicens. Si fuerit aliquis planeta in aliquo signo proïcit radios suos in consimili gradu signi: quod aspicit ipsum aliquo aspectu. verbi gratia: si aliquis planeta in primo gradu arietis z in secūdo minuto proïcit radios suos sextiles ad primū graduz geminoz in secundo minuto eiusdem. Auctor nimis breuiloquus fuit in hoc capitulo. ideo oportet aliquantulum imorari circa explanationem aspectuū z p̄iectionē radiorum. Intelligenduz est primo qꝫ aspectus considerant tribus modis. Uno modo secūduz gradus eqles z secundum hunc modū auctor in littera locutus est de aspectibus z p̄iectionibus radioz. Et vocant gradus equale gradus zodiaci non ꝓsiderando ascensiones. Scōo modo cōsiderantur aspectus secunduz gradus equinoctialis in circulo directo: z hoc modo Ptolomeus iubet accipere aspectus in. 60. ppositione cēti loquij: vbi logtur de causis dierū creticoz: z hoc modo accipit cōiter aspectus in iterrogationibꝰ z reuolutionibꝰ annoz mūdi: z in multis alijs. Tertio mō cōsiderant aspectus z p̄iectiones radioz ꝑm moduz directionum: z hoc modo accipiunt in natiuitatibꝰ. Intelligendū est iuxta capitulum de aspectibus qꝫ aspectus accipiunt tribus modis: z tot modis etiaz accipiuntur p̄iectiones radioz. Uno modo accipiunt aspectus z p̄iectiones radioz secūdum gradus circuli signoz ita qꝫ cōputant gradus zodiaci qui sunt inter vnū planetā z alīū: z iste est modus quē ponit auctor in lra. Et hunc modum tenet Abrahā auenezre. Et dicit qꝫ quasi infinities est expertus qꝫ aspectus debent accipi in zodiaco z nō in equinoctiali: z hic modus est facilis valde. Et exēplificatū fuit sufficiēter de hoc in sniando lram. Scōo mō accipiunt aspectus in equinoctiali ꝑm ascēsiones circuli directi ꝑm quēadmodū iubet Ptolomeꝰ accipere sicut dictū fuit sup lram. Cū igit ꝑm hunc modū volueris equare aspectus querere ascēsiones planete in circulo directo que incipiūt a capricorno: z serua eas. Deinde eodē mō quere ascensiones gradus alterius planete in eodem circulo directo: z serua eas. Deinde subtrahe ascensiones illius qui pro-

pinquior fuerit capricorno ſm ordines ſignor ab aſcenſionibus illius qui lō
gius fuerit: z ſi remanſerint. 60. gradus aſpiciunt ſe aſpectu ſextili. Si reman
ſerint. 90. gradus aſpiciūt ſe aſpectu quarto. Et ſi. 120. gradus remāſerint aſpi
ciunt ſe aſpectu trino. Pro aſpectu autē oppoſito nō oportet querere aſcenſio
nes: qz qñ duo planete opponunt in zodiaco: opponuntur z in equinoctiali.
Iſte modus facilis eſt: ideo nō oportet hic multū ſtare. Tertius aūt modus aſpe
ctuum z protectionis radior eſt multū difficilis maxime nō exercitatis in cal
culationib⁹. Intelligendū eſt ꝑmo circa hūc modū qd protectio radior accipit
ſm aſcenſiones circuli directi qñ planeta cuius radios volumus ꝓjcere eſt in
medio celi vel in angulo terre. Et qñ eſt in gradu oriētis: vel in gradu occidē
tis accipit ſm aſcenſiones regionis ſiue horizontis obliqui ſm tabulas factas
ad illam regionē. Si autē nō fuerit planeta in aliquo quattuor horū locorum.
ſed in locis intermediis tunc accipiuntur mixtim. Cum igit volueris ꝓjcere radios alicui⁹ planete conſidera ſi planeta ille cuius radios vis ꝓjcere ſit
in medio celi. vel in angulo terre: z tūc quere aſcenſiones illius gradus in cir
culo directo ſup qs addas. 60. gradus ſi volueris radiationē ſextilē ſiniſtram. ſ.
illā que ꝓcedit ſm ordinē ſignor a loco planete. Et gradus poſt additionē p
uenientes reduc ad gradus eqles in circulo directo ſm doctrinā canonū pri
mi mobilis: z gradus zodiaci q ꝓuenerit in illo ſūt radij ſextiles: z ſic dixi ō. 60.
gradib⁹ pro radiatione ſextili: ita intelligas de. 90. p radiatiōe ūrta: z de. 120.
p radiatione trina. Si aūt volueris radiationē dextrā. ſ. illā que ꝓcedit a loco
planete verſus occidentē ſubtrahe ab aſcēſionib⁹ gradus planete. 60. gra. pro
radiatione ſextili vel. 90. pro radiatione quarta: vel. 120. p radiatiōe trina. Et
numerū q remanet reduc ad gradus eqles ſicut prius z gradus zodiaci q exi
erit in illo ſunt radij. Exemplū in radiatione ſiniſtra pono q ſaturnus ſit in
angulo medij celi in fine ſexti gradus virginis aſcēſiones illius gradus in cir
culo recto ſūt. 247. gradus. 48. minuta. volo habere radiationē ſextilē addam
ergo. 60. gradus: z ꝓuenient. 307. gradus. 48. minuta quos reducam ad gra
dus equales in circulo directo: z exeunt. 10. gradus. 14. minuta. 14. ſecunda
ſcorpionis. ibi ſunt radij ſextiles ſaturni ſiniſtri in hoc caſu. Exemplū in radia
tione ſextili dextra: ſubtrahā ab aſcenſionibus ꝓdictis. 60. gradus: z remanēt.
187. gradus: z. 48. minuta. reducam ad gradus eqles in circulo directo. z exe
unt. 7. gradus. 9. minuta z. 15. ſecunda cācri. ibi ergo in ꝓpoſito ſunt radij ſextiles dextri Saturni. Si vero planeta cuius radios vis ꝓjcere ſit in gradu orīē
tis quere aſcenſiones gradus planete p tabulā aſcēſionū circuli obliqui deſer
uientem tue regioni. Et ſi volueris radiationem ſiniſtrā adde ſup aſcēſiones
gradus planete. 60. gradus pro radiatiōe ſextili: vel. 90. p quarta radiatione:
vel. 120. pro trina radiatione. Exemplū in radiatiōe ſextili ſiniſtra: pono q Ju
piter ſit in gradu oriētis in fine. 10. gradus ſagittarij aſcēſionis illius gradus
in orizonte obliquo ſunt. 275. gradus: z. 27. minuta: z volo habere radiationē
ſextilem ſiniſtrā addā ſup ipſos. 60. gradus z ꝓuenient. 335. gradus z minuta.
27. quos reducam ad gradus equales in circulo obliquo z exeūt. 12. gradus.
44. minuta. 21. ſecunda aquarij ibi ergo ſūt radij ſextiles Jouis. Exemplū in
radiatione ſextili dextra. ſubtrahā ab aſcenſionibus gradus Jouis. 60. gradus
z manent. 215. gradus. 27. minuta. reducam ad gradus equales z exeūt. 25. gra
dus. 54. minuta. 50. ſecunda libre. ibi ſunt radij ſextiles Jouis. Si vero pla

neta fuerit in gradu occidētis operaberis cū gradu oppositō.s.accipies ascen
siones nadir gradus planete in horizōte obliquo:z facies penit⁹eodē mō quo
dcm̄ est. Sed postq̄ reduxeris ad gradus eq̄les loc⁹ radioꝝ est loc⁹ oppositⁿ il
lius loci quē inuenis. Et vt clari⁹ pateat ponā in hoc exemplū. Pono q̄ Ju/
piter sit in gradu occidētis in fine.10.gra.sagittarij:querā ascēsiones.10.gra.ge\
minoꝝ z inuenio.41.gradus.9.minuta.addā.60.gradus ꝓ radiatiōe sextili: z
ꝓueniunt.101.gra.9.minuta.reducā ad gradus eq̄les in horizonte obliquo: z
exiūt.2.gradus.30.minuta.45.secūda leonis.sunt ergo radij in oppositō isti⁹.
s.2.gradu.30.minuta.45.secūda aquarij. Si aūt planeta cuius radios vis ꝓ/
jicere nō fuerit in aliquo locoꝝ dictoꝝ tūc op3 accipere radiationē mixto mō
ꝑm ꝓportionē distātie gradus planete inter vnū angulū z aliū. Modus autez
est iste si planeta cuius radios vis ꝓjicere fuerit inter medium celi z gradum
ascendentez:accipe primo ascensiones gradus medij celi q̄s subtrahe ab ascē/
sionibus gradus planete in circulo directo:z q̄ remanet est distantia a medio
celi quam serua. Deinde super ascensiones gradus planete in circulo directo/
60.gradus.adde pro radiatione sextili vel.90.pro radiatione.4.vel.120.ꝓ tri
na:z quod ꝓuenerit reduc ad gradus equales in circulo directo:z q̄ proue/
nerit serua.z uocet radiatio circuli directi. Deinde quere ascensiones gradus
planete in horizōte obliquo ꝑ tabulā regiōis tue sup q̄s adde silr.60.gradus
pro radiatiōe sextili vel.90.pro.4.vel.120.pro trina:z q̄ ꝓuenerit reduc ad
gradus equales per tabulaz tue regionis:z q̄ exiuerit serua:z vocet radiatio
regionis. Deinde vide differentiaz inter radiationē circuli directi z radiatio
nem regionis:quā differentiā multiplica per distātiā gradus planete a medio
celi z productū diuide per medietatē arcus diurni gradus planete. z ꝓueniet
pars ꝓportionalis quā adde super radiationē circuli directi.si radiatio circu/
li directi fuerit minor radiatione regionis z subtrahe ab ipsa si fuerit maior.z
q̄ ꝓuenerit erit locus radioꝝ. Medietatē autē arcus diurni gradus planete
inuenies subtrahēdo ascēsiones gradus planete in circulo obliquo ab ascēsio/
nib⁹ ei⁹ nadir z mediādo illud. Posset etiā alio mō inueniri pars ꝓportionalis
dīe duarū rationū.s.q̄ acciperet sexta pars dīe z multiplicaret per horas di
stantie planete a medio celi. Sed hic modus est magis tediosus q̄s primus:qz
oportet secundū hunc modum diuidere distantiam gradus planete a meridie
per partes horaꝝ gradus planete ad hoc q̄ inueniant hore distātie a meridie.
Consulo primū modum. Exēplum in hoc pono q̄ gradus medij celi sit.20.gra
dus leonis completus a saturnus sit in sexto gradu virginis completo. Que/
ram distantiam saturni a medio celi per ascēsiones circuli directi. Et inuenio
in distantia.15.gradus.22.minuta.seruabo itaq̄ eam. Deinde subtrahā ascen/
siones gradus Saturni in circulo obliquo ab ascensionibus gradus oppositi.
Et remanēt.201.gradus.20.minuta qui est totus arcus diurn⁹ Saturni quē
diuidā per medium.z venīūt.100.gradus.40.minuta qui est medietas arcus di
urni Saturni:seruabo itaq̄ eū. Deinde querā ascensiones gradus saturni in
circulo directo z inuenio.247.gradus.48.minuta quibus addā.60.gradus:
qz volo radiationē sextilē finistram.z ꝓuenient.307.gradus.48.minuta quos
reducā ad gradus eq̄les i circulo directo:z inuenio.10.gradus.14.minuta.14.
sa.scorpiōis.z hec est radiatio circuli directi. Deinde querā ascēsiones gradus
saturni in circulo obliquo in regione cui⁹ latitudo est.48.gradus. Et inuenio.

147.gradus.11.minuta quib⁹ addaz.60.gradus:z pueniũt.207.gradus.11.minuta quos reducam ad gradus equales in circulo obliquo z inuenio.19.gradus.52.minuta.14.secunda libre. Video q radiatio circuli directi est maior quã radiatio regionis subtrahã minorẽ de maiori z inuento in dcta.20.grad⁹. 22.minuta quã reducam ad idẽ genus:z pueniunt.1222.reducaz et distantiam saturni a medio celi ad idem genus distãtia fuit.15.gradus.22.minuta reducã ad idem genus.s.920.minuta.multiplicabo dctam per distantiã z proueniunt. 1126684.secunda. Deinde reducam medietatẽ arcus diurni saturni ad idẽ genus. Medietas arcus diurni fuit.100.gradus.40.minuta.reducta ad idem genus.6040.proueniunt minuta per que diuidã numerũ qui puenit ex multiplicatione. Et exiunt tres gradus 6.minuta.32.ꝑa quos subtrahã a radiatione circuli directi:qz illa fuit maior z remanẽt septẽ grad⁹.7.minuta.42.scda scorpionis.ibi sunt radij saturni sextiles sinistri in casu ꝓposito. Si aũt volueris radiationem dextrã vbi precepi addere.60.gradus subtrahe.60.z operaberis sicut prius. Si vero gradus planete cuius radios vis ꝓicere fuerit iter graduz ascẽdentẽ z angulum terre vide longitudinẽ eius a gradu ascendente quã scies hoc modo. Subtrahe ascensiones gradus ascẽdentis in circulo obliquo ab ascẽsiõb⁹ gradus planete in eodẽ circulo obliquo. Et hoc si volueris radiationẽ sinistrã.z qõ remanserit erit distãtia planete a gradu ascẽdente seruatis ꝗre medietatem arcus nocturni gradus planete quẽ scies hoc mõ:subtrahe ascẽsiones nadir gradus planete ab ascensionib⁹ gradus planete:z remanebit totus arc⁹ nocturnus quẽ media z ꝑua medietatẽ. Dis itaqz seruatis ꝗre ascẽsiones gradus planete in circulo obliquo ꝓtabulam factã ad latitudinẽ tue regiõis qb⁹ adde.60.ꝓ radiatione sextili zẽ.z qõ puenit reduc ad gradus equales in circulo obliquo z vocetur radiatio circuli obliqui. Deinde quere ascensiones gradus planete in circulo directo:quibus adde.60.gradus ꝓ radiatione sextili z cetera:z q puenerit reduc ad gradus eqles in circulo directo:z qõ ꝓuenerit serua z voce radiatio circuli directi. Deinde vide differentiã iter radiationẽ regionis z circuli directi:subtrahendo minorẽ a maiori:quã differentiã multiplica p distantiam planete a gradu ascẽdente. Et pductum diuide per medietatẽ arcus nocturni gradus planete z exibit ꝓportiõalis quã adde cũ radiatione regionis si fuerit minor radiatiõe circuli directi:vel subtrahe a radiatiõe regiõis si illa fuerit maior radiatiõe circuli directi. Et qõ post additionẽ vel subtractiõem puenerit loc⁹ erit radioz. Exemplũ i hoc pono q gradus ascẽdẽs sit.18.scorpionis.z Jupiter sit in.10.sagittarij ꝗram ascẽsiones grad⁹ ascẽdentis in orizõte.48.graduũ.z inuenio.245.gradus.55.minuta. Deinde queram ascẽsiones gradus Jouis in eode horizonte obliquo.z inuenio.275.gradus z.27.minuta:subtrahã ascẽsiones gradus ascẽdentis ab asensionibus gradus Jouis:z remanent.29.gradus.32. minuta que est distantia Jouis ab ascendente. Deinde subtraxi ascensiones gradus oppositi Jouis ab ascẽsionibus gradus iouis:z residuũ mediaui:z inueni.117.gra. 9.minuta q̃ est medietas arcus nocturni gradus iouis. Deinde addidi ascensionibus iouis.60.gradus z puenerunt.335.gradus.27.minuta quos reduxi ad gradus equales in circulo obliquo:z inueni.12.gradus.45.minuta aquarij. Et hec est radiatio regionis:seruaui itaqz eam. Deinde quesiui ascensiones gradus iouis in circulo directo:z inueni.338.gradus.21.minuta quibus addi-

e

di.60. gradus:z puenerunt.398.gradus.21.minuta.subtraxi vnam reuolutionem.s.360.gradus z remanserũt.38.gradus.21. minuta quos reduxi ad gradꝰ equales i circulo dii ecto z inueni 50.gradꝰ.57.minuta aquarij:z hec est radiatio circuli directi. De inde subtraxi minorem radiationem de maiori z inueni in differentia.6. gradus.48.minuta quã differentiam multiplicaui per distantiam iouis ab ascẽdente:z diuisi per medietatem arcus nocturni z inueni in parte proportionali.1.gradum.42. minuta.47.secunda.quã subtraxi a radiatione regionis:qz illa fuit maior. Et remanserũt post subtractionẽ.11.gradus. 2.minuta.13.secunda aquarij:z ibi est locus radiorum iouis. ¶ Si autẽ velles pjcere radios versus dextrum tunc deberes videre distantiam gradus planete ab angulo terre p ascensiones circuli directi quã inuentes subtrahẽdo ascẽsiones gradus planete in circulo directo ab ascensionibꝰ anguli terre i circulo directo. Et tunc ptẽ ꝓportionalẽ duarum raditionũ deberes addere radiationi circuli directi si illa esset minor radiationẽ regiõis: vel subtrahere si esset maior. In nullo alio differt opꝰ nisi qꝫ vbi pcepi addere ascẽsionibꝰ.60.gradꝰ: zc.dẽs subtrahe.60.zc ¶ Si aũt gradus planete cuius radios vis proijcere: fuerit inter gradum occidentis z gradũ.10.domꝰ opaberis cũ gradu oppsito planete recte p eandem viã: sicut tam dixi inter ascendens z angulũ terre. quãdo enim gradꝰ planete est inter gradũ occidẽtis z medium celi eius oppositus gradus est inter ascendens z angulum terre. Et tantũ distat gradus oppositus planete ab ascendente quãtum gradus planete a gradu occidentis. iõ eadem est operatio: nec plus nec minus. Sed post qꝫ cũpleueris operationez locus radioꝝ est locus oppositꝰ illiꝰ loci quẽ inuẽisti sicut tibi exẽplificaui: qñ planeta ẽ in gradu occidentis. Si aũt cõtingat sicut sepe contingit qꝫ gradus planete sit ante angulũ: z locꝰ vbi cadũt radij sui sit vltra angulũ: sicut vbi gradꝰ locꝰ planete sit iter medium celi z ascendens z radij cadant vltra ascendens: s. inter ascendens z angulum terre. Iste casus qñ frequenter contingit in radiatione trina: z multotiens in quarta: z aliquando in sextili. ¶ Modus est iste si locus planete cuius radios vis proijcere sit inter medium celi z ascendens z radij sui debeant cadere vltra ascendens: vide distantiã planete a medio celi per modum prius dictũ: z vide medietatẽ arcus diurni gradus planete p modum prius dictũ: z serua vtrumqꝫ. s. distantiam z medietatem arcus diurni. Deinde qras ascẽsiones gradus planete in circulo directo. Quere ẽt ascensiones gradus ascendentis in eodem circulo directo. Deinde subtrahe ascensiones gradus planete ab ascensionibus gradus ascendentis. Et qõ remanserit serua: z vocetur pars radiationis circuli directi. Deinde qre ascensiones gradus planete in circulo obliquo. z quere ascensiones gradus ascẽdentis in circulo obliquo: z subtrahe ascensiones planete ab ascensionibus gradus ascẽdentis: z quod remanserit serua z vocetur pars radiationis regiõis. Deinde subtrahe partem radiationis minorem a maiori z remanet differentia qꝫ multiplica p distãtiam planete a medio celi z pductũ diuide p medietatẽ arcus diurni gradus planete z puenietps ꝓportionalis qꝫ adde pti radiationis circuli directi si fuerit minor pte radiationis regiõis. vel subtrahe si fuerit maior: z qd puenerit erit pars radiationis eqta: q̃ pars si fuerit minor.60. gradibus radij sextiles cadunt vltra angulum ascendentis si fuerit maior cadũt ante angulũ. Et si hec ps fuerit minor.90. gradibꝰ radij quarti cadũt vltra angulum. si maior cadunt

ante angulum. Et si hec pō fuerit minor 120. gradi. sicut est quasi frequenter cadunt radij trini vltra angulum. si fuerit maior. 120. cadunt ante angulū. Si igit cadant radij vltra angulum subtrahe ptem radiationes equatā a. 60. gra. pro radiatione sextili vel a. 90. pro radiatione quarta: vel a. 120. pro radiatione trina:: z qō remanserit adde super ascensiones gradus ascendentis i circulo obliquo z quod prouenerit reduc ad gradus equales in circulo obliquo z gradus signi qui exierit erit locus radioz. Si scireris istam operationē scies dirigere planeta existentem in vna quadra ad locum existentem in alia quadra. Hūc modū nō vidi expositum nec positū aliquo libro. Ut planius pateat qō dixi ponam in hoc exemplū. Pono q gradus medij celi fit. 10. gra. cancri z saturnus sit in quarto gradu virginis: z gradus ascēdens in orizōte obliquo in regione cuius latitudo est. 40. gradus fit. 7. gradus. 59. minuta libre. Quesiui ascensiones gradō medij celi in circulo directo z inueni. 190. gra. 53. minuta. Deinde quesiui ascensiones gradus saturni in circulo recto z inueni. 245. gradus. 55. minuta. Subtraxi ascensiones medij celi ab ascensionibus gra. saturni z remanserunt. 55. gradus. 2. minuta: que est distantia saturni a medio celi. Deinde subtraxi ascensiones gradus saturni in circulo obliquo ab ascensionibus gradus oppositi in eodem circulo obliquo z remanserunt. 203. gra. 3. minuta: z hic fuit arcus diurnus gradus saturni quem mediaui z inueni. 101. gradus. 31. minuta. 30. fa que est medietas arcus diurni gradus saturni Subtraxi ascensiones gradus saturni in circulo directo que fuerunt: 245. gra: 55. minuta ab ascensionibus gradus ascendentis in eodem circulo directo que fuerunt. 277. gra. 19. minuta z remāserunt. 31. gra. 24. minuta q̄ fuit pars radiationis circuli directi. Deinde subtraxi ascensiones gradus saturni in circulo obliquo q̄ fuerūt. 144. gra. 277. minuta: ab ascēsionib⁹ gra. ascēdentis in eodē circulo obliquo que fuerunt. 190. gra. 53. minuta: z remanserunt. 46. gra. 26. minuta que fuerūt pars radiationis regionis siue circuli obliqui: vidi qō pars radiationis circuli obliqui fuit maior parte radiationis circuli directi. Subtraxi ergo minorū de maiori z remāserunt. 15. gradus. 2. minuta que fuit differentia duarū partium quā multiplicaui p distantiam saturni a medio celi z diuisi p medietatem arcus diurni gra. saturni. z exiuerūt. 8. gra. 8. minuta. 59. fa z hec fuit pars proportionalis differentie quā addidi supra partem radiationis circuli directi z prouenerunt. 39. gra. 32. minuta. 59. secūda. Isti sunt gradus ascensionum qui fuerunt in figura a saturno vsq; ad gradum ascendentem: z quia fuerunt pauciores q̄. 60. sciui q radij sextiles saturni in hac figura ceciderunt. vltra gradum ascēdentem. Subtraxi ergo hos gra. a. 60. pro radiatione sextili. z remanserūt. 20. gradus. 27 minuta. 1. fm: quos addidi super ascensiones gra. ascendentis in circulo obliquo qui fuerunt. 190. gra. 53. minuta: z prouenerunt. 211 gradus. 20. minuta quos reduxi ad gradus equales in circulo obliquo z inueni. 22. gra. 54. minuta. 52. secunda libre: ibi fuerunt radij sextiles saturni in propositio exemplo secundum hunc modum debet fieri in alijs angulis. Et hec de radiationibus sufficiant.

HAbent etiaz quinqz planete in vno quoqz signo terminos. Ptol⁹ auctor determinauit de trib⁹ dignitatib⁹

essentialibus planetaruz. In ista parte auctor determinat de quarta dignitate essentiali quam habent planete in signis. Et diuiditur in duas partes: quoniam in prima parte ponit terminos planetarum. In secunda parte soluit quadam contrauersiam que est inter aliquos de triplicitatib⁹ z terminis. Secunda pars incipit ibi. Quidam preponuntur. Prima pars diuidi potest in duas partes: ita q̄ p̄mo incipit tractare de terminis planetaz̄ l'raliter. Scōpo nit tabulam de ipsis terminis. Secūda incipit ibi: z pp diuersitatē eozūdez. Dicē p̄mo q̄ quinq̄ planete. s. Saturnus Jupiter ♂ars Ven⁹ z ☿ercuri⁹ hñt ter minos dispositos p diuersos gra. Et p̄mus termin⁹ ē Jouis a p̄ncipio arietis vsq̄ ad finem sexti gra. eiusdē. Et a p̄ncipio septimi gra. eiusdē arietis vsq̄ ad finē 12. est terminus Veneris. Et a p̄ncipio. 13. gra. vsq̄ ad finē. 20. est terminus ☿ercurij. Et a p̄ncipio. 21. vsq̄ ad finē. 25. est treminus ♂artis. Et a p̄ncipio. 26. vsq̄ ad finē arietis est termin⁹ Saturni. Postea dicē. z q̄ isti grad⁹ sunt diuersi: ita q̄ non vadūt equaliter nec p̄m ordinē planetaz̄ graue esset eos tenere in memoria: ideo posuit eos eo⁹ in tabula secundum q̄ videtur in litera.

Quidā p̄ponunt triplicitates terminis.

Hic soluit q̄z̄dā contrauersiā que est iter sapientes de triplicitatib⁹ z terminis. Et dicit q̄dā p̄ferūt triplicitates terminis. Et q̄dā p̄ferūt terminos triplicitatibus. Soluit istā ꝯtrauersiā z dicit q̄ dñi triplicitatū sunt fortiores q̄z̄ium ad nutritionē pueroz̄: q̄ in natiuitatib⁹ significāt nutritionē z ab eis accipit significatio virū puer fit vitalis aut nō. Dñi aūt terminoz̄ sunt fortiores in directione: q̄ dū dirigit̄ gradus ascēdens alicui⁹ natiuitatis dirigitur ad terminos fortunarū z in fortunaz̄. z dñs termini illi⁹ vocat diuisor vel dispositor q̄z̄diu durat directio in illo termino: z si fuerit ibi aliq̄s planeta vel radij eius erit ꝓticeps. De hoc diffusi⁹ dicet in sequentib⁹ dño p̄cedente. Notādum est hic de terminis q̄ discordia fuit iter sapiētes antiquos de terminis. Et fuerūt tres opiniones famose de terminis. quarū vna fuit indoz̄. alia egyptioz̄. tertia caldeozū. Ptolemeus in. 218. ppositione p̄me ptis q̄dripartiti magis approbat terminos egyptiozū z dicit se inuenisse vnū libz̄ū de terminis antiquū qui p̄ vetustate erat ꝓ maiori pte fact⁹. Et ille cōcordabat cū terminis egyptioz̄. z i illo libro summa graduū terminoz̄ cuiuslibet planete erat tant⁹ quant⁹ numerus annoz̄ suoz̄ maiorū quos dant in natiuitatib⁹. Verbi grā: anni maiores saturni sunt. 57. ānī. Jouis. 79. ♂artis. 66. Veneris. 82 ☿ercurij. 76. z omnes isti collecti faciunt. 360. Si volueris hoc experiri cōputa gradus oium terminoz̄ alicui⁹ planete: verbi grā Jouis: z inuenies numerū annoz̄ suozum scilicet. 79. z sic de aliis. Haly in cōmento. 206. ppositionis p̄me ptis q̄dripartiti dicit. Illi ve egypcio fuerunt sapiētes magici qui fuerunt ab antiquo tpe. nam isti fuernnt studij z exercij magini in scientijs z sapientijs oibus de q̄bus hō se iuuare pōt. Et scim⁹ hoc per chronicas sapiētum antiquoz̄ p̄m q̄ loquebantur de ipsis z per ea que de suis operibus remāserūt a multis milib⁹ annozum vsq̄ ad hodiernā diē. Tñ ego dico illud q̄ ego vidi de vna experiētia q̄z̄ inueni in loco qui dictus est oculus solis: q̄ in modico tpe miracula magna vidi. hec sunt verba Haly. de experientia aūt tacet. In centiloquio in cōmēto illi⁹ p̄positionis vultus huius seculi. dicit vnam experientiam de sigillo scorpionis facto in lapide secundum q̄ pōt ibi videri: z qui voluerit videre ibidē videat.

FAcies autē signorū. Hic determinat de gnta dignitate z vltima essentiali qz hñt planete in signis q vocatur facies. Et pōt diuidi in tres partes. qm̄ i ꝓma pte ponit diuisionē z ordinationē faciex. In ba parte docet inuenire facies ꝓ numeros. In tertia parte ponit de eis tabulā. Scōa pars incipit. Cū ha/bueris gradus in aliquo signo. Tertia est in fine vbi ponit tabulā. Dicit q qō/libet signū diuiditur in tres partes equales q vocant tres facies z qlibet facies est ex. 10. gradibus. Et incipiunt iste facies a principio arietis z pcedūt hz ordinē signoz z planetaz. itaq; prima facies est martis. s. primi. 10. gradus. ba facies arietis. s. 10. gradus sequētes sunt solis q succedit marti in ordine sphaerarū. tertia est veneris que succedit soli. Et prima facies tauri est mercurij que succedit veneri. Secunda lune que succedit mercurio. Tertia saturni. Et ꝓma geminorū Iouis. z sic ꝑm hunc ordinem vsq; ad finē signorum. Postea docet inuenire ꝓ numeros cuius planete sit aliqua facies. Et dicit cū habueris gradum alicuius signi z volueris scire cuius planete facies sit in illo gradu cōpu ta numerū signorū a principio arietis vsq; ad principiū signi propositi: z multiplica illum numerū per tres: z cuz numero producto adde facies cōpletas signi propositi: verbi gra: si transierint. 10. gradus cōpleti adde vnitatē. Si. 20. completi adde duo. Deinde a toto numero subtrahe. 7. quotiēs poteris. z qō remanserit computa a marte secundum ordinem planetarū. z vbi numerus finitus fuerit sequens planeta est dñs faciei quesite: verbi gratia pono quod habeam. 15. gradus leonis volo scire cuius facies sit. 15. gradus leonis scio q a principio arietis sunt. 4. signa completa. multiplicabo ergo. 4. per. 3. z erunt. 12. Et scio q de leone transiuit vna facies completa: ideo addam vnū z erunt. 13. facies complete a principio arietis. subtrahā inde septem z remanent. 6. dabo. primam vnitatem marti. secundam soli. tertiam veneri. quartam mercurio. quintam lune. sextam saturno. Erit ergo facies sequens que non fuit completa Iouis. Postea ponit tabulam cuius opus facile est. Queres enim nomen illius signi cuius dominū facieī queris z inuenies in directo quis sit dominꝰ prime faciei z quis secunde z quis tertie.

QUia auxiliante deo. Postqz auctor determinauit de dignitatibus planetarū in signis. In ista parte determinat de fortitudinibus quas hñt in istis dignitatibus. Et pōt diuidi in duas partes: qm̄ in prima parte ostēdit quot fortitudines hēat planeta in qualibet dignitate. In ba parte cōparat istas dignitates ad res sensibiles. scōa est ibi: vnde gdā de hac re. Prima pars pōt diuidi in duas: qm̄ primo continuat se ad dicenda. ꝺo prosequitur ibi: naz dñs domus. Dicit q adiuuante deo cōpleuit de dignitatibꝰ planetarū i signis. modo vult ostendere quot fortitudines hēat quelibet in ipsis dignitatibus. Postea dicit q dñs domus hz quinqz fortitudines. dñs exaltationis hz quattuor. dñs triplicitatis hēt tres. dñs termini duas dñs faciei vnā. Postea replicat illaz cōtrouersiā de terminis. Et ponit cōparationē in dignitatibus planetaruz dicens q quidā de dignitatibus planetarū fecerunt talē cōparationē q̄ planeta existens in sua domo est filius viro existēti in domo atq; dñatōe sua. Et planeta in exaltatōe sua est filius viro in regno atq; gloria sua z patet in littera. Hz ista littera pōt notari si aliquis planeta pattaf magnū ifortunū i domo vel ex

altatione sua hoc est multū detestabile. sicut multū eēt detestabile si rex vincere tur in ppio regno suo z in fortiori loco regni sui. Jō qñ luminaria eclypsant in propijs domibus vel exaltationibus suis hoc est malum signum.

Sequuntur has figure signorum.

Primo auctor determinauit de dignitatibus planetarum in signis z defortitudinibus quas habent in istis dignitatibus. In ista parte determinat de figuris siue formis ipsorum signorū hoc est ostēdit nobis que signa hñt formas humanas: z que hñt formas aliorū animaliū z manet indiuisa. Dicit quod quedam signa dicūtur rationalia. s. illa quorum imagines sunt figurate ad imagines hominum. Et illa sunt gemini virgo aquarius libra z medietas prima sagittarij. z ista dicuntur habentia pulchras voces. Et virtus eorum est maior cū fuerint in oriente. Et quedam ex signis dicuntur habentia halas scilicet gemini virgo z pisces. Quedam ex eis dicuntur quadrupedia. s. sagittarius leo aries taurus z capricornus. Et eorum quedā sunt domestica. s. illa que sunt figurata secundum figuras animalium domesticorum. Et hec sunt aries taurus z capricornus. Et eorum virtus magis apparet cum fuerint in meridie. Virtus autem virginis capricorni z aquarij magis apparet cum fuerint in septentrione. Et quedam ex signis videntur vitiosa z turpia z tortuosa scilicet aries taurus cancer scorpius z pisces. z virtus eorum magis apparet in occidente Quedam vero sunt sterilia. s. gemini leo virgo. Et quedam dicuntur habentia paucos filios. s. aries taurus libra sagittarius capricornus z aquarius. Et quedam ex his signis sunt multum luxuriosa. s. aries z taurus leo z capricornus. Et quedam dicuntur multum filiorum scilicet cancer scorpius z pisces. Et quedam ex signis dicuntur habentia dimidiam vocem: illa scilicet que habent vocem animalium balantium rugientium z mugientium: vt aries taurus leo capricornus z vltima pars sagittarij. Quedam ex signis dicuntur carentia omnino voce scilicet illa que figurantur secundum imagines animalium carentium voce: vt cancer scorpio z pisces. Haly abenragel breuiter expedit se de formis signorum dicens. Signorum alia sunt in forma hominum. Alia in forma bestiarū. Alia in forma bestinglorum Alia in forma reptilū. Que sunt in forma humana sunt gemini. libra aquarius virgo. In forma bestiarū aries taurus capricornus z sagittari⁹. In forma bestinglorum. i. animalium rapatiuz leo. In forma reptilium cancer scorpio z pisces.

Et vnum quodque signorum habet propriam significationem.

Primus auctor determinauit de figuris signorum. In ista parte ostendit nobis quid habent signa ex membris hominum: z ex regionibus z ex planetis. Et potest diuidi in duas partes: qñ in prima parte facit quod dictum est. In secunda determinat de doloribus planetarum in signis. Secunda incipit ibi. Et siquidem planete significauerint dolorem. Prima potest diuidi in. 12 partes secundum q. 12 sunt signa. Claruz est quod dicti litere exceptio q nomia regionū nō sunt nobis nota Notā dum est hic quod Ptolemeus diuidit totā terrā habitabilem in quattuor partes. Et secundum diuisionē Ptolemei imaginari potest vna linea tranſiens

ab oriente in occidēte per mediū habitationis ita qđ ista linea diuidat partez meridionalem a septentrionali. Et dicit Haly z ista linea distat ab equinoctiali per.36.gradus.z secundū hanc diuisionem distat ab vltima habitatione in septentrione per.30.gradus vel circa:ita quod tota latitudo contineat.66.gradus. Et tanta est distantia equinoctialis vsqz ad circulū arcticuz:immo est 66. gradus.26.minuta:z.30.scđa. Ideo dicit Haly vel circa. Et dicit quod infine istius linee versus occidentem est passagiū herculis. Et hoc est vnde transitur in hispaniam z est mare ibi strictuz quod existens in vno littore potest videre existentē in alio. Et sunt ibi tres insule q̄rū vnā videt trāseuntes in hispaniā p terrā occidentis. Et stat in ea idolū tenens in manu claues ad demonstrandū q̄ vltra locum illū nō fit habitatio. Et in qualibet duarum aliarū insularū stat idolū sm eundē modū. Et in parte orientali in fine linee p̄dicte stant idola eodem modo tenentia claues z demonstrantia quod non fit vltra illum locū habitatio versus orientez. Dicit Haly q̄ Hercules posuit ista idola in signum q̄ ipse acquisiuerat totū mundum. Longitudo linee predicte scōm q̄ dicit Haly est.180.graduū. His visis sm sententiā Ptolemei imaginet ista linea diuidi p medium ita qđ remaneant.90.gradus versus orientē:z alij.90.versus occidentem. Et imaginetur tranfire vna linea per polos mundi per mediū diuisionis linee supradicte ita videlicet q̄ transeat per medium terre habitabilis scđz latitudinem. Prima autē linea dicebatur transire per medium terre habitabilis sm longitudinē. Patet itaq̄ q̄ due linee supradicte que diuidunt totam terrā habitabilē in quattuor partes contūgunt in loco intersectionis linearū qui est punctus in medio terre habitabilis. Hac diuisione intellecta facile est videre sniaz. Ptolemei in partitione signoꝝ z terrarū. Dicit itaq̄ Ptolemeꝰ q̄ hec tria signa aries leo z sagittarius que faciunt primā triplicitatē ptinēt ad q̄rtaz partē terre habitabilis que est iter septētrionē z occidens.z illā q̄rtā gubernat Jupiter eo q̄ est septentrionalis:z mars hz participationē cū eo:qz ptinet ad partez occidentalē. Et tria signa triplicitatis scđe.s.taurus virgo capricornus pertinent ad partē que est inter meridiē z orientz gubernat ipsam venus:qz est meridionalis.z hz participationē cū ea saturnus qm̄ ad partē orientalē pertinet. Et tria signa triplicitatis tertie.s.gemini libra z aquariuz ptinēt ad partē que est inter orientz septētrionē:z gubernat ipsam saturnus eo q̄ pertinet ad orientz hz participationē cū eo Jupiter eo q̄ pertinet ad septentrionem. Et tria signa triplicitatis quarte.s.cancer scorpio z pisces pertinent ad partez que est inter meridiez occidens.z gubernat ipsaz mars:qz pertinet ad occidens. z hz participationē cū eo venus. Ex predictis poterit quilibet cōiecturare ad quod signum pertineat quelibet terra. Scietenim per longitudinem z latitudinē regionis de qua quarta fit. Verbi gratia:oīs terra cuiꝰ latitudo est maior. 36.gradibus.z longitudo eius ab occidēte minꝰ.90.gradibꝰ fuerit est de quarta septentrionali occidentali z sic de alijs suo modo. Cognita igitur quarta in qua est terra tua scis quod vnum signum ex tribus signis triplicitatis illius quarte respicit illā terrā.z poteris scire quod ex illis tribus respiciat eaz p mores z cōsuetudines hoiuz habitantiū in ea. Verbi gra:scis q̄ terra christiano ruz est in parte septētrionali occidentali scio qđ aries leo z sagittarius dñatur sup ipsam. Et si velim scire supra q̄z ptē eius dñaf q̄libet istorū signorū respicio ad mores z cōditiones hoium cū gbus signis magnis concordant. Cōstat

autē q romani sunt famosiores z nobiliores istius quarte z ideo cōuenit vt at tribuatur eis signū nobilius inter hec tria. z hoc est leo domus solis. Constat ēt q almani sunt homines iracundi z furiosi de nā martis: ideo cōuenit vt attribuatur eis aries domus martis. Constat etiam q hispani sunt boni milites exercitij magni in armis: ideo cōuenit vt attribuat eis sagittarius qō est signuz militiarū z bellozū. Et hanc ptitionē ponit Ptolemeus in littera in scōa parte quadripartiti. Dicit enim sic z prouincie cū ariete cōcordantes sunt terra bri tannie z terra de salacia. Credo q deberet dici de scalauia z germania. Et q cō cordāt cū leone sunt: italia: gallia: apulia: z cecilia. Et Haly dicit ibi: q hi sunt termini rome. Et q. cōcordāt cū sagittario sunt terre de turcia calciata z hispa nia. De ptitione aliozū signozū cū alijs terris paz curo. Quia nec noia eaz nec pditōes hoiuz sunt mihi nota nec faceret mihi aliquā vtilitatē hoc scire. Si qs āt cognoscat eas z voluerit in eis mozari applicet fz modū dcm in tribus si gnis pdictis. Dicit Abrahā auenezre q pmū clyma ē capricorni z aqrij: z gu bernator eius est saturnus. Scōm clyma est sagittarij z piscis z gubernator ei⁹ est Jupiter. Tertiū clyma ē scorpij z arietis z gubernator ei⁹ est Mars. Quar tum est leonis z gubernator eius est sol Quintū clyma est tauri z libre z eius gubernator est venus. Sextū est geminozū z virginis z ei⁹ gubernator mercu rius. Septimū est cancri z gubernat illud luna. Abrahā auenezre ponit cō ditiones nascentiū sub qlibet signo z ē snia sua ista. Qui natus fuerit sub pma facie arietis erit ruffus z fim⁹: veter ei⁹ erit pu⁹ z strictus carne extenuat⁹: hēbit qz supza pedē sinistrū signū z in cubito man⁹ sinistre: z amici ei⁹ erūt plures z ipse odiet malū. Qui vo nat⁹ fuerit sub ba facie ierit ei nigredo plchritudini facie cōiuncta: corpus eius tēpatū pceps in irā aio occultans voluntatē mala: estqz alti cordis: inimici ei⁹ plures erūt. Qui nat⁹ fuerit sub tertia facie eius erit ruffus color ei⁹ z croce⁹ ē erit solitari⁹: Qui nat⁹ fuerit sub pma facie tauri erit breuis statur: sui oculi magni: labia spissa: z hēbit signū in collo: z est corde fe stin⁹: amici ei⁹ plures: z manerieb⁹ delitiaz delectabit ipse. Nat⁹ aūt sub facie ei⁹ ba: hēbit faciē rotundā: ventrē latū: oculos pulchros: z ei⁹ aia volūtaria reqz cito ppendet: z circa spatulas pilosus existet. z hēbit signū in lūbris. Et q nat⁹ fuerit sub tertia facie pulchri coloris existet pulchreqz facie: z hēbit signuz in oculo sinistro: virqz laboriosus erit. nec in mulierib⁹ fortunat⁹ existet. Qui aūt natus fuerit sub fine hui⁹ signi erit carens testiculis nāliter z fine vel hermo frodit⁹. Qui nat⁹ fuerit sub pma facie geminoz erit pulchri corpis z decentis. z oculoz̄ z piloz: hēbit signū in capite vel in oculis. Visus ei⁹ acut⁹ minime ē iracūdus eritqz laborator z cū mulierib⁹ minime fortunat⁹ existet. Et q natus fuerit sub scōa facie erit breuis stature z niger z super eius cubitū signū nigre dinis: eiusqz vba pulchra z dulcia. Natus sub tertia facie nimiuz hēbit oculos paruos. eritqz vir suspicator z leuis: z loquet vba irrationabilia: eritqz mēdax. Qui natus fuerit sub pma facie cancri erit corpore z pilis decens: supcilia ei⁹ erunt stricta nareſqz longe z spatule late: z habebit signū in cubito dextro: aut eius brachio: z aia eius bona amici eius plures: eritqz sciens z ingeniosus. Qui natus fuerit snb scōa facie: erit color eius rubeus breuisqz statur: carens barba: z habebit signū in oculis. Qui sub tertia facie natus fuerit erit crassus breuisqz statur: z habebit multitudinē pilorz in supercilijs. Qui natus fuerit sub pma facie leonis erit pulcher corpore: z facie: z color vultus eius erit

rubeus albo cũmixtus:oculi eius commixti pectus rectum:z crura sua patiẽ
tur morbum in parte superiori:z erit cognitus in ter gentes:z simplex imixtusq̃
consortio regum. Qui natus fuerit sub secunda facie erit pulchre:pectus
eius erit latum:testiculi z crura gratilia:eritq̃ honoratus inter familiam eius
ac alti cordis. Natus autem sub tertia facie erit aliquantulum breuis statura
eritq̃ color eius albus roseo permixtus:eius vox vehemens amans mulie
res:z habebit plenitudinẽ amicoꝝ z morboꝝ plures substinebit. Qui natꝰ fue
rit sub prima facie virginis erit decentis statuere:erit corpus eiꝰ erectum z pul
chrũ:z erit sciẽs z actꝰ:eius capilli scripsi:z erit diligẽs iusticiã:eius vox vehe
mens:sterilis existent:anima eiꝰ bona:facies pulchra:eritq̃ scriba z bene doc
tus. Qui aũt natus fuerit sub secunda facie erit pulchre apparẽte:oculi eiꝰ par
ui.nasus eius pulcher:eritq̃ disciplinabilis z simplex prevoluntarius corde
diliget laudari. Natus sub tertia facie erit pulcher aspectu pceptibilis discipli
ne:veri sensus ac simplex z sapiens. Qui natus fuerit sub ꝑma facie Libre:erit
pulchre facie:z in eiꝰ capite vlnera ierũt:eritq̃ laboratoꝝ z simplex ac disciplꝰ
nabilis. Natꝰ sub secũda facie erit pulchri vultus z inerit ei ipedimẽtũ in ocu
lis:eritq̃ corde prevolũtarius. Natus sub tertia facie erit pulcher z erit cogni
tus z honoratꝰ iter gentes ipsius. Et qui fuerit natus sub fine signi huius erit
nullius sexus aut virtusq̃. Qui fuerit natꝰ sub ꝑma facie scorpionis parũ pul
cher existet:z habebit signũ in capite:z pectꝰ eius erit latũ. Et habebit signum
in pede sinistro vel in manu dextera estq̃ hõ castigationis bonaq̃ discretione
plenꝰ ac in loquela festinus. Natus sub secunda facie caput eiꝰ erit magnum:
existetq̃ modice pulchre figure:z habebit singnum ingenu z dorso:z erit hõ
discipline verba sua multiplicans. Qui natus fuerit sub tertia facie erit breuis
statureoculis eius cõtorti appetẽs comedere amãs mulieres. Qui aũt natus
fuerit sub fine huius signi aut erit nullius aut virtusq̃ sexus. Qui natus fue
rit sub ꝑma facie sagitarij erit pulcher specie:decorus aspectu recte statureꝫ
diligens bonũ:regibus ac magnatibꝰ se cõmiscẽs. Natꝰ sub secũda facie corpꝰ
habebit cõdecẽa facies in eius crocea supercilia cõpressa z hẽbit signum in pe
ctore. Natꝰ sub tertia facie erit longus:pulcher facie:oculi eius vi murilegi:
pectꝰ latũ:z habebit signũ in sinistro crure. Qui sub ꝑma facie capricorni natꝰ
fuerit erit corpus suum condecẽs:pectus latũ:z hẽbit signũ nigrum in cubito
erit astutus disciplinabilis simplex z ꝓuoluntariꝰ. Natus sub secunda erit pul
cher:hẽbit nares longas:oculi eiꝰ pulchri:volũtas eiꝰ mala z iracũdus: est
hõ sciẽte. Natus sub tertia facie erit pulcher corpore:eiꝰ in facies citrina:z
in eius brachio sinistro erit nota vel in ipsius genu:festinus in irasꝫ.despiciẽs
milũ vel pugnãs pro malo:diligẽs mulieres:hõ disciplineꝫ diligẽsq̃ sodales
Qui aũt natus fuerit in fine huius signi erit filius adulterinꝰ z oino huic sest
signo minime in mulierum natiuitatibꝰ valere. Qui aũt natus fuerit sub ꝑma
facie aquarij erit corpore z facie formosus:z hẽbit in pectore aut pede sinistro
signum:eritq̃ hõ disciplinabilis z sodales diligens. Natus sub secunda facie
erit longus:facies eius erit rubea:z signum habebit i dorso z sub eius cubito
eritq̃ oibus diebus suis in dolore. Natus sub tertia facie corpore pulcher:
statura breuis:facie roseus:z habebit signũ sub cubitis:z erit mulierũ amatoꝝ.
Et qui sub fine huius signi natus fuerit diuersificatus erit in eius figura atq̃
in omnibus suis operibus. Qui autẽ sub ꝑma facie piscũ originẽ traxerit:coꝝ

pus eius erit album: z facies similiter: pectus eius latum: barba pulchra: frōs preclara: oculi eius magis nigri q̄z albi. Et forte aliquod membrum sibi defi/ciet: diliget dormire: eritq; gulosus z ebriosus: z habebit signum sub cubito vel in pede. Natus vero sub secunda facie erit breuis statute. decorus aspectu: barba nigra: pilosus: z erit ambulans in duritia cum filijs hominum. Natus: sub tertia facie piscium erit aspectu preclarus: oculi eius pulchri: eritq; morbosus:

Si quidez planete. Prius auctor ostendit qualiter signa respiciūt membra humani corporis. In ista parte ostendit nobis qualiter planete respiciunt membra corporis humani in ipsis signis. Et potest hic pars diuidi in. 12. partes secundum. 12. signa. vbi partes incipiunt patet. Prima pars diuidi potest in duas: quoniam primo proponit. Secundo prosequitur ibi: in ariete. Dicit primo q̄ si aliquis planeta significauerit aliquam infirmitatem siue debilitatem in corpore humano habebit in quolibet signo membrum proprium in quo erit illa infirmitas. Et quia ita est cōuenit tractare de doloribꝰ planetarū in signis. Et incipit ab ariete p̄cedendo secundū successionē signorū z planetarum. Quod dicit auctor planū est in litera. Ad euidentiā vnius p̄tis pono vnū exemplum: Pono q̄ in aliqua natiuitate saturnus significauerit nato debilitatem alicuius membri z sit saturnꝰ in ariete. Dico q̄ illa debilitas vel infirmitas erit in pectore. Et si saturnus sit in tauro erit illa infirmitas i vētre z sic intelligas de ceteris signis. Pono ēt q̄ mars in natiuitate intelligas de reuolutione annoꝝ. natiuitatis significauerit vulnerationē z sit mars in ariete erit vulnꝰ in capite. Si in tauro erit vulnus in collo: z sic de ceteris signis z planetis intelligas. Ptolemeus vult q̄ mēbra in q̄bus cadunt morbi z̄. impedimēta accipiuntur a figura celi in hora natiuitatis vel reuolutionis. Dicit enim in. 74. propositione centiloquij cū fuerit mars in ascendente alicuius natiuitatis erit cicatrix in facie vel capite nati. Dicit enim Haly q̄ caput est ascendentis z secundū hoc collū est secunde domus. brachia tertie domus z sic p̄m ordinem domorum secundum q̄ dictum fuit de signis. De hac materia diffusius loquitur domino concedente in. capitulo sexte domus.

Sunt quoqz in vno quoqz signo. In ista parte auctor determinat de quibudam specialibus proprietatibus planetarū que sunt in diuersis gradibus circuli signorum z sunt sex. sunt enim ibi quidā gradus masculini z quidam feminini. Et sunt ibi quidam gradus lucidi z quidam tenebrosi. Etiam sunt ibi quidam gradus qui dicuntur putei. Et sunt ibi quidam gradus quidicuntur azemena. Et sunt ibi quidam gradus qui dicuntur augmentantes fortunam. Et sunt ibi quidam gradus qui dicuntur confortes. Et secundū hoc ista pars potest diuidi in sex partes: quoniam in p̄ma parte enumerat gradus masculinos z femininos. In secunda parte enumerat gradus lucidos z tenebrosos z fumosos. In tertia parte enumerat gradus qui dicuntur putei. In quarta parte enumerat gradus qui dicuntur azemana. In quinta parte enumerat gradus qui dicuntur augmentantes fortunam z gradus sublimitatis. In sexta parte enumerat gradus qui dicuntur cōfortes. ¶ Prima pars incipit in principio. Secunda incipit ibi: z in vnoquoq; ho

rum signorū. Tertia incipit ibi: z in signis sunt gradus. Quarta ibi: z sunt in signis quidam gradus. Quinta ibi: z in circulo. Sexta ibi: z omnes duos gradꝰ. Prima pars potest diuidi in duas partes: quoniā in prima parte incipit enumerare gradus masculinos z femininos litteraliter. In secunda parte ponit tabulam de eis. Qđ dicit patet in litera. Postea dicit q̄ sunt gdā gradꝰ in circulo qui dicunt lucidi z gdam tenebrosi: z gdam fumosi z quidam qui vocant vacui. Et incipit primo eos enumerare. Et deide ponit de eis tabulā z patet. post ea dicit q̄ sunt in circulo quidaz gradus qui dicuntur putei. z enumerat illos omnes in littera. z quidā libri habent tabulam de eis factam. Deinde dicit q̄ in signis sunt quidam gradus qui dicuntur azemena Et dicit q̄ azemena est quedam debilitatio corporalis vt est cecitas vel surditas vel aligd talium vel amissio membri. Juxta quod notandū q̄ dicit Haly Abenragel in p̄mo capitulo domus sexte libri sui de natiuitatibꝰ. Quando pars azemena fuerit in partitione ascendentis z luna iuncta cum ea vel dominus ascendentis significat: q̄ azemena erit in illo membro nati quod cadit in partitione illius signi. Notandum est etiam q̄ si sol in natiuitate alicuius fuerit in gradu azemena erit debilitatio in oculo dextro si luna erit in sinistro. Postea dicit q̄ sunt quidam gradus in circulo qui dicuntur augmentantes fortunam z enumerat eos in littera. Juxta quam partem notandus est quod Haly dicit in commento. 229. propositionis prime partis quadripartiti scire te conuenit q̄ gradus augmentantes fortunam sunt gradus exaltationis solis z planetarum fortunarum. scilicet 19 arietis. 3 tauri. 15 cancri. 27 piscium. Similiter sunt illi in quibus adiunguntur termini fortunarum. Et: scilicet. 13 sagittarij z: piscium. z sunt etiam gradus terminorum fortunarum Et gradus in quibus sunt stelle fixe de natura fortunarum. Et econtrario in quibus sunt stelle de natura infortunarum Et postea dicit q̄ omnes duos gradus qui sunt eiusdem longitudinis a capitibus signorum mobilium sunt eiusdem fortitudinis. Et dicuntur consortes scilicet. 20. gradus capricorni. z. 10. gradus sagittarij. Isti enim duo gradus equaliter distant a capite capricorni. z 20. libre. z 10. virginis equaliter distant a capite libre. Et. 20. cancri z. 10. geminorum equaliter distant a principio cancri. z 20. gradus arietis. z. 10. piscium equaliter distant a principio arietis. Ptolemeus dicit. 229. propositione prime partis. Astrologi ceteri multum locuti fuerunt de gradibus z diuiserunt eos in gradus lucentes lubricos z fumosos. Et sunt ex eis azemana: z sunt ex eis putei. Et locuti fuerunt de aliis multis sicut inuenies per multos libros astronomie. Et si hoc inuenerunt experientia bonum est q̄ operis per hoc. Et forsitam si eis accidit q̄ aliquis planeta vel stella fuit in gradu vel eius radius z fecit fortunam ceciderunt q̄ gradus hoc fecerit. Et siquidem ita est conuenit vt te mutes de vno gradu in alium. Et hic finem imponamus nostre rationi. Videtur per istam literam q̄ Ptolemeus non multum approbat gradus augmentantes fortunam z̄c. Dicit enim si ita est conuenit vt te mutes de vno gradu in alium. gradus enim dicuntur lucidi vel tenebrosi propter stellas fixas ibi existentes. Et vult Haly secundum q̄ preallegatum fuit q̄ gradus dicuntur augmentantes fortunam in quibus sunt stelle de natura fortunarum. Constat autem q̄ stelle fixe mutant loca sua respectu zodiaci none sphere. Ex illa littera Ptolemei potest trahi q̄ iudicia debent fieri secundum nonam sphaeram z non secundum

octauā. Ex quo enim vult q̄ istos gradus oportet mutare: consequens est q̄ gradus sc̄m quos debent fieri iudicia nō mutant. Albumazar in introducto/rio suo pōit istos gradus. s. masculinos ⁊ femininos lucidos ⁊ tenebrosos ⁊c. Et dicit ibi si planeta i natiuitate vl' interogatiōe masculini fuerit in gradu masculino vel in natiuitate feminine vel iterrogatione in gradu feminino erit cuius significatio fortior. De gradibus lucidis. tenebrosis ⁊ fumosis dicit si ceciderit planeta in gradu lucido: erit ei⁹ significatio fortior in significatiōe honorum ⁊ significat pulchritudinem. Et si ceciderit in gradu tenebroso significat duritiem ⁊ tarditatez ⁊ horribilem rem ⁊ tenebrosam ⁊ malam. Et cum ceciderit in gradu fusco: vel vmbroso vel fumoso: vel in gradu vacuo significat modicum horribile. Et si ceciderit planeta in gradu putei abibit eius pulchritudo ⁊ aspectus ⁊ debilitat in significatione sua. Fortune namq; cum ceciderint in eos debilitant in significatiōe eaꝝ. Mali vero cuz ceciderint in eos debilitatur significatio eoꝝ. Et fortassis significabit fortunam accidentalē ꝓpter debilitatem eorum super malum. De gradibus augmētantibus fortunā dicit antiqui putauerunt q̄ in circulo erunt gradus augentes fortunā. Et dixerunt q̄ planete cum non fuerint i locis significātibus fortunā nati ⁊ fuerit luna vel pars fortune in his gradibus aut fuerint ipsi gradus ascendentis augent fortunam nati. Et si planete significauerint sibi casum. Isti gradus mouent eum in sublimationem per aliquā quantitatem quodam motu. De gradibus sublimitatis dicit. Quidam dixerunt q̄ cum ascendens fuerit aligs istoꝝ graduum: aut fuerit sol in natiuitate diurna: aut luna in nocturna in quibusdam eorum ⁊ fuerit in loco optimo in figura. Et cum hoc significauerint planete radicis natiuitatis fortunā ꝓducet natū ad sublimitatem ⁊ sedem nobilitatis ⁊ dominabitur terris ⁊ ciuitatibus: ⁊ posidebit diuitias multas.

Et quia auxiliante deo. Prius auctor determinauit de esse circuli signoꝝ essentiali. Hic determinat de esse accidentali ipsius. Et diuiditur in duas ptes: qm̄ primo continuat dicta dicendis. Secundo prosequitur ibi: nam circulus signorum. Et illa diuiditur in duas partes: quoniam primo determinat de diuisione accidentali circuli signorum. Secundo determinat de proprietatibus ⁊ significationibus consequentibus ipsam diuisionem: ⁊ incipit ibi: quarta autem pars que est ab ascendente. Et ista diuiditur in duas partes: quoniam primo ponit proprietates ⁊ significationes quartaꝝ. Secundo ponit significatiōes singulaꝝ domoꝝ: ⁊ illa incipit ibi: ⁊ vna queq; domoꝝ. Primo dicit postq̄z compleuit esse essentiale circuli signoꝝ. nunc vult tractare de eē accidentali ipsi⁹. Postea dicit q̄ circulus figuratur qualibet hora tali figura que diuiditur in q̄ttuor partes quas diuidit circulus horizonte ⁊ circulus meridianus. Et quelibet istarum quartaꝝ diuiditur in tres ptes equales ꝑm diuisionē signi ascendentis in circulo directo. Et hoc mō diuidit totus circulus in. 12. ptes que vocantur turres vel domus: cuius expositio est in canonibus tabulatum. Intelligendi sunt duo circuli magni trāseūtes p polos mūdi: quoꝝ vnus est circulus meridianus: ⁊ alter circulus transiens p punctū zodiaci q̄ est in contactu orizontis orientalis: ⁊ per punctum oppositum. s. qui est in contactu orizontis occidentalis intersecās circulum meridianum sup polos mūdi. Isti duo circuli diuidunt totum celum in quattuor partes que quandoq; inter

te sunt equales quandoq; inequales: vt plurimum tamen sunt inequales. Si enim principium Arietis vel principium libre fuerit in ascendente. Iste quarte sunt equales. In omnibus autem alijs dispositionibus sunt inequales. Postea intelligatur portio circuli equinoctialis intercepta inter circulum meridianum z circulum transeuntē per initium ascendētis diuidi in tres ptes equales. Similiter alia portio circuli equinoctialis que est ab ascendēte vsq; ad inferiorem partem circuli meridiani. s. ad angulum terre intelligat diuidi i tres partes equales. Deinde imaginētur circuli magni transeuntes p diuisiones pdictas z p polos mūdi tunc portio zodiaci intercepta inter quoslibet duos circulos primos est vna dom⁹. Hec est positio Ptolemei: z ista tenet cōiter. Est etiam alia imaginatio de domibus quā tenet Abzahā auenezre. Et imaginat transire circulos p diuisiones equinoctialis: z per intersectiones circuli meridiani z horizontis in ptes septentrionis. Ista via cōmuniter nō tenet: ideo nō curo eam multum explanare. Inuenire autem principia. 12. domorum astrolabium non est difficile: immo leue. cuius doctrinaz hic interponere esset longum z superfluū cū in canonibus astrolabij fuerit posita sufficienter. Qui autem voluerit domos equare p tabulas in canonibus tabulaz primi mobili: z doctrinā completam inueniet. Deinde dicit auctor principiū huius diuisionis est ascendens cuius initium est in puncto hemisperij ex parte orientis. Deinde sequitur secunda domus: deinde tertia: z sic vsq; ad duodecimam.

Quarta autem pars. Hic auctor ponit proprietates z significationes circuli signorum cō sequentes diuisionem eius accidentalem. Et dicit q̄ quarta pars circuli que est ab ascendente vsq; ad medium celi scilicet. 12. domus. 11. z 10. dicit quarta orientalis masculina aduenies. Et significat initium vite z vocatur pueritis sanguinea. Et alia quarta est a medio celi vsq; gradum occidentis scilicet. 9. 8. z. 7. domus dicitur meridiana feminina recedens a nobis: z significat mediam etatem que vocatur perfectio iuuentutis: z vocatur estiualis z coleri-ca. Tertia quarta que est a gradu occidentis vsq; ad angulum terre scilicet 6. 5. z. 4. domus est occidentalis masculina accedens ad nos: z significat finē vite: z vocatur autumnalis melancolica: z est mediocris etatis. Quarta pars que est ab angulo terre vsq; ad ascendens scilicet tertia secunda z prima domus est septentrionalis feminina recedens a nobis: z significat quod accidit homini post mortem eius quantum ad memoriam hominum scilicet virum dicatur de ipso bonum vel malum. Et hec pars vocatur senilis flegmatica defectiua z hyemalis. Et est recte comparatio quā auctor ponit hic sicut illa quā posuit in diuisione essentiali circuli. excepto qō addit hic q̄ significant initium z mediū z finez vite: z quid accidat homini post mortem eius. Postea dicit q̄ tota illa medietas que est a medio celi eundo p ascendens vsq; ad quartam domuz vocatur medietas ascendens. Et alia meditas que est a quarta domo eundo per gradum occidentis vsq; ad mediū celi vocatur ascendens. Et tota medietas q̄ est super terrā vocat dextra: z illa que est sub terra vocatur sinistra. Deinde dicit q̄ prima domus z. 4. z. 7. z. 10. vocantur anguli. Et. 2. 5. 8. z. 11. vocant succedentes angulis. 3. autem. 6. 9. z. 12. vocantur cadentes ab angulis. Deinde addit quoddam notabile: z dicit cum planeta fuerit in angulo vel in succedente dicitur proficere: z si fuerit in cadentibus dicitur deficere.

Q Tvnaqueqz istarum domorũ. Hic auctor ponit significationes proprias cuiuslibet.12.domorũ. Et tota ista pars põt diuidi in quattuor:quoniã in prima parte ponit significationes.12.domorum quantũ ad esse hominũ. In secunda parte ponit significationes domorum quantum ad colores. In tertia parte ponit quasdam regulas que possunt dici amphorismi. In quarta parte docet eligere significatores. Prima incipit in principio. Secunda incipit ibi:significant:z.12.domus colores. Tertia ibi:z dicitur in significatione domorum. Quarta ibi:z cum volueris scire planetaz dominatorem rei. Prima pars potest diuidi in duodecim partes secundũ qꝫ ponit significationes.12.domorũ:z vbi incipiunt patebit. Primo dicit qꝫ vnaqueqz domus significat aliquid de esse hominũ. Nam prima domus que incipit ab horizonte orientali que vocatur ascendens significat corpora hoium z vitam initia omniũ operũ in interrogationibus z locutionibus z rumoribus z ceteris talibus. Et significat cogitationẽ querentis scilicet qõ querens hz in animo z significat principiũ vite. Et dñs triplicitatis prime domus: primus significat vitam z naturã nati seu interrogantis:z eius delectationes atqz voluntates quid diligat vel quid odio habeat:z quid boni vel mali accidat ei in initio vite. Et secundus dñs triplicitatis huius domus significat vitã z corpus z virtutez siue fortitudinẽ nati z mediũ vite. Tertius dñs triplicitatis significat idem qꝫ socij z significat p se finẽ vite. Et ista littera põt colligi qꝫ si primus dñs triplicitatis huius domus fuerit fortior alijs duobus erit prima pars vite melior:z sic de alijs duobus intelligas. Circa istam domũ quedaz sunt notanda. Notandũ est primo de intentione querentis qõ dicit Ptolemeus in.94.propositione centiloquij. Locus fortioris significatoris in ascendẽte est id qõ est i animo interrogantis. Jõqz cũ volueris scire intentionẽ q̃rentis:vide quis planetarũ hẽat plures fortitudinis i ascendẽte in illa hora qñ venit ad te animo interrogandi:z vide in qua domo ex.12.domib⁹ sit ille planeta.z dicas ꝑm significationes illius dom⁹ in qua fuerit. Verbi gra. Pono qꝫ ascẽdens sit leo z sol hẽat plures fortitudines in gradu ascendẽte:z pono qꝫ sol sit in.2.domo dico qꝫ intentio sua est petere de substãtia sua vel de lucro:vel de aliquo consimili. Et si sol fuisset in terra domo dixissem qꝫ vellet petere aliqd de esse fratris vel fratrum z sic de alijs domib⁹ suo mõ. Et si venẽs ad te tenuerit aliquã rem in manu sua vel alio modo eam occultauerit:z si volueris scire substantiam z naturã illius rei aspice planetã fortiorẽ in ascendente si aspexerit ascendens erit illa res de substantia signi ascendentis. Si nõ aspexerit ascendens erit de substantia signi in quo est planeta. Si fuerit signum terreum:erit de natura terre vel aliqua res q̃ nascit de terra. Si fuerit signũ aquaticũ:erit aliqua res de nã aque:vl q̃ nascit in aq̃. Si fuerit aereũ:erit aliq̃ res de nã aeris. Si fuerit signũ igneũ erit aliq̃ res q̃ operat ꝑ ignẽ. Et si volueris scire colorez rei aspice dñm hore z ꝑm colorẽ illius iudica. De coloꝛib⁹ planetaꝝ dicet postea vbi loquet de naturis planetaꝝ dño cõcedẽte. Et si volueris scire vtrũ res si noua vel antiq̃ aspice lunã:si fuerit sup terrã erit noua.si fuerit sub terra erit antiq̃. Et si volueris scire vtrũ sit lõga vel breuis:aspice dñz termini grad⁹ anguli terre q si fuerit in auge sui circuli erit res lõga. Si fuerit in oppositio augis erit breuis. Si in lõgitudinib⁹ medijs mediocris iter longũ z breue. Hec ẽ snia Ptolemei in

go.ppõne cẽtiloquij. Cũ aspexerit significatoꝛ ascẽdẽs ꝛ cẽ Dicit Haly Abenra gel si aliqs q̃sierit a te de vita sua vtrũ sit lõga vel breuis:aspice dñm ascẽdẽtis ꝛ lunã. Si fuerit salui ab infoꝛtunis significãt lõgã vitã. Et si fuerint cõbusti vel infoꝛtunati significãt puã vitã. Notãdũ ẽ circa nutritionẽ.s. vtrũ puer sit vital vel nõ. Dicit Haly Abẽragel q̃n dñi triplicitatis luminaris tẽporis vult dicere dñi triplicitatis signi in quo est sol si fuerit natiuitas diurna vel signi lune in natiuitate nocturna fuerint i ascẽdẽte:vel in 10.domo:vel.11.vel.5.est significatio bone ac leuis nutritionis. Et si fuerint in septima:significãt malã nutritionẽ ꝛ anxiã atq; laboꝛiosam. Q̃n gradus ascẽdens ꝛ luminare tpis dãnati fuerint:significat q̃ nõ nutrietur nisi dñi triplicitatis fuerint salui ꝛ firmi i angul. Q̃n luna fuerit infoꝛtunata in ascendẽte:nutritionẽ nõ significat. Q̃n luna fuerit in.4.domo iuncta coꝛpoꝛaliter cũ infoꝛtũa aut de q̃rta vel oppositõe aspicit infoꝛtunã significat q̃ nõ nutriet ꝛ mater eius ẽ in piculo:aut foꝛsitã moꝛiet. Dicit Abrahã Auenezre. Si dñs ascendẽtis fuerit cõbustus natus nõ viuet spaciũ 8.dieꝛ. Poꝛtata fuit mihi natiuitas vnius pueri cuius ascendens erat virgo ꝛ Mercuri⁹ fuit in piscib⁹ in detrimẽto suo retrograd⁹ ꝛ cõbust⁹.ꝛ ego credidi huic dicto ꝛ dixi q̃ puer nõ viueret p octo dies ꝛ moꝛtuus fuit in sexta die. Dicit Haly Abẽragel:cõiunctio planetaꝛ humanitatẽ nõ significat. Vult dicere cõiunctio pluriũ planetarũ in ascẽdẽte nõ sigt nutritionẽ. Et ponit ibi vnũ exẽplũ notabile. Dicit vocauit me rex nostre ciuitatis:ꝛ vna ex mulieribus peperat filiũ ꝛ fuit ascendens libra.8.gradus terminus Mercurij:ꝛ fuerũt in eo Jupiter Venus Mars ꝛ Mercurius ꝛ cõuenit ibi vna societas astrologoꝛuꝫ ꝛ glibet eoꝛũ suã opinionẽ dixit:ꝛ ego ta cui. Rex dixit mihi quid habes q̃ nõ loqueris. Cui respondi date mihi terminũ trium dieꝛũ:quia si filius vester trãsierit tertium diem erit de ipso miraculum magnũ. Et quando natus cõpletas habuit.14.hoꝛas posuit se ad loquendum:ꝛ locutus fuit ꝛ fecit signum cum manu ꝛ rex multum.expauescebat inde. Et dixit possibile esse q̃ diceret aliquã prophetiam:vel aliquod miraculum. Et rex tuit ad natũ:ꝛ nos cum eo ad audiendum quid diceret. Et infans dixit:ego sum natus infoꝛtunatus ꝛ natus suꝫ ad iudicandũ amissionẽ regni ꝛ destructionem gentis almanam. Hinc statim cecidit natus ꝛ moꝛtus est. De his qui moꝛiuntur ante q̃ recipiunt cibuꝫ dicit Ptolemeus in quadripartito.generaliter dico q̃ q̃n aliquid luminare fuerit in aliquo angulοꝛũ ꝛ fuerit similiter aliqua infoꝛtuna participationẽ habẽs cum eo in longitudine que fit cum eo gradu per gradũ:vel ipsum aspiciẽs in figura duoꝛum alterum equalium. Nec habuerit cum eo foꝛtuna participationem de figura. Et dispositoꝛ luminarium loci inuentus fuerit in locis planetaruꝫ in foꝛtunarum natus ille non recipiet cibum ꝛ moꝛiet hoꝛa qua nascetur: Dicit abrahã cum fuerit cauda dꝛaconis in ascẽdẽte natiuitatis nat⁹ ille erit cecus ꝛ scdz distãtiã et⁹a gradu ascendẽtis erũt ãni. Verbi gra:si fuerit in.10.gradu ab ascẽdẽte cecabit in.10.anno. Electiones hui⁹ dom⁹ sunt inceptiones rerũ.sicut icipere edificare vel aliqd cõsil'e. Dicit hyspalẽsis in electionibus ꝓme dom⁹. Si scueris natiuitatẽ alicuius caueas in electione sua ne ponas signuz in ascendente in quo fuit infoꝛtuna in sua natiuitate. Si aũt ignoꝛaueris natiuitatẽ elige scdam nãm rei pro qua fit electio.verbi gra:si fit electio pro icipiẽdo scribere aliquẽ libꝛũ foꝛtificet mercurius. Si pro eundo ad belluz foꝛtificet mars. Si si pro edificãdo ponat signũ fixum in ascẽdẽte. Dicit idẽ hyspalensis

volens horã sanguinis minuendi eligere fac vt sit luna i trino vel sextili aspectu martis: z caue ne sit coniuncta cum eo corpalr vel in quarto vel in opposito eius. ¶Et fac vt sit luna in signo humoris minuendi

Secunda domus.

Hic auctor ponit significationes secunde domus. Et dicit q secunda domus significat substãtiã z victũ z auxiliatores z ministros z significat finẽ iuuentutis. Et Anduzgã dixit vide quis ex tribus dominis triplicitatis domus substantie sit fortior in se.i.in loco in quo est in figura z hñt facies significatorẽ substantie. Qui si fuerit in decima domo hẽbit substantiam a rege. Et si fuerit in domo fiducie.i.in vndecima erit melius. Alia littera hẽt si fuerit in domo fidei erit magis. Credo qõ prima littera sit vera. Domus enim fiducie est domus substantie regis. Et primus dominus triplicitatis dat substantiã in principio vite: qui si fuerit fortunatus erit natus diues in principio vite. secũdus dat substantiã in medio vite: qui si fuerit fortunatus erit natus diues i medio vite: tertius dat substantiã in fine vite. qui si fuerit fortunatus natus erit diues in fine vite. Et similiter itellige de infortunijs eorũ ideſt si aliquis eoz fuerit infortunatus amittet natus substantiã in illa pte vite que ei attribuit. Dicit hyspalensis in canonibus huius dom⁹ considera virum dñs scõe domus sit in ascendente vel dat vim suam domino ascendentis z nõ sit in domo lapsa si sic hẽbit lucrum sine laboze. Et si econtra fuerit sit econuerso. Et si Jupiter fuerit in natali angularis vel sit in suo honoze vel hẽat vim in ascendente vel consideret partem fortune: vel sit dñs domus solis in natali diei: vel dñs domus lune in natali noctis: vel sit dñs hoze nõ deerit nato census in vita sua: quia hic ideſt Jupiter est dñs substantie. Si vero dñs ascendentis aspiciat dominũ substantie vel suam domum vel partem fortune aspectu inimicicie destruet substãtiam manu sua propria. Si dominus ascendentis fuerit in secunda domo ifortunatus dabit proprio velle substantiam suã. Si vero sit ibi planeta infortunatus qui nõ sit dñs ascendentis capietur ab ipso vi siue furto. Si capricornus sit ascendens natus erit cupidus z auarus: qz dñs ascendentis z dominas secunde sunt idem scilicet saturnus. Dicit Ptolemeus in canonibus huius domus res pertinentes ad lucra substantie quomodo erunt conuenit nobis pquirere a parte fortune solummodo quã scimus semper per id quod est inter solem z lunã z proijcitur ab ascendente in nascentibus de die z in nascentib⁹ de nocte. Juxta quod notandum est qõ pars fortune secundum Ptolemeum proijcitur hoc modo. subtrahatur verus locus solis a vero loco lune z quod remanserit cõputatur a gradu ascendẽtis z vbi numerus finitur ibi est partes fortune hoc mõ iubet Ptolemeus semp facere siue fuerit in die siue in nocte. De hoc proli xius dicetur deo cõcedente in expositiõe quinte differentie. ibi enim hz locus. Postea dicit Ptolemeus iudiciũ huius est istius manerici. Volo dicere accipe planetas gubernatores signi. Dicit ibi Haly qõ regula p quam scimus nati diuitias est accipere planetas gubernantes locũ partis fortune z ppones illũ qui habuerit ibi plures dignitates. Deinde dicit Ptolemeus z qñ gubernatores partis fortune fortes z potentes fuerint: erit natus magnarũ diuitiarũ maxime si duo luminaria testificabuntur ibi testimonio cõcordato: id est aspectu trino vel sextili. Ptolemeus scias qõ Saturnus significat qõ diuitie nati erunt ex parte mulierũ: aut pro laboze terre: aut p maria. Et Jupiter significat

quod diuitie erunt pro senescalia vel pro donis bonorum ⁊ religiosorum. Et Mars significat quod diuitie erunt producendo milites: aut gubernando homines armorum. Et Venus significat quod diuitie erunt pro donis amicorū ⁊ mulierum. Et ☿ Mercurius significat qđ diuitie erunt pro scientijs ⁊ mercimonijs. Dicit Haly abēragel debemus in hoc primitus inspicere ad stellas fixas que sunt prime in scē magnitudinis. Et si aliquā earū inuenerimus in gradu ascēdēs: vel in gradu decime domus: aut in gradu septime: aut in gradu quarte: aut in gradu solis si natiuitas fuerit diurna: vel i gradu lune si natiuitas fuerit nocturna. Et melior horuz locorū omniū est gra. ascēdens. deinde gra. 10. domus: deinde gradus septime: deinde quarte. Et si de p̄dictis stellis fuerit in duob⁹ locis: vel in tribus: aut plurib⁹ si natus fuerit cum hoc de ꝑgenie regis erit rex altus. Et si de ꝑgenie regali nō fuerit: habebit potentiā ⁊ mādatū simile potentie ⁊ mandato regis ⁊ pueniet ad magnam nobilitatem ⁊ altū dīnium ⁊ precipiet ciuitatibus villis ⁊ genti. Et scias qđ stelle fixe. ſ. primi honoris eleuant hominē ad altuz gradum ⁊ magnam dignitatē ⁊ permutāt de infimo ad supremum. Hoc idem dicit ptolemeus in. 29. ꝓpositione centiloquij. stelle fixe dant dona modum excedentia: sed multotiens finiunt in malum. Dicit Haly in cōmento eiusdem propositionis cum he stelle sole prefuerint: idest fine testimonio fortunarū planetarum erit moꝛs illoꝛum moꝛs pessima. Dicit Haly Abenragel quando pars fortune fuerit cadēs: ⁊ in malo loco: vel fuerit sub radijs solis: aut in radijs infortune ⁊ dominus eius in loco peregrino idest in loco in quo nullam habet dignitatem ⁊ dominus secunde domus non aspexerit ascēdens: natus erit laboꝛiosus ⁊ pauper ⁊ anguſtia ⁊ miseria vita viuet. Non est bon⁹ sol neq3 mars neq3 saturn⁹ in secūda domo in aliqua natiuitate nec inde natus bonū hēbit: qm̄ sol distruet planetas: ⁊ aufert eis lumē: ⁊ mars est significatoꝛ impedimentoꝛum laboꝛum ⁊ defectus substantie. Saturnus significat paupertatez ⁊ indigentiā ⁊ peius hoc toto est si dīus dom⁹ substantie fuerit cōbustus cū dānatione ptis foꝛtūe. Dicit abzabā auenezre si volueris scire quis nascentiuz fuerit pauper vel diues aspice dīum secunde domus qui si fuerit foꝛtunatus erit diues: si cōbustus vel retrograd⁹ vel in casu suo erit pauper: sicut dictuz est in natiuitatib⁹ ita intellige de questionib⁹. De electionibus que fiunt in hac domo dicit hyspalensis si volueris emere aliquaz rem causa lucrandi aspice vt sit luna in aspectu trino vel sextili soli: ⁊ causas ne sit sub luce Solis: ⁊ melius est: vt dominus ascendentis det vim planete existenti in decima vel vndecima domo: ita quod recipiens non sit retrogradus. Si Jupiter sit in ascendente quartadecima vel vndecima vel secunda domo bonū est. Aspice etiam vt sit pars foꝛtune in bono loco ⁊ melius est vt dominus partis eam aspiciat vel Luna vel Sol.

TErtia domus. Hic ponit significationes tertie domus: ⁊ dicit quod tertia domus significat fratres ⁊ sozores propinquios ⁊ cognatos ⁊ dilectos: ⁊ significat fidem ac religionem mandata ⁊ legationes mutationes: ⁊ itinera breuia. Et significat esse vite ante moꝛtem. Et dicit Anduzgaz dominus triplicitatis huius tertie domus primus significat fratres maioꝛes. Secundus mediocres. Tertius minoꝛes: ⁊ eoꝛum status ⁊ dignitas iudicatur secundum status istoꝛuz dominoꝛ. Dicit Haly Abenragel quando sol fuerit dominus tertie domus ab ascenden

te z cõbusserit dominus secunde domus aut partem substantie significat quod natus perdet substantiã occasione fratruz: z soluet pro eis impositiones amissiones z damna multa. Quando dominus tertie domus z pars fratruz vel Jupiter fuerint in signis communibus vel signis multorum filiorum z fortune aspexerint eos aspectu amicicie: z cum receptione: significat quod natus ille primogenitus est a fratribus suis: z quod habebit fratres potentes z bonos. Si dominus domus fratrum fuerit combustus aut pars fratruz fuerit combusta vel si sol fuerit in domo fratruz: aut in opposito Jouis: he sunt significationes paucorum fratruz z quod destruentur z expergentur. Quando dominus domus fratruz infortunatus fuerit super terram: significat quod damnuz z occasio perueniet in fratribus qui fuerint ante eum. Et si habuerit istud infortunium eo existente sub terra malum: z damnum istud perueniet ad fratres qui erunt post euz. Et hoc modo dices in bono z fortuna quando fortunatus fuerit in locis bonis z fortibus. Si dominus domus fratrum fuerit in ascendente: significat natum esse primogenitum: vel erit solus sine hoc quod vnquam fratres habebit vel sorores: vel quando inter ascendens z medium celi non fuerit aliquis planeta significat similiter qõ natus est primogenitus. Et si aliqui fratres nascentur post eũ perdentur. Et si forte aliquis ex eis remanserit semper tamen erit maior z melior. Quando in aliqua reuolutione annoruz: nati fuerit dominus tertie domus in decima ab ascendente natiuitatis alicuius fratruz eius morietur in illo anno. Similiter si dominus tertie radicis natiuitatis fuerit in decima domo reuolutionis: hoc est ideo quia decima domus ab ascendente est octaua a domo tertia. Si aliquis quesierit a te de statu fratris sui aspice signum tertium ab ascendente que est domus fratrum z dominũ sue triplicitatis z dominum illius domus z que ex fortunis vel infortunis aspicit ipsum z in quo loco est: quia si inueneris dominũ tertie domus in sexta domo vel applicantem domino sexte domus: aut dñm sexte in tertia. dicas quod frater eius est infirmus. Et si ipsum inueneris in quinta vel. 11. dicas quod frater eius non est in loco suo: quia fuit extra locũ suuz. Et si inueneris dñz tertie domus infortunatũ: aut in. 12. dicas quod frater eius est in axietate aut in infirmitate. Et si inueneris dominũ tertie cum ☿ parte ambos coniunctos z cõbustionem intrantes sub radijs solis. dicas quod non euadet ab infirmitate. Et si ambo cõbusti fuerint iudica modis omnibus mortem. Et hoc modo inspicias si interrogatus fueris in rebus pertinẽtibus a d alias domus vt de patre vel filio vel vxore zc. Dicit hyspalensis volens incipere proximuz iter fac vt planeta fortuna aspiciat domum tertiam vel eius dominum ita quod non sit ibi malus vel eius quartus aspectus vel oppositus. Si est luna in tertia domo bonũ est. Cancer Leo z Capricornus mali sunt pro breui itinere. Luna in ascendente vel in quarta domo in omni electione malum. Cauendum est ne Luna sit in via combusta que est a. 19. gradu libre vsq; ad tertium Scorpionis. Cauendũ est etiam ne sit luna prope caput vel caudam draconis infra. 12. gradus.

Quarta domus.

Dic ponit significationes quarte domus. Et dicit q quarta domus significat patres z hereditates z fines reruz: z significat thesauros z omnes res occultas z absconditas: z sigt fines vite. Et dicit anduzgaz dñs triplicitatis

Franz paris

quarte domus primus significat patres. secundus significat ciuitates ⁊ terras. tertius significat finem rerum ⁊ carceres. ¶Dicit ¶Haly abenragel. ¶Aspice statuz patris a dominis triplicitatis quarte dom⁹. ¶Si dñs triplicitatiz quarte domus primus fuerit in domo vel in exaltatione sua: aut in suo haim receptus a sole vel Joue ⁊ fuerit in alto loco medij celi vel in quinta domo significat bonum statum patris nobilitatem altitudinē ⁊ diuitias posse ⁊ longam vitaz ⁊ bonaz fortunam ⁊ hoc si signum in quo fuit hic planeta fuerit masculinuz: tamen si signum ipsum fuerit femininuz significat matri ea que diximus: ⁊ maxime si planeta fuerit femininus. ¶Quid sit haim exponetur postea deo concedente. ¶Et si secundus dñs triplicitatis quarte domus fuerit fortunatus pater habebit terras ⁊ populabit eas ⁊ laborabit in eis ⁊ habebit ex hac parte bonā vtilitatem aut lucrum. ¶Et si fuerint hi planete in esse diuerso seu contrario contrariuz iudica. ¶Et si dñs triplicitatis quarte dom⁹ terti⁹ fuerit fortis ⁊ fortunatus vt pdiximus: pater erit homo qui extrahet thesauros ⁊ vineas incidet: ⁊ aptabit lapides preciosos. ¶Et si fuerit in diuerso statu ab eo quod diximus erit incisor lapidum vel laborabit in materijs malis ⁊ fetentibus. ¶Si sol in natiuitatibus diurnis vel saturnus in nocturnis. ¶Et pars patris similiter aspexerint ascēdens vel eius dñm de quarto vel oppositione significat q⁹ pater nati filiuz abhorrebit ⁊ odiet eū ⁊ procurabit vt interficiatur. ¶Et si luna ⁊ pars matris aspexerint ascendens vel eius dominū abhorribilitas illa ⁊ malivolentia in filium erit a matre. ¶Dixit hermes quarta domus est fouea planetarū quoniaz est in fundo circuli celi ⁊ infirmitate: ⁊ est in trino aspectu. 12. domus. que est domus tenebrarum laborum anxietatū ⁊ carcerum: ⁊ est gaudium infortune maioris: ⁊ est in sextili aspectu sexte domus que est domus tenebrosa infirmitatis ⁊ damni ⁊ gaudium infortune minoris. ¶Quando aliquis planeta fuerit in quarta domo ⁊ in suo casu est sicut homo i solitudine suffocatus donec exeat inde. ¶Dicit ¶Haly abenragel quando pars fortune fuerit infortunata in signo masculino iudica quod pater prius morietur quam mater. ¶Si in signo femininо mater prius morietur quam pater. ¶Pars patris accipitur de die a sole in saturnum ⁊ de nocte econtra ⁊ proijcitur ab ascendente. ¶Pars matris accipitur in die a venere in lunam ⁊ de nocte econtrario ⁊ proijcitur ab ascendente. ¶Si dominus partis patris fuerit super terram ⁊ dominus partis matris sub terra iudica q⁹ mater prius morietur q̄z pater. ¶Et si contrarium fuerit contrarium iudica. ¶Dicit ¶Haly abenragel dixit alhezen filius alhezib. ¶Quadam die cum esset cū abolabē ⁊ fuit cum eo meraefo venit ad me quidam senex ⁊ dedit mihi chartam vnam in qua scripta erat vnius natiuitatis figura. ⁊ dixit mihi quod aspicerez in eadem figura: ⁊ ego quesiui ob eo cuius erat illa figura seu natiuitas. qui respondit quod erat cuiusdam filij sui ⁊ dum inspicerem ⁊ cogitarem in ea abolabē accepit eam de manu mea ⁊ aliquantulum aspexit in ea ⁊ dixit. ¶Primum q⁹ in hac natiuitate videmus est q⁹ natus iste ortus est de adulterio quia non est filius illius qui dicit q⁹ filius eius est. ¶Ego dixi vnde habes hoc ⁊ respondit senex iste dicit quod hec natiuitas est filij sui ⁊ pater nati cuius est hec natiuitas iam sunt quattuor anni q⁹ decessit ⁊ obijt eodem anno quo natus ortus fuit. ¶Et ego quesiui vnde habebat hoc: ⁊ ipse dixit: ego aspexi ad gradum patris ⁊ inueni eū in opposito matris ⁊ nō erat inter eos plus vno gradu. ¶Et inueni partem patris in .11. domo ab ascendente que est octaua ⁊ quarta ⁊ erat

inter partem ⁊ saturnum vnus gradus propter quod iudicaui q̄ pater huius nati anno quo natus fuit ortus decessit.⁊ hic senex dicit qđ est filius eius vnde natus adulterinus est:⁊ tunc senex dixit:ego non sum pater huius nati sed est filius filij mei ⁊ filius meus pater eius decessit eodem anno natiuitatis istius sicut hic homo bonus dixit.

Quinta domus.

Hic ponit auctor significationes quinte domus. Dicit qđ hec domus sig̃t filios tam masculos q̃z femininos. Et sig̃t dilectiones ⁊ legatos siue nuncios ⁊ dona. Et q̄ futurum sit post mortē ex laude vel vituperatione. Et dixit anduzgam quod dns triplicitatis domus filiorum primus significat filios ⁊ vitam eorum. Secundus designat dilectiones. Tertius significat legatos siue nuncios. Dicit Ptolemeus in rationibus huius domus conuenit vt inspiciamus ad planetas existentes in loco zenith capitulum nostrorū ⁊ ad locū qui sequit illum.⁊ est locus fortune ⁊ ad locum participem cū illis in figura. Dicit Haly in cōmento locus qui est zenith capitum nostrorum est.10.domus.⁊ locus qui sequitur est.11.domus que est domus fortune. Et regula qua sciemus esse filiorum est accepta a planetis existentibus in his locis aut existentib⁹ in locis participantibus cū eisdem sicut est ascendens ⁊ 7.domus quia vtraq̄ earum participat cū.10.⁊.11. Et si non inuenerimus in his locis planetam inspiciemus si quos inuenerimus in.4.domo.vel.5.⁊ accipiemus inde significationē. Dicit Ptolemeus ⁊ luna venerem ⁊ Jouē iudicabimus in dando filios. Solē martem ⁊ saturnum in auferendo ⁊ dabimus mercurium participatorem cū quocūq̄ eorum qui se cum participet figura dicit Haly in cōmento Si fuerit in locis predictis aliquis ex planetis fortunis significat q̄ hēbit filios. Si aliquis ex infortunis nullum habebit filium ⁊ si habuerit erunt debiles ⁊ pauci. Et si mercurius participationem habuerit cū fortunis erit fortuna:si cum infortunis erit infortuna. Dicit Ptolemeꝰ ⁊ est ppositio.144.quarte partis res particulares filiorum poteris scire per cōsiderationez q̄n bene inspexeris in quo libet eorum ad planetam dantem filios ita quod eum ponas loco ascendentis ⁊ scies cetera particularia filiorum generaliter sicut per natiuitatez. Dicit Haly in cōmento. Quod autem vult Ptolemeus in hoc loco narrare est id quod accidit in natiuitate mea. Inspexi ⁊ inueni Jouē in decima domo ⁊ in.28.gradu capricorni aspicientē se cū luna ⁊ saturno ⁊ significabat hoc q̄ haberē filios ⁊ quod morerentur:qz saturnus erat cū Joue in.10.domo.⁊ quia Jupiter erat in signo femineo ⁊ luna fili significabat qđ essent plures vno ⁊ q̄ essent plures femine. Et qz Jupiter erat orientalis:significabat q̄ haberem masculū ⁊ sic habui tres filios.vnum masculū ⁊ duas feminas:⁊ omnes obierunt:erat autē gradus ascendens natiuitatis masculi circa gradū saturni in mea natiuitate ⁊ propter hoc mortuus est cito. Et erat gradus ascēdens vnius femine in piscib⁹ in sextili Jouis in mea natiuitate ⁊ in trino lune mee natiuitatis:⁊ erat sol hylech in signo capricorni. Et erat gradus ascēdens alterius femine in capricorno.⁊ hoc est mirabile:pp qđ sciri pōt q̄ natiuitates semp inter se concordant vna cū illa. Dicit hyspalensis volens horā generādi filiū eligere masculuz:sit Jupiter in quouis angulo vel sit soli orientalis sitq̄ dominus horze masculus ⁊ melius est vt signum ascendens sit masculinum ⁊ etiam eius dominus ⁊ si luna sit fortunata a Joue erit melius. Pro femina accipe signa feminina

z planetas femininos z sit Jupiter occidentalis. Dicit Haly abenragel qñ in quinta domo fuerit aliqua fortuna z dñs gnte domus liber ab infortunijs z aspexerit medium celi natus multos hębit filios z viuent ac ibunt ad bonuz. Et si fuerit contrarium: cõtrariũ significat. Aspice in oibus natiuitatibus si inueneris luminaria infortunata non habentia vllum aspectum: fortune natus habebit paucos filios. ¶ In sciendo tẽpus in quo habentur filij aspice ad planetaz qui habuerit plures dignitates in domo filiorũ. si eũ inueneris in parte orientali hębit filios in iuuentute sua. si eũ inueneris medio celi hębit eos in medio etatis sue. Et si in septima hębit eos in principio senectutis. Si in ārta hębit eos circa finez vite sue. Silr qñ annus puenerit ad signũ in quo fuerit Jupiter velvenus in radice natiuitatis hębit filiũ in illo anno. Dicit Haly abęragel si iterrogatus fuerit pro muliere si est pgnans aut nõ aspice si dñm ascędẽtis z lunã ambos inueneris in domo filioz: aut si inueneris dñm dom⁹ filiorũ in ascendẽte liberũ ab infortunis: dicas qđ mulier illa sit pgnans. z si dñs ascędẽtis aut dñs domus filiorũ dederit vim suam planeta existẽti in angulo. Et silr si dñs ascendentis receptus fuerit z recipiens ipsum receptus. dicas qđ est pregnans. Et si dominus ascendentis dederit vim suaz planete cadenti ab angulo: significat quod non est pregnans.

Sexta domus. Hic ponit significationes. 6. dom⁹. Dicit sexta domus significat infirmitates z seruos z significat finẽ vite z qđ futurũ sit ante senectutẽ. Dixit anduzgam q primus dñs triplicitatis huius dom⁹ significat infirmitates z cõualescẽtias siue deteriorationes infirmitatũ. Scõs sigt vernaculos z seruos. ¶ Nota dilã inter vernaculũ z seruũ. vernaculus enim idẽ est q famulus z vocatur seruus cõ ductitius. seru⁹ est qui est ꝑditionis seruilis. Unde dixit quidã verificator. Est pb⁹ hic verna cui nõ est cara taberna. terti⁹ dñs triplicitatis sexte domus sigt qđ boni vel mali eueniat sibi ex seruis z eorũ vtilitatẽ atqz opa. Et cũ hoc est significator bestiaz z pecoz z oiuz quadrupediũ q̃ nõ equitant z sigt multitudinẽ vel paucitatẽ z fortitudinẽ eoz z quãtũ manebũt in manu ei⁹ z qñ recedẽt a suis manib⁹. sigt ęt carceres z retentiones. Dicit Ptoleme⁹ in. 60. ꝑpõe centiloquij. Alboharã sane z certe sunt horę in qb⁹ declarant mutationes morboz ad bonũ vel ad malũ velociter ꝯz loca lune in angulis q̃drati cõclusi a circulo directo. Alterationes vo q̃ ꝑcedũt has z indicant sunt vera loca lũe i angulis almutemõ. Que aũt ꝑcedũt has sunt loca lũe i angulis hñtib⁹. 16. latera. Et hoc postq̃ ꝑcesserit eę egritudis ꝯz eq̃litatẽ z nõ acciderit aliqd extrinsecus q turbet infirmũ. cũ igit iuenerim⁹ h̄ fortunã tã de fixis q̃z de erraticis significabit alterationẽ ꝑsperã. Si vero in fortunã alterationẽ aduersaz nisi fuerit egritudini ipsa ifortuna cõtraria z in suo haim. Luna vero in his angulis sigt morbos acutos z sol prolixos. Et silr omnis planeta ꝑm proprias cõsuetudines. ¶ Haly in cõmento eiusdẽ dicit q Ptolemeus docuit nos cãm dierũ determinabiliũ z qđ sint z qñ determinent de bono vel de malo z alterationes ꝑm ordinem. Utilitas vero in hoc maior est medicis q̃z astrologis. z hoc ideo quia multi pbi cõueniunt sup determinationes dicentes q sunt alterationes z plia inter nãz egri z morbi acuti in q̃rta die z septima die z. 14. die z. 21. z que augẽtur ꝑm hoc accepta solo auditu z doctrina sine scientia. z nõ rationant in hoc nisi p illud q preterijt de experimentis suis. Sed Ptolemeus dixit cãm eius

& patefecit vñ fiat. & cā ꝙ Ptolemeū est qz nā deuicta est a morbo in initio ei⁹ & prohibet eā ne procedant eius opa ꝑm equalitatē nec repugnat illa morbo in hora qua vincitur: sed expectat vt sit luna in cōtrario loco illi in quo fuit in ꝑn⁹ morbi: qz tūc nō erit vis humorū g mouenē in eo siē fuit in ꝑn⁹ morbi. tūc enim incitat vt repugnet illi sicut nō agit prudens actor cū accusato insipiente cū voluerit illi repugnare nisi cū eius virtus debilitata fuerit & in illo loco in quo careat auxiliatoribus. Et excitat illam. s. naturam in quarto signo a signo in quo incepit egritudo & luna existente in illo quia ab omni signo quartum contrarium est nature eius: & similiter septimum: quia hec loca: scilicet quartus aspectus & oppositus significant inimicicias & contrarietates. Et tempus quod est inter initiū morbi & introitū lune in gradu quadrati in quo fuit in initio morbi per ascensiones signorū in circulo directo & protectiones radiorū sunt septē dies: & eodem modo quod est inter lunam in initio morbi & ipsam in oppositione sunt. 14. dies: & quod est inter initium morbi & quartū aspectū ꝑm qui est contrarius initio morbi sunt viginti vnus dies. & ꝑm hunc modū procedit modus aliorū dierū. Et erunt hec puncta anguli quadrati quē includit linea circuli directi: & illis punctis alia puncta sunt indicatiua: est vt perueniat luna ad punctum qui abscindit vnumquēq; arcum cui subtenditur latus de lateribus quadrati per medū. Et in his arcubus sunt latera figure habentis octo angulos. Et omnia hec puncta cōtraria sunt punctis in qbus incepit morbus per nām. Igitur obseruet astrologus quid fuerit in his punctis tam de stellis fixis quā de erraticis siuefuerint fortune siue infortune. Et si fortune fuerint iudicet qō significāt victoriā nature super colera. infortune vero significant quod colere seperabunt naturam nisi fuerit infortunata contraria morbo & fortis in suo haiz. non enim fortunabit lunam cum fuerit in suo haiz. sed remouebit morbū per hoc quod est illi contraria: & per hoc quod infortuna est cōtraria morbo vt si fuerit frigida & morbus calidus: & si fuerit calida & morbus frigidus & cum his similibus in specie diuersitatum. Et dicit quod esse solis in morbis prolixis fit sicut esse lune in morbis acutis quorū maius tempus erit orbis lune & in prolixis orbis solis. Innuit etiam nobis Ptolemeus subtile quid: cum diceret omnis stella secundum quod est illi de morbus. Docuit quippe nos quod quicquid immoderatum est in nobis & fuerit in morbus quos in consuetudine non habemus dicitur pro morbo. Et dixit iustū est hoc nisi accidat aliquid extrinsecus quod disturbet ordines determinationis: & locuti sunt dere que destruit determinationes hi qui exposuerunt libū amphorismorū ypocratis: & ideo non necesse est nobis recitare in hoc libro. Tota intentio Ptolemei & Haly stat in hoc qō causa quare. 7. dies. & 14. & 21. sunt dies critici est quia luna in septima die vt frequenter venit ad quartus aspectū loci in quo fuit in principio morbi: & vt frequenter luna. 14. die venit ad locus oppositum & in. 21. die vt frequenter venit ad secundum quartum aspectus. Ideo dicit Haly cum voluerit astrologus iudicare de die critica debet obseruare tēpus quo luna venit ad quartum aspectum loci in quo fuit in principio morbi & si tunc coniungatur cus planetis benuolis: vel aspiciat ipsos aspectu laudabili: vel si coniungatur vel aspiciat stellas fixas que sunt de natura fortunarum significat qꝫ crisis erit ad bonum. Et si coniungatur vel aspiciat infortunas significat contrarium nisi infortune fuerint contrarie materie morbi: & cū

hoc fuerit infortuna in suo haim: quia tunc potest significare bonum: sed hoc est per accidens. Verbi gratia: si egritudo sit flegmatica ⁊ luna aspiciat martez significat bonum. Et quando luna peruenerit ad bonum locum cui subtendi/tur latus octogoni in equatore erit dies indicatiua. Latus octogani sunt. 45. gradus. ⁊ est medietas aspectus quarti. ⁊ licet non sit aspectus habet tamen ma/torem conuenientiam cum aspectu q̄z alia loca: ⁊ ideo quando luna in quarto aspectu debet coniungi fortunis cum in mediatate illius loci peruenerit tam natura sentit iuuamentum ⁊ incipit insurgere contra materiam morbi dige/rendo ipsam: ⁊ ideo tunc apparent signa digestionis in vrina. ⁊ aliquando fit crisis in quarta die: scilicet quando luna inuenit ibi planetam fortunā: ⁊ tunc signa digestionis debent precedere in tempore quo luna peruenerit ad locuz cui subtenditur latus. 16. angulorum ⁊ hec est medietas octogoni. Sufficiant hec de causis dierum creticorum. Dicit Ptolemeus in. 70. propositione centi loquij cum fuerit luna in oppositione solis mixta stellis nebulosis significat morbos inseparabiles in oculis. Et sil' si fuerit occidentalis luna ⁊ in angulo ⁊ fuerint vtriqz mali occidētales ascendētes post lunā ⁊ sol in angulo ⁊ vtriqz mali ascendentes ante solem ⁊ illi oppositi. s. vnus alteri perdet natus vtrunqz oculum. Dicit Haly in cōmento eiusdē. maius impedimentū in duobus lu/minaribus est cū fuerint duo mali. i. saturnus ⁊ mars ascendentes ante solez ⁊ post lunā: ⁊ vnus eorū in oppositione alterius. ⁊ sol significat oculū dextrum. luna vero sinistrum. Et in euitabile est quin netus amittet vtrūqz oculum cum fuerit significator in eius natiuitate hoc modo. Stelle vero nebulose sunt he achozaye: caput geminoz: ⁊ locus in quo cadit aqua quā fundit aquarius gut te leonis ⁊ alie que nō lucent. Dicit Haly Abenragel in rōnibus huius dom° primitus loqui volumus in hoc capitulo in occasionibus ⁊ accidentibus que accidunt in spiritu ⁊ sunt infirmitates spiritus. Postmodum loquemur in his que accidunt in corpore ⁊ sunt infirmitates corporis. Postea dicit dico q̄ de/montaci sunt illi qui non habent in natiuitatibus suis. ☿ Mercurium cum luna in aliquo aspectu: nullo eorū aspiciente ascendens: ⁊ fortior in natiuitate sua si diurna fuerit q̄ si saturnus: ⁊ si nocturna ♂ Mars: ⁊ quis eorū fuerit fit in angu lis ⁊ hec est natiuitas demonum. Quādo sol dānatus fuerit ab infortunis vel a domino domus infirmitatis ⁊ fuerit super terram in natiuitate diurna vel lu na in tali dānatione sub terra in natiuitate nocturna accidet nato cecatio in oculo dextro. Et si hoc infortuntiū solis fuerit sub terra in natiuitate nocturna vel super terram lune in natiuitate diurna istud damnum ⁊ cecatio erit in ocu lo sinistro. Quando sol ⁊ luna fuerint ambo in sexta domo infortunati natus sine aliqua dubitatione cecabitur. Quando ☿ Mercurius fuerit iunctus cū sa/turno vel in eius aspectu quarto vel opposito: aut fuerit cadens ab angulo in loco vili ⁊ infortunato: aut cōbustus fuerit vel retrogradus: aut peregrinus ī figno muto natus ex quacunqz harū. significationū erit lingua damnatus vel mutus. Quando ☿ Mercurius fuerit dñs sexte domus: vel in oppositione satur ni natus surdus erit ♂ Maior ⁊ fortior significatio mutitatis est quādo dñs asce dētis ⁊ dñs exaltationis sue: ⁊ dñs triplicitatis eius: ⁊ ☿ Mercurius ⁊ luna sint omnes in signis mutis. Quando sol fuerit infortunatus vel damnatus sub ter ra significat damnationem stomachi. Et quando luna fuerit damnata sub ter/ra significat damnationem pulmonis. Et si ♂ Mars fuerit hoc modo: signifi/

cat dānationem epatis. Et si Saturnus hoc modo fuerit: significat damnatio/
nem splenis. Et si Mercurius hoc modo fuerit: fellis damnationez significat.
Dicit Ptolemeus in. 89. propositione centiloquij detestabilius in significatio
ne egrotantis est vt sit significator interrogationis ingrediens sub radijs vel
sit pars fortune infortunata. Dicit Haly Abenragel in questionibus huius do
mus si queretur a te pro aliquo infirmo vtrum sanabitur aut non: aspice lunaz
z solem z almutem ascendentis: z si fuerint liberi ab infortunis z non habue
rint aspectum cum domino domus mortis. dic q̄ euadet ab illa infirmitate. Et
si duo eorum fuerint sicut diximus similiter euadet. Et si luna z almutem ascen
dentis: z maxime si ipsa fuerit domina temporis. i. si questio fuerit nocturna
habebunt aspectum cum domino domus mortis non poterit liberari a mor/
te. Et qualibet vice qua aliquis significatorum applicuerit infortune fortifica
bitur infirmitas quousq̄ speretur ab eo. Tempus mortis erit quando almu/
tem ascendentis: aut luna se coniunxerint cum domino domus mortis: aut cuz
infortuna que ipsam infortunauit: aut q̄ applicet ad quartum vel oppositum
aspectum eius.

Septima domus.

Hic ponit significationes septime do
mus. Et dicit q̄ septima domus si/
gnificat mulieres z nuptias z conditiones z oppositiones. Anduzgaz
dixit q̄ primus dñs triplicitatis septime domus significat mulieres. secundus
significat cōtentiones. tertius participationes z cōmixtiones. Dicit Ptolemeus in
cōnib⁹ huius domus cōuenit vt aspiciamus in cōiugio virorū statū lune hora
natiuitatis viri ita q̄ primo aspiciam⁹ ad lunā si fuerit in duab⁹ quartis orienta
libus erit cōiugiū viri in sua pueritia aut copulabitur cū puella postq̄z dies in
trauerit. Et si fuerit in duab⁹ quartis occidentalib⁹ cōiugiū erit tardū aut copu
labit cū vetula. Et si luna fuerit sub radijs z participata fuerit cū saturno nūq̄z
copulabit. Et si applicuerit saturno copulabit cuz muliere laboriosa z praua.
Et si applicuerit Ioui erit mulier abstinentie bone z boni ornamenti. Et ap/
plicuerit marti. erit audax z superba. Et si applicuerit veneri erit pulchra le/
ta z bon ereceptionis. Et si applicuerit mercurio: erit bona intelligens z bono
rum verborū. Et cōuenit vt aspiciamus cōiugiū mulierū a statu solis hora sue
natiuitatis ita q̄ si fuerit sol in duab⁹ q̄rtis orientalib⁹ cōiugiū mulieris hūtis
talem natiuitatē: erit in sua pueritia vel copulabitur puero postq̄z in dies pro/
cesserit. Et si fuerit in duab⁹ quartis occidentalibus: copulabitur tarde aut ve
tulo postq̄z in dies processerit. Et si sol fuerit participatus cum saturno erit ma
ritus bone legis amator laboris. Et si habuerit participationē cū Ioue erit ab
stinētie bone nobilis cordis. Si cū marte erit fortis cordis sine vllo amore. Si
cū venere erit limpidus. Si cuz mercurio erit profectuosus in suis factis z fac
tor multarū rerū. Dicit Haly Abenragel in qōnibus huius domus. Si quis a
te quesierit pro coniugio si erit vel nō aspice ascendens z eius dominū z lunā
z planetā a quo separat z da hos pro significatorib⁹ q̄rentis z septimā domū
z eius dñm z planetam cui applicuerit luna pro significatorib⁹ illius pro quo
querit. z si querens fuerit masculus cōiūge solem cū significatorib⁹ suis z fac
eū participem in significatione. z si querens fuerit mulier da sibi venerē z fac
eā participē in significatiōe. postmodū aspicias cuiusmodi applicationē hēat
dūs ascendentis vel luna cū dño septime domus z cuiusmodi applicationem

hēat planeta a quo separatur luna cum planeta cui applicat. vel venus cum sole. Unde si dominus ascendentis vel luna applicuerit domino septime domus vel planeta a quo separatur luna planete cui applicat. vel fuerit dominus ascēdentis vel luna in septima domo significat ob querēs hēbit rē quesitā tñ cū petitionibus z pcib⁹ multis. Et si applicatio fuerit de ḡrto vel oppositione significat q res illa erit tñ cū tarditate z labore z pena. Sz si dñs septie domus applicuerit dño ascēdentis vel plāeta cui applicat luna plāete a quo ipsa separat vel fuerit dñs septime in ascendente res illa leuiter fiet z cum magna voluntate mulieris z sue ptis: maxime si applicatio illa fuerit de tertio sexuli. Et si nō inueneris aliquā applicationē iter significatores significat q res non erit. Si aliquis querat a te si nocte illa cōplebit voluntatē suam cū muliere vel nō aspice si inueneris in gōne veneré aspicientem ascendens. dic q questio sua cōplebitur illa nocte. Et si questio fuerit si habuerit rem cum muliere illa nocte preterita vl non iudica hoc eodem mō nec plus nec minus. Si querat a te pro aliqua muliere si est virgo vel non aspice ascendēs z dñm ei⁹ z lunā z si eos inueneris in signis fixis. dic q est virgo salua ab omni labe lipida. Et si fuerit in signis cōmunib⁹ vel mobilibus. dici q est mulier z hēt vel habuit maritū. Et si questio fuerit pro puella que dicit se virginez. dic q est corrupta. z q habuit aliquis rem cuz ea. Si querat a te pro aliqua muliere quot maritos hēbit aspice a domino decime vsqz ad gradum martis z quot plāetas inueneris iter eos tot maritos habebit. Et si mars fuerit in septima domo aspicias a marte vsqz ad Jouem hoc eodem modo z iudica secundum id z certificabis cum deo.

OCtaua domus. Hic ponit significationes octaue domus. Et dicit q octaua domus est domus mortis z timoris z significat hereditates mortuorum quas heredes debent possidere post mortem. z significat finem annorum vite post senectutem. Dicit Anduzgam primus dominus triplicitatis huius domus significat timorem. Secundus significat precepta z res antiquas. Tertius significat hereditas mortuorum. dicit Ptolemeus cōuenit vt inspicias ad statum gradus interficientis quis planetarum sit ibi vel aspiciat ipsum: z secundum naturam illius erit iudicium de morte: ita q si saturnus fuerit dominus mortis accidet propter infirmitates longas: propter ptisim scilicet z reumata z propter defectum nature z cē. talia. Et si Jupiter fuerit dominus mortis erit mors propter apostemata gule z pulmonis z cē. huiusmodi. Et si fuerit mars erit mors propter febres continuas z acutas. Et si fuerit venus accidet mors ppter infirmitatem stomachi z epatis. z cordis z per fluxum sanguinis z apostemata eunita per corpus z fistulas z si fuerit mercurius erit mors propter epilentiam z propter stultitiam z amissionez sensus. C Haly dicit in cōmento. 18. ppositionis quarte partis. Ptolemeus diuisit nobis mortē in duas maneries. vna est proueniēs ex infirmitatibus. Alia est proueniens a re in qua non habet phificus quid videre: sicut cum moritur gladio: lancea. casu: igne z morsu bestie z fere vel aque submersione z aliis multis occasionib⁹. Et quando planete gubernatores salui fuerint ab infortunis z in suis met dignitatibus z potentes z quando super eos nullus planeta contrarius eleuatur tunc accidet mors propter infirmitates. Alia autem mors accidit quando planete fuerint infortunati vel debiles vel in dignitatibus alienis eis contrarijs aut planete contrarij ele-

Caput tractabit nati cū membro

uati fuerint super eos. ¶ Narrare autem omnes maneries quibus contingit mors esset hic nimis longum z qui voluerit hoc inueniet in quarta parte qua dripartiti Ptolemei. Dicit Ptolemeus in. 74. propositione centiloquij. Cuz fuerit mars corporaliter iunctus capiti algol z non aspexerit luna ascendentem nec fuerit fortuna in. 8. domo z dominus anauba luminarium oppositus fuerit marti vel in eius aspectu quarto nati caput truncabitur. Quod si lumina re fuerit in medio celi suspendetur. Et si fuerint mali aspicientes a geminis z pisce abscidentur ei manus z pedes. Dicit Haly in commento quando fortuna fuerit in domo octaua prohibet malam mortem. Audiui siquidem a quodam qui erat cum filio Haly valde animoso in mari qui cum vellet ingredi mare nimis tumultuosum ventis vndas agitantibus ipsum increpasset dixit. non timeo mihi mortem in mari. Jupiter enim fuit in natiuitate mea in domo mortis z orientalis qui prohibet mihi malam mortem. z vidi inquit in lecto illum mori. Accidit etiam mihi vt quidā seruientes ostenderet mihi natiuitatē filij domini sui z inueni solem in medio celi: z ipse erat dñs anauba z ylech z martē in quarto aspectu eius z saturnum in angulo terre eius ascēdens piscis: vnde exterritus distuli dare iudicium dicens. oportet vt anteq̄z iudicem cōpleantur dies nutritionis. Cum autem de puero valde solicitarem circa inuestigationē motuum vel morum suorum nihil intellexi vnde sibi timerem truncationem manuum z pedū z infurcationem cū esset mansuet⁹ z verecūdus. Cūq; pueniss̄et ad. 30. annos ingressi sunt quidam domuz eius fugentes eo q̄ accusati erāt de dolo super euz qui preerat vrbi z deprehensi fuerant in domo illa z ipse cū eis amisit manus z pedes z infurcatus est. z ego vidi eum absq; manib⁹ z pedibus infurcatū. Dicit Ptolemeus in. 59. propositione centiloquij cū interrogat⁹ fueris de absente non iudices de eo mortē donec remoueas ebrietatem ab eo. nec vulneratum donec tollas sanguis munitionē. nec substātiā acgsitā donec pecuniam sibi cōmissam remoueas. est enim in his hoibus idē iudiciuz. Dicit Haly in cōmento ibidem. qui tractat de iudicijs iudicat per formas que sunt prope veritatē ī. nō inuenit in fortitudine iudicio⁊ ptitio inter sopitū z mortum: z inter vulneratum z minutū. nec inter illū cui cōmissa est peccunia: z illū qui acquisiuit illam. Audiui siquidez a patre meo cui deus parcat q̄ cum ipse fuisset cū his qui se absconderunt a facie imperatoris. cū abzahaz filio almothedi q̄ quotidie visitabat eum occulte alhaszen filius habzahe astrologus: qui precepit vt afferret concam eneam magnā qua plenā in qua ponēs scabellū cō soluit ei vt de super sederet in maior parte diei. z hoc ideo p̄cepit vt faceret errare astrologos imperatores in esse absconditoz: z cum impator quereret ab astrologis suis vbi ille eēt: dixerunt q̄ esset in medio maris. Dicit haly abenragel quando mars fuerit in octaua domo damnificans dominum octaue dom⁹ mors nati erit ex ferro. Et si saturnus fuerit in octaua domo damnificās dñm octaue domus mors nati erit propter carcerē z penas. Quando luna fuerit in octaua domo cum cauda draconis significat. q̄ mors nati est. propter secessum vel medicinam laxatiuā. Quādo mercurius fuerit in octaua domo cū cauda significat q̄ mors nati erit propter mala opera aut propter toxicū aut facta nigromantie. Qñ gradus occidentis z eius dñs ambo damnati fuerit nato significant malam mortem. Qñ sol fuerit damnatus in natiuitate diurna vel luna in nocturna significant illud idē. Qñ significatores dānati fuerint super terrā

q̄ mors nati

manifestam mortē significant ⁊ patentem. Et qñ dānati fuerint sub terra mors erit abscondita ⁊ occulta. Quādo aliqua in fortunarus fuerint in octaua domo vel iuncta dño octaue dom⁹ significat fortē ⁊ malā mortē. Et si aliqua fortuna ꝛ fuerit i octaua domo vel iuncta dño octaue dom⁹ significat bonā ⁊ pulchram mortē. Et si iupiter vel venus fuerit in hac domo fortis ⁊ liber a radijs infortunarum natus erit fortunatus ⁊ laudatus ⁊ viuet annis. 73. ⁊ forte plus.

Nona domus. Hic ponit significationes none domus. Dicit q nona dom⁹ significat peregrinationes ⁊ longa itinera ⁊ significat epistolas ⁊ legatos ⁊ rumores atq; somnia. Dicit Anduzgam q primus dominus triplicitatis huius dom⁹ significat peregrinationes ⁊ omne quod ei accidit in peregrinationibus: secundus significat fidem ac religionem. tertius significat sapientiā ⁊ somnia. Dicit Haly Abenragel in rationibus huius domus aspice in itineribus nati p̄mitus a domino triplicitatis domus itineris: quoniam quando dominus triplicitatis dom⁹ itineris p̄mus fuerit in bono statu ⁊ fortis fortunat⁹ ⁊ receptus significat q natus ibi per itinera ⁊ mouebit se de vno loco ad alium ⁊ erit fortunatus in itineribus suis. Et si fuerit in diuerso statu ab eo quod dixim⁹ habebit impedimenta ⁊ grauamina in itineribus ⁊ motibus suis ⁊ erit vilipēsus in eis ⁊ extra hetur ⁊ expelletur de terra ⁊ loco suo nec i suis itinerib⁹ aliquā vtilitatē vel lucrum habebit. Et si dominus triplicitatis domus itineris. secundus fuerit in bono statu fortunatus ⁊ receptus natus erit bone legis religiosus ⁊ custos legis. Et si fuerit in diuerso statu erit male legis nominabitur malus. ⁊ de malis operibus ⁊ incredulus. Et si dominus triplicitatis tertⁱ⁹ fuerit in bono statu natus erit veridicozus somnioz: ⁊ quicquid videbit in somnijs veridicū erit: nec mentietur. Dicit idem haly scias q mercurius hz posse ac significationez propriam in causa legis ⁊ legalitatis sepatim ab alijs planetis. Et scias q qñ fuerit in domo saturni vel in aspectu eius natus erit profundarū coguationū firmus in credulitate: laudat res alterius mundi magis q̄z istius: ⁊ credit eas ac multum cogitat in illis ⁊ amat eas: ⁊ tenet q res illius mundi sint meliores q̄z istius. abhorret ludos ioculationes ⁊ solatia: humilis ⁊ patiens laboris ac indigentie maxime si fortune cadētes fuerint non aspicientes ascendens. Et si mercurius fuerit in domo Jouis: vel in eius aspectu natus erit boni nomis bone legis ⁊ legalitatis ⁊ legis in q̄ fuerit obseruator. Et si fuerit i domo martis: vel in eis aspectu: ⁊ fuerit idem aspectus de quarto vel oppositione natus erit homicidia trascibilis male factor male legis ⁊ vilipendet legem suam.

Decima domus. Hic ponit significationes decime domus. Dicit q decima dom⁹ est domus regni ⁊ sublimationis ⁊ exaltationis memorie ⁊ vocis in imperādo ⁊ magisteriozum atq; matrum. Et significat dimidium annozum vite. Dicit anduzgam dominus triplicitatis decime. Primus significat opus nati ⁊ exaltationem suam ⁊ sedis sublimationem. Secundus significat vocem imperij ⁊ audaciam in imperando. tertius significat stabilitatem atq; durabilitatem eius. i. quantum durabit in dominatione sua. Dicit Ptolemeus in. 15. propositione centiloquij. Ascendentia inimicozum regni ab eiusdem ascendente cadentia sunt ⁊ ascendentia dominationum in illo angulo eius. Ascendentia vero ministrantium succedentia angulus. Ciuitatum autem ascendentia in earum

edificationibus iudicant omnia que in eis occident. Que vero ascendentis sunt in regum ordinationibus quarundam ciuitatum pronunciat omnia que sub eorum regno fient: et ascendens apparitionis alicuius secte in illis scilicet ciuitatibus demonstrat quicquid sub illa secta futurum est in ipsis ciuitatibus. Dicit ibi Haly in commento q̄ signa cadentia sunt quorum nullus est angulus vel post angulum. et sunt quattuor: scilicet duodecimū tertium sextum et nonum ab ascendente. Et dicit q̄ notum est omni astrologo q̄ cum fuerit ascendens natiuitatis: aut aliquis angulus eius ascendens aut aliquis angulorum inceptionis regni fueritq; natiuitatis alicuius cui regnum congruat perficietur ei regnum in illo regno: eritq; ei in illo honor et nō in alio. Quippe reges antiqui omnium nascentium in regnis suis natiuitates obseruabant: et cuiuscunq; ascendens deprehendebant domū inimicorum regni vel sextum vel tertium vel nonum interficiebant ipsum puerū qz regnū ipsius esset cōtra regnū eorū. Et paucis interpositis dicit q̄ ascendens alicuius ciuitatis est signū cuius ascensione incipit quis collocare primū lapidem in illa. Ascendens secte est ascendens signū in tēpore quo illa secta incipit prevalere super aliā sectā et susceperunt eam immorantes: et illud significat quantū durabit: et quicquid accidet in illa quādiu durauerit. Dicit Haly abenragel qui signum medij celi fuerit ex signis igneis maxime si fuerit leo vel aries: et sol in eo: et pars regis fuerit ibi in aspectu fortunarum natus sine vlla dubitatione rex erit.

Vndecima domus.

Hic ponit significationes vndecime domus. Dicit q̄ vndecima domus est domus fortune et fiducie atq; laudis: et amicorū et ministrorum et auxiliatorum: et significat postremā medietatem medie vite. Dixit Induzgam q̄ dominus triplicitatis domus fiducie primus significat fiduciam. Secūdus significat amicos. Tertius significat vtilitates seu profectus eorum. Dicit Ptolemeus in .39. propositione centiloquij: esse malum vndecime domus et eius domini in intronisatione regū significat quid accidet in consiliatoribus suis et eius substantia de malo: et eodem modo erit malum esse secunde significans: q̄ modicum adipiscetur. populus cum illo rege. Dicit Haly in commento. Astrologi conuenerunt super hoc q̄ domus decima in omni ordinatione regum est locus eius: et vndecima auxiliatorum eius et eius substantie et ascendens est populi: et secunda substantie populi: et ideo impedit vndecima consiliatores: et secunda substantiam populi. Dicit Haly abenragel in rationibus huius domus. Aspice ad dīm triplicitatis huius domus primum: si inueneris eum receptū fortunatū et fortem iudica q̄ natus habebit amicos multos lucra vtilitatem et bonū pro eis. Et si fuerit infortunatus et dānatus natus erit solitarius ab hominibus non hīs amiciciam cum aliquo et retrahet et elongabit se ab illis qui procurant amorem et societatem ipsius. Et si dominus triplicitatis ipsius domus. secundus fuerit fortis fortunatus et receptus erit fortunatus honoratus et diues abundās in bono statu et bone vite. Et si fuerit ab hoc statu diuersus erit laboriosus: et indigens ac paupertatis et miserie manifeste. Et si dominus triplicitatis ipsius domus tertius fuerit fortunatus fortis ac in bono statu natus habebit filios remansuros post eum in bono statu et diuitijs et fortuna sua. Et si fuerit infortunatus debilis et cadēs ac in malo statu natus non habebit filium qui post eū remaneat nec heredem sue generationis

tus q̄ esse possit in amicorū causa est vt dñs ascendentis sit receptus a domino vndecime domus eodē domino vndecime domus existēte fortuna z in bono statu. qm̄ q̄n sic fuerit habebit amorem z conuenientiam cum socijs z amicis.

Vodecima domus.

Dic ponit figūtiones.12.dom⁹. Et dicit q.12.dom⁹ figt inimicos z labores tristitiā atq; inuidias z susurrationes z ingenia atq; bestias q̄ equitant figt finē vite: z qd cōtinget mulieribꝰ in ipregnatōe. Dicit Alduzagā q; pmꝰ dñs triplicitatis huius domꝰ figt inimicos. ps figt labores tertius bestias magnas: z iponit finē dictis dicens hoc est q; figt.12.domꝰ. Dicit Haly abenragel in iudicijs huius domꝰ. Aspice pmitus ad dñz triplicitatis huiꝰ domus primū z si inueneris eū fortunatū forte z altū iudica q; inimici nati appodiabunt eo sup eū z de se facient qcquid voluerit. Et si fuerit cadens dānatus z cōbustus z peregrinus natus appodiabit se sup inimicos suos: z ipsi ipedient z accidet eis malū qđ credebant facere nato. Et si dñs triplicitatis ps huiꝰ domus fuerit fortunatus natus hēbit modicas tristicias z anxietates. Et si fuerit in diuerso statu erit multarū impietatū z tristiciarū z accident ei labores z impedimenta z dānā magna in eo qđ hz z in corpore suo. Et si dñs triplicitatis huius domus tertius fuerit fortunatus natus erit dyalecticus z eloquentie bone z felix in rōnibus z causis suis: z cōtra quēlibet aduersantem sibi prospera/bitur. Et si fuerit in diuerso statu erit debilis rationis ac loquele impedite. nō habebit ius de aduersarijs z suis malefactoribus.

Significant z duodecim domus co-

lores. Dic ponit figūtiones.12.domoz qm̄ ad colores. Et dicit q; pma domꝰ z.7. sunt albe.2.z.12. virides: z.3.z.11. sunt crocee.z.4.z.10. sunt rubee.5. z.9. sunt hītes colorē mellis.6.z.8. sunt nigre. Postea dicit q; qlibet planetaz hz in aliq̄ istarū domoz quādā ptātez accītalē que vocat gaudiū. Mercurius enīz gaudet in ascēdente. luna gaudet in.3.domo. Venꝰ in.5. Mars in.6. Sol i 9. Jupiter in.11. Saturnus in.12. Deinde dicit qđ anguli significāt fortitudinē z pfectionē. Cadentes vero ab angulis significāt debilitatē z detrimentū excepto q.9.domus z.3. significāt rez apertā: z detectā cū fama: z hoc ıō qz sunt gaudia luminariū sicut iam dicebat qđ sol gaudet in.9.z luna in.3. Et.12.domus z 6. significāt occultationē z vilitatē rerū. Postea dicit qđ anguli. s. prima domus z.10.z.7.z.4.z dñi ipsorum angulorū significant magnitudinē honoris z fortune: z elongationē a casu z infortunio. Et pñtia dñoruz angulorū in cadentibus ab angulis figt infortuniū z dedecus z casum. Et.11.domus q; succedit decime: z eius dñs significant fortunā mediā. i. significant fortunā: sed nō tantam quantam.10. Et.5.domus que succedit quarte figt fortunā mediā per donationes z causas filiorū. Et secunda domus z eius dñs significant fortunā mediaz ex cā ībe ministrorū z auxiliatorū. Et 8.domus z eius dñs significant fortunā mediaz ex ībā que hereditat a mortuis z a rebus occultis. Postea ponit significationes dñoruz angulorū eum fuerint pītes in ipsis angulis. Et dicit q; presentia dñi ascendentis in ascendente figt eius fortunā per semetipsuz z per propriā acquisitionē. Et si fuerit in.7. figt acquisitionē per cōuentiones z vxores. Et si fuerit in.10. figt aquisitionē per magisteria. Et si fuerit in quarta significat acquisitionē per hereditates z ex cā patruz z per productionē aquarū z popu-

lationem terraruz ⁊ ex rebuz antiquis ⁊ radicalibus. alia littera habet cꝫ radicalibus. ¶Presentia vero domini decime in.10. domo significat fortunã per regẽ ⁊ regnuz magnum ⁊ per magisteria alia. Et si fuerit in.7. significat regnũ per victoriã cõtentionum ⁊ per causas vxoꝝ. Et si fuerit in.4. significat regnũ per cãs ministrozũ regis ⁊ per cultus terrarũ ⁊ per edificationes ciuitatũ ⁊ diuisiones fluminũ ⁊ p custodias ciuitatũ ⁊ ex reb⁹ antiquis. Et si fuerit in ascẽdẽte significat regnũ per ingenia ⁊ ppinquitatẽ regis ex reb⁹ vulgi. ¶Presentia dñi septime domus in septima domo significat fortunaz per negociationes ⁊ per cõuentiones ⁊ cõmendationes idest depositiões ⁊ per mulieres ⁊ per satozes. Et si fuerit in quarta significat fortunã per conuentiões ⁊ negociationes ⁊ per causas patrum ⁊ ereditatum ⁊ cultus terre. Et si fuerit in ascendente sigt fortunam per cõuentiones ⁊ negociationes ⁊ per causas medicine ⁊ astronomie ⁊ per opera spiritualia atq; ingenia ⁊ cetera similia. Et si fuerit presens in decima significat fortunã per cõuentiones ⁊ negociationes ⁊ vxores ⁊ per causas regni. ¶Presentia vero domini quarte domus in quarta domo significat fortunaz ex fructu ⁊ per cãs patrũ atq; per res antiquas. Et si fuerit presens in ascẽdente significat fortunã ex cultu terre ⁊ fructu per pfunditatẽ cõsilij ⁊ ingenij: ⁊ si fuerit pñs in decima domo sigt pfectũ ex cultu terre ⁊ fructu per causas regum ⁊ magisteriozum. Et si fuerit pñs in.7. domo significat fortunã ex cultu terre ⁊ fructu ⁊ ex parte mulierũ ⁊ per causas vxozum ⁊ satozuz ⁊ per negociationes. Deinde dicit hec que diximus significãt dñi angulozum quando fuerint presentes in ipsis angulis. Et sicut dictum est de angulis ita intelligas de alijs domibus suo modo scõm naturam scilicet cuiuslibet domus: ⁊ dicit quod ideo introduxit dominos angulozum: vt sint exemplar in alijs domibus.

¶Cum volueris scire planetam dominatorem.

Hic auctor docet eligere significatorem: ⁊ potest diuidi in duas partes: quoniam in prima parte facit q̃ dictum est. In secunda parte ponit exemplũ ibi. Verbi gratia. Sententia auctoris est ista q̃ in cognoscẽdo significatorem rei debemus aspicere ad duo. primo debemus aspicere ad domum in qua est natura illius rei cuius querimus significatorem. Secundo debemus aspicere ad planetam qui de sui natura significat illã rem. verbi gratia. Si questio fiat p substãtia. debem⁹ aspicere ad ꝑaz domũ que est domus sustãtie: ⁊ cũ hoc debemus aspicere ad Jouẽ qui sigt de propria nã substantiã. Et si qõ fiat de muliere debemus aspicere ad septimã domũ que est domus mulierũ ⁊ cũ hoc debemus aspicere ad venerẽ q̃ de ppria nã est sigtris mulierũ: ⁊ sic de alijs ꝑm proprias naturas domozũ ⁊ planetarũ. Est tñ intelligendũ q̃ planetam quẽ eligimus ex parte domus debem⁹ tenere pro significatore principali. Et planetã q sigt nãm rei debemus facere participem in significatione. Est ergo sñia littere: cũ volueris scire planetã dominatorẽ siue significatorẽ rei aspice quis planetarũ habeat plures fortitudines in domo rei quesite ex fortitudinibus dictis in.c. de fortitudinibus ⁊ dignitatibus ipsozũ. Et ille qui abundat in numero fortitudinũ ille est dñator siue significator. Et est intelligendum q̃ in interrogationibus ascẽdens siue prima domus semper attribuitur querẽti ⁊ planeta abundans in numero fortitudinũ in domo illius rei de qua fit questio est significator rei quesite. Auctor ponit exemplũ in littera. Et dicit si inter

rogatus fueris de substãtia. z volueris scire quis planetarũ sit dominator siue significator eius z fuerit sẽda domus que est dom⁹ substãtie. s. gradus arietis: qz aries est domus martis habet ibi mars quinq; fortitudines. Et est exaltatio solis z ideo sol habet quattuor fortitudines ratione illius. Et est etiã solis triplicitas z ratione illius habet ibi tres fortitudines: z est terminus iouis: z rõne illius hẽt ibi duas fortitudines: z facies martis: z rõne illius habet ibi vnaz fortitudinem. Sol igitur habet ibi. 7. fortitudines z mars sex z Jupiter duas: patet ergo q⁹ sol habet ibi plures fortitudines. Et talis planeta. scilicet habens plures fortitudines vocatur almutam ideſt vincens. ergo sol in tali figura esset significator substantie z eodem modo faciendum est de aliis. dignus substãs

Ex ptãtib⁹ quoq; planetarũ accidẽtalibus. Ista pars ꝓtinuat sic. Pri⁹ auctor determinauit de dignitatib⁹ planetarũ essentialib⁹. Hic determinat de dignitatib⁹ ipsoꝝ accidẽtalib⁹: z expedit se breuissime dicens: q⁹ est vna gignitas accidẽtalis planetarũ que vocat haiz z est hec vt planeta diurn⁹ sit in die sup terrã z in nocte sub terra. Et plãeta nocturnus sit i nocte sup terrã z i die sub terra. Et ẽt si sit plãeta masculin⁹ q⁹ sit in signo masculino z femenin⁹ i signo femenino tũc dr plãeta eẽ i suo haiz. i. in sua fortitudine: z erit tunc fortitudo sua sicut fortitudo viri in loco sui pfectus z lucri atq; fortune. Et si cõpleta est expõ hme dicte alchabicij i traductorij ad magisterium iudicioꝝ astroꝝ. C Quidã hõ interrogauit de qdã absẽte vtrũ eẽt mortu⁹ vel viu⁹ z fuit ascẽdens qõnis. 20. gradus leonis z incidit talis figura.

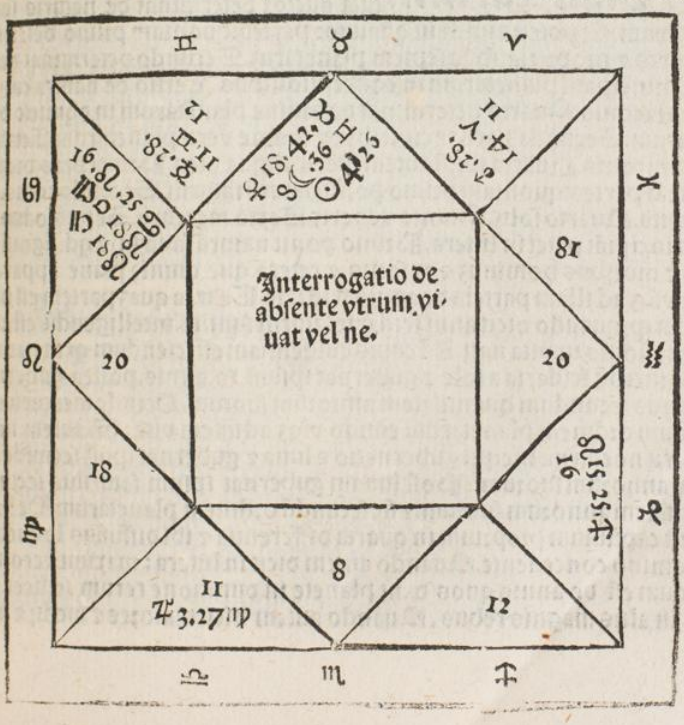

Aspexi in hac questione z dedi ascendens z eius dominuz z lunā absenti pro quo facta fuit questio. Aspexi z inueni dominū ascendentis in medio celi: propter quod videbatur prima facie q̄ viueret in prosperitate: sed quia inueni saturnum in angulo orientis prope angulū infra duos gradus dubitaui de vita illius specialiter: quia ibidez infortunauit partem fortune. Deinde aspexi ad domuz mortis z inueni venerem fortiorem ibidem id est in domo mortis plura habere testimonia quia exaltationem z triplicitatez. aspexi ad locū eius in figura equaliter se haberet ad ascendens z ad dominuz ascendentis z ad lunā z inueni eam aspicientem ascendens aspectu quarto z saturnū ibidem existentem eodez aspectu propter quod magis dubitaui de vita. Deinde aspexi ad lunam z inueni eam oppressaz sub radijs solis hoc fuit vnū signuz mortis. Inueni etiam lunā separatam a venere euntem ad coniunctionē domini ascendentis z transtulit naturā domini domus mortis ad dominū ascendentis. Hoc fuit certius signū mortis. Ex his collegi quod homo ille pro quo facta fuit questio esset mortuus: inuentūq̄z est ita. Et quia Saturnuz existens in ascendente fuit dominus septime domus significator vxoris illius pro quo facta fuit questio: z venus significatrix mortis aspexit euz significabat hoc quod forte interfector cōmiserat fornicationem cum vxore illius pro quo questio facta fuit.

Differentia secunda in naturis septez planetarum.

Ista est secunda differentia huius libri in qua auctor determinat de naturis septem planetarum. Et potest diuidi in quattuor partes: quoniam primo determinat de naturis z proprietatibus septem planetaruz. Secundo determinat de ordine seu principatu planetarum in conceptionibus. Tertio de natura capitis z caude draconis. Quarto determinat de ordine planetarum in domino dieruz z horarum. Secunda pars incipit ibi de ordine vero planetarum. Tertia ibi: caput draconis. Quarta ibi: si autem fuerit aliqua dies. Prima pars diuiditur in septem partes: quoniam primo ponit naturā saturni. Secundo iouis. Tertio martis. Quarto solis. Quinto veneris. Sexto mercurij. Septimo lune. vbi partes incipiāt patet in littera. Primo ponit naturā saturni z qd significat ex rebus z moribus hominuz z ex sectis z cetera. que omnia plane apparent in littera vsqz ad illam partem de annis fridarie. Circa quaz partem est intelligendum q̄ quando dicit anni fridarie saturni sunt. 11. intelligendū est annus gubernationis in vita nati. Ad cuius euidentiam est sciendum q̄ in natiuitate diurna incipit fridaria a sole z gubernat ipsum. 10. annis. postea gubernat ipsum venus secundum quantitatem annorum suorum. Deinde mercurius: z sic secundum ordinem planetarum eundo vsqz ad finem vite. Si autem natiuitas fuerit nocturna incipit gubernatio a luna z gubernat ipsuz secundū quantitatem annorum suorum. Post lunam gubernat ipsum saturnus secundum quantitatem annorum suorum: z sic secundū ordinem planetarum. De hac materia est capitulum proprium in quarta differentia z ibi diffusius loquetur de hac domino concedente. Quando autem dicit in littera: maximi vero: intelligendum est de annis quos dant planete in duratione rerum scilicet in sectis z in alijs magnis rebus. Quando autem dicit maiores z medij z mino/

rez intelligendum est de annis quos dant planete in natiuitatibus horuz ad vi uendū: z sicut dico de saturno ita de alijs planetis intelligas. Dicit Ptolemeus i. 82. propositione prime partis maius ac fortius opus saturni est infrigidare z deficcare modicū propter fortitudinez frigoris: z videtur hoc esse pro eo quod est elongatus multum a calore solis z humidis fumositatibus terre. Dic Albumazar redarguit Ptolemeū z ponā deo dante rationes suas in fine huius partis de naturis planetaz. Dicit Haly in cōmento propositionis prealle gate quod Ptolemeus vult dicere q saturnus facit hoc opus eo q opus suū est multū elongatū ab ope solis quod est opus caloris: z a luna cuius opus est attrahere humores: qz quando inspexit comparationē saturni cum sole z luna inueniet qō ambobus erat contrarius: z propter hoc dixit quod conuenit vt frigidus sit z siccus. Et Ptolemeus met glosauit hanc comparationem in eo quod sequitur. Dicit Ptole. scire quidē virtutem huius planete z aliozz erit propter rectificationē figurarū in respectu solis z lune quoniā earū aliquas videmus mutantes aerem vna manerie mutationis z earū aliquas alia manerie in diuersis ordinationib⁹ mutationis augendi z minuendi Dicit Haly in cōmēto. Si memoriā hēs de eo q tibi diximus qūo pbare possumus stellaz erit virtutes: glosa nō indiges in hoc. Et si huius oblitus es ausculta. dico tibi qō sol z luna eo quod eoz opera magis apparent quā opera aliaruz stellarum. z sunt nobis magis manifesta: z opera reliquarum stellarū abscondita videtur: conuenit vt inspicias ad stellas habentes cōmunitatem cū duobus luminaribus per figuras. i. per aspectus si augent i suis operibus vel ab eis minuunt: z sic ibis inspiciendo ad omnes: donec certitudinē scias omnium non semel sed pluries. Et si inueneris qō semper sequantur vnā manerē operandi scies pro certo cuiusmodi virtutez habent. Dicit Haly abenragel de natura saturni. Saturnus est planeta senex magnus fessus vilipensus anxietatum tristiciarū longarum infirmitatū. natura eius est frigida z ficca z assimilatur melancolie que gubernatur de omnibus humoribus: z nullus de ea. Quando fuerit almutem alicuius natiuitatis: z ipse in cancro natus erit turpissimi vultus z mirabilis creatura in forma z visione sua: ita qō expauescent z mirabuntur quot quot videbunt eū z audient loqui de ipso. Dicit alfraganus quod corpus saturni est. 91. vicibus tantum quantum terra.

Natura Jouis

Tupiter fortuna masculus. Hic ponit naturā Jouis z planum est quod dicit in littera. Jouis autē virtutis opus est cōplexionis temperate z locus sui motus est medianus inter frigiditatem saturni z calorē martis z ppter hoc conuenit vt calefaciat z humectat. Dicit Haly in cōmento. multi crediderunt cum audierunt hoc verbum Ptolemei quod opera stellarum secundū eius opinionem sequerentur loca sphaeraruz secundū q vna existit supra aliam sicut credidit hiza auenquinton z alkindus z alij qui cum talibus rationibus nos impediuerunt. Ego vero dico q si opera stellarū sunt ſm naturam quomodo possunt fieri propositiones q̄druuiales qm̄ radices harum ambaz scientiaz diuerse sunt vna. ſ. ab alia. Amplius si omnia corpora celestia nō sunt alicuius cōplexionis: calide: humide: frigide: neq; ficce sicut probauit

Aristoteles quomodo potest Jouis complexio temperari eo quod sphaera sua existat inter illã martis ⁊ saturni. Nã si bene ad dcm inspexeris Ptolemei inuenies nõ esse prout ipsi crediderũt. Et postq̃ docuit nos viam qua scirent virtutes stellarũ ponit hoc vice alia in hoc loco dicens qõ qñ probauerimus modũ operis qõ operatur in aere nos circundãte inuenimus q̃ est medianus inter magnã frigiditatẽ quã facit saturnus ⁊ magnũ calorem quẽ facit mars: ⁊ hoc affirmat id qõ dixit qõ calefacit: ⁊ humectat. dicit Haly abenragel iupiter est planeta equalitatis: cõitatis: bonitatis: melioramenti: intellectus: sensus: ⁊ pietatis: qz tẽperatus est qualis ⁊ fortuna per aspectum ⁊ corporalẽ cõiunctionem significat bonitatem meliorationẽ legem simplicitatẽ ⁊ castitatẽ dirigit ⁊ nõ dãnat: populat ⁊ nõ destruit: abhorret saturnũ ⁊ eius naturas. Qñ deus incepit creare mundũ erat in domo ascendente lucet in ariete tauro ⁊ gemini: ⁊ minuitur lux sua in cancro leone ⁊ virgine. obscuratur in libra scorpione ⁊ sagittario: ⁊ minuitur eius obscuratio in capricorno aquario ⁊ piscibus. Dicit alfraganus q̃ corpus Jouis est. 95. tantum quãtum terra.

Vertus de Mart

Ars masculinus. Hic ponit nãm martis ⁊ patet in littera. dicit Ptolemeus mars prorie deficcat ⁊ per vim nature sue comburit eo quod igneum habet colorem: ⁊ quia circa solem est ⁊ qñ sphaera in qua sol consistit posita est sub eo. dicit Haly in cõmento Ptolemeus vult dicere q̃ opus virtutis martis. i. qui experimur inuenimus siccitatis magne. Ad id quod dixit q̃ virtus martis comburit eo qõ igneũ habet colorem. dico qõ stelle sunt substantie simplicis ⁊ non compositi ex naturis diuersorum elementorum: apparitio sui coloris est recta eo quod ibi nõ est aliquid quod mutet colorez conuenientẽ eidẽ substantie. Ptolemeus autez docet nos per hoc dictũ: regulã qua scimus virtutẽ stellarum quam per nos intelligere non possumus ⁊ possimus eã intelligere per colorem. In hoc enim dicto adest dubiũ quod nos soluere oportet. Plaz multi credunt q̃ color nõ ostendat virtutẽ rei ⁊ hoc est veritas in terrenis propter comistionem elementorum que in eis est. tamen in celestibus non est ita: quia eorũ substantia nõ est vllo mõ composita ex aliquo elemento. Et pp hoc rediit Ptolemeus ad probandũ hanc virtutẽ alio modo dicens: ⁊ quia exiit circa solez: ⁊ quia sphaera in qua est sol posita est sub eo vult dicere quod accidit: vt sit veritas res ista quia virtus martis comburit eo q̃ exiit circa solem: ⁊ quia sol est sub eo ⁊ cõmiscetur virtus sua cũ illa solis fit calidus multũ ⁊ siccus: ita q̃ sine temperamento comburit. dicit Haly abenragel mars est planeta calidus ⁊ siccus igneus: destructor: iratus: victoriosus: diligens occidere ⁊ interfectiones: rixas: litigia: cito irascitur ira fortis: totum cor suuz exponit in rebus suis agendis: prelia facit ⁊ destruit populationes. Exaltatio sua est in domo saturni: scilicet in capricorno qui significat clamores impedimenta ⁊ gentem stultam ⁊ guerrationes. Conuenit saturnus marti in infortunio: ⁊ resistit ei in frigiditate ⁊ tenebrositate. ⁊ inclinatur soli amore sui ⁊ defendit auxilio eius qñ sol exaltatur in domo sua ⁊ gubernat euz de calore ⁊ siccitate q̃z recipit ab eodẽ: pprietas ⁊ nã sua conuenit ⁊ approprinquat pprietati ⁊ nature solis. nescius est ⁊ obliuiosus modici intellectus ⁊ diminutus sensu nec cõsiderat rerũ fines: per eũ ⁊ per ascensum ⁊ per discensum eius in circulo suo crescit ⁊ decre

scit estatis calor ꝛ hyemis frigiditas omni anno. Dicit alfraganus qꝺ mars cõtinet quantitatem terre semel ꝛ dimidium ꝛ octauam partem eius.

SOl per aspectum fortuna. Hic ponit naturaꝫ solis ꝛ littera glosa non indiget. Dicit Ptolemeus cognita res est qꝺ opus substantie solis est calefacere ꝛ dare aliquantulũ siccitatis ꝛ hec opera magis proprie sentiuntur ꝛ leuius scita sunt omnibus alijs propter magnitudinẽ solis ꝛ propter manifestaꝫ mutationem quam per tempora anni facit ꝛ quanto magis accedit ad nostra capita tanto magis calefacit. Dicit Haly abenragel scito qꝺ sol est lumen ꝛ candela celi gubernator mundi factor temporũ: per eum fiunt planete orientales ꝛ occidentales: ꝛ p eum fiunt apparentes ꝛ occulti: ꝛ per euꝫ mouetur omnis res se mouens: per eũ nascitur omnis res nascens: crescit omne folium ꝛ maturatur omnis fructus. Ipse est spiritus celi magnus cũ eo viuificant signa: ꝛ quodlibet signũ quando est in eo habet maioritatẽ super alia signa. qm̃ ipsum viuificat ꝛ illuminat ꝛ dat ei fortitudinem ꝛ calorem ꝛ applicat calorem ꝛ fortitudinem ꝛ virtutez illius signi terre: quia natura ꝛ facta sua apparent in omnibus rebus ꝛ in cunctis animatis ꝛ in animatis existentibus in terra. Et qñ exit de signo in quo est remanet illud signũ in similitudine corporis defuncti. Est planeta magni dominij potentie nobilitatis altitudinis ꝛ magnitudinis. est fortuna per aspectũ ꝛ infortuna per cõiunctionẽ corporalẽ. Unde enim qñ aliquis planeta cõiungitur sibi: cõburit ꝛ vincit eũ ꝛ extinguit lumen ꝛ lucez suã. Locus suus in celo est quartus. ſ. medius. 7. planetarũ: sicut rex sapiens qui per sensum manutenet regnũ suũ ꝛ per considerationẽ ponit sedẽ suam in medio regni sui vt per oia latera attingat. Dedit marti militiã suã ꝛ qꝺ esse dux militie sue: quia celum solis est sub celo martis ꝛ conuenit natura ꝛ calor suus cum natura ꝛ calore illius. Dedit Ioui sua iudicia pp̃ temperiem honestatem saluationẽ ꝛ sue cõplexionis salutẽ: ꝛ quia non est in eo qualitas mala nec peccandi natura. Dedit regnũ saturno quia omnes planete sua lumina mittunt ad eum ꝛ suas considerationes. Dedit veneri collectionem reddituũ ꝛ vendendi redditus ꝛ emendi: quia celũ eius applicat suo ꝛ sunt vicini. Dedit mercurio scribaniam: quia status eius est sicut status scriptoris regis qui vadit qñ ille vadit ꝛ sedet quando ille sedet. Dicit lune algazilatticum: quia est similis algazilo regis qui facit sua mandata ꝛ defert ea quocunq; precipit. Dicit alfraganus auctoritate Ptolemei quod corpus solis continet corpus terre centies sexagesies sexies ꝛ aliquantulum plus.

VEnus fortuna femina nocturna. Hic ponit naturam veneris ꝛ patet in littera quod dicit. Dicit Ptolemeus venus ipsamet opera Iouis facit propter temperamentum sue complexionis excepto quod est Ioui in re vna contraria: quia calefacit. parum eo quod existit circa solem ꝛ humectat secundũ lunã propter magnam lucez qꝫ habet hic planeta eo quod attrahit ad se fumositatem que eleuatur ab humoribus terre. Dicit Haly in commento vult dicere quod eius calor est multum minor illo Iouis: ꝛ propter humiditatez qꝫ facit dicimus qꝺ est quodãmodo frigida ꝛ plus humida. Quod autẽ dicit eo quod existit circa solem dixit eo qꝺ virtus sua vo-

luitur cuz illa solis. Et id qō dixit humectat sicut luna: vult dicere q venus facit humiditatē circa eam q̄z facit luna. Et id qō dixit pp magnā lucē vult dicere q modicus calor facit humores currere. Dicit Haly abenragel ven° est fortūa frigida z humida nocturna hylaris gaudiosa apparēte bone limpida formosa: diligit inculationes cantationes comestiōes potatiōes z vitia: est māsueta z pauci motus. est mulierū significatrix z tacēdi cū eis amoris amicicie z societatis. recipit martē p nām fornicationis z limpidamēti abhorret ipsuz pp cōtrarietatez nature sue que est caliditas z siccitas. Separat se ab eo z malū z infortunā suaz repellit a se ipsa pp mansuetudinē bona verba solatium bonū. z mansuetam loquelā. Concordat cū saturno in frigiditate z cōuenientia quā hēt cū eo in libra: qz est domus vnius z exaltatio alterius. Et discordat cū eo in mortibus tristiciis z doloribus suis z eo qō saturnus est vsus modici cū mulieribº. Status veneris cū statu solis est similis statui mulieris versus virum. Dicit al fraganus q corpus veneris est vna pars. 37. partibus terre.

Mercurius cōmixtus.

Hic ponit nāz mercurij z patet in littera. Dicit Ptoleme us: siccitas vero z humiditas mercurij est per vnum equale: quoniaz aliquando deficcat z effugat humores eo q nūq̄z elongatur multum a calore solis etiam nullo tempore z aliquando humectat eo q positus est super sphaeram lune que est circa terram magis quam omnes alie sphaere z mutatur ad hos duos status z facit ventos propter serotinas mutationes eius circūquaq̄z solem. Dicit Haly in commento. Vult dicere q opus mercurij non est vna res sola: quoniam aliquando deficcat z aliquando humectat. cum autem deficcat est quando soli applicat z est tunc opus suum in calefaciendo z siccando circa istud solis. Humectare autem suum est propter vim suam que commiscetur cū illa lune que posita est sub eo z q est opus suum sicut opus lune. Et Ptolemeus quando comparationem facit de opere mercurij cum illo solis inuenit q aliqñ faciebat opus tale quale sol. Et quando per comparationem facit cum opere lune: inuenit q aliquando faciebat opus tale quale luna. Et expertus fuit hoc multotiens z inuenit q semper alterū duorum operum faciebat z scivit pro certo q opus suum est secundū opus aliarū stellarum cū quibus inoluitur: z opus proprium in se non habet. Dicit Haly Abenragel. Mercurius est planeta maleficiorum violentiarum documentoruz scribanie computationum scientiarum: calidus est z siccus forme z nature conuertibilis: masculus cum masculis: femineus cum femininis: fortuna cum fortunis: infortuna cum infortunis: bene rationatus: bene loquens: ausus in loquendo: pulchre apparentie: composite persone: diligit libros z cōputationes. Placent ei magisterria: res bene facte rationes verificari libri ac scientie: agilis est in motu z proprietatis ardentis: alacer z mobilis in omnibus rebus suis: z est vnus triū planetarum significantium pluuias z per eum z per mutationē suaz de signo in signum: z per eum eius statū ac retrogradationē z directionem ipsius z per oppositiones z conjunctiones suas scientur motus ventorū z eius fortitudines scilicet si erunt fortes vel debiles in omnibus partibus illius anni: qñ quādo erit de vno signo z intrat aliud: vel quando est stationarius aut retrogradus significat ventos fortes humiditates z pluuiam z in aere accidentia de nubi

bus turbationes ⁊ his similia. Similiter qñ est in oppositione lune existente luna in aliquo signoꝝ aqueoꝝ vel aereoꝝ significat qđ prediximus. In reuolutione annoꝝ mundi habet magnã ⁊ veridicaz significationẽ super tenentes officia regum. Alfraganus dicit q̃ quantitas corporis mercurij est vna pars de .32. milibus partibus corporis terre.

Una fortuna femina nocturna. Hic ponit naturam lune. Sententia littere patet. Dicit Ptolemeus maior virtus lune est humectare: pro eo q̃ est multum circa terram ⁊ propter fumositatẽ frigidã que per eam eleuatur. ⁊ propter hoc ad statum talem mutantur corpora manifesta mutationẽ: quia facit mutari ⁊ putrescere corpora vt plurimũ: ⁊ habet etiam cũ sole participationẽ modicaz in calore pro eo q̃ recipit lumen ab eo. Albumazar redarguit. Ptolemeũ in cã naturarũ planetarũ ⁊ sunt verba sua istaz qñ plures reges grecie fuerunt sapientes post Alexandrum filiuz Philippi: vocabaturqz vnusquisqz eorum Ptolemeus: fueruntqz numero decem. ⁊ vna mulier: erantqz regnantes in egypto: ⁊ fuerunt anni regni eorum .275. fuerunt vniuersi sapientes ex quibus fuit Ptolemeus vnus qui edidit librum almagesti super causam motus circuli ⁊ quicquid in eo est ex planetis. Et quidam eorum edidit librum de iudicijs astroꝝ referens eum ad Ptolemeũ auctorez libri almagesti. Dicituꝛqz q̃ ille qui edidit librum iudiciorum ipse edidit librũ almagesti: nesciturqz veritas huius rei: sed ille qui ex eis edidit librum iudiciorum narrauit in libro suo naturas planetaruz ⁊ eorũ causas. Incepitqz dicere q̃ sol calefacit in suauitate ac mora ⁊ q̃ opus eius fit in hoc euidentius ⁊ fortius opere ceterorũ planetarũ propter magnitudinez eius ⁊ quanto magis eleuatur ad zenith capitum nostroꝝ augetur nobis calor. Et putauit q̃ natura lune fit humida propter proximitatẽ circuli eius a terra ⁊ propter receptionẽ vaporũ. quia ad eã eleuantur ex ea. Et putauit q̃ natura saturni fit frigida ⁊ sicca propter longitudinẽ circuli eius a calore solis ⁊ longitudinẽ eius ab humiditate vapoꝝ terre. Et putauit q̃ mars natura esset calida ⁊ sicca eo q̃ color eius similis est igni: ⁊ qz est propẽ solez ⁊ quia est sub eo erigituꝛqz calor eius ad eũ ⁊ calefacit eum. Et putauit q̃ Jupiter sit equalis complexionis: eo q̃ sit eius circulus inter circulos saturni ⁊ martis. Et ꝓpter hanc causaz est natura eius calida humida equalis ⁊ temperata. Et putauit q̃ veneris natura fit calida humida equalis. calor autez eius ex propinquitate circuli eius a sole. Humiditas vero ex vapore humido qui contingit eã ex terra. Putauituqz q̃ natura mercurij fit in quibusdã horis sicca ⁊ in quibusdam humida. Siccitas eius propter appropinquitatẽ eius a sole ⁊ q̃ nõ elongat ab eo elõgatione maxima. Humiditas vero eius pp proximitatẽ circuli eius circulo lune. Hoc est q̃ putauit Ptolemeus in naturis planetarũ: ⁊ hec est ratio qua vsus est super hoc. Sed nos dicemus nunc q̃ sit in eius dictis pungendus ideſt reprehensione dignus. nam q̃ putauit ex sole ⁊ calefactione rerum ab eo in suauitate ⁊ mora hoc inuenit ex suo opere. qđ autẽ dixit q̃ natura lune fit humida pp proximitatẽ circuli ei⁹ a terra ⁊ receptione vaporum qui erigunt ex terra ad eam hoc repellitur a sapientibus eo q̃ spaciũ qđ est inter faciem terre ⁊ propinquiorem locũ in quo est luna fit .128044. miliariorum fere ea mensura qua fit vnum miliariũ .3000.

cubitorum. Et hoc patet in libro in quo narrantur longitudines corporum superiorū ab inuicē. Et non plus eleuantur vapores a superficie terre ꝑm q̄ narrauit Ptolemeus q̄z .16. stadia ꝑm q̄ stadiū quadringentorū cubitorū est: naz. 16. stadia faciunt duo miliaria z decimā ac tredecimā vnius miliarij fere. longitudo vero lune q̄n magis prope est superficiei terre est vt diximus. 128044. miliariorū fere. vnde ergo vel quō applicat vapor terre ad lunā quousq̄z corrumpat vel mutet nām eius. Per modū consimilē reprobat ipsum in naturis aliorum planetarū: sed pertranseo causa breuitatis. Haly in cōmento propositioni preallegate de natura lune rñdet. ad rationes Albumazaris. Dicit enim Haly exponens verba Ptolemei primo Postq̄z docuit nos Ptolemeus q̄ virtutes stellarū corporū suorū sequuntur magnitudinē z corpus lune parūm est sicut in almagesti narrauit z eius opus sequitur opus solis parte vna. Dicit hic q̄ est hoc pro eo q̄ multum est prope terrā z peruenit ad nos eius virtus anteq̄z mutetur z pp hoc apparet eius opus magis q̄z opus aliarū stellarū. Et videmus visibiliter q̄ attrahit humores terre z corporū eam sequentiū z pro eo q̄ habet lucē a sole operatur in terrenis calorē modicū accidentalē cū quo facit putrescere z mutari humores existentes in corporibus sicut ostensum est in phisica z in natura. Et manifestū est q̄ lux facit calorez: z pōt hoc probari p specula que cōburunt z similia. z quia luna lucē habet a sole conuenit vt habeat modicū calorem quē facit sicut per accidens. Et hoc est id quod vult dicere Ptolemeus. Et quia hoc nō intellexit Albumazar credidit q̄ erraret in dicto suo dicens quō pōt fumositas humida ad lunā ascendere cū fumositas ascendere nequeat vltra .16. stadia z luna satis longius est. Ego vero risi de dictis talibus qualia sunt hec: z dixi qualiter nō intellexit hoc quia Ptolemeus noluit dicere q̄ fumositas humida ascendat vsq̄z ad lunā: sed dixit q̄ ascensus fumositatis humide qui est versus lunā docet nos q̄ attrahit humores terre z aliorū corporū eam sequentiuz sicut adamas trahit ferrū. Alfraganus dicit auctoritate Ptolemei q̄ magnitudo corporis lune est vna pars de 39 partibus terre: z dicit q̄ maius corpus omniū corporū vniuersi est sol z post solem .15. maxime sunt stelle: dicit enim q̄ vnaquaq̄z earū tenet corpus terre centies septies. Tertius in magnitudine est Jupiter: quartus saturnus. Post saturnū sunt stelle fixe secūdi ordinis quarū quelibet cōtinet terrā nonagesies. Post ipsas sunt stelle tertij ordinis quarū vnaquaq̄z continet terram septuagesies z bis. Post ipsas sunt stelle quarti ordinis quarū quelibet cōtinet terrā 54. Post ipsas sunt stelle quinti ordinis quarū quelibet continet terrā .37. Post ipsas sunt stelle sexti ordinis z minor illarū. immo minor oīuz que videnf: quartū probatio est possibilis cōtinet terrā .18. z Datus corpus post ipsas est mars. post martem terra: post terrā venus: post venerē luna: z vltimo mercurius. Patet igitur secundū alfraganū q̄ maius oīuz corporū est sol z minus mercurius exceptis generabilibus z corruptibilib⁹. De longitudine istorū corporū a terra dicit alfraganus q̄ proprior longitudo lune a terra est .33. mīl quantū dimidiū diametri terre z. 20 pars eius: eritq̄z hoc .10412. miliaria. Et est longitudo longior lune que est proprior longitudo mercurij sexagesies: quater mīl quantuz dimidiū diametri terre z .6 pars eius qō est .208542. miliariorū. Et longitudo longior mercurij que est proprior veneris est centum sexagesies septies mīl quantum dimidium

diametri terre qō est.542750.milliariorū. Et longitudo veneris longior que est propior longitudo solis est millesies ꝛ centies ꝛ vigesies tm̄ quantū dimidiuz diametri terre qō est.3640000.miliariorum. Et longitudo solis longior que est propior longitudo martis est.1220 tantum quantū semidiameter terre quod est.3965000.miliariorū. Et longitudo martis longior que est longitudo iouis propior est.8876.tm̄ quantum semidiameter terre qō est.28847000.miliariorum. Et longitudo iouis longior que est propior longitudo saturni est.14405.Tm̄ quantū semediameter terre qꝫ est.46816250.miliariorum. Et longitudo saturni longior que est equalis longitudi stellarū fixaruꝫ ꝛ est quātitas dimidij diametri circuli signorū est.20110.tm̄ quantum semidiameter terre qō est.65357500.miliario. Et cū duplicatum fuerit hoc prouenient quantitas totius diametri circuli signorum idest octaue sphaere que est.130715000.miliariorum. Et cum multiplicatum fuerit hoc per.3.ꝛ septimam vnius proveniet quātitas circunferentie circuli signorum vel cuiuscz alterius circuli maiorīs descripti in octaua sphaera que est.410818570.miliariorum: eritqꝫ mensura vnius cuiuscz gradus circuli maiorīs.1141160.miliaria.

De ordine vero planetarum. Hic ponit ordinem planetarū in conceptionibus puerorum scilicet ordinem in gubernando fetuz q̄diu est in vtero matris. Dicit qꝫ saturnus gubernat ipsuz ab hora conceptionis vsqz ad finem vnius mensis. In secundo mense gubernat ipsuz iupiter. In tertio mars. In quarto sol. In quinto venus. In sexto mercurius. In septimo luna: ꝛ propter hoc vt dicitur puer in septimo mense petit exitum: quia opera omnium planetarū sunt in eo completa: ꝛ qui tunc nascuntur pñt viuere propter eandem cām. Deinde reuertitur gubernatio ad saturnū ꝛ gubernat ipsuz in octauo mense. ꝛ tunc qui nascuntur non viuunt pp malitiam saturni. Deinde gubernat ipsum Jupiter in nono mense: ꝛ tunc cōmuniter nascuntur ꝛ viuunt propter bonitatem iouis. Deinde ponit ordinem planetarum in regimine corporis post natiuitatem quantum ad processum in etatibus: ꝛ dicit qꝫ luna incipit natum regere ab ingressu eius in mundum: ꝛ regit ipsum quattuor annis qui sunt anni nutritionis. Deinde mercurius regit ipsum decez annis. Deinde venus octo. Deinde sol nouez. Deinde mars.15.post hoc Jupiter.12. Deinde saturnus vsqz ad finem vite.

caput draconis. Hic ponit naturam capitis ꝛ caude draconis ꝛ patet.

Si autem fuerit aliqua dies. Hic ponit ordinem planetaruz quantū ad dīm dieruz ꝛ horarū. Dicit qꝫ aliqua dies sit alicuius planete. prima hora illius diei ſm qꝫ prima hora icipit ab ortu solis est illius met ꝛ secunda hora est planete qui succedit in ordine celorum descendendo. ꝛ tertia tertij planete in ordine: ꝛ sic per ordinem vsqz ad finez.12.horarū diei artificialis. Et ille planeta cuius est.13.hora ille est dominus illius noctis: ꝛ cuius est.25.hora: scilicet prima hora diei sequentis illius est dies sequens. ꝛ auctor ponit exemplum in littera. ideo non est necesse vt ponaz. ꝛ sic completa est expositio secunde differentie huius libri.

Et quia annuente deo. Ista est tertia differentia huius libri in qua auctor determinat de esse planetarum in semetipsis z de esse eorum adinuicez scilicet vnius ad alterum Et diuiditur in duas partes quoniaz in prima determinat de esse eorum in semetipsi. In secunda parte de esse eorum adinuicez. secunda est ibi. De esse autem ipsorum adinuicem. Et illa diuiditur in duas: quoniam primo determinat de esse quinqz planetarum respectu luminarium Secunda de esse eorum inter se. secunda ibi: esse autez Primo determinat de esse eorum in se ipsis. Et est sententia littere talis Planete aliquādo dicuntur ascendentes z aliquando descendentes z aliquādo dicuntur aucti lumine z magnitudine: z aliquando diminuti lumine z magnitudine. Et quando dicuntur aucti numero z quandoqz diminuti numero. Et quādoqz dicuntur aucti motu z quandoqz diminuti in motu. Et omnes planete preter solē dicuntur quādoqz septentrionales z quandoqz meridionales. Et dicuntur ascendentes z descendentes in septentrione z meridie. Ista sunt que accidūt planetis in semetipsis. Et ista exponit auctor per ordinē in littera dicens qz planeta quandoqz ascendit in circulo suo eccentrico ita qz sit in superiori parte eccentrici sui nō distās ab auge per. 90. gradus ante vel retro z tunc lumen eius apparet minus z etiā apparet minor in quantitate z eius cursus est tunc tardus quantum ad motum centri epicycli z dicitur tunc fortior Quando autem est aliqua longitudinum mediarum eccentrici sui. scilicet distans ab auge per. 90. gradus precise tunc est equalis in lumine z magnitudine z cursu ideſt non dicitur magnus neqz paruus in lumine vel magnitūdine z motus centri epicycli est equalis cū medio motu ipsius. Cum vero fuerit extra hec loca scilicet distans ab auge plus. 90. gradibus ante vel retro tunc descendit z apparet maior lumine z magnitudine z mouetur centrum epicycli tunc velocius qz medius motus ipsius. Et cuz fuerit argumentum planete equatum minus. 180. gradibus scilicet quādo additur equatio argumenti super medium motum tunc dicitur auctus numero. Et si argumentum equantum fuerit plus. 180. gradibus. s. quando equatio argumenti subtrahitur a medio motu tunc dicitur numero diminutus. Sed in luna quando additur equatio dicitur aucta numero: quando subtrahitur dicitur diminuta numero. Et quando aliquis trium planetarum altiorum mouet velocius medio motu suo vocatur auctus motu: z quando. vadit min⁹ medio motu suo vocatur motu diminutus. Eodez modo intelligitur de sole z luna. Et quando mouetur tantū qz̄tum medius motus suus tunc dicitur motu equalis. Et quando venus vel mercurius mouetur velocius qz̄ sol dicitur auctus motu quādo tardius dicitur motu diminutus. Et qñ aliquis planetarū. 6. transfuerit. nodum intersectionis deferentis sui cum eclyptica qui nodus vocatur genzahar est septentrionalis. Et est septentrionalis ascēdens ideſt augens latitudinem quousqz elongatus fuerit ab intersectione per. 90. gradus. Et cum elongatus fuerit plus. 90. gradibus ab intersectione est septentrionalis descendens ideſt minuens latitudinem quousqz elongatus fuerit ab intersectione per. 180. gradus z tunc est intersectione oppoſita prime z nullam habet latitudinem ideſt est in eclyptica: z cum transfuerit illam fit eius latitudo meridiana z est meridionalis descendens quousqz elongatus fuerit ab intersectione pri-

ma per.270.gradus. Et cū transfuerit hunc numerū z meridionalis ascēdens quousq; reuertitur ad intersectionem primā vbi latitudo eius erit nulla. Hec est sententia littere de esse planetarum semetipsis.

De esse autem ipsorum adinuicez tractemus.

Prius determinauit de esse planetarū in seipsis. Hic determinat de esse eorum adinuicez. z primo de esse quinq; planetarum respectu luminarium. Et diuiditur in quattuor partes sm quattuor esse que habent planete erga solem z lunam. Primum est visio facies ad faciem. Secundum est securitas. Tertium est combustio. Quartum est orientalis z occidentalis. Primo ergo determinat de visione facies ad faciē. Secundo de securitate. Tertio de combustione. Quarto de orientalitate z occidentalitate. Prima pars est in principio. Secunda incipit ibi: z ex hoc ductoria. Tertia ibi: z omnis planeta. Quarta ibi: z ex quo altiores. Et Sententia prime partis est. Qñ aliquis planeta fuerit occidentalis a sole. s. q; oriatur post solis ortum z fuerint inter ipsum z solem tot signa quot sunt inter domum illius planete z leonem qui est domus solis talis planeta dicitur esse in visione solis facie ad faciem. Verbi gratia: capricornus est domus saturni z est sextū signuz a domo solis: scilicet leone. cuz igitur fuerit saturnus in sexto signo a sole computando numerum signorū a sole versus saturnum secundū ordinem signorū. Aliter enim non esset occidentalis si non computaretur hoc modo tunc dicitur ipsum videre facie ad faciem. Et signum sagittarij est quintum a leone. cuz igitur Jupiter fuerit in quinto signo a sole incipiendo a sole versus iouem secundum ordinem signorū dicitur videre ipsum facie ad faciez z sic de alijs. Et quando aliquis planeta fuerit orientalis a luna z fuerit inter ipsuz z lunaz secundum ordinem signoruz tot signa quot sunt inter domū ipsius planete z domum lune: scilicet cancrum tunc dicitur esse in eius visione facie ad faciē. Verbi gratia: cancer est signum sextum ab alia domo saturni: scilicet ab aquario: ideoq; cū fuerit luna a saturno in.6. signo est inter eos visio facie ad faciem Et etiā cancer est signū quintum a domo iouis: scilicet a piscibus: ideoq; cū fuerit luna in.5. signo a ioue secundum ordinem signoruz est inter eos visio facie ad faciem: z sic de alijs suo modo poteris exemplificare.

Ex hoc ductoria planete.

Hic determinat de.2. esse.5. planetaruz erga luminaria: scilicet de ductoria qō idez est q; securitas. Et est sententia talis quādo aliquis planeta est in suo haiz z in aliquo angulorū ascendentis: scilicet in ascendente vel in.10. vel.7. vel.4. domo z aliquod luminariuz sit in aliquo angulo; ab ipso planeta ita q; sit planeta in die orientalis a sole z in nocte occidentalis a luna. hoc est vt sit in die in.10. signo a sole. tunc enim est in angulo a sole z orientalis. vel in nocte in.4. signo a luna tunc enim est in angulo a luna z occidentalis tunc dicit esse in sua ductoria. Angulus aūt oppositionis nō hz hic locū. Ratio est quia planeta existens in opposito solis vel lune nec est orientalis nec occidentalis. Postea dicit q; omnis planeta a tēpore quo abscondit sub radijs solis vsq; ad tēpus quo incipit apparere dicitur cōburstus. Et incipit comburi qñ incipit intrare radios: z cuz venerit prope solem

infra.12.gradus vocatur oppressus: z cuz fuerit cuz sole in eodem gradu z fuerit inter eos min⁹ semidiametro solis z cum hoc latitudo planete fuerit minor semidiametro solis dicitur vtinus vel incorporatus soli. Et cuz trāsfuerit hāc vntionem dicitur esse in conualescentia donec sit liberatus a radijs solis.

Ex quo apparent altiores tres. Dic determinat de orientalitate z occidētalitate planetarum. Dicit q tres planete supiores quando exeunt de sub radijs solis z icipiunt apparere de mane ante ortuz solis quousq; veniant ad oppositum solis. hoc est q sint propinquiores circulo horizontis orientalis q̄z occidentalis quando sol est in linea medie noctis tunc vocatur orientales z dextri. Vocantur orietales eo q oriunt ante solem: z vocantur dextri eo q sunt in dextra parte celi a sole. Pars enim occidētalis est dextra z orietalis finistra. Ponatur enim q homo vertat faciem suam versus meridiem patet q oriens est sibi a finistris z occidens a dextris. Et quādo aliquis trium superiorum planetaruz trensfuerit oppsitionem solis dicitur occidentalis finistre. dicitur occidentalis non q sit in parte occidentali celi a sole imo huius contrariuz est veruz. Sed dicitur occidentalis pro tāto qz occidit post solem. Et dr finister qz est in parte orientali celi a sole que est finistra sm q dictum est. Venus vo z mercur⁹ glibet eoz infra tps quo circuit epicycluz suū cōiungit soli bis. vna vice p directionē. s. in supiori pte epicycli. Alia vice p retrogradationē. s. in inferiori pte epicycli. Igit quādo aligs eoz separat a cōiunctiōe solis in medio retrogradatōis. s. in inferiori pte epicycli recedit a sole versus ptē occidentalē celi. Et qñ elongatus fuerit a sole tamen q pōt videri videtur de mane ante ortū solis tō tūc vocat orietalis dextre donec cōburat a sole. i. donec tūgat soli in supiori pte epicycli per directionē. Et cū sepatuz fuerit a sole p directionem videt de vespere post occasum solis tō tūc vocat occidentalis finistre donec iterū cōburat. Et est dcta iter venerē z mercuriū z tres supiores. ven⁹ enī z mercurius q̄libz in recessu eoz a sole siue in exitu de sub radijs fiūt orietales z q̄libz in exitu eoruz de sub radijs fiunt occidētales. Planete autē superiores semp cū exeūt de sub radijs solis fiunt orientales. Et dicitur augmentari in fortitudine donec sint elongati a sole per.30.gradus. z a.30. usq; ad 60. dicit fortes. Et postq̄z elongati fuerint a sole vltra.60.gradus dicit orientales eūtes ad debilitatē vsq; ad principiuz retrogradatiōis. Et a principio retrogradationis vsq; ad oppositionem solis dicunt orietales retrogradi. Et ab oppositione vsq; ad directionem dicitur occidentales retrogradi. Et a directione vsq; ad.30.gra. post directionem dicunt occidentales fortes. Et a.30. gra. post directionem quousq; veniant ad.30. gra. ppe soleꝫ dicunt occidentales euntes ad debilitatem. Et postea dicitur occidētales debiles quousq; cōburantur. Venus vero z Mercurius quādo separant a sole p retrogradationem fiunt orietales z vocantur debiles quousq; veniant ad directionē: z a directione donec sint elongati a sole tantum quātum solent elongari in pncipio retrogradationis dicitur orientales fortes. Deinde fiunt debiles orientales z quousq; opprimant sub radijs solis: z postea dr vniti cuz sole: deinde cōbusti eūtes ad apparitionē: z ab apparitiōe eoruz vsq; ad elongationē eoz a supiori parte epicycli per.60.gra sunt occidentales fortes: z ab hoc loco vsq; ad retro

gradationem sunt occidentales euntes ad debilitatē: z postea vsq; coniunctionem sunt occidentales debiles. Si vero non intelligeretur littera hoc modo esse falsa cum non sit possibile eos elongari a sole vsq; ad .60. gra. in zodiaco. Postea dicit quando aliquis planeta exit de sub radijs solis z nulli coniungitur corpore vel aspectu est in suo lumine proprio.

Q Se illorum erga se inuicem.

Prius determinauit de his que accidūt planetis in semetipsis: z his que accidunt quinq; planetis erga luminaria. Hic determinat de his que accidunt .7. planetis ad se inuicem. Et possunt diuidi in tot partes quot sunt modi accidentiū que accidūt planetis ad inuicē. Et pñt reduci ad .16. modus sm sniam lr̄e qui sunt isti. ꝓiunctio: vacuatio: cursus: feralitas: trāslatio luminis: reddit⁹ lumis: phibitio: pulsatio nē: receptio: redditus: nē: refrenatio siue ꝓtrarietas: frustratio: abscisio luminis: veneratio: destructio: obsessio: dilectio z odium. Ista exponit auctor in littera per ordinem vsq; ad finē istius differētie. Dnia pme partis est talis. Cōiunctio est cū fuerint duo planete in duobus signis que se aspiciūt aliquo aspectu: z ille q fuerit leuior iter eos. i. velocior in motu trāsiuerit de suo signo pauciores gradus q̄; pōderosus. i. tardior motu de suo signo. ita q; differētia ista sit 6. g̃. vl̄ istra: z tūc dr̄ q; leuior vadit ad ꝓiūctionē pōderosioris. vbi gra: pono q; sol sit in ariete z trāsiuerit de ipso ariete .6. gra. z Mars sit in Leone z trāsiuerit de ipso .12. gra. ista duo signa aspiciūt se aspectu trino. Et sol qui est velocior in motu q̄; mars trāsiuit pauciores grad⁹ de ariete q̄; mars de leone: z sunt in differētia .6. gra. In proposito exemplo sol vadit ad ꝓiunctionē martis de aspectu trino Et si sol eēt in .12. gradu arietis: z mars in .12. gradu leonis: tunc esset cōiunctio compleat. Et si sol esset vltra duodecimū gradū arietis marte existente in .12. Leonis: tūc esset inter eos separatio. Et hec vocat ꝓiunctio lōgitudinis. Coniunctio autē latitudinis est cū fuerint duo planete in vno signo coniuncti corporaliter z fuerint equalis latitudinis ab eclyptica ita quod latitudo vnius sit ascēdens in septentrione z alteri⁹ descēdens in septentriōe vel vnius ascēdēs i meridie z alterius descēdens in meridie. Vel si fuerit coniunctio ex aliquo aspectuum z altitudo vnius fuerit septentrionalis ascēdens: alterius meridiana ascendēs. Verbi gra: pono q̄; luna cōiungatur saturno in aliquo signo: z in aliquo gradu z minuto illius ita quod saturnus sit iuxta genzahar suū vadens ad septentrionē in altitudinē: z sit eius latitudo .3. minuto⁹ z luna appropinquet ad caudā draconis venies a septentrione minuēs latitudinē: ita q̄; eius latitudo similiter sit .3. minuto⁹ hec est cōiunctio verissima quātum ad longitudinē z latitudinem. Et in hoc casu luna eclypsaret saturnum nisi diuersitas aspectus lune eēt tanta q̄; impediret. Licet auctor dicat quādo latitudo vnius debeat esse ascēdens z alterius descēdēs tamen videt mihi q; in cōiunctione corporali in omni casu quo cōtingere poterit q̄; latitudines ambo rum sint eq̄les ad eandē partē. Volo dicere q; ambe latitudines sint septētrionales vel ambe meridionales erit cōiunctio latitudinū veridica: z in aspectu oppositionis si latitudines fuerint equales in diuersis pubus ita q; vna sit meridionalis z alia septentrionalis erit aspectus veridicus quātum ad latitudines.

Et cuz seperat vnus planeta ab alio.

Hic ponit vacuationem cursus. Dicit quando aliquis planeta fuerit coniunctus alteri corpore vel aspectu: z post separationem ab illo nō coniungitur alicui alteri corpore vel aspectu quādiu fuerit in illo signo tunc dicitur esse vacuus cursu. Verbi gratia: pono quod luna iungatur Ioui corporaliter in sagittario: z post separationem eius a ioue non sit aliqs planeta i sagittario cui possit coniungi: nec radij alicuius quez possit aspicere in hoc casu luna est vacua cursu donec exeat de sagittario z iungatur alicui corpore vel aspectu.

Et si fuerit planeta in aliquo signo.

Dicit quando aliquis planeta fuerit in aliquo signo vbi nullus alter planeta sit nec radij alicuius ille planeta quādiu fuerit in signo illo fic se habē te dicit esse feralis: siue silueſtris in similitudine hominis non habentis socie tatem cum aliquo.

Et cum ferit separatus.

Dicit quando planeta velo cioris motus separauerit se a planeta tardioris motus z in separando se ab eo iungatur alteri tunc trāsfert naturam primi ad secundū. Verbi gratia: pono quod luna separetur a coniun ctione corporalis iouis: z anteq̄ compleatur separatio coniungatur saturno aliquo aspectu: vel corporaliter luna transfert tūc naturā Iouis ad saturnum. Fit etiam alio modo translatio scilicet quando planeta leuis cōiungit ponde rosior se: z ille ponderosus alteri adhuc ponderosiori se tunc medi⁹ transfert naturam leuis ad ponderosiorem. verbi gratia: pono quod luna aspiciat iouē aliquo aspectu z iupiter aspiciat saturnum. Jupiter in hoc casu transfert natu ram lune ad saturnum.

Si autem non coniungitur.

Dicit quod quādo duo planete fuerint hoc mo do dispositi quod vnus eorum nō iungitur alteri sed ambo iungūtur alicui ter tio tunc si ille tertius aspiciat aliquē locum ex locis circuli ,ijcit lumen illoz duoz ad illum locum. Et si aliquis planeta fuerint in loco radioz suoz reddit illi lumen illorum duorū. Verbi gratia: pono quod sol sit in capricorno z ve nus in piscibus: ita q̄ non aspiciant se. Deinde pono q̄ mars sit in cācro aspi ciens solem de oppositō z venerez de tertio i hoc casu marz recipit lumē solis z veneris: z reddit lumina ipsoz ad loca circuli in quibus sunt radij martis: z hoc vocat redditus luminis. Fit etiā alio modo redditus luminis quādo duo planete non aspiciunt se: sed tertius transfert lumen vnius ad alterum ita q̄ se paretur ab vno z iungatur alteri: z tunc idem est q̄ translatio.

Sequitur prohibitio.

Dicit quando. tres planete fuerit in vno signo sed in diuersis gradi bus z ille qui fuerit tardioz motu transiuerit plures gradus illius signi quam aliquis aliorum duorum tunc medius eorum prohibet cōiunctionē leuioris cum ponderoso. verbi gratia: pono quod saturnus sit in. 12. gradu virginis: z pono q̄ mars sit i quinto gradu eiusdē virginis. in hoc casu mars petit cō iunctionē saturni. Sed pono quod luna sit in. 8. gradu eiusdē virginis in hoc

casu non esset iudicandum q mars cõiungeretur saturno: quia luna est in medio z prohibet eius cõiunctionem. Fit etiã phibitio alio modo: ita q duo planete sint in vno signo z leuior iungitur ponderosiori z alter planeta aspiciat eundem ponderosũ z aspectus eius sit ita prope sicut cõiunctio corporalis alterius: tunc ille qui corporaliter iungitur prohibet aspicientẽ ne aspiciat. Et si in hoc casu vnus illoꝝ fuerit ꝓpinquior q̃ alter ille qui fuerit propinquior obtinet z dicitur iungi ponderosior. verbi gratia: pono quod saturnus sit in. 12. gradu virginis: z mars in .8. gradu eiusdem. Et pono quod iupiter proiiciat radios suos ad octauũ gradũ virginis in hoc casu mars prohibet aspectum iouis. Sed si iupiter proiiceret radios suos ad nonum gradum esset iudicandum quod iupiter aspiceret saturnũ: z eum hoc prohiberet cõiunctionẽ martis. Et si iupiter proiiceret radios suos ad. 7. gradũ esset iudicandũ q mars iũgeretur saturno z cum hoc prohiberet aspectum iouis.

Et si iungitur planeta domino illius signi.

Dicit quando aliquis planeta iungitur per aspectum domino illius signi in quo fuerit vel domino exaltationis vel triplicitatis vel termini vel faciei dicitur mittere naturã domini illi⁹ dignitatis ad ipsum cui⁹ fuerit dignitas: vbi gratia pono q sol sit in capricorno. aspiciens saturnũ exñtez in virgine. i hoc casu sol est in domo saturni z mittit naturam ipsius saturni saturno. Et si leuis planeta fuerit in aliquo loco vbi h̃z dignitatem aliquã. verbi gr̃a: qõ sit domus suavel exaltatio z c̃. z aspiciat aliquẽ planetã põderosiorẽ se z qui nullã habeat dignitatẽ in loco eius dicitur leuis mittere suã fortitudinẽ ponderoso: verbi gratia pono q luna sit in tauro. s. in exaltatione sua z aspiciat saturnũ existẽtẽ i virgine de trino. in hoc casu luna naturam suam siue virtutẽ mittit ipsi saturno licet saturnus nullã habeat dignitatẽ in loco lune. Sed si saturn⁹ habeat dignitatẽ in lõco lune verbi gratia: pono q luna sit in. 24. gradu tauri in exaltatiõe sua z in termino z facie saturni z aspiciat saturnũ mittit saturno naturam propriam z naturam saturni ratione termini z faciei sue.

Et quãdo fuerint aliqua dignitatũ suarꝝ.

Dicit planeta leuior aspicit ponderosiorem se z leuior habet dignitatem in loco in quo est z ille quem aspicit etiam habet ibidem aliquam dignitatem tũc leuis mittit ponderoso vtrasq; naturas. s. suam propriam: z illius quẽ aspicit: z hec missio vocat receptio. Vbi gr̃a: pono q sol sit i ariete in exaltatiõe sua z i domo martis z aspiciat matrẽ aliquo aspicit in hoc casu sol mittit marti naturã suam propriam z cũ hoc naturam martis rõne domus sue. z mars recipit solẽ a domo sua. Et si contingat q in ferior sit i dignitate superioris. z ecõtra superior in dignitate inferioris illa est melior receptio q̃ esse põt. verbi gr̃a: sit sol i ariete in domo martis z mars in leone in domo solis z sol aspiciat martem aspectu tertio talis receptio in tegra z perfecta.

Hinc sequitur redditus.

Dicit quando inferior planeta aspicit superiorẽ. z ille quẽ aspicit est combustus sub radijs: vel retrogradus. in hoc casu supior reddit inferiori virtutẽ quã sibi misit: q; pp debilitatem suã nõ põt retinere eam. Et si i ta

li casu vterq; fuerint in angulo vel in succedēti tūc reddit⁹ fit cū pficuo. Et si inferior fuerit in angulo ⁊ superior nō ita tū q̄ supior recipiat inferiorē talis redditus etiā fit cū pficuo. Et si inferior fuerit cadēs ab angulo ⁊ supior in angulo fit redditus cū pficuo. Et si ambo fuerint cadentes redditus fit cū detrimento. vbi gratia: pono q̄ luna sit in tauro ⁊ aspiciat mercurīū existētē in capricorno cōbustū in hoc casu luna mittit mercurio naturā suam. Sed quia mercurius est cōbust⁹ non potest retinere naturā sibi: missā tō reddit lumē illud qō recipit ab ea ⁊ si in hoc casu ambo fuerint in angulis redditus est proficuus ⁊c. Refrenatio

Deinde sequitur almenem. Dicit quando planeta inferior vult coniungi superiori: sed anteq̄ cōpleat cōiūctio inferiori fit retrogradus hoc vocat refrenatio verbi gratia: pono q̄ saturnus sit in .12. gradu virginis: ⁊ venus in p̄ncipio virginis vadens ad cōiunctionē saturni. Sed cū peruenerit venus ad .8. gradum vel nonum. s. anteq̄ contingat saturnū incipit retrocedere. in tali casu refrenantur venus ne coniungatur saturno: ⁊ idem intellige de aspectu si iret ad aspectum: sed anteq̄ aspectus compleretur inciperet retrocedere. Cōtrarietas

Hanc sequitur alchorad. i. contrarietas. Dicit quod contrarietas est quando tres planete fuerint in vno signo quorū vnus sit ponderosus: ⁊ alij duo leues: ⁊ vnus duorum leuium transierit ponderosum ⁊ alter pateat coniunctionem ponderosi sed anteq̄ cōiungat ponderoso: ille qui transierit ponderosum sit retrogradus: ⁊ coniungitur ponderoso per retrogradationem: ⁊ obuiat alteri leui: tunc retrogradus destruit coniunctionē illius cui obuiat cū pōderoso. Verbi gratia: pono quod sit saturn⁹ in .8. gradu virginis: ⁊ mars sit in .12. gradu eiusdem ⁊ iupiter sit in p̄ncipio virginis petens coniunctionē saturni: sed antequam coniungatur sibi: mars incipiat retrogradari ⁊ ꝯiungi saturno per retrogradationem ⁊ obuiet ioui in hoc casu mars destruit coniunctionem iouis cum saturno. Frustratio

Sequitur alphariz id est frustratio. Dicit q̄ frustratio est quando planeta leuis petit coniunctionem ponderosi sed antequam compleatur coniunctio ponderosus intrat aliud signum ⁊ sint radij alicuius alterius planete in principio illius signi tunc quando leuis volens coniungi ponderoso intrat illud signuz coniungitur radijs illius planete ibi aspicientis: ⁊ sic annullatur cōiunctio p̄ma: verbi gratia pono quod saturn⁹ sit in .29. gradu leonis ⁊ mars sit in .24. gradu eiusdē petens coniunctionem saturni. Sed anteq̄ iungatur mars saturno saturnus intret virginez: ⁊ pono qō iupiter aspiciat p̄mum gradum virginis. in hoc casu mars exiens de leone coniungitur radijs iouis: ⁊ sic annullatur coniunctio martis ⁊ saturni. Absisio luminis

Hanc quoq; sequitur absisio luminis. Dicit q̄ absisio luminis est qñ aliqs planeta leuis petit ꝯiunctionē pōderosi ⁊ in secundo signo a signo pōderosi fit alter planeta sed anteq̄ leuis iūgat pōderoso ille qui est in scō signo fit retrograd⁹ ⁊ iūgit pōderoso. i tali casu retrogradus absindit lumē ponderosi a planeta qui volebat ei iungi. Et est quasi

idez quod contrarietas sed differt in hoc qz in contrarietate planeta retrogradus non solū iungit ponderoso sed etiam iungit leui qui volebat iungi ponderoso per obuiationez z potest explicari sicut ibi fuit dictum. Fit etiā alio modo obscisio luminis .s. quando planeta leuis petit cōiunctionē ponderosi z ille ponderosus petit coniunctionē alterius ponderosioris z iungit ei ante qz̄ leuis iungat p̄mo p̄deroso. verbi gratia: pono qō mars petat cōiunctionē iouis z iupiter patet p̄iūctionē saturni z anteqz̄ mars iungat iouī iupiter iungatur saturno: in tali casu saturnus abscindit lumen iouis a marte.

Sunt quoque his planetis. Dicit qp planete in quibusdam locis confortā tur z in quibusdam debilitantur z ingbusdā locis fiunt fortune z in qbusdam inferioze. Fiunt fortune in aspectu sextili vel tertio bonorum z vt infortune sint cadentes ab eis iuxta qp itelligendum est qp qñ aliquis planeta est ī eodē signo cuz alio vel in quarto vel in septimo vel decimo ab ipso dicit esse i angulo ab illo. Et si fuerit in scdo signo ab ipso vel in qnto vel in octauo vel in.11. dicit esse. ab ipso in succedēti. Et si fuerit ab ipso in tertio signo vel in.6. vel in.9. vel 12. dicitur esse in cadenti ab ipso. Fiunt etiam fortune quando separantur ab vna fortuna z iunguntur alteri aut quod sint inter radios duarum fortunaruz z hoc vocatur veneratio a quibusdam. Fiunt etiam fortune quando sunt vniti sole in eodez gradu aut quod sint in eius aspectu tertio vel sextili vel in aspectu trino vel sextili lune: z etiam vt sint aucti numero z lumine: z quod sint in aliqua dignitatum suarum vel in suo hatz. Et planete fiunt fortiores quando ascendunt in circulo augis z quando sunt septentrionales vel ascendunt in septentrione. Similiter fortificantur quando sunt in statione secunda euntes ad directionem. Similiter quando exeunt de sub radijs solis z quando sunt in angulis vel in succedentibus. Et tres superiores fortificantur quādo sunt orientales. Et si aspiciunt solem aspectu sextili augmentatur eorum fortitudo. Similiter quando fuerint in quartis masculinis vel in signis masculinis. Fortitudo solis etiam augmentantur in quartis z in signis masculinis p̄ter qz̄ in libra: ibi enim nō fortificatur pp casum ab exaltatione licet libra sit signū masculinuz z etiā in quadra masculina. Et tres inferiores planete scilz existens sub sole significātur qñ sunt occidentales a sole. z in quartis z insignis femininis. Et luna fortificat cū fuerit in nocte super terrā: z in die sub terra z cuz fuerint in signo z in loco femineo z cuz fuerit in exaltatione solis scilicet in ariete.

Et infortunio vero planetarum. Dicit qō planete fiunt infortune idest infortunantur quando sunt in aspectibus malorum: z quando coniunguntur malis per corpus vel per aspectum ita qō inter eos z corpus mali vel inter eos z radios mali sit minus termino vnius planete. Et infortunantur quando sunt in terminis malorz aut in domib⁹ malorz. Verbi gratia: iupiter vel venus infortunatur in terminis saturni z martis: z in domib⁹ eorū. Et infortunātur qñ infortune eleuant super ipsos ita qō sint infortune in.10. vel.11. signo ab ipsis. Juxta qō intelligendū est quod planeta existens in.10. signo ab alio dicitur eleuari super ipsuz: sicut existens in.10. domo eleuatur super ascendens: z si istud fiat sine receptiōe est peius. Verbi gratia: pono quod iupiter sit

in principio sagitarij ⁊ saturnus in principio virginis: in hoc casu saturnus elevatur super iouem: Virgo enim est decimū signum a sagittario. Infortunā tur etiam quādo sunt in cōiunctione solis: vel in oppositō solis: vel in aspectu eius quarto. Etiam infortunantur quādo sunt in capitibus suorum genzahar idest in intersectionibus deferentiū eorum cū eclyptica siue in capite vel cau da draconis eorum: vel ppe hec loca per .12. gradus vel infra maxime si in his locis luna fuerit impedita ab eis: vel sol scilicet vt luna. vel sol iungatur eis in his locis vel aspiciat eos aspectu inimico. Ratio autē quare infortunant in his locis est quia possunt ibi eclypsari. Infortunant etiā quādo distant a sole per quattuor gradus ante vel retro. Et quādo fuerint inter corpa vel radios duo rum malorum: ita qō seperent ab vno malo corpore vel aspectu ⁊ iungantur alteri malo: aut fuerit malus: vel radij eius in signo quod est ante eum ⁊ alter malus vel radij eius in signo quod est post eum. tunc enim dicitur obsessus. Verbi gratia: pono q̄ iupiter sit in v̄gine ⁊ in .11. gradu: ⁊ mars vel radij mar tis sint in .10. gradu eiusdē ⁊ saturnus vel mars sint in .12. gra. eiusdē in hoc ca su iupiter diceretur obsessus a duabus infortunis. Eodē mō dicit de signis q̄ sunt obsessa q̄n vnus malus est in eius p̄ncipio ⁊ alter in eius fine. Sed q̄n sol vel fortuna aspicit planetā vel signū obsessum aspectu sextili: vel tertio ita q̄ sit aspectus ad .7. gradus prope vel infra: tunc per talem aspectū soluit obsessio. Infortunantur ēt quando sunt retrogradi vel combusti aut cadentes ab angu lis. Et debilitant q̄n sunt tardi cursus quod vadant min⁹ medio motu eorum. Et q̄n sunt in statione p̄ma euntes ad retrogradationem: aut q̄ sint in gradib⁹ tenebrosis: aut planete masculini in signis vel gradibus femininis: ⁊ in die sub terra ⁊ in nocte super terram: aut feminini in signis masculinis ⁊ in gradibus masculinis ⁊ in die super terram ⁊ in nocte sub terra Doc. n. est contrariū ha/ bim idest similitudini eorum. Et debilitantur siue infortunant q̄n sunt in locis oppositis dignitatū suaꝝ: aut q̄ sint in latitudine meridiana ab eclyptica ma/ xime si fuerint descēdētes in eadē latitudine: aut sint in via combusta. s. a medie tate libre vsq; ad medium scorpionis: aut sint iuncti planete retrogrado: aut ca denti: aut quod non sint recepti. Et tres superiores. s. saturnus iupiter ⁊ mars debilitan tur cum fuerint occidentales a sole: aut in quartis femininis: ⁊ sol debilitatur in signis ⁊ in quartis femininis: nisi fuerit in nona domo: q̄ in il/ la gaudet. Tres inferiores scilicet venus mercuri⁹ ⁊ luna debilitant in signis ⁊ in quartis masculinis. ¶ Et dicit de planetis quod sunt quidā eoꝝ seinuicē diligentes. Dicit quod quidam planete diligunt seinuicem: ⁊ quidam habent se odio: ⁊ patet in littera: ⁊ sic completa est expositio tertie differētie alchabicij introductorij ad iudicium.

Differentia quarta in expositione nominum astrologicorum.

Completis tribus differentijs huius libri in quibus auctor determinauit de esse circuli signorum essentiali ⁊ accidentali in prima differentia: ⁊ de naturis septem planetarum in secunda differentia: ⁊ de his que accidunt septē planetis in semetipsis: ⁊ adinuicem. s. in tertia differentia. Sequitur quarta differentia in qua exponit nomina quibus vtun/

tur magistri iudicio ꝛ docet ea applicare ad opus. Et pōt tota illa dīa diuidi in.16. partes ꝑm.16.capitula q̄ ponit in ea. In primo capitulo loquit de cōiunctionibus magnis cōnumerando eas. In ꝟo capitulo docet inuestigare gradū ascendentē alicuius natiuitatis. In tertio capitulo docet eligere locū vite in natiuitatibus. In quarto capl'o docet eligere datorē annoꝝ vite in natiuitatibus. In.5 docet eligere planetā oīatorē natiuitatis q̄ preest nato post hylech ꝛ alcochodē. In.6 tractat de profectu annoꝝ natiuitatis ꝛ mundi. In.7.c docet dirigere significatorē quelibet ad quelibet locū circuli. In.8.docet dirigere gradū ascendentē in natiuitatibus. In.9.docet inuenire duodenarias planetaꝝ ꝛ domoꝝ. In.10.docet inuenire nouenarias. In.11.docet inuenire decanū. In.12. docet inuenire dñs orbis siue horē. In.13 docet inuenire annos frigiditatis in natiuitatibus. In.14 docet cognoscere quis planetaꝝ eleuatur sup alterū. In. 15.docet inuenire q̄n fit apertio portarū. In.16.loquit de horis fortunatis ꝛ infortunatis: vbi partes incipiāt patebit in ꝓcessu. In primo ergo.c.loquit generaliter de magnis cōiunctionib⁹ ꝛ dic̄ q̄ ꝑiunctiones magne sunt res significantes distructiones siue mutationes q̄ fiunt in hoc seculo: ꝛ sunt.6 in nūero. Prima maior oīb⁹ cōiunctionib⁹ est cōiunctio iouis ꝛ saturni in ꝑm⁰ arietis ꝛ hoc fit in.960.annis semel. Secūda ꝑiūctio est mutatio ꝑiunctionis iouis ꝛ saturni de vna triplicitate ad aliā ꝛ hoc fit in.240.annis semel. Et q̄n venit cōiunctio eorū ad aliq̄s triplicitatē anteq̄s exeat illā duodecies cōiunguntur. Verbi gratia: cōiunctio iouis ꝛ saturni nunc est in triplicitate aerea ꝛ incipit in signo geminorū anno dñi.1325.ab illo tpe in.20.annis.s.anno dñi.1345.cōiongent in aquario ꝛ ab illo in.20.annis coniungentur in libra ꝛ postea in geminis: ꝛ ita ꝑm hunc ordinē donec in his tribus signis duodecies cōiungantur ꝛ si multiplicaueris.20.per.12.inuenies.240.annos post quos coniunctio mutabit se ꝛ intrabit triplicitatē aquaticā ꝛ stabit ibi silr̄ per.240.annos ꝛ sic de alijs triplicitatibus intelligas: ꝛ intelligas q̄ sicut dicit q̄ coniunctio maxima reuertitur in.960.annis ad principiū arietis.i.ad triplicitatē igneā: ita coniunctio in trans ꝑm⁹ alicuius alterius triplicitatis nō reuertitur ad principiū eiusdē nisi post.960.annos stabit igitur vt supra dcm̄ est in qualibet triplicitate.240. annis triplicitates sunt quattuor: multiplica igitur.240.per quattuor: ꝛ inuenies. 960.annos. Tertia cōiunctio est martis ꝛ saturni in cancro in q̄buslibet 30.annis Quarta cōiunctio est iouis ꝛ saturni quocūq̄s signo fuerit: ꝛ hoc fit in.20. annis semel. Quinta cōiunctio est introitus magni luminaris in primū minutū equinoxij vernalis.i.arietis. Sexta cōiunctio est solis ꝛ lune ꝛ eorū oppositio. Et q̄n dicitur ascendens cōiunctionis magne intelligitur de ascendente.s. introitus solis in arietē in illo anno in quo dz fieri illa coniunctio Verbi grā: coniunctio iouis ꝛ saturni fuit in geminis anno dñi.1325. Et ascendens introitus solis in arietē in illo anno fuit taurus.20.gradus: taurus ergo est ascēdens illius cōiunctionis. Iste cōiunctiones que dicte sunt vocantur coniunctiones magne. Alie multe sunt cōiunctiones in planetis quarū numerus est.120. ꝑm Ptolemeū in.50.propositione centiloquij. Dicit enim ibi nō obliuiscaris esse. 120.coniunctiones que fiūt i stellis erraticis. In illis enim est maior scia eoꝝ que fiunt in hoc mundo suscipienti incrementū ꝛ decrementuꝫ. Haly: ibi in cōmento numerat eas: ꝛ dicit qō quedā sunt cōiunctiones binarie ꝛ quedā trina

rie quedam quatrinarie quedam quinarie quedam senarie quedã septenarie. Binaria aũt coniunctio est qñ duo planete tñ cõiunguntur: z hoc põt .21. modis variari. Ternaria coniunctio est qñ coniunguntur tres planete z hoc põt variari triginta quinq; modis. Quatrinaria coniunctio est qñ coniunguntur quattuor planete: z hoc põt variari similiter .35. modis. Quinaria coniunctio est quando coniunguntur quinq; planete: z hoc potest variari .21. modis. Senaria coniunctio est quãdo coniunguntur sex planete: z hoc potest variari .7. modis. Septenaria non est nisi vna scilicet coniunctio omnium septez planetarum. Et si computaueris seu addideris hos numeros predictos ad inuicez inuenies .120. Qui volunt singulas numerare inuenient eas numeratas in cõmento propositionis preallegate.

Et ex hoc annimodar quod est. In hoc capitulo auctor docet inuestigare gradum ascendentem alicuius natiuitatis supposito quod sciatur signum ascendens z ignoretur gradus: z hoc docet secundum sententiam Ptolemei non secundũ propriã intentionem. Dicit enim Ptolemeus in .34. propositione centiloquij Almusteli super locũ coniunctionis vel preuentionis est in consimili gradu anguli ex angulis omnis natiuitatis humane que fuerit in illa cõiunctione vel preuentione. Et omnis gradus qui non est similis gradui almutem super locum coniunctionis vel preuentionis non est angulus alicuius natiuitatis humane. Sententia littere talis est cũ volueris inuenire gradũ ascendentẽ natiuitatis alicuius cõsidera cõiunctionẽ solis z lune que precessit natiuitatẽ vel oppositionem si precessit oppositio. Si precessit coniunctio natiuitas dicitur coniunctionalis: si precessit oppositio siue preuentio qõ idem est natiuitas vocatur preuentionalis. Si natiuitas fuerit coniunctionalis consydera gradũ in quo cõiunguntur luminaria. s. graduz zodiaci in quo fuit coniunctio precedens illaz natiuitatẽ. z vide quis planetarum sit fortior in gradu per multitudinem testimoniorũ ille enim est almutem super locum coniunctionis. Equa ergo eũ ad horã natiuitatis quo equato cõstitue ascendens ad horaz natiuitatis secundũ estimationẽ ita tamen quod sis certus de signo ascendente. Si enim deficeres in signo hec regula nõ valeret tibi. Habito igitur signo ascendente hore natiuitatis: consydera virum locus planete quẽ equasti tali dispõe stante sit propinquior gradui ascendentis vel gradui decime domus z cui eorũ fuerit propinquior hunc angulũ facies similez gradui planete. hoc est: pone tot gradus signi existẽtis in angulo quot gradus pertransiuit planeta de signo in quo est. Et vt euidentius pateat sententia littere. pono in hoc exemplũ. Pono qõ in hora natiuitatis alicuius ascendens fuit libra sed nescio quis gradus eius: z pono q; natiuitas fuit cõiunctionalis z coniunctio precedens eam fuit in .6. gradu aquarij video q; saturnus est fortior in illo gradu: ergo equabo saturnum ad horam natiuitatis z ponatur q; inueniam eum in .20. gradu virginis video q; saturnus in hoc casu est propinquior ascendenti q̃; medio celi secundum ascendens estimatum: faciaz ergo angulum ascendentis ad similitudinem gradus saturni. hoc est ponaz vigesimum gradum libre in ascendente z si fuisset propinquior medio celi feciſſem angulum medij celi vigesimum gredum signi ibidem existentis. Si au-

tem natiuitas preuentionalis fuerit operaberis per gradum oppositionis sicut nunc tibi dixi de gradu cõiunctionis idest cõsiderabis planetã hñtem plures fortitudines in gradu oppositionis. Sed dubium est de gradu preuentionis cum in preuentione siue oppositione sol sit in vno gradu ⁊ luna in opposito quem ergo gradũ accipiemus pro gradu preuentionis vtrum gradũ solis vel gradũ lune. Dicit auctor ſm intentionem Ptolemei q̃ gradũ illius luminaris accipere debemus qõ fuerit ſuper terram. Sed adhuc restat dubiũ. Donatur q̃ vnum luminare sit in ortu reliquũ in occasu ⁊ sic neutrũ erit ſuper terram nec sub terra. Dicit auctor q̃ quidã sapiens dixerunt q̃ debemus operari per gradũ illius luminaris qõ fuerit in orientem. Deinde dicit auctor q̃ Ptolemeus dixit si plures planete cõuenirent in dño loci cõiunctionis vel preuentionis: scilicet q̃ duo planete vel tres in loco illo haberent equales fortitudines videlicet q̃ vnus haberet ibi tot fortitudines quot alter: tunc debemus accipere illũ qui fuerit in suo haim: ⁊ si quilibet eorum fuerit in suo haim tunc debemus accipere illum qui citius deberet mutari ad melius esse. i. illuz qui citius intrabit signum in quo habet plures fortitudines q̃z in illo signo in quo est. Et si fuerint orientales a sole eligas euz qui fuerit ⁊ soli propinquior: dummodo nõ sit cõbustus. ¶ Juxta istã partẽ notandũ est q̃ alter est modus inuestigandi gradum ascẽdentis natiuitatis ⁊ ille modus accipitur a ſnia Ptolemei in. 51. ppõne cẽtiloquij vbi dicit. Locus lune in natiuitate est ipse gradus ascẽdens de circulo in hora casus ſpmatis in matricem ⁊ locus lune hora casus ſpmatis est gradus ascẽdens hora natiuitatis. Est etiam intelligendum ad euidentiam dicendorum q̃ more infantum in vteris matrum nõ sunt equales secundum q̃ dicit Haly in commẽto propositiõis tam allegate. ¶ More autẽ sunt distincte in. 3. scilicet maiorem moram ⁊ in mediam ⁊ in minorem. ¶ Minor autem mora cõtinet. 258. dies. ¶ Media mora continet. 273. ¶ Maior mora cõtinet. 288. dies. Et differẽtia inter maiorem ⁊ minorem sunt. 30. dies. Istud est intelligendum de his que nascuntur secũdum cursum naturalem. De abortiuis autem ⁊ de his qui nascuntur in septimo mense hec regula non tenet. Quantitas autem more infantis in vtero accipitur a loco lune in figura hore natiuitatis. Si enim in hora natiuitatis luna fuerit in principio septime domus ſuper terram: scilicet ſupra orizontem occidentalez tunc infans fuit in vtero matris per moram minorẽ: scilicet per. 258. dies. Et si luna fuerit in hora natiuitatis in gradu ascendente tunc infans stetit in vtero per morã mediã. ſ. per. 273. dies. Et si luna fuerit hora natiuitatis in gradu qui est ante gradũ occidẽtis tunc infans stetit in vtero per moram maiorem. ſ. 288. dies. ¶ Et nota q̃ cuz luna in natiuitate est in parte occidentali prope orizontem si astronomus credit eam esse ſuper terram quãdo est sub terra vel econtra errabit in hora conceptionis per. 30. dies. Si vero luna fuerit ſuper terraz elongata ab occidente idest inter oriens ⁊ occidens mora in vtero est maior minori mora ⁊ minor media. Dico q̃ est maior minori mora secundum quantitatem elongationis lune ab occidente. Et si luna fuerit sub terra elongata ab ascẽdẽte mora in vtero est maior media ⁊ minor maiori ⁊ est maior media secundũ quantitatem elongationis ab ascendente. Cũ scõm hanc viam volueris gradũ ascendentis natiuitatis alicuius inuestigare constitue ascendens ad horam natiuitatis ſm estimationẽ pro

pinquiozem quantum poteris veritati ꝛ equa lunam ad illaz hozam: ꝛ vide in quo loco ceciderit in figura: ꝙ si ceciderit in principio septime domus subtrahe ab hoza natiuitatis. 258. dies. Et remanebit hoza cõceptionis. Si vero ceciderit inter septimã domũ ꝛ ascendẽs. ſ. super terrã vide ꝙ quot gradus sit elongata a gradu occidentis ꝛ pro quibuslibet. 12. gradibus accipe vnũ diez ꝛ pro quolibet gradu ꝙ fuerit vltra. 12. accipe duas hozas quos dies ꝛ hozas adde super hozã minozẽ. i. super. 258. dies. Et totũ subtrahe ab hoza natiuitatis ꝛ remanebit tẽpus cõceptionis. Si vero ceciderit in ascendente subtrahe ab hoza natiuitatis. 273. dies ꝛ remanebit tẽpus cõceptionis. Si vero ceciderit inter ascẽdens ꝛ septimã. ſ sub terra considera q̃ntum sit elongata a gradu ascendente ꝛ pro quibuslibet. 12. gradibus accipe vnũ diez ꝛ pro quolibet gradu residuo duas hozas ꝛ numerũ dierum ꝛ hozarum proueniẽtem adde super mozam mediam ꝛ totuz subtrahe ab hoza natiuitatis. Si vero luna ceciderit in fine sexte domus subtrahe ab hoza natiuitatis mozam maiozem ꝛ remanet hoza conceptionis. Hoza igitur conceptionis nota equa lunam ad illam hozaz ꝛ gradus in quo inuenta fuerit fuit ascendens in hoza natiuitatis. Licet hec via sit vera ꝑm intentionem fere oium sapientum. Videtur tamen mihi ꝛ certus suz ꝙ nõ sufficit ad inuestigandum gradum in casu vbi nõ habeo graduz ascendentẽ ni si per estimationem. Supponit enim ꝙ sciam elongationez lune a gradu occidentis vel ab ascendente: ꝛ si ignozez gradũ ascendentẽ ꝛ per consequens gradum occidentis quomodo potero scire distantiam lune ab aliquo illozum nescio. Posito enim ꝙ estimatio mea deficiat per. 12. gradus distantia lune ab occidente vel ab ascendente etiam deficiet per. 12. gradus ꝛ pro illis deberet accipi vna dies ꝛ sic deficiet hoza conceptionis in vna die ꝛ defectus vltimus: scilicet in gradu ascendentis erit quantum luna mouetur vna die.

Qᵀ Ter hoc hylech.

In hoc capꝫo auctoz docet eligere/ hylech. i. significatorez vite in natiuitatib⁹. Sntia lre est ista. In eligẽdo significatorẽ vite debemus incipere a sole si natiuitas fuerit in die ꝛ si inuenerimus ipsuz ante gradũ ascẽdentem per. 5. gradus vel infra idest si inuenerimus ipsuz solez. in. 5. gradibus qui ascenderunt super orizontem: scilicet in fine. 12. domus aut si inuenerimus ipsum in. 10. domo vel. 11. domo accipiemus solẽ pro hylech siue fuerit in signis masculinis siue in signis femininis. Si vero nõ fuerit in his signis debemus inspicere si fuerit in. 7. vel. 8. vel. 9. domo in signis masculinis adhuc accipiemus ipsum pro hylech. Si vero his tribus locis tam dictis: scilicet in. 7. domo vel. 8. vel. 9 esset in signis femininis nõ esset aptus ad hoc ꝙ esset hylech. Si igitur sol nõ fuerit aptus hylech aspiciemus ad lunam si eam inuenerimus in ascendente vel in. 2. vel in. 3. domo aut in. 7. vel. 8. domo ipsa erit hylech. siue fuerit in signo masculino siue femmino. Si vero nõ fuerit in his locis aspiciemus si inuenerimus eam ante gradum signi ascendentis per. 5 gradus vel infra; aut in. 10. domo aut. 4. aut in. 5. in signo femmino adhuc ipsa erit hylech. Si autem in his locis esset in signis masculinis non esset apta hylech. Si vero natiuitas fuerit in nocte debemus incipere primo a luna. Si inuenerimus eam ante gradum occidentem per. 5 gradus vel infra idest in illis. 5. gradibus qui sunt sub terra ex parte occidentis aut in aliquo aliozum locozum predicto

rum p̃dictoꝝ ꝑm modū dictum ipsa erit hylech. Et si ipsa non fuerit apta aspi
ciemus ad solem qui si fuerit ante gradum septime domus per.5.gradus vel in
fra:scilicet sub terra aut fuerit i 4.vel.5.domo erit aptus hylech.siue signa sint
masculina siue feminina. Et si fuerit in ascendente vel in .2. domo in signo ma
sculino erit aptus hylech in feminino vero nō. Si vero luminaria non fuerit
apta vt sint hylech aspicemus vtrum coniunctio precessit natiuitatez vel oppo
sitio:q̃ si precessit coniunctio aspiciemus gradum cōiunctionis:scilicet illum
gradum in quo luminaria fuerūt cōiuncta ante natiuitatē:ꝛ si inuenerimus ip
sum gradū in aliquo quattuoꝝ angulorū vel in aliquo succedentiū accipiemus
ipsum pro hylech. Et si nō inuenerimus ipsum in aliquo angulorū neq̃ succe
dentiū. Debemus aspicere ad gradū partis foꝛtune qui si fuerit in aliquo an
gulorū vel succedentiū debemus ipsuꝫ accipere pro hylech. Si vero nō fuerit
in aliquo horū locorū debemus vltimo accipere gradū ascēdentez natiuitatis.
Si autem oppositio precessit natiuitatē debemus aspicere ad gradū oppōnis
sicut dictum est de gradu cōiunctionis ꝛ postea ad partem foꝛtūe ꝛ vltimo ad
gradum ascēdentez natiuitatis: nec oportet in gradu cōiunctionis vel preuen
tionis vel partis foꝛtune aspicere vtrum signa sint masculina vel feminina. Et
sic patet q̃ sol potest esse hylech in die ꝛ nocte super terraꝫ ꝛ sub terra in.11.lo
cis. Potest enim esse super terram hylech in sex locis ꝛ sub terra in.5. Et luna
silr potest esse hylech in.11.locis. Potest eniꝫ sub terra esse hylech in sex locis
ꝛ super terram in.5. Si autē luna in aliquo predictoꝝ locoꝝ fuerit combu
sta sub radijs solis nō erit apta hylech. Et cum fuerint domus equate secūdum
doctrinam traditam in canonibus astrolabij ꝛ tabularum primi mobilis om
nis planeta qui fuerit ante ascēdens vel ante principium alicuius alterius do
mus per quinq̃ gradus vel infra erit foꝛtitudo eius valida in domo que succe
dit. Et omnis locus ex locis predictis nō potest esse hylech nisi aspiciat eum
aliquis planeta habēs dignitatez in loco illo:scilicet q̃ sit dñus domus vel do
minus exaltationis aut triplicitatis aut termini aut facie. Tota sentētia littere
potest reduci ad pauca verba. Quinq̃ sunt loca a q̃bus recipitur hylech ideſt
significatoꝛ vite que sunt hec:sol:luna: gradus coniunctionis vel preuētionis:
pars foꝛtune gradus ascendens natiuitatis. Si natiuitas fuerit in die incipien
dum est a sole. Et si nō fuerit in locis aptis secunduꝫ q̃ predictum est recipien
da est luna. Et si non fuerit apta recipiendus est gradus cōiunctionis vel pre
uentionis qui si non fuerit aptus recipienda est pars foꝛtune. Et si non fuerit
apta recipiendus est gradus ascendentis natiuitatis. Dicit Ptolemeus q̃ hy
lech nunq̃ debeat accipi ab aliquo loco existente sub terra. Dicit enim ꝛ con
uenit vt nō operemur in re tam nobili sicut ista per id totum quod est sub terra
sed semper per id quod ascendit ꝛ apparet super terram. Nec conuenit nos
operari p̃ signuꝫ quod ascēdens nō aspicit nec per signū quod ascendit ante
ascendens qō dicitur domus laboꝛis ideſt domus.12.quia est cadens ab angu
lo ꝛ plus etiā:qm̃ fumositates que eleuantur ab humoꝛibus terre turbant vir
tutem eius que venit ab ea ad terram cuꝫ spissitudine ac lugubꝛitate sua:ꝛ dam
nant eā ꝓpter qō apparent coloꝛes ꝛ magnitudines stellarum existentiū in
hac domo alterius manerie q̃ꝫ sint per naturaꝫ eoꝝ. Haly Abenragel dicit sa
pientes in hoc sunt plurimū discoꝛdati:tamen id in quo maioꝛ pars eoꝝ cō/

cordat est qꝫ incipiunt ꝑmitus in natiuitatibus diurnis a sole ⁊ incipiunt si est in aliquo angulorum vel succedenti ⁊ in signo masculino ⁊ in ārta masculina ⁊ aspexerit aliquā dignitatū suarum erit ipse hylech: ⁊ si ita non fuerit nec aspexerit aliquam dignitatū suarum non erit ipse aptus pro hylech: ⁊ pquires tūc hylech: a luna ⁊ si eam inueneris in angulo vel in succedenti ⁊ in signo femini no ⁊ in quarta feminina ⁊ aspexerit aliquam dignitatū suarum accipe eā pro hylech alioquin non erit apta: tunc aspice natiuitatem si fuerit coniunctionalis accipe hylech a gradu ascendente: ⁊ si dominus aliquis habens ibi aliquā dignitatem aspexerit gradum illum accipies eum pro hylech. Et si ascendens non fuerit aptum pergras hylech a parte foꝛtune. Et si pars foꝛtune non fuerti apta perquiras hylech a loco cōiunctionis vel oppositionis precedētis natiuitatem. Et si non fuerint apti natiuitas non habebit hylech. Et oportebit te necessario reuerti ad dirigendum per athazir loca hylech ad loca foꝛtunrum ⁊ ad radios earum ⁊ ibi inuenies locum finis. Et si natiuitas fuerit nocturna perquiras ꝑmitꝰ hylech a luna sicut incepisti pquirere de die a sole. Et si eā inveneris in angulo vel in succedenti in signo femininо ⁊ in ārta feminina ⁊ aspexerit aliquam dignitatum suarum ipsa erit hylech. Alioquin perquiras hylech a sole ⁊ si eum inueneris in angulo vel in succedenti in signo masculino: ⁊ in quarta masculina ⁊ aspexerit eum habens dignitatem ibidez accipias eū pro hylech alioquin non erit aptus. Et tunc si natiuitas fuerit ꝓuentiōalis perquiras hylech a parte foꝛtune sicut pquisiuisti a luna ⁊ sole. Et si pars foꝛtūe non fuerit apta pquiras hylech a gradu ascendente. Et si aliquis eoꝝ non fuerit aptus ꝑ hylech perquiras hylech a gradu ꝓiunctionis vel preuentiōis precedentis natiuitatem. Et si fuerit in angulo vel in succedēti: ⁊ fuerit aspectꝰ ab aliquo habente ibi aliquaz ex qnqz dignitatibus accipe eum ꝑ hylech. Et quādo sol fuerit hylech ⁊ non habuerit alcochodē pergras hylech a gradu lune. ⁊ si ille. i. gradus lune fuerit hylech ⁊ non habuerit alcochodē perquiras hylech a gradu ascendente si natiuitas fuerit cōiunctionalis: ⁊ si gradus ille fuerit hylech ⁊ non habuerit alcochodē perquiras hylech a parte foꝛtūe. Tamē si natiuitas fuerit preuentionalis incipe ꝑmitus a parte foꝛtune: ⁊ si fuerit hylech ⁊ non habuerit alcochoden aliquis hoꝝ pquiras hylech a gradu coniunctionis vel oppositionis antecedētis natiuitatē: ⁊ si nullus eoꝝ habuerit alcochoden quoniam natus non habuit hylech nec alcochodē est significatio vite hac durabilitatis modice. Et scias qꝫ in hylech qui pquirit ab ascēdente ⁊ a parte foꝛtune ⁊ a gradu coniunctiōis vel ꝓuentionis nō aspicitur masculinitas nec femininitas signoꝝ neqz quartaꝝ. Et dicit maioꝛ pars sapientum qꝫ luna in tertia domo apta est vt sit hylech: quia gaudet in ea ⁊ dicunt similiter qꝫ soli in nona domo conuenit esse hylech quia gaudet ibidem.

De hoc alcochoden.

In hoc capitulo docet auctoꝛ eligere alcohoden q est datoꝛ annoꝝ vite. Sententia littere est talis cum volueris scire quis planetarum est datoꝛ annoꝝ vite debemus aspicere quis planetarum habeat plures dignitates siue foꝛtitudines in loco hylech. Verbi gratia: si sol fuerit hylech debemus respicere planetam foꝛtiozem in loco solis. Et si luna fuerit hylech debemus respicere foꝛtiozem in loco lune ⁊ sic de aliꝫ locis in-

telligendum est. Et si talis planeta aspexerit locum hylech a quocunq; aspectu debemus ipsum accipere pro alcochoden. Si vero non aspexerit debemus respicere alium post illum. s. planetam qui habet in loco hylech aliquas fortitudines: sed non tot sicut primus dominus gradus. Verbi gratia: si vnus habeat in loco hylech sex fortitudines z alius habeat ibi. 5. vel. 4. fortitudines si primus non aspexerit locum hylech non poterit esse alcochoden. tunc si secūdus aspexerit locum hylech debemus ipsum accipere pro alcochoden: z si ille etiam non aspexerit debemus aspicere iterrum ad alium habentem paciores dignitates z sic debemus ꝓcedere: donec inueniamus aliquez aspicientez locum hylech qui habeat aliquā dignitatē in loco hylech. z si nullā planetam inuenerimus aspicientē locum hylech qui habeat ibi dignitatē vel dignitates ille locus nō potuit esse hylech: ideo in hoc casu oportet querere aliud hylech secundū modum prius dictū. Verbi gratia: si natiuitas fuerit diurna z sol fuerit in loco apto ad hoc q̄ sit hylech: tamen nullus habet dignitatem in loco solis aspiciens ipsum sol non poterit esse hylech: quia non habet alcochoden: ideo oportet tūc perquirere hylech a luna: z si ipsa fuerit in loco apto hylech z nullus habens in loco eius dignitatem sit aspiciens eū oportet perquirere hylech a parte fortune vel a gradu coniunctionis vel peruētionis vel gradu ascendēte ꝑm ordinem predictū. Et videbatur quibusdā esse incipiendū a dño domus ita videlicet q̄ si dñs domus loci hylech aspexerit hylech aspiciebant eum pro alcochoden z non aspexerunt aliquem alium. Si autem dñs domus non aspexerit aspiciebant ad dñm exaltationis qui si aspexerit ponebant illuz alcochoden. Et si ille non aspexerit aspiciebāt dñm triplicitatis. deinde ad dominum termini: deinde z vltimo ad dominum facie. Dorotheus aspexit primo dominum termini z preposuit eum domino domus: sed hoc non videtur veritati consonum. Et quidam dixerunt si duo vel tres vel plures planete conueniant dignitatibus ita q̄ habeant equales fortitudines essentiales in loco hylech z omnes aspexerint illum locum accipiēdus est ille qui propinquius aspicit: z si in hoc etiam conueniant quod raro contingit accipiendus est ille qui fuerit inesse laudabili a sole ita q̄ sit coniunctus cum sole in vno gradu z non sit elongatus ab ipso per. 16. minuta. Vel accipiendus est ille qui fuerit ꝓpinquior angulo aut ille qui fuerit in initio ortus matutini: scilicet qui incipit apparere in mane ante ortum solis aut ille qui fuerit in statione sua secunda z tens ad directionē aut qui fuerit in alio esse laudabili a sole. scilicet q̄ sit orientalis sit fuerit aliquis trium superiorum aut occidentalis si fuerit aliquis triuz inferiorz. Si vero contingat q̄ sol fuerit hylech z fuerit in leone vel in ariete scilicet in domo vel exaltatione sua erit ipse hylech z alcochodē. Et si luna fuerit hylech z fuerit in cancro vel in tauro erit ipsa hylech z alcochoden z non oportet considerare aliquē alium. Ptolemeus dicit q̄ ille est alcochoden qui habet plures fortitudines in loco hylech siue aspiciat siue non aspiciat ipsum locuz: sed nullus sapientuz concordat cum eo. ideo tutius videtur mihi tenere viam sapientum. De annis vero quos dat alcochoden licet auctor nihil dicat: volo tamen ꝑm sententiā Haly abenragel pauca z veritati magis consona narrare. Dicit Haly abenragel maior pars sapientuz huius scientie dicunt q̄ quā do alcochoden fuerit in angulis dat annos suos maiores: z qñ in succedenti-

bus dat annos suos medios. z qñ in cadentibus dat annos suos minores nec dat meliorameñtū alicui succedentiū super alium z est error. Dicit haly abenragel. scias q de secretis coopertis z signalibus celatis huius scientie est quādo alcochoden fuerit in gradu decime domus dat annos suos maiores. Et quando fuerit in gradu vndecime domus dat annos suos medios. Et quando remouetur ab vno istorum duorum locorum z vadit ad aliuz aspice quot gradus sunt ab vno ad alium z diuide per eos annos qui sunt inter annos maiores z annos medios. Verbi gratia: pono q gradus. 10. domus sit tertius gradus pisciuz: z pono q venus sit alcochoden z sit in. 13. gradu piscium: est ergo elongata a puncto. 10. domus per. 10. gradus. z pono q a principio. 10. domus vsq; ad principium. 11. sunt. 30. gradus. Scio q si esset in principio. 10. domus daret annos maiores qui sunt. 82. Et si esset in principio. 11. domus daret annos suos medios qui sunt. 45. nuncautem in neutro horum duorum punctorū est. subtraham ergo. 45. annos: scilicet medios ab annis maioribus scilicet. 82. z remanēt. 37. anni quos multiplicabo per distantiā veneris a principio decime domus z prouenient. 370. z diuidam per. 30. scilicet per longitudinem inter decimam domuz z vndecimā z exibunt. 12. anni z remanent post diuisionem. 10. que multiplicabo per. 12. z diuidam per. 30. z exibunt quattuor menses: subtraham ergo. 12. annos z quattuor menses ab annis maioribus veneris z remanebunt. 69. anni. z. 8. menses: z erunt anni quos dat venus in tali casu. Istud exemplum poteris applicare ad alios angulos z domos. Dicit haly abenragel quando alcochoden fuerit combustus z ipse iens ad solem ita q non appareat perdit totum datum suum. quia quando est in hoc statu non dat nisi dies vel horas vel res que nomen non habent. z terminus combustionis est iste. Postq; saturnus fuerit occidentalis a sole z sol fuerit ad eum z fuerint inter eos. 15. gradus donec remāserit z orietālis fuerit z fuerint inter eos decem gradus completi. Et iupiter illud idem. Dars tamen postq; inter eum z solem in occidente fuerint. 15. gradus quousq; sit orientalis z inter eos sint nouem gradus. Mercurius tamen facit facta sua z dat dona sua completa q̄diu fuerit directus: dūmodo nō sit appropinquatus soli ad minus de septē gradibus z a septem gradibus vsq; ad. 5. dat. nō tamen complete. Sed a principio septez graduū donec transeat, solem per quinq; gradus perdit suum datum totum. z a quinq; gradibus vsq; ad complementū septem graduum dat modicū: verum postq; transiuit. 7. gradus dat suum datum cōpletuz. z hoc idem facit venus excepto q quando apparet visibiliter ad minus horum quinq; graduz dat tunc datum suum cōpletum. Luna tamen quādo aplicat soli eundo ad eū z fuerint inter eos. 15 gradus debilitatur eius factum z dat modicā rem: scilicet dies vel quod huic assimilatur. Et quando applicuerit soli ad. 12. gradus perdit totum eius datum donec transiuerit graduz solis per. 10. gradus z tunc dat modicuz datū dies: scilicet vel qđ ei assimilatur quousq; transiuerit solē per. 12. gradus z tunc dabit totuz eius datum completum. Casus autem planete qui est contrarius exaltationi aufert mediuz dati. z terminus huius casus z ita sol cum fuerit in quinto gradu libre quousq; transeat. 25. gradus eiusdem est in casu suo. residuum signi iudicabitur sicut detrimentū. Saturnus est in suo casu a principio duodecim gradus arietis donec transeat. 26. graduz eiusdem: z resi-

duuz signi pro detrimento iudicabit. Jupiter est in suo casu a quarto gradu ca
pricorni vsq; ad cōplementum. 20. graduū. z residuū signi iudicabit sicut detri
mentum. Mars est in suo casu a p̄ncipio. 19. gradus cācri vsq; ad finē ipsius cā
cri. z in p̄ncipio ipsius signi iudicat sicut detrimento. Et venus est in suo casu
postq; transiuit terminū. Jouis vsq; ad. 21. gradū v̄ginis. Istud de venere q̄
dicit non pōt stare nisi intelligas scōm terminos ptolemei. scōm enīz terminos
illos. 14. gradus virginis est finis termini iouis. Scōm vero terminos posi-
tos in alchabicio. non est ita. ibi enim termin⁹ iouis finit in. 21. gradu virginis.
Vel igit littera haly est corrupta vel non pōt dictū suum intelligi nisi scōm ter-
minos ptolemei. Et mercurius est in suo casu a p̄ncipio. 8. gradus pisciū vsq;
ad cōplemētū. 19. graduū ipsius. z in residuo eiusdē signi iudicat tanq; si esset
in detrimento suo. Retrogradatio triuz supiozū planetaꝝ a p̄ncipio sue retro-
gradationis vsq; ad oppositionē solis. i. vsq; ad medium retrogradationis au
fert medietatem dati z alia medietas remanet. z q̄n transiuerit oppositionem
solis aspice quot gradus z minuta ibit retrogradando ab oppositione solis z
quot fuerint aspice quam ptem p̄portionalem h̄nt ad oēs gradus quos h̄et re
trogradari ab oppositione vsq; ad directionem z m̄ addas medietati dati z di
rigas gradus illos recte cum sis minutis tali modi q; quādo planeta fuerit in
p̄ncipio directionis sue dabit recte suū datuz cōpletum. Pono in hoc exēplū:
pono q; mars fuerit alcochoden z fuerit datum suū totū. 60. anni scōm p̄por-
tionem p̄us factam inter angulum z succedētem z ponat q; sit ipse retrograd⁹
inter medium retrogradatiōis amisit ergo in medio retrogradatiōis sue z aī
medium retrogradationis medietatē hoꝝ ānoꝝ z remāserūt. 30. anni: z pono
q; inerit vltra mediuz retrogradationis sue. 1. oppōnem solis retrogradando
per duos gradus: z pono q; ab oppositiōe vsq; ad directionē debeat ire retro
gradando per. 10. gradus multiplicabo igit duos grad⁹ p medietatez dati q̄
amisit. s. per. 30. ānos z prouenīet. 60. q̄. 60. diuidā per. 10. z exibūt. 6. āni quos
annos addaz medietati dati. s. 30. annis z p̄uenient. 36. āni. hoc eēt datū martis
in casu p̄posito. Cū venus z mercuri⁹ postq; qlibet eoꝝ incipit retrogradari
p̄dit medietatem dati ei⁹ q̄ dat q̄n est direct⁹. z postmodū aspice quot grad⁹ z
minuta sibi remanent vsq; ad occultationē suam recte q̄sto plus poteris: q; ve
nus forte appebit existendo iter eā z solē min⁹. 5. gradib⁹. Et q̄n fuerit appens
dabit medium datū nisi apparuit existendo iter eā z solē min⁹. 5. gradib⁹ q; tūc
non p̄dest illi appitio illa in hoc statu. Postmodū dirigas illos gradus z mi-
nuta postq; retrogradari incepit quousq; occultauerit se subtilr z recte z diui-
das per hoc mediuz dati q̄ remansit in mō p̄dicto. q; q̄n occultat totū p̄dit ei⁹
datum sicut p̄dixim⁹ q; nihil remanet ei. Et pōt exemplificari ad filitudinē exē
pli dati in retrogradatione triuz supiozū. Dicit haly q; iupiter z venus quādo
coniuncti fuerint corporaliter vel quādo aspiciunt alcochodē de tertio vel sex
tili addunt numero annozum quos dedit alcochoden scōm numerum anno-
rum suozum numerozum annos vel menses vel dies vel hozas iuxta vtutes
vel debilitates eozum: z tū ambe infortune saturnus z mars q̄n iunguntr cor-
poraliter cū alcochoden vel ipsum aspiciūt de oppositō vel q̄rto minuūt ei nu
merum annozum suoꝝ minozū. Sed q̄n mercuri⁹ fuerit cum fortunis addenti
b⁹ alcochoden addit ipe similiter numeruz annoꝝ suozū minozū: z quādo fue-

rit cum infortunis minuentibus alcochoden minuit etiam partem suam z qñ mars z saturnus aspexerint de tertio a signis breuiū ascensionuz aut de sextili longarū ascensionū minuunt. Et dico qđ sol in quarta z oppositione minuit numerū annorū suorū minorū: z addit de .3. z sextili. Multi ex astrologis antiquis z modernis dicunt qđ luna fortunata addit de tertio vel sextili. z oēs sapientes huius scientie confitentur qđ qñ natus non habuerit hylech z habuerit aliquā duarum fortunarum in ascendente vel medio celi possibile est qđ viuet secundum quātitatem annorū minorum illius fortune que vitaz significauit nisi gradus ascendens z luna fuerint infortunati vel fuerit eadem fortuna domina domus mortis: quia tunc significat modicam durabilitatem z vitam.

Almutem vero qui præest natiuitati.

Hic auctor docet eligere almutē. i. planetā dñatorem in figura a quo accipitur esse nati post hylech z alcochoden. Sententia littere est ista planeta habens maius dñiuz siue plures fortitudines in .5. locis predictis a qbus accipitur hylech que sunt locus solis locus lune locus cōiunctionis vel puentionis pars fortune gradus ascendens ille planeta est almutē. i. vincens. Et si aliquis habuerit dignitates in fa vel tertia vel pluribus locis ex locis p̄dictis ille est almutē. Verbi gra: pono q̄ vnus planeta sit dñs ascēdentis z dñs termini eiusdē ascēdētis z cū hoc dñs faciet eiusdē. talis planeta haberet in ascēdente. 8. fortitudines. z pono q̄ alter planeta sit dñs exaltationis ascendentis z dñs domus loci solis z dñs triplicitatis partis fortune: talis planeta esset dignior almutē quam primus: quia habet plures fortitudines in locis predictis. Et vt abbreuietur sermo coligende sunt fortitudines cuiuslibet in .5. locis predictis: z ille eorum qui abundauerit in numero fortitudinum ille erit almutem.

Qđ per hoc profectio in annis natiuitatum atqz mun.

In hoc .c. docet opus profectionis. ideſt mutationis annorum de vno signo ad aliud: z hoc dupliciter. Primo in annis natiuitatum. Secundo in annis magnarum coniunctionum. Opus in annis natiuitatum est facile z est sententia littere talis. cum volueris scire ad quod signuz applicat annus natiuitatis alicuius: vide quot anni perfecti tranſierint nato z incipies a gradu ascendente natiuitatis: z dabis cuilibet anno vnum signum: z vbi finitus fuerit numerus ibi erit signum profectionis ab ascendente. Verbi gratia: ascendens alicuius natiuitatis fuit .10. gra. arietis in fine primi anni venit profectio ad .10. graduz tauri. In fine secundi anni ad .10. gradum geminorum: z sic secunduz hunc ordinem dando cuilibet anno signum vnum vsqz ad complementum .12. annorum. tunc enim scilicet in fine .12. annorum reuertitur ad locum radicis. Si autem multi anni tranſierint nato subtrahe a toto numero annorum perfectorum qui tranſierunt nato .12. quotiens poteris ideſt diuide per .12. z numerum qui remanet infra .12. proiȝcte ab ascendente natiuitatis secundum modum prius dictum. Verbi gratia: ascendens cuiusdam natiuitatis fuit .13. gradus virginis z tranſierunt nato .32. anni solares completi. subtrahaz a .32. annis .12. bis z remanent .8. anni completi: dabo ergo primum annum virgini: secundum libre:

ertium scorpioni: quartum sagittario: quintum capricorno: sextum aquario septimum piscibus: octauum arieti: veniet ergo profectio ad signum quod succedit imediate: scilicet ad taurum ad consimilem gradum gradui radicis: scilicet ad .13. eiusdem. Sicut dixi de gradu ascendente: ita faciendum est de gradu solis: et gradu lune: et gradu partis fortune: et vbi applicuerit annus dñs illius signi est dispositor illius anni. Et ab illo accipiuntur facta de quibus natus se intromittet illo anno et fortunia et infortunia que accident sibi illo anno. Auctor ponit exempla in littera: ideo non est necesse multum insistere exemplis Deinde dicit auctor cum profectio anni peruenerit ad aliquem gradum alicuius signi et fuerit aliquis planeta vel radij alicui⁹ planete post ipsum gra. in eodem signo vel in eadem domo in figura et volueris scire quando perueniet profectio ad ipsum planetam vel radios eius: vide quot gradus et minuta sint inter gra. ad quem peruenit annus et ipsum planetam vel radios eius et multiplica illos per .12. et sextam vnius. hoc est dicere dabis cuilibet gradui .12. dies et sextam partem vnius et prouenient tibi dies qui sunt a principio illius anni vsq; ad tempus in quo profectio perueniet ad planetam vel eius radios. Ratio autem quare cuilibet gradui dantur .12. dies: et .6. vnius est: quia hoc modo in fine anni completur vnum signum. Si enim multiplicaueris .30. gradus per .12. et sextam vnius prouenient .365. dies qui sunt dies vnius anni. Dicit Ptolemeus in propositione .236. quarte partis quadripartiti sui. et sciemus dispositionē facti annorum accipiendo numerum annorum natiuitatis: et proijciemus eos a quolibet locorum hylegiorum secundum ordinationem signorum vnicuiq; signo annum et accipiemus dispositorem signi in quo applicat numerus graduum. Idem Haly in commento dicit quod in hoc dicto vult narrare Ptolemeus quod quodlibet signum disponit in anno vno: et sic ibit signi reuolutio in quo est significator quibuslibet .12. annis vna vice vsq; ad finem vite: et hoc sciunt in omnes astrologi.

PRofectio autē er annis mundi.

Hic docet opus pfectionis in annis mūdi. Sententia littere est talis. Cuz volueris scire applicationē annorū alicuius secte vide quot transierint anni solares completi a principio illius anni in quo fuit magna coniunctio que significauit illā sectam: et diuide illum numerū annorum per .12. et numerum qui remanserit infra .12. proijcie ab ascendente illius anni in quo fuit cōiunctio et vbi applicuerit numerus ibi est signū profectionis. Auctor ponit exēplum in lra de secta sarracenorū. i. machometi: et dicit q; inter annū cōiunctiōis que significauit legez illā et annū apparitionis machometi. s. in quo icepit pdicare fuerunt .61. anni. Alia littera hz .52. anni. Ego credo q; debēt esse .52. anni: et .57. dies alioquin nō cōcordabit cū illo qđ dicit postea. et ascēdens anni in quo fuit illa cōiunctio fuit signū geminorū et prouenit ille annus in quo incepit predicare ad signū virginis: scilicet ad signū illius planete qui fuit dñs signi ascendentis anni cōiunctionis. Si enim subtrahantur a .51 12. quotiens poterit remanent .3. detur ergo signo geminorū primus. scōs cancro. tertius leoni. et sic annus in completus qui fuit positus in numero peruenit ad signum virginis. Non est nobis magna cura quot anni fuerunt ab anno illius coniunctionis vsq; ad primum an-

nuā arabum. Sufficiat enī nobis scire q̄ ānus illi in quo ſciperāt anni arabū
puenit ad virginē: ga anni arabū ſunt nobis noti ex tabulis extractiōis earū ⁊
poterimus incipe a v̄gine ꝑm q̄ dicit auctor in lr̄a. Et q̄ tpe auctor ipſi opera
bant i ptib⁹ ſuis per ānos pſax: ō applicat dcm̄ ſuū ad ānos pſax. ⁊ dicit cuz
volueris h̄re noticiam huius rei. i. ſcire ad qō ſignū applicat ann⁹ ex āno con
iunctionis que ſignificauit ſectā ſarracenorū vide quot ānī pſarum trāſierūt ⁊
verte illos in dies per tabulā extractiōis eax deſeruientē annis pſax: aut quod
multiplicent anni per. 365 tot enim dies cōtinet annus pficus quia anni pfici
non h̄nt q̄rtaz diei ⁊ numero diex q̄ prouenerit tibi adde. 3624. dies. tot eni di
es fuerūt a principio annoz arabum vſq; ad principiuz annoruz perfax. ⁊ qō
collectum fuerit diuide p. 365. ⁊ quartā vnius: ⁊ puenīēt anni ſolares: ſi qd reſi
duum fuerit erunt dies anni impfecti. Et potes etiam numerū dieruz reduce
re ad annos ſolares per tabulas extractiōis eax deſeruiētez annis ſolaribus.
Tota intentio auctoris ſtat in hoc quod ſciamus quot anni ſolares pfecti tran
ſierunt ab initio annoruz arabum vſq; ad tempus cōſideratiōis ⁊ damus cuili
bet anno vnum ſignū ꝑm modū prius dictū: ⁊ incipiemus a virgine: ⁊ ego po
nam exemplum applicādo ad computationes noſtras ꝑm annos dn̄i nr̄i ieſu
chriſti. Cū volueris ſcire ad qō ſignum applicat annus cōiunctionis que ſigni
ficauit legem ſarracenorum. ſubtrahe ab annis xp̄i. 621. annos ⁊. 6. menſes ⁊
14. dies. tot enim anni fuerunt a principio annorū chriſti vſq; ad principiū an
norum arabū ⁊ numerum annorum perfectorū qui remanſerit diuide p. 12. ⁊
illud qō remanent pōe a virgine dando cuilibet anno ſignum vnū ꝑm modū
prius dictum ⁊ remanent annus imperfectus ſequens annos pfectos quos di
uiſiſti manet in virgine. Verbi gratia: anni xp̄i ſunt mō. 1330. completi ⁊. 22. di
es ab illis ſubtraham. 621. annos. 6. menſes. 14. dies remanent. 708. anni ſola
res perfecti. 6. menſes. ⁊. 8. dies. Illius ſunt anni q trāſierunt a p̄ncipio annox
arabum vſq; modo. quos annos perfectos diuidā p. 12. ⁊ totus numer⁹ ſurgit
ita q̄ non remanet aliquis ānus pfectus. Dico ergo q̄ pfectio āni cōiunctiōis
magne que ſignificauit ſectam ſarracenox modo eſt in virgine ꝑ ſniam aucto
ris. Sicut exēplificatum eſt de ſecta ſarracenorū ita pōt fieri in alijs ſectis ſi de
beant dici ſecte ſi ſciaf cōiunctio ſignificans illā ſectā ⁊ aſcēdēs āni cōiunctiōis.
Sed de hac materia non expedi multuz loqui. eſt enī res que nō cōcordat cuz
fide noſtra: ſed ſi quis delectaf in his ⁊ voluerit reducere mutationes que fiunt
in legibus ad motus ſuperiox corporū legat libros de magnis cōiūctiōibus ⁊
ibi inueniet. Deinde dicit ſi volueris p̄fectionez ab aſcēdēte regni vide quot an
ni ſolares trāſierunt a p̄ncipio illius regni. Ipſe exēplificat de vno regno: ſed
neſcio de quo regno logf ⁊ non curo ga fine exēplo ſuo pōt itelligi lr̄a. Sicut
aūt dr̄ de aſcendente regni ita dz itelligi de aſcēdēte fundatiōis alicui⁹ ciuitatis
vel caſtri vel ēt cuiuſcūqz edificij: ita q̄ accipiaf anni ſolares pfecti q trāſierūt
a p̄n⁹ fundationis illi⁹ ⁊ pōciaf ab aſcēdēte p̄ncipij fundatiōis ꝑm modū añ
dcm̄. Deinde dicit ſi volueris pfectionē ab aſcēdēte mutatiōis cōiunctiōis. Jo
uis ⁊ ſaturni de triplicitate aquatica ad triplicitatē igneam ſubtrahe ab annis
pſarum. 176. annos pficos ⁊ conuerte illos qui remanent in annos ſolares ⁊

.63.

proüce a leone. vult dicere quod cõiunctio iouis z saturni in ꝓncipio annoꝝ
persarum fuit in triplicitate equatica z post principium annoum ꝑsarum per
quos ipsi computabant per.176.annos mutauit se coniunctio ad triplicitatez
igneaz: tõ iubet subtrahere ab annis persaꝝ.176.annos z remanẽt ãni g trãsie
runt ab anno mutatiõis ꝯiunctiõis ad triplicitatem igneã z iubet eos ãnos g re
manent vertere in annos solares qa ꝑfici nõ hñt bixestũ: z ãni solares hñt ꝓfe
ctio aũt fit ꝑm annos solares: z iubet ꝓiicere a leone: qz ꝑm ipsum leo fuit ascẽ
dens in anno mutationis cõiunctionis ad triplicitatem igneam. ex quo vide
tur quod auctor iste fuit z composuit hunc librum in tempore quo coniunctio
fuit in triplicitate ignea. nunc autem hec coniunctio est in triplicitate aerea.
ideo ponam exemplum de triplicitate in qua nos sumus. Cum volueris scire
profectionem ab anno mutationis coniunctionis iouis z saturni ad triplicita
tem aerem subtrahe ab annis christi.1324..annos z.71.dies z.20.horas tãtuz
enim tempus transiuit a principio annorum xꝑi vsqz ad principium annorum
mutationis coniunctionis ad triplicitatem in qua nos sumus: z residuum pro
iice a.13.gradu tauri. ille enim fuit ascendens anni supradicti: z vbi perduxe
rit te numerus ibi erit profectio anni. Verbi gratia: anni christi sunt numero.
1330. completi: z.22.dies ab illis subtraham.1324.annos z.17.dies. z rema
nerit.5.anni perfecti z.316.dies anni imperfecti: dabo primum annum tauro
incipiendo a.13. gradu eius ꝑm signo geminorum incipiendo a.13. gra. eius
tertium cancro. quartum leoni incipiendo a.13.gradu eius. quintum virgini
incipiendo.a.13.gradu eius. venit ergo profectio.6.ãni mũdum perfecti ad li
bram ad.13.gradum. Et si volueris gradum in quo est perfectio diei vltimi ex
diebus qui transierunt de anno imperfecto multiplica numerum dierum an
ni perfecti per.30. z productum divide per.365. z numerus quotiens erit gra
dus. Si autem aliquid remanserit post divisiõez multiplica illõ p. 60. z divide
ꝑ idẽ quod prius z numerus quotiẽs erit minuta. verbi gratia. in ꝓposito exẽ
plo remanserunt de anno imperfecto.316. dies quos multiplicabo per.30. z
prouenient.9480.quem numerum dividam per.365. z exibunt.25 gradus z re
manent post divisionem.355. que multiplicabo per.60. z prouenient.21300. z
dividam per.365. z exibunt.58. minuta addam ergo super.13. gradum libre.15.
gradus z.58.minuta z prouenient numerus vsqz ad.8.gradus z.58. minuta scoz
pionis: ibi ergo nunc est profectio ab ascendente anni mutatiõis coniunctio
nis ad triplicitatem aeream.

Significator ad quẽlibz locum cir

QTerhoc directio. In hoc capitulo auctor docet diri
gere significatorem quemlibet ad
quemlibet locum circuli. Intelligenduz est primo quod directio siue
dirigere significatorem ad quemlibet locum circuli nihil aliud est quam inue
nire gradus equinoctialis qui reuoluũtur a loco significatoris vsqz ad locum
ad quem debet dirigi. Si locus significatoris fuerit in medio celi vel in angu
lo terre tunc dirigere est inuenire gradus equinoctialis qui reuoluuntur a lo
co significatoris vsqz ad locum quem debet dirigi in orizonte recto. Si autem
fuerit in ascendente vel in occidente tunc est inuenire illos gradus in orizon
te obliquo. Si autem non fuerit in aliquo horum locorum tunc accipiuntur

ascensiones mixtim scilicet miscendo ascensiones circuli directi cū ascensionibus regionis: proportionaliter tamen ſm distantiam loci significatoris ab angulis: z gradus directionis quandoq; significant annos quandoq; dies qñq; alia tpa. In natiuitatib⁹ qlibet gradus significat annū. In reuolutiōib⁹ ānozuz mundi z natiuitatum quilibet gradus significat diem. Et quidā volūt quod in reuolutionibus annozum. 59. minuta z. 8. scōa scilicet motus solis in vno die significant vnuz diem. In contūctionibus solis z lune z in oppositionibus secundum quosdam quilibet. 13. gradus. 10. minuta scilicet quantum luna mouetur in die per medium cursum significāt diez. Cū ergo volueris significatorem aliquem dirigere ad quēcunq; locū circuli ſi significator ille fuerit in gradu medij celi vel in angulo terre subtrahe ascensiones circuli directi grad⁹ significatoris ab ascensionib⁹ circuli directi loci ad quē vis dirigere z remanēt gradus directionis. Si vero significator fuerit in ascendēte aut occidēte subtrahe ascēsiones circuli obliqui gradus significatoris ab ascēsionib⁹ ciruli obliqui ad quemvis eum dirigere z remanēt grad⁹ directionis. Exēplū quādo est in medio celi. Pono quod luna sit in medio celi in. 5. gradu aquarij z pono q radij oppositi saturni sint in. 6. gradu piscium. Ponam quod vellim dirigere lunam ad radios oppositos saturni. Quesiui igitur ascensiones gradus lune in circulo directo z inueni. 37. gradus. 23. minuta. Quesiui etiam ascensiones sexti gradus piscium vbi sunt radij oppositi saturni in eodem circulo directo z inueni. 67. gradus. 48. minuta Deinde subtraxi ascensiones lune ab ascensionibus radiorum saturni z remanserunt. 30. gradus. 25. minuta. illi essent gradus directionis in hoc casu. Exemplum quando est in ascēdēte. Pono quod luna sit in eodem. 5. gradu aquarij z radij saturni in. 6. piscium Quesiui ascensiones gradus lune in circulo obliquo in regione cuius latitudo est. 48 graduum. z inueni. 330. gradus. 22. minuta. Quesiui etiam ascensiones sexti gradus piscium z inueni. 348. gradus. 31. minuta. subtraxi ascensiones lune ab ascensionibus gradus radiorum saturni z remanserunt. 18. gradus. 9. minuta illi essent gradus directionis in hoc casu. hoc eodem modō dirigitur gradus ascendēs ad quemlibet locum circuli. Si vero significator dirigendus fuerit sexta hec loca tunc ſi fuerit in ter medium celi z ascēdens vide distantiaz eius a medio celi subtrahendo ascensiones gradus medij. circuli in circulo directo ab ascēsionibus gradus significatoris quam distantiam serua. Deinde scias medietatē arcus diurni gradus significatoris per modum dictum in capitulo de radiatiōibus z serua eam. Deinde subtrahe ascensiones circuli directi gradus significatoris ab ascensionibus circuli directi loci ad quez vis eū dirigere z q remāserit erit significator circuli directi serua eum. Deinde subtrahe ascēsiones gradus significatoris in circulo obliquo ab ascensionibus loci ad quem vis eū dirigere in eodez circulo obliquo z q remāserit est significator regionis. Deinde subtrahe significatorem minorem de maiori z diam multiplica per distantiam ab angulo medij celi z productū diuide per medietatem arcus diurni z p ueniet ps proportiōalis qz adde sup significatorē circuli directi ſi fuerit minor significatore regionis: vel subtrahe ſi fuerit maior z q puenerit erit grad⁹ directiōis. Si autem velles dirigere cōtra successionē signoz ſicut dirigunt ptes z planete retrogradi. ſ. pcedendo ab ascēdente versus mediū celi tūc debes ac

cipere distantiam significatoris ab ascendente per ascensiones regionis z de-
bes addere partē ꝓportionalē dīe duoꝝ significatorū sup significatorē regio-
nis: si ille erit minor significatore circuli directi aut subtrahere ab eo si eēt ma
ior. in alio nō differt opus. Si āt significator dirigēdus fuerit iter ascēdēs z an-
gulū terre: vide distantiā gradus sigīoris ab ascendēte subtrahendo ascēsiones
gradꝰ ascēdēs regionis ab ascēsionibꝰ gradꝰ significatoris regionis z serua
distātiā. Deinde scias medietatē arcus nocturni gradꝰ significatoris ꝑ modū di
ctū in ope radationū quā ētserua. Deinde subtrahe ascēsiones gradus signifi-
catoris in circulo obliquo ab ascensionibꝰ loci ad quē vis eū dirigere in eodē
circulo obliquo z qđ remāserit est significator regiōis quē serua. Deīde subtra
he ascēsiones gradus significatoris circuli directi ab ascēsionibꝰ circuli directi
loci ad quē vis eū dirigere z qꝫ remāserit erit significator circuli directi. deīde
subtrahe minorē de maiori z remanebit dīa duorū significatoꝝ: quā multipli
ca distantiā gradus significatoris ab ascēdēte z ꝓductū diuide ꝑ medietatē ar
cus nocturni gradꝰ sigīoris z prouenīet pars ꝓportionalis quā adde sigīori
regionis si fuerit minor sigīore circuli directi: vel subtrahe a sigīore regionis
si fuerit maior sigīore circuli directi: z post additionē: vl subtractionē prouene
rit sunt gradus directionis. Si vero volueris dirigere cōtra successionē signo
ruꝫ. s. procedēdo ab angulo terre versus ascēdens: tunc debes acciperere distā
tiaꝫ sigīoris ab angulo terre per ascēsiones circuli directi z multiplicare illā ꝑ
dīaꝫ duoꝝ significatorū z diuidere ꝑ medietatē arcus diurni vt prius dictū est
z partē ꝓportionalē debes addere ad significatorē circuli directi si fuerit mi-
nor sigīore ragionis. Uel subtrahere si fuerit maior in alio nō differt opus. Si
aūt significator dirigendus fuerit inter angulū terre z gradū occidentis ope-
rari debes cū gradu oppositō significatoris z eū gradu oppositō loci ad quem
vis eū dirigere z ꝑ distantiā gra. oppositi significatoris a medio celi: z ꝑ media
tatez arcus diurnū gra. oppositi significatoris gra. enim oppositus significato
ris tm distat a linea meridiana quātū gra. significatoris ab angulo terre: z me-
dietas arcus diurni gra. oppositi est tanta q̄ta est medietas arcus nocturni si-
gnificatoris. z est tunc idez opus qꝫ fuit inter mediū celi z ascendens. Si vero
sigīor dirigendus fuerit iter angulū occidēs z mediū celi debes operari sīr
ꝑ gradū oppositū significatoris z ꝑ distantiā eiusdē ab ascēdente z ꝑ medietatē
arcus nocturni eiusdē gradus oppositi z ꝑ gradū oppositū loci significatoris
ad quē dirigendus est: z est eiusdē operatio sicut fit inter ascendens z angulū
terre. Si vero cōtingat qꝫ significator dirigendus sit in vna quadra z locus ad
quem debet dirigi sit in alia quadra. Uerbi gratia: significator sit inter mediū
celi z ascendens: z locus ad quē debet dirigi sit inter ascendens z angulū ter
re tunc debes dirigere vsq; ad angulum z postea dirigere angulum vsq; ad lo
cum ad quem debet dirigi z iungere has directiones insimul. Diriges autem
significatorem prius dictum: ita qꝫ accipias distantiam significatoris ab angu-
lo qui est retro ipsum in ordine signorum sicut si fuerit inter angulum mediī ce
li z ascendens accipies distantiam eius ab angulo mediī celi Et si fuerit in-
ter ascendens z angulum terre accipies distantiam eius ab ascendente ac-
cipies etiam medietatem arcus diurni vel nocturni gradus significato-
ris vel eius oppositi per modum prius dictum: z angulum ad quem vis di-

rigere accipiens pro loco ad quem debet dirigi: & teneto ordinē prius dictum. Illā directione facta dirriges angulum p modū prius dictū qñ significator fuerit in aliquo angulorū vsq; ad locum ad quē dz dirigi significator & addes vnā directiōem cum alia: & puenīēt gradus directiōis. Auctor in littera dicit quod debet accipi distantia significatoris ab angulo & illa debet diuidi per partes horarum graadus significatoris & prouenīēt hore distātie significatoris ab angulo & dicit quod dz accipi sexta pars differentie duorum significatorum quaz sextam partem iubet multiplicare per horas distantie significatoris a meridie: & prouenīens iubet addere ad significatorez circuli directi vel subtrahere per modum dictum. Sed modus quē posui est leuior & planior. In modo enim auctoris oportet accipere distantiam ab angulo per eundem modum quem ego posui & vltra hoc oportet querere partes horarum gradus significatoris: & postea diuidere distantiam ab angulo per partes horarū gradus significatoris & quod prouenerit tenere. Oportet etiam secundum modū suum querere significatorem circuli directi & significatorem regionis per eundem modum quez posui & etiam differentiam duorum significatorum: & vltra hoc oportet illam differētiam diuidere per sex ad hoc que habeat. 6. pars eī⁹. Cū in multitudine operationum faciliter cadat error videtur mihi modus quē posui certior. Exēplum quando significator est inter medium celi & ascendens & locus ad quem debet dirigi in eadem quadra scilicet inter medium celi & ascendēs. Dono q luna sit hylech & sit in quinto gradu aquarij & pono quod radij oppositi saturni & idem esset de corpore: sint in sexto gradu piscium: & pono quod angulus medij celi sit. 20. gradus capricorni. Ad dirigendum lunam ad radios saturni quesiui primo ascendens gradus medij celi in circulo directo & inueni. 21 gradus & 39. minuta subtraxi ascensiones gradus medij celi ab ascensionibus gradus lune: & remansit distantia lune a medio celi. 15. gradus. 44. minuta. Deinde quesiui ascensiones gradus lune in circulo obliquo & inueni. 330. gradus 22. minuta quesiui etiaz ascensiones gradus oppositi loci lune. 104. gradus & 30. minuta a quibus subtraxi ascensiones gradus lune: sed quia non potui subtrahere eo quod ascensiones gradus lune erant maiores ascensionibus gradus oppositi addidi ascensionibus gradus oppositi lune. 360. gradus & prouenerunt. 464. gradus. 30. minuta: deinde subtraxi & remanserunt. 134. gradus 8. minuta & hoc fuit totus arcus diurnus gradus lune quem mediauī & fuit medietas. 67. gradus & 4. minuta. Seruaui itaq; distantiam lune a medio celi & medietatē arcus diurni lune. Deinde subtraxi ascensiones gra lune in circulo directo que fuerint. 37. gradus. 23. minuta ab ascensionibus gra. radiorum saturni in eodem circulo que fuerunt. 67. gra. 48. minuta & remanserunt 31. gradus. 25. minuta: & hoc fuit significator circuli directi seruaui itaq; eum. Deinde subtraxi ascensiones gra. lune in circulo obliquo qui fuerunt. 330. gradus. 22. minuta ab ascensionibus radiorum saturni in eodem circulo obliquo qui fuerunt. 348 gradus. 31 minuta & remansit significator regionis qui fuit 18 gradus. 9. minuta. Deinde subtraxi significatorem regionis a significatore circuli directi & remansit differentia duorum significatorum que fuit. 12. gradus. 16. minuta. Deinde multiplicaui istam differentiam per distantiam lune a medio celi & diuisi per medietatem arcus diurni gradus lune & prouenit pro proportio-

nalis que fuit.2.gradus.25.minuta.38.ſa quam partem proportionalem etiam
ſubtraxi a significatore circuli directi quia fuit maior significatore regiõis ꝛ re
manſerunt gra.directionis qui fuerunt.27.gradus.32.minuta.21.ſcõo.accepi
pro quolibet gradu vnum annum ꝛ pro quibuſlbet minutis.5. reſiduis vnum
menſem.ꝛ pro quolibet minuto.6.dies:ꝛ ꝑ quolibet ſcõo.6. minuta diey cum
completum fuerit hoc tempus a tempore natiuitatis cuiꝰ figura fuerit hoc mõ
diſpoſita morietur natus. Quando vero ſignificator eſt inter aſcendens ꝛ an
gulum terre operaberis cum diſtantia ab aſcendente et cum medietate arcus
nocturni:ꝛ non differt in alio. Cum volueris dirigere contra ſucceſſionem ſi
gnorum ſi ſignificator fuerit inter mediũ celi ꝛ aſcendens operaberis cũ diſtã
tia ab aſcendente ꝛ cum medietate arcus diurni. Si ſignificator fuerit inter an
gulum terre ꝛ gradum occidentis operaberis cum oppoſito gradus ſignifica
toris ꝛ gradu oppoſito loci ad quem vis dirigere:ꝛ tunc eſt opus tuum inter
medium celi ꝛ aſcendens. Et ſi ſignificator fuerit inter gradum occidentis ꝛ
medium celi operaberis ſimiliter cũ gradibus oppoſitis:ꝛ tunc eſt opus tuus
inter aſcendens ꝛ angulum terre. ¶ Nota tamen ꝙ ſecundum modum dictus
diriguntur ſignificatores quando nõ habent latitudinem. Quãdo autez ſigni
ficatores habent latitudinem difficilior eſt modus:ꝛ propter hoc factum fuit
inſtrumentum ad dirigendum planetas habentes latitudinem ꝛ illud inſtru
mentum vocatur directorium. Videbatur compoſitori ſeu inuentori illius in
ſtrumenti ꝙ ſignificator habens latitudinem non poſſet dirigi per tabulas
aſcenſionum: vel non ſine magna difficultate. Ego autẽ dico ꝙ inſtrumẽtum
ſum non eſt ſufficiens:niſi ſit maxime quantitatis ita ꝙ poſſit recipere minuta
tale autem vix poteſt fieri. In directionibus enim vt plurimum accipiꝫ ꝑ quo
libet gradus vnus annus.modo ſi in directionibꝰ inſtrumentũ non ſit diuiſuz
niſi per gradus vix inuenietur in eo certitudo vſqz ad annuz:ꝛ hoc ſi inſtrumẽ
tum ſit bene factum ita ꝙ non ſit error indiuidẽdo:hoc autẽ nõ ſufficit. Et ego
dico tibi ꝙ ſignificator habens latitudinem poteſt dirigi ad locũ hñtem latitu
dinem per tabulas aſcenſionum:ꝛ nõvidi modũ expoſitũ in aliquo libro. Mo
dus autẽ eſt iſte cum volueris dirigere ſignificatorem hñtez latitudinẽ ab eclỹ
ptica ad corpus alicuiꝰ planete ẽt hñtis latitudinẽ vel ad radios alicuiꝰ hñtis
latitudinem.quere primo gradũ cũ quo ſignificator mediat celũ ſm doctrinaz
canonum primi mobilis. Deinde quere gradum cum quo mediat celũ locꝰ ad
quem vis dirigere ſm eandem doctrinam:ꝛ acipies gradum cum quo ſigni
ficator mediat celum pro loco ſignificatoris:ꝛ per hunc ſcies diſtantiam ſigni
ficatoris a medio celi vel ab aſcendente per modum prius dictum nec plus
nec minus:ꝛ accipies locum cum quo mediat celum locus ad quem debet di
rigi pro loco ad quem debet dirigi:ꝛ cum iſtis duobus queres ſignificatorem
circuli directi per modum prius dictum.deinde quere gradum cum quo oriꝫ
ſignificator in regione ſua ſm doctrinam canonum primi mobilis:quere etiã
gradum cum quo oriꝫ locus ad quem debes dirigi ſm eodem canones. Dein
de cum gradu cuz quo oritur ſignificator queres medietatem arcus diurni vel
nocturni per modum prius dictum:ꝛ queres ſignificatorẽ regiõis cũ iſtis duo
bus gradibus.ſ.cũ gradu cum quo oriꝫ ſignificator ꝛ cũ gradu cũ quo oriꝫ locꝰ
ad quem debet dirigi in alio nõ differt opus. Dico tibi ẽt ꝛ breuiter oportet ꝙ

i

rere gradū in quo significator mediat celū ⁊ gradū cum quo mediat celum locus ad quē debet dirigi.cū primis duobus oportet querere significatorē circuli directi.cum alijs duobus oportet querere significatorē regionis. Cū gradu cū quo significator mediat celum oportet querere distantiaz a medio celi si fuerit inter mediū celi ⁊ ascendens:cū gradu cum quo oritur significator oportet querere medietatē arcus diurni vel nocturni. Si autē significator fuerit inter ascendens ⁊ angulū terre oportet querere distantiā significatoris ab ascendente cū gradu cum quo oritur significator ⁊ cū eodem medietatem arcus nocturni in omnibus alijs est idem opus cum opere prius dicto. Est etiā vnus alius casus qui pōt cōtingere in directionibus qñ significator ⁊ locus ad quē debēt dirigi hñt latitudinē:aut vnus eorū hz latitudinē. Pōt enim cōtingere q̄ significator dirigēdus ⁊ locus ad quē dz dirigi simul veniāt ad lineā meridianā:ita q̄ ambo mediant celū cū eodē gradu licet non sint in eodē gradu in eclyptica. Si aliquis istorū casuū eueniat:tunc operaberis eodē mō quo dicaz. Si significator ⁊ locus ad quē dz dirigi veniant cū eodē gradu ad mediū celi:quia non sunt alique ascensiones in circulo directo inter eos pones pro significatore circuli directi.o. Postea queres significatorē regionis accipiendo ascensiones in circulo obliquo a loco cū quo oritur significator vsq; ad locū cū quo oritur locus ad quē dz dirigi:⁊ totū illud .s.significatorē regionis multiplicabis p distantiā significatoris ab angulo ⁊ productū diuides p medietatē arcus diurni vel nocturni:⁊ prouenit pars ꝓportionalis quā tenebis pro gradib⁹ directionis. Si aūt significator dirigendus:⁊ locus ad quē dz dirigi oriantur cū vno ⁊ eodē gradu pones pro significatore regionis o.⁊ significatorē circuli directi multiplica p distantiā significatoris ab angulo:⁊ diuide p medietatē arcus diurni vel nocturni:⁊ prouenit pars ꝓportionalis quā tenebis pro gradib⁹ directionis. Ponere de oib⁹ exēpla esset nimis longū:sed intēdo dño cōcedēte in fine istius expositionis ponere equationē vnius natiuitatis.in qua patebit modus inuestigādi ascendentē eligēdi hylech ⁊ alcochoden:⁊ ponaz ibi aliquas protectiones radiorū ⁊ aliquas directiones.sufficiāt hec de opere directionū. Dicit auctor in littera cognitis annis directionis si volueris scire locum istius directionis in zodiaco adde annos directionis super ascensiones circuli directi gradus significatoris si significator fuerit in medio celi vel in angulo terre ⁊ reduces ad gradus equales in circulo directo:⁊ vbi perduxeris te numerus in circulo signorum:ibi est locus directionis:⁊ dicitur locus diuisionis ⁊ dñs termini illius loci dicitur diuisor. Si significator fuerit in ascēdente adde annos directionis super ascensiones regionis gradus significatoris:⁊ reduc ad gradus equales in circulo obliquo:⁊ vbi perduxerit te numerus in circulo signorum ibi est locus diuisionis:⁊ dominus termini illius loci est diuisor. Et istud est idem opus cum opere de protectionibus radiorum:⁊ quando feceris directionem ⁊ feceris istud opus inuenies in fine eundem locum ad quem deueniristi:nisi significator haberet latitudinem.

Qui per hoc algebutar i natiuitatibus.

In hoc capitulo auctor docet dirigere gradū ascendentē in natiuitatibus. Sententia littere est talis, Considera in cuius planete termino sit gradus

ascendens ꝛ considera finem illius termini. Deinde quere ascensiones gradꝰ ascendentis in circulo obliquo per tabulam tue regiõis ꝛ serua eas: quere etiã ascensiones finis illius termini per eandem tabulam a quibus subtrahe ascensiones gra. ascendentis ꝛ gra. qui remanserint sunt gra. directiõis. accipe pro quolibet gradu annum vnum. ꝛ ꝑ quibuslibet quinq; minutis vnũ mẽsez: ꝛ ꝑ quolibet minuto 6. dies ꝛ pro quolibet secundo duas horas ꝛ. 24. minuta horꝛ: ꝛ planeta qui est dñs termini est dispositor annorũ siue diuisor. Postea cõsidera finẽ termini immediate sequentis ꝛ subtrahe ascẽsiones finis termini precedentis ab ascensionibus finis termini illius: ꝛ remanebunt gradus directionis accipe sicut primus pro quolibet gra. annum vnum ꝛ cetera. ꝛ dñs illius termini est dispositor siue diuisor ꝛ isto modo facies ad finem cuiuslibet signi ꝑm ordinem signorum vsq; ad finem vite. Et si fuerit in aliquo termino aliquis planeta vel radij alicuius planete illa planeta erit particeps in diuisione. Exẽplũ in hoc pono ꝙ ascẽdens alicuius natiuitatis fuit quartꝰ gradus virginis cõpletus ad dirigẽdum gradũ istũ ꝓsidera ꝑmo in cuius planete termino est iste gradus. ꝛ patet ꝑmo ꝙ in termino mercurij ꝛ durat terminꝰ vsq; ad finẽ 7. gradus virginis. quesiui ascẽsiones gradꝰ ascẽdentis in orizonte obliquo in regione cuius latitudo est. 48. gradus ꝛ inueni 144. gradus. 27. minuta. que fiui et ascẽsiones finis termini. s. finis. 7. gradus virginis ꝛ inueni. 148. gradꝰ 33. minuta. subtraxi ascẽsiones gradꝰ ascẽdentis ab ascensionibꝰ finis termini ꝛ remãserunt. 4. gradus. 6. minuta. dedi cuilibet gradui annũ ꝛ quibuslibet. s. minutis vnum mensez ꝛ cuilibet minuto. 6. dies: ꝛ fuerũt quattuor ãni idem mẽsis. 26. dies. ꝛ mercurius dominus termini fuit dispositor istorum annorum. Deinde consideraui terminum immediate sequentem qui est veneris ꝛ durat vsq; ad finem. 17. gradus virginis. quesiui ascensiones finis termini illius sculi cet veneris ꝛ inueni. 162. gradus. 15. minuta. a quibus subtraxi ascensiones finis termini precedentis mercurij: ꝛ remanserunt. 13 gradꝰ. 44. minuta. qui fecerunt. 13. annos. 8. mẽses. 12. dies. ꝛ venus disposuit hos ãnos. in fine istius termini fuit etas nati. 17. anni. 9. menses. 18. dies. Deinde sequitur terminus Jouis qui durat vsq; ad. 21. gradum virginis cõpletũ. quesiui ascẽsiones eius ꝛ inueni. 167. gradus. 93. minuta. a quibus subtraxi ascensiones finis termini precedentis: ꝛ remanserunt quinq; gradꝰ. 28. minuta que fuerũt quinq; ãnos. qnq; menses. 18 dies: ꝛ Jupiter fuit dispositor istoꝝ annorum. Factaq; est etas nati in fine istorũ annoꝝ. 23. ãni. tres mẽses. sex dies. Deinde segtur terminꝰ martis ꝛ faciendum est: vt prius: ꝛ ꝑm istum ordinem est directio cõtinuanda vsq; ad finem vite: ꝛ quotiens directio peruenit ad corpus vel radios infortune vel nato infirmitas vel impedimentum in corpore suo scõm naturam illius infortune nisi fortune aspexerint ipsum locum. tunc enim minuent malum.

Ex hoc duodenaria planetarum ꝛ domorum.

In hoc capitulo auctor docet inuenire dominus duodenarie. Intelligenduꝫ est ad euidentiaꝫ istius capituli ꝙ quodlibet signum intelligitur diuidi in duodecim partes: ꝛ quelibet pars est de duobus gradibus ꝛ. 30. minutis. Dyspalensis ponit. hoc capitulum: ꝛ duo capitula sequentia inter dignitates planetarum: ꝛ dominus ꝑme duodenarie est dominus illius signi. Dñs

secunde duodenarie est planeta succedens descendendo z sic secundum ordinem. Verbi gratia: dominus prime duodenarie arietis est mars. secunde sol. tertie venus. quarte mercurius. quinte luna. sexte saturnus. septime Jupiter. octaue iterum mars: z sic secundum ordinem. Sententia auctoris est talis. Cū volueris scire duodenarias planetarum vel domorum vide quātum transiuit planeta de signo in quo est aut de domo in qua est z numemrum illorum. graduz multiplica per duodecim: z super numerum productum adde numeruz graduuz quos multiplicasti. z quod collectum fuerit proijce ab initio signi in quo est planeta dando vnicuiqz signo. 30. z vbi finitus fuerit numerus ibi erit duodenaria.

Et per hoc anaubarach. Hic docet inuenire dominū nouenarie. Sentētia enim est talis. Cum volueris scire nouenariam siue dominum nouenarie alicuius planete: vide quod gradus pertransiuit planeta de signo in quo est: vel de domino in qua est. z diuide totum illud signum in. 9. diuisiones. z erit quilibet diuisio ex tribus gradibus. 20. minutis. Deinde vide in qua parte illius diuisionis sit planeta. z dabis primam diuisionem domino signi mobilis eiusdem triplicitatis. z secundam diuisionem domino signi sequentis: z sic eundo secundum ordinem signorum quousqz venias ad illam nouenariam in qua est planeta cuius queris dñum nouenarie. Verbi gratia: pono quod sol in. 24. gra. aquarij. ad sciendum dominū nouenarie gradus solis dedi primo tres gradus aq̄rij z. 20. minuta domino signi mobilis eiusdem triplicitatis. est autem aquarius de triplicitate aerea. Signum mobile illius triplicitatis est libra: dominus eius est venus. est ergo venus domina prime nouarie aquarij. s. primo z trium graduz z. 20. minuto z. Deinde dedi scdam nouenariā marti dño signi sequētis. s. scorpionis z completi tunc fuerunt a p̄ncipio aq̄rij. 6. gradus. 40. minuta. Deinde tertiaz nouenariā dedi Joui. s. dño sagittarij qui succedit scorpioni z complecti fuerunt tunc a principio aquarij. 10. gradus. Dedi quartam nouenariam saturno domino capricorni qui succedit sagittario: z completi fuerunt a principio signi. 13. gra. z. 20. minuta. Dedi quintam nouenariam saturno domino aquarij: z completi fuerunt. 16. gradus z. 40. minuta. Dedi sextam nouenariam loqui domino piscium z cōpleti fuerunt a principio signi aquarij. 20. gradus. Dedi septimam nouenariam marti domino arietis: z cumpleti fuerūt a principio signi. 23. gradus: z. 20. minuta. Dedi octauam nouenariam veniri dño tauri. illa ergo est diuisio nouenarie solis i casu p̄posito: z completi fuerunt tunc gradus. 26. z minuta. 40. aquarij. Quando ergo inuenies in libris iudiciorum de domino anaubarach luminarium si fuerit in die intelligitur de domino nouenarie solis. si in nocte de domino nouenarie gradus lune. Alia que auctor dicit patet legendo litteram.

Et per hoc adoringen. Hic docet inuenire decanum. Sentētia eius est talis. Diuide signum ascēdens in tres partes: z quelibet diuisio erit ex decem gradibus. dabisqz primaz diuisionem domino ascendentis. secundam domino secundi signi: z tertiam domino tertij signi. Vult dicere q̄ prima diuisio est domini eiusdem signi qō ascendit. Et secunda diuisio est domini signi sequentis eiusdem triplicitatis.

tertia diuisio est domini tertij signi illius triplicitatis. ita q tres decani sunt domini trium signorum vnius triplicitatis. Auctor ponit exemplum tale in littera. Posito q prima facies arietis sit ascendens eius decanus est mars. Si secunda facies est ascendens eius decanus est sol dominus leonis secundi signi eiusdem triplicitatis: z si tertia facies sit ascendens eius decanus est iupiter dominus sagittarij quod est tertium signum illius triplicitatis. Et si prima facies leonis sit ascendens eius decanus est sol dominus eiusdem signi. Si secunda facies sit ascendens eius decanus est iupiter dominus signi quod succedit leoni in eadez triplicitate. Si tertia facies sit ascendens eius decanus est mars dominus tertij signi a leone in eadem triplicitate: scilicet arietis. z secunduz hunc modum intellige de alijs triplicitatibus.

Qui ter hoc dominus orbis. In hoc capitulo ponit ordinem in dño horarum in natiuitatibus. Sntia littere est talis. Aspice in qua hora natus egreditur vterum z dñm illius hore: da primo anno natiuitatis z per illum significatur esse nati in eodem anno quãtum ad sanitates vel infirmitates corporis nati sicut per dñm ascendentis. Et da bis dñm hore sequentis secundo anno. z per eum significatur esse substantie in eodem anno sicut per dñz domus substantie. Da bis dñm tertie hore tertio anno ab hora natiuitatis. z per eum significatur esse fratruz in illo anno sicut per dñm tertie domus. z isto modo facies de alijs dominis horarum eundo secunduz ordinem horarum z domorum vsqz ad finem vite. z planum est in littera quod dicit. Exempluz in hoc ponatur q quidam natus fuit in die solis hora quarta que hora quarta est hora lune. erit luna domina primi anni. z ab ea accipitur esse corporis. Hora sequens est saturni. erit ergo saturnus dominus secundi anni. z ab eo accipitur esse substantie in illo anno. z sic per ordinem.

Et ter hoc dispositio datie. In hoc capitulo auctor docet ordinare annos fridarie z gubernationis planetarũ in natiuitatib9. Sntia lre talis est si natiuitatis fuerit in die incipit fridaria a sole z gubernat ipsuz natũ sol ꝑm quãtitatẽ annoruz sue fridarie qui sunt decẽ. Post solẽ gubernat ipm ven9 ꝑz quãtitatẽ annoz fridarie eius qui sunt octo. Post venerẽ gubernat mercurius p. 13. annos. deinde luna p nouẽ annos. deinde saturnus per. 11. deinde iupiter per. 12. annos. deinde mars per. 7. annos. deinde caput draconis per tres annos. deinde cauda draconis per duos annos. deinde reuertit dispositio ad solẽ z vadit p ordinez planetarũ sicut prius: numerus aũt oiuz annorũ est. 75. z qui transit hunc numerozũ annorũ reuertitur ad dispõnẽ primã ꝑm q possibile est. Si aũt natiuitas est in nocte incipit fridaria a luna z disposuit luna annos suos. deinde saturnus. deinde iupiter. deinde mars. deinde sol. deinde venus: postea mercurius. deinde reuertitur ad lunã z vadit ꝑm ordinem planetarũ sicut prius. Et qñ aliquis planeta disponit annos sue fridarie disponit ipse septimã partez illoruz annorum solus. In secunda aũt septima participat ei planeta frequens qui ei succedit. In tertia aũt participat ei planeta tertius. In quarta quartus. Et in quinta quintus. z sic vsqz ad septem septimas z septez planetas. Verbi gratia: pono q natus fuit quis in die: incipit ergo fridaria a sole z gubernat ipsum sol secun-

dum q̃ſtitatem annoꝝ fridarie ſue qui ſunt.10.anni.ꝛ gubernauit ipſe ſol ſo lus ſeptimam partem iſtoꝝ decem annoꝝ.ſ.per vnum annuꝫ ſolarẽ ꝛ.156 dies ꝛ.12.horas. Hec eſt enim ſeptima pars decẽ annoꝝ. In ſcda ſeptima par te horum decem annoꝝ habuit venus ptcipationem cum ſole in fridarie ꝛ i ſpoſitione per vnum annum ꝛ.156.dies.ꝛ.12.horas.ꝛ tranſierunt tũc nato duo anni.313. dies completi.deinde habuit participationẽ cuꝫ ſole in diſpoſitione fridarie mercurius per vnum annum.ꝛ.156.dies.ꝛ.12.horas ꝛ in fine huius di uiſiõis trãſierũt nato q̃tuoꝝ anni ſolares.104.dies.6. hore.deinde habuit par ticipationem cum ſole luna per eandẽ ſeptimã.10.ãnoꝝ.ꝛ in fine hui⁹ diuiſio nis trãſierunt nato.5.anni.260.dies.18. hore.deinde habuit participationẽ cũ ſole ſaturnus per ſeptimã partem.10.ãnoꝝ.ꝛ in fine huius diuiſionis tranſie runt nato ſeptem anni.52. dies completi.deinde habuit participationem cum ſole iupiter in diſpoſitione fridarie per eandem ſeptimam . ꝛ in fine huius di uiſionis tranſierunt nato.8.anni ſolares.208.dies.12.hore. deinde habuit par ticipationem cum ſole in diſpoſitione fridarie mars in vltima ſeptima pte de cem annoꝝ.ꝛ in fine huius diuiſionis tranſierunt nato.10. anni completi. ſm hunc modum eſt faciendum in fridariꝫ omniũ planetarum. Caput autem draconis ꝛ caudam quilibet eoꝝ diſponit per ſe ãnos fridarie ſue ſiue parti cipationem planetarum. Narrare autem euentus contingentes nato in quali bet harum diuiſionũ eſſet nimis longũ. Haly autẽ abenragel in ſuo libro ma gno complete poſuit omnes diuiſiones ꝛ iudicia cuiuſlibet diuiſiõis.ideo qui volunt hec iudicia legant librum illum.

planeta eleuata fra

Ter hoc almanar.

In hoc capitulo docet quis pla netarum ſit eleuatus ſuper alterũ. Intentio ſua eſt q̃ planeta qui fuit altior in circulo ſuo breui.ſcilicet in epicyclo dicitur eleuatus ſuper alterum eleuatione de qua hic loquitur.ꝛ hoc eſt quod dicit Ptolemeus in.63.propoſitione centiloquij. Dicit enim opꝫ aſpicere in coniunctione. Saturni ꝛ iouis in eodem minuto ad eleuationem vnius ſuper alterum ꝛ iudicia cum fortitudine nature eius in hoc mundo. Et ſimiliter fac in.21.coniunctiõibus reſiduis. Haly ibidẽ dicit in cõmento eleua tio planete ſuper planetam eſt vt ſit remotio eius ab auge ſui circuli breuis.ꝛ ille dicitur eleuatus ſuper alterum. Auctor autem in littera iubet aſpicere me dium locum planete ꝛ verum locum planete.ꝛ ſi verus locus planete fuerit mi nor medio motu planeta eſt deſcendens a ſuperiori parte epicycli verſus infe riorem partem. Si vero verus locus planete maior medio motu fuerit plane ta eſt aſcendens ab inferiori parte epicycli verſus ſuperiorem partẽ.ꝛ vt breui ter dicak ſi argumentũ equatuꝫ planete fuerit minus ſex ſignis cõmunibus eſt deſcendens.ꝛ ſi plus eſt aſcendens.deinde iubet auctor ſubtrahere mediũ mo tum planete de vero motu eiuſdem ſi medius motus fuerit minor vero: vel eco̅ tra ſi fuerit maior ita videlicet.q̃ minor ſubtrahatur a maiori ꝛ reſiduuꝫ iubet multiplicare per ſeptem.ꝛ numerum prouenientem iubet diuidere per.22.ꝛ numerum quotientem iubet tenere pro eleuatione quãdo aſcendit vel pro de preſſione quando deſcendit. De venere ꝛ mercurio iubet reſpicere differenti am inter locum cuiuſlibet eoꝝ ꝛ locuꝫ ſolis ꝛ iubet facere ſicut in aliꝫ. Hic modus prius dictus ſcm̃ ſentẽtiam Ptolemei videtur mihi melior ꝛ certior.deinde

dicit auctor q̄ fortior significatio planetarum est cum vnus eorum fuerit eleuatus super alterum in coniunctione. In oppositione autem ꝛ in quarto aspectu erit significatio minus apparens. ꝛ si vnus planeta fuerit ascendens ꝛ alter descendens. ille qui fuerit ascendens vadit supra descendentem. ꝛ si vterq; fuerit ascendens ille vadit super alium: qui fuerit maioris ascensionis. ꝛ si vterq; fuerit descendens: ille vadit super alium. qui fuerit minoris descensionis. Dicitur etiam alio modo planeta eleuari super planetam q̄tum ad altitudinem q̄ septentrionalis vadit super meridianum. Et si fuerit ambo septentrionales ille qui fuerit plus septentrionalis vadit super illum qui fuerit minus septētrionalis. Si vero fuerit ambo medionales ille qui fuerit minores latitudinis vadit super illum qui fuerit maioris latitudinis. Si fuerit aliquis planetarum in eclyptica carens latitudine tunc planeta septentrionalis vadit super eum ꝛ ipse carens latitudine vadit super meridianum.

After hoc apertio portarum. Dicit q̄ apertio portarū dicitur quando inferior iungitur superiori ꝛ cum hoc fuerit eorum domus opposite. Verbi gratia. quando luna coniungitur cum saturno vel eum aspicit tunc est apertio portarum. Similiter quando sol coniungitur saturno. domus enim solis ꝛ lune sunt oppositе domibus saturni. Similiter fit apertio portarum quādo mercurius coniungit̄ Ioui. q̄ ambe domus vtriusq; sunt oppositе. Similiter quādo iungitur venus marti fit apertio portarū q̄ eorum domus sunt oppositе. Dicit hyspalensis q̄ venus significat humiditatem. Mercurius significat ventos. saturnus nebulas ꝛ frigus. mars ventos a dextro. i. a meridie ꝛ calorem. iupiter temperiem ꝛ ventos a sinistro. i. a septentrione. Dicit idem hyspalensis q̄ luna separatur a coniunctione alicuius planete vel ab eius aspectu ꝛ iungitur alteri planete ꝛ sint illorum planetarū domus oppositе. hoc est apertio magnarum valuarum in qua necesse est venire ventos vel pluuias vt est ex natura illorum planetarum. verbi gratia: luna q̄n separādo a venere cōiungitur marti aut separando a mercurio cōiungitur Ioui: aut separando a sole coniungitur saturno. hoc est apertio magnarum valuarum.

Et hoc albutem. Hic loquitur de horis fortunatis ꝛ infortunatis. dicit q̄ inuenerāt. 12. horas post coniunctionem solis ꝛ lune ꝛ dant eas soli: ꝛ diuidunt eas in tres partes ꝛ iudicant sup p̄mas q̄ttuor horas p̄m iudiciū p̄mi dñi triplicitatis loci solis. ꝛ iudicant sup q̄ttuor scḋas p̄m iudiciū scḋi dñi triplicitatis loci solis. ꝛ sup q̄ttuor vltimas p̄m iudiciuz tertij dñi triplicitatis loci solis hora iunctionis. Postea dant veneri. 12. horas sequētes ꝛ diuidūt eas silr in tres ptes ꝛ iudicāt sup q̄slibet q̄ttuor p̄m iudiciū dñoz triplicitatis loci veneris hora iunctionis. Postea faciunt silr cuz mercurio ꝛ luna ꝛ cū ceteris planetis p̄m ordinē planetarū donec reuertatur orbis ad solem post. 84. horas. ꝛ tunc recipiūt a sole p̄m eundē ordinē. ꝛ hoc continuāt vsq; ad iunctionē scḋam. Et gdaz dicunt q̄ post coniunctionē sunt 12. hore que vocant cōbuste in quibus nō est bonum incipere aliquod opus. ꝛ post has. 12. combustas sunt. 72. hore incōbuste in quibus vtilis est inceptio operum: ꝛ post has. 72. incombustas iterum sunt duodecim combuste. ꝛ iterum post illas. 72. incombuste ꝛ post eas. 12. combuste ꝛ sic vs/

q̄ ad coniunctionem sequentem. Et vt breuiter dicatur omnes .12. hore que dantur soli p̄m ordinem planetarū sunt combuste ⁊ .72. que sunt aliorū planetarum sunt incōbuste. Deinde dicit auctor ⁊ diuidunt has .12. horas cōbustas in tres diuisiones ⁊ quelibet diuisio erit ex quattuor horis. Et dicunt quidā q̄ qui inceperit bellum in quattuor primis horis cōbustis timenda est perditio anime sue. Auctor nō intelligit perditionē aie post vitā istaz ita q̄ post separationez aie a corpore rapiant eā diaboli ⁊ deducant ad inferos. Sed intelligit anime p̄ditionē idest amissionē vite p̄sentis ⁊ hoc mō intelligitur in oībus locis iudiciorū astronomie. De ista enim perditione pertinet ad eos loqui. De prima autē perditione pertinet theologis. Et qui inceperit bellū in scōis quattuor horis timendū est detrimentū sui corporis. ⁊ absq̄ perditione vite ⁊ qui inceperit bellū in vltimis quattuor timenda est perditio oiuz que possidet ⁊ timetur perditio illorū que pertinent ad ipsum ⁊ sic completa expō quarte differentie alchabicij introductorij ad magisterium iudiciorum astrorum.

Differentia quinta in commemoratione vniuersarum partium.

Ista est quinta differentia istius libri in qua auctor docet p̄iectionem partium ⁊ potest diuidi in duas partes quoniam in prima parte ponit partes que cadunt in natiuitatibus. Et in secunda parte ponit partes que cadunt in reuolutionibus annorū mundi. Secunda pars incipit ibi: ⁊ quia auxiliante deo. Prima pars diuiditur in duas partes: qm̄ in prima parte dat modū p̄iectionis partiū in generali ⁊ exemplificat de parte fortune. In secunda parte ponit in speciali partes .12. domoz. Secūda pars incipit ibi. incipiamus itaq̄ post partē fortune. Dnia prime partis est talis. Modus in p̄iectionibus partiū est q̄ accipiuntur gradus equales qui sunt inter vnū locū ⁊ aliū ⁊ numerus ille p̄icitur ab ascendete vel alio loco. vel adduntur super gradus equales qui fuerunt iter ambo loca gradus qui sunt ab initio signi ascendentis ⁊ productū cōputatur ab initio signi ascendentis dando cuilibet signo .30. gradus. ⁊ vbi finitus fuerit numerus ibi est pars fortune. Verbi gratia: pono q̄ sit sol in fine sexti gradus piscium ⁊ luna sit in fine .14. gradus geminorum ⁊ gradus ascendentis sit .10. gradus arietis. subtraham verū locū solis a vero loco lune ⁊ remanent .98. gradus super quos addam .10. gradus qui sunt a principio arietis vsq̄ ad gradū ascendentē ⁊ p̄ueniunt .108. gradus inciptam p̄icere ab initio arietis dando cuilibet signo .30. gradus: ⁊ terminatur numerus iste in .28. gradu cancri. ibi ergo est pars fortune in exemplo p̄posito.

Incipiamus itaque. In hac parte ponit p̄iectionis partium secundum ordinem .12. domorum ponendo in qualibet domo partes ad illam pertinentes. Et potest diuidi in tot partes quot sunt domus vbi partes incipiunt patet in littera. Primo ponit partes p̄me domus ⁊ sunt sex. Prima est pars vite. Secūda est pars hylech. Tertia est pars futurorum siue pars diuinationis. Quarta est pars dilectionis ⁊ concordie. Quinta est pars stabilitatis ⁊ durationis. Sexta est pars animositatis ⁊ audacie. Dicit ii. littera cum volueris scire partem vite accipe gradus

qui sunt a Joue vsq; ad saturnum in die z in nocte gradus qui sunt a saturno vsq; ad Jouē z proijce ab ascendente. Albumazar dicit in suo introductorio magno q; hec pars significat vitam naturalem z esse corporis ac victus que si fuerit boni esse significat prolixitatem vite z sanitatem corpori z gaudium animē. Si vero fuerit impedita significat paucitatez vite z multitudinem infirmitatum animiq; merorem ac tristitiam. Deinde dicit auctor pars hylech accipitur a gradu cōiunctiōis que precessit natiuitatē si natiuitas fuerit cōiunctionalis. vel a gradu ꝓuentionis. i. oppositiōis si natiuitas fuerit preuentiōalis vsq; ad gradum lune z proijcitur ab ascendente natiuitatis vbi finit⁹ fuerit numer⁹ ibi est pars hylech. albumazar dicit qō hec pars dirigit quēadmodū dirigitur hylech per gradus z ducit ei⁹ ꝓfectio per signa quēadmodu fit de hylech. cū q; puenerit eius directio vel ꝓfectio ad malos significat impedimētū z periculum. Et erant multi sapientū astrologorū cū inuenirent homine patiente pericula maxima in quibusdaz tēporib⁹ z nō inuenirent in eodē tēpore suū hylech peruenisse ad loca malorū. nec inuenirēt idē impedimēto patētem significationem in reuolutione eiusdem anni nesciebāt causaz huius rei. Et ideo latebat eos hoc; non dirigebāt hanc ptem z si direxissent eā inuenissent hoc maluz accidere in eodē tempore quo peruenisset hec pars ad loca quedā significātia ipsum periculum. Pars futurorum accipit in die a luna vsq; ad solē: z in nocte ecōtra z pijcit ab ascēdēte z ꝓprietates istī⁹ partis scōm Albumazar est significare animā z corpus z esse eor.z significat fidem z ꝓphetiam z regionē z dei cultum z secreta z cogitationes atq; intentiones z res occultas z celatas: z omne quod absens est ex rebus per hunc modum applicabis iudicia in alijs z a quo loco in quez accipiatur quelibet z a quo loco proijciatur patet in littera.

Secunda domus.

Hic ponit partes secunde domus z sunt tres. Prima est pars substātie. Secunda est pars paupertatis z paruitatis ingenij. Tertia est pars beatitudinis triumphi z victorie. Albumazar dicit q; pars substātie significat profectum z victum ac cibum quibus substentantur corpora que si fuerit i bono loco significat bonum esse in substantia cibo z victu. Et si fuerit impedita significat malum esse in his que diximus. Ceteras autē species fortune apparentes ex substantia scilicet que thesaurizatur z seruatur ac acquiritur significāt ceteri significatores substantie z pars fortune.

Tertia domus.

Hic ponit partes tertie dom⁹ z sunt due. Prima est pars fratrū. Secunda est pars benuolentie fratrum. Dicit Albumazar quod pars fratrum z dominus eius. idest dominus signi in quo ceciderit significant esse fratrū z cōcordiam eorum atq; dilectionem peregrinationemq; eorum z absentiam. Post hec aspice si hec pars z dominus eius ceciderint in signis multorum filiorum multiplicabuntur fratres. z si ceciderint in signis paucorum filiorum erunt pauci. Et si volueris scire numerum eorum accipe numerum signorum que fuerunt inter partem z dñm domus in qua ceciderit aut quot fuerint inter ipsum dñm z partem z pone vnicuiq; signo vnum. Et si fuerit inter eos signum cōe duplica numerum eiusdem signi. Et si fuerit inter ipsam partem z dñum domus in qua ceciderit aliquis planeta accipere et etiā ynum. Albumazar etiā ponit par

tem vnam in hac domo que vocatur pars mortis fratrum: z dicit qđ accipitur in die a sole in gradum medij celi z in nocte econtra. z augentur de super gradus ascendentis z proijcitur ab ascendente. z quotienscunq; peruenerit hec pars ꝑm directionem ad significatores fratrum z sororuz dando vnicuiq; gradui vnū annum aut per profectionē dando cuilibet signo annū eueniet fratribus z sororibus aliquid horribile. aut aliquis eorum morietur.

Quarta domus. Hic ponit partes quarte domus z sunt sex. Prima est pars patrum. Secunda est pars mortis patris. Tertia est pars annorum. Quarta est pars hereditatum z possessionum. Quinta est pars nobilitatis nati vtrum sit filius illius cui imponitur vel non. Sexta est pars finis rerum. Albumazar dicit quod pars patris significat esse patris z eius nobilitatis atq; generis. z si hec pars fuerit boni esse pater erit nobilis. Et si dñs domus huius partis fuerit boni esse pater erit fortunatus. Si vero fuerit mali esset erit laboriosus. A secunda parte huius domus que est pars mortis patris accipitur causa mortis: z quotienscunq; profectio anni peruenerit ad hanc partem vel ad dominum eius significat periculum patri. z similiter cum peruenerit aliquis eorum ad significatores patris.

Quinta domus. Hic ponit partes quinte domus z sunt septem. Prima est pars filiorū. Secunda est pars tēporis in quo debent haberi filij. Tertia est pars propter quā scitur masculinitas vel femininitas. Quarta est pars per quā scitur de nato de quo fit interrogatio virū sit masculus vel femina. Quinta est pars ad quā cū peruenerit iupiter est significatio filij. Sexta est pars dilectionis filiorum. Septima est pars scientie filiorum. Dicit Albumazar si pars filiorum ceciderit in signo multorum filiorum habebit multos filios. Si vero ceciderit in signo sterili non habebit aliqué filium Si vero ceciderit in signo paucorum filiorū habebit paucos filios. Et si hec pars significauerit filios z fuerit fortunata filij viuent: z si infortunata morientur.

Sexta domus. Hic ponit partes sexte domus z sunt due. Prima est pars azemena idest debilitatis inseparabilis alicuius mēbri Scōa est pars seruorū. Si pars azemena fuerit cōiuncta cū fortunis erit natus sanus in mēbris suis. Si vero fuerit cōiuncta in fortunis habebit morbos inseparabiles in membris. z loca in quibus erunt he egritudines sciuntur a locis infortunarum significantium eas.

Septima domus. Hic ponit partes septime domus z sunt quattuor. Prima est pars desponsationis virorum. Secunda est pars desponsationis mulierum. z hec accipitur duobus modis. Tertia est delectationis z voluptatis. Quarta est pars nuptiarum. Qñ pars desponsationis peruenerit per directionē ad Jouē vel venerem est significatio desponsationis. Et ego inueni in vna natiuitate tempus desponsationis qñ dñs partis desponsationis peruenit ad ipsam partem per directionem dando cuilibet gradui annum vnum.

Octaua domus. Hic ponit partes octaue domus z sunt quattuor. Prima est pars mortis. Scōa

est pars plãete qui interficit. Tertia est pars ãni i quo veniet nato mors aut pas pertas ẽ. quarta est pars cõtentionis ꝛ litigationis. Dicit Albumazar si pars mortis fuerit impedita ꝛ dñs eius ꝛ nõ aspexerint eos fortune interficiet natus morte turpissima. Si vero aspexerit fortune erit ecõtrario. Si luna sol aspexerit partẽ planete interficiẽtis ꝛ ipsa luna fuerit in signo membroꝝ abscisoꝝ natus interficiet patiẽdo. Et si luna fuerit impedita abscidet et aliqd de membris. Qñ pars anni in quo timet nato mors dñs eius cum dño ascendentis fuerint impediti erit natus multarum infirmitatũ ꝛ afflictionis in corpore atq; substantia ꝛ multotiens appropinquabit perditioni corporis ꝛ amissione substãtie. ꝛ quotiensc̃uq; profectio anni peruenerit ad hanc partem: aut peruenerit hec pars per profectionem aut directionem ad ascendens aut ad dominũ eius inueniet natus pericula in corpore ꝛ infirmitatibus ꝛ inueniet angustiam ꝛ horribile in substantia. timebit quoq; mortem ex diuersis partibus.

NOna domus. Hic ponit partes none dom9 ꝛ sunt due. Prima est pars peregrinationis. Scda est pars itineris in aqua. Ab istis accipiuntur peregrinationes nati ꝛ itinera per aquas. Albumazar dicit. Si pars itineris in aqua ceciderit in signo aq̃tico faciet natus multa itinera p aquas ꝛ si ibi fuerit fortunata habebit in suis itinerib9 profectũ ac lucrum. ꝛ si fuerit infortunata significat cõtrariũ.

DEcima domus. Hic ponit partes decime domus ꝛ sunt .5. Prima est pars regionis atq; regni. Secunda est pars regis atq; regni. Tertia est pars principatum operis regni. Quarta est pars significans virum sit causa regni vel non. Quinta est pars matrum.

UNdecima domus. Hic ponit partes vndecime domus ꝛ sunt due. Prima est pars amicorum. secunda est pars significans p̃fectum ꝛ effectum ꝛ amiciciam amicorum.

DUodecima domus. Hic ponit vnam solam partem in hac domo, que est pars inimicorum. Et hec sunt partes alie quibus vtuntur magistri iudiciorum. Hic ponit quasdam alias partes que non sunt in aliqua domorum ꝛ sunt sex. Prima est pars mendaciꝝ rumorũ. secunda est pars rationis ꝛ pfundationis sensus. Tertia est pars sapientie ꝛ discipline. Quarta est pars guerre ꝛ preliorum. Quinta est pars pacis. Sexta est pars aspiciendi in reuolutionis annoꝝ. ꝛ omnes iste proiciuntur ab ascendente.

ET quia auxiliante deo. Prius auctor posuit partes que cadũt i natiuitatibus. Hic ponunt partes que cadũt in reuolutionib9 annorum mũdi Et potest diuidi in duas partes. qm̃ p̃mo ponit partes quib9 vtuntur magistri iudiciorum in reuolutionib9 in causis regnoꝝ. Scõo ponit partes quib9 vtuntur magistri iudiciorum in p̃sciendo forũ reruꝝ. scda est ibi. Itẽ sunt hic alie partes. Dicit q; ex partib9 que exercent in reuolutionib9 annoꝝ mũdi ad sciendũ causas regni atq; iperij ꝛ ista accipitur a marte in lunã: ꝛ p̃cipitur ab ascẽdẽte cõiunctionis que significat mutationẽ regni ꝛ accipit alio mõ a gradu ascẽdẽtis

coniunctionis in gradum coniunctionis. intelligendo a gradu ascẽdentis re/uolutionis anni in quo est coniunctio vsq; ad locum in quo planete coniun/guntur. z nisi hoc modo intelligatur impossibile est. Supponitur enim quod homo sciat gradum ascendentis in hora coniunctionis planetarum superio rum. Hoc autem est impossibille secundum q; dicit Abraham Iuenez re: dicit enim si possemus scire diem in qua coniungi debeant: esset hec res magna. Fit etiam pars alio modo videlicet accipitur a gradu medij celi reuolutionis il/lius anni in quo fuit coniunctio vsq; in solem z proijcitur a gradu iouis. Se/cunda pars per quam scitur quantum debeat durare rex regno Hic accipitur hora electionis regis a sole in. 15. gradũ signi leonis. Et proijcitur a luna. acci pitur ẽt a luna in. 15. gradũ cãcri z proijcitur a sole. 3ª pars est de tẽpore electio nis regis. hic accipitur hora electionis regis in die a ioue in saturnuz z in no cte econtra z proijcitur ab ascẽdente reuolutionis anni in quo surrexit rex. Et si iupiter fuerit in signo cõi z reuolutio fuerit diurna z cũ hoc fuerit iupiter ca dens ab angulo tunc accipitur a saturno in iouẽ z addunt de sup. 30. gradus: z proijcitur ab ascẽdente. Si vero iupiter z saturnus fuerint sibi oppositi z am bo fuerint cadentes ab ascendente accipitur medietas graduz qui sunt inter eos z proijcitur ab ascẽdente. Et si fuerit iupiter in exaltatione sua z fuerit re/uolutio in nocte numeratur ab eo in saturnũ z proijcitur ab ascendente. Dein de dicit auctor q; due sunt partes maxime ex quibus extrahitur ips electionis regis z eius durationis. Prima earum est vt aspicias horã electionis regis z aspicias vbi prouenit profectio anni a cõiunctione triplicitatis que significa/uit illã sectã in qua est illud regnum ſm q; datur oĩbus. 30. gradibus annus z oĩbus duobus gradibus cũ dimidio mensis. z sic ſm istã proportionẽ vsq; ad horã electionis. z cũ scieris in quo gradu signi sit serua illũ gradũ: quia ab eo equabis primã partẽ. Et cũ volueris equare eã aptabis ascendens reuolutio/nis anni in quo surrexit ipse electus. Postea respice saturnuz z iouem z quis eorum fuerit orientalis a sole accipe ab illo vsq; in gradum equationis partis prime quam seruasti: z proijcie ab ascendente reuolutionis z quo peruenerit numerus ipse est locus prime partis. Nota q; auctor dicit accipe a planeta orientali a sole z saturno vel ioue z nõ dicit qd sit faciendũ qñ ambo sunt orien/tales. ego credo q; tunc debet accipi ab eo qui soli fuerit propinquior. Itez nõ dicit quid debeat fieri qñ nullus eorum est orientalis vt breuiter dicam nescio quid fieri debeat quia nõ vidi istas duas partes per hunc modũ positas in ali quo alio libro. Secunda pars scitur hoc modo. Aspice coniunctione iouis z saturni in qua surrexerit rex vel cepit regnũ ad qđ signũ z gradũ peruenit pro fectio anni dando cuilibet anno. 30. gra. z cuilibet mẽsi. 2. gra. cũ dimidio vsq; ad diem in qua surrexerit rex z ipse est locus equationis partis secunde serua eus. Post hoc accipe a saturno vel ioue quis eorũ orientalis fuerit vsq; ad lo/cũ partis secunde z proijcie ab ascendente reuolutionis anni z quo peruene/rit numerus ipse est locus partis secunde. Hee sunt partes que significant fortitudinem regis z eius durationem. Dicit haly abenragel. aspicies in reuolutio nez annorũ mũdi pro intronizatione itronizati. Primo a saturno que est pri/ma pars. z a ioue que est secunda. z quot gra. z quot minuta fuerint inter eos z nota hoc. Postmodũ cõsidera in quo signo est dñs medij celi z reducas illos

gra.adascensiones illius signi in quo fuerit z qꝫ inde exiuerit erit id quod du
rant anni vel menses aut dies. Et si fuerit in domibus vel in exaltationibus su
is erunt anni z si fuerint peregrini in succedentibus erunt menses: alioquin
erunt dies. Similiter quando sol applicuerit marti z mars fuerit cursu vacu
us non applicans saturno significat qꝫ milites mouebuntur contra ipsum in
tronizatum z venient super ipsum erecti. z propter hoc accident ei tristicie z
anxietates z forte capient eum. Tamen si mars cū hoc applicuerit saturno ipso
rum nature coniunguntur z nullus mouebitur contra eum.

Item sunt alie partes. Hic auctor ponit partes que exer
centur in reuolutionibus annorum mundi per quas scitur que res erunt chare z que viles. Sententia littere
est talis. Cum volueris scire vtrum aliqua res erit chara vel vilis multum vel
parū cōsidera partem illius rei z vide in cuius planete domo vel exaltatione
vel termino siue triplicitate cadat ipsas pars. qui planeta si fuerit cōbustus vel
retrogradus aut in aliquo loco maligno vilescit res illa z erit parui precij. Si
vero fuerit in loco fortitudinis aut in angulo z maxime z in medio celi graua
bitur res illa z erit maioris precij. z si peruenerit dñs domus illius ad locum
descensionis sue vilescit res illa. Quod dicere si planeta habens plures fortitu
dines in loco partis fuerit in aliqua dignitatū suarū z maxime in sua exaltatio
ne. aut fuerit in aliquo angloꝝ z maxime i medio celi res illa erit chara. z sm
quātitatē fortitudinis planete in suis dignitatibus aut in angulis vel succeden
tibus erit quātitas caristie. Si vero planeta ipse fuerit in casu a domo vel exal
tatione sua vel fuerit in domo cadente ab angulo vilescet res illa z erit parui
precij. Aspice filr aspectum fortunarū z infortunarū ad eā. s. partez z ad lunā z
dñm eius quis sit z qualiter aspiciat illā partē. Si aūt fortuna z luna aspiciant
ipsam partē multiplicabitur eadem res in precio. z si aspexerint eaz infortune
detrimentū patietur res illa z erit vilis z parui precij. Ego dico tibi qꝫ si plane
ta hñs plures fortitudines in loco partis in reuolutione anni retrogradus fue
rit z cū hoc fuerit in aliqua dignitatū suarum vel in angulo significat qꝫ res il
la erit chara sed nō in principio anni quādiu dñs partis est retrogradus. z qñ
ille planeta incipiet dirigi tunc res illa incipiet esse chara. Eodē mō si planeta
dñs partis fuerit in casu z fuerit directus significat vilitatem rei sed illa vilitas
erit maxima qñ planeta incipiet esse retrogradus. Deinde ponit protectiones
z incipit a parte tritici z dicit qꝫ pars tritici accipitur a sole in martē z proiicit
ab ascendente: a quibus locis accipiantur z a quibus locis proiciantur patet
in littera. Et vt melius pateat modus ponaz exemplū de parte tritici in figura
coniunctionis precedentis introitū solis in arietem z etiā in figura reuolutio
nis anni istius. s. 1331. dico qꝫ parisius sm veritatē tabularū alfonsij in hora cō
iunctionis solis z lune precedentis introitum solis in arietem erit ascendens
primus gra. cancri. locus solis illa hora erit. 5. signa alfonsi. 56. gradus. 42. mi
nuta. 36. scda verus locus martis fuit vnū signū. 44. gra. 17. minuta. 28. scda vi
debo quātū est inter solem z martē subtrahendo locuz solis a loco martis z in
uenio. 1. signū. 47. gra. 34. minuta. 52. scda quē numerū cōputabo ab ascenden
te z terminatur numerus in libra. 18. gra. 10. minuto. 6. secundo. Deinde vide
bo quis est ibi fortior z inuenio saturnū in illo loco fortiorē quia est exaltatio

sua noie cuius hēt ibi quattuor fortitudines. z est triplicitas sua rōne cuius hz tres fortitudines. est etiā facies sua rōne cuius hz vnā fortitudinē: hz ergo saturnus in loco partis tritici. 8 fortitudines. Post saturnū est venus qz est domus sua z hz ibi. 5 fortitudines. z iupiter hz ibi terminū. Aspiciā statū cuiuslibet istorum in figura z pm statū eorū videbo de sorte tritici. Aspiciā pmo ad saturnuz quē statū ipse hz in figura: z inuenio ipsuz in angulo terre nō distantē ab angulo p. 4. gra significat hoc qz triticū oz esse charū nō tñ multū qz angulus nō est fortis fortior enim angulorū quātum ad hoc est mediū celi: deinde ascendens postea angulus terre z vltimo angulus occidentalis tñ quia saturnus est retro gradus z in loco suo peregrinus nulla hñs in loco suo dignitatem sigt qz triticum in principio anni erit parui precij. Et qñ saturnus incipiet dirigi ascēdet preciū eius z erit magis charuz. hec est significatio saturni. Deinde aspiciā ad statuz veneris z inuenio eam in domo. 11 sua propria domo significat hoc silr qz triticum erit aliquantulū charum. Prospiciā etiam eandē partē in figura revolutionis anni eiusdez. Dico quod ascendens revolutionis secundū tabulas predictas erit quartus gradus. 15. minuta. 16. secunda libre. Distantia inter solem z martē erit. 1. signū. 4s gradus. 3. minuta. 59. secunda. Cōputabo hunc numerum ab ascendente: z terminatur numerus in capricorno. 19. gra. 19 minuto. 25. secūdo mars hz in loco istius partis exaltationē z triplicitatē hz ergo ibi septem fortitudines saturnus habet ibi domuz z faciem: habet ergo ibi sex fortitudines. mars est fortior in loco z ipse in angulo medij celi significat hoc qz triticum debet esse charum: sed quia mars est in casu ab exaltatione sua nō erit charum donec exuerit casum suum.

Finitur scriptū sup alchabicium ordinatum p Joānē de saxonia in villa parisiensi. anno. 1331. Correctū partiuz z medicine doctorē magistrū Bartholomeuz de altem z nusia. Impressum Venetijs per Joānem z Gregoriū de gregorijs fratres. anno natiuitatis dñi. 1503. die. 10. Augusti.

Tabula foliorum huius operis.

a
Libellus isagogicus
De diuisione
Tabula domorum
Ubi preponuntur

b
Differentia secunda
z alaozmes
ac mundiciam
Luna fortuna

c
vero natiuitas
di dixit
numeruz annorum
fridarie eius

d
netur. Secunda
iactant de ea:
de confirmatione
tor. 16. aquila

e
147. gradus
ante angulum.
Facies autem
ab oriente

f
quod diuitie
quarte domus
z planetas
hoc fuerit

g
res intelligendum
scit estatis
bus turbationes
diametri terre

h
tur magistri
tem natiuitas
rum predictorum
intelligendum est.

i
nalis que
ascendens z
tertia diuisio
de dicit

S. alt-ro.

Index supra Alchabi-
tium: cuius auctorem Ioannem de
Saxonia, Incipit

Cadentia planetarū
in seminariis/ad finem fo 13
Armā planetarū ad se
mutem 14
Absciso lunis cal
Aurora et odū pla· 15
Aspectus pla· 3
Colores domorū 8
Dom·is· planetarū 2
Dom carū sigōs 7
Dominator quis sit pla· 8
Ductoria / scientia pla 13
Directio significatoris 18
Directio gradus ascendē-
tis in natiuitatibus
/ algebuzdara 19
Duodenarij pla· et do· co·
Domium decanatus mem
bra modus 20
Exaltationes pla· 2
Essentia signorū et quid
in scripis significat 4
Esse orbis annuus 6
Expositio nōm astrolo· 16
Figura aspectuum 3
Figura tabule gradus ma
gistri astrolo· 6
Fortunatus augu· 8
Frustratio plan· 14
Gradus signorū et eorū planē
tarum attribuit 4
Signorū masc· et fē· 5
Lunde: tenebro· fruct· varius 5
Gradus Debiliatus corpus 6
augmentatus fort· 6
Competentes 6
Ascendentis intratus cuspi· 16
Cauda planetarū et do· 8
Herz dui et nortis gradū suarū
planetarū 13
Herz masculi et femi· 13
Infortunius pla· 15
Lora fortunata et nata 20
Locus vte in nativitatibus 15
♄ 9
♃ 20
♂ 10
Nata ☉ 20
♀ 20
☿ 11
☽ 12
☊ 12
☋ 20
Nouenaria pla· et do· 19
Ordo et principatus pla-
tarū negotioꝝ pue 12
Potestas annuus pla· 8
Profectio signi in anuis
nativitatū atz nidi 17
Partes alie reuolutionum
annuarū nidi 22

fortune	21	Redditus placitarū	14
Vite	co	Reservato pla'	co
Sūbūs	co	Sig' mobi' sexa' gra'	2
frūs	co	Significatos sig'z	4
prūs	co	Sigis plane'	5
filiorū	co	Sigis dominor' augu'	8
mfirmitat'	21	Sigfica' vite	17
pars desponsat'	co	triplicis pla'	2
mort'	co	Terrū plac'	3
peregrinat'	co	Tabula aur' et argenti	23
Regni	22	Vermes plac'	4
Amicorū	22		
Inimicorū	co		
partes revolutionū	m		
mis regnū	22		
Partes cdūg magne cōiunc'			
temp9 eclipsis regnoy			
et eo9 durat'	22		

De ludecem mensib⁹

Quidam autumant Ianuarium nō esse numerandū
q̄ tunc et annus fer amis: Hunc postea Cayg
Iulig Cesar vt hodie seruatur et instituit

Mens⁹ 1.

Ianuarium et februarium menses nimis pauperib⁹
anno adsunt: vtrq; 28. tribuens dies Sed
postq; Ianuarius 1. diem propter imparem
numerū q̄n dies superes soluunt addidit cuiq;
a Iano ianuar nocant: primoq; esse voluit
tanq; limines dei mensem respicientem atq;
prospicientem transactū priorem futūrq; principia

Mens⁹ 2.

Februarium a februandis diis pluribus inferiorū
deo nūma nocauit: Qui lustrationi potens
esse credebatur: Lustrarisq; eo mense omnia
necesse erat: q̄ statuit vt iusta dies numis
vota solueret: Idcirco hunc pari numero dies in
feros segnes dedicauit. 2.

Sequentes aut. 10. menses Romuly ordinauit
vn. 31. alterū 30. alternatis diebus tribuens
omnes in. 304. dies reliquens Post nimis
50. dies et nimis in duobus mensibus addidit
annusq; ad hunc rursum pene equauit Quos
Iulius cesar. 10. dies adiecit annusq; in. 365.
diebus et. 7. horis ad solis cursum vt hodie ser
uatur instituit

Mens⁹ 3.

Martium mensem in septimo nouem Romulus
ordinauit: primusq; anni mensem illum esse

nsterunt: et cū marti mgs̄ filiū reducēt dñs
eo p hoc mens̄ gster nūncupat pp̄ls Mart
m fragra Vrbi et a marte martius nois

Mens̄ 4.

Aprilem mens̄ quasi aperilem Romuly nūcupat
eo p m illo reuerte nubilg, pr̄mus ar tens,
pestatlg hibernus, rētu, terra et mare: mutat
agr rotos, et haros fœcundus aperiant Arbores ſſ
et herbe in germ. ſ. et alia multa quæ in pro
lem ſe aperire nitantur

Mens̄ 5.

Maium in honorem maiorē sēn Iunius in ho
norem Iunioz in quos pp̄lus diuīsit romulus
nouauit

Mens̄ 6.

Iunius a iuuenlg: pp̄l. R. appellatus sunt in
gnis arbitratur iuuenis an vocatus est
a Iunone: et pp̄ de veteꝛ gentibus Lris iuuis
dictus est Nam et edes iunonis monete. Et
Iuuij dedicate sunt

Mens̄ 7.

Iulius: prius dictus est quintilis: qz a pris tunc
mens̄ numer. 5. est. ſ. postea in honorem
Iuli cesaris legem ferentis: M. Antonius ſſe
le: Iulius dictus est, p hoc mens̄ 4. idꝰ qñ
tilis: nūc proprie cata sit

Mens̄ 8

Augustus mens̄ sextilis antea vocabatur dñs
honore Augusti cesaris datus qz. ſ. ſſultū eo

q dic prima hui⁹ mensis Augustus ⁊ Cleopa
tra sequant: et imperiu ppl̃e. R. firmauit

Mensis. 9.

September quasi septimber vocat, eo q septi
a martio pris quonda mensis plurib⁹ mbri
bus et nubibus obsc̃uretur

Mensis. 10.

October pter et septembr a nub⁹ et mbribus
appellatur significans quitty a martio q
putetur et quot mbribus irrigetur

Mensis. 11.

November nomine suo sit priores mensis itty
sit a martio sit et q mbres sepe hunt

Mensis. 12.

December a nub⁹ et Imbribus sit priores q
nominatur

De Epactis

In omi anno quota luna m. ii. kl. Aprilis cui
uenit tota eodem anno Epacta erit Epactus
dest adnectos lunares cgptos nos pegrinos
a sept mthoano Semporq; ibidem nouas erpq

Immendas Epactas

Semper .ii. psentibq addunt vr septos mu
mantur Epcpo .19. anno qr .18. epactf non
jj. vr m retros: sed .12. adungnq vr 30. qs
nullas dung ffiranq

De ronnurrentibq

Epacte solis: dest grurrentes septimane dns apti
sunt in kl' marty mutantur qm s eas sctus
bedam m. kl'. Ianuary mutauerus in bissextil
anno bis illas mutare nec hos: eta vr m Janu
arie et fibruarie mensibs in solari cyclo 9,
rurrentibq utaris: In marcio vero et reliq
mensibq illos quos in eode cyclo assumptos rpuas
Ad grurrentes vo mutandas: ide: puntibq adum
vt septuentes mutant: In .4. semper anno
duo propter bissextu addunter et mutq; sept
narum mutu transcdant p 19 20 qs et 8 annos
ad principiu eorum redditur

Unde grurrentes oriuntur

Si sors laboras unde grurrentes procedant
Scito quot dns anny solares habet et hos dns
per septem duc Luna p septe dns tpy ac solut
fit nr 365. p. 7. s dumsores: j remanet prop
tum grurrens principiu tenet Quod s dns
annum dns p septem dumsores .ii. grurrentes

si. tm. 3. S. vers. 4. annexe dies p. 7. per
tres. 5. propter bissexta manet ordines si
per. 28. annos. Si feceris gressum frugis
retinebis videbis

Unde Epacte oriantur

Si vis scire unde oriantur epacte dist. adhuc nonos
lunares. Sras p solares anos. 365. dies. Lunares
vero. ccc: 12. Lunares ginunt dies. 354. Sras
solares lunarem. 11. precedit dieby 19. 11. dies e
pactos vocant. In pmo anno decemnovalis
cycli anno ii nullos hos epactos p. 19. anni
lunares explentur. vii cui numeros nullos
solares annos equiparatur pari marginis pa
retur summatur. Ony vero solaris annus
lunarem vii dieby. 11. vt dixi precedit Ideo
p nullas. 11. epactas hos: Duo ff solares anni
duos lunares hos. 11. idest. 22. sequunt
11. epactas. 22. sequentes Sic p ordinem si sola
res annos lunares nullos explent. epactarum
anni rationes videbis

De Indictionibus

Indictio n. 8. kl. acti. semper mutatur et si
mutatur libri mutantur Indictiones autem
propter assignanda regna ppa reperte sunt
ne aliquis in tpibus error obrepere posset Que
ora propter facilitatem sportuli quindecim
annos explentur

De epacte Inuentibus

Si vere desideras quotta epacta sit: sume annos
sub incarnationis dni et cos p. 19. dimide

et quod remanserit retrahatur p. ll. et s. retrahatur 30. remanserit ad quartam etc. Et sic supra recipiat 30. ff. nulla et quod sup. fuerit pro quarta tene Item sunt anni cyrli decennovenales qui fuit. et. 1. dimitte relinquos p. ll. retrahatur et in retrahendo. 30. ff. dimitte et quot sup. fuerint quarta ruby reducatur

De feria vnaq

Si quando ruby feriam nos scire oportuit quot duos preteritos aliqs pars horar mensis: hys addo feriam quota in Kl. sunt et h p. 12. dimidio et quod remanserit feria ruby reducatur

Item aliud

Si feriam Kalendarium scire voluerit: regulas subscriptas in quarterby anni ruby inuge: et si. 7. vel nihil fuerint: tota et feria erit At si sup. 7. reciperit. 7. dimitte: et quod supfuerit pro feria tene ll Si feriam ffeb et quota sit quarus duos anni preteritos tene hys addo feriam quota in Kl. Iunio. fuerit addo vel bissexti dum s co ra pcrpt anno et h omnia p. 7. partire et frequod supfuerit feriam ruby monstrabit

Item vii regulares

Si vis scire vii regulares ad mutuo dandum feriam proxdar Sacos qr co anno q. 7. quarterus sinistrabitur pota ruby nisi feria in Kl. Iunii proxim tot regulares affig nisi in vltis anno the vr dimitt quarterby ruby anni sic a Kl. incipiens

Rano ad mutanda Lunā

Si vis scire vide regulares ad mutanda lunā
Lindaren lunā procedant: Scias qz eo anno qñ
mille sunt epacte quota luna m. kl. mart mēsis
cuius tot regulares mensēm quisq; in cōs
annos habebit: et adde epacte magnū kalō,
dare luna mutari possit. ¶ Si vis scire regis
lunā etatem nostra mensem: epacta quot dies
preterati sunt illo die q° quesieris hāc mensis
Hys adde ḡra m. kl. fuerit et de hys epacta mēsis
lunaris relle, et quod inuenies etatem lunē nr
monstrabit

De regtaribz lunē

Annus solaris tr dies. 365. Hos diuide p. 30. qz
mensis luna. 30. dies suppradict. remanent. 12.
365. sunt et remanent quinq; Idcirco prius egyptij
mensis sept habet regulares quinq; Hos. 5. re-
gulares. 30. diebz ipsius adunge sunt. 35. demit
de lunaribz cui adest dies. 30. et remanent. 5
ppterea dr octobr. 5. Hos nru mensi duobus
octobres. 31. sunt. 36. demitte lunaribz cui de-
dies. 29. et remanent. 7. Hos nouembri ne-
bue luna s. cumbz mensibz faciens unumquisq;
a priori regulares a luno accipe redebis

Quotq; sit anni decennouales

Si vis scire quotq; sit anni decennouales cycli
sumi annos dni et unum adde, Et fac eos
p. 19. partire et quod remanet anum cycli
decennouales cycli indicabit Item sumi
annos ab initio mundi et. 1. subtrahe, reliqs
vero p. 19. partire et remanent anni cycli nouenales

De cyrcle Lunari et Solari

Cuius Lunares dicuntur nouenales et Solares vero .28. annos explentur Hos s. nouem nouenos explicuit ra ut dicit nonnus, .28. duras retro annorum dxxxij effluxos in q' vera paschales ratio ad unum fuit recurrit

Ad inuestigandum paschale tempus

Si prefatum tempus cepit luna .14. primi mensis volueris scire ut scribit nouus Aprilis numerare tene: quibus .19. loca diuersa .14. eadem luna p 19. annos fixa pandimur ratione: q' singulis vsq; singulos annis in eadem fere loca sue cursus manifestantur dubitare: Ad ferias vero cyclum inuestigandum: sume versum eandem regulares et eos anni eglis adunge geometres. et si .7. fuerint vel infra remanserint. tales et feria erit Si vero supra reuerterint .7. demitte et q̃d supra fuerit pro feria tene Et p. hanc feria diuos fuerit: in sequenti dnica pascha erit Si aut alia feria erit nox sequenti dnica die pascha celebrabit

De regularibus tempus paschales

~~Si prefatum tempus cepit luna 14.~~

Si vis scire unde ipse regulares oriantur aperta a .15. kl. Aprilis qui proxime diuersit est usq; ad lunam .14. lunes paschales: et si .7. vel nimis inuenerit eos regulares habes Si vo plus .7. dimitte et remanent regulares ¶ Item si tempus paschale uis scire: scias cum anno quot sunt lunares ypacte: et eram in .11. kl. aprilis luna fit nouissima esse Hoc si luna sit ibm .15. vel numerus status fuerit in seu circulo .14. si tempus paschale erit Si vo in predicto die pleniss .15. fuerit no luna paschalis erit. s. illa usq; ad .30. deducens nouam dem nichoabus: et ibi usq; ad .14. fuerit ibi tempus paschale Si s. feriam in q terminis ipsi

gnuger vos nosse: ogdem anni gurrenters gnor se
debes scire qr m. 14. kl. Aprilis tra sorer ste
ere: et m hoc duo sequam nomeros ab hac usqz
ad. 14. Lunc lom ygnorando illos qs sorus facle
mucare poteros

De mensione lune

S. vis scire ogi luna paschalis accendatur sexto an
nus gnoto m. kl. ianuary luna scr et vt duos a
sine magnos m marter mensem ygnorabos et s.
bimqz mq idem sumy sucrer: ogi accensio lune
paschalis erit; exopse octo qr m Non. Aprilis et
19. anno decimo octauo ogi. qr m ij Non Aprilis
eadem paschalis luna accendet In paschali tuna
da mqz luna mser qnd. 15. mqz mater qr. 21 in
mater Et hac g luna gnotericz sucrer ste. 12.
anstoros et gnom rernasoret tra in mino xlmo
luna crit

De embol. et gnibz annis

Scendu est p ab ona. 14. luna paschali ad alteram
lunare anny ste ygnorer Qui. vbiq anny qr
12. mesos lunares de. 354. dies ygloch gnos
vocatur Qui vero. 13. lunares de. 384. dies
vocatur Embo. eo se sequabundans sine seq resecus
nocatur Hos ar lunares annos a paschali luna
sedm anticq hebreore auctoritate michaelmas
gnarus plenq a. kl. Ianuarij cos. nequeat
co vbiq annos qnos. 9. m eisdem kalendis sucr
luna Sed anticq pnos hebreos ar dicty sequos
a paschali luna michaelis co duraqz annos qnos
.27. m. kl. Ianuarij luna precedat Denqz finito
7. embol. qui. 3. nonus. mater. m. 19. annis nsem
pnq lunares annq gnos. a. 2. apostos non. usqz

m · 11 · kl. Aprelis anni dies · 353 · quo pr̃ fatum
lunis prec̃missis Secundi lunaris anni gnis · a
10 · kl. aprelis xxij · 5 · ydus marcij anni dies
354 · Tercij lunaris anni embol · a · 4 ydus
marcij xxij · 3 · kl. Aprelis anni dies · 384 ·
Quarti lunaris anni gnis · a · 2 · kl. Aprelis
xxij · 14 · kl. aprelis anni dies · 354 · Quinti
lunaris anni gnis · a · 13 · kl. Aprelis xxij · 8 ·
ydus marcij anni dies · 354 · Sexti lunaris
anni embol · a · 7 · ydus marcij xxij · 6 · kl.
Aprelis anni dies · 384 · Septimi lunaris anni
gnis a · 5 · kl. Aprelis xxij m · 17 · kl. aprl.
anni dies · 354 · Octavi lunaris anni emb ·
a · 16 · kl. Aprelis xxij m · 2 · Nõ · aprelis
anni dies · 384 · Hy anni ante hos duos
anni habentes gnis annos · 5 · emb · m · Noni
lunaris anni gnis a a nonis Aprelis xxij m
9 · kl. Aprelis xx dies · 354 · Decimi lunaris
anni gnis ab · 8 · kl. aprelis xxij m · 3 · ydus marcij
anni dies · 354 · Undecimi lunaris anni emb ·
a · 2 · ydus marcij xxij m kl. aprelis anni dies
3 · 84 · Duodecimi lunaris anni gnis a · 4 · nonis
Aprelis xxij m · 12 · k · aprelis xx dies · 354 ·
Tredecimi lunaris anni gnis ab · 11 · kl. Aprelis
xxij m · 6 · ydus Marcij anni dies · 354 ·
Quartidecimi lunaris anni emb · a · 5 · ydus marcij
xxij m · 4 · kl. Aprelis anni dies · 384 · Quintus
decimi lunaris anni gnis a · 3 · kl. aprelis xxij m
15 · kl. aprelis anni dies · 354 · Sextusdecimi
lunaris anni gnis a · 14 · kl. aprelis xxij m nonis
Marcij anni dies · 354 · Septimusdecimi lunaris

...nus cum. ab. 8. yby nunty rsp̃ m. 7. ℔ apl
gnur dus. 384. Ortanus dom. V. nus 95
a. 6. ℔. Aprbs rsp̃ m yby nunty gnur
dus. 354. Nonusbus ad nus cum. a. 17.
℔. Aprbs rsp̃ m. 3. nus. aprbs gnur
dus. 384. Hy gnus. ii. anis cudcas no,
nus gnus nus nus gnus. 7. cum. 4.
Sup ste dnoiabus yby tr dus. q dnr
xxvi. Nscos nos lunaros, r xxv. Porro
r rondem solaros gnur dus hanr gpuns
ros. m dnr xxv. sunh no m os. nus
Nscos vero solaros r. 28. Sup pt. 19. nus
ndendum. Solaros nus dum luna rgbrnt
recurrat Restant vero adhuc 4. bssybos dus
r dodrans dei 4 de quadrantby nuor sm
gtorū pro r sfrentos m solari ℔ lunary rsp̃
sus m bor dbp. 6. ℔. nunty adnunter

De ursu planetarū per. 12 signa

...nia usmus planetarum nunquodq̃ signum m. 2.
duby. 6 horis ad bisse nus hore lustrat Omnia
nos signa m. 27. duby r ans horis pornulat
Post lunam Mercurius unquodq̃ signum. m. 28.
duby r. 6. horis. rotu vero sodiacu m. 328. duby
Inde venus qm r Lucifer r resper signa singu
la m. 29. duby: rotu vero sig̃nsferum m. 348.
duby recurrit Medy sol m. 30. duby. 10. hor
r semis singula signa lustrat: ocu vero zo
diacu ambitu m. 365. duby r. 6. horis recurrit
Sup solem mars signum quodq̃ m. 60. diebus
r. 4. horarum omnia vero m duby minis sp̃
prolabitur Deni tonus stella singlis m signis
nunc unu numeratur omnia vero m annis

pz. permagatur Saturnus erratica sphera celestis progressu
Saturni in octavo signo duos annos et .18. dies
et .15. horas diurnas annis numeratur Iste annus
signifera recta in .30. annos tarde propter dis-
tantiam a nobis quia ejus motus parvus ac in-
grus serenos aeris gestatus et celos sub luna lo-
dens crebi errores minuens. Sed superior celestis
errantes spe celestes in eraso celum volunt form
et ira luna aspere terre propria et augmentorum
terre crescentia perage. brevissimo et sup dispo
temporis spacio sub signifero circulo celi girando
errant Terre vero planete i longis a terra
motus laboriosis circulis sui orbis sic nunc
prolixioribus temporis. nunc sub pedibus et impetum
celi recurre regnantur Omnes ar prer planetis
sphera in celi sphera undique sphe celi circumvolu
tionem

Quia nomen rei scire ignoto rerum
pere / et q° vpato astrolabij mihi hoc
oma nomina instrumentorum ceg sedm ordinem
describere necesse est / Sunt aut pl' astrolabij no'
Primum Armilla suspensoria / et est suspensoriu
instrumentum p quod astrolabium suspenditur
ad reprendu altitudinem solis in die / vel stel
larum de nocte Et dicitur arabice alhamu
tra vel alhamu vel alchantara
Secundum instrumentum dicit' arabice / alhabor
est mesa'clang qm ingredit armilla in astrola
bio Alij dicunt qd alhabas sit foramen gra
nu situm in aliquibj astrolabijs in quibj armi
lla non
Tertium est mr rotula generis in se omnes tabu
las regiones In quibj sunt tres circuli sr circ°
Almucantarath describit quarti circuli quadr
antibj equinoctialis seu V. et ♎. Alius no
minat quintus circulus q° numerantur Et in extremitate
maioris rotule p circuitu est limbus in aliquibus
instrumentis cuspis eminens in aliquibj vero non
in 360. partes diuisus q' et in gradus marginis nom
Lunula sequitur almucantarath q' dicit circulu
progressionis solis vel altitudinis / et sit inscripti
in cuspidem seu mucr' superioris versus armilla
ppinquior quorum quidem sunt pforatio quatuor tm
pforati Et prop istum dicitur oblig' circulus
dicit tunatus mensis in sphera oblig' p ypsi
dudur cuiusdem instrumenti a superiori circulo quod

LANDES- UND STADT- BIBLIOTHEK DÜSSELDORF

est sub illo vertice est sub V. oriente et q̄rto
est sup̄ huius vertex est sup̄ occidentem Et
ventus meridiem alius vir est Zenit regio
vel cuiusq; dr ḡs p̄ueniy in cele decte aut
vel regionis sup̄positis
Postea sequuntur Azimut et sunt circuli
huiusmodi intersecantes alios rectos quos latus
orant rectos verticales eo q̄ sup̄ verticem
ete sup̄ Zenit capitis transeunt ordisq; me-
horizontem in .360. partes ęq̄les
Deinde sequunt duc lineę rectę intersecantes
se in centro tabule Quarū prima descendit
ab angulo p̄ centrum per oppositam partē
tabule Et dicit linea medij celi et medie
noctis una q̄ pars cuj superior dicit linea
medij celi sive linea media q̄ dicit hec
alia pars sic nominat q̄ est sub circulo dicit
angulo terre sive medij q̄ noctis Alia
linea q̄ intersecat lineam medij celi et angu
rectum et est illud qm habuimus sub eq̄noct
Postea sunt arcus 12 horarum nocturnarum dicit
nominati sub circulo descripti et inter
illas horas alię astrolabia hunt duos mo
pensiles lineas lineas q̄ quas inter dicit et mo
vel sim̄ multę accipiuntur
Deinde sequuntur aliud instrumentum quod
arabice dicitur Alcumaby vel alcumabiid
latine vero Atranca vel rectio mq̄ est Tabu
cuj p. 12. sic̄ cuj in gradibus earundem descri

rq gatrenutas q̄ñ dicat̄ ma sōles vele
dextra Et erra mutū · q̄ · m cōt Zo
diaco est rebus q̄dem de motu q̄ a
rabus dr almuncy latī vero ostensar Almuncy
q̄ ipse est q̄m aut grady hymbo disorpy
Et m eodem rotlo ponunt stellē fixe ip̄
quarta dant errorē q̄ non Omia alia q̄
ponunt suut fixa pro decore et pro ue
rotlo stellarum aby posuerū Et secūdū
quod omia signa mūdaby cozt et stell
q̄ inter eq̄noctialem circulū et centrū astē
laby grauiores dicunt septentriōlia et
oīa q̄ sunt ex parte australi · q̄ dicunt
meridionalia: et foramen in centro trou Almyham
sum per rotlo et omes tabulas dicunt
arā Almuchal: Cum aut intrauerit dyes
foramen alfarat, eq̄ q̄ q̄strugens ara,
nra in rotula appellatur, et hoc omne
nra instrumentum ex una parte est laby
rinthus

Ex alia vero parte instrumenti q̄ dicitur
sum astrolabij, sunt duo circuli lati descri
pti pro vero loco solis et almucantarat recipi
endo quodq̄ unus eorum diuisus est in
trecentas sexaginta partes quarum singule
duos annos. s. 365. ℞ referunt vero unum
dierum ff. a. s. m. s. inuenitur. Terrea
pars genuit nouem Montes, et totidem

non hr rectu sm in rectu astrolabij
orientē aps in cuj descriptiōe fuer cur
vers rectū sequent sm latitudinē duar
quatuor arch parrales Suscipim̄ pūm
in ē dm̄ et q̄ sunt ab oriendo sōl⁹ a stella
rutil in q̄ q̄libz ℔ · hz · 90 · gradj a · 5 · in
5 · gpuentes et sub tlle sūmunt 360 · q̄
dj Zodiaci sub q̄ in gradu sequen
a · 5 · in · 5 · gpuenit 20 In nte rect⁹ in
tm in ea signoꝝ sunt descripta in q̄
sunt linee horarie in superiori pte vers
armille descripte In parte inferiori est
quadrans in q̄libz latj in · 12 · pres
cōles est dimissus q dm̄ linee et pncie
Dem est linea transiens ab initio · V ·
ad initiū ℔ · et rectu astrolabij a
q̄ gpuent ab oriendo sōl⁹ vel stellaꝝ rectū
Vltiō sequit regula sue volutta q
volunt in dorso astrolabij q est alhidada
vel moderatiua dr · q sue pōt dar primi
le sue rabille pforata ad capiendū altitu
dines sōl⁹ in die et stellaꝝ in nocte cui
cūq latj quod mansit in rectum astrolabij
de linea fiducie / ex q fiducia fit 2d

¶ Sequuntur Canones quib⁹ volentes
om⁹ Astrolabij patebit usus huius artificij

¶ Inpriu⁹ gradu⁹ sit ☉ quolibz Canon
de annis ſcdm cur⁹ vitæ nostri primus

Pone tuę regule quod linea fiducie dicat⁹
ſupra diem patrem et matrem: et ſuper
quamlibz gradu⁹ eoꝝ linea fiducie in
ſequenti circulo in illo eſt ſol. Sigilla et
ry eſt ille gradus reperies ſub gradibz de-
ſcripti. Et ſi nostris gradu⁹ ſolis ponit⁹ et nō
reperiat⁹ ſit ei⁹ et numerus dierum nostr⁹
correſpondentium. Et illius radij de Almuſt uſualis.
non lunaris

¶ De nadir

Inuenio gradu⁹ ſolis in dorſo aſtrolabij
vera cuidem in rethe in Zodiaco poſita
ſub vera gradu⁹ directe oppoſitis gradi⁹
ſolis Et ille vera nadir ſolis dicit⁹ hyc
in nostris q⁹ valebunt tibi ad ſequentia

¶ Altitudo ſolis Canon Secundus
ab arizante

Suſpende aſtrolabiū in radio ſolis p⁹ ſinistrā
annulla ad pollicē manꝰ ſinistre vel dex-
tre vt libere pendeat et ante regulam
poſiꝰ ſolem et genibz nonnichil ſubleuat
deprime regulā donec radius tranſeat
per foramen regule rabelle et
nunc dicitur aſſidera p⁹ quod gradus eleua-
ſit linea fiducie a linea alla q⁹ incipit a

punctu V. per centru astrolabij q̃ pendo
et mij Meridiem gradum erit altitudo
solis cẽtus Et cum capere altitudinem
stellarum fixarum in nocte Nisi q̃ ad
respiciendu altitudinem stellarum oꝑ te
clauare astrolabium ultra artum, et rupe
stellas per duo manera fieri potest
et unum regule in oꝑe mutet astrolabij
et sic altitudo stelle, et ob hoc cum sum
mo q̃by rotella duo foramina unum mag
nu p̃ stellas q̃ radius fortis no hꝫ
et aliud mag̃ propꝫ solem q̃ fortis et radius

Canon Tertius

¶ Pro hora mẽgle / Gradu astri
de mte / orientis / Gradu occi
dentis / Gradu medij celi
medij north. Gradu angulꝰ
terre: qui q̃uor anguli dicunt
Imediatꝰ

Nota gradu solis inde duxerit clauum in
gradu sup̃ra altitudinem in almu
cãra qꝫ altitudo solis in dorso astrolabij
et hor qꝫ parte orientis si qꝫ in me
ridie: vel ex parte occidentis si qꝫ pꝫ
meridiem. Quo facto inde sup̃ quem
horarum (cunq;) linea horarius radium
gradꝰ radius solis: gradꝰ oppositus
gradui solis Ista qꝫ pro hora mane
inde quod signum et q̃ gradꝰ sig

incipiunt

oꝑ ponendo regulam sup̃ gradum solis et

radix sup primū almuc ex parte orientis in
ista hora idem est ascendens et qm radix s
almuc ex parte occidentis est occidens. Et
qm est in hora meridiana est medium celum
Et qm in hora media nocte est angulus tre

Quarto Canon

Pro stella altitudinis in nocte

Accipe altitudinem alicuius stelle fixe in nocte
posite sup nostr, et hanc stellam pone super
cande almudmucen uel almuc ex alte-
rutrum muentis in dorso astrolabij et h
ex parte orientis, si est an hora medij noctis, et quotiens ⊙ est
uel ex parte occidentis si est pp hora me-
dij noctis ⊙ Et nunc vide sup qm horam ⊙ et hoc poteris facere
nalis gradus solis Ista est pma hora: ascen- S. p̄ceptis regule
dens vō ad medium noctis numerus ut prius naturz et paulo post
Hora mēdiē aut est ⅓ pars duj arcus inter ortū et occasum
alis vel nocte Sed hora ēqlis est ⅓ pars nocturni, et ⅔ sic
duj nālis Vel aliter Hora mēdiē est natus est maior ⅓
⅓ pars tpis in quo elevant 12 gradus eq, stella a circulo
nocturnus circuli Nota qm in quo: rch: S. aut ⅓ alicuius
hostium astrolabij spatium inter duos almucantaras minor, quam
sit unum gradum eius non est dubitandum alia stella est pp medias
in transitu ejdem solis ut stella in fine almucanth hujusmodi et tue
Sed vbi almuc ex vij plus sup unum gradum dispone regulas sup
est maior Ut S. gr valet duos tres vel 8 gradus solis ut
quatuor vel gradus, et attende solis ⅓ceptum
in dorso astrolabij non radix pedis super

alm̃rar sed radix mter duo almicrar ℟
s. dubitas quo debes locare gradu solis mter
almicrar nunc volue gradu solis admixtũ
precedenti almicrar Et nõ loca almud
in margine Dem volue gradu solis sup
sequens almicrar et ita nõ loca almud
et vide qt grady in margine sunt a
pria nota in 2a et istos intrepluva per
grady cum quiby debuisti extrahere mter
duo almicrar Et proderis deinde mter
numeros gradus qs sunt inter duo almicrar
Et si aliquid fuerit in residuo intrepl^
per. 60. et deinde p̃ adiunge et erit in stagly
Duo facit volue almud a pria nõ in
margine ßta p̃ tot grady, et in .a^ qr
cum venit in nõ quotiens et tot grady
solis scribe precise in almen sue Si aũ
nisi deinderis tunc vide numeros gradus
p̃ quos transiit almud et recipe de eo
tãm partem p̃ 2am nõ oppressa a ꝯplos sunt
inq gradus in quiby non extraxisti reperti
in mter duo almicrar et pone ibi almud
et habes mter eos

Anoy Quintus

Ad reprisnde respertum fingu
ensdem materiam mouet in
ueniendo

Vide q̄ z gradꝰ solis p̄cedūt ad lunā re-
p̄sentē, unde est finis repsentē ascen-
di. aut venit ad lunā repsentē orie/
talem unde est initiū repsentē nocte
Hoc p̄z quod in diem est ponꝫ stare per
aliquā stellam fixam de qua sup̄ cum
alimentū in alimentat posuit Et ne-
cessarium fuisset si luna repsentasset
in astrolabio est descripta ☽ Si aut in
astrolabio ꝫ luna descripta non fuerit
Vide q̄ under solis fuerit elevatus a pte
orientis ad 18. gradꝰ unde alimentat
unde erit finis repsentē ascendentis
Vel ad. 18. gradꝰ ex parte occidentis
et unde erit initiū repsentē nocte
Repsentē aut dicit ꝑ q̄ medium cē
diem clarū et nocte obscurā Repre-
sentē nocturnū est cū arcus solis et cu-
rrus dicit et finit in arcu solis Et
uocatꝰ ꝑ ꝑ phos aurorā nocte Sed
ꝑ nobis uocatꝰ ꝑ aurora dies

☽ De arcu diei et nocte Canon Textꝰ

Pone gradū in quo est ☉ sup̄ p̄mum
alimentū ex parte orientis et nota a
luna. in lumbo Post hoc move gradū
solis cum nocte p̄ meridiem usꝫ ad

endemum dest ad ultim almu rat ornden
rale Et nō 2o almuq in hymbo Deinde
ppūtado or grady a pmo nota vij ad 2m
nota 8m nūdu almuq et hab arcum
diurnū a·360· gradby et residuū cū
arcq nocte qz arcq diurnq in nocte
aggregati faciūt ·360· gradq Est aut
arcq diei in oppsitū arcq eq̄noctial
p arcq co ptes q̄ sol mouet ab initio ar
ty vijz ad eq̄ orasum Et p oppsitū
arcq nocte dr ois arcq eq̄noctialis
p arcq co ptes quos sol mouet ab orasu
usq ad vijm arietis Sitr fixas cuz
stella fuerit fixa in gradu solis ad
sciendū eq̄ arcu sup̄ terra vel sub tra

¶ Quis artificialis quod sit

S. volumus scire qz q̄ horis equalibz et
horis equinoctialibz ne sint hore
legz ystar qualibz duis artificialis
sunt dicte arcu diurnu alicuj diei p
m nūs quesitus hab nūm horarū
equalū et si aliquid fuerit residuū mlti
plica p 4· et hab minuta hoē Sitr
fac de arcu nocte dicto cū p·15· et
hab in quesitus horas nocte de qui
dem fac ut prius Que hoē diurne et
nocturne sol eq̄liter sunt hore ·24· et ·60· mūa

i horam

Quantitas horarum inæqualium regularium diei et quieti secundum ecentricum ortus in una hora eglē

Unde ortus durant p. 12. et in mō 2° gradum tribus unū gradum hore durant Et sic ad quod fuerit residuum utra p. 60. et duc. et proj. 12. et habes in quotus numero gradu q̄ gradu et q̄ minuta sui gūtus hore inequalis durant p. si subtrahendo a 30. gradus remanet gūtus hore inēqlis nocturne Et ppter hoc est gra subtrahi a 30. q gūtus inēqlis hore nocturne in gūs hore inēqlis durant furent 30. gradus unus de qui 30. gradus fuerunt unus de duas horas inēqlis Vel aliter minutū gūs hore nocturne dunte ortu nocturno p. 12. fiendo ut proj fecisti de ortu diurno

Pro inēqli hora inveneda

Si velis scire quot gradus solis non fuerit recedens sup lineā horarum in astrolabio discretā Sed precederet sup septem vel duas horas horarias, nisi de hora inēqli sup quā recedit est in epiclo Et in voluerus scire quota pō proj est eclipsis, ortus sig. vel occasus non nisi de recto nō horum alicuius in lumbo Dum unus vidit solis

f. est m die, vel gradus solis f. est m ascendente ad.
meridiem illius horae et erunt signa alicuius puncti
gradus in circulo inter p[ri]a meridiana et 2[a]m
f[ir]m meridiem alicuius gradus ascendentis et
ascendens nadir ab meridie horae usq[ue] ad finem
illius horae et erunt f[ir]m horae alicuius. Quae fu-
erint gr[ad]us finem gradus p[ri]i signi m[er]idiani et
2[a]m meridiem respectu gradus veri horae vtra pr
horae regulas patebit

¶ Pro mutuo mundo mu[n]d horarum mu[n]q[ue]
horum ab ortu sol usq[ue] ad meridiem et
sideratore horarum

Pone gradum m.q[ue] est sol in die tue ysideracionis
sup[er] cylindrum almuchamuz uel almuc[antarat] exp[er]i-
entiare vel considerare cylindrum meridiei est[imatum]
et sup[er] horam almuri in circulo horis ad om-
nem motum rec[tum] circuli solis usq[ue] ad p[ri]m almuc[antarat]
ex parte orientis et mutua horam almuri m[er]i-
di postea a p[ri]a m[er]i usq[ue] ad 2[a]m f[ir]m meridiem
aliud punctum sit quodcumq[ue] circuli huius
est quod fuerit inq[ui]t .15. minuta et q[uo]libet circuli
pone 4. minuta horae Si alius circulus circuli
primi fuerit m[er]i p[ri]mum meridiem et 2[a]m p. 15. et
in quocumq[ue] tribus horarum et residuum inter-
plica per .4. et habebis minuta et habes et
minuta sub transacta ab ortu solis Sole
fuerit de meridie si volueris scire horas meridi

equidistantes ⁊ sursum ab ortu solis ponat
alias scripta figura vbi nota sit sua altitudo
in ortu solis et alia in occasu solis Deinde reducat
ad solis ad altitudinem ante ortum et ante occasum
horas alias a gradu huius ad huius duo
loca duodecim p. 15. faciunt 24 ut p3 et habes
horas nocte

Quota sit hora meridies secundum horalogium esse de 24. horis

Primo scias horas equales et minuta horarum
ab ortu solis usque ad meridiem aequalium temporum
et eorum proportionem, quot horas et minuta
addat sibi horas et minuta horarum
noctis alias diei quas scias numerum per eandem
figuram vel. 7. et illi horarum quas sibi
habet pplter et minuta alterius horas si sibi fuerint
simul vel eorum pars habet pplter quia
recte. 60. dant denarium et si fuerunt
30. minuta unius horae sc. 20. ⁊ pro 15. 15
4. pro hora pplter denarium

Pro meridiem horarum in meridie et equalis conversio

Horas equales multiplica p. 15. et eorum gradus
da ascendenti horae alias simul minuta per gradus
et minuta ambo cum gradu et adde in
proximo gradu de ho 10 duodecim p quos habes meridies Et illi quotiens sunt horas rei

ẽglos et ſ. aliquid fuerit reſiduũ intrepluꝫ
p. 60. et dunde per eadem ut prey et ha-
bes mita hore et mugas horas mẽglby
S. vere horas mẽglos nos reduci ad
horas ẽglos nunc mita horarum mẽglu-
ntuplum p qđz muy hore ẽglos et
proueniũt dunde p. 15. et exhibent hore
equales Et reſiduũ no ſ. fuerit mul-
tiplum p. 60. et proueniũt dunde p. 15.
ut prey et exhibeant mita et dicit mugas
horas ẽglby

Canon Septimus

¶ Pro inuentione medy cueli aſcen-
dentis. occidentis. anguli terre
et impare nebuloſo

Tunc ſcias prius per horalogium bene certum ꝓpo-
ne ẽglos ſuum gradum et punctum ꝓpe meridiem
transiit et hoc pones ſuper aliquem ſignum ſtabilem
nam gradus nunc pone gdu ſolis ſuꝑ al-
mu rat mẽdi S. horalogium nunc ſuper ſuum ſuꝑ
ſuum ſuꝑ in braza et pone gdu ſolis
ſuꝑ lineam meridiei ſ. horalogium tunc ſic
deriuatum maneat a meridie ut ſit in puncto
veri vel cũ mutatis ſtrangulis q̃ ſtant
vide vbi ſtat alminy et ab eodem loco move
gradum ſignum medium duarum ꝑ ut horas et ꝑ
horarum que miſerunt gradus ſuꝑ 15. gdy
et una horarum et ꝑ una gradus ꝑ et una

hore et gradus zodiaci que nō venit sup̄ p̄m
almuten̄ ex parte orientis erit ascendens
et gradus oppositus erit occidens Et que erit
in linea meridiana erit medium celi, et ei
oppositus erit occidens, et q̄ erit in linea me-
ridiana erit medium celi, et eis oppositus erit
angulus terre ¶ Et ille causa est quia non
reperiuntur astrorum q̄ sol cotidie non
appareat sic nō possunt fieri de horis rectis ꝑ

¶ Gradus ascendentes et alterius trium angulorum

Si habueris gradum orientem vel oppositum
solis et lune in horis et minutis ipsorum
luminum diei: et volueris hunc gradum asc̄en-
dentem in aliis reliquis angulis, ad cuiuslibet
horarum pones gradum zodiaci in q̄ erit sol ipse
eisdem gradibus vel oppositus si linea meridi-
ana, et mensa almuten̄ diurna necessa ꝑ
uenerit 15. gradus que sunt hore gradibus
vel oppositi Et pro quibuslibet q̄ minuta
hore mensa almuten̄ ꝑ unū gradum. lumbo
et hic hoc totū ꝑplebitur vide q̄s zodiaci
zodiaci ungat almuten̄ orientale alle et
ascensus et q̄ medium celi erit medium celi
Si aut hora ꝑpatuerit a medio noctis nō
pones gradum solis sicut lineam medii noctis
et sic et proc Et si hora in suis minutis
in meridiem vel medium noctis tunc po-

pssus gradu sōlis in linea meridiei vel in
duo nota retrorsū in almury p tonsus 15
gradu quot sunt hore ante meridiem vel
medium noctis ¶ Et h doctrina nullus est vtil
ad sciendū quolibz mensis hr̄s horas in oriē-
dente suspiciendo et scandat

Canon Ortaug

De quātitate Oū arzente tno
ninxi· elevā·

Pono gradu in quo est sōl cū duabz q̄ hor sunt
desideras sup linea medy noctis, et altitudo
a pte aquilonis est in gradu sōlis quem
erat magna altitudo illius diei Et quia
numeros horū altitudinum in dorso astro-
labij nō tabulati erat vere meridies illius diei
Cōsulto potest fieri de stellis fixis si vo-
luero magnam cāpi altitudinē sue pos-
sumus eam stellā sup linea meridionalē
et quando vt prius

Canon Nonus

De meridie vel prope

Si fuerit prope meridiem debemus eū
ad meridiem fit vel pp, nunc recipe alti-
tudinem solis vt dictū Canon trinq̄ qui
sciuerit et notet p̄a altitudo et medio noctis alte
elapso recipe altitudinem eiusdē solis et si vi-
de si ista altitudo solis ē est maior prima
sol est ad meridiē, si ē minor p̄a nō sol
descendet pp meridiem, Cum iste nullus vz ad

luminado stille abog a luna eclipsata S.
autem ales stelle fixe declinatog aboq.
naturale arcule sone dfficultate mirabile
alnedum nemdum capies Et si fuerit
ret maior subtrahe ab alnedo capitis
arcuq; Et residuum erit declinatio ma
ridionalis S. aut fuerit maior minor
capitis subtrahe alnedum .V. et residuum
erit declinatio septentrionalis

¶ Tricesimo gradu signum Que Luna fuerit

Alnedum hunc per regulam non subtrahe et
cadens alnedum in alnaraat vide et per
te oriens vel occidens vel fixa q̄ in te luna fu
erit vide Quo finito recipe alnedum stelle
pedis in rithi et ea in alnaraat sup alned
dum pone in q̄ fuerit ¶ de gradu Zodiaq
qui reperitur sup alnaraat luna prog nominum
erit ḡdus C. qui ex fixis signis erit q declinatio
manifestum S. aut .C. capiat in die ut
faciens in alnaraat q̄ et alnedum .O. ¶
per illud dominicum poteris manifestare ve
ra loca alnedum placuerunt tibi post de motu
poteris videre Deus in quo q̄ declinatio
te ply accidat in quo plures pisces sunt in
re solis ¶ pone signum q̄ Casus predictum
et sequentem

¶ Tricesimo secundo huic Signi

Centrum. C. cuy dest quot deuem ser menses
lunares seas, a centrum haue dupla et
sup duplum adde. 5. et tote collecta dum
de per. 5. Et si. nichil remanserit re
nuy questus est rey nunc signa remo
que. C. per mansiones Et si aliquid fuerit
residuum interpluca per. 5. et proueniet
gradus ques luna p̃ mansiones de signo in
que est, et quod signum et quot gradus in
deuenerint sibi designatur Et debes scire
designatos gradus signorum a signo
in quo sita est. O. et. C. gradus predicti
precedens

Cursus planetarum

nunc uno

Nunc alium lucem planete qr est per lucem
nudy radi et sonus ad Deum ad eundem ho
ram quem gratie asscendentem y alig̃ fi
xarum fixarum, ut docet quarto canon et
nota eam Et oportet dom planete incipi
descendere a luce nudy radi Quod scies
per mo y alium cuy numeri et respice 20
cuy almuchuram q̃ in ser cogl̃s almuchu cuy
observate Et nota ad eundem horam summat
asscendens y alig̃ stellarum fixarum, et nume
pone primum asscendens suy almuchuratoris
rale et nō almuchuy in tabula Deum radi
radi dom 2um asscendentem quem nat ad

dum rat orizontale et vere vera alumuti tamb
Et sic medietatem gradum illorum p quos vnus
st alumuth gradus ascensionum alumuth Et gradus
qui vnus oriet sic luceat medij recti st zdij
planete qsitus

Inuento planete latitudinem
& distantia ei a hac ecliptica

Respice almucantar ei meridiana et vide si st
vna quia st alcmo Zodiaci vnus in medio
celi ejus vel maior vel minor ⊙ st vnus
vnus vel planeta st directe in via solis et vnus
in latitudine ⊙ Si aer fuerit latitudo planete
si gradij vnus latitudo ei ab ecliptica et ⊙ vnus
⊙ minor vnus st australis vel meridionalis
et erit vnus respicio maior vel minor secun
ipsij latitudo

Planete directi vel retrogradi
& gentis

In nocte serena ipsij almucantar qsidera a
calem ipe recipe almucantar alicuius stelle fixe
rij nobis et hanc almucantar et pone in qua
fuerit mercurius mando Deum pg 3. q. 5. vel
10. nocturnum in qj sensibilem minut bene observa
tionem prime stelle almucantar et in eadem
parte celi nisi cum ad numerandas et nun
quam vertere ad ecliptica almucantar prime alti
gradus mercurij Tunc 2° simul almucantar
planete et p vel fuerit minor alti sue ⊙

rerij et planeta fuerit ante lucā meridiē et
fuas ipm̄ ffi retrogradu. S. aut fuerit nūr
nunc erit decim. S. post meridiē et nunc
planeta decim² duerij ffi. tu nutij eij augen²
ſp̄ nūm gradum zodiaq. S. d² retrōdy
tu nutij eij minuī² ſcdm nūm gradum &c.

Duodecim domoꝝ cocli: quibus
ꝑ ſuos Judeos vtunt² aſtrologi
cum hora quęſita

Ad eandem horam ſcas p̄mo gradū aſcendentis
per q. Cauendum et ponē in ſuj p̄mum
alm̄nat orientale et ipſe gradꝰ aſcendens
erit nūm p̄mus domꝰ et nadir eij ſe
gradꝰ oppoſitꝰ radius ſuj alm̄nat ſecūdꝰ
erit nūm ſeptīe domꝰ. Gradꝰ aut ortus
in hora medie noctis erit nūm octāꝰ
domꝰ. Et nadir eij q̄ eſt in hora medie
noctis erit nūm .10. domꝰ poſtea pone ꝛ
te aſcendentem ſuj ſecūm ortum hore et
gradꝰ qui radius ſuj hore medie noctis cū
nūm 11. domꝰ. Et nadir eij qui ē in hora
meridiana erit nūm octāꝰ domꝰ. Item
pone gradū aſcendentem ſuj ſecūm .10. hore
et gradus radius ſuj horam medie noctis
erit nūm 12. domꝰ. et eij nadir in hora
meridiana erit nūm .9. domꝰ. Quo
ſco pone nadir gradꝰ aſcendentis quod eſt

mutu 7. domꝰ sup fuem 2ᵉ hore Et gre
dy exꝰ m luna nocte nocte ort mutu
s. domꝰ et nocte cꝫ m luna nocte
ans ort mutu. 11. domꝰ. Dem pone
nocte ascendente sup fuem ptē hore et
gredy rangers luna nocte nocte ort
mutu. 6. domꝰ et nocte cꝫ m luna
nocte ans, ort mutu. 12. domꝰ Et
sic hꝫ omes domꝰ ascꝫ sqm ptē et
4, 10. et 7. domᵗ angule et fuit do
mꝰ fortunes, 2. 5. 8. et 11. sūt subᵗ
fortes, Sꝫ 3, 6. 9. 12. domᵗ ab angulꝫ
ascens et debiles

Inuenio alia domorum
rect. 12. sup mother

Q. alter principe domoꝝ alteꝝ sūt
dum pone regulam sup recte sup ẓ di
ascendentem, et pone pmꝫ gradꝰ ascen
dentis sup pmꝫ almucantarat orientis
le, et gradꝰ lumbi nocte luna fidutie alty
regule et luce nocte recte dum si in mot ptes
equales sunt ondecim mꝫ domoꝝ
ab ascendente versꝫ occidentē separando
Nunc si pponeꝝ luna fidutie sup fuem
pmi ẓ domꝰ sol ab ascendente separando
hoc per circulꝫ luna fidutie in zodiaco mutu
12. domꝰ. Si ponerꝫ eā sup fuem 2ᵉ 2ᵉ
tabꝫ in zodiaco mutu. 11. domꝰ Et ponerꝫ

Sup̄ finem 3ᵉ 3ᵉ sic habet nota. Ita dominus Bedemus dicit gradus humbi qui nat̄ humanam figuram ascendunt tu eos possunt sup̄ ascendentem et huic medie nate ut nos pte ēgles et pone rōnalem ad finem Martem terrarum et habet nota 2ᵉ et 3ᵉ domus Et sic hrs. 6. domus ēgras et naturaliter sunt nota. 6. domarum alarum Et fines p̄ste Canon habet veritatem qm̄ verum est p̄ ppe lymbum qe possit vn̄ distare a humbe hanc doctrinā non ēsse aliis vera

De planetarum aspectibus semper i rem Astrologie qua philosophie vtilibus i vtilibz

Cum Cruces verberen ad bonū et vel nitū reverig effig retinet varietat̄ varietat̄ aspectuū sepiss̄ rarissimū Quapropter vt nihil mutilatur de aspectibz ex̄ Considerandū q̄ Aspectus dicunt ēsse q̄dam vera distā. planetarum in quibz sepe in suis motibz inuicem vel impedunt Et hoc de duob̄ radiatis altēr in simplici Sunt autē alii aspectus sine distantie q̄rum in numō sūt Septem. Quarti Trig et oppositus et quidam addunt quintum quintile qui in ēsse nō dicit aspectū q̄ in quinta parte non distant sed potius in eode gradu sedere q̄ quint

Sextilis dicitur aspectus corporum celestium per 60. gradus Zodiaci vel equinoctialis, cuius 6. pars eiusdem circuli dicitur **Quartus** Tr aspectus qui talis distantia est 90 gdum 7 est pro quarta circuli **Trinus** qui per 120. distant corpa 7 sunt 3. partes circuli **Oppositus** vero qui per 180. gradus qui proxi sunt medietas circuli habet distatia Hy aut aspectus nrpl2 simpliciter primus sm gdy Zodiaci, 2us sm gradus equinoctialis et aspectus signorum Et hy duo modi st pelos cognoscendi tertius aut modus reperiendi aspectus habentes 7 differentes p sua ipsorum diametros gradum q propie dicuntur proximos radiorum Et rs radius est duplex sc simplex et dextra **Radiatus** simplex est qui simplex sm simplicis signorum **Dextra** qui repet2 7 successive

Hys premissis si aspectus planetarum in zodiaco desideras nunc nunc (vel) loca planetarum vides distantia eorum, Et quos numeros p 60. gradus distare Zodiaci ytes duos fore in aspectu ☌ Qs g. in aspectu ☍ Quos aut in ☐ aspectu Quos p 180. in aspectu oppositu 6. aut proximos non numeros nunc proximum gradum sed unu p. vel 5. gradibus nunc

dens applicatus ad asspectu & sic tabule fiebat
asspectus planetarum in Zodiaco ¶ S. autem
hec idem mesquarrabi sedem asscensus sig-
norum scripsit desiderasse nunc pro debito re-
gulam sup gradu in q̃ est planeta et eam
regulam in tumbo Deinde ponit regulam sup
gradu alterius planete ad quem vult fieri
asspectum & eorum eam tabule in tybo
regule Et si velit has duas notas mis-
ceri aliquem numerum dictum de gradibus
ter feras et sic planete asspectus ad
asspectum illum gradibus destinatum apparebit
¶ Et nota q asspectus ✶ et asspectus △ dur
bus et amicus. □ vero asspectus et oppositus
mali et inimicus

¶ Radiatus planetarum per directionem gradum inventus

Primus feras gradum medii celi ipse semper
pro radiatus planetarum sum desiderat, et ca
ferula q̃ servato pone gradum in q̃ est sol pla-
neta ex quem radiatus sup linea medii
celi et nota linea Alman in tumbo Et si
vis tunc sinistras radiatus nisi unum aliud
metum dextro a loco signato p 60. gradus
per radiatus sinistra sive exogena, et per
po. gradus ferre tergora, et p. 120. p mizara
Et ni sic gradus planeta remanserint non gradus
medii celi Alam ipse prius radiatus locus

Dem ponit gradus planete sup p̃ alm̃ aũcrale
et utrum sig̃ alm̃ij & ne pcedẽ in eo a
loc signato nisi dextro p̃ .60. ẽdy p̃ exig̃
et p̃ .90. pro ẽrogans et p̃ .120. p̃ nugans
radiationes/et ne omnibꝫ dicte ẽdybꝫ nisi2
asprendens ẽdem Nam ipse est locꝰ secunde
radiationis Dem recipe dnaꝫ Mariã dicat
radiationem subtrahendo medietatem a medietati
et hoc p̃ primarijs ẽdy radiationis ab ariete
et non a primarijs signi/hanc dnam
sequa Dem sint gradꝰ medij recti p̃ sphaere
sup meridianum ponit et sig̃ alm̃ij Dem
preidat alm̃ nisi dextro si placuerit ꝯ
radiatꝰ quidem est inter asprendentes et me/
dium celi/vel inter sinistro si est med p̃m
dom̃ et medium celi dicit gradꝰ planete
medietatem m̃e celi/et sic2 m̃ alm̃ij
Si aut planeta est inter asprendentes et angu
lum ne recede in alm̃ medium quia ẽdy
dy planete/si est med.7. et q̃ dom̃/nisi per
hoc dextro nisi/dem nisi2 inter duos ra/
dios sig̃ natos duc2 in dentꝰ radiationis
pꝰ servatam et sic producte p̃ medietatem
dey diurni ipsi planete deinde2 Si ꝑ
certa fuerit ipsius radiatio idcirco per
medium arcum nocturnum ꝑ quod ascendit
a descensu eius ẽ ipse radiationis quam

subtrahe a radice maiori p̄ fiunt plures
unit. p. et .7. horū, qui unit. 4. et p̄ma
et eadem adde radicem maiori si plures
fuerint unit. 10. vel unit 4. et .7. Et
quicquid p̄ additionem vel subtractionem
remanserit erit reductus ysta ¶ Sed hȳ
reductionem memoranda est rōbis eadem
multa quanda nos q̄ multa aliud debet
fieri nisi sinistre ad sinistra forsta mutu
dextre alia arma et eadem de⁹ fac⁹

¶ Revolutus annorū mūdi ꝺdest asscendēs tpe nostro⁹ Solis m. .V.

¶ Cum gradu asscendentem anni mūdani pe
sq̄ p̄me alm⁹ rat⁹ orientale et loca almuzi
in margine sigra Item ab eod loco mone
almuzi p 87. gradu / et gradu qui reperit⁹ fr
p̄me alm⁹ rat⁹ orientale erit asscendens S.
et habuerq̄ asscendens reperitur ad plures annos
nunc pro quolibz anno mone almuzi p 87. gradu
radios sue p̄me alm⁹ rat⁹ erit asscēdens Et sic habebis solis asscendentē hora
reperitata potes numerare primū asscendens q̄libz
anni Et numero asscendente potes ēpere .12.
domos / et facere figuram revolutus anni
per quam tibi res asscendentes q̄libz aliud asse
dens vellis scire tpe nativitatis solis m. .V. et
pone principium .V. sup alm⁹ rat⁹ orientale
et in loco almuzi Et dein mone ypsum
almuzi nisi dictum dein gradu asscendens

Illy unus venerat ad alium vel accipiebat ab eis
dy per transitus ab alium[m] duodecim p. 15 et
hoc in quatuor horas Et residuum intersti
per 4. et hoc in 4ta hora qs horas in m[ed]
spatio ab ortu solis sup[er] ortum hadloquium
in praga currentes vel partibus boh[emie]
et hoc 2 in 4ta unius soli in p[ri]mo minuto
arietis S. aut hoc idem per tempus meridiei
ppriatum vbi celus fuerit cui principium V.
pone sup lineam meridianam et aperiam p
unus et prig foramen p hoc col vndo sunt
pueros unum resolutorium regionis mutatos

De quadrante sup[er] Gnomon
in dorso astrolabij latentib[us]

In dorso astrolabij istius q̄drans duo habet
latera singula in 12. partes equales diuisa q
eorum punctus Et linea rectus q̄ vocatur
sup[er]ficies solaris posita dicit[ur] linea umbre ex
tense aut recte Et illius umbre est umbra
recti perpendiculariter et ex superficie terre
sibi vero linee erecte recte armillaris de li
ne umbre recte Et est umbra rectus recti et ob
liqui arcuatus equidistantis proportionaliter
ros est mixta recti p[er]pendiculariter erecti et
Nota p in mensurandis rebus suppone p
quibus magnitudo finita diuidat[ur] in 12.
partes equales et diuidit[ur] degrad vel puncta
Gnomonis Et de hijs partibus equalibus sumat
umbre quis ille partibus quis vero plures

ſm quod umbra eſt maior vel minor ex diuerſa ſolis altitudine Et propter hoc quadrantes hr duo latera in .tr. partes eq̃les diuiſa que dicunt puncta umbre

Quot habeat regula et puncta umbre mouendum

Sequitur ꝓ hoc q̃ regula habet mouere ſuper puncta umbre verſi vltra Cum altitudo ☉ hora q̃ hor ſcire deſideras q̃ſi .5h. 3ꝑ dum / mut regla ſuper rectam umbre ꝓ verſa erit duodecim punctorum et eq̃les ſue quemq; Si vero altitudo ſolis fuerit .a. 45. gradꝫ / mut regula ſuper ſecabit lat umbre ſextum / et mut puncta q̃ ſunt inter latera ſedentia / et dicuntur aſtrolabij ſunt puncta umbre exterꝫ / et ꝓ q̃ puncta duodecim .144. in quibus ſe habent puncta umbre verſi Si vo altitudo ☉ ſit maior 45. gradꝫ mut puncta abſciſſa in latere umbre verſi erunt puncta umbre verſi per duodecim .134. et ſecunt puncta umbre recta Et eſt notandum q; ſi in mutanda umbra altitudinem ☉ debet regula ſuper duo puncta et volueres ſcire quota ſit pars vnius puncti mut prius mouere regulam ad minus duo puncta et plura quam Et nota q; gradꝫ regule per tranſeunt in tabula / vel gradꝫ partes debet mouere regula ad minus duo puncta in ſumma

e mde vere per quer ẽdy nũ nẽgta in hudo
que sunt gradꝰ vary puncti in ḡra z° prop'
nere se hũt gradꝰ parti ad gradꝰ vary
tota proportione se hꝫ ps puncti ad totũ
punctum

Altitudo req per umbram erg

Recipe altitudinem solis et vide si regula
cadat precise sup diametrũ ẽ transeat nec
sectu q altitudo rei nẽgles sue umbre Si nõ
regula cadat sup punct umbre nec vadꝫ
luer se hũt puncta p regula absisa abs-
re se hẽbut umbra illa ad sua altitudine
Et si cadat regula sup lat umbre nec
nec tota ẽ pura puncta absisse ad 12.
et quotiesꝫ se hẽbunt ad rsta 12 puncta
ra si hẽbut altitudo rei ad sua umbram

Altitudinis solis p altitudinem rei ad umbram cuiusvis

Pone regulam sup punctu umbre recte si
fuerint pauciora 12 Et tuc regule ap-
altitudinis aut altitudinis solis Si unum
fuerint plura 12 duude p ca 144 que
proueniut ea multiplicatione 12 per 12
et in nũ quotienscũq hẽbit punctu umbre d,
si sup que ponit regula et hẽbit altitudinem
soles m q altitudo Si nõ umbra fuerit
posse 12 puncturu nec altitudo erit 45 gradꝰ

Si autem grauger p̄ vmbra fuerit punctus
mus fractionibꝫ vide per gradꝫ huius quot
fractionꝫ debeā ꝛr supra est demonstratum
et habes punctū mus suos fractionibꝫ in ꝫh
debebat seruari

Cum habz rei elevate altitudo ꝙ per vmbram altitudinis mensure

Pone regulam sup̄ humū sedentē sup̄ pes gradus
in quarta altitudinis / et suspense astrolabū in
manu tua a tergo dei ꝛr ad vel retro mone
dei per ꝛrtutem foraminis cūmitatis rei videndꝫ
et cum huius videris mus mensura spatium
quod est a medio rei pedes usꝫ ad radicē
rei elevate et hoc spatio adde spatium tuū
a pede oculi tui in terra quietata et quia et
ꝫ pēnus adēa tuus proceā debes esse al,
titudo rei elevate

Alitudo maior est habenda per astrolabū

In loco plano p ꝛrtutem fora vbelle altitu ri
rei mensurande respice Et mus vide sup̄ qđ
huius umbre regula cadat, et s cadat supra
punctū umbre verse quod frequēr accidit
no mus mensurando vide qđ punctus re,
gule designat, et per istū mus punctum
duude .pe. et serua quatuor ꝛrtutes / et s regule
cadunt sup̄ tres puncto ꝛr in quarte
quarum quatuor que serua / ꝙ sūgto loco

ne quo stetisti retrocede vel procede medium
a loco pueri Et nñ. almucium pozz req
dente p̃ seruanda rebellare ressere Et
per nñ. puerum qui regla ont dnde
et protenerem nñ pronuncietur subtr
a pro quotiens prej seruato s fuerit
mor vel egresso fac s fuerit mor
et seruo pessimo Verbi gra de s nu
la statuens regula ordat sex sex puera
tur dnde per ca. n. in quotiens mutet
z quibz subtrahit a pueris q̃ seruate
xessus erat et qua seruo pj ho mensura
spatiu nñ pueris et ea statuentem q̃nq
mensura voluit Et nñ. Mag nisi
re dnde p̃ exessu prej seruato sq dns et
usq qui ex dnctione egressus addi lege
mdum nñ et quod q̃ subtrahit s usq
mensure spatij sic ho

Spatiū inter duo bora mensendum

Sra m̄ ma ex̄mmare alīq̄ spatiū a fuspasē ast̄o
labo. mam sinistra clima vel dextra regulam
quousq; p̄ rectiss forāa rabelle — radiso
alterum videas spatiū examinare Et nō sufficit
quod latus unibre regule radat Nam si radat
sufficit latus unibre extensē nec mensurat spa-
tium quod mensurandum in oportuit
quia .l. quadratum punctum p regulam absolutum
3° p punctum p regulam demorat duodecim .l. et
unū quadratum aut ubi ista pars est spatium nō
stantem mensurat Verbi gra S. binarius qui-
dem spatium erat subduplum, et statura mensure
est duplum, S. ternarius tripla. S. vero regula cadat
sufficit latus unibre rectē magis est spatium p̄ fir
mensurare statura Unde 3° quod punctum rō
absolutum Et sufficit ex duodecim .l. et quod quadra-
tum aut quartum est pars statura mensurantis
nō rectum spatium quod mensurat, ut si duo
duplum, si tria tripla Si aut precise cadat
sufficit diametrum ytranseat erit spatium ēqle me-
surij Et si ytranseat regulam cadit in p̄te
puncti tūc apparet ut prius assumptum est ad

De hora meguale

Si horas megles in dorso astrolabij semper habueris et volueris p eas scire horam m, equalem nisi pone regulu sup almucantar meridiani soly illy duj, et videas ei hora sit hora sexte scieris horam solarem per regulu illy sup meridiem vel ne alij. Et hanc notam scias per duos vel tres dies q nubilu non fuit de quarta hora semper accipias almucantar solis vsq sup qua horam megles cadit et nota illa em erit pro hora

In quo gradu Zodiaci sit sol Nubilus

Pone signum de manifesto vel alio in hora ne redeam inter almucantar sup magnitudinem solis q potuisti nisi in dorso astrolabij dum O descendebat in meridiem Deinde volue rethe circulariter et considera q gradus tangant nota prioremi et cruce illo duo gradus sq duorum signorum approximantes quarum vnus sit esse gradus solis per signum mensis in sit dies vel q per tpa anni Nam si fuerit vernale semper inter sol erit in aliquo trium signorum de pma quarta incipiendo ab ariete 2a 3a Si in estate in secunda quarta Si in autumno in 3 quarta Si in hyemem vi q ultra

Ubi sequentur ignitione nota
tur digna sequuntur

Dodecatemorij magnitudines duplicitur dinumerantur primo secundum longitudinem per circulum in 360. partes equales Secundo secundum latitudinem in 12. partes similiter equales Quae partes omnes dicuntur gradi Zodiaci Secundum primos igitur gradus mathematicorum a principio .V. Et secundas similiter latitudo astrorum quia distat esse distantia earum a via solis quia est linea circularis per quam dicit imaginari duodecim signa Zodiaci similiter latitudinem in duas partes equales Et quia linea eclipticae dicitur a duodecim in duas partes sex semicirculos duos quarum una est a principio .Q. in principium .Y. per .=. transeundo usque a principio .Y. in principium .Q. et .V. ignorando Et principium .Q. est solstitium estivale quia .Q. in eo existente alius non ascendit ad zenith capitis nisi quasi sed stare et semper magis retrocedere Et principium .Y. est solstitium hyemale quia in eo .Q. magis ascendit versus nam habitamus alius non declinando alius Gradus non est aliud nisi distantia spacij ab uno circulo versus australem vel meridiem Quae distantia in circulo magno considerantur per polos mundi et per gradus ecliptici Zodiaci Et est duplex latitudinalis meridionalis Deprendo ab equinoctiali versus

polꝰ arction vel nonagesimꝰ astrolabij Meridi-
onalis vero ab equinoctiali versꝰ australem
cum polꝰ vel nonagesimꝰ ♈ ♎ Ex quo hꝫ
q̄ primꝰ gradꝰ ♉ et primꝰ gradꝰ ♌
mutua hꝫ declinatꝰ Omnes alij gradꝰ
hꝫ maiorem vel minorem declinacionem
sortiꝫ q̄ ꝑ hꝫ vel minꝰ distant a primo ♈
in ♉ vel ♌ ita q̄ nullꝰ gradꝰ Zodiaci
hꝫ maiorem declinatꝰ q̄ ꝑ hꝫ gradus
♑ et primꝰ ♋ una est fortꝫ 24 ♈ dum
equinoctiꝫ declinatꝰ hꝫ aliquis gradu-
um hꝫ sol in tali gradu existens Et so-
lendo ꝑ unus duo gradꝰ eglior distat
ab aliquo duorꝫ solstitiorꝫ predictorꝫ
sunt eglis declinatus versꝰ ♑ nos et
meridiem et deus eorū et nocte nubi
et abundans meridiem ○ in eis q̄
existentes sunt eglis

De nonagesimis gradibus Zodiaci declinationis

Pone in supꝫ lineam medij celi arcum per
primum gradum elevatꝰ ab arcuum me-
dij celi ortum et unus ferrea Deinde pone ꝑ unum gradum ♈
vel ♎ supꝫ eandem lineam medij celi cognitꝫ
arcum altitudinis ejusdꝫ ab arcuum me-
dij celi ortum quia altitudinem solis ab ortu sui primi
maior Vel prima a ♈ si fuerit ♑ minor
Et quod si nascetur erit declinatio gradꝰ ab equinoctiali

Et sl gradꝰ signi fuerit 7mꝰ vel 8vꝰ erit dech
natus .7us Et si meridies erit medꝭ
Vel Thomꝰ pone fore ponendo gradum
de quo hor fore vult sup lineā meridiei
et vide quot gradꝰ de zodiaco alius rat
fuit inter ꝯnaturalem virtute et zodiacum
predictū et habe declinaz gradꝰ quesitum
¶ Eodemmō modo declinaz stellarum
fixarum pōnendo earum vbera sup lineam
meridianam et videndo gradꝰ ẏ fuit
inter ꝯnaturalem et earum stellā Vt
faciendo satis primo modo explicit de

¶ De armillarib⁹ duob⁹ Equalibus

Et quia quilibz duos armillares alius habet
alium docui ẽgilem armillarem et simile
nec mortem vt ẽgilem et precedens doc
tatum ꝯ. 9o volumus fore 7 duos armil
lares hinc duj sit ẽgilis unus recipi
duos gradꝰ ẽgilem distantes ab aliꝯ duos
solstitiorū Et duos nortos cum armillaris
sole in eis existente ornet ẽgilem Verbi gra
cause primus gradus .ll. et primus .ℳ. ♑
quilibz distat a primo gradu .Cꝯ. ♋.
gradꝰ Unus igit horus ẽgilis habet
horas sole existente in primo ♋ duas

¶ Cum qꝰ Zodiaci gradus ortꝰ
alicuius stellaz fixaꝝ habeam meridi
Venerur

Venus Cauuen alig stelle sup primu almucantar
ex parte orientis et gradu qu mur recedit
sup idem almucantar orientem cum tali stella Dicit
sic Venus. Accipien stellā ad lunā meridiana
nam vel occidentalem et numera gradum
Zodiaci meridianu et occidentale stelle
correspondente

Alterado Stelle fixe ide distantia zig a luna eclyptica

Sume per prescientiam Cauen suas ps Zodiaci
Zodiaci sic cum tali stella in luna meridiē
et accipias idē tam stelle qp gradu suas
altitudinis a primo almucantar, et subtrahe min.
rem a maiore et remanens erit latitudo
quesita et erit latitudo boreas si stella sit po-
sita inter lunā eclypticā et centrum astro-
labij Vel meridiōs si ipa stella inter lu-
nam eclypticā et circulū ꝑ sit descripta
Vel aliter Pusita stella sup lunā meridia-
nam vide qt gradibus le gradibus almucan
sunt inter stellā et gradū Zodiaci qui ascen
in luna meridiē qp ip. erunt latitudo stelle
quesite Et Nō q in proposito suppono
quoxa diuersi essē lunā eclypticā

Brady segm rayz stellē fixe

Venus stellā inter lunā sup polū vel centrū Zodi-
aci ex una parte et grandē stellā vel lucam

sex armis stellę y gradꝰ Zodiaci a quinꝰ gradꝰ a filo vel a linea tactꝰ cum ꝯdo stellę

Sequuntur notabilia pro sequendis dgnibꝰ

Oriens sero primi almuc rat duodr n. 4. pr̃as Quarti pria scapit a puncto vbi equatialis int̃secat orizontem sero primi almucantarat orientale et sing a linea meridiei sub ar nulla et vera qr̃a meridiei vsq; orientale P. incipit a linea meridiana et t̃minatur in puncto vbi equatialis int̃secat pr̃m almucantarat occ̃le et qr̃a meridiebꝰ occ̃libꝰ Do incipit ab eodem puncto vbi finitur q. 2. et t̃minatur in puncto vbi linea meridiei nortꝫ int̃secat pr̃m almucantarat et nõnr qr̃a 7bꝰ occidental Quarta q. a fine 3e quarte incipit et t̃minatur vbi pria quarta Et qr̃a 7bꝰ orientalꝰ Et quelibz quartarꝰ a principio usq; ad finem gradꝰ go. gradꝰ qꝫ incipit assumit, et ro si hueres go. assumit vbi quarta qlibz vz 3. 8. 75. nr quodlibz vz 6 ꝯdꝰ et sequuntur ppõ quod 7bꝰ quarta qꝫ go. gradꝰ

Zenit solis et qr̃a diste a pnõ 4o cum altitudine solis

Accipe altitudinem solis horam y Zenit desiderꝰ

regu ſcas a vorte ſit aſtrolabū ꝙ umbi
umbra lateꝝ rabellorū ꝛctor ſuꝑ duo la
tera regule ſꝫ umbra dexte lateris rabelli
ſuꝑ dexterum latꝰ rꝫte a ſiniſtrū ſuꝑ
ſiniſtrū vel equeſtanter et ſtāt predicti
bus ꝙ ventus gurrentes mediant rebꝰ
quatuor plagas mūdi.

¶ Latitudo aquaꝫ regionū
vel mutꝫ distantia ꝛ
ant rꝫtas aut mutꝫ aberāta
trahe arcum vſq; ꝛ. f. mer

Diligenter attendum ſolis in vero meridie
conſidera, quod ſcies per 15. Canonem
quam ſubtrahit a 90. ſi ſol fuerit in
V. vel ☌. et quanꝫ remanſerit erit
latus regule vel mutꝫ ☉. vero ſol
fuerit in alio gradu ♈ in ꝑ. V. vel
☌. tunc conſidera gradū declinationis
conſidera p 20. Canonem que minuas
de altitudine ſolis meridiana ☉. declinā
ſcies ꝙrabis, Vel adde ſi fuerit
meridionalis et quod remanſerit erit
magna elevatio capitis. V. in tabu
mutatis ſpa. ſi ſubtraxeris a. 90 remanet
tibi latitudo mutꝫ vel regule. Hac
idem patebit hic p aliqua ſcilicet ſpacia
que erunt et crescent ſecundum

meridiana p. 15. Canz. et cy 7 lin. vel me-
ridiana p 20. Canz et q̃re vt sup̃ dc O
per stellam aut que ner oriatur vt arcadie
sit q̃re recipe cy altitudinē magnam
a mane et adde simul et tocy aggrega
me dictas erit latitudo mutl 115v
Canon qt notm vtilis ad faciendū astro-
labia et plures tabulas q̃ sunt latitudinē
mutl sumi alcandū pol; et sciēs latitu-
do mutl qt ēqles altitudinē pol

De tabellarum ꝙ latitudinis
regionum

S. debitamente ad qua regionē alīq̃ tabule
in astrolabio posite sūt facta Cum
vide vt hinc meridiana q̃ sunt ēdem
in altitudine vel a circulo equatoriali usq; ad
Zenit vel a centro astrolabij ad vat usq;
regionem q̃ntando et tabl sup̃ quam
altitudinem vt tabule sit fita Alio
vero capiē V est tot graduū quot
fuerunt ab equatoriali circulo a hinc
meridiana q̃ntando usq; altitudinē arcu-
tabi vel occidentale

Longitudo regionum sunt arcus
equinoctialis inter meridianum
principalem et regionum meridianas

Tunc nota lunares eclipses in regionibus

sere / Pone gradu solis sup almu rat almuden
m parte q fuerit sol, qua sra vel sup ipm
azimut vadit gradu solis ab ortu alcay q
a quod gradu ruerat illud azimut p tot
gradu ab ortu illu quare vbi fuerit azi
mut est Zenit solis & ex hoc est p th q
sit ꝑ, meridiē hoc arcu vocabo at 7 hs
orientales. vel 7 hs arcu vocabo extra fac
de stellis fixis & si vocabere Zdy solis nō
dus assumit a azimutas supradicti Zdus
dicti assumit vocabo / Vel sic extra nō
sit fortasse de almu rat ponendo gradu solis
ad principiu a finem azimut et nō almu
m gradibus huius p omnia vt prius

Zenit orti vel occasus stellarū fixarum

Pone gradum solis vel cuiuscūq stelle fixe super
primū almu rat ex parte orientis et vide q
gradu ruerat azimut sup quod vocabo gradu
solis, vel stelle fixe, sic et Zenit oriū et
occasus simule azimud erit erit sic in simile gra
dus sit meridionalis sū 7 hs

Ꝑ quatuor ꝑbigis mūdi: Sz orientē: occidentē: meridiē: et 7 hs: reperire hūdes

Accipe altitudinem solis hora q̄ sunt meridies

et pone gradu eq sunt eq almucantarum nunc
almucantarat et vide in q̄ quarta de predicta
quarta q̄ est gradus solis Item vide q quot
gradus de gradibus azimut distat gradus solis
a principio ārietis & hoc erit distat a solstitio
sum a linea nocte medie et quot fuerint ng
gradus Azimut vanta sunt in dorso
astrolabij ubi adest linea media nocte ppter
vel p̄ oriente si pq nunc ꝑ meridiem et de ll ng sunt in alia regula
de versa armilla p oriente si est ante
ponas Quo facto astrolabium ārietis nunc tuis
vertat dorsum ex sursum et appone rabellas
regule si q̄ fuerint versa solem et clavum in
una extremitate et in alia depinge duos radios
solares per transeat utrumq; rabelle foramen
Quo facto pone astrolabium ante suum ōculum
et non movebatur in aliquo ad aliquam
partem nisi q̄ linea gradientes in rete
astrolabij judicant ubi q̄ plagas mundi
vultis linea oriens, meridies, occidens et
Deinde poteris facere de nocte p stellas fixas
ponendo eas sub fide suas almucantaras
et mando gradus azimut et linea meridiei
ubi et p dicta est 3a. aut non poteris hoc astro-
labium sub terra ponere sine motu lateralj
nisi fac hoc modo Postea regula fuerit po-
sita sub solem gradum nunc azimut tui
astrolabium eq distanter ab argento vel loro

m quiby hor desiderat p tabulas factas sup
eosdem regnos si habuerit. S. aut minus
m regnol tabulam habuerit nec p illa
minus cum eclipses lunares in hoc et
minus regnos / cum alia regnum pos
observa per astrolabium primum cuius
eclipsis lunaris. Et si minus eclipsis egit
vtrusq regnl grandaeui mur ille duo
regnos eundem hor meridiem et na
erit inter eos longitudo. S. ar minus
eclipsis desrepuit mur accipe diuz
inter horas. vtriusq regnl quas nul
plura p 15. et quibus q minuti hr
adde 7 grada si fuerint min alterius
horas et producta erit longitudo earum
regnorum. S. aut nullas regionis ta
bulas habeat mur te in una regione
et scribo mo in alia extra p. a eyde
eclipses lunares p astrolabia debeat
libent observari. qby habeat sar m p y

Longitudo duarum ciuitatum
interra idest spatium inter
earum ipsas geometrice
mensurada

Longitudinem ipsarum p precedentz cau
tionem inuenire et subtilius mens

a mane et resedem ore dra longitudines Deinde laudes ypsorum et doctrinas
proprios repetens et cara suos et subditos nomi-
nes a mane dicendo, et dra latitudines
dum Tunc versus dras rem longitudi-
que latitudes in se interplica et ~~ducatos~~
~~et habes mane predicere~~ et sic de alio pla-
ne et ordine aggregan pre radicem qdra-
tum que multiplica per duo. predicat habe-
mus predicere inter duos numeros Vl
interplica per 100. si res fuerit multa alma-
nacha Et predicta erit distancia in mi-
nutis Si aut due mutationes haberent
eandem longitudinem tunc quare per lon-
gitudinem mi, si aut latitudinem aut
hoc aut quare per longitudinem mi Sed cum
aut longitudinem et latitudinem due muta-
tiones non possint, quas in longitudine et
longitudines plurimum mutate hic queda
ordo ppositus astrolabii describendi

Sequuntur notabilia pro

sequentium cognitione notanda

Ascensus vel ortus duplex vel ortus talis
qui ad propositum sufficiat non est aliud
nisi pars equatoris que cum tali signo su-
gradu signi ortiuum ascendit Et ve-
ro ortus est duplex Quidam Recta in qua mater

pro equartalo arcule & orient ꝑ pars
Zodiaq correspondens. Sed Obliquus
est mu qui mor pro equartalo arcule
oriens Scdr intelligas de diffensu a
recta signoꝝ Et ꝙ ad signu Zodiaq
rte oriunt in qua plus ꝑ 30. ḡdus
pereunt Et ad oblq oriunt in qua
pauciꝰ ꝑ 30. ḡdy elevant

Ascensq signorum in arcule
recto ; ni orisonte q̄ nō sit p
polos mdi, quem hmt hora
sub equartalo arcto, ꝙ q̄libet
morantur

Inter signu de quo hor fuere desideras pone
sig lineam arcenalem transeunte per
centrū astrolabij vel per linea meridia-
nam a cen ad eum & sig hor elapsi ꝙ mor-
qui post rectā donec fuerit productus sig̃
radius sup eandem lineā orientē vel meri-
diē & vide ꝙt gradꝰ fuerit in margine a ꝑte
nota ipm ad alterum me ḡdy ascendens cum
tali signo in orisonte recto ; duc ipsius
ascensus & Consimiliter fac de ḡdibꝰ portionis
Zodiaq & Si aut ascensus signorum ocreum
Zodiaq in ḡdibꝰ regionis ad q̄ hor fuerat
tabulas fuere desideras Pone inter signu
sig ꝙm alterum et tabule site ad regionē
et ascensus signoꝝ fuere et nō ut prius alter
De cū medio rectā donec fuerit signu radius

sup idem stomach quod dicit oblyon
son et gredy quy no alud grunt
asrensuros eq dem signi no rade rgnt
st uos zody dundas p. 15. et rsedunm
intrpluarat y t. p tot st horas et mi.
nra oriur. Aud signi no rab rgnt
Sunt se de qlby ordo zodiaq et sues
asrensiones eq et unus asrensiol eius
et s. os sere vna oriur rete vel obly
ede vna plures zredy pñsentalud
no magnitudo. p hz signi vel arqz.
diaq unus oriur rete, se p unores unus
oriur oblique. Aliq pars sere de eade
pñs signi sup alum tur orizontale et fac
et pry sensh ñr arte

Asrensiones signoru vel zodiaq ab .V. inuenando

Pone unum .V. sup orizontem qpte o.
rientis et no lorum aliud in zodiaco
magnitudis. Et postea nouu rethe do.
nec zody signi vel finis signi in qrto
asrensiol exdem sup orizontem qpte o.
rientis et zody. qui in nostro est aliud ste
asrensiones ipse a principio .V. inuenie
et si ples zody fuerint plures qm zodiaq
Zodiaq in eis pars tue ples asrensio
nes rete. si fuerint pauciores oblig

De stellae mutatione in astrolabio 2o

Cognita una stella in astrolabio ponere et cum ea volueris quot hy alia ubi eodem tempore ignoscere horum reperire in nocte seruata alterutram stellarum note si eam videris Deinde pone alteram alterius stellae per filum alterutrum vel alterum rete aberrare vel errantem inuenies si eam quod videris eam in eodem seruata Quo facto respice stellam et ignorans sit hy alteram ponere sic vnam alteram de una parte dextrum parum inde eodem et sic eam alterum alterutrum in dorso astrolabii pone regulam a norte re versus eandem inde placet sit quia videbat stella Et memorem stellam quia mutabilis et faciem mutatam ipsa est quia quod Et sunt facti de eo sic fac de illis alia in astrolabio ponere sunt non sit nisi sunt non

Inuentio stellarum fixarum ignotarum y horologium

Si nulla stellarum fixarum est nisi non mutet per horologium bene correcta observamus horas noctis et pone gradus solis sit alterum ante et mane aliud a loco suo stellam noctis seruandum per totum 15 gradus de gradibus tunc quot horae nisi sunt preterite Quo facto vide stellam eodem sit alterum non ante illa mane eodem de et si forte vel in alio loco eodem inde eq alterum

nunc alium nouum et sic de pluribus et pluribus
stellas ꝯ nostre cure si nulla carie fuerint p̄
ubi ꝯmittā ꝛc

¶ Gradus stelle fixe in astrolabio non posite vel planete ꝯmittit

Nunc experta distantie stelle vel planete a circulo
ad medium vsque et spacium p̄ maximum et alterum
quem nunc reperies in dorso astrolabii q̄ habuisti
recipe altitudinem alicuius stelle vbi nota in astro-
labio posite q̄ nunc est sup̄ orizontem / et pone
regulam super eandem altitudinem in q̄ fuerit
Et nunc ꝯsidera q̄ recedunt in hora meridiē
erit gradus quesiti Et quia erit distantia
illius gradus a p̄ncipio signi tanta erit longi-
tudo illius stelle Et si gradus q̄ altitudo
p̄dicte stelle meridiana fuerat ⁊ altitudo nunc
reperta p̄dicti gradus / nunc vt stella erit in me-
ridie seu in hora culminacionis nulla hora latitu-
dis q̄rta erit declinatio illius gradus ab equinoctiali
vsque tanta erit declinatio ipsius stelle fixe vel
planete ab eodem circulo et hoc sepius contingit
vel meridiem / Si autem altitudo meridiana stelle
fuerit maior vel minor q̄ altitudo gradus medii
coeli Tunc vt stella distet a vno solstitio et hoc vsq̄
septentrionem / Si altitudo stelle fuerit maior q̄
dicti vel versus meridiem / si altitudo stelle fuerit
minor q̄ altitudo gradus Et cum subtraxeris
minorem a maiori numerus vbi distantia q̄ duo

Vtrumq; astrolabium pertra disciplē
celestiū sperarum; geometricaliumq; mensurarum alti-
rum scām delegerim mōstratione alty vnuary rama
et rectissimas horologiorum quarūlibz etiam rati-
ones / quelibz ad hāc pertinentia diligentiā
mētē: haut vulgaribz edst plena spherarum
volumen seu astrolabii sollerti indagatione per-
quirat et discat / et accūrata cognitione pri-
mitus diuerdat vna vt gslibz perīgraphus par-
tesq; analiticas ni pa scriptas etz ni-
scriptas ggnoscat: singlas notarum reticat:
Jam si harum delegerim descriptione summam
complectēt celumq; mentem cupitate hoc vtt
Mysterium ex hoc colliget vniuersitatis ni astrorū
et in geometricis studijs fabulam profundate:
Inuenit aut per ea sidera sphere volubile arcum
noz ortus ortq; et occasū quiq; siderū singulos
quibusq; horis: et quoty diebus: et quota pte cuiq;
signi oriendo emergatur aut occidendo demer-
gatur / et per diuersos regiones vbi nusq; et
simos sydereum / signum et gradum ☉ et alioquī
num cuiq; diuersa seu mensura / et gr terre
orbis stadia permeat: Solis et stellarū fixarum
signa et altitudines ad hanc et partem et dies
horas rectissimas nūbos seu arrisorios ni augi
mentaq; et determinetq; ☐ Quam cognitio q
necessaria sit ni diuus mysteryo / ppz ad exacti-
du vitā / et ad cauendum et vitanda fatidica
quorūda ppenda horologia prudes aq sapiēs ni /
prudens discere poterit / et mitra nuspiā / multa /

numerandi horologiorum et rerum. Et ad sciendos
mores planetarum alia est ipsorum pluralitas et hec propriaq
scripture est: ut in sequentibus patefiet: Unde
non mirum debet videri nec mirabile. Sed si omnium
ipse nova subsequentia et alia substracta inqui-
rat, archista in arcta corda recipiat et recipiat
et nunc sine scrupulo plana erit ipsa admiratio
pretaxata. Ut Hec ita prelibate non pigeat
diligenti, de ejus geographia architectura seu
mechanica rei apparatu: earumque nominibus
ac multa simbolice offerenda apprehendere dili-
genter et ipsius materiei implicatum: est mat,
calchora plani tabula planetarios figuras
signiferos cyclo spaturum 360. diuisaque in pedes quator
per diametrum pedes bimetrumby
+ in meridie vigt partitus est: per a septentrione versus in diuersa
partes Zodiaci duodecim: ita ut
Centrum A ung. V. et ☉. alter 69. et 26. permaneat
Ipsum autem Centrum, a quarto lineam ferato
A tro deligentur. Quarum linearum superiorem
Abamech B annotabimus Abamech idest orientalem ab
orto siderum ordei D Quarta autem ubi est C alma-
Almagreb greb idest occidentalem ab occasu siderum et duci
appellatur: Et est illa q dicitur de oriente in oc-
cidentem qua est in primo orbis plaga descriptrady
aut umbra Cuenuel: Superiorem autem ab E
Wazhalzemt asymbitur Wazhalzemt, et hanc meridianam
Et ea pars in qua aprehendit sex duodecim horas ma-
rudiem efficiat, et descendit ad occasum vergit in
Carchenul aquat Inferiorem vero ubi est D Carchenul

dist huiꝰ ẽstatꝰ vel mediatricem sphere ⁊
illa ẽst que a meridie in septentrionem
protenditur Quam radij solares vel um-
bra Gnomonꝰ solstitiales in tropico estiuo
designant ¶ Per ij autem planum transi-
ens equinoctialis ꝓprie dicitur Quem planum Equinoctialis
equinoctialis ratione medie collocatum mundi Circulus
V. ẽ sue denominatione notat Qui
equinoctialis dieꝝ eo ꝙ ubi pariꝫ diffun-
dunt horas et noctes sparsim illuminant
Deinde ẽ Eclipticus Nam ẽ mihi. O. Wgs Eclipticus
pariter cum eodem quibus nisi ẽ eclip-
sim patiantur ¶ Ex duobus autem terminibus
unus eorum inferiorem arctum in signifero
circuli arcuatique nobis obseruatione:
situm ẽ arctico uocatur, unde circulus
arcticus Qui circuli. Cy. tropicus estiuus dꝫ Tropicus estiuus
Ita gradus tabule delatores circulatores, ar-
tubus capricorni ẽt tropicus hiemalis ui- tropicus hiemalis
sibilis Quorum insignitos subiungitur
celestes sphere collocate signiferi latus cir-
culi uocatur: ẽt soles reperiatur ꝙ forme
planetarum uersibus limite ponitur Lux
quos extremos arctos plaga septentrionali arti-
ficiose reuocat positionem: Horizontalzagul ẽt Horizontalzagul
duas horas horarum ꝙ meridionalium par- hore horarum
tione instituitur: Ita ut ex interiori an-
gustia extracta decurrendo latitudine
exterius amplius pateant Quarum media ẽt

luca dogenalis meridies: cuj ꝯ ꝯsp̃ꝫ ꝑtly
q̃ꝫ luce horar⁹: 6 hara desĝr: a ꝑ⁹ alm⁹ rad⁹ ꝯ ꝯ ꝑ horaꝝ
horarꝫ luce ꝯ: a nota ꝯstituunt et
luca meridies sunt ellare nota arabica que ꝑtly declarꝫ
versꝫ ꝯtm
alt⁹ p⁹ alm⁹ luce dextra lucano a
que ē t C ad D ante meridianas sinistram a
D ad B pg meridianas horas tanta distan-
tiam distinguatur q̃m inhorentibꝫ abrum-
bꝫ adhibeo horoscopꝫ demonstrat ¶ Instrum
Almicantarat aut mediantꝫ regionem cunctorꝫ et inte-
gros arbusculos astrifera indagine na-
turata ē quos dicit almicantarat de
progressionibus Os qui frequ⁹ arena-
tione: et rebus retorsionis alq̃ produc-
tos alq̃ ꝯtractos rectꝫ et naturaꝫ locatoꝫ
ordinatim: ni quibꝫ nisi hꝫ instrumen-
ti festis effectus ¶ In quibꝫ nubeculis, q̃dq̃
asperis: et declivis O durati et menstrua
ni vestis partibꝫ gerata. go. inscripti p nubi
cule aut ni hor⁹ Vigintiquinq̃ arbuscu
quibꝫ singulis festis nos, go. ꝑplet⁹ nisi de
q̃drati tuj rotule ¶ Que in arbusculi sit
ei nisi sedu nubes horologiorꝫ proprietꝫ
tatem et elymata aut inscriptiones aut in
scriptiones Vel alq̃ luculenter ¶ Cuj
q̃ nemus labor⁹ ordinata gratiose premium
multo tuj solidatꝫ affigit⁹ quem dicit
Albegesa Albegesa qui in alta parietꝫ eminentia
altaria almicantaꝝ tabulas in se sustinendo
ꝯcludat Ad quas sustinendas prona

cy parue trebrat² foramē: nu aurea tabu
lorum capitula infigantur. Quod fora
men mediane respondeat regule: Cuius
rei studio non alius extollatur: quia tabu
larum capacitas postulat. Debuit ex tra
ri cylindrale vertex perforatus. suspendi
tulatos mirabiliter circule: qby² circuly
gitudiner ad redus soles suscipiendi sub
uatur: Cuius ore finita epiphania datur
potus: p partes terragenas cētes 360. p
s. gtia mirualia lunar² gtuby. Quis p sub
ris deserminatur partibus. ad intuplicis
permanet volubilis. Ex quarū inspectione
none hor ost precipue quod certissime
norten et dierū ggressus² hore cum
augmentis et detrimentis, ut alibi capty
annotat² Eisdem ost pigraphys retorte
examinat² tabule grātibz etatū, gradus
parallelor² et locorū et climatū annotatis
ysti almucantarat varientur Deū vari
ationi certa no dabat² loca sua: Quiby tabu
lis scripsit Alhazenabuch versibile volumen
quod manuali versatione ad demonstranda
celestis sphere volubilitatem et armillarum
harum volut² Nam cy ascensionibz et gradi
bz cy solaribz respondentibz horoscopis p partes
signifer circuli certis in loc descriptis in
diffinite harum gpriet[atis] patefiat, et
correctus et restitutis motibz et dierum
probantur Est eni illud geometrica

Stelle fixe

que calculando sciri nõ ꝙ epiphanie dñi, Almerj 235
hujus posse nãlo hystrumẽ horas ꝙ dr
dict Calculator Et illud volucellum de
super posuit tabulam mesolabij stegr
Jam mens descripsit ꝙ planiciẽ ad
postremi verterit stylj, nõ ꝙ mensuꝝ et
signorum tenuit ratio Jam ; mensis
hy circulis cuncta describens singulis
mensibꝫ dierꝝ subscripsit numer dies me
sibꝫ vero singulis signa attendit, ne ta
le dimissione suppositicia sciret Ju extrahy
tabule labores ꝓtes Zodiaci ꝙdras de
notanter plagas distinxit ꝓs. pera
mi alla ꝙ attribuit signis Que cũ
potuit ꝙ dictis discernere possunt Habz Alhidada
cst ab Alhidada dict vertutes quod
nos rectas dicẽ possit ; quod nisi ne
gotio extensum scippo rabie Cui ne ca
pitibꝫ hunc erecte sciret primus qui ad
scripsit O radius et stellarum sperarꝝ
seu ad geometricales mensurarꝝ scibꝫ pinnule
correspondens huic tr foramẽ Quod
tactu in torqueatur sui et rectus abstra
dunt O prunides nostrat obtutibus Alchorob
Est cst Alchorob dict vertꝫ rectitudes
ꝙpe magrabhore in mẽ ꝓferate ad
strugendã etiam tabulas mfigatur
Cui in summo perforato alter minus
ex parte Alhidacabuch ꝓsciscit mẽtẽ
quem Alferas dict dict tabella dr Alferas

co q̄ ad nutar rabalt. fur nary ſir Eram
er Lucdus ſun ex pigraphus ſpecu
ſe explorans excpro nus terrazoru q̄
quo ni loro ſuo vbery dura Sed hec
res textl nuq̄ comby intrinsecā eſt nr
ombg ad intellegendu indubitos, p̄ter
eos q̄ usualem in hys tur exercita
tionem Si q̄ aut dicta aut dicenda
parū exscriptl intellexerit ipam rem
probet: et p̄scribentibus rogetur sarl
diligenter omnia digesta esse

Vra aſpectus et quattuor hys aſſentiens
Stellarum fixarum que usurpat ſignis in quibus
ille gtuguent augentur ⁊ minuuntur: Noran,
de ſuis quida ſtelle nupte rectificate, Quam
longitudines in ſignifero, Latitudines ab ecliptica
linea, declinationes ab æquore, Aſcenſiones rectas
Magnitudines et naturas, Aſtrologal nch,
rys plurimu attinentes ſubſequti tabula libuit
Demonſtrare

Nomina Stellarum fixarum

	Longitudo			Latitudo			Declinatio			Ascensio recta			Magnitudo	
	S	G	M	S	G	M	S	G	M	S	G	M		
Stella polaris Alrukaba	♎	19	43	66	0	6	35	51	6	1	9	3		♄ ☌ ☿
Dorsa: vrsæ ma: Dubhe	♌	9	18	48	0	6	62	36	6	157	9	2		☉ ☍
Pes tau: vr: a: Alioth	♍	1	48	53	30	6	58	7	6	186	41	2		♂ ☍
Med: caude vrsæ maioris	♍	7	38	55	40	6	57	27	6	194	16	2		♂ ☍
Extre: caud: vrsæ a: Benetnasy	♍	19	28	54	0	6	51	42	6	201	16	2		♂ ☍
Capt dra: Rasaban	♐	19	18	75	30	6	52	11	6	265	39	2		♄ ☌ ♂
Dex: alæ: Alberaun	♈	6	38	69	0	6	60	40	6	216	39	2		♃ ☌ ♄
Si: hu: berf Cegenus	♎	9	18	49	0	6	40	32	6	211	43	3		♄ ☌ ☿
Lanceator Abramech	♎	16	38	51	30	6	41	45	6	207	17	1		♃ ☌ ☉ ☍
Lunda: Alphera	♏	4	18	44	30	6	28	51	6	227	44	2		♀ ☌ ☿
Capt her: Rasalgeti	♐	7	18	34	30	6	15	27	6	250	11	3		☉ ☌ ☿
Vultur rad: Vvega	♑	6	58	62	0	6	38	36	6	212	12	1		♀ ☍ ☿ ☿ ☉ ☍
Cauda Cygni Deneb	♒	28	48	60	0	6	0	6	43	43				♀ ☌ ☿
Cassiopee Scheder	♉	0	28	46	45	6	53	45	6	2	47	3		♄ ☌ ♀
dex: la: Algenib	♉	24	28	30	0	6	47	42	6	41	36	2		♄ ☌ ♀ ☍ ♃
Caput algol Rasalaigol	♉	19	18	23	0	6	39	32	6	38	54	2		♂ ☍ ☿ ☿ ♃
Humus Alhaior	♊	14	38	22	30	6	44	56	6	69	47	1		♄ ☌ ♀
Caput Ser: Rasalangue	♐	14	28	36	0	6	13	11	6	257	8	2		♄ ☍ ☿
Palma: ſi: Ved	♍	24	28	17	30	6	1	18	♌	237	25	3		♂ ☍ ♃
Vultur volans Alkaur	♑	27	28	29	10	6	7	19	6	240	32	2		♂ ☍ ♃
Crus ſa: or: Schear	♓	24	48	31	0	6	25	3	6	339	19	2		♂ ☍ ☿
hum: ſa: or: Markab	♓	16	18	19	40	6	12	41	6	339	7	2		♂ ☍ ♃
Manſorda ſa: ma:	♓	4	58	21	30	6	7	5	6	320	8	3		♂ ☍ ♃
Umbi: ſi: Alpharatz	♈	7	28	26	0	6	26	39	6	355	39	2		♀ ☍
Umbi: Mirach	♈	25	28	27	20	6	34	17	6	9	50	3		♂ ☍ ♀
Oculi Tau: Aldebaran	♊	2	18	5	10	♌	15	55	6	61	12	1		♂ ☍ ♀

Declinatio ad Ecliptica

Latitudo ad Ecliptica

Longitudo ab initio Arietis

Ascensio recta in Equinoctiali

	♊	2	18	5	10	♏	16	55	♑	♑	12	1	
Ptolemaeus													
Carolus van Hoffdale	♑	12	58	9	40	♑	32	28	♑	105	13	2	☿
Carolus: Sequens	♑	16	18	♑	15	♑	28	47	♑	108	15	2	☌
Carolus Calb	♌	22	8	0	10	♑	14	19	♑	144	34	1	☍
Carolus Calb	♍	14	8	11	50	♑	17	9	♑	170	9	1	☍
Carolus Calb	♌	21	28	8	30	♑	22	19	♑	147	8	2	☍
Carolus Calb	♍	7	28	13	40	♑	22	51	♑	169	5	2	☍
Carolus van Asmuth	♎	16	18	2	4	♏	8	16	♏	194	0	1	☌
Ludolphus	♍	7	28	0	40	♑		29	♏	215	29	2	☍
Ludolphus filius Ludolphi	♍	11	48	8	30	♐	7	18	♐	221	59	2	☍
Carolus Alanus	♐	2	18	4	0	♐	24	35	♐	239	2	2	☌
Carolus Stamm	♐	17	8	13	20	♐	36	8	♐	254	26	3	☌
Carolus Caspar Ludolphus	♎	14	26	2	20	♐	18	36	♐	317	37	3	☍
Conradus Scheer	♓	1	18	♈	30	♐	18	0	♐	336	8	3	☌
Conradus Scheer	♎	10	28	23	0	♐	33	35	♐	350	5	1	☍
Nonnus Cornelius Nicolai	♉	7	18	12	20	♑	2	18	♑	38	57	3	☌
Petrus Cornelius Barakius	♈	14	28	20	0	♐	2	39	♐	21	17	3	☌
Carolus Dreckhay	♓	25	18	20	20	♐	26	26	♐	4	17	1	☌
Alexander Romanus	♓	21	28	17	0	♐	8	15	♑	89	17	1	☍
Carolus Clavius	♓	13	58	17	30	♐	4	12	♑	74	47	2	☌
Caspar Vopelius	♓	8	28	3	30	♐	9	14	♐	72	25	2	☌
Carolus Allenbar	♑	7	18	29	10	♐	15	49	♐	86	5	1	☌
Carolus Bar Allegonius	♑	18	28	16	10	♐	6	9	♑	98	8	1	☍
Laurentius Adrianus	♌	19	28	20	30	♐	4	32	♐	135	47	2	☍
Ferdinandus Vasius	♍	15	58	23	0	♐	15	29	♐	158	0	2	☌
Philadelphus	♎	4	8	14	50	♐	15	13	♐	177	56	3	☍

HERIMANNVS de mensura Astrolabij

HErimannus paupercula christi pecpsima: et phe
tyronis apello nuncupari cardinar aspecto Berht
oldo suo ingens salutem in dno ¶ Cum a plurimis
sepe rogarer ut mensuram astrolabij q apud nos
stratos confusa obscura a pessimis nuncupata vulgo
minime nouer: cuidam plenius describere temptarem
dgz hortatu tuo propter mestrina: tuo ora propter
pedissequam heu nulli famulantem desidia subterfugere
laudem a te possem nostrum perpulsus: prout
inertia pigritiaq; permittere potui: dum sepositis uoce
mendacem fabrorum operi manu admodum desertis manum
applicem: non lepori: non eloquii verborum ornatibus sed
intricate rei aperte studens explanationi In qua si
indocta obsequiumq; perpauca tenuitas: benigna subeat
in auribus indulgeat caritas: tenuitq; sua parcat de
lictum asscribat studio: que imberbis tua grauis onus
non poterat imperio dorso: In quo te amice ut rogo
aliq; firmet h mea semper legentis: gratiaq; ut mutuo
dent quo minus scripta simplicium utili profectu mystica
mente accipe mediteris: ut si te pigmeum alieno de
cus ratione gigantum pertinuerit: ea tue alacritati
subpeditet alios acres propositi studium mediocriter

De tribus Circulis Inueniendis

Apparendum igitur subtilissime inuentor
prolomeus mazalahara. dest plana spera: qua astro
labii vocatur. Tres primo circulos inuenire deg
Quorum medius qui equinoctialis celestis vocatur et
nonien obtinet: cuius quantitate tabule ne nimis
diuersimode ppediat: ad libitum moderari queunt
vestris A dilligenter examussitate rescriptus: in
quatuor eq̃ partes: puncte B. C. D. E. notata
Et sit B. a sinistris orientale puncto. C. huic
oppositum a dextris occidentale. D misericordie septen
trionale: E supra meridianum: D. huic opposita
regula per B. et C. punctata, recta lineam a fine
ad finem tabule deducto. Ideste ab oriente in occi
dentem. vtroq; per. D. et E: de a septentrione
in meridiem alteram. Quinq; vndiq; lineas qua
drifariam circulum dividentes. arabes Alcotor no
minant, nos radios. Hijs ita positis vnusquisq;
circuli quadrantem in. 90. partes equas diuidere
oportet hys. 24. ab vtroq; latere. C. versus D. et
E. debes ascendere: Sed ne hoc sanctis fiat qua
drantes singulos ex vtraq; sui parte. C. in tria di
vide: vt sit vnusquisq; terminus. 30. partes capiat: et
huius termini. C. quoque, in quinq; singulis partem
unamquamq; illarum quinq; partium sex de nonagenta
partibus subintelligens claudere. Ex hys quinq;
vbi quatuor vtriusq; termini C. secerne: et puncte
sexto. F. inferius G instrubi sexto inter. C. et F
vtriusq; inter. C. et G. 24. partes de nonaginta
clausas noueris esse. Postea in puncta E. et F.
vel si manus. D. et C. posita regula: vbi in quibus
ea lineam ab oriente in occidentem p B. et C. ductus
extra circulum tangat: ibiq; notatis H. impresso cir
cini pede. in A. et H. sigillatim et laterem sinistrum
hyemalis circuli centro A. et intervallo H.

ꝛcumducito Item in puncta E et G sint D. et
f. regulam ponens: et vbi lineam predictam B
H. C. tangit. notam I. assignet: nihilominus super
A et I. circino minimum solstitij circulum describat A
ꝛcumdato

De Almucantarat

His circulis ita inuentis: Quodlibet clyma
construere velis: cuius clymatis altitudinem quaeris
gradij vide: Vbi pro primo clymate. 15. Secundi. 23.
Tertij. 30. Quarti. 36. Quinti. 41 Sexti. 45. Septimi. 48. et tot partes de no. capienta a. C. versus
E. scribe: deinde ex opposito a B. versus D. unde
Verbi gratia si. nostrum clost septimum clyma ve-
lueris inuenire: sumes a C versus E. 48 partes
de. 90. superiores v. 7. 24. per quas circulos inuen-
tas duplicatas. easdē nota K. finito II Item a B
versus D tantundem. ide. 48. partes nota L. si-
cuti: et videbitur integra circuli inclusitas a
K ad L inuenietur. Plastra emisperium a K. et
E. et B. usq; ad L. in. 6. partes: et vna..ēm sextam
in. 6. tridem puncta impressis partes: et hoc so
habebis a K. usq; L. inuenialia. 36. singula
quinas partes de. 360. nam circuli partibus in
plurimum D. in regulam in C et K puncta
ponens vide quo in loco tangat linea meridiana
per D et E longe extra circulos in alia tabu
la super qua mazarolabera nouicula pō protra
ctam libet notare scribe M.: scrip non nota
bimus de C puncto regula: ad singula per ordi
ne quae de K ad L fuerat puncta tandē aliter re
gulam ponens: et ad singulas postremus prefatam
D et E lineam vbi regula tangitur annotato
denuo tremes et sexies ipsa linea notata ut C et L
puncta regulam ponas et vbi spectata tangit linea
31. signa N. facias

Quo facto: spatium huic quod inter N et M
arreptis armis in duo dividit: et in medietate re-
pro fixo cui gyrus quem Almuncantharat arabes
nominant inter tres circulos per B N C inflexo
formam spatium huic quod inter proximum signum ab
M. et proximum ab N applicetur in duo dividos
et centrum in medio signorum: alterum eidem cui
gyrus circumagis U Eadem me: spatium huic inter
terminum ab M. et terminum ab N signum mercuria
medietate. terminum emergentium debes cognoscere: singu
ordinatim per singula cuiusque huius signa interius exire
progredientis: spatiumque quod inter ipse gyrantur
in duo dividens: nisi semplicis aut integros
circulos circumagis: donec ad medium signorum
per numerum 18. arborum Almuncantharat
consumabis: sic ut ab N. distat a primo almun-
cantharat usque ad medium arborum centrum 90.
gradus quibus applicantur per singula signa amphilogram
morum inter alia quinos gradus gyrumvertit
Ab ipso vero N usque ad medium centrum A octo gra-
dus in unoquoque rhythmate reponis: quot gradus ipsum
quod nunc scribis habet alium de alio reponis
in 7. ut nunc monstratum exemplar ostendit 48

De Imeus Horarum

De nō perfectis almuncantarat amphi-
logrammis: spatium primitias duitiens tuum circulos
quod inter primum almuncantarat ex parte signi D.
ac septentrionali remanet. In horarum circulorum
equaliter describendis hoc modo U Inuito abeps
almuncantarat a parte C sumpto spatio inter
eum circulos solstitiorum diurnum et equinoctialem existit
ad lineam D A E sex minutiarum horas equi-
dissentes Sitis ab ipsa D A linea usque ad alium

mutarat ex parte B. sena in singulis circulis mi
nutis intervalla. pq inveniamus horas depictas
postea circini aperturam unius pedum tabule fige
bos: et alter tua punctum primus horis limitem in
singulis sq circulis signatura possit attingere: et ita
circulo finalem primi horis lineam. nō ipsos mos cir
culos mutabo, eademq mo p singulas horas faci
mus grabendo manu dilatando in duorsq hor
circinum prout punctorum positio poscit figendo
singularum finales lineas horarū circulos sup
singulis horis nascentur intervalla ad interiore ap
circulu contractiora: ad exteriora vero latiora que
videlicet ipsa septentrionales D A E in me
dio limitat linea

De scriptio Alhanrabuth

Tabulas circulos mensuras et perigraphys
quaternas septem sq rhythmum tabellas instituto Deo
volentes seu recte quod Arabes alhanrabuth nocant
zebra pertusa ne perforam: hoc erit nō memorie
Descriptis prius in tabula cuj alligatum stylum ne hy
circulos consedeam nq et supra quantas: ejusmodi
videlicet: hyemali et estivali solstitialibusq nō
lineis recte quas colores dixi in quor ej et supra
dimissis. colorem unū versus meridiem a septentrione
directum: a puncto vbi gnomon mihi in fine circuitus
ad punctum vbi ex opposito magnū maximus hye
mal circulus in duo dimidie: et centrū. medio
fixo: Rectam circulū mq vera hyemis ad istius
efficiatur ita circumscribe: et minimum totum nō
si gnomonis circulo: ex una ej parte diuidatur et
ex opposita per dyametrum parte magno adimit
medietatq circuli alterius sint et alter colorum

ad singula puncta intersecet. atq; per eq̃s columnas
lucam in ꝺma emisperea sed non eq̃liter dimi-
ptis congruam latitudinem in q̃ normia signo-
rum .12. et quarumcta stellarum reperiri possit
ad libitu tribue

De sparsis signoꝝ

Sparsa vero et loca ipsoꝝ .12. signoꝝ
hac modo inuenias: Magnu tibi circulum m .12.
partire: cuiuscuiq; sꝫ q̃drantis in tria D. hmoi
regula recta ad singlas .12. partes: et tibi circuli
centru ponito: et Zodyacu tue sperice circulum
vbi ad singulas posiones a regula tangentur li-
neas scribito: et ita .12. in eo sparsa: sicd non eq̃lia
esse nec; in minoꝝ emisperij sui sparsis sine si-
gna ab .V. usq; ad .VII. gna numero adiuncta
sꝫ in sinistram ordina: in maiorib; vero dex-
trorsum sparsis: tandem alia a libra usq; ad pisces
per ab equinoctiali circulo ad estimu .V. & .II.
protendatur. Indeq; rursum ad equinoctiale .69. &
.112. recte tangentur. Porro in ad hyemale .VII.
.I. & descendunt: Et in eadem ad equinoctialem
.69. .112. & .H. resurgunt. In rectum q̃ .I. et
.II. quidem prominent diuersely. alioquin arabus
ꝺe rationaliter conuenit. Ad partes vero sue Zody
corum signoꝝ in declino eiusdem Zodyaci lineas
distorquendas: ptranas .12. magnis circulis partes in
.6. rectas singlas partes partes: ad ad singlas per
eas ipsas usq ad centru tue circularis regule
ut supra ponens: et Zodyaci circulu vbi a regu-
la tangitur signans: in singlis duodeꝝ signoꝝ
sinu: in toto vero Zodyaco .72. asteriscos inuenies
singla quinos de .360. vbiq; circuli gradibus
applicatos

De positoe Stellarum

De modo Zodyaco perfecto annos elaustros

Sparsim corre in loco in alhamabur signis grā anna
clarissimarum quarumdā stellarum mire reuerentiae
ros ponendas docent Q uamuis 3ª stella in colorati
voluerus: prq in pagina subsequenti ī qua ponit. 12.
signorū gradus eadem pūm debeat prendi: et in
eadem gradu ariet in tres circulorum centra regulam
ponens: in cuius medio demonstrat stellae lucem
duxit: ppter ab eo gradu q̄ monstrat a regula circulus
tangitur tot gradus in eode maxo circulo qui in
360. diuisus est virtus mūi: ḡt eade stelle in eadem
scripsus videtus pagina: et vbi mūs ipse virtus finī
vbi almuseca regulam ponit: ergo vbi stella lucet a re
gula tangitur: vbi annus parcitus absolutus Ver
bi gratia Alramich in Zona boree signum posita in
.24. gradu. ♓. et in centro trium circulorum regula
lucabat: et ab eo gradu in maxo circulo. 65. gradus
virtus numerans: vbi ipse mūs terminatur appo
sita regula annus alramich mūs ea fine scribat Code
mūs mus in ipsa pagina singulis stellis adscriptis: pq al
ramich in ipso Zodyaco a ♓. usq ad ♑. clipeum
Alhamuy: alrabor: dilybus: et alsciaz locatur: In
parvulo vero circulo circa centrum ad hoc mūs planeta
rum ductu Benenaz: mūga: alrisf: Algol: Alhair:
Egregel: et alrugaba ordine ponit. In parte vero
equinoctialis circuli a regione. ♉. usq ad. ♌. regi
onem ad hoc notabis reducta Aldebaran: Ma
kaye: Algoze: Aldraaan: Calbalazeda: stamantur
In maxo aut hyemali circulo qui ad hoc iudem
finem ab ♎. usq ad ♐. in extremis volucllo tor
mus relinquentur Denebalgeda. Denebkattoz: Pa
nenkattoz: Alhabeb: Rugel: Alhabor. Algorab:
Alramich: et calbagragrab: Signus non adeo ve
bis repositi: nostro mūs orizonte denique pūi usq sexa
gesimum pagina scripta adscripta duos

Stelle ma strolabio formande Hec in ipso Zodyaco a ♈ vsqz ad ♓	Gradus in ♈ ximo circulo	Signa in Zodiaco posita	Gradus yformis signorum in Zodyaco
Alrameth	lxxv	Libra	xxi
Elfera	lxxi	Scorpio	xxvi
Albaini	lvi	Sagittarius	xxiij
Altahr	lii	Capricornus	xiii
Delphin	lviii	Caprorus	xxv
Alferat	lxv	Aquarius	xxx

Ste vero in puncto ♑ste	Gradus	Signa	Gradus
Senenat	lxxiii	Libra	xviii
Vega	lxxi	Capricorn	i
Alrif	lxxii	Capricorn	xxviii
Algol	lxxi	Taurus	x
Althar	lxxiii	Gemini	iii
Egregat	lxxi	Cancer	xxvi
Alrigaba	lxxv	Leo	xviii

Hec ar in equinoctiali circulo a ♑ vsqz ad ♓	Gradus	Signa	Gradus
Aldebaran	lxi	Taurus	xxvi
Malaxe	lv	Gemini	xviii
Algoize	lvj	Cancer	xvi
Aldiraan	lij	Leo	vj
Calbalaheda	lxj	Leo	xvi

Ascendens recto ab .xiii. m. F.	Gradus	Signa	Gradus
Denebalgedi	xviij	Aquarius	viij.
Denebdaptul	xxxv	Pisces	xx
Patanrattul	xxxvj	Arietis	xx
Aldabab	r xi	Taurus	xij
Rigel	xxxvj	Gemini	viij
alhabor	xxxvij	Cancer	j
alnurab	xlj	Virgo	xviij
alnumbs	xv	libra	viij
albaragrab	xvij	Scorpio	xxv

De modo alhamrabur mensuratum

Hoc modo alhamrabur mensuratum rotum vbiuscq; narrat diligenter furas perforatas ppolitj: Tedyaro tamen et partibz alterius quas dyp in stellis suis arrulerit et quada regula p pfos et virgineum ducta sechis altis rolutis: que ipsas videlicz in medio rotundj circuli possit tangere: ad eq solidiorem relutis: vt in alterius suppositum climatj per apem que altitudo variatur circumdatur: apparentibz p apertu cuncte eiusdem climatis parigraphus: arg: orasq: et alterius signorum et stellarum: ratioq horarum liquido declaretur: sicuti p ipsius artis experientia aperte manifeste fore solutibz approbatur

De partitione umbrarum

Hoc eciam ita perfecto: umbrarum q ipse nouem vidit talkarum circumdare et numeros climatum tabulas ipsius suppositi alhamrabur debet circumdedere: Primo in quatuor eq vt videbat prefate due nate solutes dundo: Dein vnicuiq; quarterum in tria: et horas vnicuiq; in sena partire: vt videbat tot umbras circum lineis recte distincta: 12. pari contineat intervalla: et vnicuiq; earu minutiorem interiq vbi prominens in alhamrabur almurj attigit: in quibus adhuc gradu discretu nichil erit, cuius diuersa almurj et horarum longitudines possit ipsius

De partitione signorum: mensium: &c.

rum in po
sita a
stro
by:

Restat postrema una totalis horae planetarum
miranda: omnibus Zodiaci gradibus: signis: mensibus:
et diebus anni assignanda. Cuius extremos circulos
in quatuor itidem aequales partes totalis circumferentia
diuisos: Eandem quoque et praedictae imaginum
mensurae distinguas: ut videlicet mensibus quidem
inter se sena adsint: 18. intervalla: unius vero circuli
unius. 72. diuisi sint: et unicuique eorum in
quinos subdiuisorum gradus quos sit. 360. applicabis
Sub his vero quinis eorundem intervallis: ubi in
unius quidque signis discrepat: eorum quibus in
scribatur: a linea recti occidentalis adsit dextra recti
ad quintum sui australem circumferentiae: intra
quam ponatur circuli gyri unius. V. et. II. Ab hac
recti ad occidentalis adsit sinistra. Q. et. V.
Inde recti ad unum adsit septentrionalis. =
V. circ. Et deinde ad occidentalis. L. VIII. et X.
recumbentium. Et omnium signorum spatium quinti ad
30. de praedicto. 364. vero unius gradus deputetur.
Sub his rursum aliud circulorum intervallis mensibus
.12. a medio fere signorum ad singulorum in
quibus scribatur: earumque nominibus insignitur
et sub his rursum aliud diebus anni: 366. vel potius
5. ad hunc adiecto duodecim. Quod si non satisfaciet
Ab uno circuli gradu ante: antecedentia: decimam
partem eius secundi: et hac quoque rursum totum
eius circuitum in. 12. et undecim duodecimas in se
nas partes diuide: singulis annumeratis quae sorte
sorti parti octauae decimae adiungatur in toto circu
lo. 63. reperies intervalla. Quibus singulis in
quibus partibus his circulus in. 365. dies diuisum
fuerit a vernali aequinoctio ad meridiem pro
gradum. V. adsit. 15. Et cuncta ascribetur circu

mensuras 14 dies p̄ equinoctium vsq; p̄ hunc annum
valeam m̄ V. mensis Aprilis habet dies 30: Maius 31: Junius 30: Julius 31: Augustus
31: September 30: October 31: November 30: Decembris 31: Januarius 31: Februarius 28: et marcus usq;
ad presens equinoctium vernales Lucam duo assumpsi
deputatos. Integrum annum recurrentes ephebos in
unum: duabus horis vernalibus equinoctium precedentibus
quarum annis accidit. hinc sic equinoctia et vernalis
solstitia nisi annuatim Adhuc quod sit hoc remanet
usq; ad centum olim revolutos mensuales: vna
vnusq; mensis distinguat. et quinos dies vel quod ex
pedit propter obdomadas videtur s. primos pro
quinarios huius distinguas: remanentibus sic adhuc
sex fiunt de mensis duobus II horis et vna prefate
rotam mensuram nostrum sic ad astronomica
vidi licet horologiorum descriptam per mensem ephemeridas
esse laborem

De quadrato

Sed adhuc de quadrati mensuratione q̄m et
alium dicunt inter occidentalem et septentrionalem
lineam versus medium equi lateris ad geometricas
demissas ortiginis ymus puncta subscribe deum
pigeos debet Quaerant. Si prefert dicunt inde
parem inter predictas occidentale et eandem
septentrionalem lineas in duo duodecim et puncto
A in vno fortes alium ex parte inter occidentem
et australem et cum alia inter septentrionalem
et orientalem in duo indem dissentientes mi
diantes puncta B et C ducatur linea equi spa
regula in puncto A et B linea rectam ab eo

demale lineā in A deinde ex A ad C regulam
pones alam lineā a sphēre tāgēte in A deducta
a tribꝰ quadratis orthogonū cōstituēs Cum omnis
angulꝰ in A alteri oppositꝰ p diagonū in centro
relatus duo in lineis orizontali a sphēre tangente
lineam Hinc due linee angulum in A. formā
dum ex ad libram lamine / in 12. ēqles partes
diuise a quarum duas ex his ꝑtibus in semis
partem / qnq; sic ꝰcipias A tabulā ꝑ ꝑdictam re
gulā / in duabꝰ primis ꝑtes ad rectā lineam
ꝑpendē / quā lateris ꝑdicti pes dextꝰ ꝓtingat
possit apparē Quis aut ꝙnq; ulnis / omnis pri
mꝰ hanc mensurandi libellū astrolapsꝰ ꝓtulit
a nugenū in huius rei usū exercuit ulnis dels
mensurā

De nōbulis latinis et arabicis Stellarum fōrmis q̄z earum

Inter nōia maiorū planetā quēd ētis figura est
est, una horarū stella q̄ arabice dicitur
Alkard sīc prima in tertio, et est in Astrologia
Postea est Alnaresch idest Astrophalax ētis stella lucida
Hanc est Corona ītra formata E lucidum qui
dicitur Elfeta, Est ultra alia alia ꝑ formā
quam dicunt Alhaire, Post quā est Alref
7 est in regno. In Auriga due sunt lucide
ores Menkeb et Alhaseth idest Humerus
et Rugel ; pes ei. Est et pegasus in q̄
habet una cabo quā dicunt Alferach.
Ticlum est ira in medio reg est una quam
dicunt Alrahan, In 8. est una lucidior ira
quā dicunt Aldebaran. In II. habentur due
Menkebalaret ; dext humer, et Ruger, ide
pes dext In Ω. Palbarda ; cor leōis
sequens et lucida Algebaha ide frons illius
et nasorum. In q̄ una perlucida Calbalagra
idest cauda scorpii In habetur una
Benebalgeda idest cauda q̄ est Dehyhm 7
est in astrologia ira Est et deneb Caiton
pathan. Caitos idest cauda cygni aialis 7
aue raro aut nūq̄ nostris in climatibus cernitur
Et est Adelem, alhabor quod ar dicitur due
tu una a nobis videtur Et sunt Algemiza
Aldnahan de q̄bus parua autem nūq̄ quas
debui preterire Sunt preter has due Ca
nahalgo 7 Rabalgazal in cauda q̄bus
Caldei sare ad sextas horas unā a nobis aue recessi
unā duas ā 3. in horas apparet q̄libet q̄rum
ad sextas horas est situs, et q̄ apparet nō videtur q̄ transeunti
in aquosis

Alturdo ⁊ quadrato astrolabij per umbram ejusdem altitudinis in plano stantis, inuenienda

Suspenso Astrolabio ☉ ꝑ radios ⁊ umbras Alhidade foramen diuersi immisse. Vide in ꝗ parte laminis ꝺ̄ham quod in .12. diuisum est per Alhidada. ⁊ quamlibet ꝑtem vel per ꝗ̄ partes. vel ꝺ̄ dy eandem laminis a lumine ⁊ medio astrolabij aberrante in oriens ⁊ occasum diuersum: cum diffinierint ipsum Alhidada, ⁊ ꝑ̄ ꝗ ꝑpendiculum in ꝗ̄ partem ⁊ gͣ̄ in diffinierit ad .12. cauete preualebis

proportionem habet

desideras ad umbram in plumbo a ſ̄ facta hor
ri meridiem stetit in dextro
quadrati latere nouies cui umbra ꝗ̄ respondet
ſ̄ vero in ſinistro, nouies cui respondet ꝗ̄ umbra
ſ̄ stet ſ̄ in dextro latere in ſ̄ a lumine ꝺ̄ dextera
ſit Alhidada, ita ut .11. partes adhuc diuersum
remaneant, Duc umbra in .12. et diuide per
ab ipsa monstrabit altitudinem ☉ una umbra bis
duodecupla erit altitudo, ſ̄ .12. umbras ☽ ☌. ad
em ꝺ̄ diffinierint, duc umbra in .6. et in
ey ſexte ey erit altitudo ☉ una ey ſ̄ ſcrupla ſ̄
altitudinis, ſ̄ .12. bis ☽ ☌. in 3ª erit ꝺ̄
duc umbram in ꝑtem: et in ey quarte ſ̄ ſ̄
erit altitudo ꝗ̄ umbra ꝺ̄ decupla ſ̄ altitudinis
☽ ☌. in ꝑtem ſinistram duc umbra in .3. et in ey
erit ſ̄ ſ̄ erit altitudo ꝗ̄ umbra nupla ſ̄ altitudo
☽ ☌. in quinta erit duc umbra in .12. et ꝑtem ſpatij
quinti Mane .12. partium inuenies partes, in ſpatij
ſ̄ ⁊ altitudo, ꝗ̄ umbra ad altitudinem ꝑtinuit
ſ̄ eam in ſ̄ bis ⁊ duas ey quintas ⁊ ꝑpendiculum
dantur in antehuiusmodi duplex ſit ꝺ̄ptus in ꝑtes

℣ S. m. 6. grade erit, deinde membra in duo ęq
ea hanc methodum videbis equa abundare, q
membra dupla est abundans ℣ S. m. 7. venit
deinde membra m. 12. et ex hys seceme. 7. quę
spatij alle. 7. partes tue, in spatij tr et abund°
q membra abundans appellata hz ea ne sc et S.
ex sępius que proporte venit sex quę partes
sępies ℣ S. m. 8. erit deinde membra m. 3. et
quę spatij ex hys nisi due partes generat, in
hz et abund°, q una membra abundans apparata
erit sesquialtera ℣ S. m. 9. stetit deinde mu,
tatio in quę, quę nisi partibz sibi erit abu,
ndo, q membra abundans apta erit sesquitra
℣ S. 10. arrogenet, deinde membra m. 6. et quę
spatij illa 6. partes. 5. genet, in spatij duo
et abundo, q una membra abundans apparata
erit ~~sesquitertia~~ sesquitra ℣ S. m. 11. erit
deinde membra m. 12. et quę spatij. 11. ex illo 12.
generat in spatij tr et abundo, q2 membra
abundans apta erit sesquiundecima ℣ S. ad. 12. ꝛ,
tu defendere q est regulare, ut nisi tuteres ꝛ,
dran in in omnes ecclos tractat duodenary q2
est membra et corpz2
Q2 vero in sinistra quadratus lucy ascendit ad,
hedda, q ascendere in zodi mia ex m. 11. sex
apparebat, deinde membra m. 11. ejus. 11. sua addi:
nata erit altr°, q altr° hic ea numero, sesquidecima
erit membra, ℣ S. 10. jussit deinde membra in quę
ejus quę sua addi: et tribz abundans, q altr°
membra apta est sesquitra ℣ S. 9. sex apparebat

dunde mebre ni mea eppr terre sit parte ni adle
vera qt alunde sit hereditia qt mebre ℣ S. 8. su,
persint. dunde mebra ni dns eppr mediatrem
jam adle: rabo cur alr: sit qualtra ē cu mebr
℣ S. 7. superius, dunde mebra ni. 7. ar. ij. S
sin septas adire: ar habes alterdem: q alr tra
d se mebra vra a eog quog septas ℣ S. 6. sup
sunt duplia mebra ar habz alterdem, q alr
duplu qt mebra ℣ Jam vero sole ni tres ctatel
sig 7) altra. 66. grade non asrendere quia
ol nō tangit albedo in superiore parte: ni
gdrat quog sinistro latere non altra. 6. grade
albedo asrendit progredient S. d q cosidem
gradu quibz asrenderat reuerent, alterdem
q singlis gradu ni diserisu exist ppendiculos
ad mebra seruant, gō ni asrensu eisdem
latero sinistry remit ni: dnt ni angulum
huic latero rectangz dextro ni ēqlatere al,
rectu quem at mebre ℣ Ad hunc ℣ albedo per
dextry latero grade asrendere, mibz ni
precte sciere cisdem proportionibz q singlis
gradu asrensul alterdem mibz ipatur: sby
autem descendere q eos ℣ albedo sby pro,
portionabitur

Quadrare cum nursore et scala almucetra docere per notabiles

Imprimis materia lignea, vel alia unde volle
um reducatur ad formam .q. parte circule
um fiat circuly in alijs tabula plana: cuy
quarta pars adequetur ĝibrauit: et illy cir
cule rectissime quarte pars in circumo: et sic
illy ĝibrauerit fiat quadratus Et nisi la
tera quadrature sparsim parcius ex una parte
protrahendo duas lineas rectas ĝstituens
angulum unius recti nisi anguli quadrature
Qui angulus vocetur A. Iterum hoc angulo
protrahatur una linea subtilis ab angulo q
drature .b. ad angulum .c. dividatur in .x.
partes ęquales: et in puncto medio ponatur
pes circini immobilis: et alius pes extendatur
ad aliquem punctum linie .A. a q° puncto ita
pes protrahere lineas rectas linie linea qua
drature que usque sit .b. ibi describe quartam
partem circuli extenso illo pede mobili ipsius
circini ad illum punctum Postea sedem illius
sinum mutuatur versus .b. et .c. et sic fiat
inter hoc in linea subtili cum protractis:
ubi pes circini mobilis tangit illas lineas
Et a puncto eam dicto linie .A. usque ad
punctum contactus linie .b.c. ducatur due lineę
et includant rectum sc. sic anguli recti

et nfrum vna quartam partem circuli prōthō
vna lineam superficialem que ymur circuli
partem circuli recessum. Et illa pro nfrum
quadrantis vbi est illa linea circumferencia
vocatur limbus. Ille due alie partes extra vna
latera quadrantis. Et sunt linee ydrantis de
xtro duo tabule parue, que sarcuibus p̄ficiat
equidistantibus linee .a.c. nfre. Eq̄les latera
ac trementatibus ponendo. ¶ Item nīt lineam
circumferencialem nfrum ex .b.c. prōthanū
linee due circumferencialis equidistantes, nūq
quas duarum alīq̄ sparcula nīt q̄ desuper
possunt in nfrum sparcus nīq̄ limbus suscipi
gradu: et in sequenti nūq̄ gradum: et sic de
nō figura. Item linea nfrum .b.c. dividatur
in duas partes eq̄les, et glebz pro linee .c.b.
dividatur in .3. et glebz illarum partium in alia
trac. Et linee diuisarum protrahantur ab alia
circulari nfrum ad alia circulare superius
duo computando sparcus in limbo. Inferior p̄
pro in limbo dividatur vna q̄ habebz p̄dictum
18. sparcorum sū portionem sic diuisa .p.5 gradu
equales: Protrahantur linee diuisiones ab
nfrum circulari linea ad alia circularem
sequentem primum sparcum computando et ceruer
go. et illud sparcum vocamus limbum. ¶ Con
sequenter diuidatur sparcus ad q̄drātē duos
digitorum et dividatur p̄. illud, et prōthā
linea circumferencialis distanciens sparcum

Divisio quadrati

Superiorem formam / videat ipse legens.

nsem a supiori ℔ hore usq; f. g: et hora
illa dividatur in .6. partes equales: et nota
prima diuisionis / et notetur hys hres
h. i. k. l. m. n: et operatur ꝯ libram tabule
p. plana. et valuit figatur in clauu vt non
moueatur de loco facto hora alta tabule
incipiat ei in ꝯ supiori .n. puncto. et pa
p hora .a. r. possit protrahi in gnem et diuersum
in alia tabula versus .s. Et nunc ponat pes et
ens mobiles in puncto .A. et alij pes
extendatur in hora .a. r. et quadrantem dor
pes gnis in puncto .A. sic mobiles et ꝯsent
horas p puncta a. h. ‖ Consequenter queratur
alij pes puncti in hora .a. r. versus .A. dor a
lij pes ferrum mobiles transeat p punctu .A. ad punctu .T.
et ferrum restringatur pes ferrum / et ferrum
queratur alij puncti in dicta hora versus
a dor alij pes mobiles transeat p horam a. k.
et sic semper quercendo punctu versus .A. in li
neam / ac / dor sic hore prothaurentur supiores /
los seu ferrum ferreales a puncto .A. ad .b. punctu
sic h. i. k. l. m. n. et iste ferrum hore horarum
sic per has accipiunt hore diei et ita secundum
sic pars ferrum mobiles semp maneat in hora
A. r. quarus ad magnitudinem veri effectus
mouebitur

‖ Sequitur ~~de~~ de
Cursore

Scat quida voluntas in spatio interrepto inter
lineas vocale in lumbo inferiori c. b. et inter li-
neam vocalem scilicet que vocat g. f. et
in illa grauitate semitonii q̄da tabula q̄ vocat
et mouetur in illa grauitate a tono ad tonum
Illa igitur tabula hēat vnā in longitudine q8. q̄.
in lumbo, et si hoc ply hoc est de bn esse vir
ginis et non notante In latitudine aut duda
in 4. partes eq̄les in quibus scā lineis vocalib⁹
q̄ longitudo cum virginis duda in duas par
tes eq̄les plicanda rotam perficiēt q rotam lon
gitudinis aq̄ distantem ab extremis de sinis
trorsum virginis dex. p. et sinistra. s. et
linea media vocatur. q. et inferius. r. Hui⁹
figure est q vna spatiola superiora in latitu
dine virginis dr. 3. spatia figurata q̄ habent
duas medietates zodiaci. in signis gradibz et
min̄ gradum. Et ista spatia interiecta q̄ ha
bent duas medietates amici in mansibz: duby:
et min̄ diebus Que q̄libet duas amici medietas
diebz zodiaci medietatibz respondebit Na
in vna medietate morat sol p vna medietz
zodiaci: et in alia per aliam Et in ea⁹
duabz medietatibz respondebit. b. inferiora
spatia: et ista superiora Consequenter
autem queritur est ponere ista in nouē spatijs
inferioribz et. 3. supiora nouē spatijs Et pri
mum in nouē lineis inferioribz vnā lineam
q. r. versus. p. Et ponat linea media

ersores sup pr nupcias. Walny grady. hubo
et ponentur. 11. grady et dimidius in tibo
p tenta est. de tenentes solos in arrere In
fine ij. 11. grady et dimidy pertin una pris
regule: et alia pris sup ponetur. a. et prior
habet una linea rubea cum pars tres spa
na inferiora: et illa superior, et illa tria spa
na correspondent signis inferiorib; V. et
superior. up. Postea a pius. 11. ½. ponetur
8. ½. grady. sic ponatur regula sic pmus
et protrahatur linea in tribs inferiorib; spa
tijs et in tribs superiorib; et erunt due spatia
alborum duorum signorum. 8. et 9. quorum
illorum eadem erit declaratio de nuc in fine
versus: versus. p. inter lineas cum punctis
et alte finem erunt spatia duorum signorum
sic II et 69. deinde fiat diuisio alia in alia
parte versus: sic tria p dimidia spatium. 11. ½
inferius: et aliud superius: et in istis spatijs
scribantur duo signa. H. inferius et ☉. superius
Item in duobus spatijs. 8. ½. grady ponantur
alia duo signa ☽. inferius et ♃ superius
Postea alia duo signa remanentia. s. ♄.
inferius et ♀. superius et quodlibet de inferiorib;
spatijs dimidietur p tria puncta. ♂. tria p sic
scribantur inferius, et nig gradus superius
sic nigri gradus nostri signorum, et erunt
tria spatia inferiora occupata et tria superiora

Iunr reman̄bur .6. spata ut̄rinsca in q̄lus
scribat̄ .12. mens̄is Quod sic negcio fiat
Videat̄ in tabula in q⁹ gradu .y. incipat
Januarij Et sup ⁊tm gradu ponat̄ regula:
et sup punctu .A. Et protrahatur una
linea tra spata ocupando ⁊ sup sup tra
spata ñferiora, Postea videat̄ in eadem
tabula in q⁹ gradu .m. Februarij incipiat
et sup ⁊tm gradu ponat̄ una caput regle
et aliud caput sup punctu .A. et protrahat̄
alia linea ocupando sta eade tra spata,
et in spatio int̄cepto inter illas duas lineas
protractas p illa duas spata scribat̄ Januarij
Et sup ⁊tm gradu ponat̄ regla et super
punctu .A. et protrahat̄ una linea tra
spata ñferiora, Postea videat̄ in eadem
tabula in q⁹ gradu .m. Februarij incipiat
Et sup ⁊tm gradu ponat̄ una caput regle et
aliud caput sup punctu .A. et protrahat̄
alia linea ocupando sta tra spata eadem
Et in spatio int̄cepto int̄ illa et lineas pro-
tractas p illa duas spata scribat̄ Januarij.
in ñferiori spatio illoꝝ trium: et in ñferiori
ponat̄ duos mens̄es Januarij: et in spatio
medio unū duorū Qui vide videndum e
si mens̄is hr .30. dies, tunc dimittat̄ in .6. ꝑs
equales: et quilibz spatio dimittat̄ unus
dies et erunt .30. Si vero mens̄is habz

31. dies / mens prox dimens̄ spatium mensis / mensis proximi / et residuum spatium dividatur
in 6. spatia / et quodlibet eorum 6. in 5. sic
prog ¶ Consequenter videatur in tabula
in 9o gradu positum Jupiter Mercurij: Est
ille gradus: et punctus A. pone2 regulam:
et protrahatur linea sic prog / et erit spatium
inter februarium / quod est 28 dies
hr. Unde per diuidendo in 4. spatia equalia
quorum quilibet valet 7. dies. Postea video2
in quo gradu V. inveni after: et pone2
regulam super prog: et erit spatium in 9o signo2
Mercurij inter dictum et dictum in
stet ponatur / sic fiet de omnibus mensibus futuris /
prout fit in tabula ¶ Et sciendum q dies mi-
ses et anni debent scribi in q mensibus
dictus scribatur mensis in medio inter me-
dias alias medietas in medio superius: ad designan-
q in dicto medietatibus dicti mensis
significandum sol in Zodiaco &c. et in dicto descriptio
¶ Et sic scribuntur numeros in per mensuras
mensuras: ita scribunt2 in per superius: et ¶ /
dicus est magnus gradus / aut sit spatia sub in- / fa /
sibus quod sunt dies in medio et. 9. huius
junct. 5. dies val. 6. val. 7. protrahantur
comparando duo spatia: et inde scribi2 mensis de /
et inter se: et huius designantur dies in
eorum inter sic spatium ¶ aut 9 dicus in

non super magnū q̄drantē pon̄ nūm̄
nūm̄ pro duobꝫ dieb⁹ vel tribꝫ ꝫ nō possibile
erit nō q̄drantē nūsorē et hoc de nūsore.

De scala Almucra

Scala almucra ſic perficitur nigrum / linea
a. k. que est ab .A. usꝫ ad nūsorem / ſ. q̄dran⁹
nūsorem habet: Q̄d ab .A. usꝫ ad .k. ſ. nō
habet nūsorem: Duc⁹ n. z. partes p. 10.
(. prout eueniet.) vel n̄ p nūero nūdo de
usꝫ nūsorē / pon̄ pes ferrum mobile: et alius
pes extendatur usꝫ ad punctū in angulo
nīj .A. et nunc ille pes mobilis sedeat ſup
n̄ que tanget dictum punctū ſeu nodū ſuper
duo puncta in lineis descendentibꝫ nīj la
tera q̄drantis Et a puncto .k. ſ. nō est
nūsor vel n̄ grauis linea nodus ni ſi aer /
reſerenerab linea n̄ lineis / ſ. est nūsor pro /
trahatur due linee recte: et nīj illas due
coniungantur due ſpacia ex vtraq̄ linea de /
ducatur in .12. partes equales / et p̄ducant
linee ad lineas descendentes: et ſpacia
inter lineas / ex vtraq̄ parte interpola
dentur p̄ puncta: et ſupra ſcribā p̄ncipia
nīj nūpēi a lateribꝫ q̄drantis: et duc
de nodo nīj artem lineam nodū q̄drantis
Deinde n̄ punctū pō⁹ clauū ſubtilis nō alligo
filū de ferro ſubtili: n̄ nīj filū extremū

ponig perpendiculum de plumbo ad altig rei
ponderate et margarete pferunt nunciet
sup filo de loco ad locum et erue ypothenusa
quadrantis circuli

Sig	mi	g	Ma?	Apri	May	Iun	Iul	Aug	Sep	Oct	Nou	Dec	Ia
H		18	18	19	19	17	16	16	16	17	17	17	19
V													
R													
II													
☉													
♌													
♍													
♎													
♏													
♐													
♑													
♒													
♓													

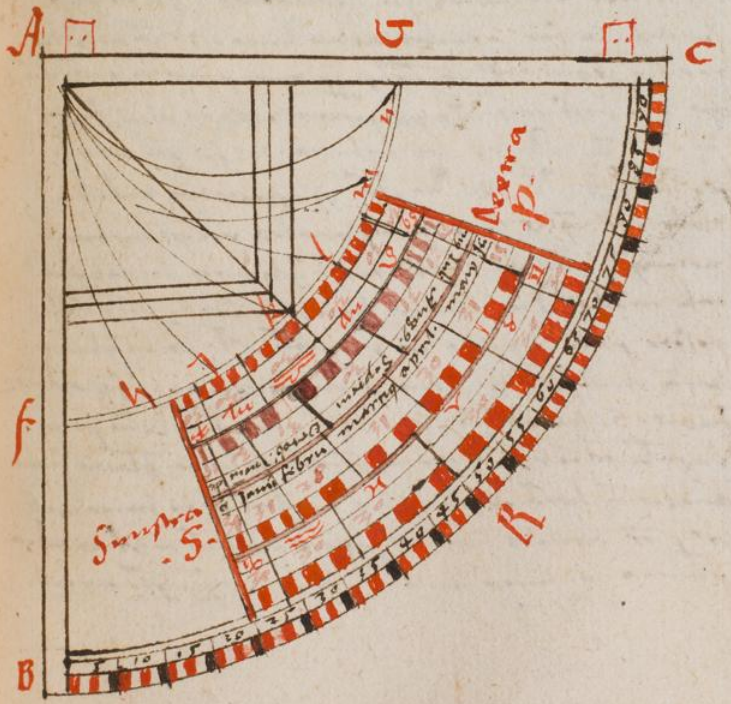

Quadrans alig Horarig

Dumsa quarta parte circuli in .90. gradg, ponta² linea .a.c. in rea cylra, et trahant² lineę rectę, ferentales, ꝙrũ, supiꝰ circa .A. cui tropicꝰ ♋ medio pro arcte, circa qđ limbꝰ. Ꝙi posita quęra² maxima declinatio ☉ in .69. hora .12. ex tabula sequenti: et ista numerentur in limbo .a.b. versꝰ C. et sup talem ꝺminũ et circũ .A. posita regla sequatur puncta intersectõe in linea .69. Sic fac in .V. cas: et habes rea puncta ꝙ ꝙ duc lineam rectam quarendo centrũ ab ex: et illa erit meridiana. In alijs aũt horis ꝙras ꝙ² for mues eleuatę sũ declinatoꝝ. Sol in alijs signis, et fac circulos ut in linea .12. ꝙ anxa tabula sequente, et habe ꝙ rea puncta correcta, ea qm sufficiũt. Et pq quęras .12. in alijs signis sc̃z .♉. II. ♌. ny zoe in linea .12. fac ꝙm circulꝰ ut in .♋. V. ꝙ. et ꝙm ꝙsequenter videbis. Hore aũt cylres sunt temporales vel planetarię nisi ꝙ; liber habeat hmõi ędrantꝰ nisi² tali modo. Dividuntur limbꝰ in .6. ꝙtes cylres posito pede circini in puncto .A. et in ꝙ liber hmõi diuisionũ sicut circumferentiæ, usq; ad rectã thebꝰ .6. horas an: et .6. pq rectas. Deinde pone regulã ad rectã .A. et ad punctũ vbi linea planetę secat diuersas horas et signabis intersectoꝝ in lineam .6. a ꝙ ♋ circulos signorũ pq pos circumꝺ in .A. et ad .a puncta, in linea hora .6. habes: et fac ꝙm circulꝰ

orizontē sig. ascendentes quadrantes Scala alterius ma
nifestius vale nō huius 4ti sed sequentis habetur ost

Tabula

☿	1		2		3		4		5		6		7		8	
	11		10		9		8		7		6		5		4	
♑	♒	♓	♈	♉	♊	♋	♌	♍	♎	♏	♐	♑	♒	♓	♈	♉
65	34	62	45	55	48	46	55	36	56	26	51	16	59	7	36	♋
62	15													5	7	♌ ♍
53	42											8	18			♎ ♏
42	0	40	15	35	16	28	9	19	24	9	41	0	0			♐ ♑
30	29									1	7					♒ ♓
25	45															♈ ♉
18	27	17	5	13	31	7	51	0	28							♊

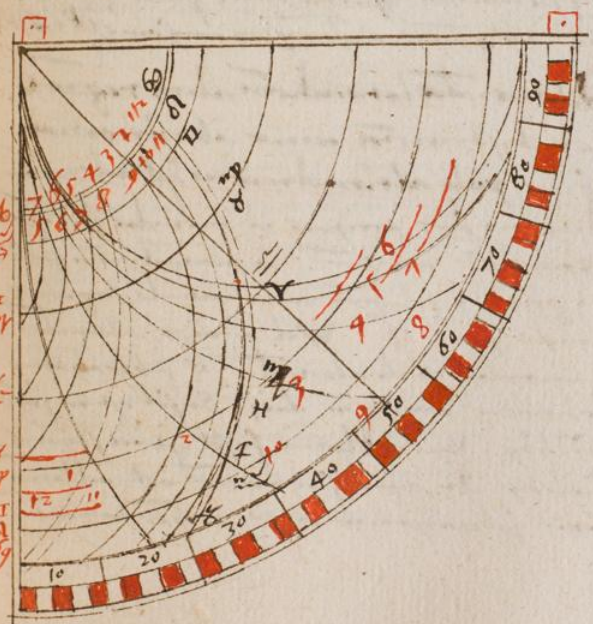

C

De vnderatibus ḡdrans

Alterdnem solis sic habebis vnū ḡdrantē ꝑ primū versꝰ solem vt rady solares ambo ꝓramus ꝓsequ. Et nota sup quem ḡdum perpendiculū radat rad. rat rdy alterdnem solis ☉ S. vo sere mꝰ gradu sor sol p mersꝑem respice in gꝰ mensꝭ sis: et ꝑ do de eisdem mensꝭ Et pone filū ꝑpendiculū p illu dem in mersare: et nota sup quod signū sub illo mensꝭ: et sup quē gradū illius signi radet filū q̄ in c signo et gradu erit sol ☉ S. vo sere dorlmarenem solis: et q̄ sic distantia abeqno reali per mersorem Pone filū sup gradū in quo est sol vñ erit cum dicta, et nō gradū in tabo sup quem radet filū: et pone filū sup lineā me dianā mersoris: et nō sup quem gradū in tabo bo radet ꝑpendiculū ymma quot sunt gradus in lineā med prima et vltima et mersam est d'no sol

Adōrendū latitudinem alterꝰ regnare et distantiā eius ab equinoctiali sine pole alterdnem ḡl rderi

Alterdnem solis accipies in meridie sole quā a principio ♈ vel ♎ et alterdnem solis hꝰ de go. gradibꝰ reliquū erit latitudo regnans sine alterdo pole ☉ Vel accipe alterdnē solis in meridie et de alterdne ⊙ subtrahatur solis declinatio eisdem diei Si sol est in signis septentrionalibꝰ Vel addatur si sol est in signis meridionalibꝰ Et quod subtractū vel additū remanserit subtrahatur a go. et hoc latitudo

regrae sunt ~~dextr~~ alterandum pol. ℣ Velis
Arcpe alterandum alicuy stelle fixe notabilis cuy
polum q̄ est in regione alterutra ni norte
et alterandum in eadem norte vel alia: et ber
alterando subtrahatur de maiore: et residuo
dnō addatur alterandum minuy, quod inde
prouenit est alterō pol. sū latitudo regrae
℣ Si uis scire horas diei in omni regione u
de latitudinem regrae sunt alterandum pol.
Argentine fere gradib. 48. ½. sūm prolomeū
et ypparchi tot gradi in hac ḡdrante: inue
prendo a latere ḡdrantis sup quod nr̄os
sunt tabule pfarate, et vbi ille minuy tenuit
bene inuenies cursoreum dōr̄ principum. V.
eidem sub cpo ppendiculo diuisa Et vbi sex
Cursores eterny ḡdr̄ nr̄os erat in regrae illa
℣ Vel si Arcpe alterandum sōl̄ in meridie
et non inuenies ppendiculum a sene in q̄ meridie
et inuenies cursoreum dōr̄ dies ng̃ inueniendi ar
cpost alterandum, si radius sub ppendiculo
sic erat sicy cursores ppetuy in alle regrae
Cum igitur Cursor fuerit sic dispositus
pone pinnā ductū sup diem ng̃ diem hora
rū hyē: et protrahe margaritā donec in
dat sup linea circumferentialem alterum
q̄ est spacium .6. horar̄, ipsa enim duarū ho
rarum sōl̄ pertransire p utrumq̄ solarium:
et nota bñ margaritā in horis qui
ipsa incidet vbi horam diei in q̄os ℞ eam

ordar sup lunam prima vna sere ralem ar
prima hora ℞. ordar supra secundo lunam
aut ℞ ar de nocte

De quadrante sue Cursore

℞. vis hre per quadrantem sue cursore
horas diei tunc accipe in tabulis ḡdrare
grad. solis, et in gradu solis in tabula de
clinationis: accipe sōles declinatos et subtrahe
a latitudine regionis in q̄ es. ℞. sōl fuerit in
signis septentrionalibus, vel adde si fuerit sōl
in signis meridionalibus: et quod post subtra
ctis vel additis remanserit tene. Et ver
gendo ypotenusa in limbo a latere ꝯt super
quod cursor sue tabule ypotenuse et pone
ypotenusam vbi terminatur nug et mane
margaritam usq ad linea meridionalem
alle cursoris sue margarite ad tale diem
et tunc quantum radius sōlis ī sine ꝯ ambo
foramina, et ī illo loco vbi radius margarite
et hos horam.

Ad hūdū horas ēqles in 4to horarum sue cursore

Ad habendam horam ꝛ Ponatur margo
rita ad signum et ad gradum solis: et radius
vel depressus ḡdrias in sōle donec radius ambo
foramina pungat et ī illa linea margarita trāsi
ens hos ḡ sere si be operetur sue

Planetarum motus per Quadratum Cū Cursore

Inuenimus horam in quadro q̄ est in cursore Equinoctialem cursores luna, q̄ martium septem / brem dextrar dur sup mūd qui in gradib⁹ in vm / bone notat⁹ abundancia cy chart⁹ in q̄ es p̄sentia rapete si sis in uno eclipt. 7 etiare pun⁹ predict⁹ luna sup. 48. gradu ab imo surse eclipt apte punctare nr̄os ppetuos ꝑ ceraw sic uersa re dur ꝑpendiculu sup p̄tem dic in q̄ horam quer⁹ et vide qua lineam cy alm̄icantarat a sinistro inferius uersū occasum tangat Qua re / cta dur ꝑpendiculu adaptet eandem lineā ex alcora parte versus p̄mulas et ubi eam tangat ꝑpendiculu: in ea nota q̄ ab h⁹ ꝑpendic⁹ umga est punct⁹ facte. Vel si ꝑpendiculu (ut apud quosdā mos est) hoc punctu nr̄os hūc in volue ad hoc ubi predicta linea tangat ꝑpendiculu Hoc nr̄e punctu nuncupo, et. nra vel p nr̄m dictu ꝑpendiculu notato, et alm̄icantar O mirabilis poter ratio Quam numeru linea gradu sinistru sole humeru obpone: et tam / diu huc et illuc ea verte, donec O umbra p̄ / nulam foramen penetret recto tramite 7 Oculo gerenti nr̄e ꝑpendiculu in umbone tenet⁹ ubi q̄tu O aplicabitur vel descendet hō⁹ monstrabit Sup eandem 3ª ☿ linea ꝑpendiculu carente, vide qua linea cy almicantarath sup⁹ tangat in eodem nr̄o ꝑpendiculu p̄tem, vel ductu ꝑpendiculi alterius q̄ nr̄ō possit ponere Consideā in hora ꝑdicta sup carcar dorsi, h⁹ q̄ tuy labor exp̄ssiorat

Ro intellectu materie de gpositione horolo
gioꝝ primo oꝛesentalium et nuꝛalium sunt aliq̃
premittenda ¶ Primo quo duꝯ debeat linea orthogo
nalis sup aliam lineam rectam ¶ 2° quo quarta
pars cerculi sue descriptor totꝯ cerculi vocat ꝛc.
ꝛij ¶ 3tio qualiter possit linea medij recti
haberi ¶ Dem volentes orthogonalem sup aliã lineam
rectam constituere signo primum punctum linee a q°
vis orthogonalem educere Dem ex duobꝫ lateribꝫ sig̃
duo puncta in eadem linea eq̃ distantia a puncto
primo: ita q̃ primum punctum distet sic in medio cor
quod facilius fiet per circinum Dem pone pedem circini
unum extremum. mobilem extendendo ultra medium puncti
faciendo in eo circumferentiam circularem occultam
postea extenso fixo sue in eadem extensione retento pone
pedem immobilem ad alterum extremum puncti circumfe
rendo mobilem: ꝛursꝰ faciendo circumferentiam occultam
et prig: ita q̃ iste due circumferentie in opposit̃ locis
se intersecabunt in quibꝫ intersectionibꝫ fac puncta
Dem a puncto primo medio in linea signato: due
lineas rectas ad quadruplex punctorum ex ultimo
intersectionibꝫ signatarum circꝫ talis linea sit,
que primus ppendiculares sunt orthogonales Re
bi gra Sit linea recta. a. b. puncta a quo
volo educere ppendiculares sit. c. signo a simi
liter. d. et a dextris. e. puncta equi distantia
a. c. ita q̃. c. sit in medio linee pone pedem circini
immobilem in. d. et mobilem extendo ultra. e.
fac circumferentiam occultam: Postea circinus non mu
tato q° ad extensionem pone eq̃ pedem immobilem
in. e. faciendo circumferentiam occultam secundam
q̃ sine intersecabit primam Et de post utrosq; ter
minum circumferentiarum due. a. c. puncto lineas
rectas circꝫ orthogonales sic perpendiculares sicꝫ

LANDES-
UND STADT-
BIBLIOTHEK
DÜSSELDORF

lineam .A. b. ut pars in figura sequenti

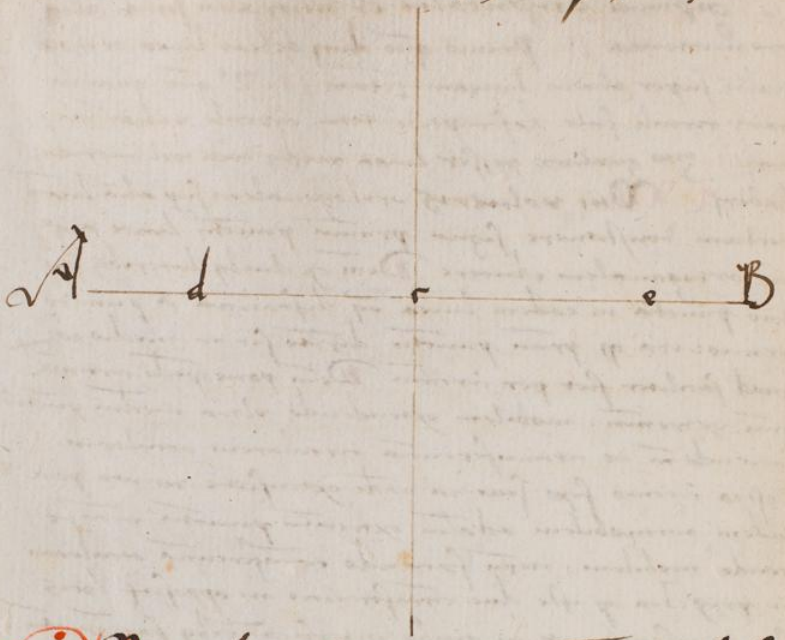

Cum volueris quartam partem circuli sui quadrantem absq; toto circulo habere pone pedem circini immobilem in puncto aliqo quem vis ystituere tuum quadrantem sue circuli: scilicet .a. et mobili extenso secundu quantitatem qua volueris habere quadrantem fac circumferentiam ad quantam circuli vel plus secundum existimationem tuam Postea fac lineam rectam a centro ad unam extremitatem circumferentie que linea sit .a. b. que erit una lacus quadrantem Postea non variato centro pone pedem immobilem in puncto .b. et mobilem extende ad circumferentiam circuli. et fac intersectionem in circumferentia circuli: que intersectio nota nota .c. et linea .b. c. 60. gradus que facto . arcu .b. c. du-

nde m duo equalia grauabuntq; quelibz pro sua q;
libet mediocras. 30. gradu arripe igitur medietate
arcq. b. r. cum centro: et in sectu talem extre,
mitatem pone pedem circi cuiusibet m. r. et cen
trabit pede sup intersectionem in arcu resectionis,
na. b. r. et h intersectio notetur puncto. d. et
tunc de puncto d erit terminus quarte partis
circuli sue quadrantis: ab illa enim intersectione
sup a puncto. d. ad centrum. a. fac lineam que erit
latus quadrantis circuli debiti figure quadrangule
quam querebas: et hec ratio est: q extensio cir,
cini faciendi circulum sexies grauatur in tali circulo
ergo semel in medietate in quarta quarte et
parte in figura sequenti

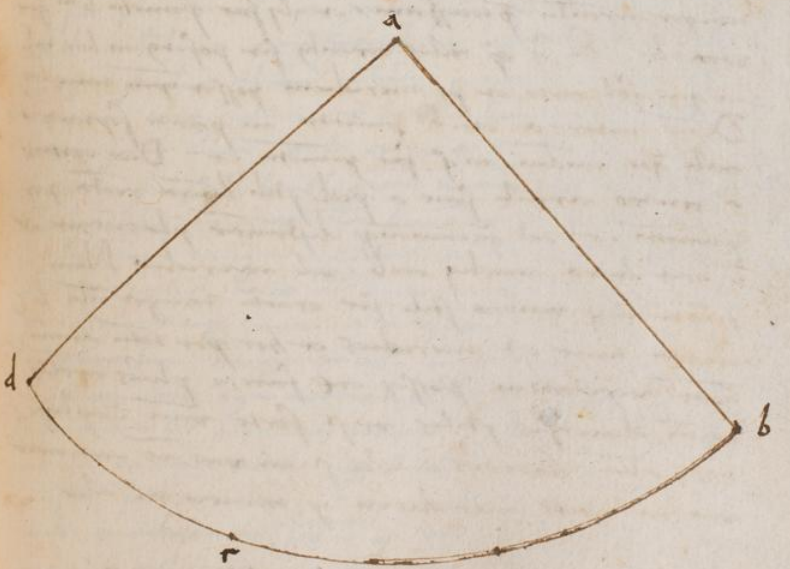

Super planum equa Canon tercius
luter elevatum: linearum medij coeli
vel meridiei si rupis mirentur fac circulu in plano
fixo et immobili in eq circulo centrum erige stilum
rectu perpendiculariter sup planu cui q fuerit sti
li equaliter distet a circumferencia circuli: tuncq
fac altitudinem ut umbra eq tota possit ante me
ridiem circulu intrare sz per abbreviatoz quo
umbra recta gnmon ante meridie abbreuiatur: quo
di mane debet umbra stili extendi ultra circulu
et de puncto umbra eq intrat ad meridiem de ta
to prefinis habebis Quo igit intrat circulu me
ridiei considera vbi (quo ad finem eq.) tangit predicti
circuli et ibi fac punctu quem signabis tra. a.
postea illo circulo immobili pmanente in stilo: con
sidera vbi pq meridiem pa umbra (q ad eq finem)
tangit circulu primitum et ibi fac punctu 2m quo
vocabis. b. Et q q talis circuli sit positq in loco tali
in quo sol ante et pq meridiem possit ipm tangere
Deinde inter. a. et. b. punctu in parte septentrio
nali tre modis inq fac punctu. c. Duc igitur
a centro circuli finis a pede stili linea recta per
punctu. c. ad circumferencia distantia placuerit et
h erit linea medij coeli, ad meridiei Nam
quotienscq umbra stili fit recta tangit illa li
nea unde est meridies et hoc per totu annu
hoat veritatem Possis aut facere plures circulos
et in diuersis stilis vt si forte unu neglexe
ris alium habeas. Sol si in eius no intrauerit
umbra ante meridiem q tunc in alio

De faciendis horologiis predictis et presertim eorum semidyametris

Canon quartus

Ad huiusmodi igitur semidyametrum horalogy orizontalis idest horalogy in superficie directe orizontis correspondentis gnomon Similiter horalogij muralis idest horalogy in superficie plana perpendiculariter erecta quemadmodum est murus vel paries etc. fiant in alia superficie plana quadrangule sive equilatere parietis recti (cui perpendiculariter) intersecta due linee longitudinis et latitudinis sibi perpendiculares et hunc quadrantem terminabunt due linee recte se mutuo ad angulos rectos quarum superior sit a.b. perpendicularis vero sit .a.c. Ita quod a sit angulus gnomonis rectus Hic habitus duodecim quadrantes in .90. partes equales quas vocat gradus: postea inde quatuor circuli equinoctiales in ista regione et hanc altitudinem a puncto .b. versus .c. et ubi terminantur muros ibi fac punctum .d. et trahe lineam rectam ab .a. usque ad .d. et hec linea correspondebit equinoctiali sicut quia lineam producit aliam rectam orizontalem per primum rationum tangentem orbem ambos latera quadrantis et latera sunt linee .a.b. et .a.c. Et hoc erit perspicuum et prestabit horologium motum: et ubi illa linea orizontalis tangit illam lineam .a.b. ibi fac punctum .e. ubi vero tangit lineam .a.c. ibi fac punctum .f. intersectionis vero in linea .a.d. signa per punctum .g. Erit ergo linea .a.e. semidiametur horalogij in plano sive horizontalis Linea vero .a.g. semidiametur equinoctialis: sed linea .a.f. erit semidiametur horalogy muralis Et potest fieri hoc modo orizontalem sicut linea .a.d. in quo puncto cuiuslibet linee volueris sicut prospicias vel distanter a rotundo quadrantis circuli per volueris hec horalogia magna vel parva, ita tu sit per linea illa tangat ambo quadrantis latera: et omnia patet in figura sequenti

Sequntur figura

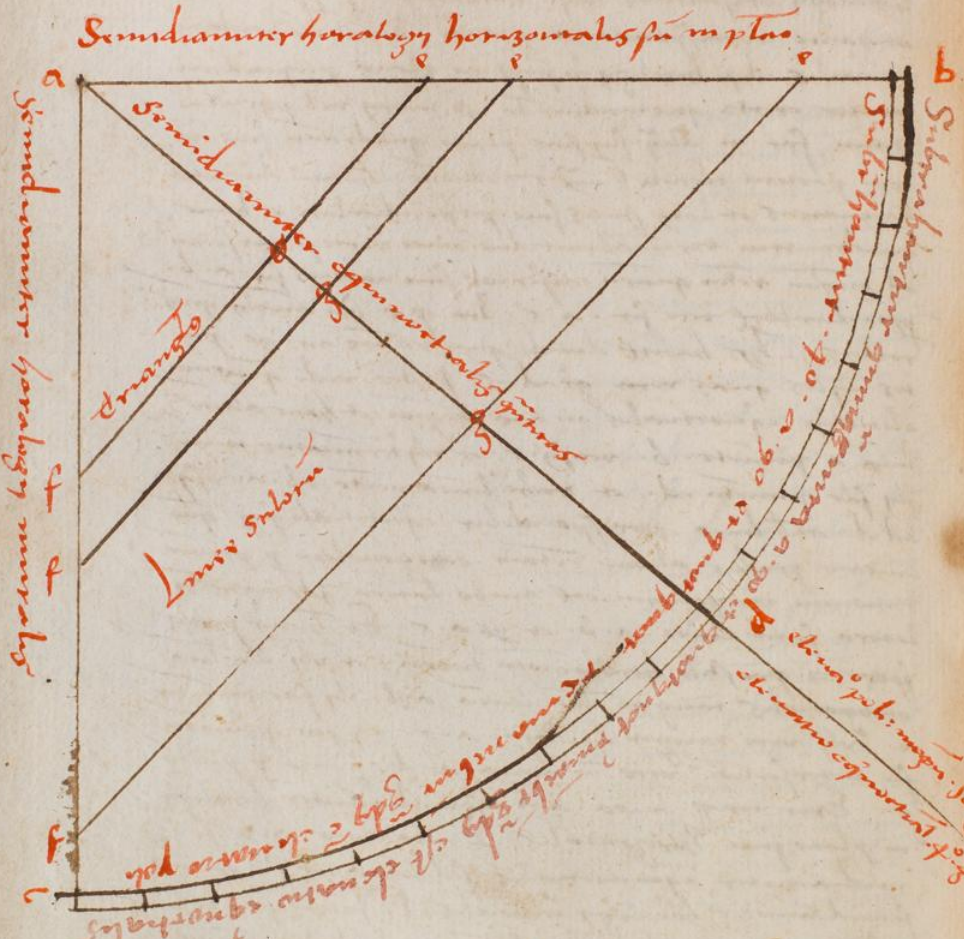

Si vis facere horologium Canon iustus
Orizontale sic in superficie plana ere
cte correspondente axi sup ferrem planam in tri
plo longiorem q̄ sit cuj latitudo et grossitudo lon
gitudinis cuj trahe lineam rectam q̄ sit a·b· et
in medio eiusdem linee fac punctum ·c· quo facto
due lineam rectam orthogonalem sup lineam ·a·b· p
primum centrum que sit ca in medio ipsi puncto
·c· ad angulos rectos: et sit linea ·d·e· Et ponatur
sup lineam d·e· describe duos semicirculos semicir
cm puncti ·c· quorum unus sit equinoctialis et c·e·
sit maior: alius maior. Semicyclorum autem horo
rizontalium duo puncta primum sumendum est
semidiametri equinoctialis sit quidem linee ·a·g· et
dividatur Semicyclus vero orizontalis orizontalis cir
cm quantitatem ·a·e· quadrantem Semidiameter
autem orizontalis murales est quidem ·a·f· quadrantes
Hos vero semicirculos terminabis duabus lineis para
llelis distantibus q̄ distantia ad lineam ·a·b· et ora
ad numerum: via p qualibet semicirculorum sit duas
per duas quartas p lineam ·d·e· sicut semicirculus
equinoctialis orizontalis et linea terminans horas
orizontis sit ·m·c· Centrum vero maioris orizontis
sit d· linea vero terminans horas semicirculum
maiorem sit ·f·g· Dein oportet semicirculum mai
orem in ·12· partes equales et ponat regula super
cum centrum ex una parte ·f·e· et alia parte super
singulas divisiones: et vide ubi regula intersecat
lineam ·a·b· et ibi fac notas Postea pone re
gulam ex una parte sui centri maioris orizontis
sic·d· et ex alia parte sui singulas notas in li
nea ·a·b· signatas et fac lineas horarias a cen
tro usq ad circumferentiam orizontis maioris et cor
in una parte sex: et in alia simili sex Linea

c sit d.c. horizontalis
zontis cubit lond
+ prodeo caput
duodecim

vno medio erit pro hora .12. et luna .d. 3. erit
pro hora .6. ante meridiem: sed luna inter
sequens versus .r. erit pro hora septima et ter
sequens pro hora .8. et sic sigiter usq; ad .12.
in luna .d. c. Postea rursum luna sequens
pg .12. erit hora prima, sequens pro hora .2.
et sic sigiter usq; luna .d. f. hy. 6. hora post
meridiem ¶ Et nota dum sic vna medietas
circuli alia medietas opposita simultanee dum
durat gnando lunas horarias p circulum
Ido gnando lunam hore quarte pg meridie
p .d. ad partem oppositam, erit pro hora .q.
ante meridie Simile ostenditur de luna hore quin
pg meridiem erit pro hora quinta ante meridie
Simile de alio latere gstimando luna hore .7. ante
meridie: erit pro hora .7. pg meridie Et hora
8. ante meridie gnanda erit pro hora .8. post
meridie ¶ D. aut vas hre dum sic horarium
dunde horas equantiales in gsalos dum sic uos
et has dum sic uos reduc pro ad lunam .a.b.
postea de luna .a.b. ad circulum maiorem: habeng
stid horologium ors horas sidereum ps dies artis
ales hz in esto .7. etate: ¶ Vel s in aliq regio
nibz eros plurib; sarcos plures nñ mm ho
rarum diu longissimi in regione nq habentes
Postea in circulo circuli in puncto .d. mensis stu
rotum et fortem rg suus non inflexg ostende
ser a puncto .f. g. debeng lunam sup lunam
d. r. inter quem dystat luna .e. f. g transeat e
Et hoc poteris facere formando triangulum de pa
pro aliq dispositog triangulo .a.e. f. vt si f
ostenditur vna q luna triangulo a.e. tangat
lunam .d. r. horologij: sed a. f. claudatur puncto

|| sig m c

a. ser m centro nostr mundy. || Q. Secundus hora
habere per istud horologium pone vel hora ipsum
in superficie plana equiter elevata deinde versus
meridiem via q linea .d.r. directe respondeat
linee medy celi vel meridiei: q.d. per versus
meridiem: r. vero versus aquilonem: et tunc
sex quarumq; linearum umbra stili cadent
ipsa est hora qua quero nisi fallebatur: q patet
in figura horology ordinati

Canon Sextus

Si voluerys facere horologium murale sup̄ emma se
m̄ pretendens scripsi m̄ sup̄ sciendum inter semper
mh̄ manere sic m̄ gñaliter hmoi. a. f. ℔
hmoi. Sed sciendum aliter accidentalis sic m̄ p
tendit sicut m̄ longitudinem linee. a. g. cuiusdā
quadrantis. Nūq̄ vero horarum ponitur nisi oppo
sito na m̄ precedenti m̄ strumento linea. d. f. sic
pro hora. 6. ante meridiem sequens vero p. 7.
a. tpō. Pone igitur. 6. m. d. f. linea. a. 7. m
lineam sequi versus. r: 8. igitur m̄ sequen
a. de alys: sic m. d. r. linea: m̄ sequi prima:
deme. 2. a. de alys. Sexta m̄ linea. d. g: scilicet
magn. f. versus occidentem: a. g. versus arcturum
r. versus nostrum. d. versus ventum aquilonis ita p
d. r. sit ppendicularis. Stilus vero nisi xy m̄ punctō
d. equaliter distans a punctō. f. g. elevabitur:
ex una parte sup̄ lineam. d. r. m̄ quarta linee
f. c. quadrantis distat. a. linea. a. f: ita p stilus
gno ad finem directe stet versus polum nōdi

Unde finis non sequens, scilicet gnā meridiei sed di
recte gnā poli antarctici, sed finis m̄ sequens di
recte gnā poli arctici: Et aliud horologium sola
cabet: sic horas: ap stilus linee ad numerum vel alte
superficiem directe versus meridiei stantis nitidi
vel nō. sic horas. ¶ Si g° vis hic omnes horas in
horologio murali q̄ te faciā duo tabule gnā equinoc
tiei versus meridiei. i. murus sic in duas. Aliud
oppositum nō debet stare vis in muro vel pariete
versus occidentem: a puncto. r. versus ventum: sed
d. vis ventum versus stilus q̄ ad finem inclusive.

mensus potest aperire p omnia circulo partem nisi
priorem sursum et partem superiorem deorsum
precedentis horologij. Omnia p patuit in figura
horologij mirabilis

Vniuersale fundamentum omn horologior ram
in muro q̄ in plano orientale vel occidentali

Describe vnū circulum ad placitū quem
diuide per duas lineas orthogonales
et quamlibz partem in sex surgent .24. ptōs or
sor horologiorum et horas equinoctiales hor est vbi
sex horas equinoctiales vocat circulū aper
te vbi ptōs

2° Applica huic circulo lineas ginginum et duc
lineas a centro circuli per signatas .24. ptōs
prius factas vsq ad lineas ginginum ex vtraq
parte. quo facto duc lineas ab vna signatura
vnius ginginum et habe figuram sibi hor est ho
rologii orientale et occidentale in debita dispo
sitione suarum horarum infallibiliter

Tertio semper fundamentum horologij ariminū
dest in plano ex quadrante dest distantia vel
elevatio equinoctialis que semp est residuum quod
manet in viginti gradibz superiora elevationis
poli in eodem describe circulū ginginum pri
mo. larg et transfer horas in linea ginginum
proxima signatas ad circulum suū: dest pone li
neale sup centrum .21. circuli: et prima signatu
ram in ginginum linea et pone punctum inter
sectionis circumferentie sue et sic vade vsq de 2°
punctū et tertio 2d

Quarto semper fundamentum horologij muralis
dest distantia elevationis poli in quadrante
existentis q̄rtā in primo circulo et describe vnū
circulum in latere altero primi circuli: et trans fer
punctū signatū in linea ginginum sibi propin
qd suam circumferentiam sic vt 2° sexte et sic
pleniste horologium muralis

¶ Pro stilo horologiorum Notandum
q̄ primū horologiū siz equinoctiale directe erecta
in suo suffisse nō hꝫ aliqua difficultatem
Stilus plani vel anfractualis elevatur per suam
verificatorem secundū equinoctiale elevatus hor.
quatragintā gradus vt in cuiꝰ insequitur
De longitudine non curatur Stilꝰ minor ele-
vatur per suū verificatorium q̄ elevatus pol
vt supra de muralibus dictum est
Stilus orientalis et occidentalis directe eleva
tum suum suffisse hor vno notato q̄ sup hos
gradꝰ ff est recta stilus longitudinem hyemalem
Item si elevatus fuerit directe 45 gradus nō
qua par erit elevatus equinoctialis elevationi
pol et ambo stilꝰ rectus plani q̄ minus erunt
equales elevatio si nō elevatus fuerit maior
45 gradus nunc ff stilꝰ minor altior est stilꝰ
plani: et de contra altior quo elevatus maior
Sed si elevatus fuerit 90 gradus stilꝰ cuꝰ
cum q̄ nunc et plani erecti recte suffisse
¶ Hys habitis q̄ premittitur dispositis pro om-
nibus differentijs possunt describi in quibus lineā
una recta linea meridionalis in cuiuslibet stilus
et sic tale quale describitur est totum fundamentum
horologiorum totum proportionis circulorum quos
trahimus pro capere Deus describe alios circulos
sup tractus quemlibꝫ in loco suo: Para primo
in suffisse equinoctialis: Secundo in super
ficiem plani: Tertio in suffisse muri: et q̄to
parum curabit q̄ intra duas grauigeras distantias
versus orientem et occidentem: q̄ facto ad singulas
horas transferantur in circulo distantie singu-
horarū et applicate vltro singula in suis centris
pelus rectissima vt cum supra dictum est

Explicit

De ꝓpositione horalogy quadrati vlis de mōte regio

Pro ꝓpositione horalogy quadrati vlis Iohis de mōte regio. Nota fiat circulꝰ ad libitum Rectꝰ dicatur Et notentur quatuor p̄ncta a.b.c.d. Centrū circuli E. Trahatur igitur dyameter ꝑ centrum ꝑ puncta a.c. Et dimidiatur circulus ꝑ rectam ꝑ centrum E. ex puncta d.b. Et cum quarta .A.b. dimidiatur in duas partes ęquales quarū ꝙlibz 30. gradꝰ notz Item ꝙlibz ꝑ. in duo dimidiatur a partes valebit .15. grad. Item ꝙlibz pars dimidiatur in ꝙqꝫ et ꝙlibz pars vz-3. gradꝰ Et signetur nūg ad ꝓta incipiendo a puncto .B. versus a. ꝙ gradus elevationis poli erunt Hinc numeretur ex ꝓta .A. versꝫ .B. maxima solis declinatio adest .24. gradꝰ nūg 3. ꝓte vnius Et p̄ncta describantur .24. gradꝰ ꝑtium. vocetur gradꝰ .f. Deinde ducatur circuli per immobilis ad puncta .A. et alter ad .ff. in eadem extremitate fiat puncta in quarta .A.d. q̄m nominetur .g. Rursꝫ eadem extremitate circuli pede posito mobile in puncto .E. in quarta b.c. fiat puncta .h. Item ad puncta .f. .h. trahatur linea recta et puncta vbi dyameter .b.d. secabit vocatur .3. Iterugꝫ fiat linea .a puncto .g. ad .l. et puncta vbi dyameter vocatur .k. Consequenter trahatur linea a puncto .f. in centrum .e. et alia a puncto .I. in centrum e Illa cui figura piramidal nōbꝫ stabit secundum suum elevationis polum aptetur

et in quarta d
et fiat puncta
l k

lineale

Pro se declarando ponamus lineale ad gradu climatis
poli arctici. ad quos habebimus intendere q̃ fuerit
ex una parte et ex alia parte ad centrum. E. Et
notandus fabricatus puncti intersectoris lineę f. g.
Unde Nota alcandro pol arctici Rome est 42.
gradu. Nurnberge. 49. Augustę. 50. Erffort
de Colonia 51 gradum quod habetur in tabula
regionum. Quare quando alcandrus inuenit a
puncto b. versus a. debet ponere unum pedem circini
ini ad centrum. E. Vel ne centrum lacereatur
modum supra ad libitum sed non ex linea et relinquy pes unus extendatur in puncto secundum
signatum in linea f. g. Quia exercitus stantes pedem
circini in centro vel supra ut dictum est nisi
frangatur ad linea. 7. K. Item pona lineale ad
puncta ambo per vagum circulus pedis signata
et trahatur duas linea transuersalis q̃ secta
latitudinem unius quia transuersalem lineam fornitur unus alcandrus pol 3m quę unum lineę
praetrando est inuenta Sic cum faciendum
est de omnibus aliis lineis nisi quod solubi ponendo
3z lineale ad rectoras poli elevatos ad plagam
et ad centrum E. precise ut dictum est et super
scribatur unus elevatus pol 3m quia linea
inuenta est ad finem lineare transsectam
latitudinem protractare Item nadus eterne
24. gra. unus una 3 parte ex puncto. b. usq
a. Item ad finem 24. gradu pona lineale
ex una parte et ex alia parte ad centrum
uerando intersectionem in linea f. g. Et
punctus intersectoris vocetur. n. paratus
vagus pes circini immobilis ad punctum. g. crabo
vagus ad punctum. n. Et mobilis pes immobil

ẽgdo extensiuus ad punctu .k. reliquy pos sur
sum versus .l. porrigatur in linea a puncto
hẽbitur in .m. Duc igitur lineã ex punctis .n.
ad punctu .m. / vltra pons pedem circini
immobilem ad punctu .g. et ducatur ad punctu
.n. sic habebis circulu ambitu Quo in tres
diuidatur partes ẽgles Et cum ã duo sus q̃libz
in partes iguales ẽgles diuidatur in tres
partes ẽgles, quelibz ẽrũ in tria ẽgla mi
nora Et tunc habentur ex toto .bfh.
equales // Deinde ducatur ex .b. lineale ad duo
puncta puncta .n. primuz videlicet ex
nostrum subtiliter inserto dianetro in cir
culo ambitu Et pq̃ non ap̃etur lineale
ad sequens punctu: et sic nostrum subtiliter
puncto inserto in dyametro circuli
circulo Et lineale in dictu est ad duo puncta
appositu sic iuncta ẽgluz a linea .m. .n. et
de reliquis punctis fiat vt dictum est et ha
bebis inter in dyametro circuli .18. spacia
sine punctis diuisuta .6. partibz spacij
circuli vnus signu celeste designat et numer
aspectuale, scz .3. primus enim ex puncto
.n. correspondet .b. / sequenti .d. sequentibz
.3. .h. et reparatorib; .3. ut secundus tribus
.m. attribuatur / alijs tribz ut .m. finis .f.
et aspectuale similatur .h. sub inis tribz
spaciis huius .m. .x. .v. .d. .II. Et hanc
sunt signa meridiei // Consequenter ponat
mus pos rectum immobilis ad linea .r.c. et

mobilis̄ pos extendunt ad alias lucas villari-
rales Et sursum in luna m. n. sunt circuli
omnibus qui ea intra diuisus est in duo q̄dra
per diametrū circuli principales Luna
ultra dubitatur quelibz partium m. 2. et habē 2
4. partes / quelibz quarum in mas et habē 2
12. partes. quelibz duodecim istarū in duas
partes dubitatur et habebunt 2 ex nro 24.
partes equales Quarū diameter mensurat
in circulo circulos q̄drantes a luna / m. n. ad
quos duas lucas trahunt 2 luce horarū
hor nū luna p̄ centrū circuli principales
est luna hore. 6. m. et p̄ meridiem
Pone g̃ lucale versus signa meridiei a. 2.
puncte luce hore. 6. q̄drantis habentis
luna et h orie. 11. m. meridiem / vel. 1.
p̄ ut de alijs puncte ut dictum est supra
de signis meridiei Luce g̃ signorū meridiei
erit luna. 12. et habentur luce horarie a
6. mane ad. 6. vesperam Si plures horas
hre velis pone lucale ad duo puncta q̄
distantia luce hore. 6. versus. k. punctum
ut habeb lucam hore quite. m. vel. 7. p̄
meridiē et deinceps si plures hre volueris
luces horarias Et scribes singulis nū horarū
diurnarū supra: p̄ meridiem infra
Et sic̄ sunt luce horarie Postea fiat luna
distans a luna. m. n. ad q̄tū distare valeat
vel ad libitū pro nota horarū / Et sit̄ . n
ponatur ep. et sit̄ . m. pone 2 / et deinde fiat

Lucca & puncto .f. ad punctu .J. m̃ ng medius
ponatur centrum pro manubrio & alter ne
extendatur m̃ puncto .I. & .f. semp
circulo circulo q̃ dūdunt m tres partes
equales vt supra patuit de circulo signorū
medio fiant ergo puncti m Lucca .J.
f. ponatur sup regla ad 3m punctu ex una
et ex alia partibꝫ ad centrū .c trahendo
lucam ad omnes transuersales vsqꝫ ad lucam
o.p. Et sic gnet tota scala erit diuisa in .6.
partes sursum lucas nō strictas
sexte uersꝫ Lucca .J.c. strictatur .69. vel sabe
prima cuius tres sūt Cras In ẽ .2. dl. In ẽ .3. mp.
In .4. ẽ. In .5. mj. In .6. f. Item
m .6. que incipitur a Lucca .c. f strictar
y. mm. pp. ff. mj. X. sub. ẽ. & duabꝰ
Item possis Lucam ad extera puncta inter
media m Lucca .i. f. sicubi ex una pte
et ex alia parte ad centrū .c. Et mutan
Lucas y omnes Lucas transuersales ad sup
fina inferiora et non vltra sep una spata
trium vni signo et sic ipleta est horalogij mu
Quod offero rationem pt transferri in alias
asserem aptū pro horalogio inscribe. vel pro
ex genere angulos ex studio semp sig no
mutandi manuum ellisa: et sic tue tūs
sales eleuatas pola q̃ plaga cel expanda
in tercia Lucas horarias sig n angulū rectū
cum sup. 7. a centro sic exeūte dz humanū ad
asserem Sig 5 de ipse superior: q sic in humanū

2 5

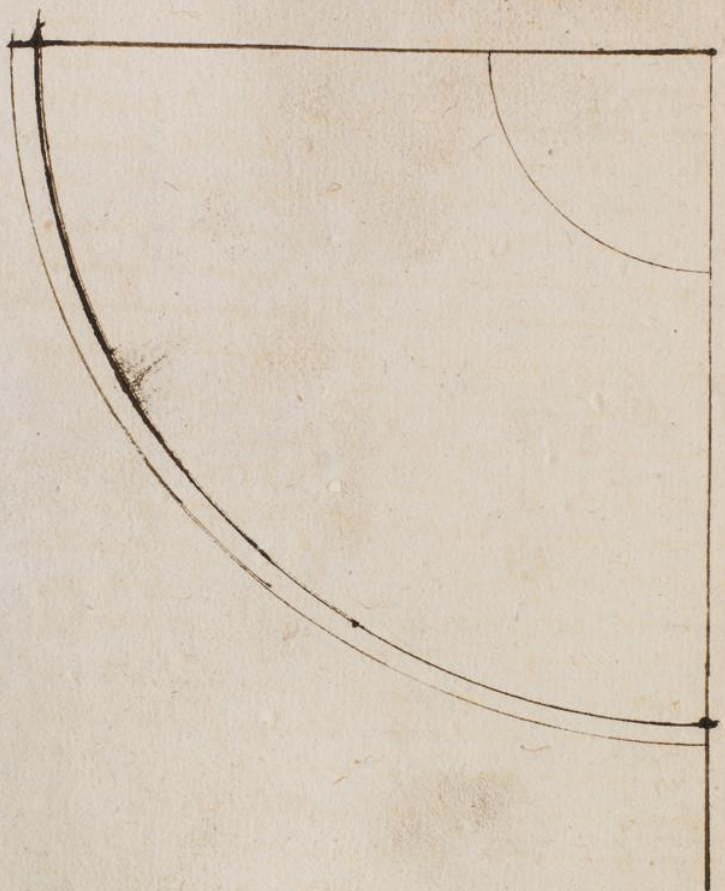

Horalogiū Horizontale

In quibus habuerimus horologiū Horizontale hoc modo
faciemus Distantiā puncti centri ad latus quadrati
horologij Horizontalis in plano recto de
scribe Cū diametro designato alīq semicirculum
per quē horarios designandos arcumenta Deinde
semicirculi arcū diuide p medium: et a puncto medie
tatis ad centrum circuli due lineam recta q̄ vo.
horē .12. Quamuis autē circuli tantū lineare debē
horē .6. vel ad minus: et post meridiē: ne fiat
Quo res ut minus expedit possit, arcū semicir
culi oppone puncto tuo, ita ut linea .12. hore adu
sus te porrigatur Sit g̃ diameter circuli in duas
equidistantes resolua: dextera quide diametri
harum .6. ad meridiē reputat Sinistra aut .6.
pū meridiem Reliquas aut harum lineas hore ad
scribes Pone filū quatratū ad latitudinem scale
et manū mittens ecclīt nodū filū ad horarum ad
uarū pole in scala signata Deinde transfer nodū
ad lineam hore prime Hēbis in arcu q̄le extēsū
inter filū extensum et latus sinistrū q̄le distantia
vnius hore a meridie, qua distantia recipe trade
et tradue ad semicirculū horologij futuri, figendo
sic alīq pedem circini in centro, puncto linee hore
.12. alterū aut circumducti circinū vsq; dextrum
in arcu semicirculi, donec punctū sit fortē in recto
horologij gnōna per duas rectas quarū dextra .11.
horas: sinistra aut .1. Rursum pone nodum ad linea hore .2. hab distantia

duarū horarū a meridie nec filū grossū largū
q̄d Hanc distantiā transfer sup aream ad
arrisericordiā horologij faciēs duobus punctis
ac ops in centro horologij repulare Dextra
quidem linea erit hore. 10. sinistra aut hore
2. Non aliter offendes reliquas horas sue horo-
logij lineas posse reduci supra retas horarum
lineas in q̄dr. ad hunc modū semicirculus
horologij .12. horarū spacijs distinguatur Cum
aut declinans estiū plurib⁹ q̄ duodecim estiuas
horas. reliquas horarum distantias hac via depre-
hendes Quarta est interrapeda quare 2.6. ho-
rarū in arrisericordia horologij in estiuo arcuj
adunge arcui hore. 6. facies p̄ pedem arcui
cuiusq̄ duobus punctis ac eos in centro p lineas
rectas repulare, dextra quide hora. 5. an meri-
diana Sinistra aut. 7. p̄ meri: reputabit le
semper interrapedus duarū horarū. q̄. 6. q̄ est
ea arcui ad hora. 6. adiuncta, s̄ ut prius duas
rectas dixeris Dextra quide hora. 4. antemeridia,
nam, sinistra p̄ meri: 8. dimetiabit Tertia
disrupta ram lineas horarias pone filū q̄dr ad
unū eleuationis pol in habitatione quā p tabulam
regionū deprehenderis Nox cū apparebit aguly
guida stella a latere q̄dr gra. ducens grauj in
fine ex tabula ligulea aut ex lamina ferrea cuius
finistra ad lineam hore. 12. sit applica ut eius
nisus in centro horologij guernat Sup̄ficies aut
angli rectissime ministratur planum horologij cui,
prorsum declinans Postea erit si liber ex centro
horologij clauus filū ferreū s̄b q̄ta angli

meridiei erigi vsus erit eidem in vsu anguli re-
ctiss umbre hoc indicante. Hactenus de fabrica
horo. nunc dispc erit tractandum hujusmodi
gnomonis seu linee meridiane gratia. Est au-
tem vulgaris linee meridiane inuentio ad ho-
rizontem modo in plano ad equidistantiam orizontis
posito describi circulum equalibus in ipso circulo
figi stilum rectum sic tamen ut centrum stili
a circumferentia circuli distet. Ea longitu-
dine sit stilus vt umbra eius tunsum q sit
in meridie una recta terminetur. obser-
uatis duabus stili umbras equales antemeri-
diana et pomeridiana quam vis utrasq ad
circumferentia deducat circuli finitas lineas
punctis ad limites umbrarum aliquis interpo-
sitis et eis diuidatur punctis medie interiores
in centro circuli copulentur q quidem recta
utrisq extensa in linea meridiana qua gnomo
in in supponi linea hore .12. horologij ita
vt semicirculi horarij ad septentrionem
spectet hoc est versus partem boreale.

Horarum inequalium

Composito horario mō̄ſtrum ſup centro
E. circūferentia ad plenū ſtra m. m. qēm
habuerat versus ſeptentriōz in tabula gñe
dicz poſite ſemidiurni arcy prolixioris
ſit capyx gne 128. et dimidy eſt ℥. ℈.
mortalis et cet hor diffinitus valias m.
nempe tmor ſō circūferentie puncte
mutante vbi ſignatura coꝫ in centro e.
vocando p rectū reputatū pone alterū cr
mi pedem a ſua exterioꝛi adhuc mu
mutari m. b. puncte relicto ad circū
ferentiā ſemendo in ea puncta. C. coꝫ
pede m. c. fixo maneat alter q̄ m. b. punct
ſcriberat versus reſidua circūferentie pte
ptinente ſemendo. d. puncta tmor inter
b. et. d. puncta. 120. precise ſtat ℥. intrepti
Quarū. 60. inter. b. et. c. et. 60. inter c.
et d. Poſtea vnuꝫ partem in duo ſubdu
dendo hos. 30. gra. ℔ alios ſubdiuiſ in
ſuos. ℥. vt moros eſt. 18. in dimidio. ℥.
in fine adiunges Item ſup eode centro duo
arcubꝰ ſimꝫ regulaꝫ ſup centro poſitas tñ
lineas de extrēo arcu ad ſinistra m. ar ad
ſua et ſua puncta ℥. duas lineas ab extō
mo arcu ad medium. 2i. in terra et m ad
ad. 15. puncta duas ab extrēo adiuncta
ad vltimū arcū lineas Deſcribendo ꝑ mū
horariū primū viz et. 11. cēr primas horas

·orem linea ñr̃ ·b· pres ·15· ꝫ· ponendo, ꝑ
2· er·p· et ser dimerps et a fine ꝫ· et
ab extremo retrosferendo puncto ad extra
e· duc linea rectam Dm fr̃ sup ·e· retro
ab ·e·b· linea ad alteram artis seruare
cup m· b· partes partes Et postea pt
linee ·e·b· huic arcui et retrosferendo
merrepta m duc rescissa sup puncto
medie merid̃ pedi nubili posito alteri
mmb m retro ·e· duc arcu circuli ad
alteram lineam Postea applica m retro
ferendo dimissa ·a·b· puncto mchoando
minus semidiametri arcy q̃ te extremi
hore versꝫ septentrionem in tabla q̃ rel
ducit ponit ꝫ 51· ꝫ· in diebus vel ꝫ· ho
ras et 26· mūt· et sup finē rete ex ꝫ
parte et ex alia parte ad centrū posita
q; nota scripta mr̃ minime limbi arcus
huic postea portiꝫ illi arcy ·a· nota illa
et linee ·e·b· mrip̃ m· b· duodes partes
ęq̃les Hinc posita regula ex una sup retro
e· et ex alia pricty sup· 90· ꝫ· ·e·b· hora
limbi m̃ cay in arcu circuli scripti a q̃ ad
lineam ·e·b· versꝫ ad arcy circuli m· b per
cutiat ptes ęq̃les Postea mutatis centris duc
per tria puncta correspondentia arcy hor· ęq̃
les r̃presentantes lineā ·e·b· meridianum
et medie nocti Et ꝑterea ·b· mūtem
grnostrabr arcy ꝑpendi super centrū qui an
meridianā vel an medie nocte Vel 7m

pp meridiana vel pp media nocte g̃ms stabit
arg̃s ad sequens q̃. am meridiana vel ante
media nocte vel pp media nocte m. d miria
bit et g̃s arcubꝫ ordine seruato procedentibꝫ
una fila ferrea in nodulo sibi adherente mo
bebitur preterea in centro c. figatur axis
ferreus cui pariter rg̃ affigitur

¶ Horologij orientis et occidentis forma

Modus faciendi horologia orientalia et occidentalia in .12. signis Radulfi Nortmanni pro horologio sequenti et precedenti versus orientem et occidentem. Ex fabrica in oriente sit. Primo trahas lineam horizontis. Deinde ponas centrum angulo declinationis equinoctialis in loco sup lineam orizontis quod centrum correspondeat in linea horizontis. et per aliud latus sue linee trahas unam rectam intersecantem lineam horizontis inferius et superius declinatas sue declinationis equinoctialis ab orizonte. Deinde trahas unam rectam sup lineam equinoctialem secantem primum intersectionis quo mouetur A. Deinde pedis mei rectum pedem .a. et alium sue pedis circinum extendas ad orizontalem rectum quod est a.m. Et dicatur punctus extensionis .l. Sup quod de signis rectum pedem mobilem manentem sup .a. Et in trahas unam lineam parallelam respectu equinoctialis .x. ad angulos rectos sup .a. in Et in hoc rectum tui quadrati sues dimittes. Deinde sequentibus tres sig. b. m opposito A. r. a dextris. d. in oppositum eiusdem. Secundos inferiorem partem circuli sig d. sa. r. in .12. partes equales. Deinde ponas unum predictum regule sup .x. et alia sup singulos duodecimos Et nota quod intersectiones in equinoctiali linea et sup eosdem intersectios trahas rectas ad angulos rectos sup eandem lineam equinoctialem Et sic habes horologium quod ad horizontem

Explicit

Sol er semper suas in quo signo sol sit p̄ca
dens umbra p̄ stylu progrē sue procedat p̄ma.
accipe angulū maximū declinantē Cancri
ry rectus sit. a. et basis sit. b. c. Deīn
ponas rectū sig a. sup x. supq lacy a. b. eqle
angli sit ei in linea. a. m. Et angulo
sic facto notetur in ea te angulo declinatis
obliquus a. c. cuiuslibet anguli rectilinei cuius
rectatis lineā et sit punctū intersectionis
latere. k. anguli Et ita capiat distantia
q̄ est inter a. k. q̄ erit longitudo stili Et eade
longitudo significabitur ab extremo parte linee
6. horē eq̄distanter. ab. a. et sint puncta. c. c.
Et fiat longitudo stili eadē in linea. a. k. ad
angulos rectos sup̄ punctū A. erit Quo facto
accipe similem angulū et pedes rectū sig. a. sup
x ut prius et latus. a. c. ponatur sup̄ rectilineos
lineę recte sup̄ punctū .7. horē Et
notetur intersectio laterū. a. c. in eq̄li
lg in puncto. x. 7. horē. et linea sup̄ punctum
intersectionis trahatur una recta orthogonalis
sup latus. a. c cuiuslibet anguli q̄ rectus
ultra q̄ terminatur in. o. Et eadē longitudo
q̄ recte orthogonalis ponat ab extremo parte
7. horē et .5. horē sig in. sup̄ lineā et orthogo-
lis radientes sup̄ eam notentur in punctis
7. et .5. horarū Et stili sic nunc notis to
gnitudine rectarū orthogonaliū alterius horarū
equaliū Et sic hos terminos coniu
gentium rectarū orthogonaliū sup̄ umbras solis in tabula

sole existente in 69. Et simile modo notabis
punctum in eodem recte orthogonaliter qui
ultra non protenditur sole exeunte in alijs
signis vt est in mensuris figure per simile
eodem modo habebis angulos diurnos siue diur-
nam declinatoz signoz ab equinoctiali quos
tu sex sufficiunt, qz in Zodiaco sit duo signa
sunt eiusdem declinatois vt est in figura
presenti hic applicata

Exemplificatio
Specimen

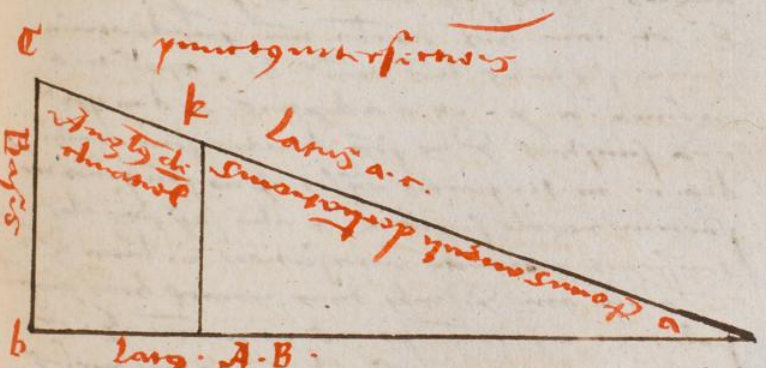

Horologium a luna declinans vel orientem vel occidentem

Materiam primo describas rectum de luna equidistantem originis. Deinde accipe angulum declinationis ejus ad quem velis figere horologium quem patens vapore per ypassim et eundem angulum in asse absconsum in vno ex latere ponas sub luna orizontem super et inferius per declinatorem angulum. Duo foramina vtrinque puncta interscindat predictam lineam. Et sit punctum .a. et super eandem interscindat rectas orizontales .a. .x. ad angulos rectos sub linea declinationis. Duo foramina ponas vnum pedem centrum in puncto .f. et alia extendas in linea orizontali .a. .x. et sit extensa ad placitum. Et nota extensionem puncti in .e. Deinde describas rectum ex .E. per .f. et in rectas manu lineam equidistantem linee declinationis ad angulos rectos sub linea .a. .f. per medium .E. et eam bis rectum in quadrantem per signabis linea ponendo .b. in oppositum .a. in linea .a. .x. et .c. a dextris, et d in oppositum .a. sinistris. Duo foramina duodas semicirculi .d. .a. .c. in .12. partes equales. Duo foramina pones vna partem regule super .c. et alia sub signabis duas lineas rectas interscindentes in linea .f. in anima aeris. Duby tunc notasti has angulos polarem rey cum ponas in centro .E. et vnum ex lateribus ponas sub linea .a. .x. versus

a. et notabis ubi aliud latus cuspidis anguli
intersecet lineam declinatoriam et notetur in
tersectus. f. Deinde ponas unum pedem ad. f.
et alium ad. c. et videbis si extensum pes
nus ei unus pedis ad. a. et alius pedis su
per lineam a. k. intersecantur linea or
thogonalem ad angulos rectos et nota punctu
extensionis. g. Deinde ponas pedem immobilem
in. g. et describas circulum per. a. Deinde
sis ponas unam partem regule supra. g.
et alia supra singulas intersectiones in lineis
declinatoriis signatas et nihas ex. g. ad
circumferentiam ultimi circuli linearis hora
rias Sicut vero dirigis sit in linea axis
respiciens polum

Si vis scire horologium assignare meridiem et
sciens eum in eadem vel alia polo huius
scias horologium erectum ad angulos rectos sup
scientem horologium prout scis assignare eius
notales et longitudines sicut eadem in linea
et est uter. 12. Notandum q. horologium
premonstrat sicut vult nos scire de ortum et
occidentem horologium dictum est. Illo in nul
tare in hac non sit linea declinans. Capi
atur go orizontis linea ad quam ex centro
eiusdem trahantur oculis linee et signen
uter sortiones trahantur go linee recte
ad angulos rectos sup orizontis. Quot
longitudines capiuntur sin angulos declinantes
signorum sic in predictis horologiis. Annotatum est. Illo in aliis q sic oppo
nitur longitudes duas lineas umbratum
inequales sic partiendo capiuntur hic
orizontes sin diversos angulos declinantes
ut dictum est.

Pro horologio carente meridiana equinoctiali et qui fatues est versus septentrionem

Sit fatus descriptas per circulum a.b.c.d ut est in figura sequenti Quem dimidias in 24. partes equales Duo fiat arcus anguli linee meridiane declinatoris. d. et nomen ab equinoctiali versus .ll. et ½. g. Et cum centro ponas in punctum .A. fixo cum linea correspondeat in linea .a.c. et notabis intersectionem alterius laterum cuiuslibet anguli in diametro .b.d. et vocetur punctus intersectionis .f. Nam linea .c.f. erit longitudo stili ab umbaly superiorly istius horologij usque et supra ad angulos rectos erecta Cum notato arcus anguli declinatoris .F. et .m. ab equinoctiali qui est .20. g. et ¼ Et ponas unum latus ipsius diametri sue anguli super diametrum a.c. Deinde movebas centrum circini angulo versus .c. donec alterum latus anguli tangat punctum .f. in diametro .b.d. Et anguli sic carentis notabis extensionem centri diametro .a.c. Et per eundem punctum gradus ex centro .c. ducas rectum horarum umbrarum .F. et .m. Duo fatus arcus anguli magnitudo declinatoris. qui. 27. gradus et ½ Et fac sicut in dictum est proximo unum latus anguli supra diametrum .d.c. dirigendo centrum versus .c. donec alterum latus

cuiscliem uigesimi nugar. ſ. Et eam ne
iubes expressionem rei in diuerso
a. r. Et per eandem expressionem de son/
bas rerum memoriam 69. 7 ne de illo /

Composita horologij nocturni stantis in fine speculi celestis Everhardi oberdurno

Volo nunc ponere vnu[m] instrumentu[m] nostru[m] inventu[m] pro habendo[rum] parare horas ad nostru[m] digitu[m] n. 360. partes diuisum p duos diametros reales se in centro cuj⁹ intersecantes Et sicut in co. 120. foraa Et sit prim[us] illor[um] foraminu[m] continges sup. 20. diem aprelis ad que terminu[m] duxerunt seq nocturnas prem elevatoriu[m] dicte tabule et sinentur firmi in loco p oppos polu[m] mundi scilicet p foramen rotundu[m] et regule que sup ipsum volutur possit videri grossior stella ursi minoris que est vicinior polo Supponatur ergo q[uo]d repperiatur p die. 20. Aprelis dicta stella hora nocte nostri videatur sub t[er]mino dicte rete simul cu[m] polo p foramen predictu[m] rete grugentur predictu[m] diu[m] 20. aprelis Hijs suppositis hora nostri habetur sic p linea dicta fiat sicut quinte diei s[ecundu]m et nostri et hora nocte nostri ap[ar]entes videatur sub dicto puncto m[edi]o et sol die. 20. Aprelis que duodecim arcu[m] nostros per equos g[radu]s quatuor p hora alias nostros: cu[m] videas ursam stellas sup semidiametru[m] regule fit cu[m] polo scias per quot tot cu

pmotor radix regula ante pmotu medie
nocts et quot post, et quicq puncta facunt
horam eqlem g° sciam quot hore sunt an
medie nocts et quot pg et qt f habim
sno qto sol radix mgnicq ipe mpossm
mo die duoby vel treby Idco sno quot
fluxerint dies a die die 22. aprit vsq ad
diem xp nocte volo hic hora Et verdez
apponatur gradus gradicj m qt sunt sol
m die 20. aprilis et g. sign sup quem
terminabitur ppinquus erit gradus medij
nocts Ita q pn in polo videtur stellam,
sm̃ntate regule possit sup illu gradu
erit medie nocte qz g° erit nocturn hui⁹ c

Annulo Ipostino Georgy Burrhbarthy

Istud nostr̃ instrumentum ꝙ nostrum⁹ scribe or/dinũ pro magnitudine annuli Hunc or/dinũ dunde in partes arto sic inscripte quadratũ . a. b. c. d. larg. a. b. longe extra circulu protrahas scilr. b. d. pro/trahe ꝙ circulu Cum ꝙz . a. c. larg nu/dum ꝙ circumferentia . nunc pone pedem circini in. b. reliqua extende sup diametrũ . b. d. pro mensura spacij a duo semicirculu erit resta . a. b. ad/tota spy diametrj ab hoc nũ⁹ .23. pres et mutua ex utraq; cruc latere . hunc ar/cum subtende cordam Et ad hunc mensuram scribe circulu alĩ quĩ dunda⁹ p. pres pro nu⁹ signorũ Cuiꝰ sup ponta equaliter distantia a diametro . a. b. posueris vide sortes ꝙ ferunt in arcu semicirculi tergi nostri instrumenti / eas resta Pone nunc regulam in p sortem ab a. b. in. c ordines sup punctũ . b. et trahe due lineam qu̇ quousq; sorte ni resta a. c. hanc sortem in semicirculo . h. ponito notatq; Deinꝫ statue circulu in sortez arcq; et dyametrj . a. b. reliqua extende in punctu . E. hanc extensionẽ sp. h. in arcu versꝫ . z. Statue nu⁹ circulum in priorem arcq; et a. b. dyametrj sortez

altera ꝑs pedem reddit ꝙ prop̃ nr̃. E
diuisionem recentem ex errore signor̃. Et
eam reponis sibi ex .h. ꝙ resectum ar̃ma
nr̃or̃. z. g Ex ꝙs reposit̃ nouis diebus hucus
per .b. usq; ꝙ restam .a.r. ea est diuisio sig
nor̃ ꝙ in annulo nostro ꝙsig latendo
De horis annulo nr̃is scribendis Ex quarta ꝙ. b.
g medie annuli ad finē d. diametru annuli
ter ꝙ longa porrigas ꝙ ꝙ ꝑsig .7. illud
dem spacii ꝙ .8. partes duodecies sig̃nor̃
quoq; ex ambobꝫ capitibꝫ longitudo ꝙtuor
ꝙ octaua partem reliquoꝝ diuisi sic
interuedie Deinceps, ꝙ 135. partes eq̃les
pro ꝙ tres partes quilibz ꝙ, 2o ꝙ tres et
ꝙ diuisio di. tribꝫ partibꝫ ꝙ tres ꝛc
Inscribe aut̃ ꝙ ab ꝙto capitis rg̃ habuerit
trem̃ suum ꝙstans annuli longitudinem s̃m̃ hꝛ
dispone capita signor̃ s̃m latitudinem cor
dis chartuny ut longitudinem latitudo non
destruat. Longitudo quoq; latitudinem assig̃nat
Dispone et eam negotio pro dignore, et erit
extrema linea .V. et. ——. medie .d. et ꝙ
ab ꝙto ꝑsig capitis: ex altero ꝙ. z. X augusti
interior hꝛ II. R. illic. F. et ꝙ supꝙa
stricta erit hꝛ. 69. illic. ꝙ. h ꝙa ab ꝙ ex
pressus ꝙ semper interig possig̃. Vtru habe
altitudinem solis ad orientem ꝙ Sumi
ꝙto luminis. V. et ——. s̃m altitudinis

ndurator. Sumo rectum quem extende ex capite
duo sedm ad mm̃ vsq; ndurat alitudo hor
nser rectq; m luca .V. et ⅔. sic absc
omes horas Cetum dat pond no quidem
a capite tang longitudo ꝑ alig respecte mtu
Sic ages m. 69. 7. ℥. Dmus post pg ul retas
luc horarum ab .V. m. 69. Item a libra
et ℥. Et est ꝓblem Q Quomodo tetam
longitudm scibile reducq; ea m se ut figura
per sua figura circa Alig duo capita simil
milia fige per medm filū ferreū Ex quo m,
strumentū pendeat ad ꝓpendiculum cui di,
stantia .a. b. puncturā nsuenit duo foram
ad luca .X. et .ij. Item .d. et .mp. mut
tras meridianam gradū solis: et obuerte sol
lang annuli gnomonis quod sint sig hyema
les, Coder mane per foramen umbra m oppo,
sitū lang graduū mr̃ hor̃ gradl Quod si vsus
instrumenti est m hieme obuerte sol latus
annuli gnomonis sid stet m gradu suo signifa
cturalis, aliud estimari aut est perfacile
Scribe quarta circuli .a. b. g. sinus chordā,
tres clausū pendentes alta norib. a. b. al
teram transuersam, a. g. deinde m. 90. ptes
numq; earū scribe ex. b. m. g. Item .a. b
diametrū mea deinde alterq; ex ꝓpdo .ij.
z. h. vsq; m limbū radientem Pone sic regulam

m lumbo sup alterdnm · V · m regnr ma
smul et sup rentrm et sortuz m · z h· lra
puncto. k· signab cmr · z· k· lnea dnarrg
rrrnb sup cm p signorm zodiaq duc dsz-
nande Hmur gō rrrtm signatr m pros
12· dmso / dnoz · z· k· lnr alas eq dsbatos
p proxos duos alz proxas qm cōtinr m
rrrnlo ab· z· k· lnr utrmz absrdnr
dsm cmr hr gnatr m lumbo · a· et cmr
ad rtm nnm arte ea qrtr ad smstrm
grngens rrrtm porq sp sors m· bg· segnr
st · Sl · et II · et per ordinm sbgnorm
et rlqs lnear dsbatos orrz qrrens
ad dxtram q et rpm rrrtm grngt· h

Horalogiū Achas

Trahatur una linea directe in asseres, lapides vel parietes, a q̄ producantur semicirculi qui dividatur per lineā diametralem.
Dividatur semicirculus in tres partes æquales et unus quilibet arcus earū in tres. Et tunc quilibet unus .5. et unus quilibet quarum duas ꝑte semicirculi nuncupabit vbi et erunt 90 gradus Postea ꝑ semicirculum unumquemlibet fiat divisio protrahat semicirculi ad lineandum calamus sub q̄ alter ad lineandum duplo pro una harariū trahatur. Hys factis ponat regula in puncturis ad unum et protrahatur linea pariter ad 2um arcum et erunt gradus 30 tunc divisio vñ vñ tabulam pro .6. hora de mane sumendo .11. gradus: pro .7. 9. et sequē tabula infrascripta.

H	6	7	8	9	10	11	12	13	1	3	4	5	6	Hore
G	11	9	8	vñ	vñ	v	v	v	vñ	vñ	8	9	11	Grad9

Notandum pro ypso cuiuscunq; aptet assit quadrangulares et dividat postea ꝑ obliquum sq̄ ans ad angulum et supponatur cuiuscunq; cuiusq; ꝑsonā hac doctrinatur, et nō de hō horalogio

Hermanni Horalogii ad modum cetndry

Quoniam quedda simplex et parum va-
rieby horalogia nostrorum quod in modum
veteris et cōis grossiendum pale seu cuneidry
formate aut sussperssim in superficie nostrorum
orizontaliter affixa, et circumcirculo, hz southry
pū p̄ gnomē in lacteo lineatos p singula-
signa vel musis umbra sua veras magis
et determinat horas Cuj mensura prout per
astrolaby ratioz potuit inueniri, sū usitata a
nostris sr̄is nostrabo nby describere
Primus vero circulus cuj in sena mīnalla
ducitur a sinistro dorsū huius duodecim hor
serus signis in quby duos nostros adsc. ℔
ens. X. V. d. et II nostrabo, et inde procur
rens, reliq̄ sena dorsiferatim eodem duorum
filis in quadratur duos sparsby repulo. 69.
uz. II. Ω. rhamo. np. V. H. libre, cōgrue
scripsi. f ℟. ℣. Deinde p in medio singlor
signorum singula meridiei ordinat: prescripta
sex signa mīnalla in duo eodem ductu
ut prius lineis singula duodecim: et ita sr̄.
in toto circulo intervallos efficiet: Primi
horā quod uz signorum postrema et ℣ pri-
ma sinistri: deinceps usq̄ in my medio
solstitium hiemale singet deputo Septimi
huius mīnalla lineamus et cuj spacij
nouemby sinistrum Quartu in quinto se-
cundo et octoby: Sexto et septimum
martio et septemby In quarta mediantby

hora ascendentis circuitus · V · et ℔ · minuta
sunt ☉ dicit autem in nativo Aprile existente
gaudet · Venus · et ☿ unum teneant et Iulius duo,
decimum quod restat: quod vij extra ☿ et
♎ · prima gaudet · Luna in ♋ stans in medio
in solstitio erupcionis ☽ ♄ · ♃ · ♂ · mercurialibus hor
nis perstans et mensis destruens · finalos
singulorum duj horam hucusque ex asscensu
et descensu ♌ dominum sui nostrum debes
nuncupare · Sed ne laborem nobis scrupulosi
queremodum admittas, quot ☉ dies in suo regis
hore in oriente nostro ♌ in rigis signis
mensis intra ascendat: breuiter sciat astro
logus experientia potens apprehendere in ♌
vera formula describam

Primum · ♈ · hora prima et · ♍ · finitur · ascendit
♌ gradus 5 · 2ª et 10 · hora ☉ dies · 9 · tertia erit
hora ☉ dies · 13 · 4ª et · 8 · ☉ dies · 15 · Quinta et · 7 ·
hora ☉ dies · 17 · Sexta hora ☉ dies 18 · In medio
eiusdem et sagittarij hora prima et ♍ · finitur
ascendit ♌ viam gradus 5 · Secunda et 10 ·
hora gradus · 10 · Tertia et nona hora ☉ dies · 13 ·
Quinta et 8 · ♄ · 15 · Quinta et · 7 · hora ☉ dies · 18
Sexta hora ☉ dies · 19 ·

Primo · ♐ · et ♒ · prima · 21 · ♄ · finitur · ascendit vel
descendit ☽ ☉ dies · 6 · ♉ et 50 · ♄ · ☉ dies · 10 ·
Tertia et · 9 · ♄ · ☉ dies · 15 · Quinta et 8 · ♄ · ☉ ·
18 · Quinta et · 7 · ♄ · ☉ · 20 Sexta ♄ ☉ · 21
In medio ♒ et · ♓ · ♄ · 1 · et · 11 · ☉ dies · 6 ·
et 5 · 2 et 10 · ☉ dies · 12 · Tertia et · 9 · ☉ · 17 ·

4 · et · 8 · ḡd · 2j · Quinta et · 7 · ½ · gra · 23 et
5 · Sexta hora ḡdy · 24 · et 5
Luna · X · et my hora · 1 · et 11 · fumeur ☉ a l
scender vel descender ḡdy · 7 · et 5 · ♊ 7 l°
ḡdy · 14 · Tertia et · 9 · ḡd · 20 Quarta et
8 · ḡ · 25 · Quinta et · 7 · ḡ · 34 · 28 · Sexa
hora ḡ · 38 · In medio X · et — · hora · 1 ·
et 11 · gred · 8 · ♎ et 10 · ḡ · 16 · Tertia et 9
ḡ · 24 · Quarta et 8 · ḡ · 30 · Quinta et · 7 ·
gredy 34 Sexta hora ḡ · 36 ·
Luna · V · et — · hora prīa et 11 · ḡdy · 9 ·
♎ et 10 · ḡ · 19 · Tertia et · 9 · ḡ · 28 Quarta
et 8 · ḡ · 35 · Quīta et · 7 · ḡ · 40 Sexta
hora ḡ · 42 · In medio V · et — my ·
hora 1 · et 11 · ḡ · 10 · ♎ et 10 ḡdy 20 · 5 ·
Tertia et 9 · ḡ · 31 Quarta et 8 ḡ · 40 ·
Quīta et 7 · gra · 46 · Sexa hora ḡdy · 49 ·
Luna · 8 · et my · hora · 1 · et 11 · ḡ · 10 · Secunda
et 10 · ḡ · 22 · Tertia et · 9 · ḡ · 33 · Quarta et
8 · ḡ · 44 · Quīta et · 7 · ḡ · 51 · Sexta hora
ḡ · 4 · 54 · In medio · 8 · et 8 · hora p°a
et 11 · ḡ · 10 · 55 · Secunda et 10 · ḡ · 20 · 5 Ter
tia et · 9 · ḡ · 35 · Quarta et 8 · ḡ · 47 Quī
ta et · 7 · ḡ · 56 · Sexta hora ḡdy · 7 60
~~Luna 8 et my · hora 1 et 11 ḡ · 10 Secunda~~
~~et 10 ḡ · 22 · Tertia et 9~~
Luna · 7 · et — · hora · 1 · et 11 · ḡdy
10 · et 5 · Secunda et 10 · ḡ · 23 · Tertia et 9
ḡ · 36 · Quar et · 8 · ḡ · 49 · Quīta et 7 ·
ḡ · 59 · Sexta hora ḡ · 63 · In mo · II · et 9 ·

hora 1ª er 11ª ḡ. 10. 5. ☿ er 10ª ḡ. 23. ♃ er 9
ḡ. 33. ♂ quarta er. 8. ḡ. 50. ☉ sexta 5. 7. ḡ
51. ♀ sexta hora ḡ. 5ª. 5

Sunt. 69. sine ascendente hora pa er 11ª ascendit ♌
vel descendit ḡ. 10. 5. ☽ 1ª er 10 ḡ. 27. 5.
2ª er. 9ª gradu. 37. 5. ♄ quarta er. 8. ḡ.
50. 5 ♃ quinta er 7. ḡ. 61. 5. ♂ sexta hora ḡ. 66.

Hꝯ ꝛa presentet in plana tabula quarta
arcus partem debet fixo centro A integro
semidiametro extra arcum deorsum linea ut vos
patuit, et vna pars in 5. subdendo: et vt
sint astrolabij quadra in 90. sit diameter
duo foramina. ab ipso centro A ad ☊ Caranistros
a Kathetus deorsum sumpti arcus et deorsum
pendens linea quemcunque rectum angulum
efficiunt. in de ipso caranisto nota impressa
secundo. quam longitudinem semidiametri deorsum
quemcunque ꝛpꝛ quadratum mythecum in
huiusmodi volo, et ab ipso nota deorsum per
pendicularem lineam a Kathetu ꝛ deorsum
deinceps: tractu ipsi longitudinis: quam postulat
quis mythecum pendentis ☊ Lehmy regulam
in plenum centrum sui mythi A. cum pri-
mum gradum de 90. quos in arcu ꝺ̄ dno cir-
culi ferrum a parte caranisti pono. Et ipsi
super deorsum ꝑpendicularem lineam, ubi a
regula mensuratur in mythecum designo. ipsi
deorsum descendens ad singulos y ordines
sequentes gradi regulam a prestino angulo
A non mutam pono. a ad singulas positiones
pars linea ordinatim ubi ea regula mensu
signos mythis nota usq ad 66m. gradum
et ipsi sunt in altitudine mundi ꝑ deprehendi aptos

Vt
ut ℥ luna perpendicularem horizonti
66. gradibus ℥ signatum pro epis nostrorum
a fronte ℞ deorsum longitudine arripies
in singulorum signorum et incensu motus
quor ℥ dy sol in suis regib horis ascendat
in p̄sentiarum formula assperto et quatuor spatiis
unius gradus ipsorum in hac luna a retrusis
℞ deorsum explicitur: tandemque spatiis ℞ longitu
dinis ipsius ℥ nostrorum a fronte ℞ deorsum
dimittemus. in luna ℥ epis signis vel mensibus
mutatis ascendentem eiusdem horis tunc suis
Ut ex gratia In ℣. mitto: in fine. 6. hꝰ
ascendit ♋ grady. 18. ℘ cum ℥ spatiis in supe
dicta luna a retrusis usq; ad finē ascendentis
grady ymaginor tantumdem in luna ℥. ℔
ordinatur usq; ad finem. 6. horis ascendentis. et
in singulorum motus signorum et mensium singulis
horis veris nunc numeros primos displicuis
simus in regib horis suis a primo ad primum
oblatos lucas et ℣ inventa decernentes
charta postulatur deducendo: Horologij huius
mensura ascendit
Ut ut manifesty appareat opus veritati
quaerentem predicto⁹ in 30. diuisa, et perpen
dentes de luce in horologij huius pen
dentem: et 66. ℥dibus ut dixi ℥ signatum
subtrahimus de ℣ signum, ut ℞ in eodem
et unum ℥dium in signum ℥ formula assumpte
horarum inter valla ℣ singulis signis ascen
sos motus valentium

Longitudo Gnomonis
Apothema
Septima
Sexta
Quinta
Quarta
Tertia
Secunda
Prima
Meridies
Ortus
Occasus
Septentrio

Hec mē mensurare hugh oratorem instrumentū
verse ad nostrum signum et mensis huius scotho
ad ⊙ gradu scispende : et quotiēs hora sumatur
quotienscunq; tangent umbre quas non dubium
adesse ¶ In hac arte horologii sc. 12. primarie
signantur et mensis intercalles, tremdecime
nebo adiuere : quarū mensure quia diu destruc
uere : rigi erecti corpis et in plano stantis
alumdum per umbra cuiq; facille poterit mensu
rare ¶ Cum enī in re in plano erecta et
per umbra triangulu arrogatum effingit,
¶ quicq; in hac subtilem instrumento triangulum
umbra scothery vocat. quarūq; proportionem
scothery ad umbra a se facta hucusq; credem
fuit dubio numerata. planetes ad corpa gdlz
quod umbram cadit adimebat. Quarū in xrō,
ostendo duo vertes partes scothery esse. 7. 6
s. 4. 3. dimidia bessis. dodrantem, deximi
tertiq; cq; Verum arte cq longe diuersum, et quotiēs
sit perscrutare cq ¶ Duplū q; ad triplū, seu alter
quadruplū habendus cq : mensura diligenter notā
discernere, ut inde ad ipsas diuersas scothere
umbraq; lineas sole in ipsas cadente : p ipsius
ipse et umbra cq admodū breuis, non possit
apparē ¶ Nam si ad sextam scothery partem
vndecq ipse perueniat : planetes numerato
ad altum et q umbra cadit sesquiplū erit : s ad
quartā gdruplū. s ad tertia triplū, s ad dimi
dia duplū, s ad bessem, sesquialtera, s ad do
drantem, sesquitertia, s ad deximam sesquiquarta

C. ad unum longitudinem superbiri p̄ magn
equales sunt, S. ad duplum, subdupla, C.
ad triplu subtripla et ita in ceteris

Practica sans facies ad ꝓponendum horologia annularea ex quadranto sup̃

Primo si voluerimus ꝓponere annulu per que sole ꝓtendere horas ꝓnostrare valeas nr̃ig̃ regione ꝙ rpc tr̃a humali ꝑ ſtrea l. et ꝑ hora oratur et ꝑ ondar ſtl Recipe lunica bluebo ſranc̃a vel ligni aliquid bene ꝓlan̄ ſanus quadrantis ꝓtra dunde nos cum in tres partes ęq̃les et ꝑ ſtrea ꝓtra cum in tres partes et ꝑ ſtrea ꝓtra ducas in quig̃ dunda et ꝑ ſtrea ducas in duas et erunt 90 et in ſtrea ꝑ transeat ſuny ſolar et ſic angl rect A 29 B 30 C Et nō ꝙ omnis hore diurne ſunt ꝓ centum ꝓtractus (ꝑ) in figura ſupra ꝑ

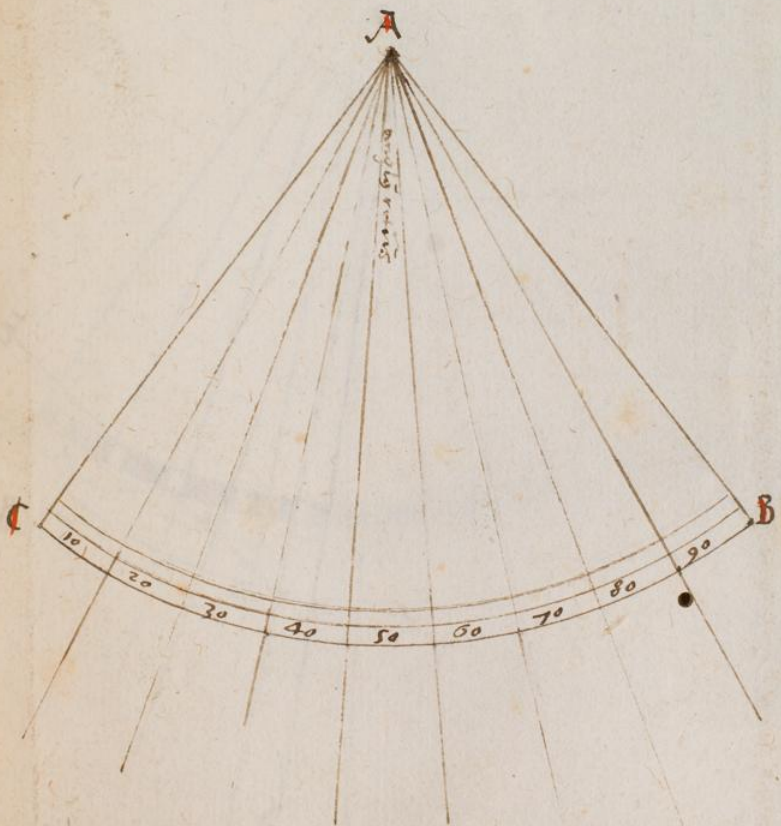

Habuto quadrante accipias lineale et pone vnu
extremitatem lineales sup punctu A et alia 51 gradu a punc
C ad punctu B. et vbi finis fuerit 51 gradu pone alia
extremitatem lineales et protrahe linea rectam et extendas
a illa erit principium duodecime hore et principium hore 69
hor est C anoy vt nisi prebeat et vocatur a linea d
Vel sic Numerer 33 gradu a punctu B. usq C et vbi finis
ty fuerit 33 gradu vbi fac vt prius dicu Deinde abscide gradu
A vbi re linea intersecuerit gradu sup protrahat linea
transiens diametraliter versus finem quadrantis et vocet
ista linea E q erit linea 69 seu ostare Erit erit ista lin
ista diameter annuli vt nisi prebet nostrum figura

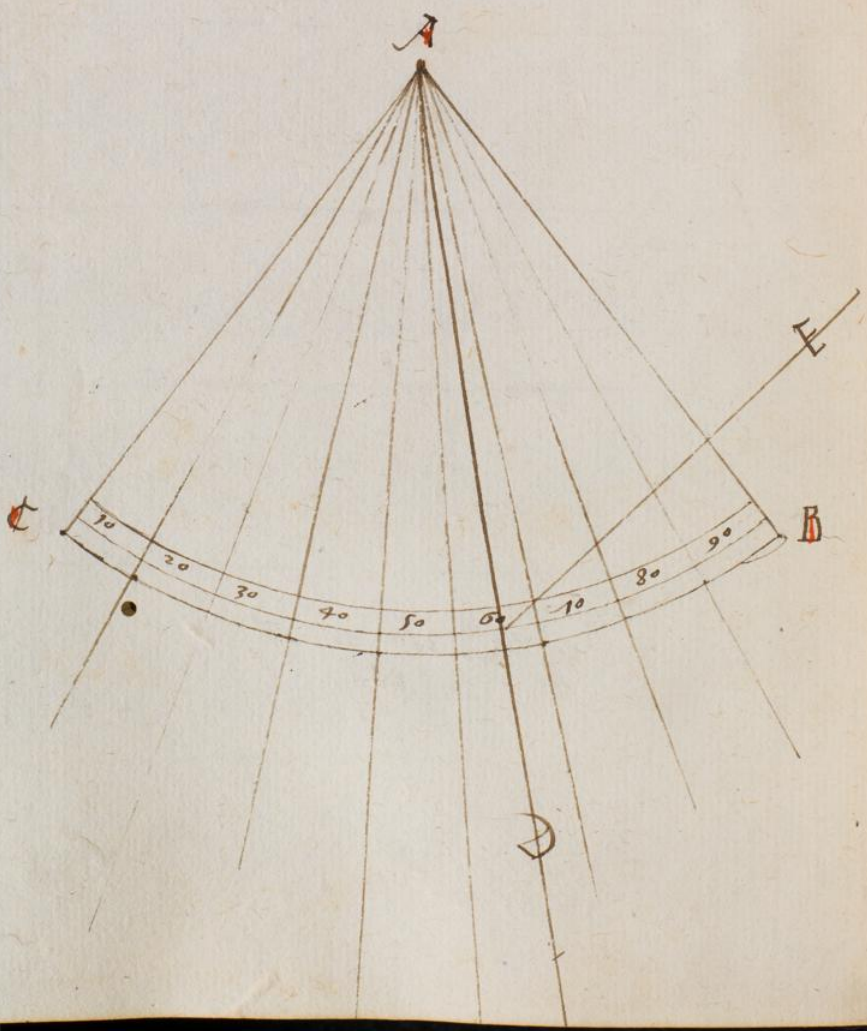

Pro autem parte recto 69 seu estatis minuto
denim capio tres puncta horaru quadrature ad aduntu
opponendu p̄ minutos per lineas gradu gradus
quemadmodu sup̄ huius formasti Et linea q̄ tuli
per gradu quinquagesimum septimu est principium 12
hore et linee 69 cum 59 gradu est p̄im̄ puncti hore
tertie et hore est 62 gradu Sexagesimu sexty 3 hore
1 quarte et ormes quite hore in 15 gradu Sexte hore
in 89 gradu Septe hore p̄me in gradu 88 et ormes
8 hore 90 gradu m̄ in fine sexte

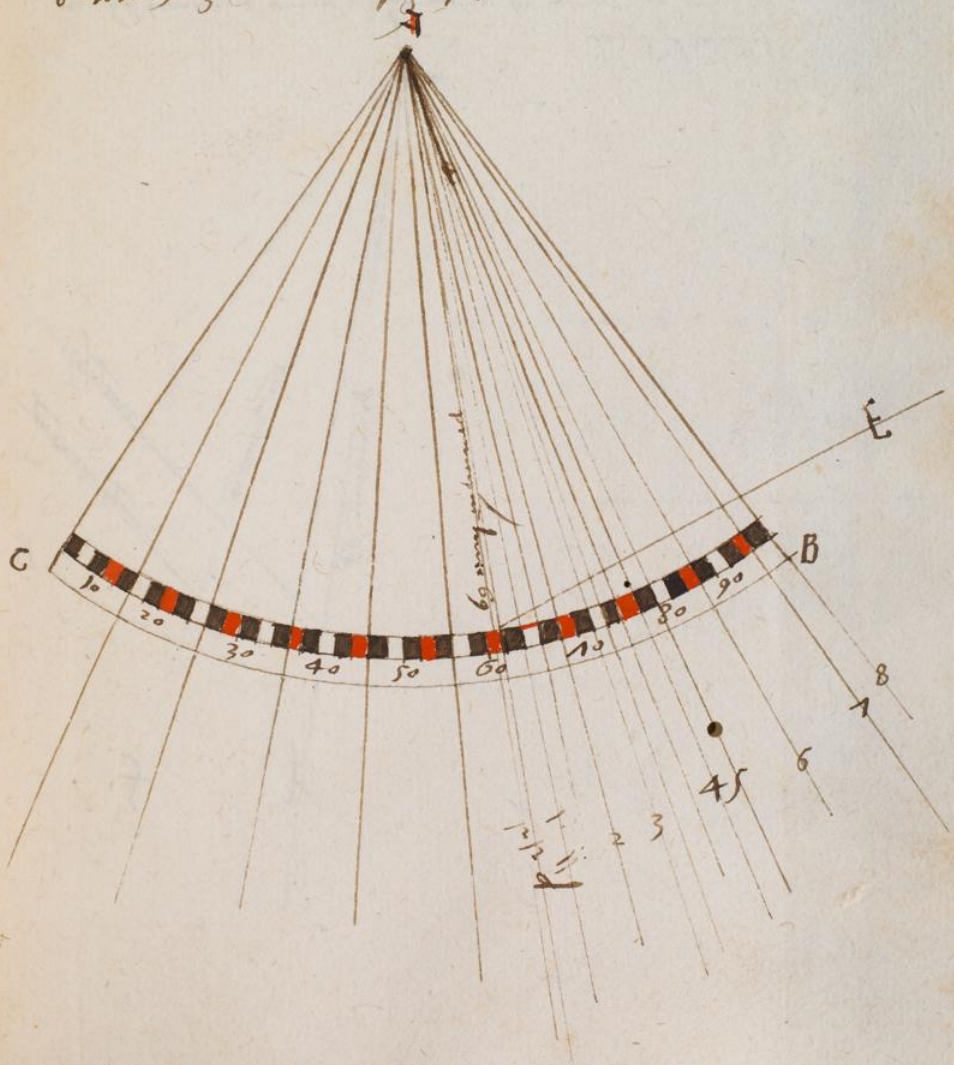

Habitus et mutentis sic horas in recto 69 et
in predicta figura patuit postea mutando recto
equinoctialis q̃ sic hore cęles hor est equinoctialis
permutet ad ãnulu vt nũc probet Equinoctialis enim
recto mutatur hac mo 69 mutãt 69 gradu a puncto
b. versꝰ C. et notetur punctu illo mutatu et vocetur
ff. Deinde protrahat hũca annulu que secundu hũa
69 vel primu hũe 69 q̃ ibi est distãs a puncto a versꝰ
ad punctu. ff. deinde protrahatur hũca diametralis ad
hũca 69 et vocetur g q hũca sic facta et equinoctialis
po. in .c. hũca eq distans a hũca Cancri vt in
sequenti figura

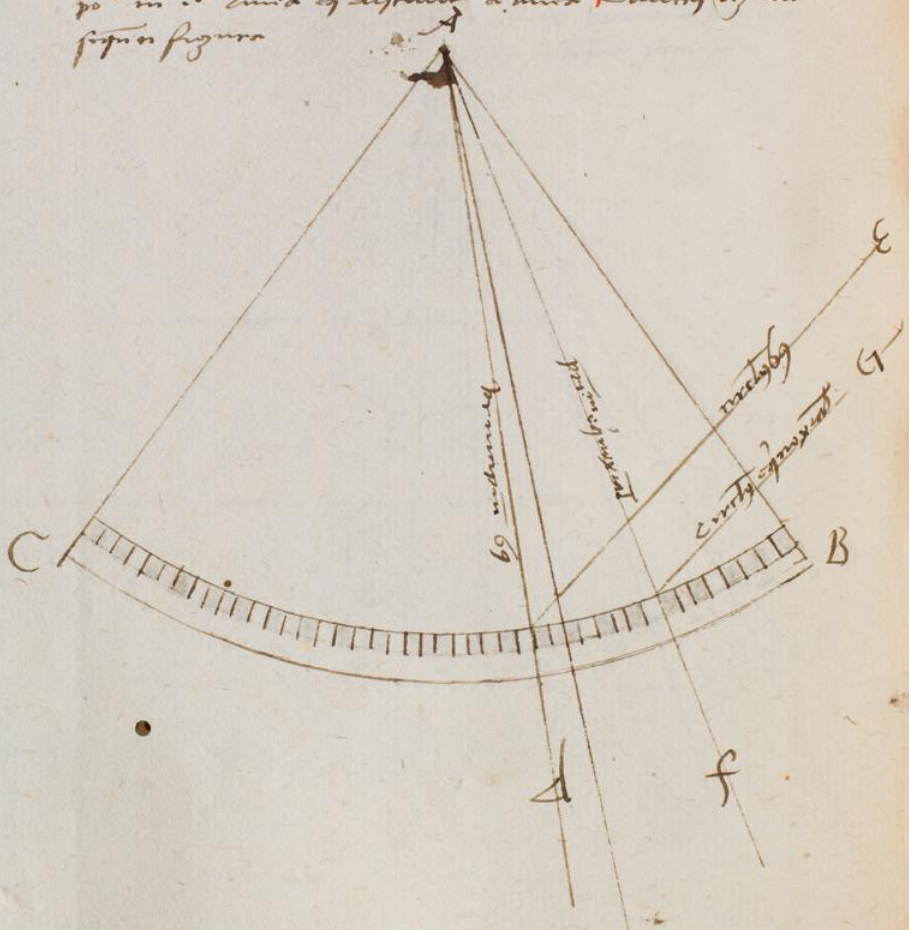

habeto et facto puncto Equinoctiali numerando
sive horas equinoctiales ex quadrante y modu tales
sic q̃ 12 horæ numentur equinoctiales in .b. gradu
quærendo a puncto b ad ☾ et a puncto f. est 12. hora
Vel dextrarsum q̃ quæras ab illo puncto ☾ ad punctum
b numentur 12 horæ in gradu Prima hora est in 13
2ª in 16 3ª in 19 gradu 14. 82. 5. 86. 5.
q̃ Et est q̃ long numq horarum circi equinoctial ☉ mut

Habuus ystus et nuetys hores Cyrcly equortial
a vr u procedu figura pre posita cu nuetudus
Z per sue hore nuemutur hor ost hore oriet. L. ad
gponendu autu vr u f probet Cyrcly cu .L. u
uenitur ste nuetur a puncto. C. usq; ad .L. b. 89.
gradu et notetur u ste gradu puncty sup vō H
Et protrahatur linea a puncto A ad punctu H
et iterato protrahatur linea dyametralis sup linee
69 et equortales ad finem quadrature vt u q de-
stat ab equortali, et linea ista vocat. I. q linea ste
facta ē nuenta Cyrcly Cuius linee vsq; u figura

Bes oriet sup 69 equortal et Z

Habita Luna · Et restat adhuc mucurre
horas vrnly Et per mm rtum Nam · 12 · hora ē in Sdm
Sj · Terminj prē hore ost in 8z · Terminj 2ē · in 85
Terminj 3ē · in 81 et vltimj 4te in gradu 90 vt Et sta
Iste ost vnj ḡdrantj recte precedentis Na os debem plus
extendj aliqm nec sint vnj ḡdrantj
Iste ost vnj ḡdrantj respectu precedentis Nam os
debet plus extendi aliqm iste vnj Sdrantis

12	11	10	9	8	7	6	5	4	
12	1	2	3	4	5	6	7	8	Horas
57	59	62	66	70	75	81	88	90	Circulo ☉
71	73	76	79	82	86	90			Circ. equantis ☽
81	83	85	87	90					Circulo ♄

formulare ōm circulorum ☉ ☽ ☿ ♀ ♂ ♃ ♄

Cañes annulares horologij sup(
qui preq non nouit) obscuri

Amplectatur nobilis ysti annularis horologij ppz Primu
observabit longitudinem a centro mundi ḡdrantis ad ppz
mundi circumferentia Et nunc duplabit illa longitudinem
a centro ad circumferentia stañ surget secundu exigentia
quadrantis ḡmini annularis horologij Inde est quod
sciri possit qui annulare horologium ostendi debeat ad
diuersam proportionem

De diuisione

Hor facto tractande sunt hore diei ḡrū qbz bis gnom
spatium a centro ad circumferentia in ḡdrante s. prosi
sum regula diuisionis annularis horologij ppter nobilem
Vem diuide illas lineas diametrales secundu longitudinē et
rectigie puncta diametralia appepta p lineā circularem
per centrum in puncto lineē horarēs immobilis
et dirigat pro alio in pte dextra et sinistra puncta
subtr et superius Et nunc quigant alia puncta p
lineas ni exercitatibz Coniugat q̄ vna linea
longa lineā .6. et .7. et habb ysti horologij diuisionē
Reliquū est dimidere ipm per lineas ni diametrales
ita q in rato annulo sint lineē longe minores

De Diuisione punctorum

Linea a puncto diametri versus dextra vocat lineā .6.
Sed a puncto diametri versus sinistra vocat lineā .7.
Inferior aut equinoctialis appellatur sortit sub diuisa
pz versus dextram vocat lineā extra et ultra versus sinistra
aut sortit nomen equinoctialis hyemalis Sed hec

annuli diametrales p latitudinem diuisi vocantur
A. Superior nō pt. 69. minuta. Ibi nō q sch II
sunt porrecti ymaginarie ex annulo Item de
terminoposetum et horarum minutos Et pro
ad inuestigandū horas 69. Pone pedē circini in
puncto linee diametralis latitudis et grad[os] sedis
exigentis et aperiz quadrantis Ad mgr[es]das
aut horas. Q. ponat[ur] pes circini in linea latitu
versus sinistrā medianam et diametralem linee
duos interscindentes et hic dilat[ur] vel ꝯtrahat[ur]
pes medietatis sedis debitē ꝯdrantis bñ q[uo]q[ue] arcuati
directum Ad inueniendas horas eq[ua]rtales
horarales pona[tur] pes circini immobilis in linea
diametrali latitudis versus sinistra et q[uo]q[ue]nq[ue]
sedis legem ꝯdrantis eam data Pr eq[ua]rtalis
istum linea hore mutent[ur] pone do pedem
circini alterū mobilem in puncto linee
latitudinis pone versus dextra p[re]cedentis
et pedē alterū q[uo]q[ue] hore ut dō q[uo]drantis
bñ et nēssitē probat exemplar et mandatum

Prologus pro Astrolabio

Ingenuit deus gubernator rerum huiem rlarissimum
rectu quem solem vocant Inquit plato in eo libro quem
emenem intitulamus Quem deum planetarum decorem
et perfectum omnium stellarum Augur omnium nascentium
et vocum Loquentis Ambro. in exameron Quando
tus deus et rector publicandus est sol, q' recedente
obscuritas noctis in medium fundatur, quasi sua
sancta nubes deformat Hunc dominum prouidentia lu
nam et precessus mensium monstrat solus hic mensuras
et tempora horarum corporum nostrorum potissimum operatur
Cum propter nostrum salutarem Cum propter spm
ad nos veniendum Cum propter totam phy nalem in
grauitatem. Unde tang humores est nostra Sen
tentie Ambro in exameron Item morborum nam
nos medicy esse non desinunt qui humores effectus
in corporibus non ignorant. bartolo. de proprietatibus
rerum Unde in primo pro nosticorum Hyppocras
de Cuma loquens dicit Est quidam ritus sedy mg
oportet medicum prouidere, ng prouidentia est mul
tiplex et stupenda. et hoc non est nisi propter varios
effectus humiditatis et siccitatis quos agit tpe sp'
pes et quantitas Quapropter necessarium est et mi
hi rlerico rudi seruo oppos et quantos humores suum in
firmitatum. qui ad medicorum scire studiose conantur
Ideo me interrogans rlerg ab medicis oppos vel q'
quantitas tpe negatur in rubore multis abere Ido
gpendiosum mihi uisum pro duby oppos et quantitatis
habendis in medicina est diuersis

¶ Capitulum primum

Capiens ygelare instrumentum p quod facile
des oppet et gnatum possit gnoscn fiat prio.
rendy duplay / idest arcumferentia ad planum
strumentum rectum Deinde protrahatur v9
diametr ide linea ocultra per totu instrumen
tum ita vt tangat rectum illud circumferentie
Deinde recipiatur a centro spatium pro regula fi
xa: scm arbitrium vel beneplacitum: Tunc alia
pes q ducatur linibz vsq ad circumferentiam rectum de
plani qui circumferentia dicitur: diuidatur
in octo partes: partes singulas punctetur in linea
ocultra. Vg hoc cum centro trahant recula ex
vero centro. Et nota q supius idest prig recta
pro Capricorno stabit: 2g pro his scbdomatibus
3g pro mensibz in regula fixa: 4tg pro zodiaco: e
pro gradibz: 5us pro minutis gradum: 6us pro signis
12. Septus pro inscriptione boni at mali: Octauus
pro annis mundi
Sequitur de diuisione zodiaci ide gradibz qui
debet esse prig in diuisione qz ex eo procedunt
ceteri omnes circuli Nota scm pro 12. mensibz
tria volucres circulum: unum ag vt ide sit supi
nus: pghoc pro signo: deinde pro tribz diuina 9:
deinde pro mensibz rote fixe: exhinc p zodiaco:
exinde pro minutis gradum: demum pro signis: Vg
hoc pro bono at malo: postremo pro annis mundi

¶ Capitulum 2m de zodiaco

Zodiacus circulus qui est 4tg descriptus a superio
ri tg cum tribz sibi immediate subpositis simul
diuidatur hoc modo ¶ Primo quadretur minor
pars cgles: Deinde glubi ellarum p eius diuidi
in tres partes cgles: Tunc protrahatur

huius exemplo ad omnia ista puncta diuisa Item
magis parua illarum in zodiaco diuidatur
in duas partes: earundem quelibet in tres partes
diuidatur equales: magis autem ut ista huius proui
hantur de illis punctis singulis per duo diuidatur
spacia Item magnas partes illarum in .5.
partes equales extensa circinum diuide: et una linea
per unum in spacium, ad singulos punctos pri
me a sole diuisi prebut nobis zodiacum ¶ Et nota
pro cautela fiat primo circulus circulo in medio
zodiaci pro circulo ponendo in punctis magis ne in
postremo circulo fiat diuisio in transgressu
punctorum

¶ Capitulum tertium de inscriptione circulorum

In primo circulo zodiacali: inscribantur gradus
vno nigro colore alio albo vel rubeo ad omnia
viciniora depingendo. In 2o circulo nota duo
dum: .5. 10. 15. 20. etc: quinquies per totum circulum
inscribatur In 3o scribatur signa et possint colo
rari ad placitum sic V. d. II. 69. R. np. ny:
F. y. mm. X. In quarto scribantur sue
rorum proprietates: sic bonum: malum ¶ Et no
pro cautela q in hys predictis circulis in semp
debz incidere p punctuarie et inscripcione
in circulis linea p primo plicabi: sequibz no ff

¶ Quartum de diuisione mensium de
Pone regulam ad hoc aptatam ex una parte
sup circulum ad assignando: et ex alia parte
sup circulum gradum sic. 18. et so numera
rando lineas per omnes quinque circulos et q
nquies per omnes quatuor circulos sm ta
bulam subscriptam

Martius	31	Pisces	18	50
Aprilis	30	Aries	19	23
Maius	31	Thaurg	18	30
Iunius	30	Gemini	11	56
Iulius	31	Cancer	16	32
Augustus	31	Leo	16	2
September	30	Virgo	16	4
Octobr̃	31	Libra	15	31
Nouember	30	Scorpio	16	44
Decembr	31	Sagittarius	17	18
Ianuarius	31	Capricorng	19	16
Februarius	28	Aquarius	20	42

¶ Quinto de diuisiõe dieꝝ mensiũ.

Dies aũt mensium sic diuidi. sar circulum
circulũ in medio duorum circulorũ signiorum
sꝫ mensiũ vel Cesuary Et primo diuide mensiũ
qui hr dies 30. primus m. 6. partes eq̃les Et
postea q̃libz partem m. 5. et habes. illos menses
diuisos ¶ Sed qui hnt dies 31. sic diuide Re
primo spacium vnius diꝫ vnius primi diuisi
qua ram in proximus sequi. et pone illud
spacium in vltimo mensis: et deinde diuide vt prius
primus m. 6. dem m. 5. et habes 31. Sed februa
rius q̃ hr. 28. dies. diuide primus in septem
partes. postea q̃libz m. 4. et habes diuisum ꝓpo

¶ Sexto de mensuracõe Cesuarum et trauersum diuisarum

In hys circulis nõ antiquorũ diuisis describes
in extremo spacium silbas Cesua. Incipe in Ianuario:
Littere dominicales in primo spacio mensis: sic deinde per
omnia silbas m. a. b. &c

Capitulum Septimum de rotula fixa grij

Expedita itaq; prima huius partis restat nr̃a de rōne eiusdem declaranda: de magna ſ̃z rota fixa sine volubili Cuius qua tria venerit secunda / Primo describendo grij ipsius Secundo de eius diuisione Terno de eius inscriptione Dicit primo Secundo q̃ ſ̃t bene et ornate vos scribere ꝑtes ista primus sub rotula signoru sine sub lyneba hoc ē in extremitate rote magne recipe spannum in latitudine rōanni et fac vnū rotulum de pleno pergami rausa ex reuerso instrumenti Isto habito considera magnitudinē rotule fixe in q̃ magnitudine tres volueras. Deinde fac rotulum pro rotula fixa Deposit spannum ꝙ quod est inter rotulum fixam et rotulum duplatum prius factū: accipias / et diuide in .4. ꝑtes primo faciendo linea occulta p medium .R. et .m. et diuide in .4. partes Primus semirotulus ex una parte a vero reuerso faciendo Deinde ex alia parte unū semirotulus: et istos .2. semirotulos diuide vna partem de rotulo prius fide in duas partes: et recipe vna partem alterius partis et pone ea reuerso et ex isto puncto diuidas alias rotule partem / et habebis totum finem

Tractatus de diuisione rotule volubilis

Diuidas ipsum per tabulas subscriptas hoc modo Affixa regula in puncturis in reuerso tabule per regula prius supra .13. gradus et .30. minuta Vel protrahe lineam per primum spannum et per ordinem vsq; ad gradum nonum tercie tabule in et numerando .82 non excedat

Sequitur Tabula

1

1	0	♈	13	10
2	0		26	21
3	1	♉	9	31
4	1		22	42
5	2	♊	5	52
6	2		19	3
7	3		2	14
8	3	♋	15	24
9	3		28	35
10	4	♌	11	45
11	4		24	56
12	5	♍	8	6
13	5		21	17
14	6	♎	4	28
15	6		17	38
16	7		0	49
17	7	♏	13	59
18	7		17	10
19	8	♐	10	21
20	8		23	31
21	9	♑	6	42
22	9		19	52
23	10	♒	3	3
24	10		16	14

Sonne

2

25	10	♒	29	24
26	11		12	35
27	11	♓	25	45
28	0		8	56
29	0	♈	22	6
30	1		5	17
31	1	♉	18	28
32	2		1	38
33	2	♊	14	49
34	2		27	59
35	3	♋	11	10
36	3		24	21
37	4	♌	7	31
38	4		20	42
39	5	♍	3	52
40	5		17	3
41	6		0	13
42	6	♎	13	44
43	6		26	35
44	7	♏	9	45
45	7		9	45
46	8	♐	6	6
47	8		19	17
48	9	♑	2	28

Sonne

49	9	♑	15	38
50	9		28	49
51	10		12	59
52	10	♒	25	10
53	11		8	20
54	11	♓	21	31
55	0		4	42
56	0	♈	17	52
57	1		1	3
58	1	♉	14	13
59	1		27	24
60	2		10	35
61	2	♊	23	45
62	3		6	56
63	3	♋	20	6
64	4		3	17
65	4	♌	16	27
66	4		29	38

67	5		12	49
68	5	♍	25	59
69	6		9	10
70	6	♎	22	20
71	7		5	31
72	7	♏	18	42
73	8		1	52
74	8	♐	15	3
75	8		28	13
76	9		11	24
77	9	♑	24	34
78	10		7	45
79	10	♒	20	56
80	11		4	6
81	11	♓	17	17
82	0	♈	0	27

Capitulum nonum de scriptione anni

Termlo ultimo mundane cur rata fiperam in hymbo debet mundi anno mundi ſeu tabula ſubſcripta

Signa	Gradus	minuta	Anni mag.
1	29	12	1
2	17	57	12
2	26	31	4
3	16	6	15
4	4	40	7
4	14	25	18
5	16	0	10
6	4	35	2
6	27	20	13
7	15	45	5
8	3	39	16
8	27	14	8
9	6	49	19
9	25	23	11
10	13	58	3
11	6	28	14
11	25	17	6
0	18	2	17
1	6	37	9

Signa	Gradus	minuta	Anni mag.
1	29	27	1
2	8	57	12
2	27	31	4
3	20	17	15
4	8	51	7
5	1	36	18
5	20	11	10
6	8	45	2
7	1	30	13
7	20	5	5
8	12	50	16
8	18	14	8
9	10	50	19
9	29	34	11
10	18	8	3
11	10	54	14
11	29	28	6
0	22		17
1	10	48	9

Signa	Gradus	minuta	Anni mag.
1	20	22	1
2	13	7	12
3	1	42	4
3	24	37	15
4	13	2	7
5	5	47	18
5	25	21	10
6	12	56	2
6	22	30	13
7	11	5	5
8	3	15	16
8	22	25	8
9	15	10	19
10	3	44	11
10	22	19	3
11	15	4	14
0		39	6
0	13	39	17
1	1	48	9

Capitulum .p. de motu solis in luce

Fiant primo in perpendiculo signata ut capitulo duplo extendere se ad aequalem circulum limbi rotundi corporis. Primo fiant in rotunda solida inferius quatuor circuli aequales coadunati in rotunda luce cuiusdam lucernae circumferentiae grossitudinis

In ambabꝫ rotulꝫ hꝫ facto q̄drabꝫ omnꝫ ꝫbꝫ
arcubꝫ p̄ arcubꝫ lucas. Cū vero deinde
volueris rotā mſeriꝫ ſꝫ ſolꝫ, imgatur
centru rote centro tabule lynibꝫ directe p̄
ſpectat primipiū .V. in zodiaco. aſſignat
cum extenſo digito ſup primipiū arietis
ſiſſtropho ſꝫ vt ad mitta parte moueat
Annexa ſuperiꝫ rotula ſꝫ lune ponē regulam
ſup rotam ſolꝫ in ariē cū extenſo digito
ſuper primipiū .V. y p̄cepi; p̄cedat in digi
to et deinde ſm tabulā ſubſtropha, verſꝫ
dexteram p̄cedēdo: hoc mō: pone lucaleſ
ſꝫ. gradꝫ .V. et 11 minuta cuſpide ſtigni
et p̄tranſi lucas p̄ duos arcubꝫ in rota
ſolꝫ ſic gemmando vſq; ad finem

0		13	11	0::		1
0		24	22	1:·		2
1		6	34	2:·	Juuenis	3
1		8	45	3·		4
2		0	57	4		5
2		13	8	4::		6
2		25	20	5:·		7
3		7	31	6:·		8
3		19	43	7·		9
4		1	55	8	virile	10

4	14	5	8:-			11
4	26	17	9:			12
4	8	28	10.			13
5	20	40	11			14
6	2	57	12.			15
6	15	3	11:			16
6	27	14	10:-			17
7	9	26	9::			18
7	21	31	8.°			19
8	3	48	8:			20
8	16	0	7:			21
8	28	11	6:.			22
9	10	23	5::			23
9	22	43	4.			24
10	4	46	4			25
10	16	57	3:			26
10	29	9	2:-			27
11	11	21	1::			28
11	23	31	0			29

Quadrat prop̃ 4 gr̃as 12. minuta / 4 gr̃as 48 miña

II. Capitulu. II. pro lũario foranũ

Si vis scire foranum ad videndu nobis lunę pone centrum sup centrum rotule lunę ac cen pe in spatiu versus extremu digitu in lateralę ne duorum radiorum vel ad planu Deinde ab eodem puncto ad rectu interiore in hac circulu, unde in duas partes ęqles et centrum duę circuli in rota lunę pro foranu. Sed in

rotule ſōles ſar ſparū cuſ̄lem ḡr̄ exoppoſito
rectꝰ et preſte faranus in rota lune / et
recape eādem ſparū inter punctū et interiorē
circulū et deinde ſuntr in duas partes et hꝰ
reſtabit rectꝰ pro ſpere lune in rota ſōles
et roloretur rotore p̄dicto et habes

Capitulum .12.

Pro fenestra faciendo in rota lune ad notitiā
etatem lune et quot horis luna lucet p̄ noctē
Deinde rotam lune in 4. ēq̄les diuide ab oriē
so digito p orientem incipiēs et per transeūt
ſemi cuſ̄lem rote ſōlis ſar lunā et vna
digitus ſar vnā fenestram Dein in mēſuſ̄ale
luna ſōlis in q̄ꝰ parte vna ad planū et ſic
habes rotā Postea inſpice in altera
rota ſi ſōles in ea luna i reſpicit fenestra
vnā horarū in puncto ad ſciendū quot hore
lucet luna per noctem et in alia luna
etatem lune preut dictū eſt in
tabula et ſic de ſingulis preut planius Poſt
hec in rota ſōles dep̄mge faciem lune vt ſupi
ptm̄ eſt ad reſpectū ſarem et ḡſuete c vñ opꝰ

Telos

Si scire volueris ascendentem vel descendentem alicuius hominis. Vel sub quo signo natus sit, Vel sub quo signo quis debeat vel sub quo signo fortunium vel infortunium habeat. Nomen alicuius hominis et nomen matris eius et dimide in unum secundum ordinem alphabeti vt in prima nouem sphera et quicquid dimidium fuerit subtrahe. 28. quocienscumque potuis a predicto numero et si remanserunt. 28. in tuo erit signum. X. Si vero remanserint 1. 2. erit de signo V. Si. 3. 4. vel. 5. erit de signo. S. Si. 6. vel. 7. erit signum. II. Si. 8. 9. vel. 10 erit signum. ☋. Si. 11 vel. 12. erit signum. ♌. Si. 13. vel. 14. erit signum. ♍. Si. 15. vel. 16. erit signum. ♎. Si. 17. vel. 18. vel. 19 erit signum ♏. Si. 20. erit de signo. ♐. Si. 21. 22. vel. 23. erit signum ♑. Si. 24. 25 vel. 26. erit signum. ♒. Si. remanserunt. 27. vel 28 erit signum. ♓. Si remanserint. 1. erit de signo ♈. Et dictum est Quod est masculinum signum: orientale: nobile: et est signum patris nostri Abraham. Qui sub eo natus fuerit erit homo facie: nobilis et bone statute: leuis et sagacis, pulchre dispositionis, rotunde vultu: magnorum oculorum parueis et crassis: recto crassatur: recto planatur: et dicitur crassitudo grossitudo quidem venit in fronte eius: et hoc signum in capite: semper tenet de erit Est eius

tur arvs sepe amittit subm suum / et sepe rem
perat eam et n ultus per multos mortē cua
der sz n erat unus valde dms nr pauper
Dominus vite eius sz Aprilis: a medio mar
cij usq; in medium Aprilis: Sed dant unam
suam extra domū in q̄ nata est
Dominus luxurie eius ♂. a medio aprilis u
medium May: habet fortunā ab omnib; naṫs
ubq; a terra et n omn̄ cur sup aquas
Dominus frm eius. II a medio May in me
dium Junij: erit melior inter omnes fres ei
Dominus parentum eius. ♃. a medio Junij in
medium July unus prem et unus in mea
Dominus filiorum eius. ☉. a medio July in
medium augusti et obnubunt filij honore
a rege et magnatib;
Dominus infirmitatē eius. ♍. a medio au
gusti in medium septembr nunc no debet
aliquid incipere: tunc erit parus nūs
infirmitates sub alio signo
Dominus uxoris eius. ♎. a medio septembr
in medio octobr In hor debz ḡhere
uxorem et habet fortunā Imparem hē
uxores: erit homo luxuriosus et formator
Dominus mortis eius. ♏. a medio Octobr
in medium novembr hor nesc̄ moriet
et est sā ḡrey ad omnia
Dominus thesauri eius. ♐. a medio novem
in medium decem. in hor nesc̄ dz incipere
omnia unusquisq; sua et prospere vita succedet
Dominus fortunē eius a occ. ♑. a medio
decembr in medium januarij fortunabit
in omnib; que fecerit
Dominus fortunē eius mortis. ♒. a mio

January m medio februarij
Dom⁹ augustarum⁹ rex H a medio februarij
m medio Marcij m hoc mense non habet
aliquod negõ bonũ Et habet signũ in pede
Erit Zelotypus / seruus et mater furtiua eius
m omnibꝫ bestijs et veste preter m nigra / fur
tiua eius in parte arrecte et m die. 87.
Vita eius dinidit⁹ in duas partes. S. in quas
33 annos finiet ad 71 num⁹ aur. 8 annus
Signũ mortis est nigredo dentium nubilosus
prorum.

Signo. V. Nat⁹ qui nascit⁹ erit homo
bene sensatus: desiderat⁹: perfect⁹: reuerend⁹: fe
stinat ad bona opa et fugit mala: Nam e n
3 fe: In vero qui bene premeditat⁹ magn⁹
in honore: Tres viri sibi benigabit et ap
prehendet: hic in alienas terras: et corret ei
mtum p m mone rachi vel in alutudine
et ea prenuncie eius et pa: nulla bona
venient ei / omes diligent eu: et de vxore o⁹
habet: raptus dolebit: mtum loquit⁹ habe
dieby vite sue nullum habet defectum 3 ff fruct⁹
bonus: et habet quida murtam in pnore a
in crure: amplos habet oculos: et e nub
planeta mars: in est. 12. annorum: 33.
71 mus egrotabit: et si mus euadet viq
ad 80 annos et mus morietur
Femina que nascit⁹ in signo. V. erit
formosa: et hr frontem altam et in poste
ribꝫ crassa: nares hr amplas: mitos hr
inaptos: dentes: ff loquetur verba fatue

sic erat domina: querit sibi uxorem a patre
suo: multa mala occurrent ei. Ignorabit
aliquantulum et derelinquet ad opa mala in
capite habet signum. Et tunc est. z. numerus
ignorabit: et in. 5. et in. 45. et in. 57. et
in. 60. annus moretur

Si remanserint. z. 4. vel. 5. erit in
signo. d. quod est signum meridianum
femineum: terreum: humanum qui sibi ex nitz
faceret: erit scapus asperuus: bene bigle
amplas habet scapulas: et non grossas
cuj bene fota quus sint bona: pulchra
et rarnalem habet faciem et vultu magnum
ulore habebit signum in brachijs ambo
bus: erit sociacus et tardus: ultra libenter
de rapit ei qui sibi credit: capillos in sua
ac laudari: habet et signum in manu
vel in capite: altra pedibus: claudus erit
tu bequitur et erit sinistr
Dominus xviij. d. a medio aprilis in me
dium May In hoc mense habet fortunam
in omnibus q facerit proprijs manibus: et si
nary fuerit in die erit dubius: si in no
cte non erit ita dubius. In medio may
habebit fortunam
Dominus Iunij erit ii. a medio may in
medium Iunij
Dominus frumentij. a medio Iunij in me
dium Iulij: non pt esse mgl habeat mu
tationes de una terra in alia et habe
bit magnum bonum

Domus parentu eius. Ω. a medio Julij
in medium Augusti: In hoc mense non
debet emere nec vendere: quia mors prem⁹
mirem in vita sua
Domus filiorum eius. tris. a medio Aug⁹.
in medium septem. plusq; duodecim erunt filiorum
Domus infirmitates eius. Ω. a medio
septembris. in me. octo. fortes parent infirmi
tates & pro maiori pte pte capitis & in capi.
Domus gingivarum est. ij. a medio octobre
in medium novembre paries habet vgores
Domus mortis eius. F. a medio novembre
in medium decembre, debet sibi cavere a sagit
ta alia mors non est sibi cavenda
Domus vicinorum. ℥. a medio decem. in me
dium Jan⁹: In hoc mense debet nigro
bonus a rega et multas angustias pati
etur a capite regis
Domus regni. ♒. a medio Januarij in
medium febru. In hoc mense debet magnas fortunas
Domus fortune est maioris. ♓. a me.
februarij in medium martij. in hoc mense
debet emere et vendere et lucrari grave
Domus laboris. V. a medio martij in
medium Aprilis: in hoc mense evadet
angustias magnas non frem⁹ testium
testificari sup eum, si evadet
Vita eius duodecim. Si evaserit .80.
annis: 28: 33 mur veniet ad .79. mus

ffortuna cuj ꝙt n ann rolore pred n nigno
ner debz ſanare homi ſun nugros orules
De ſigno .d. Naſculy qui naſcunt lognt
ſuis pre meditatiue: et habz cogitatiues vagas
deſiderat grude delicate et quis nocte
deſiderat nocj: et a malefic ꝛmuent
multa mta eueniut ei ꝙ mieres Lotinas
ꝙ bunt ſeu: cenſaq; nocj medietate ei
n magne profu deducetur: ibi de mu
n ruinatem mendicando: ꝑmu tr caput
pauos hebit libos: et adherebat uno de
mis: et nllu ſoꝛt opꝫ nocumu: et hebit
macias n uentre et n ſcapula et n
femore: n fine erit magnj. In 20 ann
28. 33. uel n. 70. annis mioꝛ n a
lenis partibz
ffeminis que naſcunt ſub ſigno .d. pole
erit: hns magnos oculos et quida nſir
nitatem magna n ore de paret et
eis per ne nocet ad annos diſcretos ne
ſanabitur: et erit mta, ſtrabus dextrby
quaſi ſit obſeſſa habebit libros: et nſi
ꝙ bn diſciplinata ad raſtentem: et nim 35.
ꝙ annoꝛum fuerit egrotabit ſepe n los.
et n code annis moꝛietur

Primus fuerunt 6 vel 7 erat m sly
no. II. quod est magnetum: aerem:
occidentale Rex natus fuerat in eo signo
erat homo victor: fuit rotunda: moreduy
fuit nudo: supra nudata: et erat actu
notabilis et dum surrenderet ra eig mista
plurat verba: amplas hr scapulas, et he
nostra re rege: signu habebat in ig inne
vel n portare: et erat homo nitrarin aera
sinu Rex est in medio vite sue erat
dator in omnibus q pg et in omn tpe
Domus vite eius. II. a me maij i medio
Junij hor tpis est ej boni
Domus Lucy 69. a medio Junij in medio
Julij fuit r i eni et venit et fuit by arbor
Domus fraxinus. D. a medio July in
medio Augg. et non duabitur
Domus parentu eig xp. a me augusti in
medio sept. ni intras possidebit dnus
Domus filiorum eig. a medio septemb.
in medio octob. Dnus vi q sit pret genus
Domus nativitat eig. V. a medio octo.
in medio novem. hor erat ej tpis onerosum
Domus quercus eig. F. a medio novem.
in medio decemb. In hor tpe debz nubi
et erat ej bonu et vole et pares he ex
Domus mortis eius. G. a me decembr
in medio Januar. i he mss nubes fluxu maris
Domus ianuarius. M. a me Januarij in
medio februarij In hor mortis erunt ej
boni et timebat pluy de aqua, et
[illegible]

sed ipse debet ferre apud reges et magnates
Domus regni eq. H. de mense februarii in
medio martii In hoc mense habet magnum
bom et caucat ph de aq et in ista mutat
habet magnas dolores
Domus fortune maneries. V. a medio marti
in aprilem. bom erit ei emere & vendere
Domus augustarum eq. 8. a mense Octob
in medio May. in hoc mense debet abstinere
ne quo vulo fortuna
Vena eq dividit in duas partes S. cuius
rei. 8. 25. 28. 33. 50. quia ad 84 annos
[illegible] in signo. II. Masculus qui nascitur ass[illegible]
abet se nigris et honeste vestis: et erit bn
prudentis: in bonis multa expendet et e
natis in guerra sua: multe mulier[illegible] ami
cis benefacit: multa acquirit: habet filia
infirmitate: amissis erit de quadrum
pedibus et de hoc membrum dolebit. Sig
hr mensa duas mensuras vinum vel
bracherum fuerit: et inimicos suos hu
miliabit. festivat ad bona opalia et in
primis anno octobris: et in. 8: 25. 28
33. 50. et durat tres epoches: in fine hu
signum et erunt anni vite sue 84
Femina q nascitur in signo. II. erit
pulchra et legis cui dilige: in matrimo
nio bene vivet: erit pauper: et ex filiis
matrimonii sui erunt se viventes in vita sua

uncles male auncest eis a tre signe in manu
vel in pectore et cum tres annos fuerit z
habet: scilt et in 12. et in 42. et 70 anno mortem

Si remanserint. 8. vel 9. erit in signo
99. quod est frigidum et humidum
femineum: septentrionale. Qui sub eo natus fuerit
erit sagax: et rotundi corpis: et non pt esse
quin padatur infirmitates in manibus vel
in pedibus: mendax pro maiori parte vite
suorum delegentes malum non curat vel
luxuriat iuste vel iniuste. Cum natus fuerit ad
forte et non pt evadere istum Lunam: signum
habet in loco rugato vel in lumbis et ha
bebit marsum tamen
Dominus vite erg 69. a me° Iunij in medium Iulij:
Dominus Lune erg. 81. a me° Iulij in medium Aug
qui sunt fortuna tre in scibus et bestijs terre
Dominus tertius erg. a me° augg. in medium
sep. elongabuntur vota eius sup eos prosperabit eis
Dominus puncti erg. 2. a medio septembris in
medium octo. no pt quin pueruat ad pauperta
tem ante finem vite sue
Dominus filiorum erg. vj. a me° octo. in med. no.
Dominus infirmitatis qt. F. a me° novemb.
in medium decem. nisi tres infirmitates
Dominus coniugij erg 4. a me° decem. in
medium Ianu. pares habet vxores primas et
secundas: in 2a tm habet
Dominus mortis erg mcc. a me° Ianuarij

m medio februarij dicitur sibi mare a meridie
qua morietur de fletoys interim cu duobus
filijs: et morietur alienigena
Domus ymerus .H. a nio februarij in medio
marce in hor nonis: hic fortunus in timore
et magnus in ani
Domus regin rex .V. a medio marcij in me
dio Aprilis: hiber magnus honore abini
no vite sue
Domus fortune rex mortuus .D. a nio Apri
lis in medio May erit fortuna in omnib
Domus auguste rex .II. a medio may in mi
dio Iunij hic rex erit ej aduersum
Domus fortune ej mortue .69. a medio Iunij
in medio Iulij
Vita rex dividitur in duas partes: s. una
fuit .1.3.16.23.62. puerit ad 84 annos
Signu mortis est inflatio tibiarum: in om
nibus fortunabitur pr'm albo
Masculus q rex fuerit in stu .69. hic erit pru
dens et sit omnia mala despicit haius et na
ty est in 2 fla: pg annos 3. egrotabit
multo tpe parietur: et ista guerre erit ej
ad bm: et timor benefaciet: plures ad me
lem suam vocabit: et opprobrios pri sui fa
ciet: hic male gsit sua malligent et
cum alijs habebit: in qdo et filijs suis
male erunt: et in sinistrone parte corpis
sui panet infirmitates: et in pr mo
anno infirmabitur: sitr in 3. in 16. in 23.
62. et 84 morietur
Femina q nata fuerit in stu .69. fortuna

er supba erat: bene cantat: et edoctr gg natos suos
et erat lingosa: magis tr ambos: et in longo tr
bonam formam: alienos dicer: intra malo mentis
q Arguebatur de adulterio et marito eig exosa
habebat Signum hr in manilla et in ventre
et unus pueror trium annoru, egritat: febr mis.
15. 7.19. et quarto 4o anno moriebatur

10 Romanserunt. 10. 11. vel. 12. erat in sig
11 no. R: magnum: ignem et or ventrale
12 Duo sub eo nocte fuerer erat pulchre dispositos
rotunde vultu: pulchrarum arborum: albi nimis
colore: homo nobilis hns dentes fortes: verecun
dus in statura: Immature pectus eig sonabat in
ambulando: habet signum sub ascilla: erat ho
nabilis et audax mentalis. Detrahentes min
debent eis: in delectetur ab alienis: nullo eg
parebat in eo malum: bonus eig sorte no gra
tificantur ab hominib; cum in suis bonis. ami
citur ire, et vero quoritur
Domus vite eig est. R. de mo Iulij in mo
Aug. in hac mensi non habet magnum bo
Domus Lucij eig. mi. a mo Aug. in medio
septem. Et lunat magnes soli qui in scorpio
Domus fratrum eius est L. a mo septem. in mo
octobris melior erat omnibus fratribus suis et sor
tior: virtutibus habebat mens eis
Domus parentum eig. mi. a mo octo. in me
dio novemb. et genuit filios eig fortes
Domus filiorum. F. a me. no. in medio
decem. Et si fuerint debiles debilitabit mors fratres eius

Dom⁹ nr̄ fr̄ m⁹ t̄ cū ort· ℔ a nō⁰ de rem br̄ c
m medū Januarij multas patr̄ nr̄ s̄
Dom⁹ gurgyeus ort· xxij· a nō⁰ Januarij
m me· feb· nup̄as debet habere vxores
& ornat vidue / & ort mēdicare rarius
Dom⁹ mart̄ cū· X· a nō⁰ febru· m medio
marc̄ m hoc mēse morit̄: & raucat
feb ff ab aqua: p̄ feb est grauis
Dom⁹ venerys cū· V· a medio marc̄ m me
dio ap̄lis m hoc mense nigr̄ bō ḡsēt
Dom⁹ regm cū· d· a nō⁰ ap̄lis m medio
may: & mens est ī bonꝰ ad oc ḡ ferendū
Dom⁹ fort̄ cū mart̄ II· a nō⁰ may m
medio Junij debet se mutare ab vna terra m
aliam & habet fortunam
Dom⁹ labor̄ cū· 69· a medio Junij m medio
Julij m hoc mense fame zel
Vita cū sic dr̄: m 20 anis / 31 & m 30
gr̄abit & s̄ euasit m· 60· vel 70 anis
Inueniet̄ ḡ ff̄ss dꝰ ḡra p̄ueniet & recipit
fort̄ habet m oīb⁹ rebꝰ p̄ n̄ nigr
Insignia Leonis masculi qui nasc̄ erit robust
fort̄ brachijs & membr̄: loquax / bon ſſ
rogr̄tar de bonis: & libenter audit̄ / & nasc̄
de dnō: magnatꝰ cū amant & honorabit
& tract̄ q̄ & amicꝰ ḡt mchnaty m̄ hoīs
& famulꝰ cū ꝑmūt cū multa: & nō potest
rasij & mia p̄ena lebit m bonitate: amisa
bitur de adulterio: & femor cū vel dep mūs
lacꝰ ꝙdam nr̄ mitras abropabit / vel actū
corpꝰ suū pēt m pectū proꝑt humores ꝑ os

anus et m. 31. et m 38. egrotabit. S. euaserit vsq
ad 60 vel 70 annum et tunc morietur
femina que nascetur m signo. ♎. erit lon
ga et deforpluata: multe hus rei: adhesum si
fauor omibz hominibz: liberos habet qui cito eis
munt: et habebit quattuor signum in manu vel
pede: vel in latere. Et anus fuerit mea annoru
et 15. tunc egrotabit: sibi m. 20. vel 26. et m
70 morietur

Si remanserint. 13. vel. 14. erit m signo. my
quod est terrenum: mediocriale: femina
sub eo nata fuerit erit perfecte state: dulcis loqui
pulchra facie: multi in apparentia mundi: habet
signum in facie nigri colores trahens in alborem
instabiles animi: vagus actus: fur mentor: dilige
ab omnibus qui non sunt eodem signo nati
Domus vite eius est. ♍. a me. Augusti: in me
septembr. In hoc mense fuerunt regi. et ha
bebit magnum bonum
Domus diuitij eius. ♎. a me septembr. in me
octobris: adhuc habebit magnum fa
tum et bonum ab eodem
Domus fratrum eius. ♏. a me octob. in me
nouembr. erit reclusus omnibz fratribz eius
Domus parentum eius. ♐. a me nouembr
in mense decembri pr et mr eius morum in ipse
Domus filiorum eius. ♑. a me decembr in mense
ianuarij erit pater abundans in bonis et parum
filiorum: habet mortuum vnum
Domus infirmitatis eius. ♒. a mense Janu
arij in mense februarij erunt infirmitates in
ventre in aure et in umbilico
Domus coniugij eius. ♓. a mense februarij in

medius mensis et erunt exores ag reduc a mpar
Dom⁹ mercur ag. V. a medio mens in medio
Aprilis et in hoc mense debz nasci
Dom⁹ veneris ag est 8. a m° Aprilis in medio
May et in hoc mense debet ambulare: et aura
pluuiales vel alia tempestas non impedient eum
Dom⁹ regm ag II a m° may in medium ju
ny in hoc mense habet fortunam in omnibus
Dom⁹ fortuny ag. 09. a m° Junij in medio
July et inuabitur in diuinis non ppter sz alios
Dom⁹ labor ag. 5. a m° July in medium
augy. Caueat ne duret ypocras tho mise et sz°
Vita eius sic diuidetur: Si euaserit 13. 22
30. et 40 annos: vuet. 60 et habet fortunam
in omi colore indiu sz in albo et nigro
Insigne virginis. nascentes qui nascentur hora
benefica et est nasy in sabatho et durat ypo
cras: de una sola hz bene erit: queda mfirmita
tes occupabunt eum: amsabetur de adulteriis
inimicis et grecis et cum et pe pralebit
medicinam de mfirmitatibz per ingue: de a
lienis pralebit erit: vir sapiens: bene sensatus
habet quedda signum in pectore et in fiuent 13.
22. 30. 40 audiu egritabit: si euaserit morie
tur in. 60.
Femina que nascetur in. ny. nasci erit re
fa: et corpi eius est bonum: magn hz precordia
et habet male per septem annos: et est sup ba
lenas in nesta: bonum hz fortunam: diligit homines a
lienos et odiet suos p quorum mfirmitate in
fortunatus et parcet pecuniis in magno do
lore: et in manibus inuabitur: signum ha
bebit nasci vel in venire et in est. 3. annos et
egritabit et in. s. 20. 24. 51. 58. et in. 84.
Anno morietur

Sic remanserunt .15. vel .16. erat m signo
quod est signū occidentale masculinum: ascendens
Dns sub eo nasci fuerat debz esse verdeg sine flume sol
mirabilis magnus hns nasum: supercilia magna: magas
hns scapulas: homo obliquog signū hns in fine: vel in
nasum: oculo crasso oculo guerh et erat colore mysti
Domg vite eius — a medio septem: in medio
octobris hor erit ej bonus
Domg luxurie eig. 69. a medio octobris in medio
nouem: acquisitos eig erunt in venatione et empcone
Domg frm eig. f. a medio nouem: in medium
decem: eruebat netas terras et in fine moriet
Domg parentum eig. 4. a mo decem: in medio
januarij: vnuet prem et mrem in vita sua
Domg filiorum eig. m. a mo januarij in me
dio februarij: habet filios, et non multos possessiones
Domg misericordie eig. X. a mo februarij in
medio martij habet magas misericordias in vita
Domg guerre eig. V. a medio Martij: in me
dio Aprilis in hor nensi debet mobere et magnum
habet furorem in ea plg diligit interfectiones mul
tos cpm diligunt
Domg mortis eius. 8. a medio Aprilis in me
dio May in hor nensi debet mori
Domg viarum eig II. a medio may: medium
mensis
Domg regni eig. 69. a medio Junij in medium
July in hor nensi habet fortunam
Domg fortune maioris eig: 81. a medio
July in medium Augusti fortunabit in omnibus
et super deus a medio dabit eig
Domg labaris eius. ny. a mo Augusti in me
dium septem. hor nensis est ej perversa

Puta rex dividitur in duas partes. Cum fuerit
25. 26. 31. 44. 50. 75. 79. egrotabit et si evadet
erit in 84. morietur et habet fortitudinem in or
colore pretiosi in nigro
Signo ♌. Mascules qui nascetur non stabit
fremebundus, omnes homines diligit, et cum no regat
et natus est in anno dei: de pro homes mite loquitur
et non mordet pro minus eis, habebit mul
tos liberos: magnates cum honorabit, et gla
ustrum mutatos caput eis mutabit: et de oculos
et os dolebit et postea sanabitur et tres in hie
lis et in fuerit 4. 5. 26. 37. 44. 50. 75.
79 annum egrotabit et si evaserit in 84
morietur
Femina in signo ♌. natus longa erit et
formosa amplos habebit oculos: et ora rubea nec
rotunda et iucunda: erit agnosca de oculis
marium eis nitorem offendit et est timens his
moribus nisi fuerit et mater erunt vel. latro
et in fuerit 2. annum egrotabit. et in. 11.
et in 20 et 36. et in 40. et in 92. morietur

17 Pater manserit. 17. vel. 18. erit in signo
18 in. quod est aquarium. feminum. septi
mum. Quod si natus fuerit erit pulcher habens co
lores: debet adherere magnatibus et regibus et
erit debitus ossibus ad semen: habebit debitos filios et
erit bene mite et obedient perfecte: et in nascetur
habebit in ira: et est forte in ira habebit
signum in facie: et non pt ossa qui nutrit nasci
Domus vite regit in a meo octob. in medio
anni. hic mensis est ei bonus

Domus huius cens. F. a me° nouembr̄ in me-
dium decembr̄ fert̄ mabitur in omnib⁹
Domus parentū eq. H. a me° decem. in me-
dium Januarij. vnus prem. t mortuus in vita
Domus filiorum eq. M. a medio Januarij in
medium februarij habet filios sequentes
Domus frm cens. K. a me° februarij. me-
dium mutat erit melior mr̄ fres
Domus infirmitat eq. V. a me° Marcij in me-
dium Aprilis et habet duos infirmitates, fetos
aduers et ventositates
Domus guidy eq. S. a medio Aprilis in medi-
um may: in hoc mens: debz mubere et habet fortē
Domus mortē cens. II. a medio may in me-
dium Junij in hoc mens: debz mori
Domus vtuerit eq. G. a me° Junij. me^m mulg
Domus regni eq. R. a me° July. me^m Augt.
Domus fortē equor. up. a me° augt in med. sept.
Domus laboris eq. L. a medio septem. in
medium octo. In hoc mens: testificabit sup cum
stim testrm
Vita cuius diuidit̄ in duas partes. In 4. a
m. 30. 36. 40 annos egrotabit: et in. 47. an
72. morietur, Et gra dei respitte morietur
in stutus dispositionis eq in omn̄ colore pre
tertij in negro
In signo. m. Illaseuly qui nascunt̄ festiuitat
in eis et omnia grupeser erunt sup eq: et omnib⁹
intelligit qui scib⁹ benefacere: et est in malos
negotiatorib⁹ sua portat in sua stulticia: et
est vnus in C. fe^a: mundi et in nulle in

frumentū et mrābuer: erit magnus honor
duas duxit vxores: habuit agros: vineas et
possessiones: sed futura, ꝑ non manifestabit
in scapula signum habet, et in tibia superius
fuit in capite & et m. 4. 7. m. 5. 36. 40. annis
egrotabit et m 47 aut. 72. morietur
Femina nata in ea anno marito suo non
tm̄ stabit multa sequentur ꝑ est gnota, aut
post maritū nobilem: habet liberos egrotus
et cruciatus, saluatur homo, signum habet
in interiori parte: et in 6 anno. 12. et
26. egrotabit et m. 82. morietur
19 20 Germanus erit. 17. vel. 20 erit de ſt
quo. F. quod est masculum. longus: erit
vel. Nisi sub eo magnus erit: erit hic gustus
sanus, bene loqui: habet octo boues: vnus eius
in brachijs habet capillos longos videbit suos
inimicos bene, habet signum in parte
Dominus vite est. a mē. nouē. hmōi decem.
Dominus. 4. a mē decemb. hmōi Januarij
Dominus trin eq. mus. a medio Januarij in
medio feb. erit melior mē os suos
Dominus fortē eq. a. 28. X a mē februarij in
medio martij. in omnibus rebus seruus: et erit
gratus benefactoribus et bona eius acta no
fiunt hominibus grata
Dominus patricius eq. V. a mē martij. in me
dio Apri. vincet prelium et inimicus in vita
Dominus siluester eq. 8. a mē Apri. in medio
maij morietur
Dominus infirmitate eq. II. a mē May

m medio Jmm̃ fores habet mfir mitres propriet
ira & sagine
Dom̃ grugy reg̃ 69. a me. Jmm̃ m med. July
Dom̃ mortey reg̃ leo a me° July. medio augſt.
Dom̃ mureys reg̃ m̃. a me° augſt. me. ſeptem.
Dom̃ regm reg̃ —. a me. ſep. m me. octob.
Dom̃ laborey reg̃ uj. a me. octo. m medio nou.
Dra cuius duratur m duas partes m. l. anno egro
tabit & 16. egrotabit & ſ cuaſerit 30. p̃cuet
ad ſeptuagen & 80 morietur & fortunabitur
in omni colore p̃ter m nigro
In ſigno ♐. Majuly qui nascitur ſeſtus ad bo
nas ſortes. ſtatur gordias inter homes: homo
rat homes: n̄ de mimey reg̃ curabit eu: ſed
ſi p̃curabit: bn̄ grugy annis durabit: p̃ hab
m mitre bn habet: ♐ dugy ſe. magnanimy ha
bebit bonu ſarmum: & cum duob: habitz
mitras mulieres: nascuntur eu ſororibz &
uxorib mlieris ſed non possunt: Jmorabit cu
infirmitas & qualiſcet duby vroby morabit
cum rancs: & duas vxores & cum hoc habet
habet manlas m ventre & m manu & m ſ.
anno egrotabit & 16. ſ cuaſerit 30 p̃cuet
ad 80 & 80 morietur
Femina nata m ♐. naves habet amplas &
magnu posthoru gdam ſegm intus & m ſ & cu
p̃cuerit ad annos discretos eſſet illud onus
nasorib dubgat & vrgmitas ſua nō ſuad
vſq ad duodenu annu: mater ſua dimittet
& habet altor mu & hoc in nouissio dolebit
p̃ſudra & infirmora br̃ plm̃ in ſcapulis & ven
m. 26. de egrotabit 36. & 72. annis mortet

remanserunt 21. 22. vel 23. erit designo
Y quod est meridionale q̄n sibi ei natus
fuerit, erit dulcedinis: hus virtu notandu: ni,
beum: roberam. signu habet in pectore: in mitis hos,
noc mina se, signu habet in nare: frang aberdar
loquens: medium faciens, nunday pro maiore
parte verborum eg
Dog vita eg 44. a mo decem: in mi January
Dog luna eg mi. a mo January in medium
febr habet signu in nocturc non mirat vera lu,
cretur neste vel muste
Dog stra eg K. a mo febr in medium mar.
Dog pluvia eg V. a medio May in medium apll
pr 7 mur eg moriunt an ppsum
Dong filiarum eg D. a mo apll in mi in
may et erit dies pr ultram se mortuum
Dong nfir natalis eg II. a mo mai in mi jun
Dong gugy eg bg. a medio Jun in medium July
pares habet vores et erunt vides
Dong martis eg A. a mo July in medium Aug.
Dong mun eg mi. a mo Aug. in medium sep.
Dong regin eg —. a mo sep. in medium octo.
Dog fortuna eg mi. a mo octo. in mi nouē
bris fortunabitur in omby q̄ fecerit
Dog labor eg f. a mo nouembr in mi
decem. nos credet q̄ dies sunt in alq̄
Vita eg dividitur in duas partes. s. cui
serit 22. 23. p̄ueniet ad 80 et moriet fortuna
in omi colore piter in nigro
Insigne. Y. Masculi qui nascuntur leviter nire
untur et erit pravi utuperator no mirt den
ostendit se sapientem: multa mita q̄ fecit

m se mortuus sua quorum et tu tibi: aliquo
exercebat, tibi liberis, et de eis no gaudebat
in omnibus tu prosperabatur: alienu quidem
panem sumit et non reserut ei gratis: exple
tabit in priora ego sua mala: Fuge ecce sum
te sigm et ruine tuum: Si euaserit xx. xj
pereunt ad. 56. 80 moriuntur
Femina nata m. 76 pulcra est et de nutu m.
iuuet maritu suu erat uocata: et de nulli
mperet ei Alienus diligat: hr bene for
tunu, infirmabitur in posthuby et in re
pte tibi uarios in fronte: Ju. 3. anno egre
tabit 7 m. 33. 740. et m. 73. morietur

Iremanserunt. 24. 25. 26. erut in sig no
mm quod est sign occidentale, magnu
arcum: Qui sub hor nay suu erut pulchre fa
cij: bene loquens: nay: sercus: purg rant
capty leuis, uim loquit aliud uidet habt
sgnu in brachijs uel in dz mus
Dom ortus ei mm a me: Januarius. februa.
Dom lucis ei. X. a medio febru in medio
marcij hr fortel sup ags et q in hys nutrit
Dns frm ei. V. a medio marcij in medio a
prilis, erut melior nus os fres ei
Dom parentu ei. 8. a medio aprilis in mm
maij et uidet prem et mercu in uita
Dom filior mu ei. II. a mo maij in. Junij
Dom nfirmitatis ei. 69. a medio Junij in
medio July
Dom gaudij ei. 81. a medio July in medium
augusti erut deceptor uitorum femorum

Jouis mortis cuj. mp. a me. auj. m me. septem.
Jouis iterum cuj. ☿. a medio septem m medio
oct. habet fortunam m omni re quod ferent
Jouis regni cj. mp. a me. octo. i me. nouem.
Jouis fortis ejus acc. ☿. a me. nouem m me-
dio decimo. fortunabuntur m omnibj
Jouis laboris cuj ♃ a me. dec. m medio fe-
minej nubit libj magis m hoc mense
Vita cuj diuiditur in. 2. partes. 5. cum fore
22. 26. 32. vel. 52. in 60 anno morietur
fortuna cuj m omni colore pt in nigro
Insigne. Masculj qui nascuntur bonam
fortunam m multis habet dispm: raty nubj cum
diligit. bene fm si gfarmare habj, duas hab
uxores et de ea nullo nubej habet fm pr una
postea alij habet m octo habuit propt gra-
speritate suam, gremit cum libi & non possit
p nj nubj et diligit. libentur cum audiunt
p naty est m. 5. stellam: nullum opj nisi fuit habet
signum m posteriorib. et m 2. 5. 22. 26. 32
52. egrotabit et 60 morietur
femina q nascitur sub ma supba erit alijs
mis cum diligent: multum loquit: et de
siderat quiebre delicata: minus ora que
loquitur, maritu sum gravabit, omnis
honis dolebit, et rem suam habet m bonis
et est casta, nisi capit dolore pedis: ven
tris manum et pedis et est despluuata
habet diligi, et bn provideata, hz sig
m scapula et m facie, m 4. egrotabit
m. 21. et. 63. morietur

i remanserunt · 28 · 27 erit de signo ♑
quod est aquatium sum · septem · quale
y in sub eo nascitur erit medium · huius sta
ture · colla grossum · signum huius in manibus
gnester et pater · mitre lentiscl et medius
homo rufator
Dominus vite reg · ♄ a medio febr · in · mart
Dominus luna reg · ☽ a me · marcii
Aprilis formabit in omnis frumentorum
Dominus sum reg · ☿ a medio aprilis in medium
may · hic regnum in frigidis et pluribus locis
Dominus venus reg · ♀ a medio may in me
dium Junij rufa · me · prum · et mercem reg
Dominus solis reg · ☉ a me · Junij in medium
July hic mensis est ei bonus ad omnia
Dominus mercurius reg · ☿ a me · July in
medium augusti
Dominus qui reg · ♃ a medio · augusti in me
dium septembris pares habet ydeos
Dominus martis reg · ♂ a me · septem · in
medium octobris nihil debet nocere
Dominus saturnus reg · ♄ a medio octobris
in medium Januarii · habet magnum hominum
Dominus regum reg ♄ · a me · nouembris · in me · decemb ·
Dominus fortunarum reg a ♃ et a medio decembris in
medium Januarii habet fortunas in omnibus
Dominus laboris reg · ☽ · a medio Januarii in
medium febr · in hoc mensis nichil de opari
Vita eius diuidetur in · 2 · partes · ex · quo
anno · in · 8 · in · 24 · egrotabit si euaserit

29 et m. 62. vel. 89. anno moriet̃ fortuna
habebit m omi colore ꝑ̃ m nigro qm nisi
mutatꝫ color est ꝑ alios valorib; nam nomes
m prescripti mutant̃ vtatꝫ. et alibi tm
simil mstripti registrum vtatꝫ
In signo ♐ nascit̃ qui nascit̃ vxorius per
genios vel alios filios vel filias natꝫ m
quarta fla hꝫ bonā fortunā: vbi hꝫ vxo
nō habet defectū: corpꝫ suū hꝫ est ꝓfectus
ꝑ non nat mortem nec nisi mutatem, gnā
dū habenta panem alienū, bonis cū non m
rant: longus hꝫ mu quato vxo et pre
valebit, 2. hꝫ vxores. In capite suo dolo
rem sentit, bonū verbi ogmebit sue fame
hꝫ signū in pectore suo: et m ꝑ 8. 29. 24
anno ogretabit, 5. cuasent mut 29, anno
62 aut 82. morietur
femina gnā nascit̃ in signo ♐ ꝑ pectore et
et valde bona mulier deum, parit genios
et qui fuerit masculꝫ cū erit felix. Qui aut
voluerit ea vxorē ducere videbit ꝑ prabere
mu dolor parit filios, et nascit̃abitur.
in capite et utilib; suis corpꝫ, pmu mori
hꝫ cū morietur. et duos alios hꝫ filios
et filias: et mea nocte nau est sola ꝓpter
mutem nat̃m hꝫ signū in manu sua t
in pede: et in 50. anno ogretabit: et m. hꝫ
22. 38. 42. et m. 60. anno morietur

LANDES-
UND STADT-
BIBLIOTHEK
DÜSSELDORF

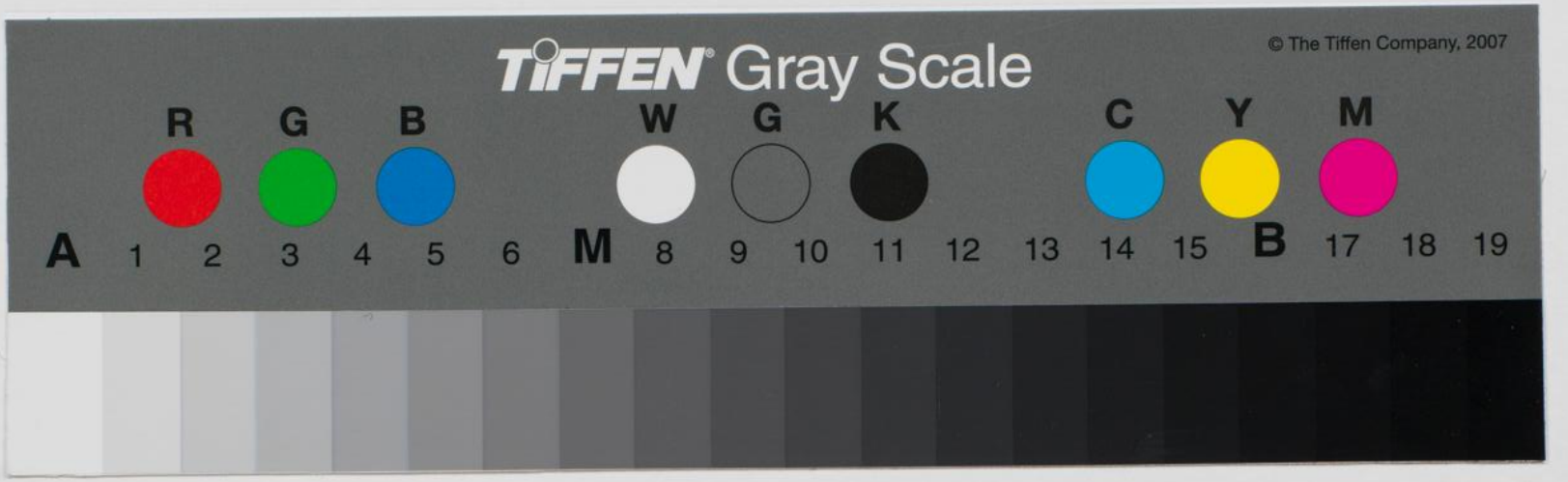
TIFFEN Gray Scale
© The Tiffen Company, 2007
R
G
B
W
G
K
C
Y
M
A
1 2 3 4 5 6
M
8 9 10 11 12 13
B
14 15 16 17 18 19

TIFFEN Color Control Patches
© The Tiffen Company, 2007
Blue
Cyan
Green
Yellow
Red
Magenta
White
3/Color
Black
Centimeters
Inches

Legata 2.
6. alt